1904

C. O. Lundquist

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2025 with funding from
Graduate Theological Union

https://archive.org/details/kyrkoretsevangel02unse

KYRKOÅRETS EVANGELIER

FÖR HOMILETISKT BRUK

BEARBETADE

AF

CARL NORRBY

ANDRA DELEN

PINGSTCYKELN.

GRADUATE THEOLOGICAL UNION
LIBRARY
1962

LUND 1898
C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG.

Lutheran Augustana Book Concern,
Rock Island, Ill.

BV4223
.Sw N6
v.2

BV
4223
N67
1897
v.2

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

UPSALA 1898
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

17415

Pingstcykeln.

Ehuru redan fjärde söndagen efter påsk pekar framåt mot pingsten, hvadan flera författare[1]) räkna pingstens förfest från denna söndag, så synes dock förfesten i egentlig mening inträda först med himmelsfärdsdagen. Bönsöndagens evangelium påminner ju icke om Andens sändande, låt vara att man endast genom undfående af honom kan bedja i Jesu namn.

Om Herren i de till julcykeln, särskildt till epifaniastiden, hörande texterna målas oss för ögonen såsom *sanningen* eller i hans *profetiska* ämbete och i påskcykelns evangelier framställes såsom den, hvilken i sitt *öfversteprästerliga* ämbete är *vägen* till Fadern, så möter han oss däremot i pingstperikoperna såsom den *konung*, hvilken, i besittning af den högsta benådningsmakt, genom gåfvan af den helige Ande bevisar sig vara *lifvet*.

Pingstens efterfest utgöres af trefaldighetssöndagen, som på samma gång afslutar den festliga och inleder den festlösa delen af kyrkoåret. Men hela trinitatistiden till och med 23 söndagen är i själfva verket att räkna till pingstens efterfest. Framställande hufvudsakligen kristendomens antropologiska sida låta dess texter oss skåda frukterna af det Andens lif, som i nya födelsen tändes, äfvensom hindren för och motsatsen till detta lif m. m.

---

1) Jfr inledn. till perikopen på 4 söndagen efter påsk.

Kristi himmelsfärdsdag.

Himmelsfärdsdagen är att räkna till pingsten, emedan Herren vid sin himmelsfärd gick att undfå den helige Ande åt sin församling. Då den likväl är, så att säga, endast porten till pingstens gästabudssal, kan den ock räknas till denna högtids förfest. I himmelsfärden gick Herren bort men endast för att snart komma igen i och genom Anden, på det att han skulle kunna vara hos de sina på ett sätt, som icke var möjligt, så länge han var i köttet: han skulle vara *hos* dem så, att han var *i* dem. Härmed är ock antydd den idé, som himmelsfärdsdagen i kyrkoåret representerar.

Text: Ev. Mark. 16: 14—20.

Som bekant är äktheten af Mk. 16: 9—20 starkt ifrågasatt. Att stället är ett senare till evangeliet fogadt tillägg, ehuru kanske af Markus själf, synes vara påtagligt. Vi hafva emellertid icke af nöden att här närmare inlåta oss på denna fråga utan att taga texten, sådan den föreligger.

Exegetiska anmärkningar. V. 14. *ὕστερον δὲ κτλ.* »Sedermera», nämligen efter den uppenbarelse för de emmauntiska lärjungarne, som antydes i vv. 12, 13, och enligt den vanliga meningen på uppståndelsedagens afton, då lärjungarne voro församlade inom lyckta dörrar. Då Herren stod midt ibland dem med sin fridshälsning, höllo de på att intaga aftonmåltiden (jfr Luk. 24: 41—43). Att detta skedde på en så ovanligt sen timme, hade väl sin grund i de utomordentliga och gripande händelserna, som hindrat lärjungarne att tänka på sina kroppsliga behof. — Att Herren säges ha uppenbarat sig för de »elfva», får icke tagas efter bokstafven.

Ordet begagnas promiscue med uttrycket »de tolf» såsom en beteckning för apostlakretsen. Tomas var, såsom det synes af Joh. 20, icke tillstädes vid detta tillfälle. Däremot voro de emmauntiska lärjungarne där. — Fråga kan dock vara, om icke Markus sammanslår till ett berättelserna om Herrens uppenbarelse för de elfva på påskdagens afton, då Tomas icke var tillstädes, och den uppenbarelse, som ägde rum åtta dagar därefter, då Tomas förhjälptes till tro (Joh. 20: 26—29). Hela berättelsen i Mk. 16 är tydligen ett sammandrag, och det synes nästan erbjuda sig själft att antaga, att berättelsen om uppenbarelsen för de elfva delar hela kapitelafdelningens karaktär. Med denna uppfattning blifva ock Herrens förebråelser till lärjungarne för otro och hjärtats hårdhet mycket lättare att förklara. Ty vid uppenbarelsen på påskdagens afton förekommo icke, enligt Johannes, sådana förebråelser. Däremot var så förhållandet åtta dagar därefter, särskildt hvad Tomas angår. — *ἀπιστία*, otro i allmänhet, här närmare bestämd genom det följande ordet *σκληροκαρδία*, hjärtehårdhet; således en hårdnackad otro, som icke ville gifva vika ens för de säkraste vittnesbörd. Jesus måste låta lärjungarne och framför allt Tomas *se*, *skåda* och i allmänhet gifva dem så handgripliga bevis som möjligt för att öfvervinna deras otro.

V. 15. Det i denna vers berättade, eller Herrens missionsuppdrag åt apostlarne, inträffade först på fyrationde dagen efter uppståndelsen. Den öfversiktliga, mycket sammandragna formen i Markus' berättelse framträder isynnerhet här. Också är skådeplatsen för denna händelse icke, såsom af texten synes följa, Jerusalem utan Galileen. — *Hela* världen skall blifva apostlarnes arbetsfält; för hela skapelsen skall evangelium förkunnas. Uppdraget gäller i första hand apostlarne men är icke begränsadt till deras personer, ty det uppdraget innefattar icke blott, att hedningar såväl som judar skola inbjudas till Guds rike, utan ock att *hela* världen eller *alla* på jorden befintliga folkslag skola blifva föremål för den ifrågavarande verksamheten. Därföre gäller uppdraget apostlarne icke blott såsom för sina personer Herrens

sändebud utan sasom representerande kyrkan. Hon har att fortsätta den apostoliska missionsverksamheten, äfven om hon icke kan göra det med apostolisk begåfning, ända till dess världen är uppfylld med Guds evangelium. — För hela *skapelsen* (*κτίσει*), naturligtvis direkt endast för människovärlden. Att såsom den helige Antonius, enligt legenden, predika för fiskarna eller såsom Franciscus af Assisi för skogens djur, kan väl grunda sig på en vacker poetisk tanke, men Herrens mening är det icke. Förkunnelsen fordrar ett hörande öra och ett hjärta, som kan mottaga ordets lefvande säd. Endast indirekt angår evangelium den förnuftslösa skapelsen. Såsom den i följd af människornas synd är underkastad fåfängligheten och är under förbannelsen, så bringar ev. förlossning därifrån, da det bringar människorna förlossning fran synden. — *Evangelium*, budskapet om det i Kristus upprättade gudsriket, skall förkunnas. Paulus uttrycker detta med orden: försoningens ämbete (2 Kor. 5: 18). Att härvidlag ordet ev. icke får tagas i sin inskränktaste bemärkelse, och att saledes icke heller predikan om försoningen får sakna det tuktande elementet, behöfver väl knappast sägas. Men allt skall hänföras till Kristus, bereda väg för honom, beprisa och mala honom för människornas ögon, leda till och stadfästa i honom. — ***Κηρύσσειν***, förkunna, såsom härold utropa.

V. 16. *ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς κτλ.* De bägge aoristerna antyda, att Herren ser saken från synpunkten af den stundande världsdomen: den, som då befinnes hafva trott och blifvit döpt o. s. v. — Evangelium motsvaras af tro å människans sida. Där tron verkas genom evangelii kraft, framträder den först och främst i begäran om dopet, i hvilket tron söker och finner Herren samt införlifvas med honom och hans församling. Den ordning, i hvilken här orden tro och dop följa pa hvarandra, angifver icke, att tron nödvändigt maste förega dopet, om dopet skall äga giltighet, utan det, som denna ordning angifver, är den olika vikten af de bägge omtalade frälsningsbetingelserna. *Tron* är hufvudsaken; där den finns, är människan frälst, äfven om hon utan eget för-

vållande kommer att sakna dopet, eller om tron skulle uppkomma först efter dopet. Att af detta ställe vilja hämta ett skäl *mot* barndopet är alldeles obefogadt, likasom knappast Matt. 28: 19 kan användas såsom ett bestämdt stöd *för* barndopet. Att detta dock har full och säker grund i den heliga skrift, är lika visst, som att ingen opposition mot barndopet skulle ha uppstått, om man därvidlag stödt sig endast pa skriftens tystnad angående detsamma. Det är hufvudsakligen kyrkobegreppet, som betingar ställningen till barndopet. — *Antingen* i tro mottaga *eller* i otro förkasta evangelium och därmed frälsningen är det oundvikliga alternativ, inför hvilket människan ställes, då till henne frambäres frälsningens budskap. En oafgjordhet är här icke möjlig. — Att *endast* tron är absolut nödvändig till salighet, framgår af satsens senare del: den, som *icke* tror, han skall varda fördömd. Dopets nödvändighet är endast relativ. Blir där tro, så kommer dopet såsom af sig självt, såvida icke oöfverstigliga hinder för dess erhållande inställa sig. Men att på grund af trons allenatillräcklighet till salighet gå dopet förbi, det visar förakt för Herrens stiftelse och därmed för Herren själf, såsom man ock därigenom visar sig sakna allt förstånd på dopets nådemedelsnatur och dess rika välsignelse. — Emellertid har, som sagdt, Gud ej så bundit sig vid dopet, att han ej det förutan skulle kunna förläna den nåd, för hvars undfående dopet eljest är det vanliga medlet. Såsom *nådemedel* framstår dock icke dopet i vår text. Det är dess andra, dess subjektiva sida, eller dopet såsom en tros- och bekännelsehandling, som här framhålles. Dess objektivitet, som på så många andra ställen i den heliga skrift är betonad, är därmed icke ifrågasatt (jfr Ap.G. 2: 38; 22: 16; Gal. 3: 26, 27 m. fl. st.).

Vv. 17, 18. De *troende* skola de i v. 17 angifna tecknen efterfölja, således icke blott apostlarne. De utomordentliga gåfvor och krafter, af hvilka dessa tecken äro uppenbarelser, kunna således aldrig fullkomligt saknas i Guds församling. De kunna reduceras till ett minimum eller rättare likasom draga sig tillbaka i församlingens innersta, dölja

sig i hennes djup, men alldeles försvinna kunna de icke. Men såsom Herren icke gifver eller gör någonting i sitt rike, som ej kräfves af ett verkligt behof, och såsom alla gåfvor och krafter i församlingen endast äro meddelade till och afse församlingens uppbyggelse, så träda de undergörande krafterna i dagen, endast då församlingens behof fordra dem. Detta var förhållandet framför allt under grundläggningens tid, men ju mer kyrkans läge blir likartadt den första tidens, och hon således under ett växande affall och fientlighet blir en ecclesia pressa, desto mer skola ock de första dagarnes σημεῖα framträda. Naturligt är det likväl, att långt ifrån hvarje troende har eller undfår dessa gåfvor; de äro gifna åt församlingen, och inom henne meddelas de efter Guds behag åt flere eller färre, såsom den apostoliska församlingens exempel utvisar. — ἐν τῷ ὀνόματί μου; »i mitt namn». Tecknen förrättas i Jesu namn, d. ä. i kraft af gemenskapen med honom, i det människan är hans redskap. Han är i de troende och de i honom; hvad de i enlighet med denna gemenskap, detta i viss mening ett-varande med Kristus, göra, det göra de i hans namn. — De tecken, hvilka särskildt på ett exemplifierande sätt omtalas, äro 1) demoners utdrifvande. Texten gifver ingen anledning till antagandet, att dessa tecken hörde endast till den apostoliska tiden. Besatthet likasom dess botande genom Jesu namn kan förekomma under alla tider. 2) Talandet med nya tungor (jfr Ap.G. 2: 4, 6, 8—11; 1 Kor. 12: 10; 14: 1—27). Alltmer synas åsikterna vilja enas däri, att det tungomålstalande, som ägde rum på den första pingstdagen, och det, som i 1 Kor. 14 omtalas, var och är samma sak. Detta antagande stöter likväl på nästan oöfvervinneliga svårigheter. I Ap.G. talas ju om gåfvan att tala med främmande, faktiska språk; i 1 Kor. 14 däremot om talandet af ett språk, till hvars tolkning behöfdes en särskild karisma. Det kunde följaktligen icke vara något på jorden taladt språk. Likheten mellan de bägge slagen af tungomålstalandet synes då begränsa sig därtill, att bäggedera ägde rum i ett exstatiskt tillstånd. Att för öfrigt flera arter af tungomålstalande funnos, synes framgå af 1

Kor. 12: 10 (γένη γλωσσῶν). Tungomålstalandet bestod då i ett under religiös extas framburet tal, som dels skedde på ett för den talande främmande, af honom icke på vanlig väg inlärdt men dock verkligen i någon känd nation taladt språk, dels på ett egendomligt andespråk, innefattande ord och uttryck, som af Guds Ande hos den talande bildades, och till hvars begripande, eftersom det icke var något faktiskt språk, det erfordrades en särskild karisma (om Godets delvis olika uppfattning se komment. till 1 Kor.Brf. öfvers. af P. Montan sid. 619 ff.). 3) Upplyftande af ormar och andra skadedjur utan att af dem lida något men (Ap.G. 28: 3—5). 4) Drickandet af giftdrycker utan att af dem skadas. Naturligt är, att såsom de troende icke blefvo försäkrade mot ormbetten, om de af nyfikenhet eller på trots handterade giftiga ormar, så gäller löftet om bevarande från giftdryckers fördärf endast tillfällen, då de troende af ovetenhet kunde råka att förtära sådana drycker, eller då deras fiender genom sådana medel sökte beröfva dem lifvet — allt därjämte under förutsättning af nödvändigheten af detta skydd till häfdande af Herrens ära och till församlingens bästa. 5) Sjukas botande (jfr Jak. 5: 14, 15).

V. 19. Herrens himmelsfärd får visserligen icke fattas på ett krasst sinnligt sätt såsom en blott förändring i rummet. Han ingick fastmera i ett annat tillstånd, det himmelska eller härligheten. Det oaktadt få vi icke aflägsna *alla* föreställningar om en viss rumförändring. Det gifves en himmelsk värld, ja, många himlar (jfr 2 Kor. 12: 2 m. fl. st.) och därvid en högsta himmel, där Guds tron är, tillvarelsens allra heligaste, där källan till alla himmelska gåfvor och krafter uppspringer, och hvarifrån de meddelas. I denna helgedom är Kristus vid sin himmelsfärd ingången, där är han öfversteprästen, förvaltande alla helgedomens skatter (Ebr. 8: 1—3). Därvid sitter han på Guds högra sida: evigt delaktig af Guds makt och ära (Matt. 28: 18 ff.).

V. 20. Apostlarne gingo ut i lydnad för Herrens vilja och förkunnade evangelium allestädes. Herren verkade med dem: han var med sin nåds och sannings kraft tillstädes.

och så vann deras predikan framgång. Herren beseglade ock deras vittnesbörd genom de tecken, han lät följa detsamma. Så visade han sig såsom den lefvande, förhärligade och hos de sina närvarande Frälsaren.

Till *homiletisk behandling* gifver evangeliet följande hufvudtanke: *Herren Jesus Kristus såsom den, hvilken i sin himmelsfärd undfått all makt i himmelen och på jorden och därföre genom sina sändebuds af kraftiga tecken och under åtföljda vittnesbörd går ut att åt sig eröfra hela världen.* Eller: *De troende äro genom Jesu förhärligande med honom försatta i det himmelska väsendet och undfå af honom gåfvor, som göra dem skickliga att såsom hans vittnen utföra ännu större verk än han själf under sin förnedrings tid.*

Homiletiska vinkar. V. 14. Otro och hjärtehårdhet hänga på det närmaste tillsamman och betinga hvarandra. Otron beror lika litet på förståndsskäl, som tron uppkommer af apologetiska framställningar. Hjärtats hårdhet och otillgänglighet för Guds sanning och kärlek är orsaken till otron. Man är förälskad i sina egna meningar och tycken; man är ännu mer förälskad i sin egen godhet och rättfärdighet, och så kan och vill man icke mottaga kärlek till sanningen, hvilken alltid förödmjukar, innan den tröstar, och binder, innan den frigör. — Evangelium kommer till oss i form af vittnesbörd. Vittnesbörd äro trovärdiga, om de vittnande äro trovärdiga. Och hvilka äro väl trovärdigare än Herrens apostlar, som icke blott voro en del af det de sågo, utan äfven talat med så mycken enkelhet och enfald, att ingen, som har något sinne för sanning, kan misstänka dem för lögn, hvarjämte de ock med ett helt lif af mycket arbete och lidande samt slutligen genom en bitter martyrdöd ha beseglat sitt vittnesbörd. Vi böra tro dem, ty de äro i allt trovärdiga. Dock får vår tro icke vara byggd blott på det yttre vittnesbördet utan ha sin källa i den med det apostoliska vittnesbördet förenade gudomliga kraften. Ty på Guds kraft och icke på människors tal eller visdom skall vår tro stå (1 Kor. 2: 5). — Äfven de, som börjat att på allvar tro, äro sena till att tro. När någon ny och ovanlig frestelse möter, så vill man gärna gifva sig utöfver och förlora modet. När man ej har tillgång till handgripliga verkligheter, vill man tvifla på verkligheten af sådant, som dock är betygadt och

beseglad genom mångfaldiga vittnesbörd af sådana, som icke kunna ljuga. Genom otron hälla vi blott trösten och glädjen från oss, blifva kraftlösa och odugliga till allt frimodigt arbete och kunna slutligen blifva såsom agnar, hvilka bortföras af vinden. — Det är saligt att af Herren blifva tuktad för otro, ty detta sker alltid i sammanhang med en sådan Herrens uppenbarelse, som kraftigt slår otron ned och låter den förut nedtryckta själen se ljus i Herrens ljus. Då frigöres hjärtat, glädjen intar nedslagenhetens plats, och själen har det godt, ty hon skådar Herren.

V. 15. Huru stor är icke han, som gifver ett sådant bud! Han har rätt till och makt öfver allt i himmelen och på jorden. Hela skapelsen är ämnad att blifva hans rike, där han icke blott härskar med gudomlig allmakt, utan där allt efter måttet af sin mottaglighet är genomträngdt af hans anda och lif. Själfva naturen skall förklaras och i viss mening förandligas, och så skall *allt*, både det, som i himmelen och på jorden är, sammanfattas i honom. — Och huru stort är icke det uppdrag han gifver sina tjänare! Dessa fattiga, ringa, med inga som helst yttre hjälpmedel utrustade män skola gå ut och göra alla folk till Jesu lärjungar, skola eröfra hela världen åt Herren. Från den mänskliga klokskapens synpunkt är detta galenskap, men lyckligtvis är icke denna klokskap det högsta, som finns, eller i besittning af de största krafterna. Uppdraget gafs af honom, som redan öfvervunnit världen, och det gafs åt tron, som har till sitt förfogande Guds kraft och Guds visdom, och som därföre är väldigare än allt *i* världen, ja, än all satans makt. I vissheten om sin kallelse och sändning af den himlafarne Frälsaren kan hvarje lärare ha frimodighet äfven inför de svåraste uppgifter, vetande, att den, som är med honom, är större än den, som är i världen. Den åter, som utan denna kallelse, af blott världsliga hänsyn trängt sig in i det högsta och svåraste kall på jorden, han kan icke påräkna att erhålla annat än det, han söker, näml. ett lefvebröd. Välsignelsen är borta från hans ämbetsgärning, och i st. f. att frälsa sig själf och dem, som höra honom, ådrager han sig själf dom, och den hjord, han skulle vårda, svälter han till döds. — Evangelii predikan frambär det ljufligaste af alla budskap; dess förkunnande borde väl då vara en gärning i idel glädje. Men det är icke något evangelium för den naturliga människan, hvadan det af världen mottages antingen med köld eller med fiendskap, och i följd däraf blir uppdraget att förkunna det en kallelse till kors och strid. Dock

kan den trogne tjänaren därvid säga med Paulus: »Jag är uppfylld med glädje i all min bedröfvelse». Ty det *är* glädje i och för sig, detta att få vara sändebud åt en sådan herre, och utan all uppmuntran lämnar han icke sina tjänare. Man hafve blott tålamod, vare nöjd med det lilla under dessa ringa dagar och fare endast efter att vara trogen. Vinner man icke något annat, med sin egen själ såsom med ett segerbyte skall man dock afgå. Frukten af vårt arbete gifver Gud allena. För den skola vi, om vi eljest varit trogna skaffare, icke ansvara.

V. 16. Våra stamföräldrar ställdes i ett afgörande val mellan Gud och djäfvulen, mellan lif och död, då de undfingo förbudet att äta af kunskapens träd på godt och ondt. Guds mening därvid var, att de skulle välja den goda delen, hvilken sedan ingen skulle ha kunnat beröfva dem. När ev. kommer till en människa, ställes hon ånyo i valet mellan lif och död. Nu är hon skild från Gud, men henne tillbjudes åter gemenskap med Gud och lif och salighet i honom, och nu gäller det, om hon vill förblifva i sitt naturliga fördärfvade tillstånd och genom förkastandet af Kristus göra sig själf oduglig till evigt lif, eller om hon vill släppa sitt gamla väsen och utvälja Kristus. Salig är därföre visserligen den stund, då Herren nalkas henne med sina kraftiga nådestillbud, men fruktansvärdt allvarlig är den ock. »Den, som tror och blir döpt, skall varda frälst». Evangelium vill, just emedan det är ett budskap, en nådeförkunnelse, mottagas i tro, med tillit, och då detta sker, öfverlåtes ock hjärtat åt Herren och hans nåd, ty budskapet är ju alltigenom personligt, angår människan på det allra närmaste, så att det alldeles icke kan mottagas såsom sant och visst, med mindre hjärtat däraf intages, öfvervinnes och behärskas. Och tron har nödvändigtvis med sig anslutning till Kristus också inför och med hänseende till världen. Den, som tror, mottager Kristi märke, i sitt inre genom Anden, i det yttre genom dopet, och när det är, som sig bör, så följas dessa bägge åt. Andens insegel ser Gud allena, men dopets insegel utvisar inför världen, hvilken människan tillhör. Och om det är människan, som mottager dopet, så är det däremot Gud, som meddelar det, och om människan, då hon låter sig döpa, mottager Kristi märke, så är det dock han, som trycker det märket på henne. Ty dopet är Guds verk och gärning, genom hvilken han upptager oss i sitt förbund, skänker oss, hvad på honom beror, Kristus med allt hans goda och meddelar således syndaförlåtelse, lif och salighet. Huru viktig

är då ej tron, detta hjärtats ja och amen till Herrens nådesord, dess upptagande i sig af Guds rikes outsägliga goda, detta själens kommande till och öfverlåtande åt Frälsaren, detta människans hjärtliga, lydaktiga ingående på Guds i Kristus öppnade frälsningsväg, detta hennes ärande af Gud såsom den ende Frälsaren, den mäktige och sannfärdige, som förmår hålla och gifva det, han lofvar. Men också dopet, huru stort är icke detta i det yttre så ringa och oansenliga nådemedel! Där möta Gud och det i tron sökande och frågande hjärtat hvarandra, där står Herren med den öppnade nådesfamnen, där är bordet med de eviga nådesrätterna dukadt, där är det renande försoningsblodet, där är Anden med sin panyttfödande nåd, där är Fadern med sin kärleks oändliga rikedom, där är trons fäste på samma gång som dess insegel, det stadiga, af inga växlingar beroende vittnet om Guds frälsningsvilja, där är ock Kristi fana och banér, kring hvilket alla de, som tillhöra honom, äro samlade. Salig den, som i lefvande erfarenhet vet, hvad han har i sitt dop, och dagligen lefver däri, uppbygger sig på dess fasta grund, genom dess kraft dör från synd och värld och stadigt ikläder sig Kristus, hvars uppståndelses kraft från dopet tillflyter honom, så att han kan vandra i ett nytt lefverne. — »Den, som icke tror, han skall varda fördömd» — således intet halfverande, ingen dagtingan, intet haltande; antingen — eller, det gäller här. Det står fast, att den, som fått höra evangelium och således fått sig Guds nåd kraftigt tillbjuden men afslagit nådesanbudet, ja, kanske gång på gång afslagit det, är redan dömd. Han har afsagt sig sin andel i återlösningen och kan icke annat än alltmer aflägsna sig från Gud och sålunda mogna för den eviga vredesdomen. — Den, som bröt Moses' lag, måste dö på grund af tu eller tre vittnens öfverensstämmande utsaga, huru mycket större näpst förtjänar ej den, som aktar nya testamentets blod orent och försmädar nådens Ande (Ebr. 10: 28—31)! Att förakta Kristus är att förkasta Guds kärlek, nåd, sanning och rättfärdighet, det är att säga till Gud: »Jag vill ingen del hafva med dig», och den, som så gör, han får ej heller någon del med Gud, ingen medborgarrätt i hans eviga rike. — Och den, som *icke tror*, varder fördömd, äfven om han är döpt. Ty för den otrogne är dopet såsom en tillsluten källa, en skatt, till hvilken han icke äger nyckeln, ett gästabudsbord, af hvars kostliga rätter han hvarken ser eller kan komma åt en enda. O, du döpta men otrogna människa, huru förskräckligt skall det ej en gång blifva för dig uppenbart, hvil-

ken salighet du genom din blindhet och obotfärdighet förskjutit och förspillt!

Vv. 17, 18. Tron åtföljes af tecken. Den troende kan det, som ingen blott naturlig människa kan. De lekamliga undren äro härvidlag icke de enda, ej heller de största tecknen. De äro ej heller väsentliga och oumbärliga för Guds rike under alla tider, och långt ifrån alla troende äfven under den apostoliska tiden hade fått sig gifvet att utföra sådana kraftverk. Men underbara och öfver all mänsklig kraft stigande äro trons verkningar af den högre art, som faller inom det rent andliga området. Att kunna härska öfver all fiendens makt, att kunna öfvervinna den makt, under hvilken hvarje människa, lämnad at sig själf, kraftlös trälar, syndens makt i det egna hjärtat, att kunna så öfvervinna världen, att hon med alla sina vapen finner sig vanmäktig gentemot det fattigaste Guds barn, att kunna lägga satans fangar under Kristi spira, hvilken annan makt än trons förmar detta stora, mot hvilket alla världens storverk äro ett intet! Men dessa tecken *måste* ock följa kristendomen. Världen skall *se* kristendomen, om hon skall få aktning för honom. Hon måste få se honom i hans öfverjordiska härlighet hos de troende. I annat fall aktar hon den icke värdig ens sitt hat utan finner den med dess stora anspråk och dess obetydlighet endast värd förakt. Och hvad kristendomen än må lida i denna värld, misskännande, hat, smädelse, förföljelse till blods, *en* sak får aldrig komma i fråga härvidlag: föraktet. Blir kristendomen likväl ett föremål för föraktet, da bevisar detta, att den icke finns till hos dem, som berömma sig af Kristi namn. En annan sak är, att världen ofta söker *låtsa* förakt för sann och lefvande kristendom, i verkligheten hatar hon och är rädd för den kristne. Hennes visade förakt är blott ett försök att dölja den bäfvande förbittringen i det inre. — O, när skall den tid återkomma, då en i fientlighet mot Kristus tandagnisslande värld skall om de kristna *nödgas* säga: »Se, huru de älska hvarandra! Hvilka tecken och under åtfölja ej denna för oss så vidriga lära»!

V. 19. »Han vardt upptagen». Fadern upptog åter den älskade Sonen till sig, och Kristus gick att te sig inför sin Fader såsom den öfverstepräst, hvilken i sitt blod stiftat en fullgiltig försoning och på grund däraf har rätt att meddela nad och Andens gafva at syndare. Hans himmelsfärd var hans triumftåg in i Faderns härlighet, uppståndelsens fulländning, den fullständiga bekräftelsen på hans verk, afslutningen af hans grundläggande frälsningsgärning, öppnandet af den

himmelske Faderns boning för hans affälliga barn. Och öfver alla himlar är han uppfaren och har satt sig på Faderns högra sida. Så lefver och regerar han i evighet, delaktig af Faderns makt och ära, konung och präst till evig tid inför Gud för att utföra sitt tillämpande frälsningsverk på jorden. — Ja, detta skedde med honom, som såsom ett hjälplöst barn låg i Betlehems krubba, som vid uppväxten var jordiska föräldrar underdånig, som vandrade omkring i judiska landet i ringa gestalt, fattig, hatad och förföljd, samt till slutet blef räknad bland ogärningsmän, utstöttes ur sitt folk och omsider, begabbad och misshandlad såsom ingen annan, på korset dog såsom en förbannelse! De, som i sanning höra honom till, kännas igen därpå, att de följa hans fotspår, visserligen icke alltid bärande ett yttre missdådarekors på nedtyngda skuldror men alltid åtminstone bärande detta inre kors, som gör själen likgestaltad med Kristus. Men de äro ock försatta med Kristus i det himmelska, söka efter det, som är ofvan, lefva ett evighetslif och göra allt med fästadt afseende på den skörd, som de i evigheten ha att af sina gärningar inhösta. — Det lefvande hoppet, som grundar sig på och födes af Kristi uppståndelse, har genom himmelsfärden fått sitt innehåll och mål, näml. den lefvande, förhärligade Frälsaren själf och det lif, till hvilket han gick. Där är hemmet, det sanna fosterlandet; dit trängtar den troende i hoppets förbidan af den fullkomliga förlossningen. Den kommer, då den troende församlingen upptages mot Herren i skyarne (1 Tess. 4: 17) och sedan far förblifva hos honom alltid, således när Herren kommer igen, såsom man sett honom uppfara till himmelen (Ap.G. 1: 11). Då är allt det, som himmelsfärden lofvar, uppfylldt. — Kristi himmelsfärd och hans återkomst stå alltså med hvarandra i närmaste förbindelse. Han har gått bort för att intaga (af Fadern erhålla) sitt rike; han kommer igen, när han fått riket. Detta skall han fullända genom domen öfver sina fiender och sina rätta bekännares införande i härligheten. — Allt sedan Herren gått bort, är han stadd i ett kommande tillbaka. Hans återkomst har flere akter, af hvilka hvar och en innefattar dels en dom öfver ondskan, dels ett befordrande af hans rikssak, och den sista akten, slutakten, utgöres af hans synliga återkomst i gudomens makt och härlighet. Sålunda kommer han i nådestillbud och domar. Han kom så vid Andens utgjutande på den första pingstdagen, vid Jerusalems förstöring, vid alla förnyade väckelser, hvarmed han besökt sin kyrka, framför allt vid reformationen, och i sina straffdomar, med hvilka

han tuktat henne. Slutligen skall det heta: »Se, brudgummen kommer»!

V. 20. »De gingo och predikade allestädes»; detta var lydnad i tron. Här är intet befrågande med kött och blod, inga beräkningar öfver möjligheterna att kunna något uträtta. Herrens ord och befallning jämte de därmed förenade löftena är det enda, hvarvid dessa trogna lärjungar fästa sig, och så gå de åstad. — Fråga aldrig efter något annat än Herrens kallelse, bud och löfte, då det gäller uträttandet af hans verk! Det skall därvid icke gå *efter* utan öfver vårt förstånd, och det går väl, i samma mån vi låta Herren råda och handla i hans Ande. Endast om detta sker, verkar Herren med oss och stadfäster sitt ord med åtföljande tecken. På ett ovanligt och öfvermåttan härligt sätt skedde detta med apostlarne och deras verksamhet, men så ringa vara dagar än må vara i jämförelse med deras, Herren är densamme som då, och han vet att alltefter de olika tidernas och förhållandenas kraf göra sin makt kunnig bland folken. Tåligt och trofast böra vi hålla ut, äfven då vi få göra erfarenhet af dessa egendomliga tidsomständigheter, under hvilka allt likasom står stilla i Guds rike och all ifver, allt arbete synes vara ett sående i luften. Icke en gång det tecknet till Guds ords kraft förspörjes, som består i motstånd och bitterhet. Flintan må aldrig så kraftigt träffas af stålet, ingen enda gnista synes ändå. Håll ut dock, håll ut, du redlige arbetare! Det rådande dödslugnet gömmer på djupet verksamma, arbetande krafter, och innan man tillförser sig, gör den himlafarne Frälsaren sin närvaro kunnig genom tecken och under, som komma all otro och all misströstan på skam.

Predikoutkast.

I.

Inl. Luk. 12: 32.

Ämne. **Jesu himmelsfärd underpanten därpå, att hans trogna skola undfå riket.**

1. *Jesu himmelsfärd var ett öfversteprästerligt ingående i den himmelska helgedomen och därföre en underpant på en evig förlossning.*

a) Genom det öfversteprästerliga ingåendet i den förebildande helgedomen vanns försoning för Guds folk i gamla testamentet,

och det, som då skedde på ett förebildligt sätt, är vordet verklighet och sanning i Kristi himmelsfärd. (1) Han är uppfaren öfver alla himlar till Guds tron = det allra heligaste. (2) Han har dit ingått såsom vår öfverstepräst med sitt eget blod och skaffat oss en evig förlossning.

b) Därföre är Kristi himmelsfärd en underpant på, att hans trogna skola undfå riket, som ju innefattar förlossningen genom Kristi blod, nämligen syndernas förlåtelse (Kol 1: 13, 14) (1) Samvetets rening från syndaskulden och alla döda gärningar, (2) och på grund däraf lif och frid med Gud.

2. *Jesu himmelsfärd var ett konungsligt segertåg till himmelen och därföre en underpant därpå, att hans väg är den enda vägen till himmelen.*

a) Jesu himmelsfärd är ett konungsligt segertåg, eftersom den var slutbekräftelsen på Jesu återlösningsverk och beviset på den eviga giltigheten af hans i lidande och lydnad bevisade och förvärfvade rättfärdighet. På grund däraf har han (1) rätt att benåda syndare; (2) rätt till obetingad tro och lydnad.

b) Därföre är den underpanten därpå, att Jesu väg är den enda väg till himmelen, och att hans evangelium är Guds eget konungsliga benådnings- och frälsningsord, som gifver och meddelar, hvad det tillsäger och lofvar: salighet (vv. 15, 16). (1) Det skall visa sig, att evangelii sanning skall behålla rätt mot världens falska visdom, lögn och mörker. (2) Det skall varda uppenbart, att den, som icke tror, redan är dömd, efter han ej ville slå in på den enda väg, som leder till Gud. (3) Det skall visa sig, att den, som tror, skall i evangelium finna en Guds kraft och i Herrens väg lifvets väg.

3. *Jesu himmelsfärd förde honom till ett konungsligt regerande på Guds högra sida, och därföre skall allt samverka till de troendes bästa.*

a) Ett konungsligt regerande på Guds högra sida, ty Jesus undfick vid himmelsfärden all makt i himmelen och på jorden.

b) Därföre måste allt tjäna och ära honom.

c) Därföre måste ock *allt* samverka till deras bästa, hvilka älska Gud. (1) De ha redan här ett andligt konungavälde med Kristus; ett härskande öfver världen och de andliga fienderna (jfr vv. 17, 18). (2) Alla omständigheter i himmel och på jord hvila i deras frälsares hand och lyda hans vink (3) och lika visst, som de troende äro föremål för hans omvårdnad, kan intet drabba dem, som skulle kunna tillfoga dem verklig skada eller fördärf. —

Äfven lidandet, nöden och döden måste tjäna dem; blifva till andlig förkofran för dem = öfning i lydnad, trohet, tålamod.

4. *Jesu himmelsfärd är underpanten på hans tillkommelse i härlighet och alltså ock underpanten på, att de troende skola få ärfva hans rike i härligheten.*

a) Såsom han uppfor, så skall han igenkomma, ty har han undfått all makt i himmelen och på jorden, är han allas herre och domare, så skall han icke alltid tillåta ondskan att ha sitt spel utan komma för att med allsmäktig dom häfda sin ära på jorden.

b) Då kommer ock de troendes härliggörelse, ty är Kristus deras lif, så måste de uppenbaras i härlighet, när hans härlighetsuppenbarelse äger rum (Kol. 3: 4).

c) På grund däraf böra de troende vara starka i hoppet (1) om fullkomlig förlossning från det syndafördärf, som nu trycker dem, gör dem tröga i kampen och stör deras glädje; (2) om den helighet och fullkomliga renhet, hvarefter de trängta; (3) om räddning ur den smälek, som här är deras enda ärekrona; (4) om det erkännande, att de tillhöra Gud och Kristus, som skall ersätta dem för allt misskännande här i tiden; (5) om det fullkomliga saliga lifvet i Guds gemenskap; (6) om Kristi åskådande ansikte mot ansikte i motsats till den trosförmörkelse genom Guds fördöljande, som här så ofta uppfyller deras hjärtan med bedröfvelse; (7) om att allt detta stora och härliga skall vara evigt och oföränderligt, i motsats till ställningen här på jorden, där allt åldras och dör och Guds folk får sucka öfver all tings vansklighet och fåfänglighet.

2.

Inl. Kol. 3: 1.

Ämne. **De troende i Kristus försatta i det himmelska väsendet.**

1. *Det himmelska väsendet i Kristus.*

a) Kristus var äfven under sin förnedring i himmelen (Joh. 3: 13), och himmelen var i honom; han hade evigt lif och gemenskap med Fadern.

b) Han ägde och kunde meddela nåden och sanningen, men ägde också i sig själf den kraft, genom hvilken han kunde fritt befalla och verka inom naturområdet.

c) Därföre framställde han sig såsom trons föremål och betygade, att på förhållandet till honom berodde en människas frälsning eller fördömelse.

d) Dock ingick han först genom sin himmelsfärd i det himmelska väsendet i egentlig mening, den alltigenom himmelska tillvarelsen, i gudsskepelsens fulla härlighet.

e) Endast såsom den upphöjde kan han genom predikan och dop betyga sig för människorna såsom deras frälsare, såsom den, som Fadern har beseglat och satt till en nådastol genom tron i hans blod (Rom. 3: 25).

f) Först såsom den upphöjde, på Faderns högra sida regerande Frälsaren kan han införa de sina i det himmelska väsendet, ty först nu kan han såsom en lefvandegörande Ande meddela sig åt dem, ingå i dem och knyta med dem en innerlig gemenskap.

2. *Huru de troende i Kristus äro försatta i det himmelska väsendet.*

a) De ha för delaktigheten af det himmelska väsendet blifvit beredda i Jesu lärjungaskola, där han brutit deras hjärtehårdhet och botat deras blindhet, så att de blifvit skickliggjorda till tron (v. 14).

b) De ha i dopet genom tron blifvit inplantade i honom, hafva undfått hans Ande och med honom uppstått.

c) De äro härigenom blifna himmelska människor, andliga och andligt sinnade; ljus, lif och frid i honom, likasom å andra sidan döda från synden med Kristus.

d) De hafva begynnelsen till saligheten i det lefvande hopp, som är i dem.

3. *Såsom försatta i det himmelska väsendet visa sig Herrens trogna vara, därigenom att de åtföljas af himmelska tecken* (vv. 17, 18).

a) Makt att utdrifva onda andar = att öfvervinna det onda hos sig själfva och andra.

b) Makt att tala med nya tungor, det himmelska, af världen ej förstådda tungomålet, bönens, trons, kärlekens språk.

c) Makt att bära ormar och dricka det, som är skadligt, d. ä. midt i syndens värld, omgifna af frestelser inifrån och utifrån, bevara sig obesmittade af världen och att sålunda öfvervinna henne.

d) Makt att lägga händerna på de sjuka och bota dem, d. ä. att ej blott verksamt antaga sig utan ock kunna vara ett verksamt botemedel mot det stora andliga och lekamliga eländet i världen.

e) Makt i allmänhet att följa Kristus efter på hans heliga korsväg, den heliga kärlekens själf- och världsförsakande väg under ett tåligt verkande och lidande till andras bästa.

3.

Ämne. **Herren Jesu Kristi himmelsfärd.**

I. **Hvarför Kristus for till himmelen.**

II. **Hvad himmelen blifvit genom Kristi himmelsfärd.**

III. **Hvartill Kristi himmelsfärd förbinder de troende.**

I.

1. *Hvad förstås med himmelen, dit Jesus for?*

Himmelen: (1) det synliga, öfver jorden sig hvälfvande fästet med sina otaliga stjärnvärldar. (2) Den osynliga himmelen, Guds boning i egentlig mening, där Guds tron är, och där hans väsens härlighet har sin fulla uppenbarelse. Dit for Jesus; öfver alla himlar till Guds tron uppsteg han.

2. *Jesus for dit för att sända oss sin Faders löfte, den helige Ande.*

a) Uppfyllelsen af detta löfte var nödvändigt, ty eljest hade ändamålet med Kristi ankomst i världen icke kunnat uppnås, ty därtill hör ej blott frälsningens grundläggning utan ock dess tillämpning.

b) Detta kan endast ske genom den helige Ande, för hvars undfående åt och sändande till världen Jesus måste förhärligas.

II.

1. *Ett öppet fadershus för de återlösta människorna, till hvilket de inbjudas genom den helige Ande.*

2. *En salig boning vid tidens slut för alla dem, som följa Andens inbjudning och genom tron på Jesus blifva barn hos Gud med arfsrätt i det himmelska hemmet.*

III.

1. *Att stadigt ha sinne och hjärta riktade uppåt, hafva sin skatt i himmelen och genom kärlekens verk söka att i någon mån bereda litet himmel på jorden.*

2. *Att under troget görande af Guds vilja i den jordiska kallelsen tåligt bära det kors, Gud kan behaga pålägga, för att därunder allt mera mogna för himmelen.*

4.

Ämne. **Delaktigheten af Kristi himmelsfärd,**

innefattar

1. *att man är försatt i det himmelska väsendet, d. ä.*

a) har undfått ett himmelskt sinnelag, som gör, att man känner sig såsom en främling och gäst i världen och har sitt hjärta riktadt uppåt (Kol. 3: 1 ff.);

b) njuter det himmelska tillståndet = barnaskapets förstling (Rom. 8: 23) med dess frid med Gud; inre förklaring till likhet med Kristus;

2. *det lefvande hoppet, som når sin fullbordan på uppståndelsens stora dag, då de troende få ärfva riket.*

a) I hoppet, som innefattar vissheten om uppfyllelsen af alla Guds löften, äro de troende redan saliga midt under främlingsskapets vedermöda.

b) Hoppet fullbordas, då Herren kommer tillbaka för att, sedan han uppväckt de troendes kroppar, göra dem delaktiga af sin egen härlighet. Då är den fulla delaktigheten af Kristi himmelsfärd vunnen.

5.

Ämne. **Hvad den i härligheten ingångne Frälsaren är för människorna på jorden.**

1. *Hvad hafva hans vänner i honom?*

a) En trogen öfversteprästj, som varkunnar sig öfver deras svaghet;

b) En allsmäktig konung, som benådar, beskyddar och bevarar dem.

2. *Hvad hans fiender?*

a) Ett allvetande vittne, inför hvilket de förgäfves bemöda sig att dölja sina missgärningar.

b) En rättfärdig domare, i hvars händer de en gång skola falla.

3. *Hvad de obeslutsamma och ljumma?*

a) Ett sannfärdigt och troget vittne, som förehåller dem deras halfhet och skrymteri för att förmå dem att för honom helt upplåta sitt hjärtas dörr (Upp.B. 3: 14—21).

b) Den helige och sannfärdige, som med vedervilja skall visa dem från sig, om de ej bättra sig.

6.

Ämne. **Huru Jesus genom sin himmelsfärd har upplåtit allt, som tillförene var tillslutet.**

1. *Upplåtit människohjärtat för tron och villig lydnad.*
2. *— — hela jordkretsen för evangelii fria och kraftiga predikan.*
3. *— — himmelen till hem för alla, som tro på honom.*

(Ph. D. Burck).

7.

Ämne. **Hvartill uppfordrar oss Kristi himmelsfärd?**

1. *Till tro på Herren.*
2. *Till verksamhet för Herren.*
3. *Till hopp på Herren.*

(Sommer).

Sjette söndagen efter påsk.

(Exaudi).

Vid skilsmässan från apostlarne hade Herren befallt dem att såsom hans sändebud gå ut i hela världen och genom vittnesbördet om honom göra alla folk till hans lärjungar. Huru de skulle blifva skickliga för detta stora uppdrag, visar oss evangeliet på sjette söndagen efter påsk. Det innehåller nämligen löftet om den helige Ande, på samma gång som däri angifves, hvad apostlarne hade att bereda sig på under sin verksamhet. Sammanhanget med himmelsfärdsdagens perikop äfvensom med pingstdagens är därföre i ögonen fallande, hvadan den sjette söndagen på ett synnerligen lämpligt sätt framställes såsom länken mellan himmelsfärdsdagen och pingsten. — Det gammalkyrkliga namnet på denna söndag är Exaudi efter den ur ps. 27: 7 hämtade introitus: »Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te, alleluja».

Perikopens i kyrkoåret representerade idé är därmed antydd; den kan icke vara någon annan än den sanningen, att den utlofvade parakletens vittnesbörd *i*, *för* och *genom* Jesu lärjungar är betingelsen för framgången af deras under mycket lidande framburna vittnesbörd om Herren.

Text: Ev. Joh. 15: 26—16: 4.

Exegetiska anmärkningar. I likhet med de tre föregående söndagarnes perikoper utgör också den föreliggande en del af Herrens afskedstal till sina lärjungar. Dess nära sammanhang med det närmast föregående är uppenbart och angifves särskildt genom partikeln δὲ i

V. 26. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος κτλ. »*Men* när» o. s. v. Jesus hade förut talat om världens bitterhet, som skulle drabba icke blott honom själf utan äfven hans trogna. I den nöd, hvari dessa därigenom skulle komma, skulle de dock icke sakna hjälp och bistånd: Hugsvalaren, »Talsmanden» skulle varda dem gifven. Han är πνεῦμα τῆς ἀληθείας, sanningens Ande, ty han är Guds Ande, hans, som är sanningen. Han leder då ock till och allt djupare in i sanningen, nämligen just genom att uppenbara Gud och Kristus. Honom sänder Jesus, sedan han genom ingåendet i härligheten blifvit Andens herre, d. ä. på grund af sitt återlösningsverk fått rätt och makt att meddela den helige Ande åt människorna. Om detta Andens sändande, som visserligen häntyder på hans utgående äfven från Sonen (»filioque»), afser Andens verk i världen eller rättare hans meddelande åt lärjungarne, så torde däremot orden ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ πατρὸς hafva afseende på Andens *eviga* utgång, således på förhållandet inom gudomsväsendet. Alltså, honom, den evige Guds Ande, som utgår af Fadern (och Sonen) och därvid utgör den personliga lifsrörelsen inom det gudomliga väsendet, honom har den genom lidande fullkomnade och af den eviga logoshärligheten delaktiggjorde människosonen undfått såsom en gåfva åt den af honom återlösta världen. Till världen sänder han ock honom, nämligen genom förmedlingen af församlingen, som ensam kan undfå honom, och som i kraft af hans inneboende är jordens salt och världens ljus samt skicklig att vittna om Jesus på ett sätt, som kan öfverbevisa världen om synd, om rättfärdighet och om dom (jfr. Joh. 16: 8—10). Han (*denne*, ἐκεῖνος) skall vittna om Jesus genom denna kraftiga inre upplysning, som sätter själen i stånd att känna honom i hans nådeshärlighet och frälsarekraft, vidare genom uppenbarelse på trons grund af Guds hemligheter (jfr Ef. 3: 4—6) samt genom kraften af Herrens ord och det evangeliska vittnesbördet. I sistnämnda hänseende sammanfaller Andens vittnesbörd med apostlarnes och andra upplysta lärares, i det att Anden genom deras predikan vittnar om Jesus och gör deras ord kraftigt och verksamt i själarne. Dock måste man i en

annan mening skilja mellan apostlarnes och Andens vittnande enligt

V. 27. καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε (obs. presensformen: »I vittnen»). Apostlarnes vittnesbörd, tänkt i dess åtskillnad från Anden, afser det historiska i Herrens lif. Till allt, hvad Jesus under tiden för sin offentliga verksamhet talade och gjorde, voro apostlarne ögonvittnen: de »hade varit med Herren från begynnelsen». Meddelandet af dessa rent yttre fakta och förhållanden var icke ändamålet med Andens vittnesbörd. Härvidlag var endast vanlig naturlig iakttagelseförmåga jämte redlighet af nöden; ja, äfven icke ögonvittnen kunde på grund af noggrann forskning och genom berättelserna af ögonvittnen rätt framställa vår frälsares jordelif, såsom förhållandet var med Lukas (Luk. 1: 1—4). Men *betydelsen* af Kristi lif, hans ord och verk, för vår frälsning, kunde endast Guds Ande uppenbara. Han var och är den, som till den enkla evangeliska förkunnelsen gifver sitt vittnesbörd, beseglar det i och för människornas hjärtan såsom sanning och verkar tro därpå. Han är således lifvet och kraften i den apostoliska förkunnelsen. Utan honom vore den evangeliska historien en lika död bokstaf som hvilken annan historia som helst. — Det, som Herren talat såväl om Andens gåfva som om de stundande förföljelserna, hade till ändamål att bereda lärjungarne på det, som skulle komma, såsom det heter i

Kap. 16: 1. »Detta har jag talat till eder» o. s. v. Förargelse, anstöt hade lärjungarne lätt kunnat taga af de dem öfvergående förföljelserna och det bittra motståndet mot evangelium, om de icke varit beredda därpå. Herrens öppna framställning af det lidande, som väntade dem, hör därföre till den herdavård, som han ägnade sina får.

V. 2. Skildring af beskaffenheten af det lidande, som väntade lärjungarne: utkastande ur synagogan, ja, död. Det förra var för en jude outsägligt bittert, ty enligt den vanliga föreställningen innefattade detta straff icke blott en stor skymf utan äfven ett sådant afskiljande från Guds folk, som innebar ett afskiljande från gemenskapen med Gud, således

ett öfverlämnande åt evigt fördärf. Ehuru nu apostlarne genom förbindelsen med Herren voro, eller rättare blefvo (efter hans död och uppståndelse) lösgjorda från de judiska fördomarnes fjättrar, så voro de dock fortfarande judar och besjälades af denna utomordentligt starka nationalanda, som för judafolket är egendomlig, och hvars kraft beror därpå, att den har sin rot och källa i religionen. Därföre måste det hos dessa män, som i sin längtan efter uppenbarelsen af Israels härlighet ögonblicket före Herrens himmelsfärd frågade honom, om han icke i denna tiden skulle upprätta riket åt Israel (Ap.G. 1: 6), medföra det djupaste lidande att såsom förbannade blifva utstötta ur sitt folk. Hvad för öfrigt en apostel kunde känna för detta folk, det synes framför allt hos den apostel, hvilken under hela sitt lif bekämpade åsikten om den mosaiska lagens och de judiska stadgarnes förbindande kraft för de kristna och därföre af judarne, äfven af till tron på Kristus omvända judar, betraktades med outsläckligt hat (jfr Rom. 9: 1—5).

Men icke blott till lärjungarnes utkastande ur synagogan skulle judarnes hat gå utan till ett mordbegär, som med den judiska fanatismens hela styrka skulle drifva dem till alla möjliga försök att taga apostlarnes lif; de skulle nämligen betrakta ett mord på en apostel såsom en offergudstjänst (λατρεία). I Talmud uttalas ock obeslöjadt förtjänstligheten af kättaremord, som likställas med offren i templet. Det heter: Omnis effundens sanguinem improborum æqualis est illi, qui sacrificium facit. — Orsaken därtill, att Guds tjänare kunna betraktas såsom sådana skadedjur, är förblindelse, såsom det heter i

V. 3. De känna hvarken Gud eller Kristus. Den Gud, för hvilken de nitälska, är en själfgjord idol. Kristus, mot hvilken de rasa, ha de i sin föreställning gjort till en gudsförsmädare. Det råder hos dem en fruktansvärd blindhet, härflytande af fäderneärfda fördomar, af en falsk teologi och af egen förvänd sinnesart. Detta länder dem i viss mån till ursäkt: de handla i oförstånd och veta icke, hvad de göra. Paulus företer i sitt fariseiska tillstånd ett slående exempel

på denna blindhet, i hvilken han andades hat och mord mot de kristna (Ap.G. 9: 1). I följd däraf kunde han få barmhärtighet, såsom ock judarne under 40 år fingo förnyade nådestillbud. Å andra sidan var deras blindhet självförvållad. I samma mån de hade haft tillfälle att se och höra Jesus, hade de skuld till denna blindhet (Joh. 15: 22), ty Jesus var det ljus, som skulle ha skingrat deras mörker, om de icke förhållit sanningen i orättfärdighet (Rom. 1: 18). — Det, som här vid lag gäller om judarne, det gäller ock om många människor inom den yttre kyrkan och om världen i allmänhet. — För apostlarne var det emellertid en tröst, att de skulle få att göra med icke absolut förstockade utan med förblindade människor. Detta lämnade rum för hoppet.

V. 4. *ἀλλὰ ταῦτα κτλ.* Genom ordet *ἀλλὰ*, »*men*», afbryter Herren sig själf (Meyer, Nebe): »men låt det vara nog härom; jag har, som sagdt, talat detta, på det att, när tiden kommer, I mån komma i håg» o. s. v. (Några kodices hafva *αὐτῶν* efter *ἡ ὥρα:* när deras, fiendernas, tid kommer; saknar icke skäl för sig). Med dessa ord återgår Herren till det i v. 1 sagda, inskärpande, att lärjungarne borde komma i håg, att Herren förutsagt allt, och att de icke hade att vänta sig något maktingripande å hans sida för att nedslå deras fiender: de skulle öfvervinna världen genom *tron* under tåligt lidande. De skulle ha detta redan från början djupt inpräglad i sina hjärtan. — Herrens ord: »Detta har jag icke sagt eder från begynnelsen», synas motsäga det verkliga förhållandet, ty han hade ju flere gånger talat om såväl sitt eget som sina trognas lidanden i hans efterföljd. Men Jesus hade förut talat om detta ämne endast i allmänna ordalag, hvilka ock till en stor del undgått lärjungarnes uppmärksamhet. Nu åter talar han utförligt och detaljeradt om denna sak. Förut hade han icke behöft detta, ty han var med dem; han hade varit en skiljemur mellan dem och världen; mot honom och icke mot lärjungarne hade världens hat vändt sig. Efter hans bortgång skulle allt blifva annorlunda. Därföre behöfde de den undervisning, Herren hade gifvit dem. —

Den homiletiska grundtanken i vår text kan sägas vara följande: *Andens vittnesbörd är själen och kraften i Jesu tjänares vittnesbörd inför den blinda och hatfulla värld, hvars dödliga fiendskap de endast i samma Andes kraft kunna bära*

Homiletiska vinkar. Kap. 15: 26. Att känna Kristus, det är en sak, hvarmed det naturliga förståndet icke går i land. Endast Guds Ande kan uppenbara Kristus. Hvarje kunskap om honom, som icke är en frukt af detta uppenbarande, är död och kraftlös. Därföre måste hvar och en, som vill lära känna Jesus, icke blott umgås med hans ord utan ock med innerlig och ständig bön öppna sitt hjärta för Andens verkningar (Luk. 11: 13). — Andens gåfva, den välsignade frukten af Jesu återlösning, medför *allt*, som är i Kristus. Han bär vittnesbörd om Kristus, drager till honom, verkar tro, gifver ljus och lif, tröstar, stärker, ledsagar, tuktar, förödmjukar, renar och helgar. Genom Anden blefvo apostlarne starka och förmådde uträtta och bära det, som eljest för naturen är omöjligt att uträtta och bära. I honom blef Kristus dem återgifven, bodde i dem, verkade i och med dem. — Honom behöfva ock vi, och det gäller för oss att komma därhän, att vi med apostlarne kunna säga: «Jag lefver, dock icke nu jag, utan Kristus lefver i mig». Och Guds Ande är icke fjärran. Han är en gång för alla sänd, lefver och verkar i församlingen och kommer till hvarje hennes medlem. Han är dig nära, ja, lika nära, som ordet i din mun och i ditt hjärta (Rom. 10: 8). I samma mån du tar åt dig Guds ord och troget gömmer det, medför det Andens kraft till tro och lif i Kristus. Om du än därvid tycker dig förnimma litet af hans verkan, ja, om du skulle blifva alltmera tom i ditt inre, afklädd, utblottad och krossad i stället för tröstad och lefvandegjord i din ande, så är han dig icke desto mindre nära, kraftigt arbetande på att göra ditt hjärta redo för mottagande af Frälsaren. — Han är sanningens Ande: allt, hvad han lärer, är sanning, och då du mottager det ljus, han förlänar dig, gör han dig själf sann, sann inför dig själf och inför Gud, i förhållande till världen och dina medmänniskor, görande dig till ett jordens salt och ett ljus i världens mörker. Den sanna människan, gudsbelätet, återställer han i dig, och så varder du alltmer skickliggjord att undfå din fulla del i det eviga ljuset, i sanningens eviga kärleksrike.

V. 27. Apostlarne *kunde* vittna om Jesus, ty de hade varit med honom under tiden för hans offentliga verksamhet. De *skulle* vittna om honom, ty Herren hade just för det ändamålet kallat dem att vara hans lärjungar. De kunde icke

annat än vittna (Ap.G. 4: 20), ty Kristi kärlek uppfyllde och dref dem. Sammalunda förhaller det sig med Kristi lärjungar under alla tider. De *kunna*, äfven de, vittna, ty de äro med Kristus, sta i förening med honom och hafva i Guds Andes ljus skadat och pa sig själfva erfarit hans nåds kraft och härlighet. De äro *kallade* att vittna om honom, med ord och gärningar kungöra hans dygd. De kunna icke annat än vittna, ty emedan de tro, måste de tala; Kristi kärlek, som bor i dem, drifver med en inre nödvändighet att förhärliga hans namn. — Framför allt ha de, som undfatt försoningens ämbete, att vittna om Herren, och af största vikt är, att deras predikan är ett verkligt vittnande och icke uppläsandet af atskilliga blott i minne och förstånd fattade läror. — Kallelsen att vara ett Kristi vittne och sändebud är öfvermåttan stor, härlig och ärofull, men dess härlighet är icke af den art, att den lyser världen i ögonen; den är en kallelse att lida med och för Kristus. Genom vittnesbördet om honom ställer du dig på hans sida, gör hans sak till din, och då måste du finna dig i att erfara något litet af det, som vederfors din mästare i denna värld. Detta har ock Herren aldrig dolt, såsom han ju äfven i det följande inskärper det.

Kap. 16: 1. Faran att taga anstöt af det, som sker i Guds regering med kyrkan, och af det, som kan vederfaras en själf, är alltid stor, i synnerhet för ideellt anlagda och öfver de många gåtorna i världen grubblande människor. Detta: hvarföre? huru har det ej ängslat, och huru ängslar det ej många hjärtan! — Och hvad den sanna kristendomen beträffar, så är den icke sådan, som nybörjaren i sin första hänförelse drömmer om. Icke lysande och lätta segrar med deras glädje och jubel, icke en Guds rikes ostörda och, sa att säga, regelrätta framgang på jorden, icke en ständig upplyftande förnimmelse af den tillkommande världens krafter, utan kors och kamp, erfarenhet af mycken andlig vanmakt, manga grusade förhoppningar och allehanda inre och yttre trångmål skola lära honom, att Kristus ännu i dag i denna världen har korsgestalt. Och icke blott betrycket af och fran den omgifvande, sanningen hatande världen utan äfven och understundom ännu mer upptäckten af den myckna skröpligheten hos dem, som synas göra något allvar af kristendomen, väcker bekymmer. Allt detta skrymteri, detta svärmeri, dessa falska läror, detta partisinne och köttsliga gräl, som så mycket orenar församlingen, ja, detta och allt annat elände inom deras hop, som berömma sig af Kristi namn, det kan plåga och smärta mer än allt annat och förorsaka

fara för att taga anstöt. Man vill tröttna, öfvergifva all frimodighet, hängifva sig åt modlöshet, släppa hoppet och så hängifva sig åt en trög likgiltighet. Mot denna fara bör Herrens liknelse om ogräset bland hvetet kunna tjäna till värn; och mot anstöten af världens fiendskap vill Herren värna genom sin med så mycken bestämdhet framhållna förutsägelse därom. Hans lärjungar böra veta, att den lidandesväg, som de grufva sig för, just är den i Guds ord såsom självklar följd af världens och Kristi rikes motsatta art framställda vägen. Hvarföre skola de då tycka det vara underligt, att dem vederfares allehanda svårigheter och smärtor? Är det något, som man i våra dagar, då kyrkan åtnjuter skydd af lag och rätt, snarare kunde ha skäl att undra öfver, så är det detta, att man vet af så *ringa* kors och lidande för Kristi skull. Också torde mer än en rättsinnig präst tyckt sig hafva haft anledning att fråga sig själf: »Är jag verkligen en Kristi lärjunge, ett af hans rätta vittnen, jag, som knappast vet af *något* lidande för hans namns skull»? Dock — var du blott redlig i din kristendom, bekänn din frälsare i all ödmjukhet och frimodighet, så behöfver du icke ängsla dig i detta afseende. Du får just det kors, du behöfver, och om du slipper lindrigt igenom, så se icke illa ut på Herren, därföre att han är god.

V. 2. Att apostlarne och efter dem den följande tidens kristna fingo kämpa så bittra strider mot och utstå så mycket lidande af världen, det berodde därpå, att de voro banbrytare för kristendomen. Hvarje nyhet, som förefaller människorna dåraktig eller betänklig, det må vara inom hvilket område som helst, framkallar motstånd och kan först långsamt skaffa sig erkännande. I högsta grad gällde detta om kristendomen, denna nyhet, som för judarne var den största förargelse och för grekerna en vidrig dårskap. Samma förhållande återkommer under alla tider, då Herren vill verka något nytt i sin kyrka. Hvilket rasande motstånd framkallade icke reformationen; huru mycket »kättareblod» utgöts ej då af denna romerska kyrka, som påstår sig hafva fått monopol på sanningen, och huru har ej sedermera inom henne och, beklagligtvis, äfven inom de evangeliska kyrkorna missledt nit och kyrklig fanatism framkallat förföljelse mot dem, som under tider af det kyrkliga lifvets sjunkande upphäft profetiska vittnesbörd mot fördärfvet. I allmänhet inträffa svåra brytningar, när efter en långvarig sömn i kyrkan väckelser uppstå, som uppkalla de fientliga krafterna till motstånd. De, som hafva att genombryta den hårda skor-

pan af andlig död och ljumhet och att draga i härnad mot gamla ingrodda fördomar och således äro i visst afseende banbrytare för ett nytt lif, de få erfara något af det, som vederfors Herren och hans apostlar, för hvilka det gällde att bryta igenom hela världsondskan och i mänskligheten införa Guds rikes rättfärdighet, ljus och lif. I allmänhet skall hvar och en, som gör allvar af rättfärdigheten midt i ett orättfärdigt släkte och icke kompromissar med världen i något stycke, få erfara, att världen är sig lik. — Obegripligt långt kunna människorna gå i sin blindhet. Att kalla det goda ondt, att rasa mot de rättfärdiga, såsom vore de ett gift för människosläktet, att göra detta i rättfärdighetens eget namn och att anse sig göra en Gud välbehaglig gärning genom att mörda hans rätta tjänare, det utvisar dock en sinnets och hjärtats förvändhet, så stor, att man knappast skulle vilja tilltro människorna något sådant. Men såsom det icke finns någon galenskap, på hvilken ej människor ha trott och kunna tro, så finns ej någon synd, som de ej kunna anse för en god gärning, när de fått för sig, att den är oundgänglig för bevarande eller vinnande af något, som för dem ter sig såsom ett väsentligt godt. Och det väsentligaste af allt för en af själfviskhet och världskärlek behärskad människa, det är att få behålla sitt lif, sitt gamla lif med dess laster och begär. Angrip detta lif, så att människan *verkligen känner sig däri angripen*, känner sanningens skarpa udd träffa det ömtåligaste i sitt inre, och du skall nog förnimma, att du därmed anses ha begått en majestätsförbrytelse, som icke är lätt att försona. — Det var »nit om Gud», som dref judarne att förfölja de kristna, men deras nit var blindt. Nit och hänförelse för Gud är en god sak, ja, den kan icke saknas hos någon, hos hvilken religionen blifvit en lifsangelägenhet, men utan rätt kunskap träder nitet i det ondas tjänst och åstadkommer mera ondt än gudlösheten. Religiös fanatism kan finnas och finns ofta äfven hos sådana, hvilka icke alls tänka på att lefva efter Guds bud. Ja, det torde finnas flera, som äro villiga att dö för Kristus, än sådana, som äro villiga att lefva för honom. Det har ju ofta visat sig, att, när förföljare å sin sida blifvit förföljda, så ha de kunnat ådagalägga ett stort martyrmod. — Lämna då icke ditt nit fria tyglar! Det är en eld, som lika väl kan åstadkomma en förhärjande eldsvåda, som den kan bringa värme och fart i verkandet af Guds verk. Handla betänksamt, och slå dig icke i ro i det medvetandet, att du menar väl! Petrus menade också väl, när han bad Jesus skona sig själf, men trots väl-

meningen fick han af Herren heta en satan. Handla med förstånd, d. ä. på det sätt, som kräfves af Guds ära, af kärleken och sanningen och afseendet på människornas skröplighet och förhållandenas beskaffenhet! Framför allt kom ihåg, att det bästa värnet mot faran af ett otygladt nit är ödmjukheten! — Men för den klokhet, som icke tillåter det rätta, af kärlekens ande besjälade nitet att gå längre än afseendet på egen bekvämlighet och ära inför människor medgifver, må du bedja Gud bevara dig. Icke den, som vekt och försagdt flyr undan kampen och korset och sålunda väl sörjer för den kära friden i världen och med världen, är klok, utan endast den, som vet att skaffa sig den största möjliga vinsten af detta lif, och det gör den, som i troget tjänande af Gud samlar sig en skatt i himmelen, som ej förstöres af rost eller mal. — Det är hädelse, när världen menar sig göra Gud en tjänst genom att döda Jesu vittnen, men då dessa villigt gifva sig i döden för Herrens skull, så frambära de en ren och helig offertjänst åt Gud. En kristens hela lif bör ju vara ett ständigt offer, och endast den martyrdöd, som är det fullkomliga uttrycket för hängifvenheten åt Gud eller för offret af det gamla lifvet, är en sann martyrdöd. Å andra sidan kan du vara en verklig martyr, äfven om du icke i yttre mening lidit döden för din frälsare; det djupgående offret af din egen vilja, ditt själfviska jag, är ett tyst, fördoldt andligt martyrskap, högt aktadt inför Gud.

V. 3. Kunskaper och ett bildadt förstånd äro utan tvifvel en prydnad för en förnuftig själ, och råhet och okunnighet höfves ingen människa. Men allt, hvad insikter, lärdom och bildning heter, är intet mot Guds och vår Herre Jesu Kristi kunskap. Ty att känna Gud i Kristus är allena verklig vishet, är ett själens ljus och lif, som icke slocknar i döden. Och denna kunskap, ofta ringaktad och okänd för denna världens vismän, kan vinnas äfven af den enfaldigaste. Och mot denna hjärtekunskap, denna själens sanna vishet, är också det teologiska vetandet såsom sådant icke något att räkna. Villfarelse i afseende på denna hufvudpunkt, kännedomen af Guds hjärta i Kristi hjärta, är en källa till de många missgärningarna, begångna i kristendomens namn. »De känna icke Fadern, ej heller mig», det är en klagan, som Herren icke blott har haft skäl att uttala med afseende på hans judiska samtida, dessa skriftlärde och präster, som berömde sig af lagen och den sanna kunskapen. Äfven många inom kristenheten falla under den dom, denna klagan innebär. Och just emedan så är, har kyrkans historia så många

blodiga blad. När skall den tid komma, då alla, som bekänna Kristi namn, skola besinna, hvars Andas barn de äro, och handla därefter?

V. 4. Allt gör Herren i rättan tid. Han varnar, just när det behöfs, hvarken förr eller senare, han undervisar och tröstar likaledes i rätt ordning. Därföre skola vi icke mena, att vi af honom få allt genast och med ett slag. Endast småningom kunna vi genomlysas af kristendomens ljus, och aldrig hinna vi så långt i insikt och erfarenhet, att vi ej behöfva lära mer af vår frälsare. — Såsom Herren genom sin undervisning om hvad apostlarne hade att vänta af världen utrustade dem med kraft mot de kommande försökelserna, så skola vi ej heller råka i någon nöd, utan att af Herren hafva undfått och undfå det ljus och den styrka, vi behöfva för att kunna gå allt segerrikt igenom. Och då vi se, huru han så tydligt känner, hvad hans lärjungar hade att utstå, så sluta vi med rätta däraf, att han vet och känner allt, som skall möta oss, och därefter rättar sin vård om oss. Han känner vår svaghet och frestelsernas styrka; han vet ock vägen till oss i vår nöd och den rätta stunden för meddelande af hjälp. Denna kommer visserligen icke alltid, när vi vänta den, ej heller på det sätt, vi tro, men aldrig skall någon komma på skam eller blifva af honom besviken, som blifver vid honom, hvad än må hända. Så mycket bör i allmänhet vara oss klart, att ingen hjälp är att motse, förr än nöden har fått utföra sitt verk till vår hälsosamma tuktan och uppfostran. Men när det har skett, då skänkes oss en förlossning, oändligt rikare, än vi kunnat tänka och hoppas. —

Predikoutkast.

1.

Inl. Joh. 7: 38, 39.

Ämne. **Den helige Andes verk.**

1. *Den helige Ande bär vittnesbörd om Jesus.*

a) Skall en människa lära känna Jesus, så måste det ske genom ett sannskyldigt vittnesbörd om honom, och detta vittnesbörd kan endast den helige Ande gifva. (1) Ingen annan kan det, icke någon människa, ty genom synden är hon vorden främmande för Gud och känner honom ej; ej heller en ängel, ty änglarne äro endast tjänsteandar, och den vishet, de äga, genomskådar icke Guds hemligheter. (2) Men den helige Ande kan det, ty han är Faderns och Sonens Ande, som utrannsakar allting, ja, ock Guds

djupheter (1 Kor. 2: 10), och såsom han är lifvets Ande, så är ock hans vittnesbörd anda och lif och icke något tomt och kraftlöst lärande.

b) Guds Ande vittnar om Jesus för de människor, som äro af sanningen och därföre kunna mottaga hans vittnesbörd. (1) För dem, som äro af lögnen och förhålla sanningen i orättfärdighet, kan den helige Ande icke vittna om Kristus; hans ord och vittnesbörd finner ingen ingång hos dem. (2) Men för dem, som låta sig gifvas kärlek till sanningen, så att de vilja ödmjuka sig inför Gud och lära af honom, kan den helige Ande vittna om och förhärliga Jesus.

c) Den helige Ande vittnar om Jesus, då han genom sina verkningar medelst Guds ord så förhärligar Jesus för människans hjärta, att hon i honom ser och känner den, hos hvilken hon finner allt, hvad hon behöfver till rättfärdighet och lif. (1) Guds Ande vittnar genom verkningar af Guds ord. (2) Den, som är af sanningen, känner sig själf enligt sanningen och vet, att han saknar rättfärdighet för Gud; genom Andens vittnesbörd om Kristus finner och erfar han, att han i Kristus har med försoning för synden äfven förlåtelse för den och rättfärdighet inför Gud. (3) Han känner sig ock sakna det rätta lifvet och den sanna friden; bäggedera finner han genom Andens vittnesbörd hos Jesus, som är lifvet och är vorden vår frid med Gud. (4) Har han mottagit Andens vittnesbörd, så att han tror på Jesus af allt hjärta, så vittnar Guds Ande för och i honom (förr eller senare), att han är ett Guds barn. — Det är under det fortfarande aktandet på och mottagandet af Guds ord, som människan erhåller detta Guds Andes vittnesbörd om Kristus.

2. *Den helige Ande gör den troende till ett vittne om Jesus.* (Kap. 15: 27).

a) Ehuru ingen människa såsom af sig själf kan vittna om Jesus, så kan dock den helige Ande göra henne till ett vittne om Kristi dygd, i det han så helgar henne, att hon i ord och vandel uppenbarar kraften af Jesu Kristi nåd och sanning.

b) Därföre kunna och skola de troende, som äro i Kristus helgade, och som drifvas af Guds Ande, vittna om Herren. (1) De *kunna* det, ty de ha erfarit och erfara dagligen kraften af hans frälsarehärlighet. (2) De *vilja* det, ty Kristi kärlek, som bor i dem, gör dem angelägna om hans ära. (3) De *skola* det, ty de äro därtill kallade och satta (1 Petr. 2: 9; Matt. 5: 13—16).

c) De skola vittna om Herren genom munnens och vandelns samstämmiga bekännelse.

3. *Den helige Ande bevarar de troende från att taga anstöt af det, som möter dem på vägen i Kristi efterföljd.*

a) Då en människa icke vill finna sig vid det, som hörer till en sann kristendom och därföre antingen från början förkastar den eller, sedan hon blifvit en sann kristen, åter affaller, då har hon tagit anstöt af Kristus och förgås i sina synder. (1) Världens trälar taga alltid anstöt af Kristus, emedan de icke kunna förlika sig med hans frälsningsväg. (2) Men äfven de troende kunna råka i fara att taga anstöt, ty Herrens vägar med dem äro ofta icke blott underbara utan rent af underliga för allt mänskligt förstånd och gå ofta rakt emot, hvad man skulle vänta. Korsandet af alla egna välmenta och skenbart på Guds ära syftande planer; oupphörliga motgångar; ett kors, som blir ju längre, desto tyngre; världens hat, se där några stötestenar på lifvets väg.

b) Den helige Ande bevarar dock de troende från att taga anstöt och affalla från Herren, blott de akta på hans röst, som talar till dem i Guds ord, påminner, varnar och tröstar dem i deras hjärtan, förehåller dem den lidande Frälsarens marterbild, hans, som under de svåraste prof bevarade sig i fullkomlig lydnad för Faderns vilja och i fullkomlig kärlek till människorna, som för denna hans kärlek lönade honom med ett kors, samt hänvisar dem på den härlighet, som efter detta korta lif är beredd dem, som bevara sina själar och öfvervinna genom lammets blod.

c) Så kunna de troende hålla ut, afvisa de frestande tankarne och behålla sitt fäste i Herren, som aldrig skall låta dem pröfvas öfver deras förmåga.

2.

Inl. 1 Kor. 2: 12.

Ämne. I. **Sanningens Ande och** II. **hans verk.**

I.

1. *Sanningens Ande är Faderns och Sonens helige Ande* (kap. 15: 26).

a) Gud är sanningen: i fullkomlig öfverensstämmelse med sig själf; uppenbarar sig just sådan, han är; hans tankar och råd äro utan vank och felslå aldrig.

b) Kristus är sanningen: Guds fullkomliga själfuppenbarelse; ett med Fadern; hans härlighets strålglans; hans väsens fullkomliga afbild i människonatur. Han äfven i fullkomlig öfverensstämmelse med sig själf; hans ord och verk sanna utflöden af hans inre.

c) Sanningens Ande är sanningen, ty han är Faderns och Sonens Ande; ledande till och in i sanningen, sådan den är i Gud och i Kristus uppenbarad. (1) Såsom sanningens Ande är den helige Ande motsatt denna världens ande, som ytterst är ett utflöde af den anden, som är fursten öfver luftens makt och verkar i otrons barn (Efes. 2: 2). (2) Såsom sanningens Ande är han sänd och utgången i världen att leda dem till sanningen, som vilja mottaga kärlek till henne.

2. *Sanningens Ande är Guds högsta gåfva till människorna genom Kristus.*

a) Kristus i sin försoning för världens synd, och som i sig har grundlagt gemenskap mellan Gud och människorna, är den medlare, genom hvilken Andens gåfva blifvit förvärfvad. Endast på grundvalen af den i Kristus skedda försoningen kunde den helige Ande skänkas världen till meddelande af sanning och lif.

b) Han är Guds högsta gåfva, ty med honom gifver Gud sig själf. Alla andliga gåfvor gifvas med honom. Han är själarnes ljus och lif.

c) Han gifves i och med ordet, som just såsom bärare af Anden är anda och lif (Joh. 6: 63), och genom sakramenten, som till sitt innersta väsen äro andliga verk.

II.

1. *Sanningens Ande har att vittna om Kristus och sålunda leda till sanningen.*

a) Andens verk går ut på att uppenbara och förhärliga Kristus för människorna, att de genom honom skola komma till Fadern.

b) Och såsom Kristus är den ende medlaren, den enda vägen till gemenskap med Gud, så kan den helige Ande endast och allenast genom att draga själarna till Kristus föra dem till Gud.

c) Hans vittnesbörd är ett lifskraftigt betygande i människornas hjärtan och samveten genom ordet, i hvars ljus han så målar Kristus för människornas inre öga, att de bevekas att tro på honom, undfå lif genom hans namn och i hans namn omsider varda fulländade.

d) Detta är ett ledande till hela sanningen af dem, som låta sig öfvertygas, så att de under ett fortfarande gående i Andens skola undfå en allt rikare och djupare kännedom af Kristus och af Fadern, till dess de få skåda sanningen fullt afslöjad i Jesu Kristi ansikte, då han blir uppenbar och de få se honom sådan han är och därigenom varda honom fullkomligt lika (1 Joh. 3: 2).

2. *Sanningens Ande gör de troende till vittnen om sanningen* (kap. 15: 27).

3.

Ämne. **Guds Ande och denna världens ande.**

I. **Guds Ande och hans verk.**

II. **Världens ande och hans verk.**

I.

(Variation af föreg. utkast).

1. *Guds Ande är sanningens Ande, och därföre leder han till hela sanningen.*

a) Han är sanningens Ande. (1) Sanningen själf, emedan han är Guds egen Ande, ty Gud är sanningen. (2) Han är sanningens Ande, så att allt det, han lärer, är sanning både i sig självt och i sin tillämpning.

b) Det, han lärer, är sanningen, (1) med hänseende till världen, i det han öfvertygar henne om synd, rättfärdighet och dom; (2) med hänseende till de troende, i hvilkas hjärtan han allt djupare och renare inplantar sanningen = allt fullkomligare lärer dem känna Gud.

2. *Guds Ande är Jesu Kristi Ande, och därföre vittnar han om Kristus.*

a) Den helige Ande är Kristi Ande, likasom han är Faderns, ty Fadern och Sonen äro ett, och såsom Anden sändes och utgår från Fadern i Jesu namn, så utgår han ock från och sändes af Jesus.

b) Då han leder till och in i sanningen genom att lära människorna känna Gud, så gör han detta genom att uppenbara för dem och lära dem känna Kristus, som såsom Guds fullkomliga uppenbarelse i mänskligheten är sanningen.

c) Därföre tager Anden af Kristi fullhet och förkunnar för de troende; utöfver hvad Kristus är, har och meddelar, går icke Herrens Ande, ty i Kristus äro *alla* visdomens och nådens håfvor.

3. *Guds Ande är de troendes inneboende lif, och därföre gör han ock dem till vittnen om Jesus.*

a) Anden är de troendes ljus och lif; genom honom bor Kristus i dem.

b) Därföre äro också de Jesu Kristi vittnen, ett heligt folk, ett konungsligt prästerskap, som kungöra hans dygd, som kallat dem. (1) Ljus och lif framlyser och verkar i deras bekännelse med ord och lefverne. Kristi bild, om ock endast i svaghet och

skröplighet, är afpräglad i dem. (2) Kristi dygd, hans nåds-, frälsnings- och lifskraft är i och genom dem uppenbar. (3) Det är därigenom de troende kunna draga andra med sig in på vägen till lifvet.

II.

1. *Denna världens ande är mörker och villfarelse, ty han känner icke Fadern ej heller Kristus.*

a) Denna världens ande är egentligen sammanfattningen af de i världen härskande föreställningarne, meningarne och bevekelsegrunderna, hela det världsliga åskådnings- och tänkesättet. Men detta har sin källa i och besjälas af honom, som är denna världens furste.

b) Denna världens ande känner icke Gud och Kristus, emedan den innefattar ett från Gud skildt lif, är ett affall från Gud. (1) Världen i sin visdom är jordisk och köttslig och kan därföre ej fatta Gud i hans visdom. (2) Världen i sin falska fromhet och gudstjänst är full af egenrättfärdighet och kan därföre icke känna Guds rättfärdighet.

c) Därföre kan denna världens ande endast leda till villfarelse; (1) bedraga människan om henne själf, i det han nekar hennes syndaelände; (2) om Gud, hvars helighet och rättfärdighet förnekas, hvadan ock hans kärlek aldrig blir rätt känd.

2. *Denna världens ande är motståndaren (antikrist), en förföljare af Guds son och hans trogna.*

a) Han är antikrists ande, just emedan han är världens ande, ty Kristus är af himmelen, och världen är stadd i den onde.

b) Därföre nekar världsanden Guds son, sådan han verkligen är, och skapar sig en frälsarebild efter sitt sinne. (1) Denna världskristus har intet kors, ingen lidandesgestalt; hans sinne är icke ödmjukhet utan högmod. (2) Han smickrar den mänskliga förvändheten i stället för att döma den. (3) Han neddrager det gudomliga till det mänskliga.

c) Han förföljer Guds son i hans rätta bekännare och kan därvid mena sig göra Gud en tjänst. (1) Ej blott den grofva världen, som sölar sig i laster och brott, (2) utan äfven den »gudliga världen», den falska fromheten (synagogan), förföljer Guds son.

3. *Denna världens ande härskar i hvarje otrogen människa och gör henne till en kämpe för mörkret.*

a) Han bor i och behärskar otrons barn genom deras köttsliga böjelser och begär.

b) Han gör dem till kämpar för mörkrets rike, icke minst då de företaga sig att bestyra med andliga ting och nitälska för Gud (kap. 16: 2).

4.

Ämne. **Den helige Andes vittnesbörd om Jesus.**

1. *Han vittnar genom inre upplysning och uppenbarelse.* (kap. 15: 26).
2. *Han gör de troende till Jesu vittnen.*
3. *Hans vittnesbörd väcker hat och motstånd hos världen.*

5.

Inl. Ap G. 5: 39.

Ämne. **Två slags människor, som icke vilja finnas strida emot Gud.**

I. Redliga människor, som — — mot Gud och ej heller göra det.

II. Oredliga — — och likväl göra det.

I.

1. *De, som redligt undergifva sig sanningens Ande.*
2. *— som, sedan de anammat Guds Andes vittnesbörd om Jesus, själfva äro redo att vittna om honom.*
3. *— som icke förarga sig på lidandet för Jesu namns skull.*

II.

1. *De, som säga sig känna Gud men känna icke Fadern ej heller Sonen.*
2. *— som vilja dyrka Gud i templet men utom detsamma äro redo att förneka honom.*
3. *— som förfölja Jesu lärjungar och mena sig göra Gud tjänst därmed.*

(Skarstedt).

6.

Ämne. **Trons vittnesbörd.**

1. *Verkas genom den helige Ande.*
2. *Aflägges om Herren Jesus Kristus.*
3. *— — — inför den arga världen.*
4. *— — — med allt tålamod.*

(Nebe).

Pingstdagen.

Pingsten är kyrkans tredje stora högtid. Det lif, som genom Jesu uppståndelse fördes i ljuset, meddelades den första lärjungaskaran på den tionde dagen efter hans himmelsfärd eller den femtionde efter påsk. Däraf namnet penteoste, pingst. Det var genom Andens sändande och utgjutande, som den uppståndne återkom till de sina för att alltid vara hos dem, och så föddes församlingen, Kristi andliga lekamen, som lifvas och sammanhålles af hans Ande. Om honom och om beskaffenheten af det lif, han meddelar, handlar ock pingstdagens evangelium, hvars idé i kyrkoåret, genom det antydda redan angifven, är i få ord denna: fullbordandet af löftet om den förhärligade Frälsarens återkomst till de sina i och genom den helige Ande, som förmedlar de troendes gemenskap med Fadern och Sonen och af dem bildar ett Guds tempel, en Jesu Kristi kropp.

Om själfva det faktum, som utgör pingstens stora firningsämne, handlar emellertid icke evangeliet utan Ap.G. 2: 1—13, som i st. f. episteltext blifvit fästad vid denna dag. Detta kan föranleda en viss svårighet vid den homiletiska behandlingen af evangeliet, som ju innehåller endast ett löfte om den helige Ande men ingenting säger om hans verkliga meddelande eller själfva pingstfaktum. Men om pingstgåfvans väsen och välsignelse har man så mycket osöktare anledning att tala.

Text. Ev. Joh. 14: 23—31.

Exegetiska anmärkningar. Herren hade i det föregående (v. 21) talat om, huru han skulle uppenbara sig för dem,

som älskade honom och höllo hans bud. Detta föranledde Judas (Taddeus), som väl i likhet med de öfriga lärjungarne hade väntat, att Herren skulle offentligen kungöra sig såsom Messias, att fråga, hvaraf det komme sig, att Jesus skulle uppenbara sig endast för lärjungarne och icke för världen. Frälsarens ord i de två första verserna i vår text innehålla svaret på denna fråga. Detta svar är dock endast indirekt, i det att däri framställes betingelsen för undfåendet af denna uppenbarelse, nämligen den kärlek till Herren, som fanns hos lärjungarne men icke hos världen. Men slutsatsen af Herrens ord är dock lätt: han kan icke uppenbara sig för världen, ty hon är i sitt mot honom likgiltiga, ja, fientliga sinne icke i stånd att mottaga denna uppenbarelse.

V. 23. Herren angifver här kärleken till honom såsom förutsättning och villkor för sitt och Faderns kommande till och inneboende i en människa. Här inställer sig då den frågan: är det kärleken och icke *tron*, som utgör denna betingelse? Är det icke mottagandet af Kristi kärlek i tron, utan vår kärlek till Herren, vårt gifvande, som har löftet om gemenskap med honom? Och det, fastän samme apostel, som återgifver dessa Herrens ord, säger: »däri består kärleken, icke att vi hafva älskat Gud, men att han har älskat oss och sändt sin son till försoning för våra synder» (1 Joh. 4: 9, 10)? Allraförst är härvid att märka, att Herren i vår text talar om sin och Faderns *boende hos* en människa, således om den stadigvarande, innerliga föreningen mellan Gud och själen. Lika visst som Herren förekommer oss med sina nådebesök, med kraftiga tillbud af delaktighet i hans i Kristus uppenbarade nåd och kärlek, lika visst kan han icke ingå i och hos oss taga sin stadigvarande boning, med mindre vårt hjärta blir innerligen böjdt till honom, begär honom såsom vår själs skatt och visar detta genom att hålla (= troget tillvaratаga och lyda) hans ord. Detta är åter just den kärlek, Herren här talar om. Men denna kärlek är — och detta är vidare att märka — ingenting annat än just tron, betraktad från hennes etiska sida. Ty om tron är ett sådant förlitande på Herren, som innebär ett hjärtligt mottagande af hans nåd,

sa är den ock en hängifvenhet åt honom, och det ena icke utan det andra. Det har ock icke utan grund blifvit sagdt (Hamann): »Ordet kärlek har hos Johannes ofta begreppet af tro, och är icke något annat än en verksam tro, trons anda och lif». — *τὸν λόγον μου τηρήσει*, behåller och förvarar Jesu ord (obs. *λόγον*, singularis) = hela hans i läran uppenbarade sanning. Denna lära är ett sammanhängande helt. Man måste odeladt fasthålla den. Den, som älskar Herren, tar redligt och med hjärtlig angelägenhet vara på hans lära = förblir i hans sanning och låter sig regera af hans Anda. — *καὶ ὁ πατήρ κτλ.* Jesu Kristi Fader skall älska den, som älskar hans son. Gud älskar äfven den syndiga världen med en *förbarmande* kärlek. Men dem, som hålla sig till hans son i hjärtlig tro (= kärlek), älskar han så, att han till dem hyser *välbehag*. Han har sin lust i de troende, som i Kristus, den högtälskade, äro honom täcka och kärkomna. Därföre vill och kan Gud ock taga sin boning i dem, träda i en sådan gemenskap med dem, som å Guds sida innefattar ett nådefullt meddelande af honom själf, af hela rikedomen af hans gåfvor och hans lif, så att de varda uppfyllda ända till Guds fullhet, och å deras sida ett troget mottagande och användande af den nåd, som detta Guds inneboende medför. Därigenom blifva de delaktiga af Guds natur (2 Petr. 1: 4), alltmera genomträngda af hans Ande, så att de till hela sin varelse, kropp och själ och ande, blifva den lefvande Gudens organ samt ostraffliga och utan fläck för honom på fulländningens dag. Annorlunda förhåller det sig med världen.

V. 24. Världen älskar icke Jesus, söker icke delaktighet i honom utan är mot honom afvog. Därmed ställer hon sig i fientligt förhållande till Gud själf, ty Jesu ord är icke hans eget i åtskillnad från Fadern, utan det är just Faderns ord. I följd häraf kan Gud icke uppenbara sig för världen. Fastmera måste han utesluta henne från sin gemenskap och därmed öfverlämna henne åt syndens förbannelse. Af dessa och de föregående Jesu ord borde det vara för lärjungarne klart, att Herren talade om sin återkomst i Anden och icke om sin återkomst till doms (parusien), ty om denna

gäller det tvifvelsutan, att den skall innefatta en uppenbarelse också för världen, för de gudlösa.

De ff. vv. utgöra en afslutning af talet i kap. 14, antagligen hållet i den sal, där Herren med sina lärjungar firade paskmåltiden och instiftade den heliga nattvarden. Hvad därpa följer (kapp. 15—17), talade Herren på vägen till Getsemane.

Vv. 25, 26. *Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν:* »*Detta* (d. v. s. allt det föregående och särskildt det, som angick föreningen mellan Herren och hans lärjungar) har jag talat till eder, medan jag varit kvar hos eder» = detta och ingenting därutöfver har jag under min samvaro med eder kunnat säga eder. Någonting därutöfver har jag icke kunnat meddela eder, ty I skullen icke kunnat förstå det. Hvad I vidare behöfven få eder meddeladt, det skall parakleten lära eder. — Frälsaren kallar här parakleten för den helige Ande »för hans verk att helga lärjungarne i sanningen, hvarjämte denna benämning påminner om denna djupgående gränslinje, hvilken Jesus i vv. 17 och 24 uppdragit mellan den oheliga världen och den genom sin tillgifvenhet för Jesus redan helgade lärjungaskaran. Såsom helig kan Anden endast bo hos lärjungarne.» — *ἐν τῷ ὀνόματί μου*, »i mitt (Jesu) namn» d. ä. på grundvalen af mitt namn, för min skull och för att uppenbara och förhärliga mitt namn = vittna om mig (Joh. 15, 26). För Jesu skull (emedan de tro på och älska honom) undfå de troende Anden. — »Han skall lära eder *allt*», således också det, hvarom Jesus icke kunnat undervisa lärjungarne. Men detta icke bredvid, ännu mindre i motsats till, hvad Herren själf lärt dem, utan i närmaste sammanhang därmed, såsom en sann och djup insikt däri och såsom utveckling och konsekvens däraf (jfr Joh. 16: 13, 14). Därföre äger detta lärande rum endast i sammanhang med påminnandet om allt det, Jesus sagt. »Den helige Ande skulle undervisa lärjungarne om det nya genom att påminna dem om det gamla, och han skulle påminna dem om det gamla genom att lära dem det nya.» Att för öfrigt Andens undervisning sträcker sig endast till det, som angår frälsningen, icke till naturens hemligheter, förstås väl af sig själf.

V. 27. I tanken på sin nära förestående bortgång, som skulle medföra så mycken kamp och sorg för lärjungarne, fortsätter Herren: »Frid efterlämnar jag åt eder, min frid gifver jag eder». Jesu frid är det trygga, lycksaliga tillstånd, som han i medvetandet af sin enhet med Fadern besitter, och som han genom sin försoning förvärfvat åt de sina. Denna frid lämnar han vid sin bortgång de sina såsom en arfvelott, som de skola mottaga och besitta i och genom sin gemenskap med honom. I samma mån de troende veta och känna sig stå i denna gemenskap, uppfyllas de af denna frid, äga ett lugn i själens djup, som gör dem starka mot allt elände i världen. I motsats till Jesu frid står världens frid = den frid, världen gifver. Den är blott ett sken, innefattar ingen verklig inre trygghet utan störtar tillsamman vid anfallen af nöden i denna värld. Framför allt sviker den i dödsstunden. — Hafva Jesu lärjungar hans frid, så behöfva de icke vara oroliga (ταρασσέσθω) eller försagda (δειλιάτω). Oron kommer af föreställningen om fara eller försvarslöshet och gör själen kraft- och modlös; därigenom blir man försagd inför de mötande svårigheterna, kan icke modigt gripa sig an med dem, bäfvar tillbaka och flyr. — Men icke blott på grund af detta löfte, som direkt angår lärjungarne, borde de vara vid godt mod utan äfven på grund af det, som närmast angår Frälsaren och först i andra hand dem själfva, näml.:

V. 28. »I hafven hört, att jag sagt eder» o. s. v. Erinrande lärjungarne om, hvad han sagt om sin bortgång och sitt återkommande till dem, tillägger han, att de öfver denna bortgång borde glädjas, ty det var ju en bortgång till Fadern, som är större än han. Jesu bortgång till Fadern medför hans härliggörelse i delaktighet af Faderns allmakt och majestät. I detta sitt helt och hållet öfvervärldsliga lif med dess gudomliga *δόξα* var Fadern större än den människovordne Sonen, som ingått i timlighetens begränsning och ringa villkor. Då nu Jesus utbyter detta tillstånd af ringhet mot den gudomliga *δόξα*, så borde detta uppfylla lärjungarnes hjärtan med glädje, om de eljest älskade Jesus. I sådant

fall skulle ju hans upphöjelse fröjda dem. Och detta så mycket mer, som hans bortgång var villkoret för hans återkomst till dem i och genom Anden, hvars undfående var villkoret och medlet för lifsgemenskapen med Jesus. Jesu bortgång var således deras egen salighet, på samma gång som Herrens härliggörelse. — Orsaken därtill, att Jesus söker att så omsorgsfullt framställa för lärjungarne arten och nödvändigheten af sin bortgång, angifver han i

V. 29. Herren hade alltså velat förbereda lärjungarne på det, som skulle ske, på det att de icke skulle däraf bli alldeles förvirrade, och på det att de, när Jesu ord fullbordades, däraf skulle stärkas i sin tro på honom. Det, som de nu hade så svårt att fatta och antaga, denna smärtsamma skilsmässa och denna rent andliga återkomst, skulle, när uppfyllelsen af Herrens förutsägelse inträdde och lärjungarne påminde sig Jesu ord, uppfylla dem med en glad förundran och befästa deras tro på honom.

V. 30. »Härefter skall jag icke tala mycket med eder. Det är således afskedsord, som Herren har ställt och ställer till sina lärjungar. Det lider mot slutet: »denna världens furste kommer». Vid detta satans kommande till Jesus har man icke blott att tänka på det, som vederfors honom af satans tjänare, den gudlösa världen med förrädaren Judas i spetsen, utan äfven på den bittra själskampen i Getsemane och på korset. Därvid kom satan med hela den fruktansvärdt frestande makten af det plågande, som stod honom till buds, likasom han förut i öknen kommit till Jesus med frestelser af lockande och tjusande art. Då Jesus i denna sista afgörande strid gick af med seger, så krossade han i grund satans makt i och öfver världen. Principielt är mörkrets furste en gång för alla öfvervunnen. — Och Jesus kunde segra, ty *ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν* = han har intet i mig, har hvarken rätt eller makt öfver mig. Hvarföre? Ty Jesus var Guds helige, fri från all synd, och Guds evige son, hvars makt och rätt är Guds egen makt och rätt, hvadan satans anfall på honom var en förgripelse af sväraste art, som ej kunde annat än medföra krossandet af mörkrets makt. —

Men om Jesu makt och rätt omätligt upphöjt honom öfver satans makt och väldighet, hvarföre kommer då denne fiende och får på honom utöfva hela kraften af sitt raseri, alldeles som om Jesus varit en syndare, ja, syndaren framför alla andra. Svaret därpå gifver

V. 31. Detta sker »på det att världen må förstå, att jag har Fadern kär» o. s. v.; eller: »på det att världen må förstå att — — —, så låtom oss stå upp och gå härifrån.» Alltså: af kärlek till Gud och i lydnad för hans vilja är det, som Jesus villigt öfverlämnar sig åt satans våldsamma angrepp såväl omedelbart som genom hans tjänare. Fadern fordrade af sin son detta offer såsom villkoret för världens frälsning, och Sonen frambar det frivilligt: — — Jesus gick nu med lärjungarne från den sal, där han med dem uppehållit sig, ty där skulle hans fiender icke söka honom. Han gick till Getsemane, dit han visste, att Judas skulle föra dem, som sändes att fängsla honom.

Vid perikopens *homiletiska behandling* bör följande grundtanke uppmärksammas: *Såom endast den, hvars hjärta blifvit därför tillredt, kan undfå den stora pingstgåfvan, den helige Ande, och med honom Fadern och Sonen, så kan endast den, som undfått honom, genom hans ledning och undervisning föras in i hela sanningen, sådan den är i Kristus, och finna sig vid hans väg.*

Homiletiska vinkar. V. 23. Huru högt förer icke Kristus de sina! De skola blifva boningar för den treenige Guden själf. Hvilken förening och gemenskap! Icke blott att vara ett föremål för Guds nåd och välbehag i allmänhet taget, icke blott åtnjutandet af hans faderliga försorg är den troende beskärdt, nej, att vara en Guds hydda, hans schekina, som upplyses af honom, genomtränges af hans gudomliga lif men just därföre är en uppenbarelse af Guds kraft, en Guds afbild, genom hvilken världen kan förhjälpas att känna Gud, detta, detta är den troende beskärdt i Kristus. Men ock, hvilken maning innehåller icke denna härliga ställning för en kristen! Huru angelägen bör han icke vara att rena sig från allt, som ej passar för en Guds boning, huru ödmjukt bäfvande bör han icke vara inför sin egen höghet, huru bör den icke

böja honom tillbedjande i stoftet för den Gud och Frälsare, som så kan upphöja en arm syndare, huru bör han ej högt akta och prisa den återlösning, som bildar grundvalen för en sådan ära! — Men endast at den kan den treenige Guden så hängifva sig, som redligt hängifver sig åt Kristus och håller hans ord. Förutsättningen åter härför är, att Gud förekommit honom med sin kärlek, sökt och vunnit hans hjärta genom denna mäktiga nåd, som bryter det själfviska sinnets både trots och försagdhet samt böjer hjärtat till tro och till trons hängifvenhet. Att du kan älska Herren så, att ditt hjärta därigenom har blifvit skickligt och redo att mottaga hans inneboende, är således ock ett Guds verk, en hans saliga gåfva. Så är allt från början till slut barmhärtighet. — Den, som älskar Herren, han håller hans bud. Den villiga, hjärtliga lydnaden för Guds sanning och fasthållandet af, blifvandet i denna sanning trots alla frestelser, är det enda osvikliga beviset på kärleken till Herren. Och den, som håller Jesu ord, honom skall detta ord bevara till evigt lif samt såsom det eviga lifvets ord göra honom allt starkare i lifvet, i trons och kärlekens lif. Umgåendet med detta ord, fördjupandet däri är således af högsta vikt, ty endast så kan det intränga i och göra sitt verk i hjärtat.

V. 24. Huru annorlunda än med Jesu sanna lärjungar är det icke med världen! Världen älskar icke, har icke någon lust till, något behag i Kristus. Hon är blind för hans nådeshärlighet, han har icke den skapnad, som kan behaga henne. I djupet af världsmänniskans vilja ligger enda orsaken till hennes afvoghet mot Kristus. Hon vill vara något bredvid och utom Gud, hon vill icke afstå från syndens förfärliga privilegium, som förlänar henne makt att vara sin egen herre eller att vara utan alla band från och af någon annan än henne själf, hennes eget jag. Underkastelsen under Gud, som Kristus icke blott med sitt ord utan ock med hela sin personlighet och hela sitt lif och sin död predikar, är för hennes själfviska väsen vedervärdigt. Därföre föraktar hon Jesu ord och därmed äfven Gud, ty Kristi ord är Faderns ord. Så kan världen icke undfå den uppenbarelse af Kristus, som å ena sidan grundlägger och å andra sidan är en frukt af gemenskapen med honom. Världen kan aldrig undfå Anden, ty hon vill ej ha att göra med honom, som är Andens källa för oss. Endast den Kristi uppenbarelse, som skall ske på den yttersta dagen, kan världen förnimma, ty den blir en uppenbarelse i makt och till dom, och den skall och måste världen få erfara, men på hvilket fruktansvärdt sätt! Hvad

världen velat, nämligen att få vara utan Gud, det skall då varda henne gifvet såsom hennes eviga öde.

V. 25. Den helige Ande kan lära oss Guds hemlighet och Kristi. Evangelium, nära tvåtusen år gammalt i världen, är dock ännu och skall fortfarande blifva någonting nytt och främmande. Nytt, men icke främmande, är detta gamla ord för dem, som lefva däri; aldrig förlorar det sin friskhet, alltid höres och mottages det såsom ett gladt budskap, såsom själens lifsbröd; alltid erbjuder det nya synpunkter, alltid griper det med ursprunglig kraft, aldrig tröttnar man därpå. Men icke blott nytt, främmande och obegripligt är och förblifver det för alla, som ej mottaga Kristi Ande. Den, som ej kan fatta behag till Jesus Kristus och ej kommer till ett allvarligt försök att göra Guds vilja, han skall aldrig i evangelium finna något, som duger för honom. Med den största bokstafskunskap om dess innehåll förblir det främmande för hans inre människa; Kristus förblir för honom fördold. Och den Gud, han har, om han eljest bryr sig om Gud och religion, är icke Jesu Kristi Fader, icke den sanne Guden utan en självgjord sådan, bildad af de egna tankarne och tyckena, en Gud efter människans, den otrogna människans beläte. Ty om hvarje Gud, utom den i Kristus uppenbarade, hvarje föreställning om Gud, som icke är hämtad ur evangelium, gälla Schillers ord: In seinen Göttern spiegelt der Mensch sich.

V. 26. Att hafva en lärare och ledsagare, som alltid är tillstädes, alltid vakar öfver en och städse är redo med sin undervisning, och som därjämte äger den fullkomliga lärarevisheten, sa att han, såsom han aldrig leder vilse, också just i rättan tid och på rätta sättet meddelar det, man har af nöden, det är dock en ovärderlig förmån. Men just detta hafva de troende i den helige Ande. Han är sänd af Fadern i Kristi namn, i Kristi ställe, för hans skull och med uppgift att alltmer förklara Kristus i härligheten af hans nåd och sanning. Han rannsakar allt, ja, ock Guds djuphet; huru mycket mer då människohjärtat. Han kan da visa oss *allt*, hvad vi behöfva skåda och känna af den eviga sanningen, sådan den är i Kristus, föra oss till och stadfästa oss i hans gemenskap, lära oss rätt förstå hans vilja och att vandra hans väg, bevara oss från försåt, lära oss genomskåda lögnen, göra sanningen och öfvervinna i all strid och nöd. Men den lärdom, Anden gifver oss, går aldrig utöfver Jesu ord. Om detta ord paminner han, dess djupheter afslöjar han, dess dunkelhet — eg. dunkelt i vår egen blick — skingrar han. Hvarje tanke och ingifvelse, som ej låter

sig förena med detta ord, eller som icke kan dit återföras såsom dess yttersta grund och källa, är icke af Guds Ande. — Det, som Anden lärt apostlarne, finna vi allt väsentligt i det apostoliska ordet; det, som han vidare kan ha att lära oss, kan aldrig gå utom eller öfver detta ord, än mindre strida däremot. Men rik har den tillämpning varit, som Guds Ande i kyrkan gjort och gör af detta ord, lat vara, att vid sidan af den sunda, af honom ledda bibeltolkningen gått en annan, som bär allt för tydliga tecken till sitt ursprung från den ande, som från begynnelsen varit verksam till att vända sanningen till lögn. Vid tanken på denna lögnandes makt i världen måste man förundra sig öfver, att dock det gudomliga sanningsljuset under tidernas lopp kunnat få framstråla i allt klarare dag. Förmörkelser ha icke saknats, men alltid har sanningens sol förr eller senare brutit igenom dimmorna och lyst klarare än förr. Och måste vi icke till Guds pris erkänna, att Herrens Ande fortfarande genom sina utkorade redskap framdrager nya skatter, visar på ej förut upptäckta gudomliga tankar och låter ett oväntadt ljus uppgå öfver såväl allmänna som enskilda förhållanden! — Och särskildt, huru underbart är icke detta påminnande om Jesu ord, som ingår i Andens verk! Just när du behöfver det, framblixtrar i din själ ett skriftspråk, som passar för din inre och yttre ställning, och som gifver dig ett ljus, som löser inveckade och plågande gåtor eller gör slut på tviflet och vacklandet i sinne och handlingssätt eller meddelar dig en upprättande och stärkande tröst, en luttrande tuktan, en väckande och pådrifvande maning. — Men glöm ej, att Andens röst icke är en torgskrikares, att den är en stilla, nästan hviskande stämma, som kräfver samling, nykterhet och vaksamhet, om den skall kunna förnimmas, likasom den ock fordrar ödmjukhet och självförsakelse, om den skall förstås. — Bed om Guds Ande! När lärjungarne efter Herrens bortgång voro endräktigt tillsamman i bön, så bereddes de för Andens gåfva, såsom väl ock deras bedjande hufvudsakligen gick ut på fullbordandet af Faderns löfte om denna stora gåfva. Och så nedsänktes han öfver dem, och de beklāddes med kraft af höjden. Bed äfven du, och dig skall varda gifvet. Nöj dig icke med ett fjärranstående från Kristus och med en och annan förnimmelse af hans nådeskraft! Till hans inneboende i dig måste det komma, och därtill kommer det, då du beseglas med Andens gåfva. Bed då om den helige Ande, och tillred sålunda, under ett troget aktande på Jesu ord, ditt hjärta för honom! Då skall äfven du fa din pingst och

delaktiggöras af det lif, som är i Gud, din Frälsare. Och har du undfått Andens pant, så förvara troget, hvad som är dig gifvet! Lyd din gudomlige lärares och ledares tillsägelser, tag det noga med Guds vilja, grip allt fastare om hans löften, så skall Herrens Ande icke vika ifrån dig utan allt säkrare hos dig fästa sin boning.

V. 27. Frid! Hvilket hjärta törstar ej därefter? Äfven den, som mödar sig till döds i arbete och kamp, gör det ju icke för mödans och stridens skull utan för fridens, som han på den vägen menar sig skola vinna. Också världen bjuder på eller menar sig kunna förskaffa sig frid. Hon jagar därefter och utlofvar den åt sina tjänare. Men frid är en välgrundad inre trygghet, en salig harmoni, en innerlig mättnad, och någonting sådant kan världen icke gifva. Trygghet kan hon ej bereda, ty allt världsligt är vanskligt och fåfängligt, harmoni kan hon ej bereda, ty världens väsen är oro och söndring, och lika litet kan hon gifva tillfredsställelse, ity att intet af det, hon kan bjuda på, förmår mätta en varelse med evighetsbehof. Dock lofvar världen frid, men det, hon kan därvidlag gifva, är endast en tillfällig, snart öfvergående belåtenhet och förnöjelse, och är den af långvarigare art, så är den endast en slags bedöfning, ur hvilken förr eller senare ett bedröfligt uppvaknande sker. Den lofvade sällheten är en ökenhägring, som oupphörligt viker undan för den i hetta och törst mödosamt sig framsläpande vandraren. Men Jesu Kristi frid är den sanna friden. *Den* är trygghet, ty den hvilar på Guds evigt fasta nåd och kärlek; den är verklig harmoni, ty den innefattar öfverensstämmelse med Gud och människans öfverensstämmelse med sig själf, sitt sanna jag; den är tillfredsställelse och hjärtelycka, ty genom den hvilar själen i Gud, för hvilken hon är danad, och som ensam kan mätta henne. I ägandet af denna frid känner sig själen välsignad med Guds faderliga välbehag, och i samma mån hon förnimmer den, kan hon med Assaf säga: »När jag hafver dig, frågar jag efter himmel och jord intet. Om mig än kropp och själ försmäktade, så är du dock mitt hjärtas tröst och min del». Detta är en trons triumfsång, som visar, huru högt Guds frid kan lyfta en själ öfver tidens nöd och elände. Därföre kunde Herren med all rätt mana sina lärjungar att icke vara oroliga och försagda. — Sök därföre friden i Kristus och förvara den, om du undfått den! Och då förvarar du den, om du låter Herrens Ande dagligen förnya den genom den dagliga syndaförlåtelsen. På och i förlåtelsen behöfver du ständigt lefva, lika visst som du dagligen felar och för-

dömes af ditt eget hjärta (jfr 1 Joh. 3: 19, 20). Men du har också att vaka såväl öfver ditt inre som öfver din umgängelse, vakta dig för lättsinne och försumlighet i din Guds tjänst, ty endast så skall du kunna bevara ditt samvete i friden med Gud. Men gör du detta, då skall ock Guds frid förvara ditt hjärta och sinne i Kristus Jesus. Den skall vara såsom en sköld för ditt hjärta, så att fiendens anfall icke skall kunna rubba ditt barnaförhållande till Gud och skilja dig från hans kärlek. Den skall ock hålla dig skadeslös för det betryck, du i och af världen kan få utstå, samt uppehålla ditt mod under den ihärdiga kampen mot de andliga fienderna. Den skall ock omgjorda ditt hjärta i dödens stund, så att icke en gång denna förskräckelsens konung skall mäkta rubba din förtröstan på honom, som fört och förer dig genom döden till lifvet.

V. 28. Då Jesus gick till Fadern, gick han till sin härlighet. Hade hans lärjungar förstått och behjärtat detta, skulle de, under all saknad för egen del, ha gladt sig åt hans bortgång, ty de älskade ju honom, och hans härliggörelse kunde då ej annat än vara ett glädjeämne för dem. Den sanna kärleken är själfviskhetens motsats. Den fröjdar sig icke så mycket öfver fördelar, som man själf varsnar och njuter genom den älskade, som öfver den älskade själf och hans lycka. Ty att älska, det är ju att hängifva sig åt, att lefva i den, man älskar, och för honom. Skulle då icke allt, hvad som angår denne, på det innerligaste beröra en, skulle icke den älskades vare sig sorg eller glädje, lycka eller olycka kännas såsom ens egen? Men den heliga kärleken inskränker sig icke till några få föremål; den är ej blott en broderlig utan ock en allmännelig kärlek; därföre glädjes en kristen i allmänhet, då det går andra väl. Och framför allt är det ett bevis på sann kärlek, när man själf är i nöd och trångmål men det oaktadt kan glädjas öfver andras lycka, ja, kan tacka Gud därför, att andra blifva förskonade för det lidande, som trycker en själf.

V. 29. Uppfyllelsen af profetiorna stärker tron. Motsatsen till tron är förargelsen, anstöten, som man tar af Gud och hans regering. Huru svårt, ja, väl omöjligt skulle det ej vara att undvika förargelsen och behålla tron, när Guds vägar gå i det dunkla och händelser tillåtas och inträffa, som synas i grund fördärfva Guds sak, om ej Herren själf i det profetiska ordet gifvit oss det kraftigaste medlet mot förargelsen och ett mäktigt stöd för tron. Ja, Herren har i sitt ord sagt förut, huru hans rike skall utveckla sig på jorden,

och ehuru profetian icke är någon framtidens krönika, så gifver den dock tillräckligt ljus öfver det, som skall komma, så att den troende därvid kan vägleda sig. Och när då i själfva uppfyllelsens ljus en profetia blir klar, då tillbeder och lofsjunger tron och vinner däraf märklig styrka och förkofran.

V. 30. »Denna världens furste kommer.» Med hvilket allvar, med hvilken känsla af den förestående stridens oerhörda vikt måste icke Herren ha uttalat dessa ord! Jesus hade förut haft att göra med denna världens furste; han kände hans makt och hans stridssätt, och han visste, hvilken afgrund af kval, hvaröfver satan hade att förfoga, så snart han fick tillstädjelse att bruka sin styrka och utveckla alla sina hjälpmedel. Men Jesus ryggar icke tillbaka. Det ligger en ton af triumf i hans ord. Men det är icke trotsets eller den köttsliga hänförelsens förhäfvelse, det är lejonet af Juda, hvars mod är det tåliga lammets allt öfvervinnande mod, som här talar. Och i honom hade världsfursten intet, icke någonting, som kunde bilda en grund för rätt till och makt öfver Kristus. En sådan rätt och makt har satan gentemot världen, i det att världen genom synden har gifvit honom såväl den ena som den andra. Hvilket tack, hvilket värdigt lof kunna vi väl då frambära till vår frälsare, som genom att göra vår sak till sin och genom att mottaga satans alla anfall, krossa hans makt och tillintetgöra hans rätt till oss, har beredt oss frihet från hans fruktansvärda väldighet! — Äfven till oss kommer världsfursten genom allehanda frestelser och anfäktningar i det inre och genom människors skalkhet och våldsamhet i det yttre. Genom Jesu seger kunna och skola vi därvid besegra honom, fastän han i oss, i vår synd, har en mäktig bundsförvant. Sluta vi oss blott nära till vår frälsare, tränga vi oss tätt intill honom genom vår bön och gripa rätt fast om hans nådesord, så skola vi öfvervinna, och kampen med dess ofta genomskakande sållning skall då blifva oss till välsignelse genom den öfning och bepröfvelse, den verkar. Så måste äfven satans ränker tjäna oss till det bästa, om vi älska Gud.

V. 31. Af kärlek till och lydnad för sin Fader gick Jesus världens furste till mötes och lät all hans ondska gå öfver sig. Herrens väg bör vara vår. Latom oss då se till, att vi icke höra till dem, som undandraga sig till förtappelse, utan till dem, som tro och frälsa själen.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Lifvet i Kristus genom den helige Ande.**

1. *Lifvet i Kristus är ett sådant lif i kärleken till Jesus, som framträder i hållandet af hans bud* (vv. 23, 24).

a) Att lefva i något är att i detta ha sitt element, det, i hvilket man äger sin fulla trefnad och tillfredsställelse; det, utan hvilket man »ej kan bärga sig» för ångest och vånda; utan hvilket man går under. Att lefva i Kristus är att på detta sätt i honom ha sitt element.

b) Det är i kärleken till Jesus och i kärlekens gemenskap med honom, en människa har sitt lif i Kristus.

c) Detta lif innebär å Guds sida ett hans inneboende i själen, så att gemenskapen mellan Gud och människan är ömsesidig.

d) Detta lif framträder i hållandet af Jesu ord. (1) Hålla = hålla sig fast vid, förvara, gömma, i sig upptaga, så att ordet blir själens spis och den makt, som bestämmer och behärskar henne. (2) Hållandet af Jesu ord är villkoret för undfåendet af lifvet i Kristus, ty det är i och genom ordet, han erbjuder sig åt människan, och genom ordets mottagande mottager man Jesus själf. (3) Men det måste ock såsom ett Jesu bud (Joh. 14: 21) blifva en lefvande kraft och drift i människan och såsom sådant gestalta människans inre och yttre lif. (4) Detta bud är budet om den kärlek (Joh. 15: 12), i hvilken man icke lefver för sig själf (= för egen räkning) utan för Herren och hängifver sig i villigt tjänande af nästan. (5) I detta lydaktiga väsen och tjänande framträder lifvet i Jesu kärlek.

2. *Lifvet i Kristus är ett sådant lif i Jesu frid, som är mäktigare än all bedröfvelse* (vv. 27, 28).

a) Jesu frid är den frid, Jesus själf ägde, och som han meddelar de sina i samma mån, de älska honom.

b) Jesu frid är väsentligen olik världens frid. (1) Världen kan gifva ett slags frid: syndasäkerhetens frid, hvilken af intet andligt bekymmer vet; världsvänskapens frid, i hvilken man åtnjuter världsmänniskornas gunst; jordeglädjens frid eller det nöje, man kan hämta af jordiska ting, så länge man får ostördt äga och njuta dem. (2) Världsfriden är falsk och obeständig; falsk, ty den är ej verklig hjärtemättnad; obeständig såsom de ting, på hvilka den beror. (3) Jesu frid är den sanna friden, ty den mät-

tar själen, som i den njuter Guds kärlek; den vacklar ej, ty den är rotad i Gud, den oföränderlige i nåd och trohet.

c) Jesu frid är mäktigare än all bedröfvelse. (1) Jesu lärjungar sakna ej bedröfvelse. α) De få ofta sakna Herrens kännbara nåd (v. 28). β) Denna världens furste kommer med sina plågande frestelser. γ) Världens hat och δ) allehanda vedermödor göra lifvet surt. (2) Mäktigare än all denna bedröfvelse är Jesu frid, ehuru den endast genom strid kan behållas (Rom. 8: 35—37).

3. *Detta lif i Kristus kan endast den helige Ande meddela.*

a) Ingen tar sig själf lifvet i Kristus, ty eftersom människan i sin natur icke *har* något däraf, kan hon ej heller taga det, ty utöfver sin egen natur och kraft kan ingen gå. Lifvet i Kristus är ju ett högre, himmelskt lif. Människans naturliga lif, äfven i dess största härlighet, är jordbundet, köttsligt.

b) Jesus, som själf är lifvet, kan gifva det, och han gifver det genom den helige Ande. (1) Den helige Ande är Faderns och Sonens Ande, sänd att i människornas hjärtan uträtta det, som hörer till vinnandet och behållandet af lifvet i Kristus. (2) Den helige Ande gifver lifvet i Kristus, i det han rödjer väg för tron på Kristus (jfr Joh. 16: 8, 9) och förklarar Jesus för de själar, som mottaga hans undervisning (jfr Joh. 16: 14). (3) Han behåller och stärker lifvet i de troende, då han lärer dem allt och påminner dem om det, som Jesus sagt dem.

c) Hvar och en undfår den helige Ande, som *vill* hafva honom = som gifver rum för den förekommande nåden och i botfärdig frälsningsangelägenhet beder om Andens gåfva.

2.

Ämne. **Gemenskapen med Kristus i den helige Ande.**

1. *Denna gemenskaps väsen* (v. 23).

a) Jesu lärjungar hade före sin mästares bortgång stått i lärjungagemenskap med honom, men detta var ännu icke gemenskapen med honom i den helige Ande. En sådan inledande och förberedande gemenskap med Herren kommer till stånd, då en människa med allvar inlåter sig med Herren och under blifvande i hans ord går i hans skola (Joh. 8: 31), men gemenskapen med Jesus i den helige Ande är någonting mer, näml.

b) ett Kristi och Faderns inneboende, i kraft hvaraf människan är ett Guds tempel. Detta är *Herrens* boende i sitt hus; han äger och behärskar allt därinne, förstånd, vilja och samvete,

men det är ock en förmälning mellan Herren och själen, och den helige Ande är den, som förenar dem.

c) Anden icke blott förklarar Kristus utan förklarar ock själen i Kristus genom detta inneboende. Själen undfår alltmer af Guds fullhet och blir därigenom allt mer genomträngd af hans lif, delaktig af Guds natur (2 Petr. 1: 4).

2. *Huru denna gemenskap vinnes.*

a) Den kärlek till Jesus, som är hjärtats hela öfverlåtande åt honom, betingar denna gemenskap och medför den. Denna kärlek är innesluten i tron och kan aldrig skiljas från tron. Så länge tron icke utvecklat sig till frambringande af denna kärlek, är den, så att säga, icke fullfärdig, är en sökande men ej finnande tro och kan ej medföra inneboendet.

b) Denna kärlek visar sig genom hållandet af Jesu ord; fasthållandet af ordet genom dess innerliga upptagande och bevarande i hjärtat under stadig utöfning af detsamma.

3. *Hvad man äger i denna gemenskap.*

a) Andens inre ledning och påminnelser i anslutning till det uppenbarade ordet.

b) Jesu frid; trygghet och själaro i medvetandet om nåd hos och gemenskap med Gud. Denna frid till sitt väsen en helt annan än världens frid (se föreg. utkast).

4. *Hvad Jesus gjort för att bereda denna gemenskap.*

a) Gått till Fadern för att just genom denna bortgång återkomma till sina lärjungar för att taga sin boning i dem.

b) I denna bortgång villigt trädt denna världens furste till mötes, lidit hans alla anfall och så öfvervunnit honom, att hans rätt och makt till och öfver människorna blifvit tillintetgjord.

c) Sålunda bevisat sig hafva Fadern kär och gjort allt, hvad Fadern bjudit honom, samt just därigenom nedbrutit skiljeväggen mellan den helige Guden och den syndfulla människan, beredande sig själf till en ny och lefvande väg till Gud för oss.

3.

Ämne. **Den olika ställningen i Guds barns och världens barns hjärtan.**

1. *I Guds barns hjärtan råder den kärlek till Jesus, som drifver dem att hålla Jesu ord; i världsbarnens hjärtan härskar den kärlek till världen, som drifver dem att förkasta Jesu ord* (vv. 23, 24).

2. *I Guds barns hjärtan bor den treenige Guden; i världens barn regerar denna världens furste* (v. 24; Efes. 3: 17; Joh. 8: 44).
3. *Guds barn påminnas af Guds Ande om allt, som hör till ett rättsinnigt väsen i Kristus Jesus; världens barn drifvas af sina lustar och begärelser* (v. 24).
4. *Guds barn hafva Jesu frid; världens barn hafva världens frid.*

4.

Ämne. I. **Jesu frid och** II. **världens frid.**

I.

1. *Jesu frid = det saliga förhållandet, att den troendes andliga ställning är tryggad genom gemenskapen med Jesus.*
2. *Jesu frid sann och ovansklig och förvarar de troendes hjärtan i Jesu gemenskap.*

II.

1. *Världens frid i ostördt njutande af denna världens goda under bekymmerslöshet för själens frälsning.*
2. *Världens frid är falsk och obeständig, slutande med evig ofrid.*

5.

Inl. Ap.G. 19: 1, 2.

Ämne. **Har du undfått den helige Ande?**

1. *Har du undfått den helige Ande, så älskar du din Frälsare, ty den helige Ande är kärlekens Ande* (vv. 23, 24; 2 Tim. 1: 7).
2. *Har du undfått den helige Ande, så låter du dig villigt undervisa och leda i sanningen, ty den helige Ande är sanningens Ande och kan endast bo i dem, som äro af sanningen* (v. 26).
3. *Har du undfått den helige Ande, så har du Jesu frid i din själ* (v. 27).

6.

Ämne. **Endast den människa, som har Kristi Ande, hör Kristus till.**

I. Den människa, som har Kristi Ande, hör Kristus till.

II. Den människa, som icke har Kristi Ande, hör honom icke till.

I.

1. *Den människa, som har Kristi Ande, hör honom till, ty hon älskar Jesus och håller hans ord.*
2. *Den — — honom till, ty hon äger och förvaras af Jesu frid.*
3. *Den — — —, ty när denna världens furste kommer, kan hon ej öfvervinna henne.*

II.

1. *Den, som icke har Kristi Ande, älskar ej Jesus och håller icke hans ord och hör därföre honom icke till.*
2. *— — Kristi Ande, har ej och söker ej Jesu frid utan är nöjd med världens frid och hörer därföre icke Jesus till.*
3. *— — Kristi Ande, hörer icke Jesus till, ty när denna världens furste kommer, så finner han mycket i honom och får alltmera.*

7.

Ämne. **Hvad bör vara alla troende kristnas rätta, sanna, kristliga pingstglädje?**

1. *Guds kärlek = kärleken till Gud.*
2. *Hållandet af Guds ord.*
3. *Faderns kärlek.*
4. *Guds nådiga inneboende.*
5. *Att ha den högste lärare i oss och hos oss* (v. 26).
6. *Jesu frid* (v. 27).
7. *Segern i Kristus.*

(Johan Arndt).

8.

Ämne. **Pingsten, den helige Andes fest.**

1. *Hans, som skrifver Jesu ord i våra hjärtan* (vv. 25, 26)
2. *och uppbygger dem till Guds tempel* (vv. 23, 24),
3. *viger dem till fridsboningar* (vv. 27—29),
4. *väpnar dem med Herrens seger.*

(Herold).

Annandag pingst.

Annandag pingst afslutar pingsthögtiden. Så vida man betraktar trefaldighetssöndagen med därpå följande söndagar såsom en särskild cykel i kyrkoåret, kan annandag pingst sägas bilda öfvergången till denna period. Men såsom i enlighet därmed, att ursprungligen alla trinitatissöndagarne räknades från pingsten, hela trinitatistiden med undantag af de sista söndagarne äro att anse såsom pingstens efterfest, så sammanbindes den tydligen med denna fest såväl genom annandagens som genom trefaldighetssöndagens evangelier. Hvad nu särskildt den förstnämnda helgdagens perikop angår, så framställer den tron på Jesus Kristus såsom resultatet af den helige Andes vittnesbörd i församlingen hos alla för nåden mottagliga själar, under det att samma vittnesbörd medför dom öfver alla, som älska och vilja förblifva i mörkret. Detta är ock den af perikopen representerade iden, till hvilken de bägge nya årgångarnes texter nära ansluta sig.

Text: Ev. Joh. 3: 16—21.

Evangeliet bildar slutet af Jesu samtal med Nikodemus. Åtskilliga exegeter antaga, att detta samtal slutar med v. 15, och att innehållet af vår perikop utgöres af reflektioner af evangelisten på grund af detta samtal. Denna mening saknar dock tillräckligt stöd. Fastmera hafva vi här Herrens egna ord, utgörande den närmare utvecklingen och den högstämda afslutningen af samtalet. Nikodemus, gripen af det, Herren i det föregående talat, har ingenting vidare att säga;

han lyssnar under ett slags häpen tystnad, och antagligen blifva Jesu mäktiga ord ett utsäde, som sedan växer upp i just den tro, hvars nödvändighet Herren inskärper, och som vi längre fram, och särskildt vid Jesu död, se framskymta hos Nikodemus (jfr Joh. 7: 50, 51; 19: 39).

Exegetiska anmärkningar. V. 16. **Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς κτλ.** — *γὰρ, ty.* sammanbinder versen med det föregående. Grunden till det, som där betygas, näml. Kristi upphöjelse på korset till evigt lif för de troende (v. 15), är Guds kärlek till världen. **Οὕτω**, *»så»*, *så* högt. Kärlekens storhet bevisad af gåfvans storhet. Såsom denna var det högsta, Gud kunde gifva, själfva den enfödde Sonen, så är ock hans kärlek omätlig. Gud är kärlek. Hans förhållande äfven till den affallna världen präglas därföre af kärlek. Han *kan* älska den syndiga, mot honom i köttsligt sinne fientliga mänskligheten, ty hennes synd lämnar ännu rum för frälsningsmöjlighet; den är icke i och för sig demonisk ondska, såsom ock människan såsom förförd påkallar icke blott vrede och dom utan äfven medlidande. Guds kärlek till världen har därföre karaktären af *barmhärtighet*, icke af gudomligt *välbehag*. Men den är icke desto mindre den största möjligt tänkbara; den är det gudomliga hjärtats törst efter de från honom bortvikna, i sin synd så olyckliga människornas frälsning. Och för att åvägabringa den gaf han (ἔδωκεν) sin enfödde son. Detta, att Gud *gaf* Sonen, innefattar mera än ett blott sändande: världen fick Sonen såsom en gåfva, som hon har att göra sig till nytta, en gåfva, som innebär allt stort och saligt, som kan tänkas. — Genom epitetet μονογενὴς, den enfödde, den absolute Guds son, omätligt upphöjd öfver allt skapadt och öfver alla andra Guds barn, utmärkes storheten af gåfvan. — Guds gifvande är härvidlag *ut*gifvande i all den förnedring, i den nöd och död, utan hvilken förlossning icke kunde beredas människorna. Detta är ännu mera ägnadt att framhålla storheten af Guds kärlek. Gud gaf icke blott i allmänhet sin son, han utgaf honom i korsets död till försoning för världens synd. Ett större offer är icke tänkbart; en större kärlek kan icke ens den lifligaste

fantasi drömma sig — *ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων:* ändamålet med Sonens sändande är frälsning (*μὴ ἀπόληται*) och salighet (*ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον*). Det förra upphäfvande af syndens följder, naturligtvis genom borttagande af synden själf; det senare meddelandet af det genom synden förspillda goda. — Evigt lif = icke blott evig tillvaro, utan evighetslif, lifsfullhet, den högsta mättnad och tillfredsställelse af alla behof, fullkomlig helighet, renhet, kärlek och salighet. Detta lif är i Kristus och i honom skänkt åt världen såsom en förhandenvarande verklighet, kraftigt tillbjuden hvarje människa. — Villkoret för undfåendet af frälsningen är tro på Kristus, ett förtröstansfullt mottagande af Kristus, hjärtligt förlitande på och öfverlåtande åt honom. — *Πᾶς*, hvar och en, som tror; således ingen åtskillnad mellan jude och hedning m. m. Nådens allmännelighet antydd. Det är Guds vilja, att alla skola varda frälsta, likasom ock det är hans vilja, att människorna skola frälsas endast och allenast genom tron på Kristus. — Denna lära var något alldeles främmande för Nikodemus, som såsom jude antagligen delade sitt folks föreställningar därom, att Messias skulle komma med frälsning och härlighet åt Israel men till dom öfver hedningarne. Därföre fortsätter Herren:

V. 17. »Ty icke har Gud sändt sin son i världen för att» o. s. v. Kristi ankomst i köttet var alltså alltigenom en ankomst i nåd och barmhärtighet. Guds afsikt därmed var världens räddning. Den messianska *domen* åter infaller först vid världens ända. Att Kristus det oaktadt *kom* till en dom, att de, som icke sågo, skulle varda seende och de, som sågo, skulle varda blinde (Joh. 9: 39), såsom ju ock vv. 18, 19 utsäga detta, det var blott den faktiska följden af hans ankomst, beroende på människornas förhållande till honom, men icke var detta *afsikten* med hans sändande. Det är människorna själfva, som utföra domen öfver sig, ty

V. 18. »den, som tror på honom (Sonen), varder icke dömd.» I afseende på honom går Guds nådesafsikt med Sonens sändande i fullbordan. Genom sin tro möter han och gifver hos sig rum åt Guds nådesvilja och undgår sålunda

domen för sina synder. Dessa borttagas, och så är ingen fördömelse för de troende (Rom. 8: 1). Den otrogne åter är redan i följd af sin otro dömd. I det han förskjuter den tillbjudna frälsningen, blir han behållen i sina synder, och därtill kommer själfva otrossynden, i hvilken hela syndigheten koncentrerar sig. Ty den är ett försyndande på den enfödde Sonens namn, således på den uppenbarade personliga sanningen och kärleken själf, och detta är något vida förskräckligare än försyndandet mot det sanningsljus, som ur samvetet och den allmänna uppenbarelsen erbjuder sig åt människan. Den otrogne försätter sig själf utom området för Guds nåd genom en viljeakt, som innebär ett afgjordt väljande af lifvet utan Gud, således af döden och vreden. Han är därföre redan dömd. Han bär domen inom sig, och den yttersta domen blir endast ett uppenbarande af denna själfådragna faktiska dom, som då ock medför ett Guds positiva öfverlämnande af människan åt denna doms eviga förbannelse. — *τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς:* icke utan betydelse står här *τὸ ὄνομα:* namnet är nämligen det uppenbarade väsendet. Guds sons namn är hans väsen, hans frälsarehärlighet, full af nåd och sanning, sådan den är af Sonen själf kungjord genom hans ord och verk. Att icke tro på det namnet är således ett förkastande af den kända frälsningen, för hvars härlighet människan kan vara blind endast därigenom, att hon ej *vill* se. Hon älskar mörkret och hatar ljuset, såsom det vidare utvecklas i

V. 19. Herren angifver här orsaken till otrons förkastande af honom. Han är ljuset, som upptäcker och till sin rätta beskaffenhet framställer allt, som kommer inför honom. I följd däraf medför hans ankomst i världen en dom (*κρίσις*), ett afgörande hos, en gallring bland människorna. De blifva inför Kristus uppenbarade. De finnas, som vända sig ifrån honom, som sky hvarje beröring med honom och hans ord. När så sker, kan man vara säker på, att de, äfven om de lyckas omgifva sig med ett bedragande sken, äro orena. Just emedan deras gärningar till sin verkliga halt äro onda och de icke vilja hafva dem lagda i dagen såsom sådana,

älska de mörkret, dess osanning, falskhet och självbedrägeri, hvarigenom det är för dem möjligt att fasthålla sina fördelaktiga tankar om sig själfva, och de fly allt, som kunde rycka bindeln från deras ögon. Ja, de hata och förbittras öfver sanningens ljus, inför hvilket deras skam och elände blir uppenbart, enligt

V. 20. »Hvar och en, som gör det onda hatar ljuset.» Det onda, eg. det dåliga (φαῦλα). — Ordet πράσσειν har afseende på afsikten och ändamålet. Således, den, som fullföljer det dåliga såsom sitt mål, hvars viljeriktning är afgjordt ond, han hatar och kan icke annat än hata ljuset, emedan det dömer honom för hans onda gärningar, hvilka, *om* han vidkändes dem såsom onda, han måste känna sig förpliktad öfvergifva. Förkastandet af Kristus, otron, har således sin grund i den onda viljan. »I hafven icke velat», det blir af den rättfärdige domaren framställdt såsom den enda orsaken till föraktet för hans nådeskallelse (jfr Matt. 23: 37). — I motsats till dessa människor, som äro af lögnen, i det de aldrig vilja ställa sig på sanningens, d. ä. ödmjukhetens och lydnadens grund i förhållande till Gud, handla de, hvilka Herren omtalar i

V. 21. »Den, som gör sanningen kommer till ljuset.» Lika söker lika. Den, som är af sanningen, är af ljuset, (ljus = sanning); ljusnaturen i honom är förhärskande, och därföre drager det fullkomliga ljuset, Kristus, honom magnetiskt till sig. Men hvad menas då med att göra sanningen? Då här är fråga om människor, hvilka visserligen komma till men icke äro hos Kristus, så kan Frälsaren icke mena pånyttfödda människor. Här talas således om ett görande af sanningen, som kan finnas och finns utom kristendomens lifsområde i egentlig mening. Frälsaren menar här detsamma som i Joh. 18: 37, där han säger, att de, som äro af sanningen höra hans röst; likasom han ock i Joh. 10: 16 talar om får, som han äger utom det judiska fårahuset, och som han måste draga till sig. Sammalunda talar ock Johannes i kap. 11: 52 om Guds förskingrade barn, hvilka Herren genom sin död skulle församla till sig. Dessa anteciperade Guds barn och Jesu får äro just de

människor af allehanda folk (jfr Ap.G. 10: 34, 35), som äro af och göra sanningen, d. ä. som troget akta på den sanning, som Gud i samvetet nedlagt och framhåller för den besinningsfulle i sin allmänna uppenbarelse, skapelsens och försynens verk, och alltså på samvetets grund öfva rättfärdighet. Denna rättfärdighet, hvars källa är den mänskliga naturen i den sedliga kraft, hon ännu har kvar, är dock icke rättfärdighet för Gud, d. ä. en rättfärdighet, som bildar grundvalen för det eviga lifvet, såsom ock det sedliga sträfvande, den innefattar, icke medför förlossning från det inre bannet af synden utan fastmera låter människan rätt bittert känna sin andliga vanmakt. Men just emedan så är, är evangelium det ord, en sådan människa behöfver, och då det kommer till henne, känner hon däri sanningens egen röst och mottager det. Så kommer hon till ljuset, på det att hennes gärningar må blifva uppenbarade = på det att hon måtte få ljus i afseende på sitt rätta tillstånd och lära känna den Gud, som hon famlande söker. Hennes gärningar äro nämligen gjorda i Gud i den allmänna meningen, enligt hvilken hvarje gärning, hvilken utöfvas såsom i lydnad för den sanning, som man förstått, och därmed i lydnad för Guds vilja, sådan den i någon mån blifvit för människan känd, kan sägas vara gjord i Gud.

Då Herren här tillskrifver en utom kristendomens område stående människa möjligheten och förmågan af ett uppriktigt sedligt sträfvande, strider detta icke emot andra ställen i Guds ord, där det mänskliga syndafördärfvet så kraftigt betonas? Och är den kyrkliga läran om detta fördärf icke öfverdrifven? För ingen del. Ty när skrift och bekännelse framhäfva detta fördärf såsom en död i synden (Efes. 2: 1), så skådas människan från synpunkten af det etiska, människan förpliktande idealet, och i dess ljus äro en människas äfven bästa gärningar besmittade, ja, allt hos henne är synd och orenhet. Men däraf följer icke, att icke redan på samvetets grund en reaktion mot synden kan göra och ej sällan gör sig gällande, och en människa gör sanningen, i samma mån hon lämnar rum för och låter sig bestämma af denna reaktion, som då naturligtvis medför det nämnda sedliga

sträfvandet. Och denna trohet mot det lilla ljuset (en trohet, som hos en och annan hedning grundligt utskämmer mången kristens sätt att umgås med det oändligt mera, som han undfått, jfr Kornelius Ap.G. 10) lönas af Gud med högre ljus, med kristendomens ljus, som medför frälsning från det bann af mörker och förvändhet, mot hvilket människans egen kraft så litet förmår, att slutet på alla hennes ansträngningar därvidlag blir det paulinska smärteropet i Rom. 7: 24.

Å andra sidan betygar Guds ord, att det är genom sanningens förhållande i orättfärdighet, som hedningarne nedsjunkit i detta afguderi och dessa laster, hvilka på det djupaste förnedra den mänskliga naturen (Rom. 1. 18 ff.). Det är således den onda viljan, som hämtar sina motiv ur sig själf, hvarigenom äfven hedningen hindrar sanningen och rättfärdighetens kraf i hans samvete att göra sig gällande, och så gör han det onda (v. 20) men vill för detsamma vara ostraffad samt hatar ljuset och undflyr det.

Vi finna sålunda, huru redan på den allmänna uppenbarelsens grund ett sedligt val kan äga rum, antingen för eller emot Gud, ehuru därvid ej skall förgätas, att valet af det goda icke medför kraft att förverkliga det i enlighet med den gudomliga lagens andliga kraf. Detta val kommer därföre, djupast sedt, att sammanfalla med ett nödställdt hjärtas rop efter förlossning från mörkrets väldighet.

Perikopens homiletiska grundtanke: Guds förbarmande kärlek till den syndiga världen, uppenbarad i den enfödde Sonens utgifvande till världens frälsning, mottages i tron af dem, som äro af sanningen, men förkastas af dem, hvilka i sin kärlek till synden fly det ljus, som uppenbarar och dömer den. — Eller: *Ehuru Gud genom sin enfödde sons utgifvande endast åsyftade världens frälsning, så blir dock Kristus till en dom i världen i följd af den olika ställning, som människorna intaga till honom och hans nådesord.*

Homiletiska vinkar. V. 16. Gud är kärlek. Därföre är det hans lust, hans hjärtas törst att fa gifva sig själf at oss för att göra oss lyckliga. Och i Kristus har han gifvit sig själf at världen för att frälsa henne och upptaga henne i ge-

menskap med sig. Men kärlekens gifvande är offer, själfuppoffring för den älskade, för så vidt hans lycka kräfver det. Världen är i följd af synden oskicklig för gemenskapen med Gud. Därföre måste synden skaffas ur vägen, och såsom detta icke kunde ske med mindre, än att Gud nedsteg i vårt elände för att sålunda hjälpa oss ut därifrån, så utgaf han sig i sin enfödde son till offer för synderna. Huru omätligt stor är då ej hans kärlek! Hvilket värde måste icke en människosjäl ha i Guds ögon, då han kunde gifva ett sådant offer för att lösköpa henne! Men ock, huru fruktansvärd är ej den nöd, som icke kunde afhjälpas med någonting mindre än detta offer, huru förfärlig den dom, som för syndens skull hängde öfver världen, då den icke kunde häfvas med mindre, än att Guds son tömde vredens kalk, huru fasansfull syndens och satans makt i mänskligheten, då den icke kunde af någon annan än Guds son besegras och brytas! — Förgås — evigt lif; mellan dessa två väljer man, då man väljer mellan tro och otro. Den räddande handen är utsträckt till dig, ja, den fattar dig för att draga dig upp ur ditt syndaeländes djup. Guds kärlek i Kristus söker ditt hjärta genom den helige Ande. Du måste använda ett slags våld för att kunna stöta den ifrån dig. Du behöfver endast lämna rum för den nåd, som så barmhärtigt söker dig, för att blifva utförd från ditt andliga fängelse, för att gå från döden till lifvet. Och *hvar* och *en*, som tror, blir frälst. Här är ingen åtskillnad. Du må ha varit en aldrig så stor syndare, i Kristus finner du frälsning och hjälp. Hans nådesfamn är lika öppen för dig, som för det barn, som ännu icke kunnat åsamka sig någon personlig skuld. — Du må vara aldrig så rättfärdig efter köttet, du må ha fört en lefnad, som enligt allas omdöme varit mönstergill; med någonting mindre än Jesu Kristi nåd kan du ej hjälpas, ty syndare är du, främmande för Gud, utan sannskyldig tro och kärlek till honom, och såsom du därigenom har skuld nog, så mäktar du ej rena ditt hjärta, öfvervinna din inneboende synd och gifva dig själf lif. — Huru djupt och omfattande är icke detta språk: »Så älskade Gud o. s. v. Det är hela evangeliet. Hvilka motsatser möta oss ej där! Gud — världen — evig död — evigt lif. Men motsatsernas spänning är löst i Guds kärlek, som drager Gud ned till världen för att borttaga synden och döden, och i människans tro, som löser henne från världsbannet och syndens död, samt mottager gemenskapen med Gud till undfående af evigt lif. Men alltsamman i Kristus, Guds kärleksfulla uppenbarelse, Guds lamm, som borttager väldens synd,

lejonet af Juda, som har öfvervunnit all fiendens makt, Herren vår rättfärdighet, vägen, sanningen och lifvet, bryggan mellan himmel och jord, den store öfversteprästen, trons föremål och fäste, kärlekens skatt, hoppets fasta ankargrund. Ja, allt detta är Kristus för oss, ty

V. 17. Gud sände ej sin son för att döma världen utan för att frälsa henne. Gud har ingen lust till syndarens död. Han är lifvet och har lust att lefvandegöra. Därföre sände han sin son visserligen för att utföra domen öfver synden, men icke för att låta domen drabba världen för syndens skull. Denna dom kommer först, sedan hans kärlek uttömt alla sina medel till syndarnes frälsning. Nu är därföre den behagliga tiden, nu är salighetens dag. Nog handlar Gud äfven med dom, och svåra kunna de hemsökelser vara, med hvilka han tuktar ett genstörtigt släkte eller enskilda människor, men under den n. v. tidsåldern stå domarne i nådens tjänst och åsyfta att bereda rum för Guds rike och befordra dess tillväxt. Vi lefva alltså under tiden för Guds tålamod, hvarunder Guds mildhet lockar oss till bättring. Må vi se till, att vi bruka den såsom en nådatid, på det att, när den aflöses af vedergällningens stora dag, vi måtte ha vår sak tryggad.

V. 18. Den, som tror, varder icke dömd. Domen går honom förbi, såsom mordängeln gick förbi de med påskalammets blod tecknade israelitiska boningarna. Ty genom tron blir människan delaktig af Kristi blods stänkelse, vigd till ett Guds tempel, en Guds boning, och är i följd däraf helig, från den orena, orättfärdiga världen afskild åt Gud, uttagen från vreden. Domen finns med afseende på henne icke till. — Den däremot, som *icke tror*, är redan dömd; han har dömt sig själf, utestängt sig själf från frälsningen och förblifvit under lagens förbannelse. Ja, han har genom sin otro icke blott stegrat sitt ansvar utan just egentligen dragit domen öfver sig. Ty för sin synds skull, och därföre att man är en syndare, blir ingen utan vidare fördömd, utan det blir man, därföre att man fasthåller sin synd gentemot den tillbjudna frälsningen från den. I otron, fasthållen och fixerad, når synden sin spets och mognad. Otron är källan till all annan synd, och för den, som, trots allt, hvad Gud gjort och gör för hans räddning, förblir i sin otro, finns intet offer för synden utan endast domsförbidelse och dom.

Vv. 19, 20. Kärleken till mörkret är orsaken till förkastandet af Kristus och hans nåd. Man vill vara fördold med sina verk både inför sig själf och andra, ty att blifva

till sin verkliga gestalt framställd i ljuset, det förstår man vore detsamma som att sättas på skampålen inför sitt eget samvete, inför Gud och kanske äfven inför andra människor. Och hvad är svårare för det stolta syndarehjärtat än att på detta sätt blifva förödmjukadt! Därföre ingen självpröfning, intet kommande till ljuset. Man är ofta rädd för blotta ensamheten, emedan den kunde tvinga en att med sina tankar gå in i sig själf. På ett outsägligt listigt sätt underhåller man sitt själfbedrägeri och otaliga äro de bakvägar, på hvilka man kryper undan för hvarje sanningsintryck. Såsom af en omedelbar instinkt träffar man på just de rätta kryphålen, de mörka gömslen, i hvilka man kan vara i säkerhet för det besvärliga ljuset ofvanefter, och — märk väl! — detta kan man göra, just under det man flitigt hörer predikningar och är med om allehanda andliga öfningar och företag. — Har du något medlidande med dig själf, så var rädd för falskhet i anden, ty den medför säkrare än allt ditt ohjälpliga fördärf. Och finns där en gnista uppriktighet hos dig, då finns ock hos dig en började kärlek till ljuset, och du drar dig icke undan dess sken, äfven om du i detsamma skulle finna dig vara allt annat än täck att skåda. — Man gör det onda och vill göra det. Detta är dock något förfärande. Människorna kunna veta, att det, som de göra, är ondt och straffvärdt, och dock icke blott utöfva de det utan förbittras äfven på den, som påminner dem om, att det, som de göra, är ondt, och som söker lägga hinder i vägen för deras mot evigt fördärf förande syndalopp. Icke desto mindre kunna de, när så faller sig, med mycken salfvelse nitälska mot samma synd, som de själfva älska, när den begås af andra.

V. 21. Dock icke alla hängifva sig så åt lögnväsendet, att sanningen icke kan vinna någon ingång hos dem. De finnas, som göra sanningen, och hvilkas gärningar alltså äro gjorda i Gud. Och de komma till ljuset, till honom, som är världens ljus, rättfärdighetens sol. Hos dem är en började angelägenhet, och kanske en innerlig sådan, att blifva bättre, än de äro, att blifva renare, sannare, ädlare. De bära ock inom sig ett bekymmer, som i samma mån är djupt, som de vinnlägga sig om ett ej blott för människor ostraffligt utan äfven i inre måtto rent lif. Och nu kommer Herren Jesus i sitt evangelium dem till mötes, han, som är ljuset, själfva renheten, heligheten, sanningen och kärleken. Hans Ande förklarar honom för deras själar. De se i honom den höga, himmelska fullkomlighet, som deras hjärtan börjat ana såsom det mål, till hvilket de borde hinna. Men de få ock

i honom skåda den, som i lidande och död öfvervunnit synden och Guds vrede, som är försoningen för deras synd, som har rätt och makt att lyfta skuldbördan från deras samveten och genom en fullkomlig förlåtelse omintetgöra domen öfver dem samt gifva dem frid och trygghet inför Gud och i Gud. Skulle de då ej dragas till honom, skulle de ej af allt hjärta öfverlämna sig åt honom, och det, fastän de, eller kanske rättare just därföre att de, finna sig outsägligt arma, orena och vanmäktiga? Skulle de ej villigt ödmjuka sig inför honom och låta hans ljus, då de på samma gång däri skåda Guds outgrundliga barmhärtighet och sin egen ovärdighet, förmå sig att med uppgifvande af alla egna gärningar och allt arbete i egen kraft låta honom få makt och välde öfver sig, så att de nu ej vilja något annat och högre än höra honom till, vara hans lifegne och lefva i honom? Utan allt tvifvel, såsom det alltid så gått med hvar och en, om hvilken Herrens ord om görandet af sanningen gällt. — Men om endast de, som på det sättet äro af sanningen, som nu är sagdt, komma till Jesus, hvad blir då af alla dessa publikaner och grofva syndare, som druckit orättfärdighet som vatten? Säger ej Frälsaren, att han var kommen att kalla dem och just dem till bättring? Och visar ej erfarenheten, att just de utgöra en mycket stor del af dem, som gifvit sig åt Kristus? Ja, Gud vare tack! det är så. Men just dessa hafva under sitt syndalopp haft en tagg i samvetet, ett understundom hårdt tryckande, alltid ett hemligt gnagande medvetande om sitt elände, som, ehuru doldt under mycken yttre råhet, dock gjort dem känsliga och mottagliga för sanningen och för den barmhärtiga kärlek, som icke försmått dem utan i oändlig huldhet erbjudit sig åt dem, dem, hvilka måhända framför allt af det mest förtärande självförakt hindrats att fatta något hopp. Endast ett slags folk är alldeles otillgängligt för Kristi kärlek, och det är detta stora släkte af själfgoda, egenrättfärdiga, dygdestolta fariseer, som ingen bättring behöfva, och hvilka såsom en dödlig förolämpning betrakta hvarje försök att inrangera dem i arma skuldbelastade syndares led.

Predikoutkast.

1.

Inl. Rom. 8: 3.

Ämne. **Idel nåd i Kristus Jesus och dock dom genom honom.**

I. Att Gud i Kristus kommer med idel nåd.

II. Att det oaktadt dom kommer genom Kristus.

I.

1. *Jesu Kristi sändning i världen var en handling af idel barmhärtighet* (v. 16)

a) Gud älskade och älskar den från honom affallna världen, icke så, att han skulle ha något behag till henne, men så, att han i innerligt förbarmande söker återföra henne till sig.

b) Storheten af Guds kärlek uppenbarad däri, att han gifvit henne sin enfödde son, ja, utgifvit honom till syndoffer i döden, på det att frälsning från synden och döden samt evigt lif skulle beredas människorna.

2. *Idel nåd förkunnar ock evangelium om Guds son.*

a) Förkunnelsen af försoningen i Kristus, en förkunnelse och ett kraftigt nådestillbud af syndernas förlåtelse, lif och salighet i Kristus.

b) Äfven den evangeliska förmaningen är en nådesförmaning, en förmaning vid Guds barmhärtighet (Rom. 12: 1); Guds barmhärtighet bevekelsegrunden till lydnaden för Guds vilja och skänkande kraft till denna lydnad.

3. *Undfåendet af nåden i Kristus sker på det sätt, som låter nåden vara nåd, nämligen genom tron, som själf är en verkan af nådens hjärteböjande kraft.*

a) Den låter nåd vara nåd, som begär och undfår den icke blott såsom en gåfva utan såsom en gåfva, som han aldrig skulle ha fått sig tillbjuden, om Gud handlat med honom efter rätt.

b) Genom tron förhåller människan sig till nåden såsom nåd, hvadan den ock af Gud skänkes den troende. (1) Genom tron ställer sig människan med försakande af all egen rättfärdighet och förtjänst uteslutande på den af Gud själf lagda nådes-

och rättfärdighetsgrunden i Kristus. (2) Därföre varder den troende icke af Gud dömd utan frisäges från all syndaskuld och upptages till barn hos Gud. Han kommer icke i domen utan har gått från döden till lifvet.

c) Men själfva denna tro är en gåfva af Gud, som genom nådestillbudet böjer och beveker hjärtat till tro. Nåden både fordrar och verkar tro. Det senare under förutsättning, att människan icke lättsinnigt förspiller eller illvilligt motstår den henne sökande sanningen och kärleken i Kristus Jesus.

II.

1. *Kristus är ljuset och sanningen, som uppenbarar hvarje människas rätta art, som nås af evangelii ord.*

a) Inför Jesus i hans helighet och kärlek blir en människas inre, hela hennes beskaffenhet uppenbar såsom inför en spegel.

b) Herrens ord framställer ock sanningen med så tillämpande ljus och kraft, att hvarje människa, som icke undflyr dess ljus, måste känna sig blottad inför sig själf.

2. *Därföre kommer hvarje människa, som undfår nådestillbudet i Kristus, i nödvändighet att göra ett val emellan den henne förehållna sanningen och sitt gamla syndaväsen.*

a) Då människan träffas af sanningens kraft, kan hon antingen böja sig under den, gifva den rätt och lyda den eller ock stå den emot.

b) Hon *måste* göra detta val. Äfven om hon försöker att hålla sig neutral, kan hon det icke. Genom själfva detta försök har hon gjort sitt val (jfr Matt. 12: 30).

3. *Många älska mörkret, och därföre sky och hata de ljuset i Kristus lika mycket, som tjufven skyr dagsljuset.*

a) De älska mörkret, d. ä. ett sådant sinnestillstånd, i hvilket de kunna synda utan att behöfva se och känna att de synda; villfarelsens, självbedrägeriets, ondskans mörker.

b) I samma mån de älska mörkret, sky och hata de ljuset i Kristus; de *vilja* icke låta öfverbevisa sig om synd eller vidgå någon orätt.

4. *I denna otro afsäger sig människan sin del i Kristus och förblir i sina synder; sålunda blir Kristus henne till dom.*

a) Då människan i otro förskjutit det frälsande ljuset, så är hon redan dömd, ty lika visst som synden och särskildt förka-

standet af Kristus är död och fördärf, lika visst är den otrogne under domen, ja, bär den redan i sitt brännmärkta samvete.

b) Sålunda har Guds högsta kärleks- och nådegåfva, som afsåg att frälsa henne från domen, af henne själf förvandlats till dom, till förbannelse.

2.

Ämne. **Hvad skulle Gud göra mer, än han har gjort, för att frälsa världen?**

I. Gud har utgifvit sin enfödde son för världen, hvad mer skulle han kunna gifva?

II. Gud tillbjuder genom sin helige Ande delaktighet i Kristus medelst tron, hvad mera skulle han kunna tillbjuda?

I.

1. *Gud har utgifvit sin son till försoning för världens synd och i honom beredt rättfärdighet och evigt lif, på det att världen skulle slippa att förgås i sina synder och varda salig i delaktigheten af Kristus.*

2. *Mer kunde Gud icke gifva, ty Kristus är den enfödde Sonen, i hvilken Gud gifvit sig själf med hela sin kärlek åt människorna; mer än sig själf kan ingen och ej heller Gud gifva.*

II.

1. *Genom och i Kristus har lifvets ljus kommit i världen, och det ljuset bringas människornas hjärtan nära genom evangelium, på det de skola genom en tro, hvartill den helige Ande ger kraft, mottaga det och undfå rättfärdighet, lif och frid.*

2. *Mer kan Gud icke tillbjuda, eftersom Gud hvarken vill eller kan använda ett allsmäktigt, oemotståndligt tvång för att draga människorna till sin son, ty det vore att tillintetgöra ej mindre människans frihet än nåden och kärleken själf, som endast i frihet kan tillägnas.*

3.

Ämne. **Vår frälsning.**

1. *Dess källa: Guds kärlek: »Så älskade Gud världen»*
2. *Dess grund: Jesu Kristi utgifvande för oss: »att han utgaf sin ende son».*
3. *Dess undfående: genom tron: »på det att hvar och en, som tror — — — evigt lif».*

4.

Ämne. **Den stora afgörelsen.**

1. *Den består i valet mellan ljuset och mörkret, mellan tro och otro.*
2. *Den åvägabringas genom Kristus, som är det i världen komna ljuset, hvilket man antingen måste mottaga eller undfly.*
3. *Den är en afgörelse för evigheten.*

5.

Ämne. **Kraften af lifvets ljus i Kristus Jesus.**

1. *Den segrar i dem, som tro, så att de icke komma i domen utan gå från döden till lifvet.*
2. *Den dömer dem, som icke tro, så att Guds vrede förblifver öfver dem till allt djupare andlig död och slutligen till evig död.*

6.

Ämne. **Hvarpå går den helige Andes verk ut?**

1. *På ett samlande: han uppenbarar Guds kärlek* (v. 16).
2. *På ett åtskiljande: han utför domen* (vv. 18, 19).

(Appuhn).

Trinitatistiden.

Trinitatistiden är den festlösa delen af kyrkoåret. Den har blifvit kallad semestre ecclesiæ, emedan under densamma icke förekomma några fester till framställande af Herrens frälsningsgärningar. I stället finna vi i de till denna tid hörande evangelierna framställningar af den förvärfvade nådens tillämpning på och i församlingen, dess frukter och verkningar i förening med skildringar af olika andliga lägen, människornas olika förhållande till sanningen m. m. Någon på psykologiska, dogmatiska eller liturgiska grunder byggd ordning mellan dessa evangelier kan dock icke upptäckas, hvadan det är svårt, knappast möjligt, att gruppera dem under vissa synpunkter eller rubriker. Sådan gruppering har visserligen blifvit många gånger försökt, men försöken ha icke medfört något tillfredsställande resultat.

Heliga trefaldighetssöndag.

Utom det att, såsom förut omnämnts, denna söndag blifvit betraktad dels såsom pingstens efterfest, dels såsom inledning till semestre ecclesiæ, har den ock blifvit fattad såsom en självständig, det festliga kyrkohalfåret afslutande och de stora högtidernas firningsämnen sammanfattande högtid. I sistnämnda hänseende är den den heliga treenighetens, i bägge de förstnämnda fallen åter nya födelsens fest. Ty pånyttfödelsen är å ena sidan den helige Andes hufvudsakliga verk i församlingen, så att i och genom denna andliga omskapelse pingstens stora gåfva i all sin välsignelse blir

verksam i de enskilda, och å andra sidan är den en grundförändring hos människan, som betingar möjligheten och kraften att kunna rätt mottaga och följa de uppfordringar, som i de följande perikoperna ställas på hvar och en, som vill vara en rätt medlem af Kristi församling.

Betraktar man och vill behandla perikopen såsom grundval för en homiletisk framställning af treenighetsläran, så finnas antydningar till denna lära i v. 2, där det talas om Gud (Fadern), som är med sin son, i v. 13, där Sonen säges vara den, som, nedstigen från himmelen, fortfarande är i himmelen (enheten med Fadern), och i vv. 5—8, som tala om helige Ande såsom den, hvilken verkar pånyttfödelsen. Att det emellertid just är detta Andens verk, som i perikopen egentligen framhålles, är uppenbart.

Text: Ev. Joh. 3: 1—15.

Ev. på annandag pingst innehåller den senare delen af det Herrens samtal med Nikodemus, hvaraf vår perikop utgör den första delen. Bägge evangelierna höra således nära tillsamman, och ehuru det på annandagen i den heliga skrift kommer efter trefaldighetssöndagens text, så är dock ordningen i kyrkoåret mellan de båda perikoperna icke olämplig. Den tro, som i annandagstexten angifves såsom villkor för delaktigheten i Kristus, verkas just af den helige Ande genom hans pånyttfödande nåd, eller i och genom tron är det, som Anden medelst dopet och Guds ord verkar pånyttfödelsen.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1, 2. Nikodemus hörde till det fariseiska partiet och var väl såsom alla sina partivänner en ifrare för lagen. Han var därjämte en af folkets öfversta och medlem af synedrium (jfr Joh. 7: 50). Han var dock, trots sin fariseiska ståndpunkt, en redlig och sanningskär man samt hörde till dem, hvilka enligt kap. 2: 23 trodde på Jesus. Hans tro sträckte sig så långt, som han själf (v. 2) angifver. Han kom till Jesus om natten af fruktan för den smälek och andra obehag, som han skulle ha ådragit sig, om han öppet trädt i beröring med Kristus.

Häraf synes, att Herren redan nu var föremål för den motvilja hos folkets ledare, som efter hand stegrades till blodtörstigt hat. — Hvarföre kom Nikodemus? Orsaken angifver han själf, då han bekänner sin tro på Jesu gudomliga sändning. Om han därvid satte honom i jämnbredd med det gamla testamentets profeter, är dock tvifvelaktigt. Beviset på, att Jesus var sänd af Gud, ser Nikodemus och de med honom liktänkande (kanske han med ordet *»vi»* syftar på personer af samma samhällsställning som han själf) i Jesu under. Men höll Nikodemus Herren för en af Gud sänd lärare, så kunde afsikten med hans besök icke vara annat än att erhålla upplysning om det rike, det messianska, efter hvilket alla väntade. — *σημεῖον*, tecken; så kallas undren, emedan de äro tecken till, bevis på Guds närvaro, i hvars kraft undret förrättas. — Jesu svar på Nikodemus' tilltal förer genast in på den fråga, hvilken Nikodemus önskade få löst.

V. 3. Nikodemus ville ha upplysning om Guds rike. På det bland judarne vanliga sättet fattar han Guds rike såsom ett yttre, såsom en Israels härliggörelse och lyftning till en härskareställning öfver alla jordens folk eller ett Guds herradöme öfver hela jordkretsen, förmedladt genom Israel under sin gudomlige konungs, Messias', spira. Antagligen ville Nikodemus ha besked på, huru härmed skulle tillgå. Men på ett sätt, som alldeles förbryllar honom, svarar Herren på hans tankar med en kort och bestämd försäkran om nödvändigheten af ny födelse för att kunna se Guds rike, hvars andliga natur sålunda tydligt angifves. — *γεννηθῇ ἄνωθεν*, födas ofvanefter. Nikodemus' ord i v. 4 visa, att detta *ἄνωθεν* är = ånyo. De bägge orden öfversättas saledes alldeles rätt med »födas på nytt». — *ἰδεῖν*, *se* = fatta, till dess väsen förstå Guds rike, hvilket naturligtvis såsom allt sådant seende och begripande medför delaktighet af detta rike. Så har Jesus förklarat, att Nikodemus likasom hvarje annan människa måste såsom villkor för att kunna se Guds rike undfå Andens upplysning och erfarenhet af hans panyttfödande nåd. Utan denna förutsättning är det ej lönt att

tala om Guds rike. — Herrens svar uppenbarar för öfrigt denna gudomliga vishet, i följd af hvilken han i sitt sätt att behandla människor, vare sig de äro vänner eller fiender, visste att vända allt in på dem själfva för att sålunda förma dem att sätta sig i ett verkligt personligt förhållande till sanningen, hvilken vi ju så gärna vilja hålla i abstrakt allmännelighet och behandla såsom en bokstafvens teori. — Guds rike, Guds herradöme, är den nya, heliga världsordning, där Guds vilja fritt och med glädje i allt lydes. Det skall såsom ett Andens herravälde i det inre bringas till ett successivt förverkligande under det n. v. världsloppet för att i tidens fullbordan framträda såsom ett hela skapelsen omfattande och skapelsen förklarande rike. — Jesu ord om nya födelsen såsom sådan borde icke ha varit ett hårdt tal för Nikodemus. Icke blott Moses (5 Mos. 30: 6) och Jeremias (Jer. 4: 4 ff.) hade talat om en hjärtats omskärelse äfvensom den senare om Guds lags inskrifvande i hjärtat (Jer. 31: 33), utan äfven Hesekiel (kap. 36: 25—27) hade profeterat om en tid, då Gud skulle gifva sitt folk ett nytt hjärta och en ny anda, ja, gifva sin Ande i dem, allt utsagor, som betyda just ny födelse. I sin fariseiska sinnesriktning synes dock Nikodemus icke kunnat förstå sådana profetiors betydelse, såsom framgår af hans svar i

V. 4. »Huru kan en människa födas, när hon är gammal? Icke kan hon» o. s. v. Uttolkarne äro mycket oense om meningen af dessa ord. Meyer fattar dem så, att Nikodemus antagit, att Jesus talat om en lekamlig ny födelse. Andra (Nebe, Sommer m. fl.) vilja i dem se ett uttryck för Nikodemus' tanke om omöjligheten för en gammal människa att undergå en så genomgripande förändring som en ny andlig födelse: detta skulle vara lika omöjligt som för en fullvuxen människa att ånyo födas af sin moder. Det synes likväl ej vara skäl att frångå ordens enkla betydelse. Likasom alldeles förvirrad af Herrens för Nikodemus alldeles oväntade tal, söker denne med sina tankar efter Jesu mening och kan icke finna någon reson i den. Han känner ingen annan födelse än den lekamliga, och ett förnyande af denna,

som han måhända tänker sig kunna vara förenad med en nydaning också af människans inre, är dock alldeles omöjligt att antaga. — Huru dock en gammal människas förnyelse utan tanke på någon lekamlig födelse är möjlig, angifver Herren i

V. 5. Födelsen ofvanefter är en födelse af vatten och Ande. — Hvad förstås nu med denna födelse? Tre uppfattningar föreligga. Den första fattar de bägge orden »vatten och anda» såsom en *ἓν διὰ δυοῖν*, att »vatten» således är ett bildligt uttryck för »anda». Kopulan *καὶ* bör fattas explikativt, hvadan den rätta öfversättningen är: »vatten, näml. anda» (så Kalvin och baptisterna). Den andra tolkningen ser i ordet »vatten» en hänvisning till Johannes' dop, som var en rening till syndernas förlåtelse och hänvisade till Kristus såsom den, hvilken meddelade Anden. Genom att mottaga Johannesdopet och att på grundvalen däraf träda i lärjungaförhållande till Jesus, Andens gifvare, skulle Nikodemus blifva pånyttfödd och ingå i Guds rike (Bengel, v. Hofman, Godet m. fl.). Den tredje uppfattningen finner orden syfta på det kristliga dopet, som ju är nya födelsens bad (Tit. 3: 5). Att den förstnämnda förklaringen är rent af orimlig och beror på dogmatiska förutsättningar och en ensidig spiritualism, är uppenbart. Den andra tolkningen har åtskilligt för sig, men måste falla för den invändningen, att Herren icke talar om, hvad speciellt Nikodemus borde göra, utan hvad för *hvar och en* (*τις*) i detta hänseende var nödvändigt. Herrens ord innefatta således ett bud, som angår alla under alla tider, och han kan således icke syfta på Johannesdopet, som var bestämdt att upphöra. — Den rätta tolkningen är således den, som låter orden syfta på det kristliga dopet, hvilket redan var begynt, ehuru icke Jesus själf utan endast hans lärjungar döpte (Joh. 3: 22; 4: 2). Detta dop är väsentligen en födelse af vatten och Ande i förening, ehuru visserligen en människa i följd af oemottaglighet för Andens med dopet förenade verkan vid sin döpelse endast kan blifva född af vatten, d. ä. icke undfå Anden. Delaktighet af honom kan hon dock sedermera genom ordet,

ehuru endast på dopets grund, vinna, om och då hon omvänder sig. Dopet bildar således den af Kristus bestämda, alltså lagenliga ingången i Guds rike, eller det nådemedel, hvarigenom Herren upptager människor till lärjungar hos sig, och dessa träda i lärjungaförhållande till honom (jfr Matt. 28: 18, 19). Att Herren, som bundit oss och icke sig själf vid nådemedlen, kan i utomordentliga fall verka en människas nyfödelse utan dop, är därmed icke förnekadt. — Nödvändigheten af pånyttfödelse för inträde i Guds rike framgår däraf att

V. 6. »det, som är födt af kött, är kött, och det, som o. s. v.» Ordet *σὰρξ* betecknar 1:o) den mänskliga naturen i hennes svaghet och bräcklighet, och 2:o) denna natur, sådan den har blifvit, är bestämd genom synden. I den förra bemärkelsen tages ordet, då det heter, att *λόγος* blef *σὰρξ* (Joh. 1: 14); i den senare, då det brukas om människorna i allmänhet, och särskildt då det sättes i motsats till *πνεῦμα*. Det köttsliga, fördärfvade naturväsendet (den naturliga människan till både kropp och själ med alla sina förmögenheter) fortplantas från släkte till släkte, och af egen kraft förmår människan icke höja sig utur sitt elände; hon blir äfven under utvecklingen af hela sin naturliga kraft kött och under bannet af sitt syndafördärf (Rom. 7: 14 ff.). Endast genom födelsen af Guds Ande, genom inplantande i henne af ett nytt andligt lif, en ny andlig lifsprincip, kan hon räddas därur och blifva en andlig människa, skicklig för Guds rike. — Hvad för öfrigt den nya födelsen angar, är det icke värdt att söka utforska dess väsen pa teoretisk väg; den kan endast genom erfarenheten förstås.

Vv. 7, 8. Det förhåller sig nämligen med födelsen af Anden såsom med vinden (också *πνεῦμα*): dess uppkomst och orten, där den låter sig förnimma, bestämmes af ingen människa (den blåser, hvart den *vill*), dess utgångspunkt later sig ej heller noga bestämma och ej heller punkten, där den slutar eller lägger sig. Sammalunda står det i ingen människas makt att framkalla nya födelsens krafter eller leda deras gång och verkan; ja, man vet icke, hvarifrån dessa

krafter komma, d. ä. hvar de börja att verka, och målet, dit de leda. Men såsom man hör vindens röst och förnimmer dess verkningar, så äro ock Andens verkningar föremål för vår erfarenhet; vi känna dem och bestämmas af dem, men deras källa, väsen och mål dölja sig för oss i ett hemlighetsfullt djup. Träffande säger härom Godet: »Utvecklingen af allt naturligt lif anknyter sig till ett organiskt frö, som faller inom det sinnliga området. Men vinden kommer och försvinner såsom ett fritt inbrytande af det oändliga i det ändliga. Inom naturen finns det därföre icke något mera slående exempel på Andens verksamhet. Den är till utseendet icke bunden vid någon regel; den uppenbarar sig blott genom sina gudomliga verkningar på människosjälen. Men själf förstår människan, hvarken hvad det är, som drifver henne framåt, eller hvarthän hon föres. Hon känner blott, att ett genomgående arbete försiggår hos henne och i grund och botten förnyar henne.»

Vv. 9, 10. Genom sitt svar: »huru kan detta ske?» erkänner Nikodemus sin okunnighet om saken i fråga, om hvilken han således ingen erfarenhet har. Detta var då ett fattigdomsbevis, som aldrig en mästare i Israel bort kunna utfärda åt sig själf, han, som väl på grund af det profetiska ordet, som dock tämligen oförställdt talar om denna sak, borde därom ha kännedom (jfr 5 Mos. 10: 16; 30: 1—6; Jerem. 4: 3, 4; Hesek. 11: 17—20; 36: 26; Sack. 8: 8; m. fl.).

V. 11. I motsats till de judiske skriftlärde, som hängde upp sig på bokstafven och uttömde sig i en mängd spetsfundiga, kasuistiska spörsmål, på samma gång som deras gudstjänst gick upp i yttre verk, kommer Jesus med en lära, som har sin källa i åskådning af de himmelska tingen och därföre full af anda och lif. — »Vi tala, det vi veta» o. s. v. Hvem tänker Jesus på utom på sig själf, då han säger: »*vi*». Svårligen på någon annan än sina lärjungar, som han börjat lyfta upp till Andens område, och kanske äfven på Johannes döparen, som ock talade såsom ett Guds sändebud om det, som Gud själf uppenbarat för honom. *Vi* tala, det vi *veta:* uttryck af fullkomlig visshet. Detta tal är *vittnesbörd*, eme-

dan det grundar sig på omedelbar åskådning: Jesus förkunnar det, som han sett och hört hos sin Fader (Joh. 5: 20; 8: 28, 38). Hans tjänares förkunnelse är ock vittnesbörd: de ha upplefvat det, de förkunna. — Men Herrens vittnesbörd mottages i allmänhet icke. Särskildt förkastades det af judarnes ledare och föreståndare. Denna deras otro hindrade dem från att undfå det nya lifvets gåfva, såsom den ock icke hade någon ursäkt, ty Jesu vittnesbörd var sådant, att det betygade sin sanning i hvarje hjärta, som var af sanningen (Joh. 18: 37). Under sådana förhållanden kan Jesus icke vänta sig mycket förstånd på de himmelska verkligheter, han vill uppenbara.

V. 12. Nikodemus hade icke förstått Jesu tal om nya födelsen. Därvid var dock blott fråga om jordiska ting, d. ä. om sådant, som tilldrager sig på jorden och kan och bör blifva föremål för hvars och en erfarenhet. Huru ringa förhoppning fanns då, att Nikodemus och hans likar skulle förstå himmelska ting, d. ä. sådana, som falla utom all erfarenhet här på jorden och uteslutande höra till den öfvernaturliga värld, där den treenige Gudens väsen är afslöjadt och föremål för åskådning. I afseende på sådana saker hade man endast Herrens blotta ord; ingen personlig erfarenhet stod en till buds, hvadan tron här vid lag måste vara en svårare sak.

V. 13. Sammanhanget med det föregående: »I viljen icke tro på mig, då jag vittnar om de himmelska tingen, och dock kunnen I icke hos någon annan erhålla ljus i afseende på dem, ty ingen har uppfarit i» o. s. v. Jesus har uppfarit i himmelen och är där fortfarande, d. ä. han är försatt i det himmelska tillstånd, som innefattar den fullkomliga gemenskapen med Gud, i kraft hvaraf han skådar allt Faderns råd, hans vilja och verk och kan uppenbara dem för människorna. Jesus är i ett sådant förhållande till himmelen och till sin Fader, ty han har farit ned från himmelen, han är af himmelskt ursprung, och hans människoblifvande har däri icke gjort något intrång. Såsom människoson har han aldrig upphört att vara Guds son. Inkarnationen har blott försatt honom i ett jordiskt tillvarelsesätt, men den evige logos

är han äfven i sin djupaste förnedring, och så är han alltid i himmelen. Om ingen annan än Jesus Kristus gäller detta, och därföre kan endast han uppenbara Gud samt göra anspråk på att blifva obetingadt trodd på sitt ord. Men icke blott detta, icke blott om tro på hans lära är här fråga. Han själf är trons föremål.

Vv. 14, 15. Jesus, som nedstigit från himmelen och uppenbarar de himmelska tingen, är ock den, som öppnar tillgången till himmelen för syndare. Detta därigenom, att han enligt kopparormens förebild i sitt lidande och i sin död på korset blifvit den försoning för världens synd, på grund hvaraf frälsning från döden och evigt lif kan meddelas och äfven verkligen meddelas dem, som tro på honom. — Människosonens upphöjelse (ὑψωθῆναι) kan här endast vara upphöjelsen på korset, ehuru visserligen denna smädefulla upphöjelse var vägen till hans ärofulla upphöjelse, hans ingående i Guds härlighet. — Jesus *måste* (δεῖ) upphöjas, detta är Guds rådsluts »*måste*.» Det var nödvändigt, om eljest världen skulle frälsas. — Hvar och en (πᾶς), som tror, skall icke förgås; såsom *alla*, som tro, blifva frälsta, de må vara af hvilket stånd eller huru stora syndare som helst, så måste ock hvar och en, som vill bli frälst, tro på Kristus. Han är den enda vägen till Fadern. (Om kopparormens symboliska betydelse se Godet och andra kommentarer till detta ställe). Tron är ett seende på den korsfäste Kristus. Såsom den ormbitne israeliten såg på kopparormen, så att han i denna blick inlade hela sin ångestfulla längtan efter räddning från den förfärliga plågan af giftet och från döden, jämte det att han förtröstade på Herrens löfte, att detta medel skulle hjälpa, så är tron ett sådant seende på Jesus, hvari den nödställde syndaren inlägger hela sitt hjärtas skriande frälsningsbegär, på samma gång han hänger sig fast vid Guds löfte, att Jesus frälsar honom och gifver honom evigt lif.

Den *homiletiska grundtanke*, som vår text erbjuder, kan uttryckas sålunda: *Endast genom en pånyttfödelse, som på grundvalen af Jesu Kristi försoning af den helige Ande genom dop och ord verkas, går vägen in i Guds rike och därmed till gemenskap med den treenige Guden.*

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. »Icke många visa efter köttet, icke många mäktiga, icke många ädlingar äro kallade. Framför allt voro de första kristna till största delen ringa och oansenliga människor. Dock gåfvos många sköna undantag. Ett sådant var Nikodemus. Han var förnäm, han var lärd i fädernas stadgar och i lagen, han var kanske också rik. I allmänhet är ingenting yttre i och för sig hvarken ett hinder eller ett befordringsmedel för tron. Hos den fattigaste tiggare kan klappa ett högmodigt hjärta; hos den mäktigaste konung kan finnas en förkrossad ande. Hos den råaste och okunnigaste kan råda ett uppblåst förstånd; hos den mest bildade kan finnas ett enfaldigt barnahjärta. — Om natten kom Nikodemus, men han kom dock. Och han kom, emedan han hade gifvit sanningen rätt; han hade icke tillbommat sitt hjärta för intrycket af Herrens väldiga tal och gärningar. Det, som han förstått, födde hos honom handling, i det han kom för att undfå mer af den man, som han insett vara en Guds man. Att han af räddhåga för världen kom om natten, var ett fel, men på hans d. v. ståndpunkt kunde han icke göra det bättre. — Svårligen finns någon ibland oss, som icke mottagit några intryck af Kristi härlighet, icke erfarit kraftiga rörelser af Guds förekommande nåd. Så mycket måste ock en vanlig eftertänksam världsmänniska förstå, att Kristus är kommen af Gud för en lärare, såsom han ju ock åtminstone såsom sådan allmänt erkännes. Borde icke detta åstadkomma åtminstone så mycket, att man komme till Kristus, på allvar inläte sig med honom för att få lära af honom? Och dock, huru få komma! De flesta förhålla den af dem insedda sanningen i orättfärdighet och fråga icke efter att handla i enlighet med sin insikt. Därföre förblifva de i sitt mörker, som alltmer växer, till dess de befinnas alldeles ohjälpliga. — Den, som kommer till Jesus i redlig afsikt, äfven om han af fruktan väljer natten för sitt besök, vill Herren nog föra därhän, att han kommer äfven vid dagsljus. Dock vore det bättre, om han från början gjorde detta. Kristus är icke en man, för hvilken man behöfver blygas. I alla händelser måste det komma till en frimodig bekännelse af hans namn. I annat fall ingen del med honom.

V. 3. Herren skådar hjärtat. Han vet dess dolda åstundan, och blott man kommer till och inför honom med sin bön och sitt frågande, så svarar han just på det sätt, som den frågandes ställning kräfver. Men icke för att tillfredsställa nyfikenheten utan för att meddela det frälsande ljuset, svarar han. Och det ljuset är en eld, som bränner, på samma

gang det upplyser. I dess sken finna vi oss icke synnerligt vackra, och det vill ödmjukhet till för att mottaga det. — Guds rike med dess himmelska gåfvor och krafter ser ingen, som icke blifvit därtill skickliggjord genom födelsen af Guds Ande. Allt måste blifva nytt; det är inskriften öfver ingången till Guds rike. Intet lappande med nya klutar på det gamla klädet, ingen blott yttre förbättring, ingen naturlig viljeansträngning förslår här. Ty med allt detta kommer man icke utöfver köttets sfär. — Kan du säga: »*ett* vet jag; jag var blind och ser nu?» Ser du Guds rike, förstår du, känner du de andliga och himmelska verkligheter, som utgöra dess väsen? — Det man ser och fattar, däraf mottager man intryck, och fattar man det rätt djupt, så tillägnar man sig det, gör det till sin inre egendom. Så framför allt i fråga om Guds rike.

V. 4. För Nikodemus voro Herrens ord ett hårdt tal. Han förstod icke, huru det sagda kunde vara möjligt, just sålunda bevisande sig icke ha förstånd på, hvad Guds rike är. Och såsom han lade en rent lekamlig måttstock på de andliga tingen, så bedömer i allmänhet världsmänniskan det andliga efter fysiska lagar och missförstår det sålunda i grund. — I en annan mening än Nikodemus brukar mången vid fråga om omvändelse och pånyttfödelse säga: »Jag är för gammal att ändra mig. Kristendomen skall tagas från ungdomen, om det skall blifva något utaf. Huru kan man begära, att en gammal människa skall börja på nytt igen? Jag *kan* icke mera ändra mig; jag är den jag blifvit under en lång lefnad och blir aldrig annorlunda.» — Sådant hör till de obotfärdigas förhinder. Det är den vanliga visan: de unga vilja »njuta af lifvet»; när de bli gamla, då skola de bli så innerligt gudfruktiga; de gamla, ja, de äro för gamla för att kunna blifva nya människor. Men Kristus säger: »I *måsten* födas på nytt!» Och den, som lyssnar till och i hjärtat upptager hans ord, han blir en ny människa, han vare ung eller gammal.

V. 5. Födelsen af vatten och ande; underbara uttryck för en underbar verklighet, för dopets pånyttfödande kraft! Döpelsen är porten till och ingången i Guds rike och delar dess art att vara någonting lefvande och kraftigt. Herren möter dig där med alla sin nads gåfvor; det är *han*, som är tillstädes och verkar i och med denna handling, och så varder dopet ett bad till ny födelse. Och äfven om du i och vid ditt dop var oskicklig till att undfå Guds Ande, så är dock dopet för dig nya födelsens bad, lika visst som

ordet är Guds lefvandegörande ord, om och fastän du föraktar det och ingen kraft däraf förnimmer. Och just därföre, att det så förhåller sig med dopet, är det betydelsefullt för dig i själfva ditt från Gud afvikna tillstånd. Ty från dopet är det, som Gud genom sitt ord och sin Ande uträcker mot dig sina armar för att draga dig in pa pånyttfödelsens lifsområde, d. ä. tillbaka till ditt dop för att på dess grundval genomföra nya födelsens verk i din själ.

V. 6. Ingen varelse kan hinna utöfver sig själf; ingen människa kan höja sig öfver sin egen ande. Och denna är bunden i köttets träldom. »Om du än tvår dig i lut och tager mycken såpa därtill, så synes dock din ondska dess mer för mig, säger Herren» (Jerem. 2: 22). Om det alltså är nödvändigt att ett grundligt förnyelsens verk sker med dig, så är det lika nödvändigt, att du släpper de fruktlösa självhjälpförsöken och i stället lämnar dig åt din Guds väldiga nad. Jesus allena har och gifver Anden. Född af honom, är du upplyftad öfver köttet, och ehuru du ännu har det kvar i din varelse, så bestämmes och behärskas du dock icke däraf: du är vorden en andlig människa, hvars egentliga värld är himmelen, som blifvit ditt hem. — Att ha lif i Guds kärlek och att hafva hans lag skrifven i sitt hjärta, det är att vara andlig och andligt sinnad.

Vv. 7, 8. Grubbla icke öfver nya födelsens hemlighetsfulla gudomliga verk, men lämna dig åt Guds Andes nåd och ledning, så skall du *erfara* nya födelsen och sålunda förstå den. Då skall du visserligen äfven då förundra dig, men icke såsom Nikodemus i tvifvel och ovisshet utan öfver det stora och saliga verk, som har skett med dig. Hvarföre skola vi i allmänhet förundra oss öfver de många hemligheterna inom Andens värld, då äfven naturen har hemligheter, som vi ej kunna utgrunda, fastän vi oupphörligen ha dem för ögonen och ha erfarenhet af dem? »Hela skapelsen», säger Luther, »är full af exempel på sådana ting, hvilka vi känna och höra, och veta dock icke, hvad det är, eller huru det sker, t. ex. huru straet växer ur sädeskornet, huru trädet bär frukt, huru det på sommaren åter blir grönt, huru örat hör så långt, huru ögat ser så långt, hvad leende och gråt är, huru jag insomnar och uppvaknar m. m.».

V. 9. Ännu är Nikodemus lika klok. »Huru kan detta ske»? frågar han i en ton af största förundran. Huru svårt ha vi ej att fatta den visdom, som är ofvanefter, huru tröga äro vi icke att tillägna oss sanningen, äfven då Herren lägger den våra hjärtan så nära, som det öfverhufvud *kan* ske.

Huru mycket talamod å Herrens sida behöfs ej för att i oss kunna inplanta själfva de första bokstäfverna af Guds kunskap! Godt är det emellertid, om vi, som Nikodemus, icke motvilligt vända oss ifrån lärdomen utan fortfara med att fråga, att höra och att gifva akt, till dess ändtligen ljuset uppgår för oss. Ödmjukhet är framför allt nödig, om vi i Guds skola skola lära något, och villiga att mottaga tuktan böra vi vara, om vi eljest skola af Herren blifva förda till förstånd på hans rikes hemligheter. En sådan tuktan undgick ej heller Nikodemus.

V. 10. Han var en lärare i Israel och antagligen en känd och högaktad sådan, och dock förstod han alls icke det, som hörde till Guds rike. Och dock fanns väl intet, med hvilket israeliternas tankar och fantasi voro så sysselsatta som med detta ämne. Det vore ock orättvist att beskylla dem för, att de därvid helt och hållet förbisago profeternas vittnesbörd. Fastmera menade de sig just i profetiorna ha stöd för sina föreställningar såväl om Messias som om det rike, han skulle grundlägga. Men felet var, att de fäste sig blott vid den ena delen eller sidan af det profetiska ordet, nämligen den, som handlade om riket i dess härlighetsuppenbarelse, och förbisågo det, som talades om såväl rikets som dess konungs förnedringsgestalt, eller sågo i Messias blott den höge, i majestät tronande konungen, under det de ej hade öga för den lidande rättfärdige, den store, barmhärtige öfversteprästen, som i lidande och död offrar sig för sitt folks och hela världens synder. Därjämte fattade de härlighetsriket på ett köttsligt, deras stolthet smickrande sätt. — Väl hade varit, om de varit de ende, som på detta sätt umgåtts med den heliga skrift. Men de ha haft och ha många efterföljare i dem, som i bibeln se endast det de *vilja* se, som vrida och vränga dess innehåll, så att det kommer öfver ens med deras tankar, eller som hänga sig så upp på vissa skriftställen, att de förgäta allt det öfriga. Däraf hela denna mängd af sekter och partier, som ofta drifva sina ensidigheter till fördärfliga villfarelser. Och att med skäl och grunder söka öfvertyga dem om deras misstag är gemenligen förspilld möda. Icke minst gäller detta om de lärde, om teologerna. Ty de lärda fördomarne äro vanligen de mest inbitna af alla.

V. 11. Jesu ord är alltigenom visst och väl grundadt. Han är det trofasta och rättfärdiga vittnet (Upp.B. 3: 14); han talar endast det, som han sett och hört hos Gud, och det, som »han vet visst och sant vara.» Då nu ingen annan än han har sett Gud och vet Guds tankar, så är han ensam

den, som kan lära oss känna Gud. Han är sanningen, den fullkomliga auktoriteten, som betygar men icke gifver långrandiga bevis för sina ord. Han själf är beviset på deras sanning, och det förnimmer hvarje för sanning tillgängligt samvete. Såsom den högsta, för alla tillgängliga sanningen är och måste den vara själfklar eller, som sagdt, vara sitt eget bevis. — »Vi tala det, vi veta», säger Herren. Således: icke blott han själf utan äfven andra kunna tala Guds ord i full visshet. Alla, som hafva undfått Guds Ande och själfva upplefvat, ja, oupphörligen upplefva Guds ords sanning, tala det, de veta vara visst och sant; de äro trogna och sannfärdiga vittnen om Gud. — Alla präster borde vara sådana vittnen. Vore de detta, så skulle också kraften af deras predikan förnimmas på helt annat sätt än nu. Dock mene man ej, att hela världen skulle omvända sig, blott prästerna vore sådana, de borde vara. Guds son själf måste klaga: »Vårt vittnesbörd mottagen I icke.» Hvad *han* icke förmådde mot människornas otro, andliga dolskhet och lättsinne, det förmår ingen annan, låt vara att äfven det ordet af hans mun är sant: »Den, som tror på mig, han skall göra de gärningar, som jag gör, och större än dessa skall han göra, ty jag går till min Fader» (Joh. 14: 12).

V. 12. Det gifves andliga och himmelska ting, hvilka här på jorden kunna förnimmas. Det finns andra, som ligga i gudomens djup och endast i enfaldig, på Herrens vittnesbörd grundad tro kunna tillägnas. Huru skulle man kunna böja sig under de sistnämnda såsom höga hemligheter, då man icke vill tro sådant, som dock kan och bör blifva föremål för egen erfarenhet nästan hvilken dag som helst? I själfva verket går vägen till förstånd på de »himmelska» tingen i högsta mening genom insikten i och erfarenheten af de »jordiska tingen», d. ä. af synd och nåd, af dom och upprättelse, af omvändelse och pånyttfödelse. Då en pånyttfödd själ betraktar de i ordet framställda djupheterna hos Gud, så te dessa sig för hennes öga i ett helt annat ljus än för den oomvända människan. Den, som skall kunna uppstiga till den andliga kunskapens höjder eller stiga ned i dess omätliga djup, han måste gå från det nära liggande till det aflägsnare. Innan man tar sig för att spekulera öfver Guds väsen och gåtorna i hans världsregering, bör man ta sig före det, som direkte angår en själf, ens förhållande till Gud, för att sålunda få sin personliga sak klar. Endast så kan man efter hand få ljus i det högre.

V. 13. »Ingen far upp i himmelen utan den, som for ned från himmelen, människosonen, som är i himmelen. Detta är ett af dessa »himmelska ting», som måste tros på grund af Kristi blotta ord, ty själfva den sak, som här är i fråga, kan icke blifva föremål för vår erfarenhet. Men så till vida, som orden innefatta ett betygande af Kristi gudom, kan deras sanning erfaras, i det Kristi gudom blir själfklar för hvar och en, som förnummit hans kraft till förlossning från synd och död och till lif i Gud. Med en ringare frälsare än den, som nedkommit från himmelen, kunna vi icke vara belåtna. Endast han, som är i Faderns sköte, vet och kan kungöra Guds råd. Endast lifvets furste kunde öfvervinna synd och död. Endast han, som är af och i himmelen, kan föra oss in i himmelen. Och han *vill* det. Därföre vill han ock draga oss till sig. — Himmelen är allra först ett tillstånd. Du måste vara i himmelen, redan medan du ännu är på jorden; du måste ha himmelen inom dig, om du en gång skall vinna inträde i den öfversvinneligt härliga värld, där Gud har sin boning, detta tillvarelsens allra heligaste, där Guds härlighet afslöjar sig på ett sätt, hvarom vi icke kunna göra oss några föreställningar. Och himmelen i oss, det är Guds rike i oss, det är den treenige Guden själf i oss, ty där han bor, där är hans himmel.

Vv. 14, 15. Ingen människa finns, som ej lider af syndens dödliga ormbett. Hela världen är såsom ett sjukhus, fullt af dödssjuka, jämrande människor, och ingen mänsklig läkekonst förslår mot de kval, som sönderslita dem. Men synden är ock berusande; de olyckliga ormbitna jaga omkring såsom i ett rus under försök att fylla sig med glädje genom mättande af sina lustar. Därföre begära de ej hjälp. Men den, som vaknat upp ur ruset och vrider sig under ormgiftets vånda och har sökt men icke funnit någon hjälp vare sig hos sig själf eller hos andra människor, han må dock fatta hopp. Den korsfäste Kristus är ofelbar hjälp. Se på honom med ditt hjärtas törstande tro, och öfverlämna dig åt honom, så skall ditt ve stillas. Tro Guds löfte, och pröfva på det läkemedel, han beredt dig i sin för dig utgifne son. Och hvad ingenting i himmel och på jord kunnat uträtta, rädda dig från evig förtappelse och skänka dig evigt lif, det skall han underbart gifva dig, ty Jesu Kristi Guds sons blod renar från alla synder, och från honom flyter genom den helige Ande evig lifskraft in i din själ.

Predikoutkast.

I.

Inl. Ebr. 8: 10.

Ämne. **Nya födelsens under.**

I. **Dess nödvändighet.**

II. **Huru den sker.**

I.

1. *Utan ny födelse (= födelse ofvan ifrån, af Gud) kan ingen se Guds rike eller gå därin.*

a) Att se Guds rike = på ett sant och lefvande sätt förstå och fatta Guds rike och de andliga och himmelska ting, det innefattar. (1) Guds rike, Guds herradöme, innefattar alla de andliga och himmelska gåfvor och krafter, som tillhöra lifvet i Gud. (2) Guds rike är tillstädes i Kristus, dess konung, så att det finns till och äger bestånd i honom. (3) Guds rike är att finna i kyrkan, emedan inom henne den lefvande Frälsaren själf med sitt ord och sakrament uppbygger Guds rike i själarna = upprättar i dem det nya väsen, i och genom hvilket de, såsom andliga människor, äro införda i den heliga lifsordning, inom hvilken Guds goda och nådiga vilja härskar och lydes.

b) Att se detta rike är att åtminstone på ett begynnande sätt blifva däraf delaktig.

c) Detta kan icke ske utan genom en ny födelse ofvanefter, ty det, som är födt af kött, är kött och kan icke fatta andliga ting, men det, som är födt af Anden, det är ande.

2. *Då utan nyfödelsen ingen vinner delaktighet i Guds rike, kan ej heller någon, utan att han varder född på nytt, blifva salig.*

a) Salighet gifves endast i gemenskap med Gud, den allena salige, för hvilken människan är skapad.

b) Utom Guds rike ingen gemenskap med Gud.

c) Lika nödvändig som därföre delaktighet i Guds rike är för människans salighet, lika nödvändigt är det, att hon blir född på nytt.

II.

1. *Nya födelsen är ett nådesunder, som ej kan fattas och förklaras af något människoförnuft.*

a) Det naturliga förnuftet måste alltid med Nikodemus fråga: huru kan detta ske?» ty det naturliga förnuftet känner icke Guds Ande och hans verk, som är ofvan ifrån, från det högre, himmelska lifsområde, som för den naturliga människan icke är tillgängligt.

b) Därföre är det ett nådens under, då en människa varder född på nytt.

c) Men fastän intet förnuft, icke en gång det pånyttfödda förnuftet, kan förklara detta verk, så inser och erfar den pånyttfödde dess verklighet och sanning.

2. *Nya födelsen sker af Guds Ande i dopet såsom den lefvande begynnelsen till gemenskap med Gud genom tron på Kristus.*

a) Dopet ingången i Guds rike, såsom den lefvande begynnelsen till gemenskap med Gud. (1) Gemenskap med församlingen. (2) Gemenskap med den genom nådemedlen verkande helige Ande. (3) En gemenskap, som vinnes och äges, i samma mån människans hjärta är mottagligt för Guds nåd.

b) Den i dopet grundlagda gemenskapen med Gud skall genom Guds Andes verkan genom ordet och den heliga nattvarden stadfästas, men kan, om den förspilles genom otro, återknytas genom en sann omvändelse. (1) Den döpte har att rätt använda döpelsenåden och sålunda göra sig tillgodo sin andel i Guds rike. Detta gör han, om han såsom en rätt Jesu lärjunge blifver i Jesu ord. (2) Om han genom försummelse i Guds ords rätta bruk och i bön hindrar Guds Ande att behålla hans hjärta i gemenskapen med Gud och således i otro affaller från sin döpelsenåd, så låter dock Gud nya födelsens nåd verka på honom för att sålunda åter draga honom till sig. (3) Låter människan sig finna och genom bättring och tro återvänder till Gud och sitt dop, så återfår hon den förspillda döpelsenåden, blir född på nytt och försatt i den treenige Gudens saliga gemenskap.

2.

Ämne. **Den nya födelsen.** (Variation af föregående utkast).

I. Hvad den innefattar.

II. Huru den sker.

III. Hvad den medför.

I.

1. *Ett upptändande af ett nytt andligt lif eller frambringandet af en ny människa.*
2. *Den är ett Guds verk genom den helige Ande.*

II.

1. *Ny födelse, såsom ett Andens verk, är en hemlighet, som aldrig fattas på det naturliga tänkandets väg, men den kännes och förstås genom erfarenhet.*
2. *Den kommer till stånd genom tron på Kristus medelst dopet. Dopet, nya födelsens bad, på en gång fordrande och verkande tron.*

III.

1. *Genom nya födelsen ingår man i Guds rike och undfår allt dess goda (jfr Luthers Lilla kat.: Hvad nytta medförer döpelsen?»).*
2. *I delaktighet af Guds rike har man gemenskap med den treenige Guden själf, som genom pånyttfödelsen tager sin boning i hjärtat.*

3.

Inl. Ebr. 10: 19, 20.

Ämne. **Den nya och lefvande vägen till Gud genom Kristus.**

1. *Endast en ny och lefvande väg kan föra syndaren till Gud* (vv. 3, 5, 6).

a) Vägen till Gud går genom delaktigheten af Guds rike, *Guds* värld i högsta mening, det himmelska lifvet och väsendet.

b) En syndare har i och genom sig själf ingen annan väg till Gud än den, som öfverensstämmer med den syndiga naturen. Att denna ock kan ha en gudstjänst och genom den mena sig ha en väg till Gud, det är lika visst en sanning, som att denna väg aldrig kan föra till Gud, till gemenskap med honom, ty det, som är födt af kött, det är kött.

c) En ny och lefvande väg behöfs därföre, om syndaren skall komma till Gud. (1) En *ny* väg, icke af samma köttsliga art som den gamla, naturliga vägen utan en, som innebär och medför något, som är öfver naturen, ett *nytt* väsen och lif.

(2) En *lefvande* väg, icke den gamla, som är död, ett blott bokstafvens, ett i grunden blott utvärtes väsen, som saknar kraft att rena från synden och öfvervinna döden, utan en lefvande och därföre lefvandegörande väg, mäktig att föra till lifvet i Gud. (3) Alltså en *ny födelses* väg, en väg, som medför ny födelse ofvan ifrån, ty endast så kan man inkomma i Guds rike, som ju är ofvan ifrån (vv. 3, 5).

2. *Denna nya och lefvande väg till Gud finnes i Kristus, som är nedkommen från himmelen och har blifvit på korset upphöjd, på det att hvar och en, som tror på honom, skall icke förgås utan hafva evigt lif* (vv. 13, 14, 15).

a) Kristus är nedkommen af himmelen; han är ofvanefter (Joh. 8; 23), i honom bodde och bor gudomens fullhet lekamligen, och sålunda är han lifvet, uppenbaradt i syndigt kötts liknelse.

b) Han är på korset upphöjd, vorden en förbannelse för oss, har offrat våra synder i sin lekamen på trät (1 Pet. 2: 24) och har sålunda, på samma gång han blef fulländad i rättfärdighet, blifvit grunden för vår benådning och källan till vårt lif.

c) Så är han den nya och lefvande vägen. I honom finns ett nytt väsen efter Anden, mäktigare än syndamakten i världen, ett lif väldigare än döden. Han införer i Guds rike och hans gemenskap. Han är vår salighetshöfding.

3. *Det är Guds helige Ande, som förer syndare in på denna nya och lefvande väg till Gud, då han så förklarar Jesus för deras hjärtan, att de komma till tro på hans namn* (vv. 5—8).

a) Det gäller att tro på Jesus såsom den till vår försoning upphöjde Frälsaren. I följd af otro förstod ej Nikodemus talet om nya födelsen. Tron öppnar hjärtat för Kristi nåd, rättfärdighet och lif.

b) Ingen kan i sannskyldig tro kalla Jesus Herre utan genom den helige Ande, och det är Guds verk, att vi tro på den, han sändt.

c) Den helige Ande sändes och gifves af Kristus, men han är dock den, som förer till Kristus. (1) Hans verk är såsom vindens; man erfar dess verkan, men utrannsaka det kan man ej. (2) Han kommer med stormens brus och nedslår de stolta fästena af egenrättfärdighet och köttslig vishet, så att hjärtat skälfver därvid. (3) Han kommer ock som den milda vårfläkten, i hvars spår växtlighet och grönska uppspira, i det han med Kristi kärleks kraft upptinar isskorpan kring det kalla, hårda hjärtat, så att där börja röra sig himmelska lifskrafter, och bön och sökande efter

Guds rike aflöser den förra döden och liknöjdheten för Gud. (4) Han kommer med dopets renande bad och med Guds ord, som går igenom, tills det åtskiljer själ och ande, märg och ben. (5) Han kommer med trösten af Kristi blod att hugsvala de sörjande, hela de slagna och upprätta de krossade, så att syndare lära känna Kristus och öfverlämna sig åt honom.

d) Så blir syndaren förd in på den nya och lefvande vägen och varder en ny människa, skapad i Kristus Jesus till goda gärningar (Efes. 2: 10) och lefvandegjord, så att han ej skall dö evinnerligen.

4.

Inl. Rom. 11: 33.

Ämne. **Den stora hemligheten om Guds son och om Guds rike.**

I. Själfva denna hemlighet.

II. Huru den blir för en människa uppenbar endast genom en annan hemlighet, nya födelsen.

I.

1. *Hemligheten om Guds son består däri, att Guds son for ned af himmelen, under sin förnedring på jorden var i himmelen och slutligen for upp i himmelen* (v. 13).
2. *Hemligheten om Guds rike består däri, att man ej kan säga: »se här eller se där är det», och att man dock ej finner det annorstädes än i Guds ord och sakrament* (v. 5).
3. *Guds son och Guds rike stå i det sammanhang med hvarandra, att det endast är genom tron på Guds son, som Guds rike vinnes.*

II.

1. *Nya födelsen är en genom dopet och Guds ord af den helige Ande verkad omskapelse af människans hjärta, som medför delaktighet af det eviga lifvet i Guds son.*

2. *Nya födelsen är en hemlighet, hvars väsen aldrig kan med förståndet fattas, men hvars verklighet den pånyttfödde erfarit och erfar.*

3. *Om en människa har erfarit nya födelsens verk i sitt hjärta, då känner hon den stora hemligheten om Guds son och om hans rike.*

5.

Ämne. **Delaktigheten af Guds rike.**

1. *Genom ny födelse af vatten och ande* (vv. 3, 5) *vinnes delaktighet af Guds rike såsom nådens rike.*

a) Guds rike såsom försoningens och nådens rike på grund af Kristi död (vv. 14, 15). Andens herradöme öfver köttet i delaktigheten af Kristi lif (v. 6).

b) Ny födelse förer till delaktighet däraf. (1) Nya födelsen till dess hemlighetsfulla väsen (vv. 7, 8). (2) Verkas i dopet af Anden genom tron på Jesus; (3) föder lif i Gud; ny människa. (4) Dess nödvändighet betingad å ena sidan af människans naturliga art: kött (v. 6), och å andra sidan af Guds rikes väsen: anda och lif i Gud.

2. *Genom ny födelse i de rättfärdigas uppståndelse vinnes delaktighet af Guds rike såsom härlighetens rike.*

a) Härlighetens rike, fulländningen i den fullkomliga, saliga gemenskapen med Gud genom Kristus; det eviga lifvets fullhet.

b) Nya födelsen i dopet den lefvande, inre grundvalen till fulländningen på uppståndelsens dag. Först när människan blifvit *helt och hållet* ny, d. ä. först när äfven kroppen blifvit förklarad till delaktighet af det eviga lifvet, är allt det, som dopet betyder och på ett grundläggande sätt verkar, fulländadt.

6.

Ämne. **Olikheten och likheten emellan treenigheten och nya födelsen.**

1. *Olikheten:*

a) Treenigheten hör till det himmelska, nya födelsen till det jordiska = till de på jorden försiggående tingen (vv. 11, 12).

b) Treenigheten består från evighet; nya födelsen har för oss blifvit nödvändig i följd af synden.

2. *Likheten:*

a) Bägge äro fast grundade i Guds ord.

b) Bägge äro högheliga, för förnuftet outrannsakliga hemligheter (vv. 3, 4).

c) Bägge måste i sin kraft och sanning upplefvas och erfaras (v. 15).

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

7.

Ämne. **Den treenige Gudens förhärligande genom människans nya födelse.**

1. *Huru den utgår från Faderns kärlek till Sonen och i Sonen till hela världen, åt hvilken han skänker honom.*
2. *Huru den är möjliggjord genom Sonens utgifvande för världens lif.*
3. *Huru den blir verklighet genom och i den helige Andes nådeverk.*

(O. v. Gerlach).

Första söndagen efter trefaldighet.

Nödvändigheten af panyttfödelse såsom villkor för delaktighet i Guds rike inskärpes i den perikop, som tillhör tref.söndagen. Betraktad sasom den helige Andes verk i människan, innefattar denna födelse, tagen i sin vidsträcktaste bemärkelse, allt, hvad Guds Ande i människan verkar och åstadkommer för att meddela människan lifvet i Gud och däri fullända henne (jfr Matt. 19: 28). Därtill hör såsom det allra första uppväckelsen ur syndasäkerhetens sömn, i hvilken människan, under jagandet efter och njutandet af denna världens goda, är likgiltig för Gud och sin frälsning. Faran af denna säkerhet och detta världsväsen inskärpes i evangeliet på 1 sönd. efter trefaldighet. Nödvändigheten af att göra bättring och att under ett troget bruk af nådemedlen (»höra Moses och profeterna») söka och mottaga nåd till omvändelse och ny födelse framställes alltså i denna perikop.

Text: Ev. Luk. 16: 19—31.

I liknelsen om den otrogne gårdsfogden och i de till densamma anknutna förmaningarna hade Herren inskärpt hos sina lärjungar och särskildt hos dem, som, efter att ha varit publikaner och därvid vetat att genom allehanda medel skaffa sig rikedom, tagit vid tron på Jesus, huru viktigt det är att göra sig lös från mamonstjänsten samt bruka denna mamon för att därmed göra sig vänner. Fariseerna, som voro giriga och ansågo timlig lycka och rikedom såsom tecken till Guds välbehag, gjorde därvid spe af honom (v. 14). Då framställer Herren liknelsen om den rike mannen och Lasarus och visar dem därmed den förskräckliga lott, de draga öfver

sig, som under ett njutningsrikt lif underlåta att göra bättring; således slutet på ett lif, som enligt fariseernas mening var någonting eftersträfvansvärdt och möjligt att föra endast af dem, öfver hvilka Guds välsignelse hvilade.

Utgör vår perikop en liknelse eller en berättelse om verkliga förhållanden? Att texten icke uttryckligen säger, att den är en parabel, kan så mycket mindre hindra oss att i densamma se en sådan, som samma uraktlåtenhet äger rum i berättelsen om den förlorade sonen (Luk. 15: 11 ff.), hvilken dock tydligen är en liknelse. Dock få vi icke antaga, att Herren blott ansluter sig till den gängse judiska teologien om dödsriket för att inskärpa en välbehöflig lärdom. Fastmera synes Jesus framställa verkligheter från ett område, som eljest för oss är doldt. Den rike mannen och Lasarus kunna mycket väl vara fingerade personer, utan att därföre de olika lägen både här i lifvet och efter döden, som de representera, äro blotta fiktioner, bilder utan motsvarande realiteter. Perikopen utgör således en liknelse, i hvilken verkliga förhållanden både här på jorden och i dödsriket framställas.

Exegetiska anmärkningar. V. 19. En rik, således en enligt den fariseiska meningen af Gud gynnad man. Hans klädedräkt var af purpur och byssus, alltså af det mest luxuriösa slag, vanligen brukadt endast af furstar. Den purpurröda färgen var färgen på konungsmanteln; byssus var det finaste linne och brukades till underklädnad. Det förfärdigades i Egypten. Hans lefnadssätt i öfrigt svarade mot prakten af hans kläder. *εὐφραινόμενος*, han förlustade sig. *λαμπρῶς*, glansfullt = utvecklade en lysande prakt. Hans lif bildade således en kedja af praktfulla, njutningsrika fester. Det säges dock icke, att han var groft lastbar. Han var en praktälskande goddagspilt, som satte lifvets värde och mål i vällefnad och prål. Hans namn angifves icke, emedan han har sin genealogi blott i denna världen» (Bengel), och emedan Herren velat framställa honom såsom representant för en hel klass af människor.

V. 20. Den fattiges namn angifves däremot; han var värd att minnas, ty hans genealogi gick upp öfver denna världen in i det rike, hvars alla medlemmar äro högt aktade för Gud. Hans namn Lasarus (El Ezer) betyder: Gud är (min) hjälp. Han låg hänkastad (ἐβέβλητο) för den rikes port liksom ett värdelöst föremål; bild af yttersta ringhet och förakt. Dock var han ditburen, på det han skulle få någon hjälp af den rike. Så mycken barmhärtighet hade man dock bevisat honom. Hans yttre erbjöd en vedervärdig anblick: han var full med sår. Till plågan af dem sällar sig hungern.

V. 21. ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ κτλ. Han längtade efter smulorna, som föllo från den rikes bord. Ingen afund, intet knot öfver dennes lott, dubbelt lysande genom jämförelsen med hans eget elände; intet bittert missnöje med detta elände; blott åstundan att få sin hunger stillad genom de smulor, som den rike ej vårdade sig om att tillvarataga: ödmjuk förnöjsamhet i det svåraste läge. — Ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες: antingen: »Men t. o. m. hundarne», (dessa orena djur, hvilkas sällskap af alla skyddes) eller: »dock likväl t. o. m. hundarne» o. s. v. I förra fallet uttrycka orden den meningen, att hundarne, då de i sin djuriska lystnad slickade den fattiges sår, förökade plågorna af dem; i det andra fallet får man den meningen, att det var dock en barmhärtighet, som kom Lasarus till del: hundarnes slickande bragte honom lisa. Man må taga orden, i hvilkendera meningen man vill, i alla händelser angifva de på ett målande sätt den arme Lasarus' elände. — — Herren angifver lika litet med bestämda ord Lasarus' sinnesart som den rike mannens. Men den framträder tydligt nog i det sätt, hvarpå den förre bär sin ytterliga nöd och den senare brukar sin rikedom. Den förres stilla, undergifna tålamod, till dess källa antydd genom hans namn, är lika i ögonen fallande som den senares gudsförgätenhet. Dessutom framgår af v. 25, att Lasarus aktat och hållit sig till Moses och profeterna, och att den rike icke gjort detta. — De bägge männens läge innefattade den skarpaste motsats. Denna motsats framträder ännu skarpare i evigheten, men där äro rolerna ombytta.

V. 22. Döden bildar vändpunkten i bägges öde. Den fattige dör först; en barmhärtighet mot honom, ty döden kom till honom med förlossning. Den rike dog äfven men senare. Den längre lifstid, han fick, var ock en barmhärtighet; det var förlängd nådatid. — Vid deras död omtalas det, som var utmärkande och härligt för dem hvar för sig. Den förres härlighet bestod däri, att han af änglar fördes i Abrahams sköte; någon begrafning, värd det namnet, fick dock icke hans af lidande upplösta kropp. Den rike åter »blef begrafven», naturligtvis i enlighet med sitt stand och sin rikedom. Det var den sista festen, i hvilken han pa sätt och vis fick vara med; men om någon ängel vid hans dödsbädd talas icke. Det var väl andra andar, som förde honom till hans rum.

V. 23. Enligt den judiska teologien var hades, de dödas rike, beläget i jordens innersta. Det hade tvenne afdelningar; den ena, pinorummet; den andra, den lycksaliga uppehållsorten för de fromme, där Abraham med en omfamning hälsade alla sina efterkommande, hvadan ock detta rum likasom den däri åtnjutna lyckan kallades Abrahams sköte. I allmänhet trodde judarne, att ingen af dem skulle hamna i pinorummet. Abraham skulle, så menade man, sitta vid ingången till hades och se till, att ingen af hans ättlingar fördes till pinorummet. — Frälsaren ansluter sig till denna åskådning, för så vidt den innehöll sanning, d. v. s. så till vida som den framhaller, att efter döden en dom genast inträder, som består däri, att människan får skörda, hvad hon här utsått. Det gifves ett de dödas rike, hvari straff eller lön tillmätes människan i enlighet med hennes lifsgärning, ehuru visserligen hennes eviga öde först på den yttersta dagen blir besegladt. Men uppenbart är ock, att Herren skingrar de judiska, inbilska drömmarne om fribref på lyckan i Abrahams sköte och föreställningen om jordisk lycka såsom bevis på Guds välbehag. — För öfrigt vill det af andra skriftställen synas, som om efter Herrens försoningsdöd, hans nederstigande i dödsriket och därpå följande ingående i härligheten, den förändring i dödsriket inträdt, att alla där

inneslutna troende, som vistats i »Abrahams sköte», med Herren fått ingå i himmelen, dit ock alla i tron på Kristus aflidna nu få komma och alltså få vara hos Kristus (Fil. 1: 23) och hemma hos honom (2 Kor. 5: 8). Att likväl fortfarande tvenne tillstånd i dödsriket, ett i »pina» och ett i »hugnad», finnas, är väl sannolikt. I det senare rummet vistas de, som på grund däraf, att de icke under sin lefnad fått för sig förkunnadt evangelium, icke hafva kunnat tro på Kristus men dock i trohet emot sitt samvete efter sina krafter öfvat rättfärdighet. Att dessa efter detta lifvet undfå evangelii ljus och blifva troende och saliga, det få vi sluta af den grundlag i Guds rike, som Herren så ofta framhållit med de orden: »Den, som har, honom skall varda gifvet, och han skall hafva nog» (Matt. 13: 12; 25: 29; Mk. 4: 25; Luk. 8: 18; jfr ock Rom. 2: 7).

V. 24. Den rike mannen ropade icke blott såsom en, hvilken befinner sig på långt afstånd, utan äfven såsom en djupt nödställd människa. Han kallar Abraham »fader», beropar sig alltså på härstamningen från honom såsom grund för den barmhärtighet, som han utbeder sig. Men där, på den andra sidan, ha sådana band ingen betydelse. — Den rike begär icke förlossning; han vet och känner, att en sådan är omöjlig. Men en obetydlig lindring vågar han hoppas att erhålla: några droppar vatten blott genom Lasarus. Kanske tänkte han vid denna bön på de smulor, han unnat Lasarus i hans elände. Nu några smulor från Lasarus' rika bord till honom, den förut rike, nu i så ytterlig nöd stadde mannen. — Den rike var i en låga; naturligtvis icke någon lekamlig eld. Däremot vredeseld i samvetet och i allmänhet en pina, som motsvaras af den, som elden förorsakar kroppen.

Vv. 25—29. »Son» kallar Abraham den rike, men huru alldeles ingen betydelse har detta sonskap *nu!* »Ditt goda» = det goda, du utvalt, och jämte hvilket du icke erkänt något annat godt; en antydning om mannens alltigenom världsliga och gudsföraktande sinne. Detta goda »fick han ut» (ἀπέλαβες); han hade därföre ingenting vidare att vänta. —

Lasarus hade sammalunda haft *sitt onda*, sitt mått af det lidande, som för hans luttring var nödigt; han hade nu ingenting mer att utstå. — Lasarus hade nu hugnad och den rike pina alldeles i enlighet med de bägge männens olika lifsgärning: den enes världsliga lust i ett lif utan Gud slog ut till pina i en värld, där endast den kan ha glädje, hvilken har Gud; den andres nöd, buren i ett tåligt, gudälskande sinne, födde af sig outsäglig hugsvalelse. — Svalget emellan de bada områdena i dödsriket är oöfverstigligt. Icke blott icke förlossning ur pinan utan icke en gång meddelande af någon lindring i den är möjligt. Här råder vedergällningens orubbliga lag: hvad människan sått, det *skall* hon ock skörda. — Den rike mannens förbön för sina ännu lefvande bröder synes antyda en rest af välvilja hos honom. Men hans ord *kunna* ock vara ett uttryck af den fruktan, han hyser, att få sina bröder till sitt olycksaliga sällskap, ty i »pinan» gifves ingen tröstande gemenskap utan tvärtom: den enes pina förökar den andres, och det i samma mån som de här varit stallbröder i synd. — Äfven bönen om Lasarus' sändande till den rike mannens fem bröder afslås. Icke genom uppenbarelser från andevärlden utan genom *Guds egen* uppenbarelse i hans ord och sakrament skall människan föras till rätta. Moses och profeterna = lag och evangelium äro nåde- och frälsningsmedlet.

Vv. 30, 31. *Οὐχί, πάτερ κτλ.* Allra först framgår af dessa ord, att den rike mannen inser, att bättring är nödvändig för att få en bärgad själ, och att orsaken till hans elände just var saknad af bättring. Att härmed Lasarus' motsatta läge i evigheten framställes såsom beroende därpå, att han gjort bättring, är uppenbart. Vidare är det tydligt, att den rike mannen indirekt urskuldar sig själf för sitt gudlösa lif. Moses och profeterna voro icke nog kraftiga nådemedel. Hade han blifvit bättre förmanad, så skulle han omvändt sig. Alltså, under ett skenbart medgifvande af straffets rättvisa dock ingen verklig botfärdighet och ödmjukhet. Obotfärdighetens rätthafveri gentemot Gud framträder: Gud skall dock ytterst vara skulden till det onda och däraf härflytande

förbannelse (jfr 1 Mos. 3: 12). — Abrahams svar angifver, att såsom Moses och profeterna äro de oss gifna enda nådemedlen, så äro de ock de enda dugliga. Spöksyner kunna uppväcka en vidskeplig fruktan under en längre eller kortare tid, men böja hjärtat och viljan förmår endast Guds Ande genom sanningens ord.

Anm. De, som i den s. k. spiritismen se ett under till uppväckande af tron på Gud och i allmänhet till kristendomens upphjälpande, äro genom denna text dömda. De dela den rike mannens tankar angående Guds ord. Mätte de ej dela hans förhållande till Gud! Detta kunna de göra utan att hängifva sig åt hans fråssande lefnadssätt.

Perikopens homiletiska grundtanke: Evigheten skall göra klart, att ett lif utan Gud äfven under åtnjutande af den högsta jordiska lycka är idel olycka, och att ett lif i Gud är lycka, äfven om det skulle tillbringas i den största lekamliga nöd. Eller: *Den, som genom sina lustars mättande här i världen sår i sitt kött, han skall lika visst en gång af köttet skörda förgängelse, som den, som sår i anden under allt tålamod, skall af anden skörda evigt lif.*

Homiletiska vinkar. V. 19. »Det var en rik man». Rikedomen är i och för sig icke synd, men den är en fara. Är den bekommen på redligt sätt enligt Guds ordning, så är den en Guds gåfva, en välsignelse, som ej blott kan bereda många fördelar här i lifvet utan äfven sätter en i stånd att sprida välsignelse omkring sig och att bereda sig vänner, som kunna mottaga en i de eviga hyddorna. Men just därföre medför den ock stort ansvar; för dess bruk skall afläggas räkenskap på den dagen. — Faran angifver Herren, då han (Matt. 13: 22) talar om rikedomens svek. Ja, den sviker icke blott de frikostiga löften om sällhet, genom hvilka den förleder så många att jaga efter den, utan den bedrager ock människan på det sanna, eviga goda, om hvilket hvarje girig går miste. — Det skall i allmänhet starka skuldror till för att kunna rätt bära timlig lycka och välgång, det vill mycken fattigdom i anden till och ett i det himmelska rotadt sinne för att blifva bevarad från guldets snaror. — Mannen i texten hörde till dem, som lät dara sig. Icke var det synd, att han i kläder och lefnadssätt icke gjorde

sig lik Lasarus. Men han älskade öfverdåd både i det ena och det andra afseendet, och det var hans synd. Och huru ovärdigt är icke ett sådant lif på samma gång som otacksamt mot Gud och fullt af obarmhärtighet mot nästan! Att en varelse, skapad och anlagd för Gud och hans eviga lif, hängifver sig åt en vällefnad, hvari han endast göder sitt kött och således väljer en rent djurisk tillvaro, hvilken förnedring! Att mottaga rika gafvor af Gud utan att gifva honom någon tack därför, särskildt genom att bruka dem efter hans vilja, hvilken låghet! Att själf fråssa, under det att man för sin dörr med likgiltighet ser dem, som svälta och frysa, hvilken usel själfviskhet! Vällustingens lif, det må äga prägeln af grof lastbarhet eller raffinerad njutning, äfven den så högt beprisade konstnjutningen, är ett lif i synd och skam. Själen plundras därunder på alla skatter, äfven på det naturligt goda, på viljekraft, förståndsklarhet, heder och ära, och hvarje tanke på annat än buken försvinner. — Bed Gud bevara dig såväl för rikedomens som fattigdomens frestelser! Och har rikedom fallit dig till, så vandra i fruktan och vaka troget öfver ditt hjärta! Glöm ej, att om rikedomen lockar tjufvar, så är penningen själf den listigaste tjufven: den stjäl så lätt ditt hjärta från Gud och från hans tjänst. Se till, att det är *du*, som äger penningen, och icke penningen, som äger *dig!*

Vv. 20, 21. Lasarus i hans elände, hvilken motsats till den rike mannen! Men så är det i denna värld, i hvilken synden infört så mycken oordning. Isynnerhet i vår tid äro motsatserna i egendomsförhållandena skriande. — Rika och fattiga måste vara ibland oss, Gud har gjort dem båda; och olikhet i egendom är eller kunde och borde vara en källa till mycken välsignelse. Men då denna olikhet tillspetsas, så att där å ena sidan blir ett omåttligt öfverflöd och å andra sidan skriande nöd, då är detta icke att hänföra till Guds ordning utan till den mänskliga synden. Laster, brott och lättja skapa en stor del af de fattigas nöd, och den nöd, som däri icke har sin grund, skapas oftast af de rikes själfviskhet och obarmhärtighet. Dagligt bröd vill Gud gifva dem, som redligt arbeta, och där sjukdom och andra omständigheter omöjliggöra arbetet, där borde barmhärtigheten vara till hands med sin hjälp. — Ve den rike, som låter den fattige ligga vid sin dörr och antingen går honom alldeles förbi eller i förbigående endast kastar åt honom några smulor!

Lasarus representerar icke blott den lidande utan ock den rättsinniga fattigdomen. Tålig, utan afund mot den rike, nöjd med det minsta möjliga, ligger han där och har sitt hopp till Gud allena. Huru stor är han icke midt i sin uselhet! Och huru stor kan ej fattigdomen vara, då den tåligt lider och under ett lefvande hopp till Gud böjer sig under den tunga bördan såsom under en uppfostrande aga, och utan missnöje öfver de så ojämnt fördelade lotterna tackar Gud för smulorna från de välbärgades bord! Denna storhet glänser visserligen icke i världens ögon, men inom det rike, där sanningen råder, strålar den så mycket klarare. — Blotta i vördnad ditt hufvud för hvarje äkta Lasarus, du möter; han är en storman i himmelriket, och glöm ej, att hvad du gör mot honom, det gör du mot det rikets öfver allting upphöjde konung!

Men vill du se en nöd, oändligt mycket förfärligare än Lasarus', så se på den gudlöse, han vare rik eller fattig. När hat och förbittring jäser inom den senare och betar honom den enda tröst, som han kunde ha, trösten af hoppet på Gud, som i sinom tid nog skall antaga sig hans sak; när han i råa utsväfningar söker döda känslan af sitt elände, och då han under hädelser mot Gud andas fördärf och mord mot de rika, då först är han rätt beklagansvärd, då först är han den uslaste af alla människor.

V. 22. Döden gör alla lika, men huru olika är dock icke döden för de fromme lidande och de öfverdadige världsmänniskorna! Äfven för de förra har den sin förskräckelse och sin ångest, men på djupet af dess ve ligger förlossningens saliga lisa. Och då själen ändtligen blifvit lösgjord från de tryckande banden, så föres den af en himmelsk hederssvakt till sin ro. — De gudlösas dödsbädd åter, vore den än så mjuk som den rike mannens, huru förfärlig är den ej! Där stå helt andra uppvaktande andar än de, som böjde sig öfver Lasarus' eländiga läger, där tages farväl af allt, som var själens goda i lifvet, där gnager redan masken, som aldrig dör, där ser ögat in i en natt, dit ingen stråle ljus tränger. — Men i det yttre synes det visserligen annorlunda. Den rikes lysande begrafning talar ju om en lycka äfven i döden. Men för den eftertänksamme är prålet vid de ogudaktiges likbegängelser någonting rent af förfärande; det gör samma intryck som ett i en lysande dräkt insvept benrangel.

Vv. 23, 24. »I pinan» — det är således slutet på världsträlens bana, den må nu vara lysande eller framgå i elände.

Ty lika litet som rikedomen i och för sig fördömer, lika litet förer fattigdomen såsom sådan till salighet. I sitt inre bildar människan sig under nådatiden sin evighet. Ett lif i fåfänglighetens tjänst innesluter i sig det eviga fördärfvet; en nådatid utan Gud medför en evighet utan Gud. Och lika lustigt, som världsmänniskan lefver, framför allt då hon kan aflägsna hvarje tanke på Gud, lika förfärlig är en evighet utan Gud. Ty då brister den inre döden fram i hela dess fasa, och den gudomliga vreden vaknar upp i själen, brännande med outsägliga kval. Detta var »pinan», plågan, i hvilken den rike mannen befann sig. Och hela hans yttre värld, ifall man kan tala om en sådan i dödsriket, gestaltade sig i enlighet med hans inre tillstånd. — Antagligen var den bön, den rike mannen i dödsriket uppsände, den första, som han med allvar bedit. Och dock, icke till Gud utan till Abraham bad han. Var det väl därföre, att han kände sig af Gud afgjordt förkastad? Vi veta det ej, men visst synes det vara, att han icke vågade eller kunde af hjärtat bedja till Gud. — I de osaliga dödas boningar höres ingen bön, om ej en sådan som den rike mannens. Gud är fjärran från dessa eländiga, och de äro fjärran från Gud. Efter lisa och lindring trå de, men den enda väg, på hvilken den står att få, den sanna botfärdighetens och omvändelsens, den beträda de icke och kunna det ej heller. — En droppe vatten blott! En smula från barmhärtighetens bord, vid hvilket Lasarus sitter och har öfvernog. Men den droppen, den smulan gifves icke. O, hvilken fattigdom och nöd! Huru lindrig synes icke Lasarus' jämmer under hans jordelif, förskräcklig, som den var, mot detta outsägliga elände!

Vv. 25, 26. »Du utfick ditt goda, medan du lefde» — huru förfärligt! Intet, intet återstår för evigheten, intet godt, icke ens en droppe lisa att vänta! Huru viktigt då att icke söka sitt goda i de ting, som förgås. Vi må utfå det eller icke, man må vinna ett lif, fullt af sinnliga njutningar, eller under jakten efter dem få lida missräkningarnes plåga, när lifvet är slut, återstår blott ett — pinan. — »Lasarus utfick sitt onda»; hans goda, evig hugnad, återstod för honom. Detta, emedan Lasarus mottog sitt onda så, att det kunnat för honom föda en evig och öfvermåttan viktig härlighet; han hade nämligen därunder sett efter de ting, som icke synas (2 Kor. 4: 17, 18). — Äfven den rike och i så måtto lycklige kan utfå sitt onda här på jorden, om han nämligen mottager Guds tuktan till bättring och med självförsakelse tjänar Herren, under det han skickar sig såsom en trogen

förvaltare af den honom förlänade rikedomen. Han skall då lika litet som Abraham själf, Josef, David och andra Guds tjänare, som varit i höga ställningar och ägt stora ägodelar, sakna sitt kors, som i många fall kan vara tyngre, än det många fattiga få bära. Där hjärtat är, där är vår skatt, där ha vi våra ägodelar. Är hjärtat genom tron i himmelen, så samka vi skatter där och få en gång utan återvändo njuta dem, vi må ha hvilken jordisk ställning som helst. — Hvarje gemenskap mellan de förtappade och de frälsta är omöjlig. De förras elände kan icke störa de senares hugnad, och dessa kunna icke vara de andra till hjälp och tröst. Ty i domens och vedergällningens värld kan och får ingenting afbryta eller hindra skörden af det under nådens och tålamodets tid verkställda utsädet.

V. 27, 28. På jorden och ännu mer i himmelen hämta människorna glädje af sällskapet med likasinnade och i lika villkor stadda, framför allt då dessa villkor äro, hvad man kallar lyckliga. Men på den ort, där de gudlösa inhösta sina gärningars frukt, är sällskapet med likar pina. — Den rike mannen vill hellre se sina med honom under lifstiden likasinnade bröder i Guds paradis än hafva dem hos sig. Med hvilken bäfvan måste han då icke tänka på deras sällskap i hans elände! — Skriften nekar icke med uttryckliga ord möjligheten af uppenbarelser från andevärlden, men den enda bön om en sådan uppenbarelse, som omtalas, blef afslagen. Därtill varnar hon på det strängaste för alla försök att befråga de döda och att inleda förbindelse med deras värld (jfr 5 Mos. 18: 10—12). Den, som vill undvika satans snara, vakte sig därföre för alla dessa vidskepliga försök. Medföra de något resultat, så är detta ett verk af onda andemakter.

V. 29. Hör honom, som är mer än Moses och profeterna, om du vill undgå den rike mannens öde! I Herrens ord är ljus och lif, och den, som mottager det, varder icke blott räddad undan den tillkommande vreden utan undfår äfven del i de heligas arfvelott i ljuset. — Hvad Gud kunnat göra för vår frälsning, det har han gjort, och han gör fortfarande allt, hvad för detta ändamål är möjligt. Vänta därföre ingenting utöfver hvad gifvet är! — Pröfva på Guds ord! Brukar och mottar du det såsom ett frälsningens ord, så skall du få erfara dess kraft. Den, som däremot icke vill *höra*, icke lydaktigt mottaga ordet, utan antingen alldeles försummar det eller söker att därpå slå sig till riddare, han skall icke undgå att stöta sig därpå, ty »med de rena är Gud ren, och med de afvoga ställer han sig afvog» (Ps. 18: 27).

Vv. 30, 31. »Nej, fader Abraham!» Således ännu i pinan egensinnets »nej» mot Guds »ja!» Sålunda vill dock den olycklige i grunden ha rätt mot Gud. Guds nådemedel och frälsningsvägar duga icke; de förmå icke öfvertyga och omvända syndaren. Men gripande maktuppenbarelser, uppskakande syner från de dödas värld, det skall hjälpa. Dåraktiga värld! Häpnad skapar inga nya människor, spöken äro icke uppenbarelser af den eviga sanningen, som ensam gör från synden fri. Men allt är godt nog för den, som söker efter stöd för sin otro. Tänk, hvilket fynd att ha upptäckt, att uteblifvandet af omvändelser bland människorna har sin grund i brist på — spöken! — Men det stannar därvid: den, som icke vill höra Guds ord, hörer ingen annan till bättring manande röst, ty Guds ord äger den högsta kraft, som *kan* brukas, då fråga är om vinnande af människohjärtan åt Gud. Och huru ifrigt du än må begära tecken ofvanifrån eller nedifrån såsom villkor för din tro, så får du dem ej. Det är du, som skall rätta dig efter Gud, och icke Gud, som skall rätta sig efter dig. Afstå därföre från alla dessa förmätna fordringar på din Gud och Frälsare, och börja i stället att försöka att på allvar fullgöra *hans* fordringar på dig! Gör du detta, skall din röst snart få en annan ton. Ty du skall då finna, att alla Guds fordringar på dig äro lika många skulder å din sida, skulder, som du icke mäktar betala, och som äro så inbrända i ditt samvete, att du icke kommer ifrån dem, med mindre den store fordringsägaren utstryker dem därur. Då skall du, fattigare och eländigare än Lasarus, kasta dig ner inför din rike Herres och Guds dörr, bedjande om några smulor från hans nådebord. Och väl dig då, ty Gud skall för Kristi skull handla helt annorlunda med dig, än den rike mannen handlade med Lasarus: han skall sätta dig vid sitt bord och mätta dig med sitt hus' rika hafvor. Och i en dräkt skall han kläda dig, mot hviken den rike mannens purpur och byssus är smuts, ty dräkten heter Jesu Kristi rättfärdighet.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Joh. 3: 10.

Ämne. **Emellan Guds barn och denna världens barn är befästadt ett stort svalg här i tiden men ett ännu större i evigheten.**

I. Att här i tiden är befästadt ett stort svalg emellan Guds och denna världens barn.

II. Att ett ännu större svalg blir dem emellan befästadt i evigheten.

I.

1. *Ett stort svalg — världens barn i anseende till deras sinnelag: de förra ha Gud till sin hjälp; de senare akta ej Gud och hans ord.*

a) Hvar och en troende människa är i andlig måtto en Lasarus = en människa, som utvalt Gud till sin hjälp. (1) Äro än icke alla sanna kristna lekamligen fattiga såsom Lasarus, så äro de dock fattiga i anden och lefva därföre endast på Guds stora nåd och barmhärtighet. (2) Äro de ej såsom Lasarus sjuklingar och betäckta med sår, så känna de dock sin själs krankhet vara så stor, att intet annat läkemedel däremot gifves än Kristi blod. (3) Äro de icke såsom Lasarus i yttre måtto utkastade på gatan att lefva på hårdhjärtade rikas smulor, så äro de likväl korsfästa för världen och världen korsfäst för dem.

b) Denna världens barn vilja med den rike mannen och hans bröder icke veta af Gud och hans ord, så vida icke på det sättet, att de då och då efter den världsfromma mängdens sed infinna sig vid den offentliga gudstjänsten. (1) De akta icke blott icke Moses och profeterna utan ej heller det, som mer är: Jesu Kristi evangelium. (2) Med den rike mannen trakta de efter det, som jorden tillhörer. (3) I likhet med honom lefva de i köttslig säkerhet och vinnlägga sig endast om goda dagar i världen.

2. *Ett stort svalg — — i anseende till deras lefverne.*

a) Såsom hvarje troende är en Lasarus, så är hans lefverne helgadt till lydnad under Guds vilja. (1) Lasarus' lefnad präglades af stilla tålamod under Guds behag midt under den hårdaste nöd.

(2) De troendes lefverne har Guds vilja till rättesnöre, deras yttre omständigheter må vara hvilka som helst. α) Icke skilja de sig från andra människor genom några besynnerligheter och själftagna öfningar; β) men de fara efter att vandra i helig kärlek under öfvande af trohet i sin jordiska kallelse. γ) Icke timra de åt sig själfva något kors, men det kors, Gud pålägger, bära de i undergifvet sinne.

b) Världsmänniskornas lefnadssätt är i grunden detsamma som den rike mannens, de må vara så rika som han eller icke. (1) Hafva de ej råd att kläda sig i purpur och fint linne och lefva hvarje dag i sus och dus, så äro dock goda dagar i världen den enda lycka, de känna och eftersträfva. (2) Äga de ej mycket, så går dock deras hjärtas begär ut på att få mycket. (3) Hafva de ej något högt stånd i världen, så saknas hos dem dock icke framstående tecken till högfärd.

3. *Ett stort svalg — — i anseende till deras lidanden och hugnad.*

a) De troende ha sin del af detta lifs allmänna vedermöda såsom världsmänniskorna, men de lida framför allt af synden både hos sig själfva och andra. De kunna af Guds goda hand mottaga mycken hugnad genom stilla jordisk lycka, men deras egentliga lycka är Gud och hans nåd, utan hvilken intet i världen skulle kunna hugna dem.

b) Världsbarnen slippa icke sitt lidande i denna värld, men plågor af synden känna de icke. Den hugnad, de kunna njuta, är jordisk och köttslig. Glädjen i Gud känna de så litet, att de mena, det gudsfruktan nödvändigt måste beröfva lifvet all glädje.

II.

1. *Ett ännu större svalg blir befästadt emellan Guds och denna världens barn i döden.*

a) I döden gifves de troende förlossning ur all nöd och delaktighet i den ro och hugnad, som i det himmelska paradiset väntar hvar och en, som haft och har sitt borgerskap i himmelen. I salig hvila vänta de där på sin härliga uppståndelse.

b) I döden föras de otrogne in i den pina, som innebär skörden af deras utsäde i köttet. De äro ock i den domsförbidan, som utsläcker allt hopp (Ebr. 10: 27).

c) Stort är därföre svalget efter döden mellan Guds och denna världens barn, och ingen mäktar öfverstiga det.

2. *Ett ännu större svalg befästas mellan Guds och världens barn på domens dag.*

a) I döden är visserligen hvarje människas eviga öde afgjordt, för så vidt hon dött i tron på sin frälsare eller i afgjord otro förkastat honom.

b) Men först på den yttersta dagen blir hvarje själs eviga öde oåterkalleligen beseglad genom Herrens dom.

c) Då blir svalget emellan de saliga troende och de fördömda otrogna så stort, att de ej mera veta af hvarandra.

2.

Ämne. I. **Den förspillda och** II. **den rätt använda nådatiden.**

I.

1. *Nådatiden förspilles, då människan så alldeles förgäter, att hennes lifstid är en nådatid, att hon låter lifvets omsorger eller vällust fängsla sitt hjärta till den grad, att hon icke ens har en tanke på sin frälsning.*
2. *— — äfven af dem, som, mer eller mindre fattade af nåden, vårdslösa den, gå tillbaka och dö i obotfärdighet och otro.*
3. *Den förspillda nådatiden medför förtappelse i evigheten.*

II.

1. *Nådatiden användes rätt, då människan låter sig göras till en Lasarus i andlig mening, d. ä. till en människa, som i Gud allena söker sin hjälp.*
2. *— — då människan under tålamod och stillhet inför Gud troget uthärdar i den henne förelagda lidandeskampen till lifvets slut.*
3. *Den rätt använda nådatiden föder en evighet af outsäglig hugnad hos Gud.*

3.

Inl. Ps. 16: 5, 6.

Ämne. **Tvenne olika lotter.**

I. **I tiden.**

II. **I evigheten.**

I.

1. *Den rike mannens = den njutningsrika världsmänniskans lott*

a) i lekamligt afseende: lycka och glädje till köttets mättande; (1) rikedom till mättande af ögonens begärelse; (2) kräslig lefnad till mättande af köttets begärelse; (3) prakt och ståt i ett högfärdigt lefverne;

b) i andligt afseende = själens elände i ett lif utan Gud; (1) utan aktande på det ord, däri Gud gör sig känd = andlig blindhet; (2) utan den bättring och tro, som förer till Gud = syndasäkerhet; (3) utan den frid och det hopp, som är salighetens början här i tiden = ondt samvete.

2. *Lasarus' = den lidande trognes lott*

a) i lekamligt afseende = nöd genom (1) fattigdom ofta ända till brist på det nödvändigaste; (2) sjukdom ofta utan mänsklig vård; (3) ringhet och förakt = plats vid rikemans dörr;

b) i andligt afseende: lif och frid i Gud genom Kristus. (1) Troget mottagande af Guds ord under daglig bättring; (2) troget uppseende till Gud, den enda hjälpen; (3) trogen vandring på lifvets väg under allt tålamod och undergifvenhet under Guds vilja jämte afundsfri kärlek gentemot bättre lottade.

II.

1. *Den rike mannens = världsmänniskans lott i evigheten.*

a) Det osaliga dödsriket, där (1) han saknar det, som varit hans goda; (2) plåga utan lindring; (3) ångest utan hopp: det oöfverstigliga svalget emellan »pinan» och »Abrahams sköte.»

b) Detta allt ett skördande af det, han här utsått.

2. *Lasarus' = den lidande troendes eviga lott.*

a) Abrahams sköte. Varandet hos Herren, där han njuter (1) salig förlossning från all tidens nöd och jämmer; (2) salig hugnad och glädje i njutandet af det, som han här på jorden utvalt såsom sin del, den goda delen; (3) salig trygghet i vissheten om att aldrig mista denna goda del.

b) Och detta allt äfvenledes skörden af det utsäde i anden, som kännetecknade hans jordelif såsom ett lif i himmelen.

4.

Ämne. **Den rike mannen och den fattige Lasarus.**

1. *Den rike mannen var*

a) rik och dock fattig;

b) frisk och dock dödssjuk;

c) ägare af en praktfull bostad och dock utan hem.

2. *Den fattige Lasarus var*

a) fattig och dock rik;

b) dödssjuk och dock frisk;

c) utan ett tak för sitt hufvud och dock ägare af ett härligt hem.

(Efter Fuchs).

5.

Ämne. **Fyra ord i nya testamentet, på hvilka vårt evangelium manar oss att gifva akt.**

1. *Huru svårt är det ej för dem, som hafva ägodelar, att komma in i Guds rike* (Luk. 18: 24).
2. *Världen förgås och hennes lusta, men den, som gör Guds vilja, han förblifver evinnerligen* (1 Joh. 2: 17).
3. *Salig är den man, som tåligt lider frestelse, ty då han blifvit bepröfvad, så skall han undfå lifvets krona* (Jak. 1: 12).
4. *Eftersom du af barndomen känner de heliga skrifterna, kunna de göra dig vis till frälsning genom tron på Kristus* (2 Tim. 3: 15).

Andra söndagen efter trefaldighet.

Om i den föregående perikopen vikten af denna nadetid och af omvändelsen inskärpes, så framställer evangeliet på första söndagen efter trefaldighet, hvad Herren gjort och gör för att frälsa syndare, samt huru svårt de försynda sig, hvilka under förakt för den dem tillbjudna nåden hängifva sig åt världen. I själfva verket är den rike mannen att anse såsom representant för dem, som urskuldade sig vid mottagandet af kallelsen till Guds rike, likasom å andra sidan Lasarus kan sägas representera de på gator och gränder befintliga fattiga och eländiga.

Text: Ev. Luk. 14: 16—24.

Herren hade antagit inbjudning till middagsmaltid hos en farisé. Därunder hade Jesus, sedan han botat en vattusiktig, dels bestraffat de tillstädes varande gästernas rangsjuka, dels visat, huru gästabuden böra vara handlingar af kärlek och barmhärtighet, och sagt, att den, som så gör gästabud, skall få lön vid de rättfärdigas uppståndelse (vv. 1—14). Då med anledning af dessa ord en af gästerna utbrast: »salig den, som äter bröd i Guds rike», framställde Herren den följande liknelsen, af hvilken framgår, att just sådana människor som de, med hvilka Herren nu satt till bords, och som menade sig vara självskrifna medlemmar i det väntade Guds riket, framför andra skulle förkasta det.

Exegetiska anmärkningar. V. 16. *Ἄνθρωπός τις κτλ.* Den, som här åsyftas, är Gud. Hans rike liknas vid ett gästabud, för så vidt däri meddelas allt, hvad människor behöfva till mättande af sina djupaste behof, och det därför medför glädje

och fröjd at alla sina medlemmar. I andra liknelser malas riket från andra synpunkter. — Måltiden var stor, afsedd för många, en antydning om hans storhet, som gifver gästabudet, och särskildt om hans omfattande kärlek. — Tillredelsen till maltiden, som naturligtvis fordrade tid och arbete i förhallande till dess storhet, betecknar förberedelserna till Guds rike under gamla testamentet. Därvid hade ständiga inbjudningar utgått till Israel och i första hand till dess ledare och föreståndare genom de hela gamla testamentet genomgaende maningarna till bättring, villkoret för inträde i Guds rike. Nu var förberedelsens tid förbi; allt var redo, Guds rike var för handen, och nu manas Israel att komma, att tro på Kristus och mottaga hans nåd. — Jesu ord om de förnyade bjudningarna torde afse den flerstädes i Österlandet brukliga seden att bjuda till gästabud lång tid i förväg, på det att de bjudna skulle kunna aflägsna alla hinder för att komma. Da allt var färdigt, tillsades de inbjudna att omedelbart infinna sig. — De *många*, som i första hand fingo mottaga kallelsen, voro de förnämsta af judarne, deras präster, äldste och skriftlärde, hvilka i följd af sin ställning voro i nära beröring med »Moses och profeterna» samt framför alla andra borde ha insikt i Guds rikes natur och vara villiga att mottaga det.

Vv. 17—20. Med tjänaren (δοῦλον) förstås Herren Jesus själf, Jehovas tjänare κατ᾽ ἐξοχὴν (Es. 52: 13 m. fl. st.). Men da han talar också genom apostlarne, sa äro äfven dessa att räkna till »tjänaren». — »Kommen *(nu)*, ty allting är redo»; intet uppskof får äga rum. Guds rike med dess eviga goda var i Kristus en förhandenvarande verklighet och är så allt fortfarande. Det enda, som kräfdes och kräfves, är, att man skall komma och äta och dricka = tillägna sig i ödmjuk, nådehungrande tro. — De först bjudna började emellertid alla enhälligt eller såsom af samma bevekelsegrunder ursäkta sig. Ursäktandet visar, att de kände sig förpliktade att komma. Den förste bad tjänaren hafva honom ursäktad, emedan han hade något för händer, som icke tålde uppskof (ἔχω ἀνάγκην), han maste bese sin nyköpta åker och vidtaga åtgärder för

dess skötande. — Han är bilden af en människa, som, såsom han själf förmenar, pressad af lifvets hårda, alla krafter och all omtanke kräfvande villkor, icke kan finna sinnesledighet för att tänka på sin själs frälsning. — En annan, representerande en hel klass af människor, beklagade, att han icke kunde komma, emedan han just nu ämnade gå och försöka de oxar, han köpt. Här förebäres ingen tvingande nödvändighet. Mannen tyckte sig icke behöfva afstå från en afsikt, som han just stod i begrepp att verkställa. Han menade sitt uteblifvande vara tillräckligt ursäktadt därigenom, att han för tillfället tänkt göra en viss sak. Här är fräckheten större än hos den förste. — Den siste bad alls icke om att blifva ursäktad, ty både plikt och lust syntes bjuda honom att så omedelbart efter bröllopet hålla sig hemma hos sin hustru. Han hade ju enligt 5 Mos. 24: 5 rätt att såsom ung, nygift man vara under ett år fri från att tjäna i hären och att få glädja sig med sin hustru. Samma rätt måtte han väl då ha med afseende på det ifrågavarande gästabudet.

Tydligen vill Herren med dessa tre bilder skildra nådeföraktet i dess olika grader. Det är ett stigande i oförsynthet hos dessa tre män, af hvilka den sista på ett rent af ohöfligt sätt afspisar tjänaren och hans budskap, under det att dock den förste syntes beklaga den hårda nödvändighet, som tvang honom att uteblifva från måltiden. Emellan dessa båda står han, som visserligen på ett höfligt men dock lättsinnigt sätt afskedar tjänaren.

Vv. 21, 22. *καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος κτλ.* Tjänaren gör intet på eget bevag. Han underrättar sin husbonde om utfallet af hans ärende och inväntar hans ytterligare befallningar. En bild af en rättsinnig Guds tjänare. — Husbonden blef vred. Denna vrede, som aflöser den förra välviljan, är den första följden af föraktet för bjudningen. Nådeföraktet drager således öfver människan den gudomliga vreden. Guds vrede är ej blott ett talesätt. Den är en fruktansvärd verklighet och hänger öfver den obotfärdige syndarens person. Att tala om Guds vrede mot synden och ej mot syndaren, är

ett lika stort nonsens som att tala om Guds kärlek till det goda hos hans barn men icke till deras personer.

Folket på gatorna och i gränderna äro de ringa och föraktade i Israel, de fattiga och elända, men äfven dessa skökor och publikaner, hvilka trots sitt sedliga elände visade sig vara mera tillgängliga för sanningen än de egenrättfärdige fariseerna. — Tjänaren skulle *införa* dessa. Husbonden visste, att hans inbjudning icke skulle af dem försmås, men såsom församda behöfde de tagas vid handen och ledas in i gästabudssalen. — Dock fanns ännu rum. Ingen plats i Guds rike får stå tom. Då det förkastas på ett håll, så tillbjudes det åt andra, till dess det blir fullt.

Vv. 23, 24. De på vägarne och stigarne utom staden äro hedningarne, som voro utan borgarrätt i Israel och främmande för löftets förbund (Efes. 2: 12). Så tages Guds rike från judarne och gifves åt hedningarne, ty under det att dessa senare intaga platserna vid den stora festmåltiden, få ingen af de inbjudna smaka den. De uteslutas således från all gemenskap med Gud och lämnas åt förtappelsen. — »Nödga dem att ingå» (*ἀνάγκασον*), nämligen genom ett lifligt och hjärtligt öfvertalande; detta inre nödgande, som sanningen och kärleken i Guds tjänares redliga nit om själarnes frälsning medföra. — Augustinus, uttröttad af den hetsiga striden med donatisterna, lät förleda sig till den tolkningen, att kättare borde med våld tvingas in i kyrkan, i hvars gemenskap de sedan nog skulle blifva också andligen tillrättaförda. Den romerska kyrkan har upptagit och med största ifver praktiserat den augustinska meningen; de många kättarbålen och de förödande religionskrigen bära därom blodiga vittnesbörd.

Den *homiletiska grundtanken* i vår text kan sålunda uttryckas: *Trots allt, hvad Herren gjort och gör för att draga människorna till sig och göra dem saliga, försmå dock de flesta i följd af sitt världsliga sinne hans nådestillbud.* Eller: *Det sorgliga nådeföraktet hos de flesta människor har ingen ursäkt, fastän människorna själfva mena sig vara ursäktade inför Gud, därföre att de så väl förstå att ursäkta sig inför sina egna samveten.*

Homiletiska vinkar. V. 16. Ett gästabud är Guds rike. Där finnes nog och öfvernog till människohjärtats saliga mättnad. De hungrande varda där med goda ting mättade, under det att världen alltid gifver stenar i stället för bröd. Och såsom Guds rikes måltid är stor för sina stora gåfvors skull, så är den ock stor därföre, att han, som tillredt den, är så omätligt stor, och emedan den är bestämd för en så stor skara gäster. Stort var ock det offer, som kräfdes för grundläggningen af Guds rike, likasom den kärlek var omätlig, som beredde detta offer. — »Han bjöd många». Nu bjudas *alla*, ehuru bjudningen på olika tider kommer till olika folk och de enskilda människorna. Och träget och på mångfaldiga vägar kommer Herren med sin nådeskallelse. Hans angelägenhet om att få gäster vid sitt bord är så stor, att det kunde synas, som om *han* behöfde människorna och icke de honom.

V. 17. Då Kristus kom, var måltidstimmen inne, men den är ännu icke förbi. Hela det nuvarande tidsloppet är den behagliga tiden, är frälsningens dag. Det är detta stora *nu*, som det gäller att ta vara på, ty har det en gång gått förbi, så är det ock förbi med alla nådestillfällen och nådestillbud. »Allting är redo»; allt, som är af nöden till frälsning för syndare, är åt dem såsom en fri nådegåfva beredt. Den syndaförlåtelse, som aflyfter den tryckande skuldbördan från samvetet och renar det från träldomssinnet, den rättfärdighet, som medför rätt till barnaskapet hos Gud, den frid, som mättar hjärtat, det ljus och lif i Gud, som är ett nytt väsen och innefattar Guds heliga afbild, ja, den treenige Guden själf, hvars inneboende gör människan till ett heligt Guds tempel — detta allt tillhandahålles såsom ett tillredt godt åt dem, som få del af Guds rike. Och endast *en* sak behöfs för att undfå detta goda: *att komma.* Ingen egen förtjänst eller värdighet, intet verk, stort eller litet, fordras, ty rättigheten till Guds rike gifves i och med inbjudningen till detsamma och icke genom något annat. Hvar och en inbjuden är värdig, om han följer inbjudningen och kommer. Allt, hvad han behöfver medföra, är sig själf, och ju hungrigare, ju mera begärlig efter Herrens rätter han är, desto mera välkommen är han hos den Herre, hvars lust och ära det är att gifva och att gifva mycket. — Evangelium både förkunnar, att allt är redo, och manar att komma. »Bättren eder och tron», så lyder denna maning. Öfvergifven edert gamla sinne och edra gamla vägar, och vänden eder till mig; tron på mig; mottagen af mig rättfärdighet och lif (jfr Es. 55: 1 ff.).

V. 18. Giltiga ursäkter för uteblifvande från jordiska gästabud kunna gifvas, men om man afspisar en vänlig bjudning med tomma undanflykter, så anses det äfven härvidlag för en förolämpning. Huru mycket mera gäller då ej detta, då fråga är om en inbjudning af Herren öfver alla herrar till hans rike! Här finnas inga giltiga ursäkter. Hvarje uteblifvande är på samma gång ett majestätsbrott och ett groft försyndande mot den gudomliga kärleken. — Ursäkter på grund af göromål, af brist på tid! Hvilket ärende är så viktigt som omsorgen om sin frälsning eller som hörsamheten för Guds vilja? Brist på tid? Har du ingen tid för din odödliga själ? Har du tid att blifva förtappad? — Jag måste! Ja, huru förstår ej den falska, världskära människan att hitta på alldeles nödvändiga förrättningar, när det gäller att undkomma kallelsen till Guds rike! »Man måste arbeta för att komma fram i världen. Att läsa och bedja gifver icke bröd. Lifvets villkor äro hårda. Gud har själf så ordnat det. Han kan då icke begära, att vi skola försumma tillfällena till vår bärgning. Skulle jag blifva andlig och bara gå och tänka på himmelriket, så skulle mitt jordagods snart fördärfvas och jag med hustru och barn svälta ihjäl». — Så ljuda ursäkterna hos de många, som vilja göra världsträldomen till plikt och intala sig själfva, att sökandet af Guds rike omöjliggör arbetsamhet och förståndig förvaltning af det jordiska.

V. 19. »Jag har köpt mig fem par oxar, och jag går att försöka dem». Således: Ledsamt, att inbjudningen skulle komma just nu, då jag står i begrepp att företaga en sak, för hvilken jag hyser lifligt intresse. Jag kan väl icke klandras, därföre att jag icke anser mig böra uppskjuta en angelägenhet, som rör mig så nära. Hvar och en vill dock gärna se, huru en nyss afslutad affär tar sig ut». — Ja, o människa, nog hyser du lifligt intresse för dina oxar, när du för dem åsidosätter intresset för den vinst, som heter evigt lif. Och nog vill du gärna se, huru dina affärer utfallit, då du för den sakens skull icke vill se, huru det förhåller sig med din andel i Guds rike. Att du föraktar Guds tålsamhets och långmodighets rikedom, att du skymfar honom och hans kärlek för nöjet att se, huru väl du lyckats i ett lumpet jordiskt företag, det är för dig ingenting. Att du så lättfärdigt afskedar den store konungens sändebud, därtill anser du dig ha rätt; du har, tycker du, gjort nog, då du såsom i förbigående gjort en hastig bugning för honom under uttalande af ett par ursäktande ord utan mening.

V. 20. »Jag har tagit mig hustru, och därföre kan jag icke komma». Här kommer intet ursäktande i fråga. Det vore dock för mycket begärdt, att den inbjudne skulle lämna sin unga hustru för att deltaga i ett gästabud. Ja, tänk, huru förfärligt! Att för några timmar lämna den kära hustrun för att hos en vän deltaga i en glädjefest, hvilken orimlig begäran! — Men huru ofta blifva ej dessa jordiska kärleksförbindelser hinder för Guds kärlek, som motstas eller öfvergifves för lockelsen af dessa böjelser, som ofta ingenting annat äro än köttets begärelse!

»De obotfärdigas förhinder» äro i dessa tre slags ursäkter framställda. De äro förhinder, som människan gör sig själf för att bemantla det enda egentliga hindret eller obotfärdigheten. Man *vill* icke komma, man har och vill behålla sitt lif i denna världen, man vill ej öfvergifva hennes gästabudsbord, och därföre föraktar man Herrens måltid, där ingen mättnad för köttet bjudes utan himmelsk spis till evigt lif.

V. 21. Trogna Guds tjänare handla aldrig på eget beväg utan se alltid pa sin Herres händer, behjärtande det ordet, att lydnad är bättre än offer. Och det är viktigt, att de så handla. Självtaget, om ock på visst sätt välment verkande är olydnad och förer aldrig till någon verklig välsignelse. — »Husbonden vardt vred». Gud låter icke gäcka sig. — »Gå ut på gator och gränder» o. s. v. Då Guds kärlek på ett håll försmås, vänder den sig till ett annat. Den uppsöker också och särskildt de eländiga. Det evangelium, som denna världens visa och mäktiga förakta, vänder sig till och mottages af de ringa, de enfaldiga och omyndiga (jfr 1 Kor. 1: 25—29), dessa, som i sin försagdhet hafva svårt att tro, att så mycken barmhärtighet kan vara dem beredd. — En underlig gästabudsskara vid Herrens nådebord! Halta, blinda, lytta, krymplingar och tiggare. Här är väl då uppenbart, att all förtjänst är utelyckt, att det ingenting betyder, hvad du varit och är, då Herrens kallelse träffar dig, blott du kommer. I hans rike finns allt, hvad du behöfver, och du skall få nog och öfvernog, om du obetingadt öfverlämnar dig åt honom.

Vv. 22, 23. »Här är ännu rum». Ja, *ännu*. Frukta då ej att blifva nekad en plats, om du botfärdigt söker en sådan! Men försumma icke tiden och tillfället! Det skall komma en dag, då det skall heta: nu är här icke mera rum. Dörren skall tillstängas, och en gång stängd öppnas den icke mer (jfr Matt. 25: 10—12). — »Gån ut på vägar och gärdar»,

således till dessa hedningar, som af judarne betraktades med så bittert förakt. Guds rike togs från judarne, som ej kände tiden, då de söktes, och gafs åt hedningarne. Och allt fortfarande vandra Guds tjänare ut på dessa vägar och gårdar utom staden, utom den kristna församlingen, och bjuda de i mörkret vandrande att komma in i Herrens ljusa gästabudssal. Det skall ock sålunda fortgå, så länge ett hednafolk finns, som ej erhållit del af den himmelska kallelsen. Och de skola *nödgas* att ingå. Den största ifver och uthållighet, den innerligaste angelägenhet, det trägnaste sökande, det kraftigaste öfvertalande är här anbefalldt. Så skall så småningom en skara af alla släkten, folk och tungomål samlas, och omsider skall Herrens bord blifva fullsatt. — Men icke blott hedningarne skola sålunda »nödgas.» Äfven inom de s. k. kristna länderna finnas skaror, som vandra främmande för Gud och äro till sinnelag och vandel ej bättre än hedningarne. Och äfven här gäller det allvar och uthållighet i uppsökandet af de förtappade. Ve den, som gör Herrens verk försumligt!

V. 24. »Ingen af de bjudna skall smaka min måltid.» Detta är alltså nådeföraktets dom. Den går ut på att låta människorna slippa det, de ej vilja ha, och det kunde ju tyckas, att det är en bra lindrig dom. Men den innefattar ett de obotfärdigas öfverlämnande at ett ovärdigt sinnelag, ett undandragande af alla frälsningstillbud och alltså af all frälsningsmöjlighet. Den, som ej vill ha välsignelsen, slipper den, och då återstår för honom endast förbannelsen. Det är förskräckligt att få sin köttsliga vilja fram tvärtemot Guds vilja. Ty den köttsliga viljan låser då själen fast i synden och döden. Att vara utan Gud i världen det kan nog gå an, såsom ju otaliga lefva utan honom och tycka sig må väl därvid. Men evigheten utan Gud, under förbannelsen af en synd, från hvilken ingen förlossning mera finns, det är en afgrund, hvars svarta djup ingen hisnande människotanke mäter. — Du vill icke ha Guds nåd, — nåväl, du skall slippa den; det blir din af dig själf beredda dom. — *Luther:* »Herren säger: de skola icke smaka min nattvard. Såsom ville han säga: Nu väl, min nattvard är också något, och hvad gäller, han skall vara bättre än deras oxar, jordagods och hus eller hustrur, fastän de nu förakta honom. Och den stund skall komma, då de skola lämna sina oxar, jordagods och hus och gärna ville smaka något af min nattvard, men det skall då heta: Min vän, jag är nu icke hemma, jag kan nu inga gäster undfägna; gån nu ut på edra jordagods, till edra oxar,

i edra hus; de lära väl nu gifva eder en bättre nattvard, eftersom I så säkert och förmätet hafven föraktat min. Jag kokade väl åt eder och kostade mycket därpå, men det försmådden I. Hafven I nu kokat bättre, så äten och varen glada, men min nattvard skolen I icke smaka.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Obotfärdiga människors svar på Herrens nådesinbjudning: »Vi kunna icke komma», åtföljdt af Guds domsord: »I fån icke komma.»**

I. Herrens nådesinbjudning: »Kommen, allting är nu redo!»

II. De obotfärdigas svar: »Vi kunna icke komma.»

III. Herrens domsord: »I fån icke komma.»

I.

1. *Innefattar ett nådestillbud om delaktighet i Guds rike med alla dess nådesskatter i förening med innerliga och bevekande maningar att mottaga det tillbjudna, att omvända sig till Gud: bättring och tro.*

2. *Gifves förnyade gånger, till dess slutligen Gud i tillbudet sammanfattar hela sin nådeskraft, och människan drifves till det afgörande valet.*

3. *Gifves åt alla, ehuru i en viss ordning* (jfr Rom. 2: 9, 10) *och på olika tider, men alltid så, att därvid de största möjligheterna för framgången af Guds nådesvilja hos människorna förefinnas. Hvar och en kallas på den tid och under de förhållanden, som äro ägnade att kraftigt beveka honom att mottaga kallelsen.*

II.

1. *»Jag kan omöjligen komma, ty det är så mycket, som nödvändigheten bjuder mig att ta vara på; viktiga plikter hindra mig att taga religionen på allvar.»*

2. *»Jag kan icke komma nu; en annan gång, då jag har mera sinnesledighet, vill jag nog komma.»*

3. *»Alla andra ha lättare att komma än jag; min ställning i lifvet förbjuder mig att sysselsätta mig med det andliga.»*

III.

1. *I fån icke, ty ingen inbjudning skall mer gifvas eder.*
2. *I fån icke, ty min dörr är stängd för eder.*
3. *I fån icke, ty edra platser äro gifna åt andra.*

2.

Inl. Es. 65: 2.

Ämne. **Herrens förgäfves uträckta nådesfamn.**

I. Huru Herren uträcker sin nådesfamn mot syndare.

II. Huru dessa försmå den mot dem uträckta nådesfamnen.

I.

1. *Hos Gud är en fullkomlig nåd för alla syndare, en för alla öppen nådesfamn.*

a) Den fullkomliga nåden, i texten liknad vid en stor måltid, är den i Kristus beredda försoningen och delaktigheten i Guds kärlek. (1) En fullkomlig syndaförlåtelse. (2) En fullkomlig rättfärdighet. (3) Barnaskap hos Gud och arfsrätt till evigt lif. (4) Andens pant.

b) Denna nåd är alltigenom en fri nåd. (1) Ingen gärningarnes förtjänst kommer här i fråga. (2) Intet behöfver och intet får människan föra med sig för att därigenom göra sig densamma värdig. (3) Det är en allmän nåd.

2. *Gud uträcker sin nådesfamn åt syndare, då han kallar dem till delaktighet af sin nåd.*

a) Fullkomlig nåd finns icke blott beredd, utan den bringas äfven människan nära genom kraftiga nådestillbud, som både förehålla henne nåden och medföra kraft åt henne att tillägna sig den. (1) Guds nåd är icke en fjärran liggande nåd, om hvilken människan skulle själf skaffa sig kännedom och mödosamt söka reda på, utan den föres nära intill hennes hjärta genom evangelium (Rom. 10: 6—8). (2) Guds nådesanbud äro kraftiga verkningar på människans hjärta af Guds Ande genom ordet, som både låter henne få en utsikt på Guds fullkomliga nåd och mäktiga väckelser att med hjärtlig, hungrande tro tillägna sig dem.

b) Gud förbigår ingen med sin kallelse, ty hans vilja är, att alla skola frälsas och komma till sanningens kunskap. (1) Icke blott de i första hand bjudna = de, som såsom skriftlärde och präster stå likasom närmast Guds ord, med hvilket de enligt ambete och plikt hafva daglig sysselsättning. (2) Ej blott ärbara och för rättfärdighet af människor prisade utan ock (3) fattiga, krymplingar, halta och blinda, som stryka omkring eller i elände ligga på gatorna = arma, fallna och föraktade varelser inom de yttre kyrkosamfunden, (4) äfvensom de på vägar och gårdar utom staden kringirrande = utom den yttre församlingen befintliga, villfarande syndare: hedningarne.

II.

1. *Merendels uträcker Gud förgäfves sin nådesfamn, ty de flesta undandraga sig Guds kallelse.*

a) Alla få mer eller mindre erfara kraften af Guds förekommande nåd, men de flesta förkasta den. (1) De förakta den, då de ej vilja komma till den för dem tillredda nådemåltiden, icke göra bättring och tro. (2) De hindras från omvändelse af sitt världsliga sinne. (3) De ursäkta sig med allehanda världsbestyr, som för dem äro de viktigaste af allt, och lämna se'n knappast en flyktig uppmärksamhet åt Guds ord.

b) De, som försmå Guds nådestillbud, mena sig därvid vara i sin goda rätt. De lugna sina samveten med allehanda undanflykter, och eftersom de lyckas bedraga sig själfva, mena de sig icke hafva någonting att frukta af Guds dom.

2. *Gud uträcker dock icke alltid sin nådesfamn åt syndare, utan sedan de en tid försmått Guds nådeskallelse, tages nåden ifrån dem och gifves åt andra.*

a) Guds försmådda nåd efterträdes af hans vrede, ty nåden har sin tid, men domen har ock sin.

b) Guds vrede gör, att nådestillbuden upphöra och människan beröfvas det, hon ej ville mottaga, samt öfverlämnas åt den ondska, som hon ej velat öfvergifva. Därmed öfverlämnas hon åt den eviga förtappelse, till hvilken ondskan förer.

c) Gud söker sig andra käril för sin nåd, och när hans hus blifvit fullt af gäster, stänges nådens dörr. Då finns ingen räddning mer att tillgå för de utanför varande (jfr Matt. 25: 11—13).

3.

Inl. Ebr. 3: 15.

Ämne. **Den på en gång hugnerika och varnande sanningen, att det ännu är rum vid Herrens nådebord.**

I. Att detta är en hugnerik, men ock

II. en varnande sanning.

I.

1. *Att ännu rum finns vid Herrens nådebord, innebär, att tillträdet till Gud för undfående af hans nådesgoda är öppet för hvar och en.*

a) Herrens nådebord = hans rike i bemärkelsen af frälsningsanstalt för syndare, således hans i kyrkan framträdande nåderike på jorden.

b) Vid nådebordet är rum för huru många som helst, hvadan ingen behöfver frukta att icke där erhålla plats, om han eljest af hjärtat åstundar en sådan.

c) Att så mycket rum finns vid Herrens nådebord, beror därpå, att den i Jesus Kristus beredda nåden är en öfverflödande nåd, omätlig och outtömlig såsom Gud själf.

2. *Vid Jesu nådebord är ännu rum; det är icke för sent att där erhålla plats.*

a) Det är ännu rum äfven för den, som förut tillbakavisat nådestillbudet, blott han mottager det, som *nu* gifves.

b) Det är ännu rum också för den i synd och skam grånade uslingen, blott han nu ändtligen står upp och går till sin Fader.

3. *Att rum ännu finns vid Jesu nådebord, är en hugnande sanning för om sin frälsning bekymrade människor.*

a) Många till bättring uppväckta människor låta af känslan af sitt djupa syndaelände hindra sig från den förtröstansfulla framgången till nådens tron, men de skola veta, att vid Herrens nådebord är rum icke blott för helbrägdagjorda utan ock för blinda, halta, krymplingar och fattiga.

b) Bekymrade människor låta ofta hindra sig från tron på sin frälsare af föreställningen om, att de genom syndens öfvervinnande böra göra sig värdiga nåden, men de böra veta, att deras värdighet endast består däri, att de följa nådens kallelse.

c) De böra ej låta skrämma sig af ordet: det är försent, ty ännu i dag är det tid; de böra ej förspilla denna dyrbara tid genom grubbel öfver, att det är för sent.

II.

1. *Ännu är här rum, men det skall icke alltid så vara, ty där Guds kallelse fortfarande tillbakavisas, vänder den sig till andra.*

a) Gud gör aldrig någonting förgäfves, hvadan hans nådebord ej heller kan vara förgäfves dukadt. Då Guds rike förkastas af en människa, varder det henne fråntaget och gifvet åt en annan, som villigt mottager det.

b) Därföre, om Guds nådestillbud ännu fortfara, så är det icke sagdt, att så skall ske också för framtiden.

c) Om ännu ingenting märkes af Herrens vrede, så kommer dock förvisso en tid, då den låter sig förnimma.

2. *Detta är en varnande sanning för alla oomvända människor.*

a) Må de akta på tiden, ty *nu* är salighetens dag.

b) Må de taga emot nådestillbuden i dag, ty i morgon gifves måhända icke mer något sådant tillbud.

c) Må de hasta att intaga sin plats vid nådebordet, ty eljest intages den af någon annan.

4.

Ämne. **Herrens stora nådemåltid.**

1. *Hvad som vid den meddelas.*
2. *Hvem som till den inbjudes.*
3. *Hvem som får i den deltaga.*

5.

Ämne. **De till den stora nattvarden inbjudna gästerna.**

1. *De, som uteblifva.*

a) De ursäkter, de förebringa.

b) Den klagan, som uttalas öfver dem.

c) Vreden, som träffar dem.

2. *De, som villigt komma.*

a) Hvarest de uppehålla sig.

b) Hvilka de äro.

c) Huru de komma (»för dem härin»).

3. *De, som i försagdhet dröja.*

a) Det rum, som ännu finns för dem.

b) Den skygghet, som tillbakahåller dem.

c) Nåden, som nödgar dem.

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

6.

Ämne. **Guds kallelse till hans rike.**

1. *Huru denna kallelse utgår.*

a) Genom Moses och profeterna visar Gud på sitt rike, genom Jesus Kristus uppenbarar och bjuder han till sitt rike.

b) Han kallar, han förer, han nödgar genom lag och evangelium till sitt rike.

2. *De, som undfå denna kallelse.*

a) Icke blott de öfversta utan äfven de ringa, fattiga, de sjuka och hjälplösa.

b) Icke blott Israel utan äfven hedningarne.

3. *Huru kallelsen mottages.*

a) De, som hänga sitt hjärta vid rikedomar, affärer och lifvets vällust afböja Guds kallelse.

b) De i anden fattiga, som känna sig af egen kraft oförmögna till lifvet i Gud och blinda i andliga ting, antaga Guds kallelse.

4. *Straffet, som följer på föraktet för Guds kallelse.*

a) Guds tjänare vända sig bort från sådana, som förakta deras predikan; de uppsöka andra människor, som bättre akta på deras budskap.

b) Föraktarne af Guds nådeskallelse varda uteslutna från Guds rikes nådeskatter både här i tiden och i evigheten.

(Sommer).

Tredje söndagen efter trefaldighet.

Hade Herren genom föregående söndags evangelium visat, huru den af judarnes ledare och i allmänhet af judafolket föraktade inbjudningen till Guds rike undandrogs dem och gafs åt i synd och elände bortkomna människor, så uppenbarar Jesus i de bägge liknelser, som bilda perikopen på tredje söndagen efter trefaldighet, den djupa grunden för sitt förhållande till dessa arma förlorade varelser. Gentemot de knorrande fariseerna, som i första hand äro just de, som neka att hörsamma inbjudningen till den stora måltiden, rättfärdigar Herren sitt handlingssätt emot de djupt sjunkna människor, hvilka komma till honom.

Text: Ev. Luk. 15: 1—10.

Liknelserna om det förlorade fåret och den borttappade penningen framställa väsentligen samma sak, Kristi kärlek till syndare. Men under det att i den första liknelsen syndarens tillstånd i hans för Gud främmande väsen framställes från synpunkten af det sorgliga och farliga i hans belägenhet och just därföre framkallar herdens, Jesu Kristi, förbarmande, så antyder däremot liknelsen om den borttappade penningen det stora, i visst afseende oersättliga värde en människa äfven i sitt djupaste elände har inför Gud, som på grund däraf med den barmhärtiga kärlekens giriga ifver söker henne.

Exegetiska anmärkningar. I texten omtalas först anledningen till liknelserna (vv. 1, 2) och sedan liknelserna själfva, som, hämtade från för alla judar bekanta förhallanden, pa det klaraste visa det oberättigade i fariseernas klander af Frälsarens handlingssätt.

Vv. 1, 2. Publicani kallades egentligen de romerska riddare, som förpaktat skatterna fran de under Rom lydande provinserna. Här menas med publikaner de underordnade personer, tvifvelsutan af judisk börd, åt hvilka dessa riddare ater förpaktat dessa skatter. Den orättfärdighet, publikanerna tilläto sig, skaffade dem ett ytterst dåligt rykte. Däraf deras sammanställning med ἁμαρτωλοί, syndare, allmänt kända dåliga och lastbara människor. Sådana af det allmänna förakt tet stämplade personer komma nu, icke tillfälligtvis och flyktigt utan stadigt till Herren (ἦσαν ἐγγίζοντες). De komma för att höra honom; hans ord hade alltså blifvit viktigt för dem. — Jesus icke blott vänligt mottog dessa »syndare»; han inlät sig äfven i närmare umgänge med dem, gästade i deras hus och deltog i deras maltider. Fariseerna ansågo ett sådant handlingssätt ovärdigt en rättskaffen människa och framför allt en profet. Deras harm däröfver yttrade sig i bittra, hånfulla ord, och deras förtrytelse var så mycket häftigare, som de antagligen i Jesu uppförande sågo ett ringaktande af dem själfva: han borde väl hellre än att sällskapa med dåligt folk sluta sig till dem, som ju voro de frommaste och mest ansedda af alla judar.

Vv. 3, 4. τίς ἄνθρωπος, »hvilken är den man» o. s. v. = »I tagen anstöt af mitt handlingssätt mot publikaner och syndare, och dock handlar jag därvid icke annorlunda, än hvar och en handlar i liknande fall». — ἀπολέσας ἕν, förlorar ett enda, nämligen genom farets bortlöpande från hjorden. — ἐν τῇ ἐρήμῳ, i öknen, icke sand- utan gräsöken; hvarje icke af människor bebodd, till betesmark tjänlig ängd. Då herden lämnar de 99 fåren, sa äro de icke därföre utan vård. I Österlandet pläga flere herdar med sina hjordar uppehålla sig pa samma vidsträckta betesmarker, och då någon af herdarne måste för en kort tid aflägsna sig, anförtror han tillsynen öfver sin hjord åt nagon af de i närheten vallande herdarne. — Hvarföre handlar herden såsom han gör? Icke därföre, att han älskar det ena bortlupna fåret mera än alla de öfriga, utan emedan det är i nöd och fara och behöfver framför de andra hjälp och räddning. En moder,

som har en stor barnaskara, af hvilken ett blir farligt sjukt, ägnar sig åt detta mera än åt alla de andra, icke därföre, att hon ej skulle omfatta alla med lika ömhet, utan emedan sjuklingen behöfver hela hennes omtanke. — »Till dess han finner det»; outtröttlighet. En bild af den sanna kärlekens sega energi; icke en och annan väldig ansats och sedan trötthet utan tålig och kraftfull uthållighet.

Vv. 5, 6. Fåret måste icke blott uppsökas utan äfven föras hem. Herdens kärlek uppenbarar sig nu både i hans glädje öfver dess återfinnande och i den möda, han underkastar sig för att bringa det hem. Att det ej bäres tillbaka till hjorden utan till herdens boning, härflyter väl däraf, att det antagligen blifvit skadadt och därföre har behof af en särskild, ömsint vård. — *φίλους καὶ κτλ.*, således de, om hvilka han hoppas, att de skola känna lifligt deltagande i hans angelägenheter. Hans glädje är sa stor, att han icke kan behålla den för sig själf. En målande bild af den kärlek, som lefver i honom. — »Mitt får, som var förloradt», detta har tonvikten. Att det *förlorade* är räddadt, det är ämnet för glädjen.

V. 7. Tillämpning af liknelsen. Det blir glädje hos Gud och alla himmelens invånare öfver hvarje syndares bättring, en glädje, som är större än den öfver de 99 rättfärdiga, som ingen bättring behöfva. Hvilka äro dessa rättfärdiga? Tvenne tolkningar gifvas: 1) Med rättfärdiga förstås här *legalt* rättfärdiga, saledes människor, som i likhet med fariseerna lefde inom lagens skrankor, och, bevarade för grofva synder, både af sig själfva och andra ansågos för rättfärdiga utan att likväl i sann mening (inför Gud) vara detta. 2) Verkligt rättfärdiga, sanna Jesu Kristi får och Guds barn. För bägge tolkningarna kunna anföras talande skäl, men i betraktande däraf, att Jesus framställde liknelsen med afseende å ena sidan på de knorrande fariseerna och å den andra på botfärdiga publikaner, förtjänar den förstnämnda uppfattningen företräde. De legalt fromma äro i viss mening verkligt rättfärdiga, särskildt i jämförelse med dem, som hängifva sig åt grofva synder och laster.

De behöfva därföre icke i samma mening som dessa bättring, d. ä. återvända från ett groft syndalif. Men just därföre, att de stanna vid den blotta legaliteten och egenrättfärdigt på den förlita sig, är det så mycket förklarligare, att Herren mera än öfver dem glädjes öfver en syndare, som grundligt bättrar sig, och att denne af honom icke bäres tillbaka till den öfriga legalt rättfärdiga skaran utan till hans *hus* och upptages i verklig gemenskap med honom.

Liknelsens betydelse och mening synes därföre vara denna: Herren är den herde, som i Israel har sin hjord, hvilken han enligt lagarne för den bland detta folk upprättade nådeshushållningen regerar och vårdar. Af denna Herrens hjord förblifver en del inom lagens skrankor i yttre mening och framstår därföre såsom de rättfärdiga i folket. En annan del åter genombryter dessa skrankor och hängifver sig åt uppenbar orättfärdighet i handel och vandel samt besmittar sig dessutom med hedniskt väsen. De blifva därigenom föremål för de förstnämndes hat och ett förakt, som tydligt angifver, huru uppblåsta desse äro öfver sin egen rättfärdighet. De må ha det erkännande, de förtjäna, nämligen däraf, att de äro legaliter ostraffliga, men de sakna sinne för sanningen, de första icke Guds dem sökande barmhärtighet, och såsom de icke känna sig behöfva, så förkasta de ock den högre rättfärdighet, som finns hos Jesus och af honom meddelas i hans rike. De andra åter, dessa grofva syndare, hvilkas själar äro lika dyrbara för Herren som de andras, och som därföre af honom i stor barmhärtighet uppsökas, de låta sig af honom finnas, ödmjuka sig villigt och mottaga hans ord i botfärdiga hjärtan. Dem vinner han helt för sig och kan meddela dem den nåd, de egenrättfärdiga förskjuta, och så blifva dessa yttersta de främsta. Då de odeladt åt honom hängifva sig, kan han föra dem in i sitt hus, försätta dem i sitt rike och grundligt läka och bota dem. Hvad under då, att han glädjes mera öfver en sålunda vunnen själ än öfver dessa 99, som han aldrig får längre än på sin höjd till denna lagiska ärbarhet, som visserligen icke saknar sitt värde men för ingen del får förblandas med Guds rikes rättfärdighet.

Liknelsens tillämpning på människor i allmänhet gifver sig själf.

Perikopens andra afdelning framställer liknelsen om den borttappade penningen.

V. 8. En kvinna, som äger endast 10 drackmer, är fattig och har icke råd att förlora en enda, isynnerhet om hvardera af dem har för henne ett alldeles specielt värde såsom utgörande länk i det halsband, som i Palestina brukades och ännu där brukas såsom ett dyrbart brudsmycke. Förloras en af dessa penningar, så skyr ägarinnan ingen möda för att återfinna den. Krönes hennes bemödande med framgång, så blir hennes glädje lika liflig, som bekymret öfver förlusten var stort. — Under bilden af denna kvinna ha somliga tänkt sig den helige Ande, andra kyrkan. Man kan, om man så vill, tillåta sig en sådan tydning, men tar man i betraktande den situation, under hvilken liknelsen framställdes, så kan, likasom i den förra parabeln, endast Herren själf tänkas under bilden af den fattiga kvinnan. Hennes nästan giriga uppskattande af den förlorade penningen är en träffande bild af det värde, hvarje människas själ, äfven den mest bortkomnas, har i Herrens ögon. Detta värde beror därpå, att människan är af ädel metall, silfver eller guld, som förblifver, hvad det är, äfven då det nedtrampas i smutsen. Människan är ju skapad till Guds afbild, är af Guds släkte (Ap.G. 17: 28, 29) och tillhör således honom på ett helt annat och mycket närmare sätt än de öfriga skapade varelserna. Därföre har Gud likasom icke råd att förlora någon människa, och i sin kärlek till henne spar han ingen möda för att, då hon afvikit från honom, återföra henne till sig.

Vv. 9, 10. Här såsom i v. 6 likasom en triumfsång öfver kärlekens lyckade möda. — *οὕτω λέγω ὑμῖν κτλ.* Här säges icke såsom i v. 7, att det blir en större glädje öfver den återfunna penningen än öfver de icke förlorade. Ett fint drag, som icke bör lämnas oanmärkt och i sin mån bekräftar den ofvan gifna tolkningen af de 99 rättfärdiga, som ingen bättring behöfva. Kvinnan glädjes öfver sin återfunna penning, men all jämförelse med hennes känslor med afseende

på de nio icke borttappade är utesluten. Den ena penningen är ju värd precis lika mycket som den andra. Däremot är en enda verkligt botfärdig och troende människa mera aktad inför Gud än hela hopar af lagstolta fariseer.

Perikopens homiletiska grundtanke: De egenrättfärdigas knorrande öfver, att Jesus undfår syndare, ett ärofullt vittnesbörd om hans outsägliga kärlek till oss arma, förtappade människor, till hvilkas uppsökande och frälsning han kom i världen. Eller: *Storheten af Herrens barmhärtighet mot syndare, betingad af det värde, de ha i hans ögon, är uppenbarad i allt det, han gjort och gör för att frälsa dem ur deras förtappelse.*

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Jesus, sökt af publikaner och syndare, af mer eller mindre djupt sjunkna varelser, som bära på ett sargadt, betungadt samvete och känna behof af barmhärtighet, det är en syn, som ej blott erbjöd sig under hans kötts dagar utan alltjämt förnyar sig. Han är de eländas hjälpare, och de arbetande och betungade drager han magnetiskt till sig. Det är hans ära, att han antager sig och frälsar sådana, hvilkas själaskada synes mest förtviflad. Frukta icke att nalkas honom, du, som är såsom ett redlöst flarn på syndeländets stormande haf! Kom äfven du att *höra* honom, att akta på hans ord, ställa ditt hjärta under ordets hälsosamma tukt och lefvandegörande tröst; öppna din själ för dess ljus och lif, och du skall erfara sanningen däraf, att Jesus undfår syndare och äter med dem! — De egenrättfärdige knota öfver Herrens inlåtande med syndare. De skulle ha rätt, om Herren så handlade för att i något afseende bekräfta dessa fallnas syndalif. Men då han ingår till dem, såsom läkaren ingår till de pestsmittade, för att hjälpa dem utur deras uselhet, så förtjänar han tillbedjan, tack och lof i st. f. tadel. — Följ honom häri, du, som af honom helbrägdagjord vet, hvad han förmår göra af en syndens träl, och går du åstad i hans sinne och kraft, så är ingen lastens håla för dig farlig. Men fly de ondas sällskap, för så vidt det skulle kunna innebära ett deltagande i deras synd, eller det kunde medföra en fara för din själ! Herren, den helige, kunde gå obesmittad igenom de fruktansvärdaste andliga pesthärdar; du, som är syndare, är i fara, hvarje gång du utsätter dig för orenhetens inflytelser. Vandra därföre i fruktan; träd icke in på syndarnes väg, och sitt ej, där de bespottare sitta!

Vv. 3, 4. Ett från sin herde och den öfriga hjorden i öknen bortlupet får är en träffande bild af en på syndens vägar från Gud bortkommen människa. Värnlös emot de andliga fienderna, oförmögen att själf hitta vägen tillbaka till Gud, insnärjd i frestelsernas nät, bärande på en tung skuldbörda, gripen af dödens snaror, är hon ohjälpligt förlorad, om ej Herren uppsöker och antager sig henne. Men detta gör han. Han öfvergaf sin härlighet hos Fadern och kom till denna syndens boning för att uppsöka och frälsa vårt släkte, som i dess helhet kan betraktas som ett förloradt får. Han söker den enskilde med sin förekommande nåd och genom lifvets skickelser, och han slutar ej därmed, förr än han antingen funnit honom, eller han så förhärdat sig mot hans kärlek, att han ej mer *kan* frälsas. — Genom den *kallande* nåden bringas människan att stanna och lyssna till den gode herdens röst; genom den *uppväckande* nåden föres hon till känsla af sin synd och till botfärdig frälsningsangelägenhet; genom den pånyttfödande nåden föres hon till tro och förening med sin frälsare. Då är hon återfunnen.

Vv. 5, 6. Den återfunne bäres af Herren och besparas därmed all möda. Han slipper svåra frestelser, han erfar Herrens närvaro och kraft så, att allt kännes för honom lätt. Hans inre lif blomstrar i den första kärlekens värme och glädje. Han går icke, han känner sig likasom buren. Först sedan kommer det tunga, profven, det luttrande lidandet, den aldrig hvilande kampen. Men äfven då bäres han, om ock icke kännbart. Herrens kraft fullkomnas i den troendes svaghet, och hans osynliga nådeshand håller honom upprätt, ehuru han tycker, att han kan falla när som helst. — Med *glädje* bär Herren den återfunne, och det är i själfva verket *hans* glädje, som återspeglar sig i det benådade hjärtats glädje öfver den vunna förlossningen.

V. 7. Glädjen i himmelen öfver hvarje syndare, som gör bättring, har sitt eko i glädjen däröfver bland Herrens trogna på jorden. Samma kärlek, som bor i Kristi hjärta, bor ock, åtminstone i någon mån, i hans sanna riksmedlemmar; samma Guds rike omsluter de saliga i himmelen och Guds folk på jorden, och därföre genomströmmar Herrens glädje öfver hvarje vunnen själ himmel och jord. Men det, att sålunda en enda själ kan på visst sätt sätta himmel och jord i rörelse, huru visar detta ej själens omätliga värde för Gud, ja, för hela tillvarelsen! Och vi skulle akta oss så obetydliga, att vi skulle kunna hängifva oss åt fåfängligheten och förnedra oss till syndens och satans trälar! — Dock, ett

slags människor finns, som icke deltager i glädjen öfver förtappade syndares räddning, näml. de lagstolta, de egenrättfärdiga. I sitt själfviska, uppblåsta sinne, vid all regelrätthet i det yttre blottade på allt, hvad verklig kärlek heter, betrakta de med bitterhet och han dessa fallna men återfunna, nästan som om det vore en förolämpning mot dem, att en lastbar människa genom omvändelse vågar likasom inträнga sig i deras krets och hoppas blifva räknad som rättfärdig, ett privilegium, hvartill fariseen anser sig ensam ha rätt. O, denna kalla, hjärtlösa gudaktighet, huru långt är den icke från Gud! Icke underligt, att den gudomliga kärleken mera glädjes öfver en lastbar människas bättring än öfver detta slags rättfärdighet. — Dock, tro icke, att lastbarhet och grof syndalefnad i och för sig gör en människa till ett synnerligt föremal för den gode herdens ömhet, och att det skulle vara ett slags nödvändighet att ha groft syndat för att kunna fattas af Kristus och mottaga hans kärlek. Människor finnas så förvända i sitt sinne, att de icke blott frankänna den naturliga sedligheten och rättskaffenheten allt värde utan äfven skrika, som om det vore farligt att ta det ytterst noga med Guds bud, och att ett allvarligt farande efter helgelse skulle vara betänkligt för det enfaldiga hvilandet vid naden allena. Den enda synd, dessa människor synas känna till, är egenrättfärdigheten, och för att undvika den synas de anse, att man ej behöfver vara så samvetsgrann i affärer, m. m. De äro skamfläckar för det kristna namnet och göra Kristus till en syndatjänare. Nej, *ut* och från *allt*, hvad synd och orätt heter, bär Herren sitt återfunna får, och beviset därpå är, att den återfunne på allvar sagt synden i alla dess former farväl.

Vv. 8—10. Du är ett mynt af ädel metall med den himmelske konungens prägel på; det utgör ditt värde. Lär då, att din själs adel är känd af den tydlighet och klarhet, hvarmed hans bild synes hos dig! Allt annat, som du kan sätta din heder i och räkna dig till ära, jordisk höghet, rikedom och makt, snillegafvor, lärdom och mänsklig vishet m. m., upphöjer dig icke i sanning, förlänar icke din person dess värde. Endast rättfärdigheten upphöjer, är sann ära, adel och härlighet. — Den i synden lefvande människan är ett silfver- eller guldmynt nedtrampadt i smutsen. Man ser icke metallen, hvaraf myntet är präglad, man skådar ej något af Kristi bild, man ser icke något af den sanna mänskliga värdigheten. Och snart utplanas konungens bild, alla tecken till gudsbelätet utrotas, icke en dragning till något högre förspörjes, allt är

smuts och fördärf. Såsom dock silfver och guld förbli silfver och guld, äfven om de aldrig så länge få ligga i orenligheten, så blifva ock människoväsendet och bestämmelsen för Gud alltid desamma. Men det blir just människans fördömelse, att hon, skapad för Gud och aldrig ägande någon möjlighet att blifva lycklig utan Gud, dock till slut hvarken kan eller vill till Gud återkomma. Det är den hemska motsägelsen mot hvad hon icke *är* och dock borde vara, som hon i evighet får *känna*, och det blir i henne en mask, som aldrig dör, och en eld, som aldrig släckes. — Herren ser allt detta, och hans hjärta glöder af förbarmande med dem, som äro på väg till denna förtappelse, och så gör han som den fattiga kvinnan, som icke anser sig ha råd att förlora en enda af sina tio penningar. Han upptänder ljus, lagens och evangelii ljus, i syndarens hjärta, upptäcker därigenom både dess rätta, olycksaliga tillstånd och låter ljuset af Kristi klarhet uppga i själen till tro och lif i Gud. Under det nådesarbete i hjärtat, som därunder försiggår, uppröres syndafördärfvet, såsom vid sopningen i ett ostädadt rum dammet uppröres, på det att synden skall blifva öfvermåttan syndig (Rom. 7: 13), och människan bringas att söka den rening i Kristi blod, som stäfjar fördärfvet och viger hjärtat till en Guds boning. — På ett ännu mera träffande sätt kan bilden af kvinnans sökande tillämpas på förhållandena inom det kyrkliga området. Då i kyrkan, detta Guds hus, syndasäkerhet och andlig försoffning fått utbreda sig, och Herren omsider kommer med nya, kraftiga väckelser för att uppsöka sina förlorade barn, synes tillståndet att börja med blifva rätt bedröfligt. Det tjocka kyrkodammet af andelösa stadgar, fördomar och missbruk uppröres och allt synes råka i förvirring. Köttslighet och allehanda andliga skador, som väl funnos men icke framträdde i sin styggelse, så länge den kyrkliga slentrianen fick gå sin jämna gång, bryta upp och förete en bild af motbjudande elände, de uppväckta människornas oförstånd, ovisliga ifver och andliga grälsjuka gör ock sitt till, och sålunda kommer den kyrkliga ställningen att förete en sorglig bild af oreda och förvirring, ej olik den, som vid en grundlig rengöring uppstår i ett hus, i hvilket smuts under en lång tid fått hopa sig. Och allt blir värre och värre, till dess kyrkan såsom ett helt och de enskilda hvar för sig låta sig finnas af Frälsaren, så att verklig förödmjukelse under hans tuktan och ett botfärdigt mottagande af nåden inträda. Då stillas allt så småningom. Herren har funnit sin penning. Kyrkan framstår förnyad och lifskraftig, och de enskilda

komma mer och mer från sitt egenhetsväsen, vinna frid och börja en vandel med Kristus i ödmjuk tro, verksam men anspråkslös kärlek och ett lefvande hopp. Då inträder ock glädjefesten i himmelen öfver Herrens triumf öfver satan, hvarigenom han vunnit tillbaka sin från honom afvikna församling och med henne de själar, som för honom hafva högre värde än silfver och guld för den girige. Och i allt detta visar det sig, att »såsom Jesu kärlek var, aldrig någons varit har».

Predikoutkast.

1.

Inl. Luk. 19: 10.

Ämne. **Herren Jesus Kristus och de förtappade.**

I. **De förtappade.**

II. **Jesu nåd mot dem.**

I.

1. *Förtappad är i allmänhet hvarje naturlig människa.*

a) Den blott naturliga = köttsliga och köttsligt sinnade människan är förtappad, ty hon lefver utan Gud i världen. (1) Förtappad = från Gud så bortkommen, att man af eget förnuft eller kraft icke kan till honom återvända. (2) Hvarje naturlig människa är så till vida förtappad, som hon är köttslig, såld under synden och sålunda skild från Gud. (3) Den naturliga människan lefver utan Gud, ehuru hon icke alltid lefver utan gudstjänst och utvärtes fromhet, såsom hon ock, i likhet med fariseerna på deras tid, kan både i egna och andras ögon gälla för rättfärdig, ja, understundom för ett mönster i rättfärdighet.

b) Såsom förtappad är människan utan sannskyldigt hopp; det, som hon kallar sin tro och sitt hopp, är den självtagna meningen om ett nådastånd, som hon aldrig sökt, och den fåfänga drömmen om en henne väntande evig salighet på grund af egna gärningar.

2. *Förtappade på ett i ögonen fallande sätt äro de i grofva synder och på svåra villovägar löpande människorna (= publikaner och syndare).*

a) De på svåra villovägar bortlupna ha vanligen hvar för sig valt sin särskilda villoväg, den näml., som mest behagar hvars

och ens särskilda köttsliga tycke. (1) Girighetens villoväg, på hvilken uppehålla sig snålhetens, egennyttans, obarmhärtighetens, hårdhetens, oredlighetens, tjufnadens m. m. trälar och utöfvare. (2) Vällustens villoväg, där man finner dem, som ha sin lust i otukt, dryckenskap, fråsseri, maklighet och vällefnad. (3) Högmodets och det fåfängliga prålets villoväg, på hvilken man finner de stolta, äregiriga, fåfänga, flärdfulla, partisinnade, hatfulla, grälsjuka människorna.

b) På dessa grofva villovägar inkommer man, då man i stället för att akta på och lyda den gode herdens röst följer köttets lustar. Såsom i smutsen nedtrampade penningar ligga de arma själarna i sitt skamliga syndaväsen.

II.

1. *Syndare, äfven de mest förtappade, hafva ett stort värde i Herrens ögon.*

a) Penningen, äfven då den ligger i smutsen, är dock ädel metall, och fåret, äfven då det lupit bort, är kärt för sin herde. Så ock syndaren, denna ursprungligen genom Guds beläte så ädla varelse.

b) Därföre har syndaren i Guds ögon ett stort värde, och hans kärlek tillåter icke, att han utan vidare får gå fullkomligt förlorad.

2. *Därföre har Guds son öfvergifvit sin härlighet hos Fadern och blifvit människa för att uppsöka och frälsa det förtappade.*

a) Jesus kom att uppsöka och frälsa det förtappade. (1) Uppsöka det, där det befann sig, på jorden, denna i följd af synden andliga öken; människoblifvandet. (2) Att frälsa och återföra det till Gud genom tron på sig, Jesus själf, sedan han genom sin försoning blifvit en ny och lefvande väg till Fadern.

b) Jesus uppsöker fortfarande det förtappade, i det han genom sin förekommande nåd går efter syndaren på hans villovägar.

3. *Herren gläder sig öfver hvarje återfunnen syndare och med honom alla Guds änglar i himmelen och alla Guds barn på jorden.*

a) Herren har funnit syndaren, när denne lyssnar till hans honom återkallande röst, gifver rum för hans nåd och låter föra sig till en sann omvändelse.

b) Jesus lägger den återfunne på sina axlar med glädje och bär honom hem, d. ä. verkar så kraftigt i honom med sin nåd, att syndaren, som i sig själf är vanmäktig, känner sig af nåden likasom så buren, att han utan häftigare kamp tränger igenom hindren för omvändelsen och kommer till tro och frid.

c) Jesu glädje öfver, att han återfunnit en syndare, visar storheten och innerligheten af hans kärlek.

2.

Ämne. **Trenne stadier på en bärgad syndares väg.**

I. **Förtappad.**

II. **Uppsökt.**

III. **Återfunnen.**

I.

1. *Bortlupen från Gud i efterföljande af köttets lustar och begärelser.*
2. *I fara att blifva ett rof för satan. Fåret i öknen.*
3. *Stadd i andligt elände; fridlös.*
4. *Förnedrad i syndens skam. Penningen i smutsen.*
5. *Ett föremål för Herrens medlidande. Herden.*

II.

1. *Af Herren, som går efter syndaren på hans villovägar.*
2. *Stannandet inför Herrens till bättring kallande röst.*
3. *Väckt till insikt om sitt elände och sin själafara.*

III.

1. *Upptagen i sin frälsares nådesfamn; tröstad; helad; renad; penningens prägel återställd.*
2. *Buren af Herren; kännbar nåd; frid, fröjd; allt så lätt.*
3. *Förd hem; gemenskap med Gud och hans trogna.*

3.

Ämne. **Själens värde för Gud.**

Uppenbaradt däri,

1. *att Herren söker det borttappade, tills han finner det;* (jfr föreg. utkast)
2. *att det varder glädje i himmelen öfver hvarje syndare, som bättrar sig.*

4.

Ämne. **Jesus antager sig syndare.**

1. *Jesus har en gång för alla så antagit sig syndarne och deras sak, att han fullkomnat allt, som behöfdes till deras frälsning.*
2. *Han antager sig hvarje enskild syndare för att återföra honom till gemenskap med Gud* (vv. 4—7).
3. *Han antager sig syndare för det stora värdes skull, de äfven i sitt förtappade tillstånd äga inför Gud* (vv. 8—10).

5.

Ämne. **Den saliga erfarenheten i de andliga tingen.**

1. *Den första erfarenheten: jag är förlorad.*
2. *Den andra: Herren söker mig.*
3. *Den tredje: Herren har återfunnit mig.*

(Burk).

Fjärde söndagen efter trefaldighet.

Om i den föregående söndagens evangelium målas oss för ögonen Herrens barmhärtighet mot de i grof synd och orättfärdighet sjunkna människor, som öppna sina hjärtan för hans nåd, så manas de af honom återfunna syndarne i denna söndags perikop att härvidlag likna Herren. Hafva de fått barmhärtighet, så böra de ock visa barmhärtighet.

Parallelstället till vår text är Matt. 7: 1 ff. Den afdelning hos Lukas, ur hvilken den är tagen, motsvarar bergspredikan hos Matteus och utgör en förkortning af densamma med partiel olikhet.

Text: Ev. Luk. 6: 36—42.

Exegetiska anmärkningar. Perikopens bägge hufvuddelar, den första vv. 36—38, den andra vv. 39—42, synas vid första paseendet icke stå i något egentligt sammanhang med hvarandra. Dock är tankeförbindelsen dem emellan i själfva verket innerlig. De yttringar af den barmhärtiga kärleken, som i den första delen omtalas, näml. afhållandet från högmodigt dömande och i motsats därtill benägenheten att förlåta och meddela, äro icke att finna hos dem, hvilka, enligt den andra afdelningen, själfva blinda, upphäfva sig till ledare för andra och i högmodig beställsamhet erbjuda sig att rätta andras mindre betänkliga fel och brister, under det att de själfva lida af svåra synder och sedliga grundskador.

V. 36. *γίνεσθε οἰκτίρμονες κτλ.* Barmhärtigheten är ett verksamt medlidande med i andligt eller lekamligt afseende usla och eländiga. Den hänför sig då ock till fallna, sjunkna människor, som i sitt syndaelände äro föremål för de egen-

rättfärdigas förakt. Dess yttringar papekas i v. 37. Da den åter har till föremål de i lekamlig nöd och brist stadda, framträder den hufvudsakligen i det kärleksfulla gifvande och meddelande, hvartill förmanas i v. 38. — Motivet för bevisande af barmhärtighet är vår himmelske Faders barmhärtighet mot oss. Inför honom äro vi alla nödställda, eländiga och brottsliga, och vår enda tillflykt är hans barmhärtighet. Den, som känner sig behöfva den, och ännu mer den, som vet sig hafva undfått och fortfarande lefver på och i denna Guds barmhärtighet, han bör ock visa barmhärtighet, ja, han måste såsom af en inre nödvändighet göra detta, ty Guds barmhärtighet är ju ingenting, som likasom hänges utanpå människan, utan upptages i hjärtat och blir där en lefvande kraft, som ej blott tröstar och hugsvalar utan ock genomtränger själen och bestämmer viljan. Denna barmhärtighet uppenbarar sig i vårt förhållande till vår nästa, som icke saknar fel och brister, på ett dels negativt, dels positivt sätt, bägge angifna i

V. 37. Ordet »döma» är här taget i dålig bemärkelse = att sätta sig till doms öfver någon, således att på ett själfförhäfvande sätt utöfva kritik öfver en annans person och handlingssätt. Detta dömande är ett uttryck af den benägenhet att syssla med nästans karaktär och uppförande, som har sin källa i egenkärleken, och afser att genom nedsättande af andra upphöja sig själf. Därföre får ock detta dömande mer eller mindre karaktären af ondskefullt förtal (Jak. 4: 11). Härmed får icke förblandas den på gudsfruktan grundade, af en kristlig varsamhet och manhet om sanningen härflytande pröfning både af personer och läror, utan hvilken man lätt faller offer för bedrägeriet. Till en sådan pröfning har Herren själf uppmanat i Matt. 7: 15—21 (jfr 1 Tess. 5: 21). — — *μὴ καταδικάζετε;* fördömen icke, uttalen icke förkastelsedomar! Därtill föres man genom klandersjukan och det otillbörliga dömandet. — Så varden I icke dömda — icke fördömda», näml. i Guds dom. Dom utan barmhärtighet skall öfvergå den, som icke har gjort barmhärtighet (Jak. 2: 13); detta är den gudomliga vedergällningsrättens

lag. Men äfven bland människor plägar det så vara, att hårdt dömande personer blifva föremål för skarpt klander och nedsättande beskyllningar. De varda i det allmänna omdömet i följd af ett slags sedlig takt hårdare behandlade än andra; de mätas med samma mått, hvarmed de mätt andra.

Om heligt undvikande af dömandet och fördömandet är en negativ yttring af barmhärtigheten, så är däremot dess positiva sida angifven i orden *ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθε*, vanligen öfversatta: »förlåten, så skall eder varda förlåtet»; så äfven i vår nya bibelöfversättning. Dock betyder ordet egentligen *frikänna*, frisäga, således just motsatsen till dömandet och fördömandet. Här är alltså icke fråga om förlåtandet af en personlig oförrätt utan om det kärlekens sinnelag, som hellre vill finna nästan oskyldig och god än straffbar och ond, eller hvad Luther i förklaringen af åttonde budet kallar för »att urskulda nästan, tänka och tala väl om honom och tyda allt till det bästa». Den, som på detta sätt bevisar mildhet och skonsamhet, han skall själf erfara mildhet och barmhärtighet hos Gud (jfr Matt. 5: 7). Icke så, som skulle vårt barmhärtiga sinnelag och handlingssätt utgöra en *grund* för undfåendet af Guds barmhärtighet, utan så, att såsom ett obarmhärtigt sinnelag, med dess obrutna själfviskhet, hindrar Guds barmhärtighet att vinna rum hos människan, så vinner Guds barmhärtighet utrymme hos oss, i samma mån vi låta oss beveka att blifva barmhärtiga. Där äger ett växelförhallande rum, hvarvid initiativet alltid ligger på Guds sida.

V. 38. Gentemot nästan i hans lekamliga nöd framträder barmhärtigheten såsom ett hjälprikt gifvande och meddelande. — »Ett godt mått, packadt, skakadt och öfverflödande»; således en riklig, öfverströmmande vedergällning. Bilden är hämtad från förhallandet i Österlandet, där man i den uppvikna manteln, såsom i ett förkläde, brukar bära allehanda saker af mindre tyngd och omfang. — »Med samma mått som» o. s. v.; såväl här som i det föregående har Herren icke velat säga, att vedergällningen skall meddelas i

samma mått eller till alldeles samma storlek som gifvandet, ty Herren lönar öfversvinneligt; redan en bägare vatten, gifven i hans namn, skall icke blifva obelönad. Meningen är, att lönen dels skall blifva af samma *art*, som det goda, man gjort, dels i allmänhet, att den, som rikligt sår, han skall också rikligt skörda och motsatsen (Gal. 6: 7—10; 2 Kor. 9: 6). — I de följande vv. öfvergår Herren till framställningen af barmhärtigheten från en annan sida. Han säger:

Vv. 39, 40. »Icke kan väl en blind» o. s. v. Herren tänker helt visst här i första hand på fariseerna, dessa folkets ledare, hvilka, i det de så gärna satte sig på domstolen och egenrättfärdigt dömde och fördömde, menande sig därmed ådagalägga ett stort rättfärdighetsnit, visade sig icke ha någon aning om barmhärtighetens kraf och just därföre voro blinda, något som nödvändigt måste lända dem till fördärf, som anförtrodde sig åt deras ledning. Men just denna blindhet, som hindrade dem från att känna sig själfva och den sanna rättfärdigheten, framträdde i förhållande till nästan såsom en synnerligt stor skarpsynthet: icke blifvande varse bjälken i sina egna ögon, upptäckte de lätt grandet i brodrens öga. — Sammanhanget blir således: den, som utan att äga den kärlek, som i det föregående tecknats, i likhet med fariseerna upphäfver sig till ledare för andra, han kan, blind som han är, icke annat än leda andra till fördärf, och den, som anförtror sig åt en sådan ledning, kan han så mycket mindre undgå att taga skada, som lärjungen, så länge han är lärjunge, aldrig hinner utöfver sin mästares standpunkt. — *κατηρτισμένος*, fullbordad, fulländad, fullärd. Satsen angifver, såsom antydt, grunden, hvarför den, som låter sig leda af en blind, måste falla i gropen. — Naturligtvis kan en lärjunge i längden öfverträffa sin lärare, men i sådant fall står han icke längre i förhållande af lärjunge till honom.

V. 41. »Men *hvarföre* ser du» o. s. v. — Det starkt betonade frågordet antyder, huru orimligt och förvändt det handlingssätt är, som här är i fråga. — *κάρφος*, grand, ett litet sandkorn, som den, hvilken fått det i ögat, själf icke upptäcker, men som upptäckes af den skarpsynte bespejaren af

andra. Grandet i ögat kan vara skadligt nog, men det förstör icke nödvändigt synförmågan; en bild af sådana lyten, hvilka kunna vara förenade med ett i det väsentliga sundt andligt tillstånd, fel och brister, hvilka ej ha sin rot i en ond, förvänd vilja utan bero på ovetenhet, öfverilning och svaghet. — *δοκὸς*, bjälke. Bilden af en bjälke i ögat innefattar något i sig öfverdrifvet och absurdt. Antagligen brukar Herren här ett gängse ordspråk. Bjälken är emellertid bilden af synder och fel, hvilkas svårhet och fördärflighet är uppenbar för hvar och en utom för den, som med dem är behäftad. Framför allt ha vi att tänka på det högmod och den självbehagsamhet, som, så länge de behärska en människa, är ett grundfördärf i hennes själ och bland annat yttrar sig i ifvern att i tid och otid rätta och plåstra med andras fel. Här råder en förvändhet i viljan, som gör själen blind, hindrar henne från att känna sanningen och gör människan, under allt sken af rättfärdighet, till en ondskans träl.

V. 42. — »och *huru* kan du» — hur är det möjligt, att din självförblindelse kan vara så stor, att du kan säga o. s. v. — *ὑποκριτά*, skrymtare; en sträng dom. Genom att stämpla det i fråga varande förhållandet såsom skrymteri har Herren antydt, att det har sin grund i en djup inre falskhet och lögnaktighet. — »Tag först ut bjälken ur ditt öga» genom att gifva sanningen rätt i redlig förödmjukelse under dess dom och genom att tillägna dig det barmhärtiga sinnelag, utan hvilket man icke duger till själaläkare. — *καὶ τότε διαβλέψεις:* enligt några (Godet o. a.), också vår nya öfversättning: »då skall du se klart nog för att» o. s. v.; andra (Meyer m. fl.): »sedan *må du se till*, att du må uttaga grandet ur din broders öga.» Bägge öfversättningarna låta sig språkligt försvaras. Hvad det sakliga angår, utesluter den ena icke den andra. Endast den, som blifvit befriad från bjälken i ögat, kan se klart nog för att hjälpa andra till rätta, men har han verkligen blifvit befriad från denna bjälke, d. ä. blifvit till sitt inre renad och undfått ett barmhärtigt sinnelag, då kan han ej annat än antaga sig den felande nästan och söka vara honom till hjälp: »den omvända och

panyttfödda människan verkar reformatoriskt på sin omgifning» (jfr Jak. 5: 19, 20).

Sammanfatta vi innehållet af vår text, så gifver den oss följande *hufvudtema: Den barmhärtighet, hvarigenom en människa visar sig vara ett barn af barmhärtighetens Fader, bör bestämma Jesu lärjungars förhållande till nästan, vare sig det är fråga om hans andliga eller lekamliga brister, ty utan denna barmhärtighet blir deras nit därvidlag till skada, och själfva falla de under skrymteriets dom.*

Homiletiska vinkar. V. 36. Gud är barmhärtighetens Fader; den, som är född af honom, har med delaktigheten af hans lif undfatt hans sinne. De troende äro barmhärtighetens kar i dubbel mening: Guds barmhärtighet är dem meddelad och i deras hjärtan utgjuten, det är det första. Det andra är, att den barmhärtighet, de mottagit, är inom dem en lefvande källa, fran hvilken barmhärtighet utflyter till andra människors hjälp och välsignelse. Men da detta icke sker sa alldeles omedelbart, som i en ren naturprocess, utan den mänskliga viljan oupphörligt behöfver sättas i rörelse, så behöfva de troende också förmanas till barmhärtighet, med motivet hämtadt fran Guds barmhärtighet. Och hvilket starkare motiv än detta skulle kunna tänkas för den, som verkligen är barn hos Gud? Är Gud i Kristus Jesus din himmelske Fader och det högsta föremålet för din tillbedjande kärlek, sa är uppgiften att likna honom ett innerligt behof hos dig, och du behöfver ingen annan sporre till vandringen efter honom än det lefvande medvetandet om ditt barnaskap hos honom, eller rättare, än den outsägliga barmhärtighet, han bevisat och dagligen bevisar dig. Och i samma man du känner dig behöfva denna barmhärtighet, skall du ock känna behof att visa barmhärtighet. — Men äfven af människor behöfva vi barmhärtighet, ty huru ofta fela vi ej emot dem, och möttes vi från deras sida af idel sträng rättvisa, så stode vi oss icke väl. Skulle vi dä icke vid tanken härpå manas att bevisa barmhärtighet?

V. 37. »Dömen icke» — det är det ena — »dömen icke efter utseendet, utan dömen den rättvisa domen» (Joh. 7: 24) — detta är det andra ordet af Herren, som vi böra tillvarataga. Bägge reglerna ha vi att följa. Ödmjukheten, grundad i en djup självkännedom och växande fram ur en sann Herrens fruktan, hindrar en kristen att förhäfva sig öfver sin

nästa. Den allvarliga dom, han fäller öfver sig själf, sina synder och fel, gör kärlekslösa domar öfver nästan omöjliga. Där högmodet och misstänksamheten däremot råda, där härskar klandersjukan med sitt begär att upptäcka och med skadeglädje framdraga skröpligheterna och felen hos andra. Att sålunda ha sin lust i att uppsöka allt daligt eller t. o. m. vilja se nagonting daligt i andras äfven tadelfria väsen och förhållande, det är en usel väg till rykte om sträng rättfärdighet. — Däremot att döma en rättvis dom, det är en plikt och nödvändighet för den, som icke skall till egen och andras skada blifva bedragen af det myckna daliga, som söker skaffa sig utrymme under ett godt sken. Men det är ock nödigt, om man ej skall råka i fara att förkasta det verkligt goda, som inför fördomsfullheten tar sig ut sasom orätt. Judarne dömde Herren såsom lagbrytare och missgärningsman just för sådana gärningar, hvilka uppenbarade den högsta sanning, rättfärdighet och kärlek. Da du dömer sa, att du i allt ställer dig själf under Guds dom, och, under det du pröfvar allt, icke förhäfver dig öfver någon människa, då kommer du att döma enligt sanningen och kärleken och blir bevarad att själf råka i domen. — Fördöm icke! Hvem är du, som vågar uttala förkastelsens dom öfver en medsyndare? Icke en gång öfver djäfvulen vagade Mikaël uttala en sådan dom (Jud. v. 9), och du, som själf genom synden är under Guds vrede, du vågar sätta dig pa Guds domaresäte och afkunna fördömelse öfver den, som kanske är mycket bättre än du. Du försyndar dig därmed icke blott mot kärleken, utan du förgriper dig äfven på den högste domarens majestät, hans, som ensam har rätt att döma och fördöma. — Om det tillhör en jordisk domare, som dock handlar såsom handhafvare af en okränkbar rättsordning, att hellre fria än fälla, huru mycket mer bör ej denna regel gälla för dem, som själfva lefva på barmhärtighet! Huru gläder sig icke den, som har den sanna kärlekens ande, när han utan sanningens förkränkande kan fria, kan urskulda och i ett gynnsamt ljus framställa nästan och hans handlingssätt, framför allt, då många tungor äro i rörelse att smäda och svärta! — Genom sitt sätt att döma öfver andra uttalar man domen öfver sig själf. Genom att fördöma drager man öfver sig fördömelse. Ty hjärtats art uppenbarar sig i bade det ena och det andra fallet, och därmed blir det ock tydligt, huru man står till boks inför Gud. — Huru fruktansvärdt allmänt är icke dömandet och fördömandet inom många af de kretsar, där man berömmer sig af att taga kristendomen på allvar! Man visar en lust att syssla med andras

själstillstånd, man dömer däröfver med en tvärsäkerhet, som allt för klart antyder tillvaron af en fariseisk självgodhet och självupphöjelse. Och icke köttets gärningar eller Andens frukter läggas därvid till grund för omdömena utan åsikter, partiintressen och yttre ting. Och med allt detta menar man sig såsom de gamle fariseerna nitälska för Gud. — Huru annorlunda vill ej Herren ha det! Frisägen hellre, än I fällen! Det är hans fordran. Och bor sann kärlek i vårt hjärta, så bör det ock vara vår glädje att få tänka och tala väl om vår nästa, likasom vi ock äro angelägna att i allt och hos alla eftersöka och framleta det goda.

V. 38. Saligare är att gifva än att taga äfven därföre, att ju mer kärleken gifver, desto rikare blir han. Det kan sättas i fråga, om ej välsignelsen är större öfver gifvaren än öfver den, som mottager gåfvan, äfven om denna medför åt honom hjälp och räddning ur högsta nöd. Och på den dagen skall lön i öfverflödande mått tilldelas den barmhärtige. — Huru noggrant likasom smyger sig icke vedergällningen till och motsvarar gärningen, men å andra sidan huru afkasta icke våra verk såsom ett utsäde antingen i köttet eller i anden en skörd, som är rikligare än någon förmodar! Framför allt skall det bli uppenbart, huru oändligt rik den afkastning är, som utsädet i anden, kärlekens sannskyldiga gärningar, medför.

Vv. 39, 40. Den andligen blinde kan ej känna och uppfatta de andliga tingen och Herrens rätta väg. Det fåfängliga sinnet och högmodet bildar ett täckelse öfver hans hjärta, så att Guds sannings ljus icke kan lysa därin. Men ju större hans självförtroende är, desto mer inbillar han sig, att han ser, och tilltror sig vara en ledare för andra. Olycklig den, som anförtror sig åt hans ledning. Huru skulle han kunna undfly fördärfvet, då han, så länge han står i lärjungaförhållande till en blind, aldrig hinner längre än sin mästare och således delar hans blindhet med alla dess faror? Var därföre rädd för att vara i villfarelse, framför allt med afseende på dig själf! Självbedrägeriet är det farligaste af alla bedrägerier. Vill du undfly det, så far efter ödmjukheten med dess heliga enfald, dess kärlek till sanningen och dess lydaktighet under Gud! Allt skenfagert prål skyr hon, gärna vill hon vara i det fördolda, och, rädd för människors tomma pris, söker hon endast Guds ära. Därföre undfår hon ljus af Gud och inblick i hans hemligheter. Gud visar henne sina himmelska skatter, och i sin fattigdom är hon rikare än alla jordens konungar.

Vv. 41, 42. Huru skarpsynt gör icke egenkärleken en människa i afseende på nästans fel, och huru blind gör den icke för egna synder! Det gifves knappast något kraftigare bevis på vår naturs fördärf än det, att vi känna en med själfbelatenhet blandad skadeglädje, då vi upptäcka vanarter och brister hos vår nästa. Och denna beställsamhet att rätta och förbättra andra, är den icke ofta endast en form af vår belåtenhet med oss själfva, ja, en form af den elakhet, genom hvilken vi förnimma ett orent nöje i att med beskyddaremin påminna andra om deras brister, och det ofta just för att låta dem rätt skarpt känna vår öfverlägsenhet? Att ha detta sinne och att handla i enlighet därmed, det är förvisso den största af de bjälkar, vi kunna ha i vårt öga, och det låter oss framstå såsom fördärfvade varelser, isynnerhet då vi gifva oss min af sedeförbättrare. Bort då med denna farliga bjälke! Döm dig själf! Här har du tillfälle att utan synnerlig fara för öfverdrift vara sträng. Här har du utrymme för ditt glödande nit mot det onda. Var viss på, att griper du dig an med arbete i denna riktning, så skall du få nog att göra, så länge du lefver, och de erfarenheter, du därvid skall förvärfva dig, skall tysta klandret i din mun men i stället öppna dina läppar till bönen: »Gud miskunda dig öfver mig, syndare!» Och när du så får erfara Guds öfverflödande barmhärtighet och dagligen i hans skola allt grundligare får lära känna dig själf, på samma gång du får allt bättre förnimma, huru han förstår att feja och rensa, tukta och helga i kärlek och sanning, då skall du blifva allt skickligare att rätt umgås med dina felande bröder, att med rätt varsam hand borttaga grandet, som är i din broders öga. Och att göra detta må du icke undandraga dig. Du är kallad att vara ett salt och ljus i denna värld, och denna kallelse kan du ej fylla, med mindre du också med undervisning och förmaning, bekännelse och vittnesbörd angriper det onda och så söker vara din nästa till godo och till förbättring. Men visst är, att i samma mån du heligt dömer dig själf, skall du med varsamhet, ja, med bäfvan gå till det svåra värfvet att varna och förmana. Ja, måhända skall du i en räddhåga, som hindrar kärleken, vilja undandraga din broder förmaningens och varningens tjänst. Se till, att du ej gifver din maklighet och andliga feghet namnet kärlek, ty därmed har ditt förhållande härvidlag ingenting gemensamt. Låt fastmer Kristi kärlek fatta dig och lära dig trohet i kärlekens verk, hvartill ju ock hör att i mån af krafter och tillfällen under ödmjuk självförsakelse arbeta på att rädda

dina bröder från det, som kan föra dem i döden. Handlar du i Kristi anda, så kan du nog få *någon* med dig på vägen till honom, som skaffar hjälp både mot bjälken och grandet i våra andliga ögon.

Predikoutkast.

1.

Inl. Ps. 103: 8—10 (jfr 2 Kor. 3: 18).

Ämne. **Guds barmhärtighets återsken hos Guds barn.**

I. **Den barmhärtighet, som finns hos Guds barn.**

II. **Att denna barmhärtighet är ett återsken af Guds barmhärtighet.**

I.

1. *Guds barns barmhärtighet mot den felande nästan*

a) afhåller dem från att i självförhäfvelse sätta sig till doms öfver nästan;

b) — från allt fördömande, hvarigenom man upphäfver sig själf till handhafvare af Guds höga doms- och straffrätt;

c) — från ett sådant sysslande med och beställsamt bemödande att förbättra nästans fel, som kommer af blindhet för egen syndfullhet och af inbillningen om en rättfärdighet, som man menar sig ådagalägga just genom att uppträda såsom förbättrare af andra;

d) drifver dem att hellre fria än fälla vid bedömande af andras skröpligheter och att hålla sig fria från all hämndlystnad, villiga, som de äro, att förlåta och att söka också förolämparens sanna bästa.

e) Denna barmhärtighet finns hos Guds barn, ty (1) de veta, att de stå under Gud, och vandra i hans fruktan (1 M.B. 50: 19) samt döma sig självfva enligt sanningen (1 Kor. 11: 31); (2) de minnas väl bjälken i det egna ögat, och därföre äro de rädda för allt uppblåst mästrande, något som dock icke förhindrar eller bör förhindra dem att i helig kärlek vara nästan till hjälp mot hans synd; (3) de lefva självfva oupphörligen på Guds barmhärtighet.

2. *Guds barns barmhärtighet mot den nödlidande nästan,*

a) gifvande och meddelande ej blott af det öfverflöd, de kunna ha, utan så, att de därvid kunna taga sig självfva nära;

b) ej blott gåfvor utan äfven personligt verksamt deltagande, personligt arbete och möda för att bispringa de behöfvande.

c) Där ingen möjlighet finns att gifva något, så gifva de åtminstone en hjärtlig, tröstande och uppmuntrande vänlighet.

d) Denna barmhärtighet finns hos Guds barn, ty de äro själfva såsom Guds nådehjon, och såsom alltid behöfvande lefva de på hvad Gud i nåd gifver.

II.

1. *Denna Guds barns barmhärtighet är ett återsken af Guds barmhärtighet mot dem.*

a) De ha undfått barmhärtighet hos Gud, då de i tron sökt och mottagit den, och äga genom den sina synders förlåtelse, såsom ock Gud med stort tålamod fördrager deras fel och brister, rikligt meddelar dem andliga gåfvor, ja, gifver sig själf åt dem till gemenskap och inneboende.

b) Denna Guds barmhärtighet är en lefvande, genom tron i hjärtat upptagen nåd, som omskapar och förnyar hjärtat, så att det själft varder barmhärtigt.

c) Därföre är Guds barns barmhärtighet ingenting annat än en utstrålning af Guds i dem kraftigt lefvande barmhärtighet, en utstrålning af Guds bild i deras själar.

2. *Ju mer Guds barn genom öfvande af barmhärtighet låta Guds barmhärtighet från sig utstråla, desto rikligare barmhärtighet vederfares dem af Gud* (jfr Matt. 5: 7).

a) Utöfvandet af barmhärtighet är icke grunden till undfående af barmhärtighet, ty Guds barmhärtighet har sin grund i sig själf och är en fri gåfva af Gud i Kristus Jesus.

b) Men i nådens meddelande är Gud icke orättvis utan rättfärdig, och såsom han därföre meddelar nåden endast åt den, som förhåller sig på rätta sättet till densamma eller *tror*, så är det ock en grundregel i hans rike, att endast den, som har och rätt brukar undfången nåd, får mera nåd.

c) Alltså, i samma mån en kristen så mottager Guds barmhärtighet, att han låter sig af densamma genomträngas och drifvas till rättsinnig barmhärtighetsbevisning, i samma mån förlänas honom högre nåd och får han mottaga rikare barmhärtighet af Gud.

2.

Inl. Jak. 2: 13.

Ämne. **En människas ställning inför Guds dom, angifven af hennes förhållande till hennes nästa.**

1. *Den, som dömer och fördömer, angifver sig därmed själf såsom en, hvilken i Guds dom blir dömd och fördömd.*
2. *Den, som frisäger och förlåter, kännetecknar sig såsom en, hvilken i Guds dom går fri.*
3. *Den, som gifver och meddelar i barmhärtighet, framstår såsom en, hvilken i Guds dom skall undfå rik barmhärtighet.*
4. *Den, som i andlig blindhet upphäfver sig till ledare af och tuktomästare öfver sin nästa, han angifver sig själf såsom en, hvilken genom Guds dom kommer att störtas i fördärfvets grop.*

3.

Ämne. **Var barmhärtig!**

1. *Ty du behöfver själf barmhärtighet.*
2. *Ty så visar du dig såsom ett barn af barmhärtighetens Fader.*
3. *Ty så sprider du välsignelse omkring dig.*
4. *Ty så skall du undfå barmhärtighet i allt rikare mått.*

4.

Ämne. **En kristens barmhärtighet mot felande bröder.**

1. *Grundar sig på*

a) kännedomen om eget elände,

b) den lefvande erfarenheten af Guds barmhärtighet.

c) Väckes genom åskådande af nästans nöd och fara.

2. *Yttrar sig*

a) i broderlig bestraffning och förmaning, dock icke utan kallelse och med sanning och kärlek;

b) genom verksamt understöd vid hans omvändelse från syndavägarna;

c) genom hjärtlig förbön.

(Efter Florey).

5.

Ämne. **Endast barmhärtigheten förbättrar.**

1. *Obarmhärtigheten dömer och fördömer medsyndaren: barmhärtigheten förer honom in på lifvets väg.*
2. *Obarmhärtigheten dömer och fördömer därmed sig själf; barmhärtigheten gör oss till Guds barn och Jesu lärjungar.*

(Nebe).

Femte söndagen efter trefaldighet.

Enligt Joh. 1: 35 ff. hade Johannes och Andreas, därtill föranledda af Johannes döparens vittnesbörd, slutit sig till Jesus i tron på honom såsom Messias. Genom dem hade Simon Petrus förts till Herren, som icke langt därefter på väg till Galileen kallade Filippus till lärjunge. Denne åter förde Natanael till Jesus. Dessa fem lärjungars anslutning till Frälsaren räckte dock endast en kort tid. De återgingo till sina hem och sina sysslor; särskildt Petrus och Johannes, hvilka jämte den senares broder Jakobus idkade fiske i sjön Genesaret. Där fann Herren dem åter och kallade dem till sina ständiga följeslagare. Berättelsen ha vi i sammandrag i Matt. 4: 18—22 och i Mk. 1: 16—20 samt fullständigt i evangeliet på 5 söndagen efter trefaldighet.

Detta evangelium handlar om det stora fiskafänget, en symbol af det verk, till hvilket Herren kallade Petrus, Jakob och Johannes, då han för beständigt fästade dem vid sig. Har i den föregående söndagens perikop den barmhärtighet blifvit framställd, hvilken bör utmärka dem, som af Gud undfått barmhärtighet, så visar vårt evangelium, huru Herren gör dem, som han vunnit för sig, till sina redskap för att vinna medsyndare för Guds rike eller gör dem till människofiskare. Herren gör sålunda sin barmhärtighets käril, de omvända människorna, till barmhärtighets redskap för att frälsa deras bröder.

Text. Ev. Luk. 5: 1—11.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1—3. »Folket trängde sig på Jesus för att höra Guds ord.» Det var under tiden för Herrens första verksamhet, då folket under det väldiga

intrycket af hans tal och stora gärningar med hänförelse flockade sig omkring honom, och bitterheten hos judarnes äldste ooh ledare ännu icke hade vaknat. Folkträngseln hindrade emellertid Herren att, såsom han önskade, tala till folket. Det var vid Genesarets strand. Tvenne båtar lågo där, hvilkas ägare efter ett fruktlöst fiskande under den förflutna natten voro sysselsatta med att rensa sina nät. Enligt Markus voro de Simon Petrus och hans broder Andreas samt Johannes och Jakob, Sebedeus' söner. Lukas omnämner icke Andreas. — Herren steg i den båt, som tillhörde Petrus. Att Herren utan vidare gör detta, antyder en förutgående bekantskap med båtens ägare, Petrus, och den villighet, hvarmed denne ställer sin båt till Jesu förfogande, synes angifva detsamma. Syftemålet med Herrens handlingssätt är naturligtvis i första hand att erhålla plats och tillfälle att kunna tala till folket, men därjämte afser han att inleda en annan betydelsefull handling, som för alltid skulle fästa Petrus och hans kamrater vid honom.

Vv. 4, 5. Herrens tillsägelse att lägga ut på djupet och utkasta näten till fångst är ett bud att göra något, som i sig själft synes vara orimligt. Fisket kunde med hopp om framgang idkas endast nattetid; nu skall ett försök göras vid fullt dagsljus. Med sin begäran ställer därföre Herren på Petrus en fordran på en tro, som motsäges af den naturliga ordningen och af erfarenhetens vittnesbörd. Krafvet på Petrus och hans vänner är härvid så mycket större, som de såsom fiskare i förevarande fall voro sakkunniga och framför andra visste, huru hopplöst ett fiske vid dagsljus och ute på djupet var. Men Herren kunde dock med allt skäl härvidlag fordra tro, ty han hade för Petrus förut så mycket uppenbarat sin härlighet (jfr Joh. 2: 11), att denne icke borde tveka, hvilket han skulle ställa högst: Herren och hans ord eller naturens vanliga gang och sin egen erfarenhet. Också tvekar icke Petrus. Hans svar visar, huru högt Jesus redan står i hans hjärta och tankar. »På *dina ord* vill jag kasta ut näten», således göra det, som jag eljest måste anse dåraktigt. Herrens ord, som med budet om nätens utkastande innefattar ett löfte

om fångst, är för honom pålitligare än all naturlig erfarenhet. Det öppnar för honom möjligheter, där natur och förnuft se idel omöjligheter. Här är något af den tro, som hoppas, där intet hopp är, och gifver Herren äran såsom den, där är mäktig att hålla det, han lofvar, och det utöfver allt, hvad man enligt allt förstånd kan begära eller tänka (Rom. 4: 18—21). Till en sådan tro hade Petrus icke kunnat komma med mindre han förut sett och förnummit något af den härlighet af nåd och sanning, kraft och makt, som bodde i Jesus. Icke blott hans åhörande af Herrens nyss slutade tal till folket, utan äfven och ännu mer hans genom Andreas inledda umgänge med Herren (Joh. 1: 40—42), hans bevittnande af undret vid bröllopet i Kana och hans botande af hans, Petrus', svärmoder (Luk. 4: 38, 39) kommer härvid i betraktande. Hans förtroende för Jesu person öfvervinner hans betänkligheter och tvifvelsmål. Herren är för honom den säkra borgen för trovärdigheten af hans ord. Detta är just trons rätta art och väsen; den litar obetingadt på Herren själf och därföre litar den på hans ord.

Vv. 6, 7. Resultatet af försöket öfverträffar all förväntan: fångsten blir så riklig att vid uppdragandet näten börja brista. — De vid detta under uppkastade frågorna, huruvida det var ett verk af Kristi öfvernaturliga vetande, d. ä. att han visste, att just nu och på detta ställe funnes ett af dessa väldiga fiskstim, som förekomma i Genesaret, eller i Kristi makt, enligt hvilken han om icke rent af skapade så dock samlade alla dessa fiskar, äro i grunden ganska ofruktbara, ty ingenting kan därom med visshet afgöras. Endast *ett* är visst: det, att Herren här, likasom vid så många andra tillfällen, framstår såsom herre äfven inom naturområdet, hvars alla krafter och varelser lyda hans vilja. Han *vill,* att en riklig fiskfångst skall af Petrus och hans följeslagare erhållas, och det sker. Vid detta ha vi att stanna och böra icke söka att utforska detta »*huru*», som i de flesta fall, äfven angående vanliga företeelser inom naturens och andens värld, är för oss en outgrundlig gåta. — Att för öfrigt det här om Herrens vilja och makt sagda maste fattas i enlighet med Joh. 5: 19,

faller af sig själft. — Petrus och de med honom i hans båt befintliga fiskrarne vinkade åt de i den andra båten varande kamraterna att komma och hjälpa dem. Förmodligen voro båtarne på ett större afstånd från hvarandra, så att man icke från dem kunde medelst ropande meddela sig. Men äfven med tillhjälp af den andra båten var fångsten svår att bärga; bägge båtarne sjönko djupt lastade långt ner, och fara var, att de rent af skulle sjunka.

V. 8. Den hedniske centurionen, som bad Herren om hjälp för sin sjuke tjänare, sade: »Herre, jag är icke värdig, att du går in under mitt tak» (Luk. 7: 6); Petrus utropar: »Gå ifrån mig, Herre, ty jag är en syndig människa.» Bägge dessa yttranden ha samma källa: ett ödmjukadt och förkrossadt hjärta. Under det att dock hos höfvitsmannen denna ödmjukhet så småningom under en i stillhet växande självkännedom grundlagts, frambringas den såsom med ett slag hos Petrus genom det öfverväldigande intrycket af Herrens nåd och makt, bägge uppenbarade i det stora fiskafänget. Petrus gripes plötsligt af en förkrossande känsla af sin ovärdighet och syndfullhet, en känsla, som går ända till förskräckelse, då han nu känner sig stå inför en man, i hvilken han aningsfullt måste se en uppenbarelse af den lefvande Guden själf. Men så häftig denna botkänsla hos Petrus är, och så förkrossad han inför Herren känner sig, så är hans gamla jag dock långt ifrån grundligt brutet. Den första anstöten till sann bättring är gifven, men först efter en lång uppfostran i Jesu skola, hvarunder Petrus' naturliga sinne mer än en gång bryter fram, ja, först från den stunden, då Petrus, efter att hafva förnekat sin mästare, gick ut och grät bittert, blef hans sinne i grund och botten förändradt. — »Gå från mig!» ett omedelbart, ofrivilligt utrop, uttryckande Petrus' samvetes bäfvan men icke ett uttryck för Petrus' åstundan att aldrig mer få med Jesus att göra. Snarare kan man säga, att utropet är en annan form för publikanens bön: »Gud, miskunda dig öfver mig, syndare», således en ångestfull bön, att Herren *icke* ville öfvergifva eller förkasta den bäfvande lärjungen.

Vv. 9, 10. *θάμβος γὰρ κλτ.* Endast hos Lukas (jfr kap. 4: 36; Ap.G. 3: 10) förekommer ordet *θάμβος*. Det uttrycker en hög grad af förvåning och häpnad, här förorsakad af den stora fångsten. Såsom fiskare förstod Petrus, hvilken alldeles utomordentlig händelse här hade timat, och just därföre greps han af bäfvan. Men icke blott han utan alla, som voro med honom, och särskildt de bägge sebedeiderna, intogos af förskräckelse. Däremot omtalas icke något intryck af det skedda på folket. Måhända hade det, under det fisket pågick, aflägsnat sig. — »Frukta icke!» Med dessa ord stillar Herren Petrus' upprörda sinne. Hans häftiga känsla af hans syndaelände får icke fästa sig till en blifvande och härskande känsla af träldomsräddhåga för Jesus. Finge den detta, då kunde den verkligen komma att drifva Petrus bort från honom. Förtröstan bör taga öfverhand öfver bäfvan. Endast så kan Petrus och de andra med honom komma till ett fullt öfverlåtande åt Herren. *ἔσῃ ζωγρῶν:* du skall blifva en, som fångar människor. *ζωγρεῖν*, fånga lefvande varelser. Till lärjungaskap i allmänhet taget hade Petrus, Andreas och sebedeiderna förut undfått kallelse. De kunde såsom så många andra vara Jesu lärjungar utan att behöfva öfvergifva sin jordiska kallelse och följa honom på hans vandringar. Nu kallas de till apostolatet eller rättare till det lärjungaskap i egentligare och trängre mening, som tillhörde dem, hvilka Herren ville utbilda till apostlar.

V. 11. De lämnade sina båtar, fiskredskap och den erhållna stora fångsten åt Sebedeus, Johannes' och Jakobs fader, och följde utan dröjsmål Jesus för att från nu beständigt blifva hos honom. Bandet mellan honom och dem var för alltid knutet. Genom det underbara fiskafänget hade Herren själf framstått såsom den stora människofiskaren, och det nät af nåd och sanning, hvari han fångat de galileiska fiskrarne, brast aldrig. — För öfrigt ha vi här, såsom Godet riktigt anmärker, om icke en bestämd stiftelse af ett särskildt läroämbete i församlingen, så dock en grundläggande början till denna stiftelse. De troende i allmänhet äro väl kallade att med bekännelse och vittnesbörd draga andra människor

till Frälsaren, men de ha att därunder förblifva vid och i sina vanliga jordiska sysslor. Till en uteslutande andlig verksamhet utkorar Herren endast några vissa, och det framgår med all önsklig tydlighet af vår text, att han vill, att sådana skola finnas, som göra förkunnandet af evangelium till sin lifsgärning och fördenskull ha att öfvergifva hvarje annan handtering. Man kan nämligen icke begränsa denna uppgift endast till apostlarne. Så länge ännu en oomvänd värld finns, och så länge ännu människor finnas, som äro i behof af undervisning, andlig ledning och vård, så behöfs ock ett särskildt läroämbete, utan hvilket i själfva verket ingen församling är möjlig. *På grund af Herrens bud och löfte kan och bör man företaga sig hvad som helst, äfven det utomordentligaste, och det skall på ett öfversvinneligt sätt tyckas till välsignelse för både den, som i tron vågar lyda Herrens vilja, och för andra*, detta är den allmänna lärdom, som texten gifver oss, och som ock kan anses vara dess *homiletiska grundtanke*.

Homiletiska vinkar. Herrens ord till Petrus i v. 10 angifva, huru berättelsen om den stora fiskfångsten är en bild af verksamheten för evangelii utbredande bland människorna. Människofiskandet går i själfva verket till i enlighet med det sätt, hvarpå Petrus och hans följeslagare företogo sig den troshandling, som hade en så underbar följd. Man har därföre rätt att behandla texten allegoriskt. Folken äro det haf, hvari det andliga fisket äger rum. Nätet är evangelium. Båten är kyrkan. Fiskrarne apostlarne och evangelii förkunnare i alla tider. Allt predikande utan Herrens sändning och löfte är förgäfves, utfördes det än under de skenbart mest gynnsamma omständigheter: man kan arbeta hela natten och få intet. Men när Herren sänder och man i en tro, som håller sig till hans ord och löfte, går åstad, då vinnes en utomordentlig välsignelse, om och fastän omständigheterna äro så ogynnsamma som möjligt. Och när då denna framgång vinns, då verkar den under en djup förödmjukelse hos Herrens redskap en trosförökelse, som gör, att de innerligare än förut sluta sig till och blifva vid honom, hvars härlighet blifvit dem på ett så kraftigt sätt uppenbarad.

V. 1. Folket trängde sig omkring Jesus för att få höra hans ord. Det var en väckelsetid i Israel, sådan som det aldrig förut varit. Det var ett begär att få höra den väldige

profetens från Nasaret predikan och bevittna hans undergärningar, som icke lämnade folket ro, och så strömmade det till och kunde icke blifva mätt på att höra. — Sådana väckelsetider förekomma allt fortfarande i kyrkan och i enskilda församlingar. Understundom synes början till dessa rörelser nästan underbar. De bekräfta Herrens ord: »Vädret (Anden) blåser, hvart det vill, och du vet icke, hvadan det kommer eller hvart det far.» Och huru lofvande kan det icke till en tid se ut! Också blifva ju åtskilliga, kanske många, verkligen omvända och rotade i nåden. Men i det stora hela ändras snart utseendet. Efter några års tid ropade det nu efter Guds ord så hungrande judafolket sitt: korsfäst! öfver Herren. Efter en längre eller kortare tid ha de flesta, som varit gripna af väckelsen, antingen gått tillbaka till sitt gamla världsväsen eller slutit sig till mer eller mindre svärmiska sekter och partier. Och på den feberglöd, som ej sällan utmärker väckelserna, orenade som de blifva af en mängd fanatiska självkallade predikanter, följer ofta den sorgligaste indifferentism och otillgänglighet för all sund religiös påverkan. — Dock må vi ju tacka Gud för hvarje gång hans Ande blåser öfver fält af döda ben och gifver lif. Människors förvändhet kan dock ej helt betaga detta Guds verk dess välsignelse, och om väckelsen får en sund ledning af upplysta Guds tjänare, då beredes genom den ett mycket bättre tillstånd inom kyrkan, såsom ju ock många enskilda bli frälsta ur syndasäkerhetens och otrons elände. Det är en välsignad tid för en rättsinnig Guds ords tjänare, då han besväras af de många, som tränga sig omkring honom för att af hans mun undfå lifvets ord. Gärna låter han sålunda tränga sig af salighetssökande människor. Men huru mycken visdom behöfver han icke härunder!

V. 2. Sysselsatta med sitt vanliga arbete, tänkte icke Petrus och hans vänner därpå, att denna dag skulle blifva så afgörande för hela deras lif. Men just denna deras jordiska handtering kom att bilda anknytningspunkten för den Herrens handling, hvarigenom han »fångade» dem, fästade dem helt och hållet vid sig. Så vet Herren att finna oss alla, där vi minst väntade, att han skulle möta oss. Må vi blott såsom Petrus akta på tiden, då vi varda sökta. Men må ock de, som ha uppdraget att vara människofiskare, också däri följa sin mästares exempel, att de begagna alla tillfällen, som bjudas dem, att föra det glada budskapet till syndare. Äfven det hvardagliga lifvet med dess olika förrättningar och sysslor erbjuder tillfällen att komma åt män-

niskor, som kanske aldrig låta sig finnas i kyrkan om söndagarne. Det gäller att vara trogna och kloka skaffare, så att intet tillfälle släppes ur händerna. Det kanske aldrig återkommer.

Vv. 3, 4. Herren beder Petrus om en tjänst; han vill för en stund begagna Petrus' båt till predikstol. Sammalunda gör han, då han i sin styrelse tager sådana människor i anspråk, hvilka icke äro alldeles främmande för honom men dock ej på fullt allvar blifvit hans lärjungar. De dragas till att i ett eller annat afseende befrämja Herrens verk, och genom den närmare beröring med honom, i hvilken de därigenom komma, blir han likasom satt i tillfälle att för dem på ett kraftigare sätt uppenbara sin härlighet, fatta dem djupare och så verka på dem, att de afgjordt träda på hans sida. — Herrens bud kräfva i allmänhet icke det utomordentliga. Guds hvarje människa förpliktande vilja går ut på detta enkla, att vi i kärlek till honom och till vår nästa skola föra ett gudligt och rättfärdigt lefverne i denna värld. Men det gifves dock särskilda verk och gärningar, som Gud vill ha uträttade, men som icke kräfvas af hvar och en. Till dem höra de verk, som i en alldeles särskild bemärkelse äro trosverk. Dessa bestämmas af särskilda med bestämda löften förenade bud, och innebära vanligen inför det jordbundna förnuftet rena omöjligheter. Sådana handlingar var Abrahams vandring ur hans fädernesland utan att veta hvarthän (1 Mos. 12: 1 ff.) och hans offrande af Isak i visshet om, att han genom denne son, trots det att hans lif skulle spillas, skulle blifva en fader för många folk (1 Mos. 22: 1 ff.); sådana trosgärningar är det ock, som omtalas i Ebr. 11. Har du ett bestämdt Guds ord och löfte för dig, så kan du våga allt. För tron blir då det omöjliga möjligt, ty tron har ju därvidlag sitt fäste och en borgen för framgång i Guds vilja. Särskildt är människofiskeriet ett trosverk eller bör atminstone vara det. Att genom predikan om Kristi kors öfvervinna och till Gud återföra en fallen, mot honom fientlig värld, det är dock ett verk, som inför mänsklig klokhet synes som en galenskap. Och dock går det, ty han, som befallt och lofvat framgång åt detta verk, är Herren, den trofaste och allsmäktige. Och förstode vi blott bättre trons himmelska konst, så skulle vi i mycket högre grad än nu få se Guds härlighet.

V. 5. »På dina ord vill jag kasta ut näten»; ja, detta är i sanning ett trons ord. Du har kanske arbetat i din jordiska kallelse, men oaktadt all din möda följer ingen välsig-

nelse ditt sträfvande, du må nu vinna mycket eller intet; ja, ty du arbetade utan Gud. Du har kanske kämpat och arbetat för att få din själ frälst, men du har blott blifvit alltmer betungad och har icke kommit ett steg närmare den rättfärdighet och det lif, hvarefter din själ törstar; ja, ty du har kämpat i din egen kraft och velat upprätta din egen rättfärdighet i stället för att öfverlämna dig åt din frälsare och i tron söka och hafva allt i honom. Därföre går du där fridlös och utan kraft. — Du har velat uträtta något för Guds rike, lupit hit och dit, uppgjort planer och gripit dig an på flera sätt, men af allt ditt löpande har du endast skördat missräkningar. Själfva den framgång, du understundom syntes vinna, var ingen verklig framgång, ty allt uppgick i yttre, ihåliga frukter; ja, ty ditt verkande skedde icke i trons lydnad utan i bästa fall i mänsklig välmening, i hvilken vanligen så mycket själfviskt och orent inblandar sig. Eller du menade dig handla i tro, du fattade i ett Guds ord, grep det såsom dig tillhörande och såsom en kallelse till dig att uträtta något, kanske just något stort, men det gick icke. Ja, det kanske gick dig, som det gick Skevas' söner (Ap.G. 19: 13—16), ja, ty detta ord och löfte var dig icke *gifvet;* du ryckte det egenvilligt till dig. Du handlade icke i verklig troslydnad utan gick din egen väg. Icke alla äro kallade och dugliga till allt. Det gäller att å ena sidan icke draga sig undan, när Herren sänder, och å andra sidan att icke taga för sig uppgifter, som Gud bestämt åt andra. Märk väl! Tron är icke ett förlitande på hvad som helst, för hvilket man kan uppleta något stöd i den heliga skrift, utan just på *det ord,* som Gud gifvit en själf. Och lika ifriga som somliga äro att erbjuda sig att vara Herrens hjälpare utan att vara kallade, såsom Moses i otid ville uppträda som sitt folks räddare och ingenting annat uträttade än det, att han slog en egyptier ihjäl (2 Mos. 2: 11, 12), lika ovilliga äro de att gå, om och när Gud verkligen kallar dem, ty hans kallelse innebär alltid ett kraf på självförsakelse, är en kallelse till ett kors — äfven här såsom Moses gjorde, hvilken ej kunde finna nog undanflykter, då Herren i Sinai öken omsider bjöd honom att gå och förlossa Israel (2 Mos. 3: 10—22; 4: 1—17).

Vv. 6, 7. Endast för att få så mycket rikare välsignelse hade Petrus till en början fått arbeta förgäfves; endast för att vinna nog och öfvernog för sin själ får syndaren kämpa och arbeta förgäfves i försöket att på ett eller annat sätt göra sig lös från sina synder. Och hvad all hans möda

icke förmådde, gifva hans hjärta ro, det skänker honom ett enda ord af Herrens mun, då det i tro mottages. — Guds välsignelse gör rik utan möda; all möda är fruktlös utan Guds välsignelse, detta är en sanning, som vi väl borde behjärta. — Lyd du blott alltid Herrens ord; för lycka och framgång sörjer han. — »Kom och hjälp oss att arbeta; understöd oss i vårt betryck; skänk oss något till att därmed fylla vår brist»; sådana röster får man ofta höra i världen och det med afseende på både timliga och andliga ting. Men maningar att komma och hjälpa oss mottaga välsignelse, glädje och härliga skördar, huru ofta höras väl de? Men saligt är det, att, sedan man fått hjälpa en annan att bära en tung börda, man ock får dela hans fröjd öfver förlossningen. Det älskande och deltagande hjärtat får understundom denna hugnad.

Vv. 8, 9. En syndare inför den i sin härlighet sig uppenbarande Frälsaren kan icke annat än bäfva, ty det helighetens ljus, som utgår från honom, träffar syndaren i samvetet, som däraf upplyses såsom af en blixt. Då vaknar känslan af synd och skuld, och i första ögonblicket synes Herren såsom en förtärande eld. Den, som icke har fruktat sig inför Gud, har svårligen någonsin kommit inför honom på ett sådant sätt, att han kunnat förnimma kraften af hans heligt dömande sanning. — Och den första omedelbara känslan kan vara så förkrossande, att man ville fly och om möjligt dölja sig för det gudomliga ögat. Och dock, till Herrens fötter drages man ovillkorligen, och om ock det försagda hjärtat tycker sig icke kunna uthärda hans närhet, så drages man dock underbart till honom. — Icke blott olycka och lidande utan ock en oväntad, plötslig och stor lycka kan hos oss uppväcka förskräckelse. Det är därvid icke blott det ovanliga och stora i och för sig utan ock en, låt vara aldrig så dunkel, känsla däraf, att Gud här träder oss på ett synnerligt sätt nära, som så griper själen. Därföre händer det understundom att, såsom förhållandet var med Petrus, en sådan oförmodad välsignelse verkar uppväckande på ett förut sofvande samvete och gifver uppslaget till en sann omvändelse. — Gud har sålunda många vägar till ett människohjärta, och i sin vishet och trofasthet brukar han just dem, som leda till förverkligande af hans kärleks syftemål. Och såsom det är kärlek både i hans aga och i hans hugsvalelse, så klage ingen öfver det *sätt*, hvarpå Herren tillbjuder sig åt honom! Fatta hans frälsarehand, den må svänga tuktans ris öfver dig eller låta öfver ditt hjärta nedströmma glädje

och fröjd. Var viss på, att just såsom Gud handlar med dig, är det godt för dig.

Vv. 10, 11. När människan står syndasäker och trotsig inför Gud, då heter det: »bäfva för Guds dom». Men när människan står bäfvande inför denna dom, då heter det: »frukta dig icke». Så väl i det ena som andra fallet syftar allt till frälsning för människan. Hon måste uppväckas och förkrossas, eljest ingen omvändelse. Men hon måste icke mindre tröstas och upprättas; eljest blir där icke någon nyfödelse. Och i själfva verket är ett människohjärtas försagdhet ett icke mindre hinder för dess tillrättaförande än dess trots. Därföre inblandar Gud alltid uppmuntran i de stränga bestraffningarne, och trösten väntar på inträde, så snart dessa gjort sitt verk. — — Öfvergifva allt och följa Jesus, därtill måste det komma, om det går rätt till. Hjärtat måste lösgöras från den afgudiska kärleken till det skapade, och när detta förlorar sin dragningskraft på själen, då öfvervinner hon det, då kan hon äga det, som om hon intet ägde, och bruka det, som om hon icke brukade något. Men skall detta ske, då måste en annan och mäktigare dragningskraft få utöfva sin makt på hjärtat. Kraften af Jesu kärlek kan allena öfvervinna världskärleken. — Den, som sluter sig till Jesus i tron, måste ock följa honom. Kärleken, genom hvilken tron verkar, finner behag både i Herren själf och i hans väg. Kärleken omgestaltar själen till likhet med Herren; den tillåter icke människan att släppa honom ur sikte; den studerar hans fotspår för att följa dem; den lärer människan likasom att se med Herrens ögon, att döma som han, vandra som han, lida som han och såsom han glädjas.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Många tränga sig omkring Jesus för att höra hans ord, men endast få låta sig däraf undervisas till salighet.**

I. De många, som tränga sig omkring Jesus för att höra hans ord.

II. De få, som låta sig däraf undervisas till salighet.

I.

1. *Det gifves tider, då endast få komma att höra hans ord, men andra tider gifvas, då många komma* (v. 1).

a) Likasom det gifves tider, då den enskilda människan, ehuru i allmänhet icke utan frälsningsangelägenhet, kan nedsjunka i andlig sömnaktighet, så inträda i församlingen understundom långa tider af andlig ljumhet och sömn, och då aktar knappast någon på Guds ord.

b) Men andra tider komma, då Gud med synnerlig nåd besöker sitt folk, såsom det framför allt skedde i Kristi dagar, och då Guds Ande därvid går fram med stor kraft, uppstå ofta vidsträckta väckelser, och stora skaror af människor trängas kring Guds ord.

2. *De många, som trängas kring Guds ord, äro visst icke alla verkligt nådesökande människor, ehuru de vanligen i mer eller mindre grad hafva mottagit intryck af ordet.*

a) Under tiderna för Guds kraftiga nådesbesök erhålla många människor mäktiga dragningar af Guds nåd, och det är, som om en allvarets och nådesökandets ande kommit öfver hela församlingar, ja, öfver hela folk.

b) Då blir trängseln stor kring Guds ord, som man aldrig synes tröttna vid att höra, hvarjämte ett märkligt afstannande i det fräcka syndaväsendet hos många visar sig.

c) Men långt ifrån alla dessa äro verkligt nådesökande. De flesta äro dels endast ytligt rörda af sanningen (säden på stenören), dels springa de med af andlig nyfikenhet, dels blir det ock likasom på modet att vara med om det andliga.

d) Efter en tid visar detta sig. Då kunna flere af de ifrigaste hörarne ropa: korsfäst! öfver den sanna kristendomen, andra gå tillbaka till världsväsendet och nedsjunka i en andlig säkerhet, som blir djupare, i samma mån den förra andliga ifvern varit öfverdrifven; andra störta sig i köttsliga utsväfningar, som om de nu ville taga skadan igen för den återhållsamhet, de en tid underkastat sig. Slutligen kasta sig många in i partiväsendet, låta allt uppgå i andligt disputerande eller löpa från den ena sekten till den andra, aldrig kommande till någon stadighet.

II.

1. *Med några, om ock få, kommer det till sann omvändelse.*

a) Af den stora mängd, som trängdes på Genesarets strand, syntes endast Petrus och hans kamrater på allvar taga Herrens ord till hjärtat; men de vunnos ock helt för Herren.

b) Så blir det alltid åtminstone några, som befinnas vara ett godt hvete bland det myckna ogräset på Herrens åkerfält.

2. *Dessa äro de, som så gifva Jesu ord rum hos sig, att de med förtroende och lydaktighet fästa sig vid Herren.*

a) De gömma Guds ord i goda hjärtan och få därigenom så kraftiga och stadigvarande intryck af hans nådeshärlighet, att de ej mera kunna skiljas från honom, utan

b) blifva kvar hos honom och äro redobogna att lyda honom.

3. *De våga något på Jesu ord, och då erfara de än vidare Herrens härlighet, i hvars ljus de grundligt lära känna sin synd och ovärdighet.*

a) De våga något på Jesu ord och få därvid till sin förundran erfara, att Herren gör utöfver allt, hvad de kunnat tänka eller begära.

b) Detta uppblåser dem icke utan förödmjukar dem fastmera, så att de inför uppenbarelsen af Herrens makt och nåd djupare än förut känna sitt intet, sin syndfullhet och ovärdighet, samt gifva Herren ära genom ödmjuk bekännelse och tillflykt till hans barmhärtighet.

4. *De öfvergifva allt och följa Jesus.*

a) De afsky sitt förra syndaväsen, sin orättfärdighet och egenrättfärdighet och öfvergifva alla sina gamla vägar.

b) De utvälja i tron Jesus såsom sitt hjärtas del och skatt och följa honom på trons och lydnadens väg.

2.

Inl. Luk. 17: 17, 18. (Variation af föregående ämne).

Ämne. **Stor trängsel kan det understundom blifva omkring Guds ord, men få blifva likväl de, som Herren vinner för sig.**

1. *Stor blir ofta trängseln kring Guds ord, då Herren i särskild mening besöker sitt folk, ty då få många så kraftiga intryck af sanningen, att de ej kunna låta bli att för en tid skänka uppmärksamhet åt Guds ord.*

a) Guds nådesbesök i Kristus, förberedt genom Johannes döparen, var den allra kraftigaste maning till Israels folk att ingå i Guds rike.

b) Också uppstod bland folket den väldigaste andliga rörelse, och det trängde sig kring Herren för att höra Guds ord.

c) I kyrkans historia förekomma tider, då Herren på ett utomordentligt kraftigt sätt besöker sin församling, och hans Ande väldigt blåser öfver de döda benen.

d) Då röras otaliga hjärtan, och trängseln blir stor omkring Guds ord.

2. *Men med endast få af de många kan Herren inlåta sig så nära, att han för dem får uppenbara sin härlighet* (vv. 4—7).

a) För de flesta af dem, som trängdes kring Jesus på Genesarets strand, blef han trots de rörelser, hans predikan hos dem väckte, okänd, ty de förvarade och lydde icke hans ord. Endast för Petrus och hans kamrater kunde Jesus uppenbara sig.

b) De flesta människor, som erhållit intryck af Guds ord, mottaga det ej såsom sig bör. (1) De dragas af ordets kraft men inlåta sig icke därmed till allvarligt bruk. (2) De känna, att det icke är väl ställdt med dem, men de gripa ej med allvar till bönen. (3) De förstå, att de äro stadda i synden, men öfvergifva det oaktadt icke köttets vägar.

c) För dem kan Jesus icke uppenbara sin härlighet, ty då de ej tagit vara på och följt Faderns dragande till Sonen, så kan han, Guds son, ej närmare inlåta sig med dem.

d) Jämförelsevis få äro de, som så mottaga Guds ord, att Herren kan meddela dem sin rika välsignelse, och dessa äro sådana, som i likhet med Petrus våga något på Herrens ord och således gifva sig in på lydnadens väg.

3. *För dem uppenbarar sig Herren så, att de på en gång förkrossas inför hans heliga majestät och uppmuntras och tröstas af hans hulda barmhärtighet* (vv. 8—10).

a) Bevittnandet af Jesu under med fiskafänget verkade så förkrossande på Petrus, att han föll till Jesu knän o. s. v. (v. 8), men Herrens hulda och uppmuntrande ord (v. 10) väckte hos honom en sådan tro på Jesus, att han från den stunden icke kunde öfvergifva honom (jfr Joh. 6: 68).

b) Då Herren uppenbarar sig för en själ, inträffa bägge dessa omständigheter. (1) Då människan skådar sig själf i ljuset af Guds helighet, sådan den genom lagen belyser hennes hjärta, då kan hon ej annat än bäfva och med Petrus känna sig ovärdig all gemenskap med Gud. (2) Men när hon, såsom Petrus, faller till Jesu fötter med syndabekännelse, då svarar Herren henne huldt och upprättar henne med sina nådelöften, så att hon fattar tröst och öfverlämnar sig utan förbehåll åt sin frälsare.

4. *Att Jesus verkligen uppenbarat sig för en människa, visar sig däri, att hon på hans ord öfvergifver allt och följer honom* (v. 11).

a) Petrus och hans följeslagare kallades af Jesus till lärjungaskapet hos honom men därvid ock till människofiskare, och de öfvergåfvo utan betänkande allt för att följa Herren: trosfrukt.

b) Hvar och en, som låtit Herren öfvervinna sig, gör sammalunda, om ock ej genom öfvergifvande af sin jordiska kallelse, så dock sålunda, att hans hjärta kommer i en helt annan ställning till det jordiska än förut, och framför allt vill han icke ha någon egen vilja vid sidan af Herrens: hjärtelydnad.

3.

Ämne. **Hvarpå känner man en sann Jesu lärjunge?**

1. *Därpå, att han med frälsningsbegär aktar på Jesu ord* (vv. 1—3).
2. *Därpå, att han tror Jesu ord, äfven då det synes lofva honom det omöjliga* (v. 5.)
3. *Därpå, att han lyder Herrens tillsägelser.*
4. *Därpå, att han försakar allt, som hindrar honom från Jesu efterföljd* (v. 11).

4.

Ämne. **Människofiskandet på denna världens haf.**

1. *Fiskarena.*
2. *Fiskandet.*
3. *Framgången vid fiskandet.*
4. *Hemkomsten.*

(Hultkrantz, Hom. Handbok).

5.

Ämne. **En syndares uppväckelse ur syndens och säkerhetens sömn.**

1. *I uppväckelsen öppnas en syndares ögon, så att han får se sitt djupa fördärf.*
2. *— vaknar en syndare upp ur sin säkerhetssömn med bestörtning, med fruktan, ångest och oro.*
3. *— vaknar en syndare upp ur sin säkerhetssömn med en kraftig drift att undfly faran, som han ser för ögonen, och en allvarlig förlägenhet om frälsning.*

(Nohrborg).

6.

Ämne. **Simon Petrus' omvändelse.**

1. *Petrus hörde med andakt Herren Jesu predikan.*
2. *— såg med förvåning och tillbedjan Jesu underverk.*
3. *— bekänner ödmjukt sin synd.*
4. *— undfår välsignelse.*

(L. Harms).

Sjette söndagen efter trefaldighet.

Om den femte söndagens perikop visade, huru Herren gör dem, som mottagit barmhärtighet, till redskap för sin frälsande nåd, så att de varda skickliga till »människofiskeri», så visar den sjette söndagens evangelium, hurudan den rättfärdighet är, som kräfves af medlemmarne i Guds rike, af dem, som beslutit sig för att »öfvergifva allt och följa Jesus.» Denna rättfärdighet, nya födelsens frukt, är kriteriet pa den tro, som utvalt och i Kristus funnit lif och frid. Här är således icke fråga om rättfärdigheten såsom tillräknad utan om lifvets och lefvernets rättfärdighet.

Text: Ev. Matt. 5: 20—26.

Exegetiska anmärkningar. Guds rikes rättfärdighet är temat i bergspredikan, hvarur vår text är hämtad. Denna rättfärdighet är i motsats till den, med hvilken fariseerna läto sig nöja, inre, andlig i enlighet med lagens andliga väsen och kraf. Sedan Herren i v. 20 i allmänhet antydt den högre arten af den rättfärdighet, han af de sina kräfver, visar han, huru densamma enligt det femte budet gestaltar sig.

V. 20. *λέγω γάρ ὑμῖν κτλ.* Genom ordet »ty» (*γὰρ*) sättes versen i sammanhang med det föregående, där Herren betygat, att den, som upplöste ett af de minsta buden i lagen, skulle kallas minst i himmelriket. Det var just detta fariseerna med sin andelösa bibeltolkning gjorde; de upplöste och tillintetgjorde i själfva verket lagen genom att inskränka dess fordringar till en yttre legalitet. Jesu lärjungars rättfärdighet borde vida öfvergå denna ytliga rättfärdighet. *δικαιοσύνη ὑμῶν*, eder rättfärdighet = rättfärdighet såsom

sedlig beskaffenhet och sedligt handlande. — γραμματέων, de skriftlärdes, som låta allt uppgå i vetande om lagen, vetande och kunskap utan handling och gärning (jfr Rom. 2: 17—24). φαρισαίων, fariseernas, som framvisade ett gärningsväsen utan anda, utan kärlekens lif. Detta kraftlösa vetande och denna legalitet räcker icke till för vinnande af borgarrätt i Guds rike. Därtill vill ett nytt genom födelse ofvanefter verkadt väsen (jfr ev. på trefaldighetssöndag), som framträder i en rättfärdighet af högre art. Huru det förhåller sig med denna rättfärdighet, framgår af det följande, hvari Herren exemplifierar den genom utläggning af det femte budet, som framställes dels från negativ (vv. 21, 22), dels från positiv synpunkt (vv. 23—26).

Vv. 21, 22. Guds rättfärdighetsfordran enl. femte budet fylles icke genom undvikande af dråpslag utan endast genom en kärlek, som icke tillåter ondska och bitterhet att intaga hjärtat.

»I hafven hört, att det är sagdt till de gamle» = de föregående släkterna, näml. enligt den af de skriftlärde tolkade lagen. — »Du skall icke dräpa», så lydde den ursprungliga lagtexten. De lagkloke hade tillagt: »men den, som dräper, han skall vara skyldig under domen», d. ä. till det straff, som kunde ådömas af en judisk underdomstol, eller till det lindrigare dödsstraffet, halshuggning. Genom detta tillägg hade de skriftlärde utvattnat budet; de hade förvandlat det från ett sedebud till ett juridiskt lagbud, som endast har att göra med gärningen såsom sådan, och vid hvars öfverträdande endast yttre, borgerligt straff är fästadt. I motsats till denna laga uppfattning betonar Herren budets etiska karakter eller dess andliga sida. Till mord gör icke blott handens dråpslag en människa skyldig utan äfven den sinnesförfattning, den lidelsefulla vreden, som är källan till mordgärningen. — ἐγὼ δὲ λέγω, »men *jag* säger eder.» Herren talar med myndighet, kräfvande obetingad tro och hörsamhet. Så kan endast han tala, som är *Sonen* i Faderns hus och arfvinge till allt. — ὀργιζόμενος, den, som vredgas; naturligtvis med denna bittra vrede, som innefattar ondska; den heliga vreden, helig-

hetens flammande, med kärlek förbundna nitälskan mot det onda är en annan sak. — ἔνοχος, har gjort sig skyldig till en mördares straff. — En stegring af vredessynden äger rum, da den vredgade icke kan behärska sin lidelse utan låter den fritt utbryta i skymford: ῥακά. Ordets derivation är omtvistad. Antagligen är det härledt ur det kaldeiska רֵיקָא ihålig, tom, således dumhufvud, stackare både i intellektuel och moralisk mening. Den, som på detta sätt skymfar sin nästa (broder, ἀδελφός, medmänniska), är skyldig till svårare straff, dödsstraff medelst stening, som endast af det stora radet, synedrium, judarnes högsta domstol, kunde ådömas. — En ytterligare stegring af synden gifver sig tillkänna genom utslungandet af ordet dåre, μωρέ, det gröfsta skymford, som kunde brukas, likbetydande med niding, en på allt människovärde blottad usling, en gudlös, förkastad människa. Den, hvars ondska gifver sig luft i sådana människovärdet i grund kränkande tillmälen, förtjänar samma straff, som drabbar just dessa »dårar», dessa förkastade uslingar, bland hvilka han försätter den, som han skymfar, eller »eldens Gehenna.» Gehenna eller Ge-Hinnom var en dal i närheten af Jerusalem, i hvilken under tiden för förfallet, isynnerhet under Manasses regering, de afgudiske judarne offrade åt Molok. Då konung Josias utrotade afguderiet och återupprättade jehovahtjänsten, blef denna dal orenad och belagd med bann (2 Kon.B. 23: 10). Dit släpades sedan alla störtade djur och afrättade förbrytares lik. Huruvida dessa, såsom några antaga, uppbrändes jämte annan orenlighet i en i Hinnomsdalen alltid brinnande eld, är dock osäkert. Dock synes uttrycket γέεννα τοῦ πυρός gifva en indirekt bekräftelse åt denna mening. Genom allt detta blef Ge-Hinnom försatt i sådant vanrykte, att det fick gifva namn åt pinorummet i hades (Luk. 16: 23). »Eldens Gehenna» är således = helvetets eld eller eldens helvete. — Herren omtalar endast den i ondskefulla ord framträdande förbittringen mot nästan. Det egentliga dråpslaget omnämner han icke; det faller af sig själft, att det är ett det svåraste brott.

Sedan Jesus sålunda visat, huru Guds femte bud kräfver ett hjärta, där syndig vrede och bitterhet icke får rum, visar

han i vv. 23—26, huru hans lärjungar i motsats till denna vrede böra regeras af den allvarligaste åstundan att godtgöra hvarje, äfven den minsta orätt mot nästan. Ödmjuk försonlighet och benägenhet till frid och vänskap med vedersakare är den positiva fordran af Guds femte bud.

Vv. 23, 24. »Om du vid frambärandet af din offergåfva, d. ä. då du står i begrepp att nalkas Gud i en gudstjänst, som är af Gud själf befalld och således är din religiösa plikt, såsom den ock bör vara ett uttryck af ditt eget andliga behof, erinrar dig, att du i något afseende förgått dig mot din nästa, och att han i följd häraf har skäl att vara missnöjd med dig, så uppskjut för en stund din gudstjänst, och skynda dig att genom afbön och annan godtgörelse återvinna din nästas vänskap, och först därefter må du nalkas Gud.» Den självförsakelse, som det ödmjuka erkännandet af begången orätt kräfver, är nödvändig för det hjärta, som af Gud skall välsignas med syndaförlåtelsens nåd. Ehuru Jesus här talar om det gamla testamentets offergudstjänst, så äga dock naturligtvis hans ord sin tillämpning på vårt framträdande till Gud i bönen (jfr Matt. 6: 14; Mk. 11: 25) och framför allt på deltagandet i den heliga nattvarden, denna det nya testamentets heliga offermåltid, försoningens bord. — Förträffligt säger Luther: »Gud ser allra först på ditt hjärta, huru det är beskaffadt i förhållande till din nästa. Finner han däri hat och bitterhet, så tänk icke, att han har något behag till din gudstjänst och ditt offer! Ty emedan han befallt: »älska din nästa som dig själf», så vill han framför allt ha lydnad af dig i detta stycke, eller vill han icke ha med dig att skaffa. Han vill mycket hellre blifva beröfvad din tjänst, än att din nästa skulle sakna din hjälp och vill mycket hellre se genom fingret med din uraktlåtenhet i hans tjänst, än att det skulle något fattas i din nästas gagn och nytta. Ty hvad vore det för en handel, att du ville skänka vår Herre Gud en oxe och där bredvid slå ihjäl din broder? Ty lika många människor, du hatar, slår du ihjäl. Om du nu också offrade alla oxar, som finnas på jorden, hvartill skulle det tjäna? Honom är en människa kärare än alla oxar

i världen. Vill du tjäna Gud, så tjäna honom med ett sådant hjärta, som är fritt från fiendskap mot nästan, och vet, att i annat fall är din gudstjänst en styggelse.»

Vv. 25, 26. τῷ ἀντιδίκῳ, din vedersakare, den, som har lidit någon orätt af dig och har skäl till klagan öfver dig. — »Var benägen till vänskap *snart*», d. ä. var angelägen att så fort som möjligt få försoning till stånd emellan dig och honom, i det du gör allt för att godtgöra din orätt. Gör detta, medan du är med honom på vägen, på lefnadsvägen, till domaren, Gud, inför hvars domstol I bägge skolen ställas vid vägens slut, på det att din vederdeloman icke må öfverlämna dig åt domaren, nämligen så, att just din oförsonlighet, din ovillighet att under ödmjukt erkännande af ditt fel återknyta vänskapen med den, du förorättat, anklagar dig inför Gud. Sker detta, då kommer dom utan barmhärtighet att öfverga dig. Gud skall öfverlämna dig åt sina tjänare (ὑπηρέτῃ, sing., men i Matt. 18: 34 βασανισταί, bödlarne, de änglar, som hafva att utföra hans straffdomar), och dessa skola kasta dig εἰς φυλακὴν, fängelset, det eviga fördärfvet. — »Du skall icke utkomma därifrån förr än» o. s. v., d. ä. straff utan barmhärtighet skall öfvergå dig. Man har i dessa ord velat se en antydning om straffens ändlighet: de skola upphöra, när den skyldige lidit straffet i hela dess vidd. Med orätt; orden äro bildliga och utsäga blott, att ingen nåd skall gifvas den oförsonlige. Klart är för öfrigt, att ingen förlossning ur domen kan gifvas utan omvändelse, och huru skulle omvändelse kunna äga rum under ett lidande af den gudomliga vreden, som ej är förenadt med en till bättring lockande barmhärtighet?

Sammanfattningen af innehållet af vår text och därmed dess *homiletiska grundtanke* gifver sig själf. Den är: *Såsom i enlighet med lagens andliga väsen och kraf Jesu lärjungars rättfärdighet är en inre, andlig och icke blott en yttre verkrättfärdighet, så motsvara de endast då fordringarne af Guds femte bud, när de med hjärtligt saktmod och mildhet förena innerlig försonlighet under ödmjuk angelägenhet att erkänna och godtgöra de fel, som från dem kunnat aflägsna nästans hjärta.*

Homiletiska vinkar. V. 20. Att en rättfärdighet behöfs för att ingå i Guds rike, det erkänner väl nästan hvar och en. Men huru olika uppfattas icke denna rättfärdighet! Vanligast är den fariseiska uppfattningen, som förlägger rättfärdigheten i det yttre, vare sig i gudstjänstöfningar eller i borgerlig dygd och redbarhet. Ja, de finnas, som anse friheten från åtskilliga grofva laster, i hvilka andra söla sig, vara tillräcklig rättfärdighet och fromhet. Men här gäller icke ett blott utvärtes väsen, det må nu te sig så vackert som helst. Vi själfva, våra *personer* måste vara rättfärdiga. Hjärtats och viljans helighet är det här fråga om, kärleken såsom härskande lifsmakt i oss är det, som kräfves. Endast där detta finns, finns den tro, som är delaktighet af Kristus och hans rike. — De finnas dock, hvilka under åberopande däraf, att Gud ser till hjärtat, trösta sig med, att de, fastän de icke våga frisäga sig från många och grofva fel, ja, för utsväfningar och laster, dock ha ett godt hjärta, d. v. s. ett välvilligt eller rättare känslosamt sinnelag. Men detta »goda hjärta» är icke godt; det är alltigenom orent, dödt för Gud, utan kärlek till honom, hans vilja och lag. Detta bevisa de genom sin orättfärdiga, världsliga och lättsinniga vandel. — Andra taga saken så, att de, berömmande sig af rättfärdigheten af tron, icke taga det noga med Guds bud. Men äfven detta är fariseiskt gärningsväsen. Ty tron göres af dessa människor till en gärning, vare sig en känslogärning eller en förstandsgärning, i kraft hvaraf de skola vara rättfärdiga, fastän viljan och hjärtat icke äro omskapade och vandeln vittnar om träldom under synden. — Där den yttre borgerliga rättfärdigheten på samvetets grund är allvarligt menad, där har den sitt värde och sin välsignelse, dock endast för detta lifvet. I Guds rike mäktar den icke införa, och om den blir en grund till själftillräcklighet, blir den ett hinder för undfående af det rike, om hvilket endast de i Anden fattiga ha fått löfte. — Men huru illa ställdt är det icke, då t. o. m. sådana, som berömma sig af Kristus och vilja framstå såsom medlemmar af hans rike, icke ens bevisa borgerlig dygd, rättskaffenhet och samvetsgrannhet! Huru skola de, som icke äro trogna i det lilla, ja, i det, hvari t. o. m. hedningen kan bevisa och ej sällan verkligen bevisar rättfärdighet, huru skulle de kunna undfå och äga det, som är vida mer, denna himmelska rättfärdighet, som är lika öfverlägsen den naturliga rättfärdigheten, som himmelen är högre än jorden! Det är ett mycket sorgligt tidens tecken, att så många af dem, som visa andlig lifaktighet, äro allt annat än noggranna i utöf-

ningen af äfven de enklaste plikter utan brista så mycket i redbarhet, pålitlighet, tukt och trohet.

V. 21. »Det är sagdt de gamle.» Fäderneärfda seder och läror öfvergifvas eller fasthållas ofta utan något förnuftigt skäl. Å ena sidan ratar och förkastar man det gamla, blott därföre att det är gammalt; å andra sidan håller man af samma skäl envist fast därvid, vore det än aldrig så förkastligt. Men lika litet som allt är präktigt och tacknämligt, därföre att det är nytt, lika litet blir villfarelsen sanning, därföre att den har åldern för sig. Falska, inrotade tolkningar af Guds ord mista intet af sin fördärflighet, därföre att de hafva en stor och gammal mänsklig auktoritet för sig och äldre generationer ha hyllat dem. — Fariseerna menade sig supplera och förklara lagen genom sina tillägg, men just därigenom förfalskade de den. Till Guds ord får ingenting läggas, likasom ej heller något tagas därifrån. Låtom oss icke glömma Jesu ord om de minsta buden och om dem, som upplösa dem. Det är öfvermåttan viktigt att inför och vid detta ord vara lärjunge. Endast den, som i sanning är detta, kan rätt förstå och uttolka skriften.

V. 22. Om redan den uppstigande vreden inför Gud dömes såsom drapslag, hur mycket mer gäller då ej detta om hatet, om den i hjärtat inbitna vreden och bitterheten! Därföre heter det ock, att den, som hatar sin broder, är en mandråpare (1 Joh. 3: 15). Vredgas må du väl, men icke på *din broder*, eller så att din nästas person blir föremålet för en ditt hjärtas bitterhet, som innefattar begär att skada, plåga eller fördärfva honom. På synden må du vredgas, mot den skall du heligt nitälska, du må träffa den hos dig själf eller andra. Och då synden icke finns till utan hos en syndande person, så måste ju din vrede vända sig emot den brottslige, mot hvilken helig stränghet lika mycket är en plikt som förlåtande kärlek, men endast då nitälskar du rätteligen mot den gudlöse, när du, långt ifrån att vilja mätta din hämndlystnad med hans plågande, söker hans räddning. Bestraffa honom med stränga ord må och bör du, där så behöfs, men utösa din ondska genom skymfande tillmälen, det får du ej. — Vakta din tunga! Ställer du henne i vredens och hatets tjänst, så blir den såsom en huggorms gifttand. Ett enda bett af den kan medföra döden; ett enda hatfullt ord kan medföra de mest olycksaliga följder, kan föra till död både för kropp och själ (jfr Jak. 3: 2—12). — I synden likasom i rättfärdigheten gifves det en gradåtskillnad, och Herren vedergäller noggrant hvar och en efter hans gärningar;

just det du sår, skall du skörda. — Öfva dig i heligt saktmod, och glöm ej, att det modet är större och ädlare än det, som uppenbarar sig i hämnandet af förolämpningar! Se på Jesus, det tåliga Guds lamm, som i saktmod och kärlek, i helighet och sanning öfvervann synd, satan och värld, och just sålunda är vorden lejonet af Juda.

Vv. 23—26. Våga ej att nalkas Gud med ett hjärta, som är betungadt af obekänd synd emot din nästa, men var ock redo att förlåta, om det är du, som har blifvit förorättad! Gör allt för att vinna din broder (Matt. 18: 15), det vare han eller du, som är orsaken till söndringen eder emellan. Framför allt bevara ditt hjärta i kärlek! Du lider den svåraste förlust, om du låter liden oförrätt beröfva dig mildheten och försonligheten. Du är då den tappande, äfven om du i yttre måtto kan triumfera öfver din ovän. Och *snart*, utan uppskof, skall du vara benägen till vänskap. Ju längre du dröjer med att ödmjuka dig och bekänna ett begånget fel, desto svårare får du att göra det. Ju längre du uppskjuter med försöket att afväpna en ovän, desto mer kommer fiendskapen eder emellan att rotfästa sig. — Lefver du i ovänskap med någon, så går du i beständig fara att falla i den rättfärdige Gudens domshänder, och vet, att all din gudstjänst är fåfäng, ja, en styggelse för Herren, en hädelse, så länge du bär ett oförsonligt hjärta! — Guds eviga vrede är det häkte, som griper dig, om du med vrede i själen mot en medsyndare träder inför hans dom. — Den yttersta skärfven skall betalas! När hinner du betala den, du arma människa? Skall du väl under den stränga vedergällningens tunga hand, lidandet af den gudomliga vredens eld, som flammar upp i ditt inre och icke tillåter någon nådesstråle, någon hugsvalelse af Guds kärlek nedsänka sig i din själ, kunna godtgöra det brutna och blifva till hela ditt väsen förändrad, blifva renad, god, full af helig kärlek? Ack, den, som en gång omslutes af det eviga häktet, han lämnar hoppet utanför!

Predikoutkast.

1.

Inl Joh. 4: 24.

Ämne. **Ingången i Guds rike genom rättfärdighet i anda och sanning.**

1. *Villkoret för inträde i Guds rike är rättfärdighet* (v. 20).

a) Guds rike i dess begynnelse är förhanden i Jesus och hans nådesgoda.

b) Guds rikes fullkomliga upprättande på jorden är tillkommande och sker vid Herrens återkomst.

c) Det är egentligen ingången i och delaktigheten af Guds rike såsom tillkommande, hvarom Jesus i vår text talar.

d) Till Guds rike höra endast de rättfärdige, såsom ock delaktighet af detsamma endast genom rättfärdighet vinnes. (1) Ingången i Guds rike, sådant det såsom ett nåderike redan finns på jorden, erhålles genom rättfärdighet, d. ä. genom rättfärdiggörelse af tron på Jesus Kristus. (2) Ingång och delaktighet i det tillkommande gudsriket i dess härlighet vinnes ock endast genom rättfärdighet, nämligen den, som innefattar den fullkomliga friheten från synden och den fullbordade likheten med Gud (1 Joh. 3: 2).

2. *Rättfärdigheten i Guds rike är en rättfärdighet i anda och sanning.*

a) Det gifves en rättfärdighet, som ej är anda och sanning, nämligen den fariseiska och blott naturliga rättfärdigheten (v. 20). (1) Den fariseiska rättfärdigheten har nog i Guds buds yttre bokstaf, därvid inbillande sig att icke blott kunna hålla budorden utan ock göra mer än de befalla. (2) Den blotta naturliga rättfärdigheten har nog i ett hederligt sinnelag och en ärbar vandel, och denna rättfärdighet blir fariseisk i samma mån, människan menar sig därmed hafva eller kunna förvärfva sig förtjänst inför Gud.

b) Rättfärdigheten i Guds rike är en rättfärdighet i anda och sanning, d. ä. en rättfärdighet, som väsentligen är hela hjärtats och viljans rätta, mot Guds vilja svarande författning. (1) I Jesus Kristus är Guds rikes rättfärdighet fullkomlig och utan vank; han är ock källan till en sann rättfärdighet hos människorna. (2) Delaktigheten af Jesus och hans rättfärdighet genom tron medför delaktighet i Guds rike. Den troende rättfärdiggöres från synden

genom syndernas förlåtelse och pånyttfödes till att tjäna Gud i anda och sanning. (3) Lefvernesrättfärdigheten, som framgår ur trosrättfärdigheten, kännetecknar den människa, som får med Kristus ingå i hans eviga rike.

3. *Lefvernesrättfärdigheten i anda och sanning inneslutes i och gestaltar sig till den heliga, verksamma kärlek, som bland annat i stället för att hämnas söker att med hjärtlig ödmjukhet öfvervinna hvarje ovän.*

a) Den sanna lefvernesrättfärdigheten är väsentligen helig kärlek, ty kärleken är lagens fullbordan. I samma mån en människa är självisk, är hon orättfärdig.

b) Den heliga kärleken tillåter icke blott icke att dräpa utan utestänger äfven den vrede, som uppkommer af kränkt högmod, likasom den ej heller tillåter tungan att säga »raka» eller »du dåre». (1) Kärleken utesluter icke all vrede utan t. o. m. påkallar vrede, då Herrens ära och nästans väl göra allvar och stränghet nödvändiga, ty den kristliga kärleken är helig och lider icke synden. (2) Men kärleken tillåter icke vrede af såradt högmod, och om den understundom betjänar sig af stränga ord och bestraffande tilltal, så tillåter han sig dock icke skymford, ord, som kränka nästans människovärde.

c) Den heliga kärleken tillåter ej heller, att man fasthåller något orätt eller röjer någon hämndlystnad utan drifver i stället till redliga och tåliga bemödanden att vinna ovännen, att förvandla honom till vän. (1) Har man felat mot någon människa, så får hjärtat ingen ro, förr än man genom bekännelse och afbön försonat vedersakaren. (2) Har man själf lidit orätt, så är man angelägen att vinna sin broder genom att så handla med honom, att han inser sin orätt och afbeder den (Matt. 18: 15 ff.).

2.

Inl. Jak. 3: 14—17.

Ämne. **Den köttsliga och den himmelska vishetens olika rättfärdighetsfrukter.**

I. Den falska rättfärdighetsfrukt, som den köttsliga visheten bär.

II. Den himmelska vishetens sanna rättfärdighetsfrukt.

I.

1. *Den andelösa skriftlärdomens rättfärdighetsfrukt, bestående i*

a) ett vetande om sanningen, som förblandas med andligt ljus och Guds sanna kännedom;

b) en renlärighetstro, som ofta upptändes till ett glödande nit för bokstafven, och som tages för hjärtats tro.

2. *Den andelösa fariseismens rättfärdighetsfrukt, bestående i*

a) iakttagande af ett utvärtes gudaktighetsväsen utan hjärtats lif i Gud;

b) yttre goda verk; afhållsamhet från vissa synder och utöfvandet af åtskilliga »goda gärningar» utan hjärtats helighet och kärlek. Egenrättfärdighet; skrymteri.

II.

1. *Den lefvande gudskunskapens rättfärdighetsfrukt, bestående i*

a) den erfarenhet af sanningen, som gör från synden fri (Joh. 8: 32);

b) den tro, som renar hjärtat i Kristi blod och verkar en ny människa = den sanna andliga rättfärdigheten.

2. *Den lefvande kärlekens rättfärdighetsmakt, framträdande i*

a) det saktmod, som ej tillåter lidelsefull vrede än mindre kränkande skymford och fullbordadt dråp i gärning;

b) den hjärtliga barmhärtighet och försonlighet, som söker tillintetgöra allt, som söndrar människornas hjärtan, och vet att samla glödande kol på ovännens hufvud.

3.

Inl. Rom. 3: 31.

Ämne. **De, som äro rättfärdiga af tron, måste ock rättfärdigas af gärningarne.**

1. *Ty rättfärdigheten af tron är grundvalen för det nya lif i Gud, som innefattar en sannskyldig hjärtats helighet (i motsats till fariseismens verkrättfärdighet).*

2. *Ty rättfärdigheten af tron medför delaktighet af Guds kärlek, som blir en källa till kärleksbevisning mot nästan (saktmod, försonlighet, i motsats till fariseismens stolta själftillräcklighet, som ej känner till kärlekens kraf).*

3. *Ty heligheten och kärleken kunna aldrig vara utan gärningar (i motsats till den andelösa skriftlärdomen, som sätter kristendomen i dödt vetande i förening med en viss renlärighetsifver, hvarvid bokstafven får vara allt och anden intet).*

4.

Ämne. **Den sanna laguppfyllelsen.**

1. *Till dess väsen: motsvarighet mot lagens andliga fordran i sann helighet och kärlek.*
2. *Till dess möjlighet: i kraft af Kristi rättfärdighet och anda, vunna genom tron.*
3. *Till dess nödvändighet: eljest höra vi ej Guds rike till.*
4. *Till dess välsignelse: ingen fara för att blifva innesluten i det eviga häktet; riklig ingång i Kristi eviga rike* (2 Petr. 1: 5—11).

5.

Ämne. **Tre slags rättfärdighet.**

1. *Den yttre eller borgerliga.*
2. *Den sedliga eller lagmässiga.*
3. *Den andliga eller evangeliska.*

(Steinhofer).

Sjunde söndagen efter trefaldighet.

Den ursprungliga perikopen till denna söndag återfinnes i Mk. 8: 1—9 och handlar om det underbara bespisandet af fyratusen män. I homiletiskt afseende gifver denna text anledning till en framställning, likartad den, som anknyter sig till evangeliet på midfastosöndagen, Joh. 6: 1—15, som omtalar bespisandet af de femtusen männen. Dock kan och bör den med hänseende till dess plats i kyrkoåret betraktas delvis från en annan sida än Joh. 6: 1—15. Såsom nämligen Herren i evangeliet på den sjette söndagen framställt den lefvernesrättfärdighet, som bör finnas hos hans lärjungar och allt fortfarande af dessa bör eftersträfvas, så angifver berättelsen om de fyratusen männens mättande, huru Herrens trogne, under farandet efter att allt mer förverkliga denna rättfärdighet (= fara efter helgelse), kunna vara heligt sorglösa med afseende på sin jordiska utkomst. Herren vill utan något deras bekymmer gifva dem, hvad de i detta fall behöfva.

Vi hafva emellertid här icke att göra med denna den sjunde söndagens gamla perikop, ty i vår kyrka predikas i högmässan öfver evangeliet om Kristi förklaring. Då i detta evangelium framställes för oss Kristi härlighet, sådan den äfven under förnedringstillståndet bodde i honom och kunde skådas af de tre lärjungar, som befunnos värdiga att vara vittnen till denna stora uppenbarelse, så torde perikopens sammanhang med den föregående söndagens kunna så uttryckas, att Herren under sina trognas kamp för förverkligandet af Guds rikes rättfärdighet så för dem uppenbarar sin härlighet, att de under all försakelse finna det godt att vara hos honom.

Text: Ev. Matt. 17: 1—8.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. »Sex dagar därefter», nämligen efter det tal om nödvändigheten af självförsakelse hos dem, som vilja följa Herren, och om Herrens tillkommelse i härlighet, som i det föregående är framställdt. »Genom detta bestämmande af tiden antydes ett visst sammanhang med det föregående. Genom förklaringen bekräftas läran om *Guds son* och om hans bortgång eller lidande m. m.» (Bengel). — I stället för »sex dagar», som Matteus och Markus ha, har Lukas »omkring åtta dagar.» »Han medräknar troligtvis såväl dagen, då Herren talade om sin efterföljd, som själfva förklaringsdagen.» — Petrus, Jakob och Johannes, de mest förkofrade af lärjungarne, tog Jesus med sig såsom vittnen. I deras själar kvarlämnade också den majestätiska synen ett outplånligt intryck, och särskildt Petrus omtalar den med en viss hänförelse kort före sin skilsmässa från detta lif (2 Petr. 1: 16—18). »På ett ädelt sätt omtalar Matteus äfven sådant, hvari andra apostlar blifvit föredragna framför honom» (Bengel). — »På ett högt berg»; enligt traditionen Tabor; sannolikare dock något berg på södra sidan af Hermon i närheten af Cæsarea Philippi. — Enligt Lukas gick Herren upp på berget för att bedja. Då Jesus gemenligen brukade under nattens stilla timmar draga sig undan för att bedja, är det icke osannolikt, att förklaringen inträffade nattetid, kanske mot morgonen.

Vv. 2, 3. μετεμορφώθη, han vardt förvandlad, hvarvid icke blott hans ansikte strålade med solens glans, utan äfven hans kläder genomträngdes af ljus, så att de blefvo glänsande hvita. Det var inifrån denna bländande glans utgick, det var den i hans inre förborgade (latenta) gudomshärligheten, som för en stund genomträngde sitt lekamliga omhölje, denna lekamen, som eljest hade syndigt kötts liknelse (Rom. 8: 3), och som därföre icke förrådde något öfvermänskligt i Herrens person. — »Moses och Elias», lagens och profetians representanter. Lukas berättar, att de syntes i härlighet (Luk. 9: 31) och talade med honom om hans bort-

gang, som han skulle fullborda i Jerusalem, således om hans lidande och död och därpå följande uppståndelse och himmelsfärd. Moses och Elias hade bägge på ett utomordentligt sätt skilts från detta lif. Den förre hade dött ensam med Herren, som begrof honom (5 Mos. 34: 5, 6); den senare hade utan mellankommande död blifvit upptagen i himmelen. Bägge te de sig nu i förklarad, himmelsk kroppslighet för lärjungarnes ögon. Man synes då böra antaga, att Moses genast efter sin död blifvit uppväckt och äfven i anseende till sin lekamen blifvit försatt i det himmelska väsendet. Dock, detta, likasom de bägge gudsmännens uppenbarelse, är omgifvet af en hemlighet, som vi under detta lifvet icke kunna genomtränga. Med rätta utropar Bengel härvid: »O, huru mycket finns icke i den härliga världen öfver våra hufvuden! Hvem skulle icke hafva ansett berättelsen om denna Moses' och Elias' uppenbarelse för en fabel, om den icke stått i kanon, låt vara, att den eljest varit bekräftad af tillräckliga vittnesbörd». — Det var om Jesu död samtalet fördes. På denna död syftar väl då ock närmast förklaringen. Såsom Jesus vid sitt dop mottog vigningen till sin messiasgärning i allmänhet, så mottog han nu vigningen till det sista och svåraste af denna gärning: lidandet och döden för världens synd. Han hade hittills fulländat sig själf i lydnad och rättfärdighet i allmänhet taget, och hans förklaring vittnade för honom, att hans mänskliga natur nu var helgad till fullt undfaende af det himmelska lifvets härlighet. Hädanefter hade han att fullända sig själf såsom människosläktets store öfverstepräst och såsom offret för världens synd. Och likasom han, då han vid sitt dop i fri lydnad vigde sig själf till messiasverket, mottog af Fadern vittnesbördet om sitt eviga sonskap samt på ett synnerligt sätt smordes med Andens gafva, så får han ock nu, då han i samma fria fullkomliga lydnad begifver sig på väg till korset, anyo vittnesbörd om sitt barnaskap och om sin Faders välbehag med tillägget för lärjungarnes (vår) räkning, att *han*, Guds son, bör höras och lydas. Men då vid dopet Faderns närvaro och härlighet endast genom rösten af himmelen och Andens utgjutande

lät sig förnimma, så nedstiger denna härlighet däremot här i den ljusa sky, som är symbolen för Guds tron, och likasom sluter den älskade Sonen i sin famn, välsignande honom och hans heliga verk (v. 5).

Vv. 4—6. »Herre, här är oss godt att vara», att kvarblifva för beständigt. Af de tre hyddorna skulle Moses och Elias hafva hvar sin. Lärjungarne ville vara med Jesus. Enligt Lukas hade lärjungarne, under det att Jesus bad, blifvit förtyngda af sömn, och vid uppvaknandet sågo de Herrens förklaring. Äfven denna omständighet synes stödja antagandet, att förklaringen skedde nattetid. — Det var vid de himmelska gästernas bortgående, som Petrus utbrast i de anförda orden; han ville för beständigt fasthalla denna försmak af himmelens salighet, som dock endast var gifven till ett stärkande för de svara prof, som stundade, och hvilkas segerrika bestående var villkoret för den verkliga, slutliga, fullkomliga delaktigheten af den himmelska glädjen. — νεφέλη φωτεινή: denna ljusa sky, symbolen af Guds närvaro, kan sägas vara ett upprepande af moln- och eldstoden, som ledde Israel pa vandringen. Äfven lärjungarne öfverskyggades af denna sky. Såsom de ha del i Kristus, så famnas äfven de af det Faderns välbehag, som hvilar öfver den älskade Sonen. — ἐφοβήθησαν; sasom alltid, sa uppfyller äfven nu förnimmelsen af Guds heliga närvaro den svaga, orena människan med bäfvan. Enligt Lukas intogos lärjungarne af denna bäfvan, då de sago Moses och Elias inträda i skyn och med den försvinna.

Vv. 7, 8. Åsynen af den himmelska uppenbarelsen och ahörandet af den himmelska rösten hade kastat lärjungarne till marken. Herrens vänliga och verksamma vidrörande reste dem åter upp (Bengel). — μὴ φοβεῖσθε, laten eder fruktan fara. — Jesu välbekanta, uppmuntrande röst återkallade genast lärjungarne till sig själfva. De upplyfte sina ögon, och nu sågo de ingen utom Jesus allena. Ännu skulle en lang tid förflyta och det under mycket arbete och lidande, innan de för beständigt fingo uppslå sina hyddor i de himmelska invanarnes sällskap. Med Jesus skulle de dö, innan de fingo med honom ingå i hans härlighet.

— Textens *homiletiska grundtanke: Såsom Jesu Kristi härlighet endast för en stund till hans hugsvalande och stärkande fick genombryta förnedringstillståndets ringhet och skröplighet, så få Herrens trogna, ändock de med honom äro försatta i det himmelska väsendet, här på jorden endast droppvis såsom lön för visad trohet eller såsom stärkande för ett stundande lidande smaka något af den tillkommande varldens kraft.*

Homiletiska vinkar. V. 1. Endast de mest förkofrade lärjungarne kunde Jesus taga med sig pa förklaringens berg. Alla troende äro visserligen kallade till all den salighet, som gemenskapen med Herren medför, men de kunna icke alla mottaga samma nådemått på samma gång. Om ock härvid allt ytterst beror på Herrens utkorelse och fria välbehag, sa beror det dock äfven på människornas trohet eller otrohet. Den, som har, honom varder gifvet. Den, som vill vinna ett högre nådemått, han vare trogen i det redan mottagna. — Samma lärjungar, som utkorades till vittnen om Jesu förklaring, fingo ock bevittna hans ängestfulla kamp i Getsemane. Då intogos de af lika stor bedröfvelse, som de vid förklaringen mättades af den tillkommande världens krafter. I allmänhet medför hvarje mottagen kraft af höjden, hvarje erfarenhet af hugsvalelse och glädje af Guds kärlek i Jesu Kristi ansikte, en uppfordran till noggrannare flit i Herrens tjänst men ock en vink om stundande prof och lidande, hvari det gäller att bevisa trohet och talamod. — Upp på ett högt berg förde Herren sina lärjungar. På höga berg älskade Herren att draga sig undan från det bullrande, oroliga människovimlet för att däraf ostörd kunna fördjupa sig i bön och umgänge med sin Fader. Detta var hans krafthämtning, pa samma gang han därvid lärde och åter lärde af Gud och af honom mottog allt det, han skulle tala och göra. Så bestiger han äfven nu ett högt berg för att där i stilla ensamhet och likasom höjd öfver jorden undfå den högsta uppenbarelse af Faderns härlighet och välbehag, som skulle förunnas honom under hans förnedringstid. Och vid detta, såsom vid allt, huru är icke hans väg idel lydnad för, hängifvenhet åt och behag till Faderns vilja! Och dock är allt på samma gång ett själfständigt handlande (jfr Joh. 5: 19, 21). Han vet, att den stund är inne, då han har rätt att få den förklaring, om hvilken han i bönen talar med sin Fader, och såsom han far den, så är den å andra sidan ett han uppenbarande af sin

härlighet för lärjungarne. — Vill du i anden förnimma Herrens härlighet, så följ honom ut från det mångahanda och förströende i verkandet och bestyren i världen och upp på det berg, på andaktens och bönens höjder, där du ingenting annat skådar än himmelen öfver dig, under det att du har jorden under dina fötter. Där skall Herren möta dig och låta dig smaka sötman af sin gemenskap.

V. 2. »Han vardt förvandlad inför dem». »Han hade icke den skapnad eller däjelighet, som oss kunde behaga» (Es. 53); detta profetiska ord gällde i allmänhet om honom under hela hans jordelif. Nu inträdde något annat. Här skådas den enfödde Sonens härlighet. Solen i hans inre genombryter hans förnedrings lekamen och utstrålar från hans hela varelse, som lyser af öfverjordisk glans. Detta skedde, under det han bad (Luk. 9: 29). Innehållet af hans bön känna vi visserligen icke, men tvifvelsutan var förklaringen just Faderns svar på denna bön, såsom väl ock under och genom bönen Herrens inre uppfylldes af den kraft, som lät hans härlighet så underbart utstråla från honom. Vi säga säkerligen icke för mycket, om vi antaga, att Herren behöfde det stärkande, som förklaringen och den därmed förenade beseglingen genom Faderns vittnesbörd innefattade, för att kunna bestå i den oerhördt bittra kamp, han gick till mötes. Men äfven hans lärjungar behöfde den, ty deras tro skulle inom kort ställas på ett det svåraste prof. De fingo nu se hans härlighet, på det att de sedermera skulle kunna skåda hans smädefulla förnedring och skenbara undergång utan att blifva i sitt inre med afseende på Jesus likasom alldeles tillintetgjorda. Och dock, förargelsen blef för dem så stor, att de nära nog hade lidit fullkomligt skeppsbrott i tron. — För Jesu lärjungar finnas äfven förklaringsstunder under deras vandring, som dock i det hela sker i en tro, som icke ser. De ha, äfven de, en inre härlighet, en afglans af deras frälsares, hans beläte, som i dem blifvit upprättadt. Vanligen är denna deras härlighet icke blott för världen utan äfven för dem själfva fördold under den dagliga, nedslående förnimmelsen af synd och frestelser. Men en och annan gång ljusnar det till i deras inre. Det är, som om deras frälsare på ett alldeles särskildt sätt uppenbarade sig för dem, och de skåda i anden hans dem bestrålande och likasom omfattande härlighet, och då förnimma de ock i sig hans lif i stor kraft, känna hans glädje under en obeskriflig själens mättnad och förnimma sin gemenskap med den himmelska världen på ett sätt, som höjer dem högt öfver tidens jämmer och nöd. Då är det, som

om ingen synd vidare lådde vid dem och köttets vanmakt vore uppsvulgen af Andens seger. Detta är ljusglimtar ofvanifrån, saliga antecipationer af den slutliga förklaringen, då de, om de eljest kämpa den goda kampen till slut, skola lysa såsom solen i deras Faders rike.

V. 3. Moses och Elias talade med Jesus om hans bortgång. En gång hade Herren sagt: »hädanefter skolen I få se himmelen öppnad och Guds änglar fara upp och ned öfver människosonen» (Joh. 1: 51). Den gemenskap med den himmelske Faderns heliga värld, som han med dessa ord tillskrifver sig, finna vi här framträda i dess påtagligaste verklighet. För honom fanns icke någon skiljemur mellan himmel och jord, han är den, genom hvilken gemenskapen mellan dem är återställd. Äro vi förenade med honom, så hafva vi sällskap med den sky af vittnen, som gått före oss och redan hafva nått målet. Ja, vi hafva då i själfva verket himmelen inom oss, äro med vår inre människa i den värld, som är ofvan, och känna, att vi endast där ha vårt rätta hem. — Jesu Kristi återlösning är ett verk af den gudomliga kärleken och visheten, i hvilket det lyster änglarne att tillbedjande skåda in. Det är ock därom, de himmelska gästerna samtala med Herren. Och hvilket ämne skulle väl vara högre och dyrbarare för oss, syndare, som åtnjuta välsignelsen af denna Guds stora frälsningsgärning? Huru borde vi icke med vår tillbedjande tanke söka att allt djupare försänka oss i denna för det köttsliga sinnet fördolda men för den andliga människan afslöjade hemlighet! Men skall vår tanke där komma till ro, så måste beskådandet af försoningens verk vara uttryck af vårt försonings- och frälsningsbehof, ty endast det botfärdiga hjärtat, som lidit skeppsbrott på all egenrättfärdighet och vill låta nåd vara nåd, kan förstå det stora, som skedde på Kristi kors. I evigheten är korsets härlighet fullkomligt uppenbarad, och därföre är ock det slaktade lammet ämnet för de fullkomnades lofsånger (Upp.B. 5: 11, 12). Vi böra emellertid här öfva oss för deltagande i detta lof; det benådade hjärtat känner ej heller något högre lof- och tacksägelseämne.

V. 4. Huru gärna ville icke det andliga oförståndet utan vidare förvandla jorden till himmel för att redan här få njuta all glädje och salighet! Man vill städse vistas med Herren på Tabors saliga höjder men skyggar tillbaka för tanken på kors och död. Andliga nybörjare drömma esomoftast om den sanna kristendomen såsom ett tillstånd af andlig njutning, och därföre taga ock många anstöt och affalla, när efter de

första naderörelsernas eller benadningens ljuflighet komma besvärliga dagar af frestelse och lidande. Men äfven mera erfarna kristna kunna ha svart att finna sig vid, att de andliga glädjestunderna sa snart försvinna, under det att det aldrig vill fa en ände pa striden och den inre trögheten. Men det är och maste sa vara. Här gifves intet Tabor, där man far uppsla blifvande hyddor. Har man en stund fatt vara med Kristus vid hans förklaring, maste man ned i korsets kamp och nöd för att i lidandets ugn smältas och fejas, till dess man blir duglig att såsom en ädelsten infogas i den himmelske konungens segerkrona. Endast genom död går det till lif, genom förnedring till ära; detta är lagen och fran den gifves intet undantag. — Petrus' begäran var oförstandig, men i den framstar han dock sasom en verklig lärjunge, ty han vill icke handla själfrädigt; han fragar Herren: »Vill *du*, så» o. s. v. Därpå känner man igen hans redlighet. Och där en sadan lärjungaredlighet i allmänhet finns, där finns ock det ödmjuka befragandet af Herrens vilja i allt. Mycket oförstand kan lärjungen i sitt frågande adagalägga, men sin egen vilja vill han dock icke sätta framför Herrens. Äfven om det skulle kännas smärtsamt, och köttet skulle spjärna emot, begär dock hvarje sann lärjunge att fa veta Herrens vilja för att *lyda* den.

V. 5. Herren bor i mörkret, heter det i gamla testamentet (2 Krön.B. 6: 1). I en molnstod dolde sig hans härlighet för Israels barn. I en sky omkläder sig Guds uppenbarelse äfven vid Kristi förklaring. Ingen kan se Gud och lefva (2 Mos. 33: 20); därföre måste hans härlighet inför vara dödliga blickar beslöja sig. Jesus Kristus var just Guds anlete, den uppenbarade Guden, men detta anlete var beslöjadt under den mänskliga naturens ringhet. Vi kunna här skada honom endast i den dunkla spegelbild, som ordet, da dess ljus genom Guds Andes verkan likasom reflekterar sig i vara hjärtan, framhåller för oss (1 Kor. 13: 12). Och dock, hvilken kraft har icke redan detta askädande! Vi varda ju därigenom förklarade till samma bild fran härlighet till härlighet sasom fran Herrens Ande (2 Kor. 3: 18). Hvad skall da ej ske, när vi fa se honom ansikte mot ansikte, sadan han är. Da skola vi varda honom fullkomligt lika (1 Joh. 3: 2). — I Kristus, den högt älskade (Efes. 1: 6), blifva vi syndare Gud behagliga. Därföre gäller det att lyda maningen: »honom hören!» Ja, hören honom och ingen annan, sa snart fraga är om gudomliga ting. Ingen annan än han, den enfödde Sonen, har sett Gud och kan uppenbara honom.

Genom ingen annan än honom talar Gud till oss. Endast i och genom honom vill Gud blifva hedrad (Joh. 5: 23), endast i honom vill han undfå syndare. Hör honom då, eller dö i dina synder (Joh. 8: 24); detta är det ovillkorliga antingen — eller, som ingen människa undkommer. Under alla tider, men framför allt i vår, har man dock velat ha saken därhän, att Kristus skall rätta sig efter oss. Hans ord skola justeras efter vetenskapsmännens orakel; i annat fall måste han, Kristus, dö, d. ä. afskedas och ingenting ha att säga. Vi få dock se, hvem till slut skall behålla rätt, han, som sade: »honom hören!» eller de, som säga: »hör oss!» — Salig är den, som tror. Han skall till slutet blifva känd såsom den ende vise bland människors barn.

Vv. 6—8. Hos Kristus finns visserligen ett gudomligt majestät men så mildradt, att vi ej blott kunna uthärda dess glans utan äfven af detsamma innerligt dragas och lockas. Det gudbesläktade i oss, grumladt, som det är, af synden, drages till honom. Hans huldhet är ock outsäglig. När hans nådeshand vidrör vårt hjärta, stå vi upp från vår bäfvan inför den helige Guden, hvars rättfärdiga dom kastat oss i stoftet. Vi kunna stå upp och med barnslig frimodighet nalkas Gud. — Jesus allena! Ja, så är det. Ingen annan än honom behöfva vi. På honom allena skola vi se. Det är lif.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Kristi förklaring.**

1. *Det, som vid den ägde rum. Skildrande utläggning af texten, särskildt*

a) frambrytandet i det yttre af Kristi väsentliga härlighet (under det han bad; Luk. 9: 28, 29);

b) de himmelska gästerna och Herrens samtal med dem (om hans stundande bortgång, Luk. 9: 31);

c) Faderns vittnesbörd.

2. *Dess betydelse i Kristi lif.*

a) Afslutningen af den del af Herrens lif, som kan betecknas såsom hufvudsakligen riksförkunnelsens period. Det profetiska ämbetets öfvervikt. Jesu utveckling och fulländning i lydnad och rättfärdighet därhän, att han för egen del var beredd att ingå i den härlighet, han hade hos Fadern, förr än världen var.

b) Invigningen till den delen af Kristi lif, som betecknas hufvudsakligen af lidandesförkunnelsen; beredelsen till detta lidande och lidandet självt Det öfversteprästerliga ämbetets öfvervikt. Kristus väljer likasom ånyo och afgjordt vägen till korset, mottager vittnesbördet om Faderns fullkomliga välbehag och stärkes till den förestående kampen.

3. *Dess betydelse för oss. Af förklaringen förstå vi*, *att*

a) äro vi i Kristus, så äro vi med honom försatta i det himmelska väsendet. (1) Det finns hos oss genom tron en inneboende härlighet: heligheten, lifvet i Gud; Guds härliga beläte. (2) Med de himmelska invånarne hafva vi gemenskap (= »de heligas samfund» äfven i bemärkelse af samfundet med de fullkomnade rättfärdigas andar), (3) De himmelska tingens väsen upplåter sig för oss; vi få inblicka i Guds tankar och vägar (=samtalet om Jesu bortgång»), så att vi kunna döma andligt om andliga ting, besinna det, Gud tillhörer, och alltmer komma ifrån människotankarne och människovägarne (jfr Matt. 16: 22, 23), och varda sålunda skickliga att i allt renare sinne följa Kristus på korsets väg. (4) Omslutas af Faderns välbehag. Såsom delaktiga af barnaskpet hos Gud, gäller Faderns vittnesbörd om Sonen äfven oss, och det i samma mån vi obetingadt med Kristus gå Guds väg och lefva i hans vilja.

b) Vårt lif med Kristus, som med honom är fördoldt i Gud (Koloss. 3: 3), och som i allmänhet går fram i förnedring och lidande, saknar icke sina förklaringsstunder, då vi förnimma något af den salighet, som det himmelska väsendet, i hvilket vi äro försatta, innesluter. (1) Förklaringsstunderna afse ett stärkande till genomgående af kommande prof, likasom de ock meddelas såsom en nådelön för bevisad trohet. (2) De innefatta ock en försmak af det eviga fröjdelifvet, äro en förstling däraf och en handpenning på dess fulla åtnjutande en gång, sedan vi med Kristus under trohet intill döden fullbordat vårt lopp.

2.

Inl. Joh. 1: 14.

Ämne. **Vår Herre Jesu Kristi härlighet.**

I. Hvari den består.

II. Huru den uppenbarar sig.

III. Huru man får skåda den.

I.

1. *Jesu härlighet är hans väsens ojämförliga förträfflighet eller sammanfattningen af hans höga egenskaper, för så vidt de framträda i det yttre eller från honom utstråla.*
2. *Jesu härlighet är den af Fadern enföddes härlighet eller den fullkomliga afglansen af Faderns egen härlighet* (Ebr. 1: 3). *Här, i nådens rike, framstår denna härlighet såsom en nådens och sanningens härlighet.*

II.

1. *Jesu härlighet framlyser ur Guds ord, som meddelar en spegelbild af hans gudomligt-mänskliga väsen (»Gudamänniskan»).*
2. *Jesu härlighet uppenbarar sig ock i hans verk, dels hans en gång för alla fullbordade återlösning, dels hans verk genom Anden i församlingen.*

III.

1. *Den, som träder i ett rätt lärjungaförhållande till Jesus och alltså i ödmjuk lydakighet blifver i hans ord, får i tron skåda Jesu härlighet såsom nåd och sanning till syndernas förlåtelse och hjärtats pånyttfödelse.*
2. *På ett synnerligt saligt sätt får den troende människan skåda Kristi härlighet, då Guds Ande vittnar med hennes ande, att hon är ett Guds barn. Hon är då i anden med sin frälsare på förklaringens berg, där det är henne godt att vara.*
3. *Här känna de troende blott endels, men när tron får vika för den omedelbara åskådningen (= ansikte mot ansikte), då få de skåda Herrens härlighet så, att de känna honom, såsom de af honom äro kända, och detta medför deras härliggörelse.*

3.

Inl. Efes. 2: 5, 6.

Ämne. **Delaktigheten af det himmelska väsendet i Kristus Jesus.**

I. Det himmelska i Kristus Jesus.

II. Delaktigheten däraf.

I.

1. *Det himmelska i Kristus Jesus är det himmelska lif och himmelska sinne, som är motsatsen till köttsligt lif och sinne.*

a) Det himmelska lifvet, det lif, som lefves i himmelen i Guds saliga gemenskap = lifvet i fullkomlig helighet och kärlek, frid och salighet.

b) Det himmelska sinnet, hela sinnelaget såsom bestämdt af det himmelska lifvet = helig vilja, helgadt hjärta, heliga tankar och begär, i det Guds kärlek är den lag, som regerar hela den inre människan.

c) Detta himmelska lif och sinne, fullkomligt uppenbaradt i Jesus Kristus. Att så tänka, tala och verka som han eller att vara en hans afbild, om ock i skröplighet, det är att lefva i himmelen, medan man ännu är på jorden.

d) Detta motsatsen till köttsligt lif och sinne i egenvilja, själfviskhet, orenhet, synd och last.

2. *Det himmelska i Kristus Jesus är härlighet.*

a) En inre förträfflighet och höghet, hos Jesus uppenbarad under all yttre ringhet i hans ord, sanningens och lifvets ord, och i hans lefverne och gärningar, i hvilka han framstod såsom Herren öfver allt, hvad synd, elände och död heter.

b) En härlighet af himmelskt ljus och glans, som, väsentligen boende i Kristus, på förklaringsdagen genomträngde hans yttre människa, så att hans ansikte lyste såsom solen och hans kläder voro hvita såsom ljuset.

c) En sådan invärtes härlighet finnes ock grundlagd hos dem, hvilka kommit i gemenskap med Herren.

II.

1. *Delaktigheten af det himmelska i Kristus vinnes i anseende till dess begynnelse genom den tro på Kristus, som förutsätter afsägandet af det gamla väsendet efter köttet och medför delaktigheten af den helige Ande.*

a) Den, som vill komma till Kristus, måste i en grundlig bättring afsäga sig det gamla väsendet efter köttet, genom hvilket man, under det man lefver efter sin egen vilja och världens sätt, fördärfvar sig genom lustar och villfarelser.

b) Den, som kommer till Kristus, måste ej blott se honom likasom på afstånd utan innerligt i hjärtat fatta och tillägna sig

honom i tron, så att där blir en verklig gemenskap mellan Kristus och själen, och det kan heta: »Jag lefver, dock icke nu jag, utan Kristus lefver i mig».

c) Den sålunda troende människan har undfått det himmelska i sitt hjärta såsom en grundläggning och begynnelse till det fullkomliga himmelska väsendet i evigheten.

2. *Förnimmelsen däraf, att man är delaktig af det himmelska i Kristus Jesus, erhålles vid det andliga lifvets förklaringsstunder, då den troende får med sin frälsare komma på det andliga Tabor och där skåda Jesu härlighet.*

a) Vi måste i allmänhet vandra i tron och intet skåda, icke i salig omedelbarhet förnimma fröjden i Guds rike.

b) Men understundom får den troende själen, såsom nådelön för visad trohet i Herrens tjänst eller såsom en stärkande förberedelse för ett stundande lidande, likasom komma med Jesus på Tabor och se hans härlighet, d. ä. erfara outsägliga bevis på Guds kärlek och en försmak af den salighet, som väntar henne, om hon öfvervinner.

c) Ehuru hon känner det »godt att få vara» med Jesus i härlighet och önskade, att det alltid måste så förblifva, så får hon dock endast stundtals och för någon gång göra sådana erfarenheter, ty här är icke härlighetens utan nådens rike, och icke till hvila och njutning har Herren här kallat sina lärjungar utan till kamp och strid för kronan och för hans rikes sak. Och såsom Jesus från förklaringens berg begaf sig på väg till sitt kors, så får människan efter undfången vederkvickelse af det himmelska fröjdevinet åter begifva sig ut i det andliga hvardagslifvet, vandra i tro och icke se samt mer eller mindre bära dagens tunga och hettan.

3. *Först efter troget förrättadt dagsarbete får tjänaren hvila, först efter väl genomkämpad strid på jorden får den troende ingå i det fullkomliga himmelska lifvet, där all synd och nöd och död äro borta och evig salighet råder i skådandet af Jesus i hans härlighet.*

a) De andliga fröjdestunderna på jorden äro en handpenning på den eviga fröjden i himmelen.

b) Denna väntar alla redliga Jesu lärjungar, och de skola en gång undfå den, om de gå väl igenom detta lifvet i Herrens efterföljd.

c) Då skall ingen taga deras glädje ifrån dem. Där skall det vara godt att vara.

4.

Inl. Koloss. 1: 26.

Ämne. **De troendes hopp.**

1. *Till dess grund.*

a) Kristus själf såsom fulländad i härlighet.

b) — — såsom betygad för de troende såsom den, för hvars skull Gud till dem har ett godt behag.

2. *Till dess innehåll.*

a) Härligheten med Kristus eller den fulla delaktigheten med Kristus i hans härlighet, medförande (1) själens fullkomliga härliggörelse i förklaringen till Kristi bild (1 Joh. 3: 2), fullkomlig helighet och renhet, (2) kroppens förklaring till likhet med Kristi förklarade lekamen.

b) Det fulla saliga samlifvet med Gud och de himmelska invånarne.

3. *Huru det vinnes.*

a) Genom död från alla köttsliga förhoppningar, särskildt vantrosförhoppningarne om salighet utan omvändelse.

b) Genom ny födelse i trons tillägnelse af Herren.

c) Genom delaktigheten af den helige Ande såsom inseglet på barnaskapet hos Gud och panten på det eviga arfvet.

5.

Ämne. **Försmaken af det eviga lifvet.**

1. *Hvilken kan vänta denna försmak.*

2. *Hvari den består.*

3. *Huru man skall rätt nyttja den.*

Åttonde söndagen efter trefaldighet.

Under det att perikopen på den sjette söndagen handlar om den rättfärdighet, i hvilken Jesu rikes medlemmar hafva att vandra, och evangeliet om Kristi förklaring antyder, huru Herrens lärjungar i kampen för förverkligandet af denna rättfärdighet ha den gemenskap med Herren, genom hvilken de känna hans härlighet och däraf hämta tröst, glädje och kraft, så framställer däremot perikopen på åttonde söndagen det bedrägliga skenet af den falska andligheten med dess stora athäfvor och anspråk, som Herren här varnande ställer oss för ögonen.

Text: Ev. Matt. 7: 15—21.

Exegetiska anmärkningar. V. 15. »Tagen eder tillvara för de falska profeterna» = för irrlärare. En profet är en af Gud sänd och utrustad förkunnare af hans vilja, således en man, som talar af Andens ingifvelse, och hvars ord därföre är Guds ord. Sådana profeter funnos ej blott i gamla testamentet utan äfven i det nya, där de under grundläggningens tid framträda vid sidan af apostlarne såsom inspirerade förkunnare af den gudomliga sanningen (jfr Efes. 2: 20; 3: 5). I vidsträcktare mening kan hvarje förkunnare af Guds ord, som talar med någon hänförelse och andekraft, kallas en profet. — Falska profeter = män med gåfvor och utrustning men falska, således utan sändning af Gud och arbetande i köttets anda, deras lära må nu vara mer eller mindre regelrät. De äro klädda i fårakläder, d. ä. hafva ett sken af gudaktighet, men i sitt inre äro de rofgiriga ulfvar, regerade af själfviskhet och egennytta, som drifver dem att i allt söka sitt eget och att begagna Guds ord och namn

samt de af dem bedragna människorna till mättande af sin girighet, sitt högmod eller sin njutningslystnad.

V. 16. »Af deras frukt skolen I känna dem». Deras frukt; härmed har man förstått 1:o) deras lära: såsom falska profeter kunna de ej drifva den hälsosamma läran; de drifva därföre falsk lära; 2:o) den frukt eller verkan, som deras verksamhet framkallar hos dem, hvilka sluta sig till dem och följa dem såsom sina ledare; 3:o) deras sedliga förhallande, deras gärningar. Den förstnämnda uppfattningen är otillfredsställande, ty äfven om man, oegentligt nog, skulle kunna kalla läran en frukt af personen, så kan Herren svårligen ha bjudit sina lärjungar att genom lärans pröfning taga reda på ulfvanaturen hos de falska profeterna, ty en sådan pröfning fordrar en särskild, icke alla gifven gäfva, och den är ofta ganska svar. Rimligare är den andra uppfattningen, ty den verkan pa andra, en predikant åstadkommer, kan med skäl kallas en frukt af hans predikan. I det stora hela visar ock den inverkan, en förkunnelse af Guds ord har pa människorna och deras lif, arten och beskaffenheten af förkunnelsen, men utom det att frukten af ens verksamhet icke är detsamma, som den frukt man själf bär, så kan sanningen lika väl förvändas i orättfärdighet af falska människor, som redliga själar kunna mottaga andlig välsignelse af den tillsats af sanning, som alltid finns i villoläran och förlänar den dess bedragande sken. Med irrlärarnes frukt kan således icke förstas nagot annat än deras sedliga beskaffenhet, deras verk och gärningar, sådana de framgå ur deras inre. De varda kända af deras onda gärningar, hvarvid man dock icke har att tänka endast eller hufvudsakligen på grofva sedlighetsbrott utan framför allt pa det partisinne och det högmod, hvarmed de söka fästa människorna vid sina personer (Gal. 4: 17) och förorsaka bitterhet, söndring och splittring inom församlingen (Joh. 5: 41—43). Upptäckten af irrlärarnes rätta art är icke sa svår. De kunna icke i längden blifva fördolda för de redliga, såsom tisteln ej kan bära fikon och törnbusken drufvor.

Vv. 17, 18. — *σαπρὸν*, rutten, murken, dålig. *πονηρός*, ond = dålig (skämd), oduglig. — *οὐ δύναται κτλ.* Det faktiska härvidlag har sin grund i en inre nödvändighet. Lika litet som ett godt träd kan bära dålig och ett dåligt träd god frukt, lika litet kan en god (pånyttfödd) människa göra det onda (jfr 1 Joh. 3: 6, 9) och tvärtom. Härmed är dock icke nekadt, att verkligt pånyttfödda människor kunna fela, ja, äfven falla, likasom ej heller att köttsliga, opånyttfödda människor kunna göra enstaka goda gärningar och vara Guds hands människor till åstadkommande af åtskilligt godt. Ty hos den troende finns ännu synd, och hos den otrogne kan finnas åtskilligt naturligt godt (justitia civilis). Man måste se på människornas lif såsom ett helt; se till, hvad det är, som förlänar lifvet dess härskande karaktär. I sådant fall visar sig den af Herren använda bilden fullt adekvat.

Vv. 19—21. *πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν κτλ.* »Ingen sann profet kommer till helvetet; ingen falsk får inträda i Guds rike» (Bengel). För öfrigt äga orden en allmännare tillämpning: hvar och en människa, som genom saknaden af god frukt, sann helighet och kärlek, visar sig vara oduglig för Guds rike, skall genom Guds rättvisa dom öfverlämnas åt den eviga elden. *Ἄραγε ἀπὸ κτλ.* Sammanfattning af det föregående, som på samma gång inskärper både möjligheten och nödvändigheten att pröfva och lära känna de falska profeterna af deras sedliga förhållande. Dessa män äro till sin inre människa förvända och onda; de ha icke själfva öfverlämnat sig åt den Gud, hvars namn de säga sig vilja förhärliga. Men såsom den yttre bekännelsen till detta namn hörer till de fårakläder, hvari de drapera sig, så kunna de ock vara fångna i ett självbedrägeri, som gör, att de mena sin sak vara god. Det är detta, som Herren påpekar i v. 21. — Att kalla Jesus för Herre är att erkänna honom såsom Messias och Guds son. Här är således fråga om sådana, som i viss mening äro troende och bekänna sin tro, bekänna Herrens namn. Denna bekännelse är visserligen nödvändig (jfr Matt. 10: 32, 33 m. fl. st.) men kan dock finnas, utan att hjärtat är rättsinnigt inför Gud, d. ä. utan

den lydnad för Guds vilja, som medför och innefattar hjärtats helgelse, och utan hvilken man ej kan inga i Guds rike. Många äro de, som låta det stanna vid en yttre anslutning till Herren, och som därvid bedraga sig själfva med hoppet, att det är väl ställdt med dem. Detta själfbedrägeri kan fortsättas ända in på domens allt afslöjande dag (vv. 22, 23).

Perikopens homiletiska grundtanke. Den, som vill finna och komma fram på lifvets väg, tage sig noga tillvara såväl för det med skenet af sanning och gudaktighet bemantlade bedrägeriet af falska andar som för själfbedrägeri, gående ut på försöket att med bekännelsen af Herrens namn förena tillgodoseende af köttet. Ty intet yttre väsen eller ens stora gåfvor utan endast den innerliga lydnaden för Guds vilja kännetecknar en människa såsom medlem af hans himmelska rike.

Homiletiska vinkar. V. 15. »Vakten eder». Huru ofta finna vi icke i Guds ord detta varningsrop! Vi gå i fara, hvart vi gå, och endast den, som vandrar i helig varsamhet, undkommer de så ofta fint spunna och försåtligt utlagda snarorna. Och en bland de största farorna är den, som kommer från de falska profeterna och deras lögnväsen. Den mera patagliga lögnen, den i ögonen fallande grofva synden är icke så farlig; den, som af den snärjes, han löper med öppna ögon och berådt mod i nätet. Men den under ett lysande sanningssken dolda lögnen, den under en skenfager andlighet gömda köttsligheten, den under eldsnit för Gud förstuckna lystnaden efter egen ära och vinning, med ett ord: synden i rättfärdighetens stulna dräkt, den vill det skarpa ögon till för att upptäcka. — Falska profeter jämte de sanna saknades aldrig i Israel. De förre förkunnade såsom Jehovahs ord det, som behagade folkets köttsliga sinne och stärkte det i dess egna meningar; de senare voro skoningslösa sanningsvittnen, med ljungeldsord bestraffande gängse synder och framför allt folkets otrohet mot och affall från förbundets Gud. Inom kyrkan förnyar sig samma förhållande. På falska profeter har där aldrig varit brist, på en predikan, som under många andliga athäfvor så framställt kristendomen, att den kunnat väl lidas af köttets trälar. — En särskild frukt af de falska profeternas verksamhet är det orena partiväsen, som uppkommer, då dels enskilda, ur sammanhanget ryckta,

till ensidighet drifna satser ur den heliga skrift göras till en andlig lösen, eller ock en människa, hennes gafvor och egendomlighet göras till en medelpunkt, omkring hvilken en andlig rörelse roterar. Kallsinnighet, misstroende, ovilja, hat, kif, strid, söndring och inbördes förkättrande visa därvid snart, huru ulfven i de falska profeternas personer lyckats bortrycka och förskingra Herrens fårahjord. Pröfva därföre andarne, om de äro af Gud! Pröfva först och sist din egen ande; tordehända du däri finner den falska profet, som framför andra är farlig, och för hvilken du behöfver taga dig väl i akt. »Den glupande ulfven», det rofgiriga vilddjuret i ditt bröst med sin lystenhet efter det, som kan mätta högmodet, vinningsbegäret och njutningsåtrån, torde icke vara så dödt i dig, som du kanske menar, och ve dig, om du låter det drifva sitt spel under sken af nit för Guds ära! »Vakten eder! Sen eder före, varen besinningsfulla, försiktiga i afseende på allt, som i världen anbefalles eder såsom sanning eller göres misstänkt för eder såsom villfarelse, ty hvarje villfarelse är angelägen därom, att framställa sig såsom sanning och att såsom sådan vinna erkännande och ingång. Vishetens ord säger (Ordsp.B. 14: 15): »En enfaldig man tror hvart ord, men en klok man aktar på sin gång». Sen eder före; låten icke bedraga eder, ty många bedragare äro utgångna i världen, ja, alla människor äro lögnare, och låten eder icke fångas under något ok, hvarken de mångas eller deras, som leda mängden. Sen eder före; det gäller edert lifs viktigaste angelägenhet, eder odödliga själ, eder eviga salighet, som, en gång förlorad, aldrig kan återvinnas. Sen eder före; frestelsen är stor, tidsandan ond och edert eget hjärta benäget för villfarelsen och lätt att förföra. I andra fall brukar kärleken till egen fördel göra människorna vaksamma och försiktiga, men i salighetssaken handla de flesta på ett oförsvarligt sätt mot sig själfva. En förförare, en irrlärare finner i världen mera insteg än tio sanningsvänner, och det gamla ordspråket: Världen vill bedragas; så må hon då blifva bedragen, är icke gripet ur luften». (Fr. Arndt).

Vv. 16—18. Af deras frukt skall man känna människorna och särskildt villoandarne. Frukt är det, som verkligen växer ur och är ett uttryck af ens inre, är motsatt kläderna, det utanpå hängande, antagna väsendet och sättet. Detta senare, fårakläderna, som synas utmärka den sanna kristne och den af Gud sända profeten, är därföre icke *frukt*. Denna är dock, äfven den, någonting yttre och i själfva verket tämligen lätt förnimbar. Haf blott akt på en människa, då hon

är lämnad åt sig själf, i hennes enskilda lif och under omständigheter, da hon tror sig vara obemärkt, och du skall snart upptäcka, hvars andas barn hon är. Också skall en lärare likasom hvarje annan människa pröfvas icke efter enstaka gärningar, ty de kunna lätt missleda, utan efter lefvernet i dess helhet. Den förståndige upptäcker utan svarighet, hvad det är, som gifver lifvet dess karakter. Ulfvanaturen, om den finns, blir snart nog uppenbar. — Att göra gudaktigheten till en vinning, det vare för högmodet, girigheten eller njutningsbegäret, utvisar den andliga rofgirigheten. Bär än törnebusken i Österlandet en frukt, som har en viss likhet med drufvor, och kan tistelns bladhufvud än ha någon likhet med fikon, sa pröfva blott på dem, sök smaka dem, och du skall ögonblickligen förnimma skillnaden. Sa ock med falska lärare och falska kristna i allmänhet. Kunna de än göra skrymtaremanteln tämligen lika de troendes rättfärdighetsdräkt pa afstånd, så sök blott att få se dem på nära håll, sätt dig i personlig beröring med dem, och är du själf verkligen en sann Jesu lärjunge, så skall du snart erfara, huru dessa människors hela umgängelse är sasom törne och tistel eller sasom en sur och förskämd frukt. Och kom ihåg, inlåt dig icke i andlig förtrolighet med människor, som beställsamt erbjuda sig till andligt sällskap med dig eller t. o. m. till andliga ledare för dig! Den ifver, hvarmed de lägga an på dig och söka hänga sig vid dig eller få dig att hänga dig vid dem, visar redan, att det ej står rätt till. Vakta dig därföre för sådant folk! De äro helt visst falska profeter. — Människor finnas, hvilka i sitt umgänge äro sasom törnen och tistlar. Genom sitt fordrande, sitt förtalande, sitt kinkiga, sitt öfversittande, bittra och gnatiga sätt både stinga de och förorsaka sveda i deras hjärtan, som älska sanningen, och det i samma mån de söka insvepa sig i ett moln af andlighet. — I allmänhet gäller, att där ödmjukhet hos en Kristi bekännare saknas, där härskar ulfvaarten, ty endast den ödmjuke kan lefva för Herren och äga den kärlek, som icke söker sitt. De mest lysande gafvor utan ödmjukhet äro blott delar af en bedragande faraklädnad öfver en ulfvanatur. — Det af Herren angifna kännetecknet på de falska profeterna är osvikligt, ty lika litet som ett daligt träd kan bära annat än dålig frukt, lika litet kan en köttslig människa bära Andens sannskyldiga frukter. Men visserligen, frukten maste, sasom sagdt, *smakas*, om man skall förnimma dess verkliga beskaffenhet; man måste skaffa sig personlig erfarenhet af en människas sinnelag, om man skall kunna rätt bedöma henne.

V. 19. Märk, det odugliga är här detsamma som det onda, och oduglig är den, som *icke* bär *god* frukt, prunkade han än aldrig så mycket med ett rikt andligt löfverk. Icke behöfver man vara en grof, inför mänsklig domstol sakfälld brottsling för att befinnas duglig endast för elden. Allt, som blott är kött, måste med alla sina frukter förgås. Endast den, som är född af Anden, skall få ärfva riket.

V. 21. Att kalla Jesus en herre är icke någon ringa ting, där det är sanning och allvar i den bekännelsen. Ingen kan ju så kalla Jesus utan genom den helige Ande (1 Kor. 12: 3). Men icke hvarje sådan bekännelse är af Guds Ande och uttryck för hjärtats fulla hängifvenhet at Herren. Bekännelsens sanning ådagalägges endast genom lydnaden för Guds vilja, som ju ock är Kristi vilja. Så innerligt äro tro och helighet, kristendom och sedlighet förenade. Där tron icke inskrifver Guds lag i hjärtat och är en lefvande och verksam drifkraft till goda gärningar, där är den blott en trosform och ingen verklig tro. »Hade jag all tro, så att jag kunde förflytta berg, men hade icke kärleken, så vore jag intet». Du kan bekänna Herren, ja, fanatiskt kämpa för hans sak, eller för hvad du anser vara hans ära, du kan gifva din lekamen hän i smärtsam martyrdöd, och dock kan du vara bland dem, som Herren icke kännes vid, ty allt detta kan du göra utan att vara delaktig af Kristi Ande. Han, din frälsare, var under den djupaste självförsakelse lydig intill korsets död (Fil. 2: 8); endast genom att likna honom i lydnad, i ödmjuk öfverlåtenhet åt Guds vilja och behag, i stilla tålamod, i helig uppoffrande kärlek, i afsägelse af allt, hvad köttet aktar stort, all egen ära och fördel, i renhet och hjärtats enfald kan du bevisa dig såsom en Jesu rätta lärjunge. — I den första kristna tiden funnos personer, vanligen unge män, som öfverlämnade sig åt ett tygellöst lif, i tanke att de sedan genom bekännelse af Jesu namn inför de hedniska domstolarne och däraf följande martyrdöd skulle utplåna all sin synd och ingå i Guds härlighet. Dessa förvillade kunde också med ett fanatiskt mod gifva sig i döden för Jesu namns skull, således kalla honom Herre på ett sätt, som syntes innebära det största allvar, men det oaktadt voro de förtappelsens barn. Så gäller det då att verkligen blifva en ny människa, att i inre och yttre mätto lyda Guds vilja. Annars är allt förgäfves och af intet värde.

Predikoutkast.

I.

Inl. 1 Joh. 4: 1.

Ämne. **Den för hvarje frälsningssökande människa nödiga andepröfningen.**

I. Andarne, som böra pröfvas.

II. Huru de skola pröfvas.

III. Nödvändigheten af denna pröfning.

I.

1. *Profeternas andar.*

a) Profet = (1) hvar och en förkunnare af gudomlig sanning, som kommer såsom af Herren omedelbarligen sänd för att vittna om hans vilja och råd; (2) hvarje församlingslärare, vare sig han i skrift eller muntligen, på ett lärdt eller enfaldigt sätt frambär en lära såsom Guds ord eller såsom utläggning af Guds ord.

b) Profeternas andar = den ande, det slags ljus och lif, som uppenbarar sig i deras förkunnelse, i deras verksamhet och i deras personliga umgängelse och vandel.

2. *Äfven deras andar, som icke äro profeter.*

a) Uppenbart gudlösa och lastbara människor komma här icke i fråga, ty de ha icke något, som förtjänar namnet ande i biblisk mening, vare sig sann eller falsk.

b) Utan här är fråga om människor, som uppenbara någon slags andlighet, någon form af kristendom och kristligt nit.

c) Deras andar = arten af deras inre lif.

3. *Den egna anden.*

a) Ens egen innersta vilja med därur framgående afsikter angående det, som Gud och hans sak tillhör.

b) Arten af de tankar och ingifvelser, som uppkomma i det egna hjärtat isynnerhet vid tillfällen, då det gäller att göra något viktigt val eller företaga något verk för Guds rikes befrämjande.

II.

1. *Efter frukterna, då det är fråga om andra människor.*

a) Frukten = allt yttre, ord och gärningar, som såsom ett uttryck af det inre framvuxit ur människans hjärtelif.

b) Därtill hör allt, som ingår i människans sedliga förhållande, sådant det gestaltar sig som ett helt och framför allt framträder, då ingen anledning till förställning föreligger.

c) Här framträda då köttets gärningar eller Andens frukter (Gal. 5: 19—22 m. fl. st.).

2. *Efter hvad man verkligen menar eller i djupet af sitt hjärta åsyftar i allt, som angår Gud och utöfvandet af hans vilja.*

a) De egna tankarne till deras verkliga halt.

b) Det förhållande, som skulle framgå ur de och de tankarne och böjelserna, om de finge råda.

c) De gärningar, som man utför, och som gifva hela lifvet dess karakter.

III.

1. *Endast den vaksamme undkommer snaran af den falska andligheten, hvars målsmän med sina fårakläder lätt bedraga den ovarsamme.*

a) Fårakläder = sken af gudaktighet, munnens bekännelse af Herrens namn, allehanda yttre verk, som falla i ögonen och synas utvisa nit för Gud m. m.

b) Dessa fårakläder lysa ofta mera än sanna kristnas redliga kristendomsväsen, som icke skrytsamt föres till torgs.

c) Därföre är vaksamhet nödvändig för hvar och en, som skall undvika villfarelsens och skrymteriets snaror.

2. *Endast den öfver sitt eget hjärta strängt vakande människan undkommer hjärtats bedrägeri och blir bevarad från att blifva en falsk Jesu bekännare.*

a) Hyckleriet kommer vanligen icke med ens till stånd hos en människa, som erfarit Jesu Kristi nådeskraft. Man tillåter sig att börja med en och annan tvetydighet; griper då och då till skenet i oviktiga ting och låter ögat skela litet hän åt världen (jfr Matt. 6: 24). Så vänjer man sig småningom vid falskhet och dubbelhet, i början under samvetets motsägelse men efter hand utan samvetsoro, tills man blir alldeles förblindad och så insnärjd i lögnväsendet, att man icke *kan* se sanningen med afseende på sig själf.

b) Därföre är det nödigt att noggrant vaka öfver sig själf och öfva den heliga självtukt, utan hvilken den falske profeten i hjärtat småningom vinner herravälde.

c) Denna självtukt är icke något ängsligt rufvande öfver en själf, utan ett ödmjukt hjärtas uppriktiga aktande på Guds vilja, samvetsgrannhet i alla stycken och strängt bedömande af egna fel och brister.

2.

Ämne. **De falska profeterna.**

1. *Som komma i en utvärtes andlighets lysande fåraklädnad, men invärtes äro regerade af en obruten själfviskhet (högmod, girighet, njutningslusta).*
2. *Som högljudt ropa Herre, Herre i en uppseendeväckande bekännelse af Jesu namn, men hvilkas lefverne icke uppenbara någonting af Kristi sinne.*
3. *Som kunna göra allahanda andliga storverk, men till sin egen berömmelse och utan att låta Herren få ha sitt verk i deras egna hjärtan.*

3.

Ämne. **Hyckleriets osaliga väg.**

1. *Inslås, då man börjar omgifva sin köttsliga ulfvanatur med en yttre andlighets fårakläder.*
2. *Vandras under försök att gifva köttets gärningar sken af Andens frukter.*
3. *Slutar med, att man faller igenom i Herrens dom och får sin lön såsom en ogärningsman.*

4.

Ämne. **Hvem gör och hvem gör icke vår himmelske Faders vilja?**

1. *Den gör denna vilja, som*

a) vaktar sig för de falska profeterna,
b) skaffar, att han varder ett godt träd,
c) frambringar Andens frukter.

2. *Den gör icke denna vilja, som*

a) icke vaktar sig för de falska profeterna,
b) gifver sig ut för att vara en annan, än den han är,
c) har sin kristendom i munnen, men icke i hjärtat.

(Efter Nebe).

Nionde söndagen efter trefaldighet.

Perikopen pa nionde söndagen handlar om den otrogne förvaltaren, en af de svåraste af de under kyrkoåret förekommande texterna. Den lärdom, Herren genom den velat gifva, ligger dock klar och är ingen annan än den, att Jesu lärjungar ha att se till, huru de rätt klokt, d. ä. med sannskyldig trohet och så, att de däraf hämta en varaktig och evig välsignelse, böra umgås med de jordiska ägodelar, de fått sig förlänade. Hafva de då, enligt den föregående söndagens evangelium, att vakta sig för allt bedrägligt sken och allt skrymteri och att med insikt och noggrannhet pröfva de andar, som äro utgångna i världen, så visar berättelsen om den otrogne förvaltaren, huru de böra visa icke mindre förstånd i bruket af de jordiska håfvorna.

Text: Ev. Luk. 16: 1—9.

Den föreliggande berättelsen har varit och är föremål för många olika tolkningar. Den är ock, såsom nämndt, i anseende till detaljerna svår, men svårigheterna ha i ej ringa grad ökats därigenom, att man vanligen betraktat den från oriktig synpunkt. Man har nämligen velat i den se en parabel af alldeles samma slag som t. ex. den om de fyrahanda sädesåkrarne eller ogräset bland hvetet, och att man i sådant fall får svårt att på det andliga området igenfinna framställningens olika moment, är helt naturligt. Att t. ex. få förvaltarens husbonde att vara en bild af Gud eller af mamon, att i förvaltaren vilja se en bild af människan i hennes bruk af de henne förlänade gåfvorna m. m. låter sig icke göra utan de besynnerligaste förkonstlingar. Nu före-

ligger emellertid lika litet här, som i fråga om den rike mannen och Lasarus, någon nödvändighet att fatta perikopen såsom en parabel i ordets egentliga mening, såsom ju ock Herren icke angifver den såsom en sådan. Den innehåller helt enkelt en berättelse från det gudlösa världslifvets område — måhända anslutande sig till någon nyligen inträffad tilldragelse —, hvari förekommer något, som Jesu lärjungar böra taga till lärdom. Af vikt är härvid att paakta, att Herren med sina ord närmast vänder sig till dessa »publikaner och syndare», som enligt kap. 15: 1 slutit sig till honom och räknades till den vidsträcktare kretsen af hans lärjungar. Dessa människor hade under sin förra lefnad, vanligen på orätta vägar, samlat sig rikedom. De hade varit mamons trälar och begagnat alla medel för att under detta korta lif, vid hvars slut de måste lämna allt, samla så många ägodelar som möjligt. Detta både syndiga och daraktiga bruk af penningen borde de utbyta mot ett klokare, som kunde skaffa dem en vinning af oändligt högre art än den, de kunde göra sig till godo på jorden. Hvad som emellertid är sagdt specielt till de i fråga varande publikanerna, gäller naturligtvis också i allmänhet; det är en allmängiltig lärdom vi ha att hämta ur denna likasom af alla andra vår frälsares tal. Efter dessa allmänna anmärkningar öfvergå vi till den egentliga utläggningen.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. *ἔλεγε δὲ καὶ κτλ.* De i det föregående kapitlet framställda liknelserna hade Herren talat med afseende på de öfver hans upptagande af publikanerna knorrande fariseerna. Nu vänder han sig till lärjungarne, dock icke till de tolf utan i allmänhet till dem, som börjat tro på honom och bland dem särskildt just till publikanerna. »En rik man» = en man, som ägde vidsträckta besittningar, hvilka han icke själf ville eller kunde förvalta. Denne man får icke anses vara en bild af Gud eller af någon personlighet inom Guds rike; men han är icke heller en personifikation af någon egenskap, dygd, last eller andemakt (mamon). Han framställes helt enkelt såsom ett exempel på den klass af rikt folk, hvars beskaffenhet och hushållningssätt tvifvelsutan voro

för Jesu åhörare väl bekanta. — Han hade en *οἰκονόμος*, en förvaltare, åt hvilken han lämnat vården om hela sin egendom och därvid förtroendefullt gifvit de vidsträcktaste rättigheter. — *διεβλήθη* blef angifven. Ordet är att fatta sensu medio; det brukas så väl i god, som dalig bemärkelse. — *ὡς διασκορπίζων*, såsom den där förskingrade hans ägodelar, vare sig genom vårdslöshet eller genom utsväfningar eller bäggedera.

Vv. 2, 3. Husbonden är öfvertygad om förvaltarens oredlighet. Angifvelsen hade kommit från pålitligt håll och var väl bestyrkt. Därföre afkunnas utan vidare afsättningsdomen öfver förvaltaren, och han förständigas att genast göra räkenskap för sin förvaltning, d. ä. framlägga alla räkenskaper och lämna ifrån sig det, han haft om händer. — Förvaltaren vet med sig sin skuld; han vet ock, att alla ursäkter och undanflykter äro fruktlösa. Därföre bjuder han ej heller till att försvara sig. Å andra sidan ingen ödmjuk bekännelse, ingen bön om förlatelse. Såsom en öfverbevisad men icke ångerfull brottsling tiger han. Förhärdad, som han är, känner han ingen blygsel öfver sitt uppförande utan är redo att fortsätta på sin onda väg. Men som en klok och förslagen man är han genast betänkt på utvägar att vinna trygghet för sin framtid, som hotar med fattigdom och nöd. Två hederliga utvägar erbjuda sig åt honom: att gräfva, d. ä. redligt, ehuru ansträngande kroppsarbete, och att tigga, den orkeslösa fattiges sorgliga men icke klandervärda utväg. Till det förra är han dels för veklig, dels oförmögen, då han därtill saknar vana; till det senare är han för stolt.

Vv. 4—7. Förvaltaren har endast kort tid på sig. Han öfverlägger icke länge utan fattar hastigt ett beslut, som är värdigt på en gång hans orättfärdighet och klokhet. Uppgiften är att få en för nöd betryggad framtid. Han tänker lösa denna uppgift så, att han på ett sådant sätt gör sig personer förbundna, att de måste nödgas erbjuda honom tillflykt hos sig, när han däraf kom i behof. Han vill således i dem skaffa sig palitliga vänner, hvilka icke skola lämna honom i

sticket. Han känner de män, till hvilka han vänder sig, och vet, att de icke skola svika hans förväntningar. De äro, likasom han själf, barn af denna värld och tveka ej att för vinnings skull handla bedrägligt. Da han gör dem solidariska med sig i ett förfalskningsbrott, sa erhåller han därmed ett band på dem, som de ha svårt att sönderslita. Lägges härtill den förbindelse, i hvilken de måste känna sig stå till den, som beredt dem stora ekonomiska fördelar, sa synes förvaltaren ha tillräcklig grund för sin öfvertygelse, att han i dessa män skall erhålla vänner, som vid behof skola antaga sig honom. Sin plan sätter han genast i verket. Han kallar hvar och en af sin herres gäldenärer (*ἕνα ἕκαστον*), saledes *alla* på sådant sätt, att han vänder sig till hvar och en särskildt och gör sig underrättad om deras skuldbelopp. De två, som särskildt omtalas, äro att betrakta såsom exempel pa, huru han gick till väga med alla. Hela proceduren antyder brådska. Förvaltaren gifver sig icke tid att ga igenom alla skuldebref; han nöjer sig med gäldenärernas muntliga upplysningar, kastar till hvar och en af dem hans förbindelse och manar på dem, att hastigt omskrifva den på det lägre belopp, han angifver. — *ἑκατὸν βάτους ἐλαίου* hundra bat olja. En bat = 15 kannor: 50 bat således 750 kannor. — *ἑκατὸν κόρους σίτου*, hundra korer hvete. En kor. = 10 bat; 20 korer, som afprutades, = 200 bat = 3000 kannor.

V. 8. ***Καὶ ὁ κύριος ἐπῄνεσεν;*** herren berömde sin otrogne tjänare för den klokhet, han ådagalagt. »Herren» är här icke Gud, icke heller Kristus, utan den rike egendomsägaren. Ehuru han ånyo blifvit bedragen, kan han dock ej lata bli att loforda den slughet och beslutsamhet, hvarmed förvaltaren gatt till väga. Själf en fin världsman och för egen del troligen van vid allehanda konstgrepp, hvari han lagt an på att ådagalägga denna klokhet, som är alla politikers och skolade världsmänniskors stolthet, känner han en viss beundran för förvaltarens ypperliga sätt att förekomma och undanrödja alla med hans afsättning följande bekymmer. Klokheten består i allmänhet i förmågan att för ernåendet af ett bestämdt syftemål finna och beslutsamt begagna

de medel, som säkert föra till detta mål. Klokheten är icke en moralisk egenskap utan af formel natur. Den är i och för sig värdefull, men den kan lika väl användas i det ondas som i det godas tjänst. Då den framstår i högre grad väcker den beundran oafsedt dess bruk, likasom man ju beundrar den kroppsliga skönheten hos en människa, äfven om denna skönhet skulle göras till medel för nesliga ändamål. — Till omtalandet af husbondens beröm af förvaltarens klokhet anknyter Jesus omedelbart en utsaga, som, på samma gång den antyder klokhetens värde, innehåller ett för hans lärjungar icke berömmande vittnesbörd därom, att de vanligen allt för litet äga och bruka denna klokhet med afseende på sitt släkte, sina trossyskon. »Denna världens barn (världsligt sinnade, köttsliga, för Gud främmande människor) äro klokare än ljusets barn» (de genom tron på Kristus pånyttfödda, af lifvet i Gud delaktiga människorna) visserligen *icke* i allmänhet och i allt; snarare äro de, hvad det hufvudsakliga angar, dårar, da de förspilla sitt eviga väl för en kort lust i synden, utan blott »med afseende på sitt eget släkte.» Deras de troendes öfverträffande klokhet består da däri, att, när det gäller att vinna jordiska fördelar, de förstå att knyta förbindelser med andra af samma art som de själfva och så begagna sig af dem, att de af dem kunna vänta sig understöd i sina företag och isynnerhet hjälp i behofvets och och nödens tid. Däraf kunna och böra ljusets barn hämta en lärdom. De böra enligt sin art, sasom rättfärdighetens tjänare, och gentemot sitt släkte, emot den himmelske Faderns barn, handla med lika klokhet, särskildt med afseende på bruket af den orätta mamon. Huru de böra göra detta, lärer Herren i de följande verserna, som innefatta tillämpningen af den i det föregående framställda lärdomen.

V. 9. »Gören eder vänner medels den orätta mamon.» Mamon = personifikation af den jordiska rikedomen, rikedomsguden. Han kallas orättfärdig (ἀδικίας) i samma mening, som förvaltaren så kallas (οἰκονόμος τῆς ἀδικίας v. 8), saledes den orättfärdiga bedrägliga mamon. Mamon är nämligen alltigenom bedräglig; den bedrager hvar och en, som i honom

ser sin Gud eller tjänar honom såsom sin herre. Han bedrager honom på den lycka, han (mamon) alltid förespeglar människorna för att locka dem i sin tjänst, han bedrar dem slutligen på deras eviga salighet. Aldrig har han hållit ett enda af sina löften till sina trälar. Därföre måste man, i st. f. att göra sig till *mamons* slaf, göra *honom* till *sin* tjänare, d. ä. att med ett från girighet och världssinne lösgjordt hjärta ställa sina jordiska ägodelar i det evigas, i kärlekens tjänst. Detta genom att genom dem bereda sig vänner, eller rättare: man gör sig genom dem vänner, då man ställer dem i tjänst hos den kärlek, som är af Gud, och hvari man efter all förmåga antager sig Herren i hans behöfvande och lidande lemmar. Dessa, eller i allmänhet de kärlekens verk, man i Jesu namn utöfvar, blifva då de vänner, som mottaga oss i de eviga hyddorna, visserligen icke så, att de blifva grunden för vår salighet, utan så, att där de utöfvas af Jesu lärjungar (märk v. 1!), som redan genom tron på honom fått rätt till inträde i hans rike, där äro de vittnen, som bestyrka denna rätt, och på hvilkas vittnesbörd likasom portarne till Guds stad öppnas för den troende, så att han sålunda mottages och införes dit af dessa på honom likasom tacksamt väntande vännerna. — Att med Göbel antaga, att med »vännerna» menas Gud själf, låter sig, trots det stöd denna mening i visst afseende synes kunna äga i Matt. 25: 40, icke göra. — ὅταν ἐκλίπῃ, »när den, mamon, utlöper, tager slut (i st. f. den i rec. upptagna läsarten ἐκλίπητε) = när i döden allt jordiskt förgår och I således i detta hänseende stån utblottade. Då gäller det, om I hafven så brukat mamon, medan i ägden den, att I skaffat eder evighetsvänner genom den. Hafven I icke det, då hafven I varit mamons trälar och måsten med honom förgås. (Jfr de ff. vv. om troheten i det lilla, d. ä. i afseende på det jordiska goda, en trohet, som just består däri, att man genom mamon förskaffar sig »vänner», således visar sig äfven i afseende på gods och guld vara Guds tjänare, som ställer *allt* till hans förfogande).

Ehuru, som sagdt, den i fråga varande perikopen icke får betraktas såsom en parabel i egentlig mening, kan den

dock vid dess *homiletiska behandling* tagas allegoriskt. Så har t. ex. H. Schartau på ett förträffligt sätt gjort (se hans »Femton predikningar» m. m.). Det tema, som den erbjuder, är, enligt det ofvan utvecklade, emellertid endast detta: *Det exempel af beslutsam klokhet, som denna världens barn kunna lämna ljusets barn, är en maning för dem att bruka sina jordiska ägodelar med den omtanke, att de af dem hämta den största möjliga vinst, den nämligen, som utfaller såsom en rik nådelön i de eviga hyddorna.*

Homiletiska vinkar. V. 1. I berättelsen är visserligen hvarken den rike mannen en bild af Gud eller förvaltaren en bild af människan i hennes förhållande till Gud, men icke desto mindre kan vid predikan öfver denna text människan med alla sina af Gud henne förlänade gåfvor och krafter framställas såsom en Guds förvaltare (hon *är* ju ock verkligen detta). Hon har intet af sig själf, allt är gåfva af Gud för vissa ändamål, ytterst hans ära, och för allt skall hon också göra räkenskap. — Såsom hennes eget (v. 12) räknas dock det, som tillhör hennes person och väsen, så att det ej kan skiljas ifrån henne, äfvensom det hon i andligt afseende af egen kraft kan åstadkomma. En annans är däremot det, hon endast tillfälligtvis och för en tid äger för att sedan lämna det åt andra. Sådant är allt jordiskt, särskildt den jordiska rikedomen. Såsom i allmänhet en människa kan förskingra, d. ä. förspilla alla de ädla gåfvor, hvarmed Gud utrustat henne, så kan hon ock göra med sina jordiska ägodelar. Hon gör detta, då hon ställer dem i köttets tjänst, i st. f. att, under måttligt och tacksamt njutande af dem för egen del, ställa dem i den rätta ägarens, Guds, tjänst. Hon har vidsträckt fullmakt angående dem; hon får handtera och sköta dem, alldeles som om de vore hennes egna i egentlig mening, och frestelsen till deras missbruk ligger därföre nära. Vare sig att man i finare eller gröfre girighet sätter sitt lif i penningen, i förvärf och ägande och sålunda gör sig till mamons träl, eller man brukar sina penningar såsom medel för köttsliga njutningar och är en slösare, så är man en förskingrare af Herrens egendom, en otrogen förvaltare.

Vv. 2, 3. När svårigheter uppstå för en världsmänniska, eller någon fara hotar, då söker hon icke blunda för verkligheten; hon fattar fastmera sin ställning i sikte, sådan den är, hon är genast betänkt på utvägar och hjälpmedel. Detta

föreskrifves ju ock af den enklaste klokhet. Men från sådan klokhet äro de flesta människor fjärran, så snart fråga blir om andliga och eviga angelägenheter. Man kan i samvetet känna sig uppfordrad att aflägga räkenskap för sitt förhållande till Gud och människor, man kan erfara allvarliga påminnelser och väckelser, man känner, att det icke står väl till med ens själ, att man är i fara att evigt förgås, och dock, man blundar, man slår ifrån sig de oroande tankarne, och i st. f. att fråga: »hvad skall jag göra för att varda salig?», söker man efter medel för att kunna bibehålla eller komma tillbaka till det gamla syndalugnet, alldeles som om ingen fara vore, blott man kan dölja den för sig själf. Klokheten borde dock bjuda en att åtminstone taga en så allvarlig sak som själens frälsning i öfvervägande, undersöka sin ställning och tänka på utvägar till räddning, ifall ställningen skulle befinnas farlig. Men nej! Här är hvarje lättsinne tillåtet, här behöfver man blott låta allt gå och bekymra sig om ingenting. — Den otrogne förvaltaren var för veklig att arbeta, för stolt att tigga, men till nya skälmstycken höll han sig icke för god. Lättja och högmod, huru många brottslingar ha icke de skapat! Och i det religiösa, huru många afhållas ej från att göra allvar af sin salighetssak, emedan de både draga sig för att gräfva, sky den kamp, utan hvilken ingen kommer igenom den trånga porten, och för att tigga, att komma inför och till Gud såsom hjälplösa, nödställda varelser, som ingen annan utväg ha än den ödmjuka, nådehungrande bönen.

V. 4. »Jag vet, hvad jag vill göra», ett ord, som utvisar rask beslutsamhet. Förvaltaren uttömmer sig icke i onyttig klagan, han förspiller icke tid och krafter på en mängd outförbara förslag. Han vet, hvad han är, och hvad som passar för honom. Också detta är klokhet. Begagna äfven du en sådan klokhet i din salighetssak! Du bör veta, hvem och hvad du är, och hvad du i följd däraf bör göra. Du är syndare och behöfver nåd; sök då nåd och endast nåd! Du är i dig själf död och mörk; sök då ej hos dig själf ljus och lif, ty ingen död gör sig själf lefvande, ingen blind gifver sig själf syn. Ut från dig själf måste du; till honom, som är lifvets ljus måste du gå, om du skall blifva hjälpt. — Ett rum behöfver du i de boningar, som kunna gifva dig en evig fristad, när detta ditt jordiska hus varder nedbrutet. Sörj då i tid för, att du ej blir befunnen hemlös, när du måste lämna detta lif. Se till, att du vinner säkerhet för, att du, när din stund kommer, far en lott i himmelen. Denna världens barn sörja

ju så omtänksamt för framtiden. Var du lika klok i fråga om evigheten!

Vv. 5—8. Synd föder synd; det ena skälmstycket drager det andra med sig. Där syndaloppet icke afbrytes genom en sann omvändelse, där föres människan steg för steg framåt i det onda, och själf syndande drager hon andra med sig. De gudlösa veta intet annat medel att råda bot på följderna af förut begångna synder än nya synder, botande sålunda ett ondt med ett värre. Men med afseende på sitt släkte handla de klokt. Den otrogne förvaltaren handlade högligen förslaget, då han begagnade sin herres penningar att med dem skaffa sig vänner, som kunde betrygga hans framtid. Han därmed likasom tvang sin herre att, trots det att han beröfvade honom hans syssla, fortfarande sörja för honom och gifva honom fullt upp, af hvad han behöfde. En samvetslös människa var han men klok. Huru mycket mera borde icke ljusets barn vinnlägga sig om en sådan klokhet i det, som tillhör dem såsom Guds och rättfärdighetens tjänare. Man glömme dock icke för ordet: »Varen enfaldige som dufvor», det andra, som står där bredvid: »Varen kloke som ormar». Med dumheter tjänar man lika litet Gud som någon annan, och den fåkunnighet, som gör allting fövändt för att icke synas ha ett vanligt sundt människoförstånd, borde dock allraminst ha burskap i Guds rike. Där blir klokheten helgad till sann vishet. — Ve den, som prisar det onda! Men detta är en sak, och en annan är att erkänna värdet af den klokhet, som också kan finnas hos en dålig människa. O, att Jesu lärjungar i sin mästares tjänst använde samma ifver och samma förstånd, som denna världens barn använda i tjänandet af *sin* förskräckliga herre. En världsträl sätter lif och hälsa på spel för en snöd vinning; huru mycket våga eller uppoffra vi för Guds sak? Och dock, den uppoffring i gods och penningar, vi göra, är icke en uppoffring af vårt eget utan af en annans, af något, som vi såsom förvaltare blott för en tid hafva om händer. — Därmed

V. 9 kunna vi dock skaffa oss vänner, som, när denna värld för oss förgås, och vi måste lämna vårt gods åt andra, kunna mottaga oss i eviga hyddor. — Kring den aflidna Dorkas' bår stodo alla änkorna i församlingen gråtande och visade Petrus de lifklädnader och mantlar, som Dorkas hade förfärdigat, då hon var med dem (Ap.G. 9: 39). De voro vänner, hvilka likasom banade väg för hennes återkallande till lifvet. Så skola ock de, som af den kristliga kärleken mottagit hjälpbevisning och tjänst, stå inför Gud och fram-

visa dessa verk såsom bevis på, huru hans kärlek bott i den själ, som utfört dem; ja, dessa verk äro, äfven om de, som mottagit välsignelsen af dem, icke stå inför Gud, uppkomna inför honom (jfr Ap.G. 10: 4, 31) och stå där såsom välsignande vittnen om den tro och kärlek, som i dessa tagit gestalt. Så bereda de för den i kärlek tjänande rum i de eviga hyddorna, så hälsa de honom med jubel, när han kommer. — Och till detta kunna penningar och förgängligt guld bidraga! Så gif då detta guld, dessa penningar evighetsvärde genom att helga dem till den kristliga kärlekens och barmhärtighetens tjänst! Insätt dem i Guds bank (Ordspr.B. 19: 17); där lämnas en ränta, som vida öfverstiger den, som utgör en girig procentares högsta lycka, ty Guds ränta gifves i evigt lifs härlighet. Glöm icke vattendrycken, gifven i Jesu namn, och det löfte, den fått. Den vederkvickelsen kan dock den fattigaste gifva den törstige vandraren. Gör det lilla, som står i din förmåga, och kom ihåg, att den fattiga änkan, som lade två skärfvar i offerkistan, lade in mer än många rika, som af sitt öfverflöd inlade stora summor.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Kor. 10: 11.

Ämne. **Den otrogne förvaltaren,**
målad oss för ögonen till

I. **Varning.**

II. **Efterföljd.**

I.

För hvad varnar oss Herren genom berättelsen om den otrogne förvaltaren?

1. *För otrohet i förvaltandet af de oss förlänade gåfvorna.*

a) Gåfvor af mångfaldig art ha vi af Gud undfått och undfå såväl genom skapelsen och försynen som genom återlösningen i Kristus. (1) Skapelsegåfvorna: de oss förlänade naturliga gåfvorna till kropp och själ. (2) Försynens gåfvor: jordiska ägodelar och andra timliga förmåner. (3) Återlösningens gåfvor: i det minsta nådemedlen och mångfaldiga nådestillbud.

b) Dessa gåfvor förvaltas otroget, då man i deras bruk icke frågar efter Gud och hans vilja, utan ställer dem i själfviskhetens tjänst. (1) Skapelsegåfvorna förfaras, då själens ädla förmögenheter och kroppens krafter odlas och brukas endast med afseende på detta lifvet för att vinna utkomst, ära och njutning. (2) Försynens gåfvor missbrukas, då jordiska ägodelar, ofta på orättfärdigt sätt vunna, användas till mättande af köttets lustar. Sammalunda kunna andra försynens gåfvor, högt stånd m. m., på allehanda sätt missbrukas. (3) Återlösningens gåfvor förspillas, då dopets nåd försummas, ordet föraktas, den heliga nattvarden brukas ovärdigt och den förekommande nådens rörelser kväfvas.

c) För sådan otrohet varnar oss berättelsen om den otrogne förvaltaren, som just afsattes från sin tjänst för den oredlighets skull, som han låtit komma sig till last.

2. *För det lättsinne, hvarigenom under ett hejdlöst syndalefverne hvarje tanke på död och dom undanskjutes.*

a) Hade icke förvaltaren så lättsinnigt undanskjutit tanken på, att han endast var förvaltare af det, han hade om händer, och att han när som helst kunde aflägsnas från sin syssla, så hade han ej låtit en så stor otrohet komma sig till last.

b) Lättsinne och tanklöshet är ock orsaken till de flesta människors hejdlösa syndalif och till den otrohet, hvarmed de umgås med allt det goda, Gud gifvit dem, och särskildt med nådemedlen.

c) Den plötsliga tillsägelsen: »gör räkenskap! du kan icke längre vara min förvaltare» väckte förvaltaren ur hans lättsinniga säkerhet, men då var det för sent att söka återfå det förspillda; en varning för detta oförsvarliga lättsinne, som hos mången fortfar ända till det sista, då den dom inbryter, som icke lämnar rum för bättring.

3. *För den veklighet och det högmod, som föranleder till utväljande af orätta vägar hellre än att gripa till redligt arbete och att ödmjukt erkänna sin orätt.*

a) Gräfva orkade förvaltaren icke; därtill var han för lat och för veklig; tigga blygdes han för. Så grep han i stället till en utväg, som förökade hans brottslighet.

b) Lättja och högmod föra många människor in på brottets väg. Man vill isynnerhet i våra dagar blifva rik i en hast och utan tåligt arbete, och så griper man till »svindeln»; man vill icke ödmjuka sig under den af Gud tillskickade tuktan, och så uppreser man sig i trots mot hans vägar och söker genom bedrägeri

och andra brott den hjälp, som kunde och borde vinnas på rättfärdighetens väg, om man i en sann bättring ville slå in på den.

c) För denna skamlighet varnar oss Herren genom berättelsen om den otrogne förvaltaren.

II.

Hvad i den otrogne förvaltarens handlingssätt manar oss Herren att efterfölja?

1. *Beslutsamheten att utan tvekan och uppskof söka den hjälp i vår själafara, som grundligt och fullständigt räddar därur.*

2. *Klokheten att för vinnande af helighetens och kärlekens höga syftemål använda de rätta medlen och det rätta sättet, och särskildt att bruka den orätta mamon så, att därigenom förvärfvas en skatt i himmelen.*

3. *Omtanken att draga andra med in i vårt andliga intresse, så att de med oss komma att samverka till vår frälsning, på samma gång de själfva däraf hämta varaktig och sann välsignelse.*

2.

Ämne. **Den lärdom till salighet, som kan hämtas af denna världens barn.**

1. *Lär att betänka din närvarande andliga ställning och din däraf härflytande tillkommande belägenhet!*

a) Hvarje människa manas att betänka detta, ty hvar och en får en eller flera gånger kallelse till räkenskap: väckelser, påminnelser om död och dom.

b) Såsom den otrogne förvaltaren ej undflydde den plågsamma tanken på den fara, som hotade honom genom mistningen af hans syssla, och såsom i allmänhet människorna pläga flitigt sysselsätta sina tankar med sin förhandenvarande timliga ställning, och med hvad framtiden kan medföra, så lär du däraf att icke undfly tanken på ditt n. v. andliga tillstånd och på den dom, som väntar dig.

2. *Lär att bruka de rätta medlen för att vinna trygghet för evigheten!*

a) Den otrogne förvaltaren tillgrep beslutsamt ett säkert medel för vinnande af framtida trygghet, ett medel, som passade

för hans belägenhet och öfverensstämde med hans sinne såsom en bedragare.

b) Gör du sammalunda i din själs sak; se till, att du med trygghet kan motse evigheten; begagna för vinnande af denna trygghet de medel och den väg, som höfves dig såsom en frälsningssökande, efter rättfärdighet och lif törstande själ.

3. *Lär dig att draga den största möjliga fördel af den orätta mamon!*

a) Förvaltaren förskaffade sig genom sin herres penningar vänner, som betryggade hans framtid, och i allmänhet använda denna världens barn sina penningar så, att de hvar för sig däraf vinna de köttsliga fördelar, som hvar och en af dem högst skattar.

b) Lär du däraf att förvärfva dig en ännu högre fördel af denna mamon; insätt den i Guds bank, därmed att du med den gör dig sådana vänner, som kunna mottaga dig i de eviga hyddorna.

3.

Ämne. **Jesu trogna och orättfärdighetens mamon.**

1. *De troende böra besinna, att mamon är orättfärdig, d. ä. ett tvifvelaktigt, bedrägligt och för själen farligt godt.*

a) Mamon är ett bedrägligt och för själen farligt godt, emedan den förer till orättfärdighet och bedrager människan både på sann jordisk lycka och evighetens salighet, om den sökes och äges för sin egen skull.

b) Detta böra vi väl besinna, på det vi ej måtte af mamons lockelser förledas att gifva oss i hans tjänst.

2. *Vi skola snart mista den* (v. 9).

a) Vi äro i anseende till det jordiska goda i samma ställning som förvaltaren, då han uppsades från sin tjänst; det skall snart, näml. i döden, bli slut på våra penningar och på allt annat, vi äga i denna värld.

b) Det gäller därföre att bruka den korta tiden så klokt och troget som möjligt, särskildt med afseende på bruket af mamon.

3. *Vi böra göra detta senare så, att vi genom mamon förvärfva oss vänner, som kunna mottaga oss i de eviga hyddorna.*

a) Den själafarliga mamon kan användas så, att den blir till själagagn; den förgängliga rikedomen kan brukas så, att den kommer att medföra evig välsignelse.

b) Detta sker, om man varsamt och samvetsgrant umgås med den samt helgar den åt Gud genom att låta den tjäna den kristliga kärlekens syftemål.

4.

Ämne. **Den andliga klokheten.**

1. *I umgåendet med de eviga skatterna.*

a) Att man så umgås med dessa skatter, då de tillbjudas, att man måtte komma i verklig besittning af dem.

b) Att man, sedan man undfått dem, så umgås med dem, att man måtte behålla dem och få dem förökade.

2. *I umgåendet med de timliga skatterna.*

a) Att man så måtte förhålla sig till den orätta mamon, att man gör sig till herre och mästare öfver den (= är af ägandet eller icke-ägandet oberoende; icke mamonstjänare).

b) Att man brukar mamon till att genom den göra sig vänner, som kunna välkomna en i de eviga hyddorna.

5.

Ämne. **Förbindelsen af klokhet och trohet i Herrens tjänst.**

Därvid är att framställa den sinnesförfattning,

1. *hvarvid hvarken trohet eller klokhet finns;*
2. *hvarvid trohet utan klokhet* } *äger rum:*
3. *hvarvid klokhet utan trohet* }
4. *hvarvid trohet och klokhet äro förenade.*

(Steinhofer).

6.

Ämne. **Äfven den största klokhet hos denna världens barn är endast en half klokhet.**

1. *Ty just det viktigaste uraktlåta de.*
2. *De förgäta, att det öfverhufvud är den högsta oklokhet att vara ett världens barn.*

(Gaupp).

Tionde söndagen efter trefaldighet.

I föregaende söndags perikop mötte oss Herrens maning att likna denna världens barn i klok omtanke, dock icke efter världens sätt utan i enlighet med Guds rikes väsen. I det evangelium, vi nu gå att betrakta, finna vi, huru denna klokhet i första hand bör bestå däri, att vi känna den tid, hvarunder vi af Herren sökas, och att vi allvarligt besinna, hvad vår sanna frid tillhör. Kristi tårar öfver Jerusalem, som icke gjorde detta, betyga mer än de kraftigaste ord den fruktansvärda faran att låta nådens tid gå sig ur händerna.

Text: Ev. Luk. 19: 41—47.

Exegetiska anmärkningar. Det, som i vår text omtalas, inträffade vid Jesu konungsliga intag i Jerusalem. Herrens gråt öfver denna stads förblindelse och hans profetia om hennes undergång (vv. 41—44) omtalas endast af Lukas. Berättelsen om tempelreningen (vv. 45—48) finnes däremot också hos de båda andra synoptiska evangelierna.

V. 41. Det var från Oljeberget Herren skådade ner öfver Jerusalem, och på samma gång skådade han i anden det förskräckliga öde, som väntade denna profetmördande stad. Han brast då i tårar. — *κλαίειν*, gråta, mera uttrycksfullt och tillkännagifvande en häftigare sinnesrörelse än *δακρύειν*. »Vid Lasarus' graf såg Herren Maria och judarne, som voro i hennes sällskap, gråta. Här är han ensam den, som gråter midt under allas högljudda fröjd. Här likasom där tänker han icke på sin ära, sitt lidande; den medlidsamme öfversteprästens tårar gälla redan före Getsemane endast våra synder, som utgöra hans plåga och hans hjärtas djupaste smärta». (Stier).

Vv. 42—44. »O, att du visste»! Ett utrop, kort, afbrutet, såsom da en onämnbar smärta gifver sig uttryck. — *καὶ σὺ*, »*också* du», nämligen i likhet med lärjungarne och åtskilliga andra. — *καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ*, »och det i denna din dag»: Jesu högtidliga ankomst till Jerusalem, hvarvid han mottog folkets hyllning såsom Messias, var Jerusalems dag, en dag då frälsningen på det kraftigaste sätt för sista gången erbjöds henne. Ännu kan därföre Jerusalem trots sin förra synd och sitt förskjutande af Herren, vända sig till sin klippa och räddas. Visste, förstode blott den olyckliga staden, hvad som hörde till hennes frid, så skulle hon vända om och ställa sig i ödmjuk lydnad till sin konungs förfogande. Men hon är blind för sin fara. Herren vet, att hans sista nådesanbud skall förkastas, han själf förkastas, och att Jerusalem därmed skall besegla sitt öde. — *ἐκρύβη*, fördoldt, nämligen genom Jerusalems självförblindelse, med hvilken Guds förstockande såsom straff förenar sig. — »*Ty* dagar skola komma öfver dig» o. s. v. Det var således på »dessa dagar» Herren isynnerhet tänkte, då han under tårar betygade, att Jerusalem icke betänkte, hvad dess frid tillhörde, eller hvad det behöfde iakttaga för att undgå de dagarne. Hade den olyckliga staden anat det förfärliga elände och den ohjälpliga undergång, som väntade henne, och orsakerna därtill, då hade hon på ett helt annat sätt skickat sig mot honom, som nu på ett så högtidligt sätt erbjöd sig åt henne såsom Messias. Han ensam, mottagen i tro och lydnad, hade kunnat bringa räddning, men såsom hon i sin självförblindelse förkastade honom, så föll det henne aldrig i tankarne, att hon, Guds egen stad, Guds helgedom, skulle kunna lämnas åt fördärfvet. — Herrens profetia om Jerusalems förstöring gick i bokstaflig fullbordan. Staden blef att börja med så innesluten af belägringsverk, till hvilka hörde en med torn späckad mur omkring henne, att hon likasom kväfdes af detta förfärliga famntag. En lång tid gjorde de belägrande romarne icke ett enda anfall mot staden utan läto hungern och partistriderna inom henne göra sitt verk och nöjde sig för egen del med att tillbakavisa utfallen af de

belägrade. Så blef Jerusalem »trängdt på alla sidor». »Dig och dina barn, som äro i dig, skola de slå ned till marken». Jerusalem skulle jämnas med marken och dess invånare kastas till jorden såsom i grund öfvervunna. Själfva grundvalarne för staden skulle upprifvas och dess uppbyggande på den gamla grunden således omöjliggöras. Detta var den andra, afslutade akten af det, som skulle öfvergå Jerusalem. — *ἀνθ᾽ ὧν οὐκ κτλ*, »därföre, att du icke» o. s. v. Orsaken till straffdomen var således försummandet af den tillbjudna frälsningen. Tiden för dennas erbjudande började med Johannes döparen, nådde sin höjdpunkt med Herrens treåriga arbete och afslutades med apostlarnes vittnesbörd.

Med v. 44 slutar den första afdelningen af perikopen. Den andra, som historiskt med den sammanhänger, synes i sakligt hänseende ej lätt att förknippa med den förra. Dock gifves det ett verkligt sammanhang, ty Herrens stränga uppträdande i templet bör eller åtminstone kan betraktas såsom en domshandling och icke såsom en maning till bättring. Den straffdom, Jesus förkunnat öfver Jerusalem, likasom inleddes genom hans utdrifvande af dem, som köpte och salde i templet: judafolket, som genom sin obotfärdighet och girighet neddragit sin religion och gudstjänst i köttets orena väsen, skall utdrifvas ur Guds helgedom, skall ej längre få vara Guds folk, skall såsom en torr gren afhuggas från Guds oljeträd (Rom. 11: 20, 21).

Vv. 45, 46. Berättelsen om denna Herrens doms- och maktgärning finnes ock hos de andra synoptikerna (jfr Matt. 21: 12—17; Mk. 11: 15—19) och i samma sammanhang som hos Lukas. Den tempelrening däremot, som Johannes omtalar (Joh. 2: 13—17) var en annan och ägde rum vid början af Herrens offentliga uppträdande. Med likartade handlingar började och afslöt Jesus således sin verksamhet, för så vidt den hade afseende på templet, hans Faders hus, inom hvilket han uppträdde med den myndighet, som tillkom honom, och genom hvars ådagaläggande han framställde och bevisade sig vara *Sonen*, arfvingen till allt, Herren, som kom till sitt tempel (Mal. 3: 1). — Tempelförgården (hedningarnes

förgard) begagnades såsom marknadsplats, skenbart till de tempelbesökandes bekvämlighet, därigenom att dels det heliga myntet (sikeln) där tillhandahölls till växling mot det gangbara romerska myntet, dels ock offerdjur af alla slag såldes till dem, som bodde långt från Jerusalem och på grund af tillåtelsen i 5 M.B. 14: 24 ff. ville för värdet af de i deras hemort försålda delar af deras egendom, som skulle tillfalla Jehovah, köpa djur till offer och offermåltider m. m. Prästernas snikenhet hade dock neddragit allt detta till ett schackergeschäft, hvarigenom de pa allt sätt sökte skaffa sig vinning. — *ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς.* »Mitt hus skall vara ett bönehus». Templet var visserligen också ett offerhus, men offret är väsentligen intet annat än den förkroppsligade bönen, hvadan templets egentliga karakter var den af ett bönehus. — »Röfvarkula», ett tillhall för vinningslystna, orättfärdiga schackrare, som, så mycket som var möjligt med bevarande af skenet af rätt, plundrade sin nästa. Hela judafolket skulle ha varit en Guds helgedom, ett prästerligt folk, som i anda och sanning hade att frambära offer och först och sist sig själf såsom offer åt Gud, men det hade blifvit en röfvarkula eller en samling af röfvare. I sin egenrättfärdighet beröfvade de Gud hans ära, och genom sin orättfärdighet i öfrigt hade de förvandlat det heliga landet till ett röfvarenäste. Därföre skulle de ock därifran utkastas, likasom Herren utdref schackerfolket från templets förgård.

Anm. Om Herrens sista tempelrening är att betrakta sasom en domshandling, så är däremot den första af Johannes omtalade reningen att anse såsom en väckelse- och nadeshandling, genom hvilken Herren, uppträdande såsom Sonen i sin Faders hus, erbjöd sig åt sitt folks troende hyllning. Sålunda börjar Herren med nåd och slutar med dom.

Vv. 47, 48. Jesus fortfor att lära i templet under skyddet af den gunst han ännu ägde hos folket, som med ifver kom att höra honom. De skriftlärdes och de äldstes fiendskap sof icke. Den sökte och skulle snart finna tillfälle att göra sig gällande. —

För predikan öfver denna text erbjuder sig följande *hufvudtema: Öfver det folk och öfver den människa, som Kristi tårar starkare än något annat anklaga för hårdnackad obotfärdighet, sväfvar Guds af ingen barmhärtighet mildrade vredesdom.* Eller: *Först sedan Kristi kärlek förgäfves uttömt alla medel till ett folks eller en människas frälsning, och Herren endast kan bevisa sin kärlek genom medlidandets tårar, inbryter domen öfver detta folk eller denna människa, men då ock utan skonsamhet.*

Homiletiska vinkar. V. 41. »När Jesus fick se staden». Hvad såg han då vid denna anblick? Han såg väl stadens prakt, dess tempel, ett underverk af byggnadskonst, dess fasta läge, dess skenbara trygghet och dess lysande sken af gudaktighet, men han såg ännu mer, och det sådant, som var af sorgligaste art. Han skådade skrymteriet vid dessa lysande yttre gudstjänster, den andliga blindheten både hos folket och dess ledare, den sedliga ruttenheten inom alla klasser, den förskräckliga fiendskapen mot sanningen, det bedröfliga lättsinnet hos dem, som nu ropade »hosianna» och snart skulle skräna sitt »korsfäst»; han ser denna stad, profeternas mörderska, reda sig till att kröna sina blodsdåd genom att gjuta hans, Messias', heliga blod, men han ser ock Guds straffdoms örnar redan sväfva öfver detta syndanäste, han ser Jerusalem dränkt i sina barns blod och förstördt af elden — och han brister i gråt. Och o, hvilka tårar af den heligaste, renaste kärlek! *Du* skulle helt säkert, vore du än aldrig så ädelsinnad, känt ditt hjärta svälla af bitterhet vid tanken på det, som din frälsare i anden såg; du skulle ha känt ditt sinne uppvälla i harm öfver så mycken uselhet, så många brott, sådan obeskriflig gemenhet och otacksamhet, och det framför allt, om du vetat, att all denna ondska skulle vända sig mot dig, som dock visste med dig, att du i allt med renaste välvilja och under stor självförsakelse sökt dessa förstockades bästa. Men han, Guds son, den helige, som pinades af synd och ondska i en grad, hvarom vi, orena varelser, icke kunna göra oss en föreställning, han har endast tårar af det innerligaste, skäraste medlidande med mördarestaden! Här är i sanning fullkomlighet, en ande utan fläck, ett hjärta utan tillstymmelse till själfviskhet, en himmelsk renhet, sådan ingen ängel besitter den, en kärlek, hvars höjd, bredd och djup ingen mäter. Tillbedjan inför honom, all

nåds och sannings herre och källa, och blygsel ända ner i hjärterötterna öfver oss själfva höfves oss här. — Låt din frälsares tarar döma dig, så skola de locka dig till bättring, och kunna *de* icke tränga dig till hjärtat och förmå dig att allvarligt besinna, det din frid tillhörer, så torde din hjärtehårdhet vara obotlig. — Kristus grät vid anblicken af Jerusalem. Hvad skulle han ha gjort inför våra sodomitiska storstäder, inom hvilka fördärfvet har nått en höjd, som snart trotsar all beskrifning, och som dock stadigt växer. Öfver Jerusalem, den högt benådade staden, hade Herren tårar; öfver Kapernaum och Betsaida, hvilka ock mottagit så många nådesbevis, uttalade han däremot ett »ve». I hans tårar ligger ett förskräckligt »ve», hans »ve» innesluter hans medlidsamma gråt.

V. 42. Huru få människor veta och besinna, hvad som hör till deras sanna frid! I själfva verket kan ej heller någon af sig själf veta det. Herren måste lära oss det, och han söker också att göra det. Men huru få akta på hans barmhärtigt varnande röst! — Att fatta sitt evighetsmål i sikte, att söka och mottaga nåd, ljus och lif af Herren, att med allvar fara efter det, som är ofvan, att i Gud ha sitt allt, det är att behjärta det, som hörer till ens frid. För att vinna ro bråka människorna i ständig oro under jagande efter det jorden tillhörer, och så slå de döförat till för hans röst, som så huldt ropar: »Kommen till mig, så skolen I finna ro till edra själar». — »Denna *din* dag». Människan har *sin* dag, sin tid, då hon under Guds tålamod kan synda snart sagdt så mycket som helst; då yfves hon i sin inbillade herreställning, fråssande i och af sitt förmenta frihetslif. Hon har ock sin dag, da henne tillbjudes nåd till frälsning; det är hennes nådedag i egentlig mening, den tid, då allt likasom heligt sammansvärjer sig mot henne för att förmå henne att göra bättring. Då nödgas hon göra det evighetsviktiga valet mellan lif och död. Förspilles denna tid, då inträder *Guds* dag, domens och hemsökelsens dag, då Gud genom sin vredes straff häfdar sin ära gent emot dem, som hårdnackadt nekat honom att till sin egen salighet ära honom såsom sin Gud och Frälsare. — Människans själfförblindelse och Guds förstockande af hennes hjärta gå hand i hand med hvarandra. Den, som förhåller sanningen i orättfärdighet och sålunda förstockar sig själf, han blir af Gud öfverlämnad till ett ovärdigt sinnelag (Rom. 1: 18, 28), beröfvad ljuset och insvept i mörker. Gud later icke gäcka sig; hvad människan sår, det far och måste hon skörda; det är lagen,

det är den rättvisa domen. Redan här medför försummandet af Guds nåd ett allt större aflägsnande från nåden, hvarvid icke blott människan går allt längre bort från Gud, utan Gud ock drager sin nåd undan människan och förstockar henne, därföre att hon förstockar sig själf. — O, att hafva blifvit så förblindad, att allt ljus blifvit en människa beröfvadt, så att hon icke *kan* se, därföre att hon icke *velat* se, det är dock något förskräckligt. Så var det med Jerusalem, sa går det med hvarje obotfärdig i otro framhärdande syndare.

Vv. 43, 44. Herren vet, hvad oss öfvergå skall. Han ser i fröet och utsädet frukten och skörden, han ser i gudomligt förutvetande framtiden såsom nutid. Så kände han på det noggrannaste, hurudant Jerusalems öde skulle blifva. Och likasom Jerusalems härlighet och dess trygghet ej hindrade honom att se dess stundande ödeläggelse, så bedrages han icke af det närvarandes ofta lysande sken. Må vi ej låta oss vilseledas! Synes icke världen lefva i stor och väl grundad säkerhet? Hvilka tecken till hennes undergang kunna väl märkas? Och dock, domaren är för dörren. Den enskilda människan njuter sitt lif med friskt mod; allt ler mot henne, och ju mer hon lefver sig själf, desto bättre synes det gå för henne. Hvar är något tecken till fara? Ja, sa dömer ock den oförståndige om det dofva lugn, som i naturen råder före orkanens utbrott. — När allt går dig väl i händer, och lyckan likasom vill suga sig fast vid dig, var då i räddhåga, ty svåra prof torde då vara nära. När åter nöden kommer, gif dig då icke utöfver; släpp icke hoppet till Gud, och var vid godt mod; olyckan är lika litet som lyckan evig här i världen. — Fullständig var Jerusalems förstöring; icke sten på sten! Och denna stolta världsbyggnad, som ju synes trotsa all förgängelse, huru skall den icke på den dagen sönderbrytas i sina innersta fogningar, ja, icke sten på sten skall lämnas i henne. Men ännu är den behagliga tiden, ännu är frälsningens dag. Ännu står hon där, denna fasta jord, i all sin härlighet, och den lättsinnige ler tryggt åt talet om hennes undergång. Men den, som med upplysta förståndsögon skådar in i den andliga världen och märker, huru där ser ut, han förnimmer redan det dofva mullret af Guds vredes annalkande askor, han skådar världen, sådan hon är, en åtel, och han vet, att straffdomens örnar redan nalkas med starka vingslag.

Vv. 45, 46. Templet i Jerusalem var bestämdt till undergång, likväl öfvergaf Jesus det icke; han nitälskade fastmera för dess helgd och renade det med helig nitälskan från allt, som stred mot dess bestämmelse. Har ock kyrkan ge-

nom människors synd och otrohet blifvit mycket fördärfvad, så höfves det icke en kristen att hånfullt lämna henne eller haglöst och missmodigt låta eländet vara som det är, såsom om det ej lönade mödan att söka bot därför. Så länge Herren icke har öfvergifvit sitt tempel, har du icke rätt att öfvergifva det, och intet fördärf får göra dig modlös i striden mot detsamma. Du har icke att ängsligt fråga efter, hvad du kan eller icke kan uträtta. Dig tillhör blott att vara ett troget Herrens vittne och att göra din plikt. Icke för framgången eller felslaendet af ditt arbete utan blott för själfva detta arbete skall du göra räkenskap. — Den rätta gudstjänsten sker i anda och sanning och är icke bunden vid något yttre. Dock kan och får yttre gudstjänst hvarken saknas eller föraktas. Den är den inre gudstjänstens form och kropp men ock ett medel för dess framkallande och befrämjande. Herrens exempel visar, att vi icke böra vara likgiltiga för dess värdiga firande, och de, som i församlingen hafva myndighet, böra känna sin plikt att från våra kyrkor drifva ut dem, som där köpa och sälja, d. ä. allt, som profanerar dem. Kan du emellertid icke detta, eftersom du är »utan all myndighet», öfver *ett* tempel har du dock något att säga, nämligen ditt eget hjärta. Där har du ock utrymme för helig nitälskan, om du eljest af en sådan lifvas. Rensa det, rena det med oaflåtlig omsorg, att det måtte blifva och vara en värdig boning för den helige Guden, ett tempel, där han tillbedes i anda och sanning. — Guds hus, bönehuset, en röfvarekula! Ja, så gick det icke blott med Jerusalems tempel, det har så gått också med Kristi kyrka, och fastän Herren tid efter annan i nåd rensat henne, så har röfvareväsendet genom det heligas neddragande i det världsliga och dess förvandlande till medel för neslig vinning åter och åter insmugit sig. Människor äro människor, och vi ha ej en bättre natur än de, som Herren utdref ur Jerusalems vanhelgade tempel. Samma synder förnya sig därföre under alla tider fastän under olika former, och köpes och säljes det än icke i bokstaflig mening i våra kyrkor, girighet och annat köttsligt väsen behöfver man dock icke med ljus och lykta söka efter ibland oss. Bot och bättring behöfs. Låtom oss börja med oss själfva!

V. 47. Jesus lärde hvar dag i templet, ändock det var så oskäradt, och ehuru han visste det vara bestämdt till undergång. Lofvad vare han, att han icke drager sig undan oss för vår orenhets skull, att han lärer och fortfarande vill lära i våra kyrkor trots det, att han inom dem funnit och finner så

mycket att bestraffa. Vi vilja följa hans exempel och icke uppträda såsom kyrkoomstörtare utan göra allt för att bevara och rädda, hvad räddas kan. Domen tillhör icke oss utan Gud, och i stället för att nedkalla den må vi innerligt bedja: »skona oss, milde Herre Gud!»

Predikoutkast.

1.

Inl. Ordsp.B. 13: 13.

Ämne. **Deras olyckliga ställning, som icke känna den tid, då de varda sökta.**

I. Den tid, då en människa af Herren sökes.

II. Huru en människa icke känner denna tid.

III. Den olyckliga ställning, i hvilken hon i följd däraf är.

I.

1. *En människas lifstid är i allmänhet taget en nådatid, och därföre kan man säga, att hela en människas lifstid är en tid, hvarunder hon af Herren sökes.*

2. *Det gifves dock företrädesvis en viss tid af människans lefnad, då alla yttre och inre omständigheter samverka för att förmå henne till omvändelse, och då är för henne i egentlig mening den tid, då hon af Herren sökes.*

II.

1. *Många känna ej sin besökelsetid i följd af självförvållad okunnighet och i sammanhang därmed stående fördomar, som göra, att de taga nådens rörelser för allt annat, än hvad de äro (vanligen för frestelser eller anfall af naturligt svårmod m. m.), och därföre göra de allt för att kväfva dem.*

2. *Andra känna ej sin besökelsetid i följd af en mer eller mindre medveten förhärdelse mot nåden: de förstå, att de borde allvarligare, än hvad de göra, sörja för sina själar, men i sin världskärlek skjuta de dock oupphörligt nåden ifrån sig.*

III.

1. *De äro i en olycksalig ställning och komma i en ännu sämre, ty där nåden icke mottages, där viker den bort, och människan öfverlämnas åt ett förvändt sinne.*

2. *Slutligen inbryter Guds vrede öfver syndaren till evigt fördärf.*

2.

Ämne. **Den viktiga och behjärtansvärda sanningen, att Herren hvarken försummar sig med sina nådebesök eller med sina domar.**

I. Att Herren icke försummar sig med sina nådebesök.

II. Att han ej heller försummar sig med sina domar.

I.

1. *Herren — nådebesök, utan kommer städse i rättan tid till alla med kraftiga frälsningsanbud.*

a) Herren syntes lämna hela människosläktet åt den förtappelse, som det själft genom synden ådragit sig, men i tidens fullbordan kom han människorna till hjälp, då han sände dem sin enfödde son.

b) Herren Kristus försummade sig aldrig under sitt köttsdagar med att åter och åter tillbjuda Israel frälsning. Med outtröttlig kärlek sökte han församla Jerusalems barn, såsom hönan församlar kycklingarne under sina vingar.

c) Han försummar sig aldrig med någon själ utan nalkas alla med sina tillbud af nåd och hjälp i rättan tid. (1) Han kommer med sin kallande och uppväckande nåd till den andligen bekymmerslöse. (2) Han talar tröstens upprättande ord till den under syndabördan arbetande och betungade. (3) Han kommer med hjälp och förlossning till sina trogna i deras nöd, med varningar i farans stund och med bestraffningar för deras fel, allt i rättan tid.

2. *Det är viktigt att känna tiden, under hvilken människan sålunda besökes af Gud* (vv. 42, 44).

a) Viktigt för dig, som ännu vandrar så nådelös, därföre att du lefver så säker i dina synder, på det att du må besinna, hvad din frid tillhörer, och göra bättring, medan frälsningens dag ännu varar.

b) Viktigt för dig, bekymrade själ, på det att du ej måtte visa ifrån dig evangelii tröst, då din frälsare vill lyfta bördan från ditt betungade hjärta. Det är hans *vilja*, att du skall tro och bli frälst.

c) Viktigt för dig, som genom tron står i Guds nåd, på det att du må kunna uthärda i nödens stund, blifva bevarad i frestelserna, få felen afhjälpta och bristerna helade.

II.

1. *Herren — domar, utan låter sin vrede utbryta i rättan tid.*

a) Det kunde synas, som om Herren försummade sig med sina domar, alldenstund ondskan synes hafva oafbruten framgång.

b) Men det är icke så. Där ăteln är, dit församlas Guds straffdomars örnar. Herren synes dröja, därföre att vi mäta hans gärningar och vägar efter timlighetens i stället för efter evighetens måttstock. Han låter ondskan hållas, utveckla sig och mogna, han tiger därvid, och det är, som om han ej vore till. Hvarföre? Därföre att han är den allsmäktige och allvise, som icke i känslan af någon svaghet öfverilar sig med uppenbarelsen af sin arm. Dock, till slutet kommer hans dom (1) öfver hvarje för densamma moget folk (vv. 43, 44); (2) öfver enskilda människor såväl i lekamligt som andligt afseende. Till sist den allt afgörande slutdomen.

2. *Det är viktigt att behjärta den sanningen, att Gud ej försummar sig med sina domar, ty eljest gör man ingenting för att undfly dem.*

a) Orsaken till många människors säkerhet är den, att de ej tro på Guds straffande rättfärdighet. Därföre gripas de ock af hans domar och störtas i plötsligt fördärf. Så judarne (jfr 2 Pet. 3: 3—6).

b) Förberedelserna till Guds domar äro långsamma, utförandet af dem blixtsnabbt. Den, som ej vakar, fångas af dem såsom af en snara. Isynnerhet gäller detta om den yttersta domen.

c) Endast de troende, som vakande vänta brudgummen med tillräcklig olja i sina lampor, nås icke af de stora vattenfloderna (Ps. 32: 6), men äfven de behöfva påminnas om och behjärta det, som Guds ord säger om Guds domar, ty eljest stjäl sig slummern på dem, och därunder kunna de spilla oljan ur sina käril, så att deras lampor slockna, just då de behöfva brinna med det klaraste sken. —

3.

Ämne. **Herrens tårar öfver de förtappade.**

1. *Äfven de, som vandrat så långt på förtappelsens väg, att de icke kunna återvända, äro föremål för Kristi kärlek, men endast genom tårar öfver dem kan han bevisa denna kärlek.*

a) Herren har icke lust till den ogudaktiges död, utan att han omvänder sig och lefver. Han har ej heller lust till dens död, som *måste* dö, d. ä. till dens eviga förtappelse, som så i otro förstockat sig, att han ej kan mottaga nåd och frälsas.

b) För en sådan förtappad människa har Herren ännu tårar, och hvarje tår är ett vittnesbörd om, huru kär äfven den själen var för honom.

2. *Herrens tårar öfver de förtappade äro det mest gripande vittnesbörd om storheten af deras synd.*

a) Hvarje synd är fruktansvärd, ty den är en öfverträdelse af den högste Herrens vilja och lag; men den otro, som afgjordt förkastar Kristus, är dock alla synders synd, ty den innebär förakt för och förtrampande af Guds kärleks högsta uppenbarelse.

b) Jesu tårar visa detta. De skola ock en gång falla brännande på deras själar, som t. o. m. mot deras vittnesbörd förstockat sig.

3. *Öfver de förtappade gråter Herren, ty han vet, hvilket elände väntar dem.*

a) Såsom Jerusalem gick till en ohjälplig och fasansfull undergång, så gå de förtappade till evigt elände, ur hvilket ingen frälsning finns.

b) Herrens kärlek låter hans hjärta brista öfver dem, då han betänker fasan af den fördömelse, mot hvilken de gå.

4.

Ämne. **Hvad betyder det, då Kristus endast har tårar för en människa?**

1. *Jesus hade tårar af oändligt medlidande med människorna i deras elände, men hans medlidande sträckte sig mycket längre än till tårar: han påtog sig deras elände och gaf sig i döden för dem.*

2. *När Jesus har endast tårar för en människa, då betyder det, att han uttömt alla sin kärleks medel för hennes frälsning.*

3. *Har Jesus endast tårar för en människa, då betyder det, att hon är ohjälpligt hemfallen under en dom, hvars förskräcklighet öfvergår all vår föreställning.*

5.

Ämne. **Tvenne bevekelsegrunder till bättring, oss förehållna i dagens evangelium.**

1. *Tårarna i Jesu öga.*
2. *Ordet i Jesu mun.*
3. *Gisslet i Jesu hand.*

(Efter Ståhlin).

Elfte söndagen efter trefaldighet.

Sammanhanget emellan perikopen på denna söndag och den på den föregående kan angifvas så, att här visas oss vägen till undkommande af den vredes dom, som judarne åsamkade sig, då de i fariseisk berömmelse af sin egen rättfärdighet icke ville och kunde känna den tid, da de besöktes af Guds frälsande nåd. Det är den botfärdiga syndabekännelsen och bönen, som förer till delaktighet af denna nåd, under det att egenrättfärdigheten utesluter därifrån.

Text: Luk. 18: 9—14.

Exegetiska anmärkningar. V. 9. I det vår text närmast föregående stycket (vv. 1—8) hade Herren hos lärjungarne inskärpt nödvändigheten af ifver och uthållighet i bönen. Om det sinnelag åter, hvari bedjaren bör nalkas Gud, undervisar oss vår perikop. På grund af detta sammanhang maste vi antaga, att liknelsen om fariseen och publikanen är framställd till varning för Jesu lärjungar, visserligen icke så mycket hvad apostlarne angar, som fastmera beträffande dem, som väl slutit sig till Kristus men icke låtit sig grundligare tuktas af hans Ande. Bland dem funnos sådane, som på grund af sin yttre ostrafflighet enligt den mosaiska lagen menade sig vara rättfärdiga, såsom de ock med ett visst förakt betraktade dem af Jesu anhängare, som i likhet med publikanerna icke varit fria från uppenbar synd. Att det är till de egenrättfärdige inom den vidsträcktare lärjungakretsen, Herren ställer sina ord, synes ock följa däraf, att, sa snart det eljest i evangelierna är fråga om något Herrens tal till eller om fariseerna och de skriftlärda, det alltid med be-

stämdhet utsäges, att det är dem, det gäller. — *τὴν παραβολὴν ταύτην*, denna liknelse. Ordet liknelse är här taget i den mera omfattande bemärkelsen af exempel (*ὑπόδειγμα*) (jfr exeg. anm. till ev. på 9 söndagen efter trefaldigh.). Herren framställer således här exempel på tvenne slags människor af helt olika sinnesart i fråga om det, som Gud och frälsningen tillhörer, och visar till lärjungarnes undervisning och varning värdet och följden af de bägge af dessa olika sinnelag framgångna olika sätten att nalkas Gud.

Vv. 10—12. De två männen gingo *upp* till templet; detta låg nämligen högt beläget på berget Moria. — »att bedja»; sådan bön, sådan ens andliga karaktär. Därföre skildrar Herren här beskaffenheten af de bägge männens bön, när han vill rätt lifligt för sina lärjungars ögon måla egenrättfärdigheten och dess motsats. — Fariseen stod, hade ställt sig eller intagit en viss bestämd plats, säkert så långt fram och så bemärkt som möjligt. — *σταθεὶς*, är ett starkare uttryck än *ἑστὼς*, som brukas om publikanen. — Fråga är om *πρὸς ἑαυτόν* skall hänföras till *σταθεὶς* eller till *προσηύχετο*. I språkligt hänseende äro bäggedera lika berättigade, ifall man läser *σταθεὶς πρὸς ἑαυτόν ταῦτα προσηύχετο*. Antages däremot konstruktionen *σταθεὶς ταῦτα πρός ἑαυτόν προσηύχετο*, är naturligtvis det enda riktiga att med vår nya öfversättning återgifva stället med: »han bad för sig själf», således tyst. Fråga är dock, om icke den andra konstruktionen måste anses riktigare, i det att den mening, som då uppkommer, synes öfverensstämma med fariseens hela väsen: han stod för sig själf, på en utvald plats, skild från de öfriga i hans ögon ovärdiga människorna. I detta fall talas icke om någon *tyst* bön. Också synes det komma väl öfverens med fariseens hela sinnesart, att han högt och skrytsamt uttalade sin bön, med hvars innehåll själfva tonen i sådant fall komme i full harmoni. — Fariseen syntes gifva Gud äran, men hela hans bön är endast en berömmande beskrifning på hans egen rättfärdighet, och Guds namn får blott tjäna såsom skylt därvid. — *οὐκ εἰμὶ ὥσπερ κτλ.* Han själf står på ena sidan, alla öfriga människor på den andra, och han ensam öfvergår dem

alla; ingen är i rättfärdighet hans like. Denna rättfärdighet bestar för det *första* i frånvaron af de synder och laster, i hvilka så många människor lefva, och särskildt är fariseen vida upphöjd öfver den arme, långt ifrån stående publikanen. För det *andra* höra till denna rättfärdighet vissa gärningar, i hvilka fariseen öfverträffar alla andra. — *νηστεύω δὶς κτλ.* Det var i fastande och tiondegifvande fariseen stod sa mycket öfver alla andra. Fastandet aktades af judarne högt. Lagen påbjöd endast en fasta om året, nämligen på den stora försoningsdagen (jfr 3 Mos. 16: 29—31). Fariseen däremot fastade två dagar i veckan (antagligen måndag och torsdag), ett bruk, som efter exilen uppstått bland judarne. Han gaf ock tionde af allt, hvad han förvärfde (icke af hvad han *ägde*, jfr Luk. 11: 42; Matt. 23: 23). Moses hade emellertid påbjudit tionde endast af fältets frukt och hjordarnes afkastning (3 Mos. 27: 30; 4 Mos. 18: 21; 5 Mos. 14: 23). Fariseen gör således öfverloppsgärningar; han icke blott håller lagen, han gör, enligt sin egen mening, mycket mer än lagen kräfver; han äger en öfverflödande rättfärdighet. Under sådana förhållanden kan det saledes icke vara fraga om nåd och barmhärtighet hos Gud. Gud är fastmera fariseens gäldenär. — Med allt detta bör dock ihågkommas, att fariseens rättfärdighet, sådan den nu var, dock var *verklig*. Han var sådan, som han sade sig vara, och han gjorde det, hvaraf han berömde sig.

V. 13. Publikanen stod långt ifrån, icke aktande sig värdig en plats bland de öfriga bedjarne (jfr Luk. 15: 19, 21). Af skam och blygsel öfver sig själf och sitt lefverne vågade han icke upplyfta sina ögon. Han slog sig för sitt bröst; ett tecken af djupaste nöd och smärta, kanske ock (såsom Godet vill) därtill, att han kände sig värd döden. — Judarne bådo vanligen stående, med ansikte och händer lyftade mot himmelen. Publikanens sätt häntydde därföre på en ovanlig själsställning, en den djupaste förkrosselse och ånger. Vid allt detta fanns hos honom ett skriande frälsningsbegär i förening med hopp till Guds barmhärtighet. Därföre beder han också, såsom han gör, kort men af hela sin själ, såsom

när en i lifsfara stadd människa uppger ett nödrop, hvari hennes ångest sammanpressar sig i hela sin styrka. Han vädjar uteslutande till Guds barmhärtighet; för honom är Gud och hans nåd *allt*, just därföre att han själf är i djupaste mening tillintetgjord. — *ἱλάσθητί*, miskunda dig. Ordet förekommer blott här och i Ebr. 2: 17. Där står det intransitivt, här däremot transitivt, »har synden till objekt, och uttrycker, såsom v. Hofmann säger, en handling, hvarigenom synden upphör att göra Gud onådig på människan» (Nebe). — *ὁ ἁμαρτωλός*, synda*ren* (best. form), likasom vore han den ende i sitt slag. Fariseen ansag sig såsom den rättfärdigaste af alla; publikanen åter såsom den störste syndaren pa jorden.

V. 14. Läsarten *παρ᾽ ἐκεῖνον* är att fördraga framför den såväl i rec. som af Westcott och Hort antagna *ἢ ἐκεῖνος*. Det kan öfversättas antingen med *framför* eller *mer* än den andra. Huru detta uttryck är att första, beror på betydelsen af *δεδικαιωμένος*, rättfärdigad. Är här fråga om en vunnen sedlig beskaffenhet, så erkännes blott en gradskillnad i de bägge männens rättfärdighet: publikanen var i kraft af sin ödmjukhet en bättre människa än fariseen, fastän äfven dennes goda gärningar måste erkännas och ha sitt pris. Är däremot rättfärdiga = insättandet i en rättfärdigs stånd och ställning (genom syndernas förlatelse och upptagande i nåd hos Gud), då blir meningen den, att endast publikanen gick hem rättfärdigad. Den senare uppfattningen är tvifvelsutan den riktiga. Det var nåd publikanen begärde, och det var nåd han fick. I kraft af denna nåd var han rättfärdiggjord inför Gud. Denna nåd undfick däremot fariseen icke, såsom han ej heller hade begärt den. Han var till freds med sig själf och sin rättfärdighet. Den förde han hem med sig från templet men ingenting därutöfver. Inför Gud var han dömd. Att detta är den rätta uppfattningen framgår ock klart af slutorden: »Den sig upphöjer» o. s. v. Fariseen blef på grund af sitt högmod förklarad brottslig inför Gud; publikanen däremot blef upphöjd = upptogs i nådens stånd, d. ä. blef rättfärdiggjord inför Gud.

Perikopens homiletiska grundtanke: Den grundlagen i Guds rike, att den sig upphöjer, varder förnedrad, och att den sig förnedrar varder upphöjd, tillämpad i synnerhet i fråga om syndares rättfärdiggörelse inför Gud.

Homiletiska vinkar. V. 9. Människor, som mena sig vara rättfärdiga för Gud pa grund af sina gärningar, gifvas af mer än ett slag. Ej blott den själfbelatna fariseen, som tröstar på sin höga andlighet och sitt nit för Gud och gudstjänst, utan äfven den uppenbara världsträlen, som någorlunda iakttager den konventionela sedlighet, som fordras för att få vara med i godt sällskap, anser sig vara mer än tillräckligt rättfärdig för att vinna inträde i himmelen. Och de, som ha tagit Guds nåd på entreprenad och äro i egen mening upphöjda till barnaskapet hos Gud, med hvilket själfbehag kunna de ej betrakta sig och sin ställning till Gud, anse sig för synnerliga Guds gunstlingar och tacka Gud därför, att de icke äro såsom andra människor, hvilka vandra förtappelsens breda väg, utan ha fått så mycken nåd, ja, sa *mycken* nåd och därigenom blifvit så mäktigt upphöjda. Fariseen kan kläda sig på många sätt, men hurudana kläderna än må vara beskaffade, den andliga fåfängan, själfbehaget och det högmodiga nedblickandet på andra såsom de där »publikanerna», djäfvuls- och världsbarnen, uppenbarar honom. — I själfva verket är egenrättfärdigheten en synd, lika svar att vakta sig för, som den är svår att grundligt öfvervinna, där den vunnit fäste. Högmodsdjäfvulen bor i hvarje Adams barn, och äfven de, som fått ögonen öppnade för sin verkliga belägenhet, in i hjärterötterna, blygas öfver sig själfva och veta, att endast en oändlig nåd kan frälsa dem, kunna smaningom och förr än de ana blifva snärjda af högmodssnarorna. Vi böra därföre icke tala med sådan förhäfvelse om fariseerna och deras skrymteri. Äfven härvidlag göra vi väl, om vi komma i håg det ordet: den, som är utan synd, han kaste den första stenen.

V. 10. Så snart en människa kommer till någon angelägenhet om Guds rike, ja, äfven om hon därvid redan fran början gripes af det nit för Gud och sin frälsning, som icke är efter rätt kunskap, så beder hon. Där ingen bön finns, där råder fullkomlig likgiltighet för allt, hvad Gud och kristendom heter, låt vara att man af vana iakttager vissa fädernеärfda, ännu starka kristliga seder och bruk. Och såsom fariseen med icke mindre ifver än publikanen uppträdde i templet

för att bedja, så äro den falska gudaktighetens anhängare icke mindre flitiga i andaktsöfningar än verkligt fromma människor; understundom tvärtom. Men här om någonstädes gäller det, att två kunna göra ett och detsamma, och det är ändå icke detsamma. Fariseen beder en fariseisk, publikanen en botfärdig syndares bön, och skillnaden är omätlig. Du går upp i templet, du kommer i Herrens hus, men i hvilken afsikt? För att göra Gud en tjänst, som sedan skall räknas dig till godo? Eller för att lugna ditt samvete, som understundom oroar dig för ditt öde i evigheten? Eller för att därmed bättra upp din borgerliga rättfärdighet, som synes dig behöfva en tillsats af litet gudsfruktan för att räcka till såsom inträdeskort i himmelen? Eller för att förnöja dig med åhörandet af den eller den ryktbare predikanten? Eller för att göra, som andra göra, och således för att ej bryta med häfdvunnen sed? Eller kommer du verkligen för att få sann uppbyggelse, för att erhålla undervisning, ljus, tuktan, tröst och kraft ofvanefter och för att med Guds församling tacka och lofva Herren för all hans barmhärtighet och trofasthet? — Se till, att din gudstjänst icke är skrymteri, och nalkas icke Herren med ett dubbelt hjärta!

V. 11. »Fariseen stod för sig själf» — hans andliga högmod framträdde redan i det sätt, hvarpå han valde och intog sin plats i templet. Huru ofta ha icke våra kyrkor gjorts till fåfängans marknadsplatser! *Där* har ofta mer än eljest utvecklats flärd och fåfänga i kläder o. d., och äfven den världsliga rangskillnaden har ej sällan där gjort sig bred. Men också den andliga rangskillnaden har vetat att därvidlag göra sig gällande. Särskildt har man velat ha en särskild plats vid Herrens bord och varit så rädd för att därvidlag råka i sällskap med publikaner och syndare, att man hellre än att utsätta sig för denna förnedring dels uraktlåtit att vid bordet infinna sig, dels dukat ett åt sig själf. — Fariseens bön var tacksägelse, men att få något af Gud, därom bad han ej. Han var rik, hade nog och behöfde intet, och hans fullkomliga belåtenhet med sig själf ger hans bön både dess innehåll och form. Likväl, tacksägelse höfves väl en rättfärdig människa, och illa står det till i det hjärta, som aldrig drifves till tack och lof. Men det är skillnad emellan att tacka och att tacka. Den ena gången är tacksägelsen, såsom hos fariseen i texten, endast ett illa förklädt skryt, den andra gången stiger den ur ett ödmjukt hjärta, som ej vet, huru det skall kunna rätt lofva Gud för hans oändliga barmhärtighet. Dess underlag är da en djup känsla af egen ovärdighet, och

genomandad, som den är, af salig blygsel, får den delvis formen af syndabekännelse. »Herre, jag är allt för ringa till all den barmhärtighet och till all den trohet, som du din tjänare gjort hafver» (1 Mos. 32: 10). — »Jag är icke såsom andra människor, röfvare» o. s. v. Lätt var det för fariseen att hos sig finna en lysande rättfärdighet; han mäter sig ju med mattstocken af andras och därtill de gröfsta syndares lif, han skådar sig själf icke i spegeln af Guds heliga lag utan i spegeln af andras uselhet, och på det sättet finner han helt naturligt sig själf förträfflig. Och dock, att afhålla sig från mord, röfveri, tjufnad, äktenskapsbrott o. a., det är ju icke någon så öfvermattan stor rättfärdighet. Men jämförd med de många, som lefva i sådana synder, må han ha sitt pris, denna självförnöjda dygdehjälte. — Men du, se du till, att du ej mäter dig med den aln, som egenkärleken brukar begagna i fråga om bedömandet af den egna rättfärdigheten, den, som heter jämförelse med andra, uslare än en själf (jfr Gal. 6: 3, 4). Skåda dig i stället i spegeln af frihetens fullkomliga lag, pröfva dig efter, jämför ditt väsen och ditt lefverne icke med den rättfärdighet, som lagen i sin yttre bokstafliga lydelse framställer, utan sådan den är förklarad af och förverkligad i Kristus, så skall det blifva annorlunda med dig och en annan ton i din bön. — »Eller såsom denne publikan». Hvilket äckligt självbehag, hvilken motbjudande andlig fåfänga uttalar sig icke i dessa föraktfulla ord! Isynnerhet här se vi det fariseiska sinnelaget afslöjadt. Och huru kan det vara annorlunda? Den, som inbillar sig vara något inför Gud, huru mycket mera måste han icke anse sig vara inför människor eller i jämförelse med andra människor! Likasom ödmjukheten är grundvalen till all sann dygd, så är högmodet, framför allt det andliga, den själens grundskada, som fördärfvar allt, och som äfven gör vårt förhållande till våra medmänniskor till ett missförhållande i djupaste mening. Ve den högmodige! Har han än allt annat för sig — *Gud* har han emot sig.

V. 12. Hvilken skatt af sköna öfverloppsgärningar har icke denna farisé! Och icke underligt. Den, som så lätt blir färdig med Guds lag, att han anser den uppfylld genom afhållandet från mord, rån, äktenskapsbrott och andra sådana grofva missgärningar, han kommer lätt nog till en rättfärdighetsställning, högre än den lagen framställer och kräfver. En grundförvillelse är, att man fattar Guds lag ytligt och icke förstår eller icke vill behjärta dess djupa andlighet. Häraf icke blott syndasäkerhet och egenrättfärdighet utan

äfven föreställningen om dessa öfverloppsgärningar, af hvilka man än på ett, än på ett annat sätt vet att berömma sig. Så framför allt inom påfvedömet. Och hvilka gärningar! Fasta och tiondegifning, ceremonier och åthäfvor, penningegåfvor och s. k. välgörenhet! Dessa skola såsom sådana vara förtjänstfulla och innebära en rättfärdighetsbevisning af högt värde, hjärtat må vara hurudant som helst. Men Herren säger: »Gören trädet godt, så varder frukten god», och: »Huru kunnen I, som själfva ären onda, göra något godt?» (Matt. 12: 33, 34). En god människa gör goda gärningar, men inga goda gärningar kunna göra en ond människa god, såsom ju ock sådana människors »goda verk» visserligen ha det godas form men sakna dess väsen, den goda halten. De äro falska mynt; de ha myntets prägel men ej dess metall. Och för sådant vill man köpa sig ingång i Guds rike, tillträde till och delaktighet af Guds härlighet!

V. 13. Vill du se, huru rättfärdighet för Gud vinnes, så se på publikanen! Han har varit kanske en grof syndare, han har lefvat utan Gud i världen, och från de missgärningar, som fariseen undvikit, har han icke varit fri, på samma gång han litet frågat efter fasta och tiondegifvande. Men nu känner han sin synd såsom den djupaste förnedring, såsom det, hvarmed han skändat och befläckat sig själf. Därföre blygs han både inför Gud och människor och vågar sig för skams skull, knappast in på templets heliga område, likasom han ej heller vågar lyfta sina ögon mot himmelen. Men han känner sin synd också såsom det svåraste brott, och han vet sig vara värd döden. Därföre ängslas han i sitt samvete, hans själ är full af brännande smärta, och han slår sig för sitt bröst såsom en, hvilken vill för sorgs skull uppgifvas. Han stygges vid sin synd och vid sig själf och begär innerligt frälsning. Och denna kan han icke i någon mån bereda sig själf; han känner sig vanmäktig och bunden i träldomen under sitt inre fördärf, och han har måst uppgifva alla försök att själf rädda sig eller att göra sig själf värdig Guds nåd. Endast en tillflykt har han, den, som är uppenbarad i Guds löften genom hans tjänare, profeterna; och den tillflykten är Guds blotta barmhärtighet. Till denna flyr han ock helt och obetingadt under redlig bekännelse och bön, öfverlämnar sig åt den, omfattar den, såsom den drunknande omfattar räddningsplankan, och så gifver han Gud äran såsom Herre och Frälsare, såsom den där dömer och förlåter, såsom den där ensam är rättfärdig och dock gör syndare rättfärdiga, då de i tro kasta sig i hans nåds armar. — Detta är vägen till

rättfärdighet för Gud. Den är icke behaglig för kött och blod, för denna gamla människa, som af alla krafter kämpar för sitt lif och spjärnar emot den sanning, som dömer henne. Men genom hennes död går vägen till lifvet i Gud. Gif henne då med all både hennes orättfärdighet och egenrättfärdighet i döden, i det du gifver rum för den dig sökande naden, på det att du med publikanen må komma till den bättring, som är till Gud, och den tro, som är till vår Herre Jesus Kristus. — »I publikanens bön finna vi å ena sidan Gud, å den andra syndaren och emellan båda ett ord, som syftar på nådastolen; så skall det vara».

V. 14. »Han gick hem rättfärdigad». Hvilken vandring i glädje måtte det icke ha varit. *Till* templet under ångest och suckar, skam och tårar; *från* templet i tröst, frid, tacksägelse och løf! *Trång* är porten till Guds rike, men innanför den är vidt rum, ty där försättes man på nådens fria höjder, där hjärtat ändtligen andas djupt och fritt; det andas i atmosfären af Guds kärlek. — Den sig upphöjer, varder förnedrad, och den sig förnedrar varder upphöjd; det är den orubbliga lagen. Hvarför? Ty den är uttrycket för *sanningen* i vårt Gudsförhållande. Endast ödmjukheten höfves en människa inför Gud, ty hon är intet utom eller bredvid Gud; ja, än mer, hon är en förtappad varelse. Att ödmjuka sig för Gud är då att ställa sig på sanningens grund, att vara sann, att gifva sanningen rätt. Den däremot, som upphöjer sig själf, intar en alldeles falsk och förvänd ställning till Gud, och han är alltid af lögnen. Så äro ödmjukhet och sanning, personlig sanning, oskiljaktiga ända därhän, att de i visst afseende sammanfalla, likasom å andra sidan lögn och högmod, personligt fattade, äro två sidor af samma sak. Därföre *kan* Gud ej annat än stå emot de högfärdiga; därföre gifver han alltid de ödmjuka nåd.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Sann och falsk andlighet.**

1. *Lika däri, att de framträda i en gudstjänst under åtminstone delvis lika omständigheter* (v. 10).

a) Motsatsen till andlighet eller fromhet af hvad slag som helst är världslighet, uppenbarad i likgiltighet för det andliga och eviga, ehuru äfven världsligheten kan ha en fromhet, framträdande i en vanegudstjänst och ett yttre formväsen, som är utan nit och angelägenhet om det, som hör till Guds rike.

b) Andlighet är den sinnesförfattning, i följd hvaraf det, som angår Gud och hans rike, har för människan en framstående vikt.

c) Hvarje slag af andlighet gifver sig uttryck i gudstjänst, i ett tjänande af Gud, dels (1) i det, som vanligen kallas gudstjänst, i hvilken bönen är en hufvudsak, dels (2) i gärningar, genom hvilka människan visar sig ha nit för Guds sak, för hvilken hon ock är färdig att göra efter omständigheterna afpassade offer.

2. *Den falska andligheten uppgår väsentligen i yttre verk och öfningar, den sanna andligheten är en tillbedjan af Gud i anda och sanning.*

a) Den falska andligheten är i grunden alltid fariseisk och såsom sådan något väsentligen utvärtes. Icke så, att den ej skulle veta af allehanda religiösa stämningar, men så, att den ej har sin källa i en verklig pånyttfödelse och däraf följande lif i Gud. Den lägger därföre hufvudsakligen an på ett yttre fromhetsväsen och vet icke af någon sann helgelsesträfvan, såsom ock själfva de former, i hvilka den framträder, icke så mycket öfverensstämma med Guds ord (jfr v. 12), som fastmera med människostadgar. Den är i själfva verket en stadgarnes andlighet, hvarvid icke blott falsk kyrklighet utan äfven och isynnerhet vissa för olika tider egendomliga andliga modeting och modeverk göras till kännetecken på andligt lif.

b) Den sanna andligheten är däremot till sitt väsen just *anda*, d. ä. innerlighet i tro och kärlek. (1) Hjärtats sanning (uppriktighet) inför Gud i botfärdighet; innerlig, barnslig förtröstan till Gud genom Kristus. (2) Redlig vilja att gifva sig under Andens tukt och ledning. (3) Herrens fruktans sinne och evighetsallvar. (4) Trohet i Guds tjänst i den kallelse, man undfått,

i förening med hjärtligt deltagande och verksam välvilja i förhållande till nästan.

3. *Den falska andligheten regeras af högmodets anda, den sanna andligheten är ödmjuk.*

a) Det obrutna högmodet hos den falska fromheten framträder både i förhållande till Gud och till människor. (1) Till Gud i otillbörlig, förmäten förtrolighet gentemot Gud; i tillgripande af själfvalda sätt och vägar för hans tjänst; i en af egenrättfärdig själfbespegling härflytande nådeberömmelse, som inför Gud får karaktären af fariseens: »Jag tackar dig Gud att» o. s. v. (2) Inför människor: förakt för andra, framträdande i själfkära jämförelser med andra, i nedsättande af det goda hos andra, i förkastande af sådant, som ej öfverensstämmer med den godkända andliga snitten; partiväsen; andligt påfvedöme; människoträldom.

b) Den sanna andligheten är ödmjuk inför Gud och just därföre sant ödmjuk och sant sjalfständig inför människor. (1) Ödmjukhet inför Gud, icke framträdande i tillgjord publikanism utan i djup syndakänsla, (v. 13); lif på och i nåden allena; underdånighet under och lydnad för Guds vilja; barnslig räddhåga för allt falskt egenvilligt väsen och i allmänhet för all orätt. (2) Inför människor: aktning och heder, bevisad hvarje människa; intet andligt öfversittareväsen; undfallenhet, där ej sanningen och kärleken kräfva motsatsen. Denna ödmjukhet går hand i hand med självständighet inför människor: icke träl under andras meningar och tycken; icke låta sig bestämmas af andras beröm eller tadel, icke heller af det andliga modeväsendet för dagen; ingen mäkling med falska grundsatser eller eftergifvenhet för den falska andlighetens fordringar, framställda såsom fordringar af den kristliga kärleken.

2.

Ämne. **Den rikedom, som gör fattig, och den fattigdom, som gör rik.**

I. Den förmenta rikedomen på eget godt gör själen utfattig på det sannskyldiga goda.

II. Den verkliga och kända fattigdomen på allt eget godt gör själen rik på det sannskyldiga goda.

1. *Den egenrättfärdiges förmenta rikedom på eget godt.*

a) Den egenrättfärdige: den, som förtröstar på sig själf, att han är rättfärdig, och försmår andra (v. 9). (1) Den egenrättfärdige utöfvar rättfärdighet: han går i templet för att bedja, han är

olik den stora syndarehopen: hvarken röfvare, äktenskapsbrytare eller bedragare. (2) Häröfver lyckönskar han sig själf: han tackar Gud, att han icke är såsom andra människor. (3) Under det att han med munnen gifver Gud äran för det han menar sig vara, betraktar han sig själf med välbehag, menande sig vara så rik på eget godt, att han ej behöfver mer än framställa sig för Gud i denna sin godhet för att blifva af honom förklarad för rättfärdig. (4) Han försmår andra; jämförande sig med den stora mängden af lastbara och brottsliga människor, finner han sig stå mycket högt öfver dem.

b) Den egenrättfärdiges rikedom är till endast i hans egen inbillning. (1) Eget godt har ingen människa, ty hon är intet af och genom sig själf. (2) Utan den ödmjukhet, i hvilken människan känner och erkänner, att hon är intet, finns hos henne icke *grundvalen* för det sanna och goda. (3) Det kan då naturligtvis ej hos henne finnas det inför Gud gällande goda självt.

2. *Den egenrättfärdiges förmenta rikedom gör hans själ fattig på det sannskyldiga goda.*

a) Det sannskyldiga goda = den sanna rättfärdigheten, (1) som utgår från, meddelas af och gäller inför Gud, (2) som borttager syndaskulden (syndaförlåtelse) och medför befrielse från syndens makt och herravälde (Guds kärleks utgjutande i hjärtat genom den helige Ande, Rom. 5: 5).

b) Detta sanna goda hindras den egenrättfärdige af sin inbillade rikedom att erhålla. (1) Då synden icke botfärdigt kännes och bekännes, kan den icke förlåtas. (2) Då människan upphöjer sig själf, så kan Gud ej annat än förnedra henne. (3) Sålunda är den egenrättfärdige utfattig på det sannskyldiga goda, på ljus och lif i Gud, på sann frid och lefvande hopp.

II.

1. *Den botfärdiges kända och erkända fattigdom.*

a) Fattig är den, som har intet, som han kan kalla sitt. (1) Den botfärdige är fattig i sin ande: han känner sig hafva intet godt i och af sig själf, och han har ännu icke lärt känna den rikedom, han har hos sin frälsare. (2) Såsom utfattig lider han brist, han hungrar och törstar, han far illa och lider nöd, han är naken och eländig.

b) Den botfärdige blyges i sin fattigdom; han »står långt ifrån», aktande sig ovärdig deras sällskap, som han finner vara bättre än han själf; han vågar ej upplyfta sina ögon (v. 13).

c) Den botfärdige känner, att han är fattig genom sitt eget förvållande, och han slår sig därföre såsom en lifdömd brottsling för sitt bröst (v. 13).

d) Den botfärdige flyr till Guds blotta miskund i Kristus Jesus. I denna Guds miskundsamhet ser han sin enda räddning, den enda hjälpen i sitt elände.

2. *Den botfärdiges fattigdom förer till rikedom genom delaktigheten af Guds rika nåd, som rikligen öfverflödar, där synden öfverflödar.*

a) På syndens botfärdiga bekännande följer syndernas förlåtelse.

b) På den förkrossande blygseln öfver synden följer den saliga skammen äfven den outsägliga nåden.

c) På det ödmjuka flyendet till Guds barmhärtighet följer det nådefulla upphöjandet till barnaskapet hos Gud.

d) Så blir den i anden fattige rik genom nåden, som rikligen öfverflödar till hjälp och frälsning, till lif och frid, till ljus och kraft i Gud genom Jesus Kristus.

3.

Inl. Luk. 1: 53.

Ämne. **De mätta och de hungriga inför Gud.**

1. *De mätta i deras framträdande inför Gud.*

a) De andligen mätta; de, som tycka sig hafva nog och intet behöfva till sina själar: de egenrättfärdiga (Upp B. 3: 17).

b) De framträda inför Gud med anspråk på att vara hans älsklingar på grund af det, de äro eller i hans tjänst uträtta.

c) De undfå intet af Gud, alldenstund de intet behöfva; de stå inför honom såsom vredens kar.

2. *De hungriga i deras framträdande inför Gud.*

a) De hungriga; de, som känna sin andliga fattigdom och därföre lida nöd till själen.

b) De framträda inför Gud såsom tiggare, begärande barmhärtighet, idel barmhärtighet.

c) De undfå det, de begära, och stå därföre såsom nådens kar inför Gud.

4.

Ämne. **Två slags rättfärdighetssträfvanden.**

1. *Sträfvandet att upprätta den egna rättfärdigheten.*

a) Huru detta sker.
b) Hvartill det förer.

2. *Sträfvandet efter att vinna Guds rättfärdighet.*

a) Huru detta sker.
b) Hvartill det förer.

5.

Ämne. **Den stora skillnaden emellan fariseen och publikanen.**

1. *Den förre tackar så, att han glömmer att åkalla, den senare åkallar så, att han sedan kan tacka.*
2. *Den förre jämför sig med andra människor; den senare betraktar sig själf i lagens spegel.*
3. *Den förre uppräknar sina dygder; den senare bekänner sina synder.*
4. *Den förre behåller med alla sina dygder ett ondt samvete; vid all sin syndighet mottager den senare rättfärdiggörelse inför Gud.*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

6.

Ämne. **Hvad hör till rättfärdiggörelsen inför Gud?**

1. *Hjärtats ödmjukhet.*
2. *Syndens bekännande.*
3. *Nådens omfattande.*

(Sommer).

Tolfte söndagen efter trefaldighet.

Herren hade botat den kananeiska kvinnans dotter (Matt. 15: 21—28). Han begaf sig sedermera genom Sidon (troligen det till staden Sidon hörande landområdet) åt öster utmed Genesarets östra strand, sedan han ofvanom denna sjö öfvergått Jordan. Så kom han till Dekapolis, där den händelse tilldrog sig, som i vårt nu föreliggande ev. omtalas.

Den döfstummes botande vittnar i första hand om Herrens härlighet, men fästa vi oss vid resultatet af denna Herrens stora gärning, eller att den döfstumme bade hörde och talade, och att det skedda uppväcker hans och folkets lof till Gud, så finna vi häri ett sammanhang emellan denna och den föregående söndagens text. Den barmhärtighet, som vederfares den botfärdige syndaren, bör lösa hans tungas band till Guds lof och glad bekännelse af hans namn. Vår perikop kan alltså sägas representera den tanken, att har en människa mottagit rättfärdighetens stora gåfva af Gud, så tillhör det henne att i redlig bekännelse af Herrens namn förkunna hans lof och i allmänhet att ställa sin tunga i hans tjänst.

Text: Ev. Mark. 7: 31—37.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 31, 32. Dekapolis, de tio städernas land, låg på östra sidan af Jordan. Det utgjorde ett statsförbund af tio städer, af hvilka Skytopolis torde ha varit den förnämsta. Inbyggarne i dessa trakter, med hvilka Herren redan genom den besattes i gadarenernas landsändar botande (Mk. 5: 1—20) kommit i beröring, voro till största delen hedningar. Genom det nämnda undret äfvensom genom ryktet voro Jesu bade barmhärtighet och undermakt

kända i dessa landsändar, så att den döfstummes vänner kunde känna sig uppfordrade att anlita honom. — Då den döfstumme icke kunde erhålla någon kunskap om Herren, fingo andra tänka och tala för honom. — μογιλάλος, eg. mödosamt talande. Antagligen kunde mannen framstöta vissa ord, reminiscenser från den tid, då han kunde höra och tala. Att han varit *född* döfstum, antyder icke texten, och just ordet μογιλάλος gifver vid handen, att han i barndomen kunnat tala, men med förlusten af hörseln också mistat talförmågan. — »De bådo honom lägga handen på honom», nämligen för att bota honom. Men för den döfstummes botande var det icke nog, att hans vänner hade förtroende till Jesus; äfven han själf borde tro, ty tron är mottaglighet för och mottagande af öfvernaturlig hjälp likasom af den pånyttfödande och helgande nåden. För att så vidt möjligt föra honom till denna tro, vidtager Herren med honom de åtgärder, som omtalas i

Vv. 33, 34. Herren tar den sjuke afsides ut från folket. Under den församlade mängdens sorl och rörelser var det omöjligt att göra den döfstumme uppmärksam på, hvad som skulle ske med honom. I andra fall fordrade Herren tro hos de sjuke såsom villkor för deras botande; i detta fall vill Herren allraförst *väcka* tro hos den hjälpsökande. För detta ändamål var det nödigt, att dennes alla tankar och sinnen riktades på Jesus, på det att han, till hvilken Herren endast kunde tala genom tecken och åtbörder, genom det Herren gjorde måtte förstå, hvarom fråga var, och väckas både till ifrig åstundan och förtröstansfullt hopp om hjälp. Detta är tydligen orsaken därtill, att Herren denna gång mot sin vana omgifver sin hjälpbevisning med så många yttre åtgöranden. Han sätter sina fingrar i den sjukes öron, han vidrör hans tunga, fuktande den med sitt spott, han blickar inför den hans åtbörder följande sjuke upp mot himmelen, och med allt detta vill han säga den sjuke något, vill framkalla tro hos honom. Då han sätter sina fingrar i hans öron, antyder han för honom, att han vet, hvarest hans onda har sitt säte, och att han skulle blifva botad därifrån. Genom berörandet

af den sjukes tunga med det af spotten fuktade fingret vill Herren göra för honom begripligt, att han har att vänta sin helbrägdagörelse af Herrens mun genom det maktord, som därifrån utgår. Med uppblickandet till himmelen antydes för den sjuke, att all verklig hjälp kommer från Gud, och att han bör anropa honom om denna hjälp. I den döfstummes elände, som redan i och för sig uppväcker hans medlidande, träder inför Herrens öga hela mänsklighetens elände och afpressar honom en suck, som på samma gång är en bön till hans himmelske Fader, att han ville stärka honom till att bereda, såsom i föreliggande fall den döfstummes, så hela den under synden lidande och suckande mänsklighetens frälsning» (efter Nebe). — Sedan Herren sålunda likasom talat till den sjuke för att göra honom skicklig att mottaga hjälpen, säger han: »Effata», ett syriskt ord, som betyder: upplåt dig. Ordet gäller den sjuke. Genom sin döfstumhet hade han varit likasom tillsluten, otillgänglig för en stor del af de intryck utifrån, som för en människa är af så stor betydelse, särskildt för intryck af ordet, detta medel för själens upplysning och frälsning. Nu skulle han, genom att i kraft af Jesu ord återfå hörsel och talförmåga, öppna sig härför. Det är likasom det vore hans egen gärning, på samma sätt som annars, t. ex. vid Herrens tillsägelse: »stå upp och gå!» de lame kunde göra och verkligen gjorde, hvad Herren sade. Hans ord verkade det, som de dock själfva gjorde: skapade hos dem gärningen. Så ock den döfstumme; det är, som om han själf öppnade de öron, som förut varit förseglade, som om han själf lösgjorde sin tunga från dess band.

Vv. 35, 36. Icke blott hörselförmågan återställdes; den döfstumme talade äfven redigt och sammanhängande; hjälpen med ens hel och fullständig. Detta förökar det underbara, ty människor, som under en lång tid icke kunnat tala, behöfva, om de återvinna talförmågan, en tids öfning för tungan, innan de kunna tala flytande. — Herren förbjuder de tillstädesvarande att omtala det skedda. Han ville icke väcka ett uppseende, som på grund af folkets köttsliga sinnesart

kunde blifva hinderligt för hans frälsaregärning. Undren tjänade visserligen att fästa uppmärksamhet vid hans person, men å andra sidan kunde de ock vända uppmärksamheten från honom och hans ord: allt kunde genom folkets lättsinne komma att uppgå i ett nyfiket springande efter att få se underverk. Dessutom gaf det oförstandiga betraktelsesättet af Herrens stora gärningar allt för lätt näring åt dessa köttsliga messiasförhoppningar, med hvilka Herren hade att oupphörligt kämpa. Att emellertid Herrens förbud icke åtlyddes, det kan väl ursäktas hos en entusiasmerad folkmassa, men rätt var det icke, och antagligen förskaffade denna välmenta egenvillighet Herren flera olägenheter.

V. 37. Häpnad öfver Herrens stora gärning intager sinnena. De lyftas ock därigenom till ett Guds lof, som nog för stunden var uppriktigt menadt men utan djupare rot. Allt har han, Gud, väl beställt»; han gör *allting* väl, ingen nöd, intet elände är honom öfvermäktigt; både döfva och stumma helar han. Att sådan hjälp finns och meddelas, det visar, att allt är väl beställdt. Ingen behöfver gå rådlös och förtviflad, då man har en sådan Gnd och Frälsare. Allt är godt under hans hand.

I följande sats kan perikopens *homiletiska grundtanke* återgifvas: *Nog är det i följd af synden illa beställdt i världen, full af nöd och lidande som hon är, men allting har dock Gud väl beställt, ty intet elände håller stånd mot makten af Jesu Kristi frälsarehärlighet, tillgänglig för, ja, erbjudande sig åt alla till hjälp och räddning i all nöd.*

Homiletiska vinkar. V. 31. Hän mot Dekapolis ställer Herren sina steg. En gång förut hade han varit i de trakterna och där såsom öfverallt uppenbarat sin härlighet (Mk. 5: 1—20) I stället för att låta beveka sig till tro, hade invånarne, mera rädda om sina svin än om sina själar, enträget bedt Herren att gå sin väg, och han hade gått, ty han trugar sig icke på någon. Nu återkommer han dock, om icke just till Gadara, så dock till landet, där denna stad låg, och hvars inbyggare voro af samma halt som gadarenerna. Att det är Faderns ledning, som återför honom till dessa mörka, hedniska trakter, förstå vi väl, men därjämte se vi

ock, huru människornas otacksamhet och rahet icke kunna göra Herren vacklande och ljum i hans kärlek. Han återkommer tid efter annan till de hjärtan, som afvisat honom, och han släpper ingen människa, sa länge någon möjlighet finns att vinna henne för Guds rike. Latom oss likna honom! Kränkningen af svart otacksamhet är mycket svår att bära, såsom ju ock otacksamheten är en lika svår som allmän synd. Men Kristi kärlek bör lära oss att säsom vår himmelske Fader älska äfven de otacksamma och onda. Genom en kärlek, som, trots all otacksamhet, icke tröttnar i sitt ädla verk, skola vi vinna flera segrar, än vi vågat hoppas, ty kärleken är dock den starkaste af alla makter. De glödande kolen på ovännens hufvud bränna dock alltför skarpt pa äfven den hårdaste hjärna; man står i längden icke ut med att fördraga dem.

V. 32. En döfstum! Icke höra, icke tala; i sanning en hård lott i en tid, då man ännu icke förstod att meddela äfven dessa olyckliga undervisning och kunskap, lika väl som åt dem, hvilka både höra och tala. Att icke få höra ett Guds ord, icke fa se en strale af Guds sanning, att i följd däraf icke kunna tala till Gud, att således lefva utan honom, utan hopp, utan tröst, det är dock outsägligt sorgligt. Den lekamligen döfstumme måste ock vara *andligen* döfstum, så länge ännu medel att bota det onda eller förtaga skadan däraf icke äro funna. Här är alltsa ett nära samband emellan den lekamliga och andliga nöden, och den förras botande är villkoret för den senares häfvande. Gud vare lof, att vi ha en frälsare, som förmår bade det ena och det andra! Det är hans kärlek, som gjort människorna uppfinningsrika i sättet att lindra och afhjälpa eländet på jorden. Undervisnings- och uppfostringsanstalterna för blinda och döfstumma, hvad äro de annat än skapelser af Kristi kärlek, ett »effata» till dessa arma, som genom dem sättas i stånd att nästan lika väl som de, hvilka höra och tala, både inhämta kunskap och meddela sig. — Är du lycklig nog att ej i lekamligt afseende vara döfstum, se till, att du icke är det i andlig måtto! Hör du väl Guds ord, förnimmer du det med ditt andliga öra, ditt samvete, så att det får intränga i ditt innersta, där blifva en domare öfver dina tankar och ditt hjärtas uppsåt samt den spis för din själ, utan hvilken hon ej kan lefva? Hör du icke *så* Guds ord, sa är du andligen döf och förnimmer intet af det Gud tillhörer, vore du än för öfrigt en »mästare i Israel.» Talar du väl till Gud, nämligen såsom man bör tala till honom, den lefvande, närvarande, dig genomskadande Herren,

som är en *Ande?* Talar din *ande* till honom, eller kanske blott dina läppar, måhända icke en gång dessa? Hungrar ditt hjärta efter Gud, är det dig ett oafvisligt behof att för honom utskudda ditt hjärta? I annat fall är du andligen stum, och då är det ej väl beställdt med dig. — Den döfstumme kunde icke själf hysa någon åstundan att få komma till Kristus, ty han hade ju ej och kunde icke ha någon aning om honom och hans vilja och makt att hjälpa. Andra fingo antaga sig honom. Väl den nödställda själ, som finner sådana, som kunna föra honom till Kristus, med sina förböner bära honom till Frälsaren och leda honom till honom med undervisning, förmaning, tröst och uppmuntran. Känner du Herren, så låt din med honom obekanta medsyndare icke sakna den handledning, han behöfver för att vilja och kunna komma till den, som kan hela och rädda hans själ. Hjälp honom att komma under Kristi helande och välsignande hand, d. ä. komma till och förblifva i Jesu *ord*. Mer kan du i själfva verket icke göra, ty det är ju icke du utan Herren, som frälsar. Det otidiga andliga fjäsket, det andliga själfmyndiga braket med människor för att få dem att hastigt tro, i tanke att därmed allt är väl beställdt, tjänar ofta endast till att skjuta undan Kristus och hindra hans andeverk. Och har en människa verkligen kommit under Jesu händer genom troget bruk af hans ord under bön, så låt henne vara i fred! Herren utför sin sak utan din beställsamma mellankomst. En annan sak är att svara, då man blir tillfrågad, förutsatt att frågan förtjänar ett svar, och att man förstår att gifva det rätta svaret.

V. 33. Herren sköter hvar och en just såsom *han* behöfver det. Så med den döfstumme, med hvilken han vidtager så många eljest af honom icke brukade åtgärder. Låt honom då göra med dig efter hans behag. Han förstår i grund din sjukdom, och huru den skall botas. Icke blott med ord utan äfven med handlingar talar Herren till oss och undervisar oss. Lärorikt är det att akta på hans ledning och uppfostran både af oss själfva och andra. — Med ringa medel uträttar Gud stora ting, men icke han själf utan vi behöfva dessa medel för att kunna blifva delaktiga af hans nåd och hjälp. Hvad äro dop och nattvard till sin yttre gestalt? Någonting mera oansenligt än dessa Herrens stiftelser gifves knappast, och dock har han i dessa nedlagt hela sin frälsande nåd och kraft. — Villkoret för undfående af Herrens hjälp är tro. Men Kristus åstadkommer själf detta villkor, och huru tåligt arbetar han icke på ett människohjärta för

att bringa det till tro. Han tar oss ut från bullret och sorlet i världen, som hindrar oss fran hvarje djupare eftertanke — huru ofta har icke sjuksängen varit ett sådant afsidestagande —, han öppnar vårt inre öra, så att vi kunna förnimma hans röst; han vidrör vår tunga för att lära oss bönens språk. Men vid allt detta intet tvang, intet allsmäktigt *måste*. Vi själfva maste höra, bedja, tro och öfverlåta oss. Han verkar vilja och gärning efter sitt välbehag, men det är *vi*, som därvid vilja och göra gärningarne. Sa är allt idel nåd och idel frihet pa samma gång, en hemlighet, som icke förståndet fattar, men som är klar i hvarje panyttfödd kristens erfarenhet.

V. 34. Upp mot himmelen blickade Herren, då han ville bota den döfstumme. Fran himmelen är han själf; därifrån hämtar han ock kraft till alla sina stora gärningar, dock icke sa, som han icke hade något af denna kraft i sig själf, utan så, att hans lydnadsställning på jorden medförde det förhållandet, att han sasom gafva af Fadern hade att söka och mottaga det, som tillkom honom såsom den Enfödde. Det heter a ena sidan: »han uppenbarade sin härlighet» (Joh. 2: 11) och a den andra: »Sonen kan intet göra af sig själf» (Joh. 5: 19). Blickade nu Guds son under sin jordevandel vid alla sina verk upp till sin Fader, hörde och mottog af honom allt, huru mycket mera böra ej vi, bräckliga och eländiga varelser, se på vår Guds händer. Men Kristi härlighet var just denna hans enhet med Fadern, hans viljas fullkomliga öfverensstämmelse med Guds, hans obetingade lydnad. Var skam bestar just i vår egenvilja och vårt köttsliga hjärtas trots, detta usla trots, som dock förblindade människor hålla för ädel stolthet och självständighet. O, att vi dock mera sage på Kristus och lärde af honom ödmjukhetens och lydnadens storhet, lärde oss att alltid vara inför Gud med våra tankar, vår vilja och våra verk, att vi i sanning »vandra med Gud» (1 Mos. 5: 22)! — »Effata», upplåt dig! Ett maktord, som medför åt den döfstumme förmågan att höra och tala. Då Herren uttalar detta ord, så hör den sjuke det och känner på samma gång, att hans tungas band är löst. Detta, emedan Herrens föregaende behandling af honom hade med kraften af en predikan talat till hans hjärta, så att han icke blott förstått Herrens afsikt med honom, utan ock hängifvit sig åt hans vilja och börjat tro, tro, att Herren *nu* bade ville, kunde och skulle återgifva honom hörsel och talförmåga. Herrens ord och verk både fordra och astadkomma tro.

V. 35. Han bjuder, så sker det; han talar, så är det gjordt. Så må man väl utbrista vid Herrens under. Med hans ord är makt. Det ligger ett gudomligt »varde» däri. Salig den, som i sitt hjärta hört det såsom det syndaförlatande ord, som aflyfter skuldbördan och gifver lif och frid. — Hvilken känsla måste icke ha genomströmmat den döfstumme, då han hörde allt klart och obehindradt kunde bruka sin tunga! Hvilken glädje, hvilket lof i hans hjärta och mun! Det var ju i viss mening en ny födelse för honom; han infördes i ett lif af ljus och glädje. Har du förnummit din frälsares förlossningsord och känt ditt hjärta frigjordt, då är det dig på samma sätt. Du är pånyttfödd. Allt hos dig har blifvit i roten ändradt och nytt. Och detta nya lif, som genomströmmar dig, känner du under en outsäglig frid, fastän du ännu ej synnerligen mycket förstår dess rätta art och väsen. Du är införd i en ny värld, och om du än i den ser dig förvånad omkring, så är du ej mindre lycklig för det. — Detta är själens första stora sabbatsdag, full af ljus och glädje och lofsång. Icke varar den beständigt; kanske den mycket snart är förbi, men saligheten är därför icke mindre, den *känns* blott icke mer så lifligt. — »Han talade riktigt.» Väl dig, om *du* kan riktigt tala det himmelska Kanaans språk. Många söka apa efter det, men deras främmande brytning röjer dem. Ofta röjas de också genom sina bemödanden att tala det riktigt *väl* och genom att flitigt *prata* det.

Vv. 36, 37. Då de, som varit vittnen till Herrens under med den döfstumme, mot Jesu befallning vidt och bredt omtalade det, så handlade de kanske i välmening. Men oförståndig välmening kan understundom åstadkomma större skada än verkliga fel. Man glömme icke, att lydnad är bättre än offer, ty olydnad, äfven i välmening, är trolldomssynd. — Det är godt, när Herrens väldiga gärningar göra intryck på människorna. Men äfven om de, såsom folket i texten, »häpna» öfver dem, så är detta dock icke att rätt mottaga lärdom af Herrens verk. När du låter dem draga dig till honom i tro, tillbedjan och lydnad, då först är det, som det bör vara. — »Allt har Gud väl beställt!» Därföre kan det ock blifva väl beställdt med hvarje människa. Är det icke såsom sig bör med dig, du, som ända från din barndom varit ett föremål för Faderns dragande till Sonen, så är det din egen skuld.

Predikoutkast.

1.

Inl. Hesek. 33: 11.

Ämne. **Så illa det än är beställdt med oss syndare, så kan dock genom Jesus allt blifva väl beställdt.**

1. *Illa beställdt är det med oss syndare.*

a) Vår inre andliga människa är döf; vi kunna af oss själfva ej höra Guds röst (1 Kor. 2: 14).

b) Vi lida af andlig stumhet; vår inre människa kan icke utsäga ett ord af Guds rikes språk, hvarken tala rätt *till* Gud eller *om* Gud.

c) Är vår själ i följd häraf krank till döds, så tryckas vi därjämte af mångfaldigt yttre elände Alla äro vi visserligen icke lekamligen döfstumma, men på nöd af alla slag är ingen brist, och slutligen kommer döden.

2. *Genom Jesus kan det dock med oss blifva väl beställdt.*

a) Han är i besittning af det ord, som löser alla andliga band och bojor: det eviga lifvets ord (Joh. 6: 68).

b) Han förekommer oss med sin nåd, tar oss ut från det förströende världsbullret, bereder oss för mottagande af hjälpen och säger slutligen sitt: effata! och det sker, som han säger.

c) Äfven allt annat elände och till sist döden måste vika för honom. Hans nådeskraft upphäfver eländets tyngd och dess egentliga pina hos dem, som tro, äfven om de icke slippa att lida. Hans seger har betagit döden hans udd för dem, som tillhöra honom, ja, döden är för dem vorden en förlossare från jordelifvets nöd och strid, en visserligen mörk men icke farlig port, genom hvilken de inträda i Guds saliga ro, där allt på det fullkomligaste sätt är väl beställdt.

2.

Ämne. **Början och slutet af Herrens vägar med en syndare vid hans omvändelse.**

1. *Början heter hjälp.*

a) Hjälp i tillbud genom Jesu närhet.

b) Hjälpens mottagande genom Jesu förberedande nådeverk i syndarens hjärta (hjälp till tro) (jfr vv. 32, 33).

c) Hjälp meddelad genom Jesu förlossande lifsord (Effata, vv. 34, 35).

2. *Slutet heter lof.*

a) Guds lof genom den hulpnes person såsom ett lefvande vittne om Jesu nåd och kraft.

b) Guds lof i den räddades redliga bekännelse af Jesu namn (»Han talade riktigt» v. 35).

c) Guds lof hos alla dem, som, då de bevittnat Jesu härliga gärning, därföre prisa Fadern i himmelen (vv. 36, 37; jfr Matt 5: 16),

3.

Inl. Matt. 8: 16, 17; Es. 53: 4.

Ämne. **Hvad Herren Jesus gjort och gör till afhjälpande af det lekamliga eländet på jorden.**

1. *Hvad han gjorde under sitt kötts dagar.*

a) Han skaffade bot mot källan till äfven det lekamliga eländet, nämligen synden.

b) Han bar all vår sjukdom och krankhet, i det han hjälprikt antog sig hvarje lidande människa, som vände sig till honom.

c) Hans barmhärtiga hjälpsamhet var idel kraft, så att ingen nöd och intet behof fanns, som icke måste vika för honom; själfva döden.

2. *Hvad han fortfarande gör i detta afseende.*

a) Han har i sin församling upptändt och han vidmakthåller där den kärlek, som ständigt varit och fortfarande är verksam till afhjälpande eller lindrande af det mångfaldiga eländet.

b) Hans verk är alltså icke mindre all enskild välgörenhet än alla de anstalter, som vidtagits och vidtagas till de eländas hjälp.

c) Det är ock hans verk, att den sista nöden blir för så många icke ett elände utan en förlossning från allt elände.

4.

Ämne. **»Effata», Guds nåds »varde» genom Jesus Kristus, ett motstycke till hans allsmäktiga skapelsevarde.**

1. *Guds »varde» var ett skapande varde till frambringande af det naturliga lifvet och framför allt af människan med hennes stora gåfvor till kropp och själ.*

2. *Det fullkomliga människoväsen, som genom detta »varde» bragtes i ljuset, befläckadt och likasom sönderbrutet genom synden. — Själens fördärf; kroppens elände (den döfstumme)*

3. *Därföre var ett nyskapande »varde» af nöden, ett nådens »varde», mäktigt att förlossa själ och kropp från dess elände, från synden och dess dödsmakt.*

4. *»Effata», detta nådens »varde», tillbjudande och meddelande förlossning från* (1) *den andliga,* (2) *den lekamliga fångenskapen under syndens, lidandets och dödens makt. Detta »effata» = nådens evangelium med sina* (1) *andligt förlossande verkningar,* (2) *hvilka ha med sig kraft att rätt bära lifvets nöd och medföra den slutliga fullkomliga förlossningen: kroppens uppståndelse till evigt lifs härlighet genom uppståndelsens »varde»* (Rom. 8: 23).

5.

Inl. Texten. Döfheten orsak till stumheten. Då den förra botas, häfves ock den senare. Skall i allmänhet en människa kunna rätt tala och svara, så måste hon kunna rätt höra. Så ock i det andliga.

Ämne. **Endast den, som vet att rätt höra Guds ord, vet att rätt tala till Gud och om Gud.**

1. *Att rätt höra Guds ord.*

a) Uppmärksamhet därpå och behållande det i minnet.

b) Rätt uppfattning af dess innehåll och mening under rätt tillämpning däraf på det egna hjärtat och på de förhållanden, i hvilka man lefver.

c) Härtill behöfs af Herren öppnade öron. (1) Herren gifver med ordet öppnade öron; hans ljus och kraft är däri, så att det kan α) fängsla uppmärksamheten, β) meddela andligt förstånd, γ) träffa hjärtat. (2) Dock måste människan se till, att hon ej α) tillstoppar sitt öra genom att vända uppmärksamheten från ordet, β) ej låter sitt köttsliga förstånd mästra ordet γ) utan låter sitt samvete och hjärta tala.

2. *Den, som så rätt hör, han kan ock rätt tala i det Gud tillhörer.*

a) Tala *till* Gud. (1) Endast den, som rätt hör lagens om synd öfverbevisande och öfvertygande ord, kan rätt bekänna sin synd

inför Gud. (2) Endast den, som rätt hör evangelii nådesord, kan rätt fly till Guds barmhärtighet. (3) Endast den, som rätt hör ordet om Guds och Jesu Kristi härlighet, kan rätt lofva Gud.

b) Tala *om* Gud. (1) Endast den, som rätt hör Guds ord, kan rätt svara, då det gäller att göra redo för det hopp, som i honom är. (2) Endast — — ord, kan rätt vittna om Herren, så att α) vittnesbördet blir till innehållet rätt och β) aflägges på det rätta, på en gång ödmjuka och frimodiga sättet.

6.

Ämne. **Effata, det är: upplåt dig!**

1. *du öra — och hör din frälsares ord!*
2. *du öga — och se honom såsom din frälsare!*
3. *du hjärta — och blif hans boning!*
4. *du mun — och förkunna hans lof.*

(Efter Nebe).

Trettonde söndagen efter trefaldighet.

Har Herren fått öppna en människas öra, så att hon rätt hör hans ord, samt lossat hennes tungas band, så att hon kan tala om hans rätter, då kan på henne tillämpas Herrens ord till lärjungarne i vår text: saliga äro de ögon, som se det, I sen, (och de öron, som höra det, I hören, v. 24 b). Henne kan Herren meddela ett växande ljus i sitt rikes hemligheter och göra henne skicklig till ett allt renare och kraftigare vittnesbörd om honom med ord och vandel.

Text. Ev. Luk. 10: 23—37.

Evangeliet innefattar tvenne delar, hvilka hvarken historiskt eller sakligt stå med hvarandra i sammanhang. Herrens tilltal till lärjungarne med anledning af de sjuttios återkomst från den predikovandring, på hvilken Jesus utsändt dem (vv. 23, 24), utgör den förra delen. Den andra (vv. 25—37) innehåller Herrens samtal med den lagkloke och berättelsen om den barmhärtige samariten. Detta förekom längre fram i tiden under Jesu fortsatta resa till Jerusalem.

Exegetiska anmärkningar. V. 23. ***Καὶ στραφεὶς κτλ.*** Det, som föregår dessa ord (vv. 21, 22), hade Herren talat till eller inför folket och lärjungarne gemensamt. Det han nu säger är ställdt till lärjungarne ensamt (*κατ᾽ ἰδίαν*). Det lärjungarne sågo, var Jesus själf och hans verk. De voro saliga genom detta seende, ty de sågo Herren med troende lärjungaögon och sågo således hans härlighet. I yttre måtto sågo judarne, Jesu mest förbittrade motståndare inbegripna, detsamma som lärjungarne, men långt ifran att de därigenom blefvo saliga, blefvo de alltmera förblindade; de saknade alldeles sinne för sanningen.

V. 24. Frälsaren menar naturligtvis det gamla testamentets heliga profeter och konungar. Han säger *πολλοὶ* och icke *πάντες*, emedan icke alla, som i Israel uppträdde som profeter, likasom ej heller alla Israels konungar voro gudsmän. De längtade då ej heller efter Israels tröst. De rätta profeterna och konungarne åter hade väl i anden skådat Messias och hans dag men på ett dunkelt sätt och i ett gåtlikt omhölje. Lärjungarne däremot sågo Herren »ansikte mot ansikte» och fingo efter hand ett ljus i Guds i Kristus uppenbarade nådeshärlighet, som det gamla testamentets helige äfven på höjden af sin inspiration icke ens tillnärmningsvis ägde.

Vv. 25, 26. *Νομικός*, en lagklok; en forskare i lagen; därmed icke nödvändigt en *νομοδιδάσκαλος*, en laglärare, en, som i egenskap af rabbi meddelade undervisning i lagen. *ἐκπειράζων*, frestade honom, likasom tagande honom i skola för att utforska, huru det förhöll sig med hans visdom och renlärighet. För den lagklokes fråga låg således en ond afsikt till grund. Han ville »komma åt» Jesus genom att adagalägga antingen hans okunnighet eller irrlärighet. *τί ποιήσας*, »hvad skall jag *göra*»? Den lagkloke, som i lagen läst blott om gärningar utan att af lagen lärt känna odugligheten af *egna* gärningar, kan icke föreställa sig en annan väg än gärningarnes för att varda salig; han tänker på en bestämd prestation i gärningsväg, en summa af vissa verk såsom villkor för salighetens vinnande. — *κληρονομήσω*, ärfva, få en arfvelott i det eviga lifvet, såsom hvarje Israelit fick sig gifven en arfvelott i det heliga landet. — Om motsägelsen i den lagklokes fråga *(ärfva — göra)* säger Bengel: »perinde est, ac si diceret: quid faciendo videbo solem justitiæ? Immo non faciendo, sed videndo videtur. V. 23. Ad hoc faciendo respicit verbum fac: vv. 28, 37, ut ad vitam, vives. v. 28. — I stället för att, såsom den lagkloke åsyftade, framställa en doktrin, som kunde gifva anledning till tvist och klander, svarar Jesus med en motfråga, ämnad icke så mycket att pröfva mannens insikt i denna lag, hvarmed han så ifrigt sysselsatt sig, som fastmera att vända spörsmålet in på honom själf och förvandla det från en lärofråga till en samvets-

fråga. — »Hvad är skrifvet i lagen? Huru läser du»? en dubbelfråga, hvars förra del är af allmän, objektiv natur; den senare delen åter har en personlig udd. — De skriftlärde tvistade mycket om, hvad som vore det förnämsta, »det stora» budet i lagen, och därmed just om grundvillkoret för det eviga lifvets vinnande. Hvar och en läste på *sitt* sätt. Frågan var nu, hur den lagkloke för sin del läste. Svaret därpå kunde och skulle gifva Herren anledning och tillfälle att säga just *det*, som den lagkloke behöfde.

V. 27. »Du skall älska Herren din» o. s. v. *καρδία*, hjärtat, självfva härden för lifvet, centralpunkten i människans varelse, från hvilken allt utgår, tankar, böjelser, beslut. Där har kärleken sitt säte. — *ψυχή* själen; här närmast i bemärkelsen af känsla. *ἴσχυς*, kraft, sådan den inneslutes i viljan. *διάνοια*, sinne, förstånd. Af hela hjärtat skall man älska Gud och då äfven med känslans hela innerlighet, viljans fulla energi och förståndets hela klarhet; kärleken således den hela den inre människan behärskande, i alla hennes förmögenheter ingaende grundkraften. »Din nästa som dig själf», nämligen såsom en självklar följd och frukt af kärleken till Gud, ja, ingaende i kärleken till honom. Ty den, som älskar Gud, älskar ock i honom och för hans skull hans verk och särskildt den varelse, som i likhet med en själf är skapad för Guds kärlek på ett sätt, som inga andra varelser äro det. — Den lagkloke visade genom sitt svar, att han rätt fattat lagens hufvudsumma och innersta väsen. Nu gällde det att omsätta vetandet i lif och gärning. Därföre svarar Jesus

V. 28. *ὀρθῶς ἀπεκρίθης:* ditt svar är rätt; detta är vägen till evigt lif; gå den, förverkliga i lif och lefverne kärleken till Gud och nästan, såsom lagen kräfver, så får du det eviga lifvet. Herren hänvisar lagens man till lagens verk. Detta icke såsom ett slags ironi eller såsom en motsägelse till evangelium, enligt hvilket endast tron på Jesus frälsar. Ty lagen lofvar och skänker verkligen evigt lif åt den, som uppfyller den. Att det oaktadt aldrig en människa blir salig genom lagen, det är icke lagens utan människans skuld.

som genom synden blifvit urståndsatt att fylla lagens andliga kraf. Och då Frälsaren hänvisar mannen till lagen, så är det ock hans verkliga mening, att mannen bör på fullt allvar söka att gifva Gud den kärlek, som tillkommer honom, och nästan desslikes. På denna väg skulle han på det sättet komma till det eviga lifvet, att han skulle föras till förtviflan på sig själf och mottaga Guds kärlek i Kristus såsom sitt lif.

V. 29. Han ville göra sig själf rättfärdig, nämligen med afseende på sitt förhållande till budet om kärleken. (Göbels uppfattning, att han ville försvara sig med afseende på motivet för den af honom framställda frågan, faller på sin egen orimlighet). Hvad Gud beträffade, tyckte han sig väl i det hela vara på det klara, ty hans inre kunde ju ingen människa se, och därföre behöfde han i det stycket intet försvar inför människor, och det, som dessa därvidlag kunde se, det var allt godt; hans nit för Guds lag, hans ifriga gudstjänst m. m., visade väl klart nog, huru därmed förhöll sig. Däremot kände han sig mera besvärad angående förhållandet till nästan, ty här förelåg något, som andra människor kunde se och bedöma, och hans eget samvete sade honom allt för tydligt, att i det stycket stod det icke väl till med honom. Och i sådant fall var han ju en lagens öfverträdare och vandrade icke vägen till lifvet. Men när allt kom omkring, torde han icke själf härför bära skulden, ty hvem var enligt lagen »nästan»? Därom radde olika meningar, men vanligen antog man, att därmed äsyftades endast släktingar och vänner eller på sin höjd landsmän. Därföre hade ock fariseerna till budet om kärleken till nästan såsom ett förklarande tillägg fogat orden: »du skall hata din fiende», d. ä. endast din fiende, icke din nästa, får du hata (jfr Matt. 5: 43). Under sådana förhållanden var det icke att undra på, om någon bristfällighet i förhållande till nästan komme att äga rum. Först sedan frågan om, hvem som vore ens nästa, blifvit klargjord, kunde man kräfva fullständig laguppfyllelse i detta fall. Så resonerade den lagkloke och däraf hans fråga.

Vv. 30—32. »En man» obestämdt hvilken, antagligen en jude, »for ned från» o. s. v. Vägen mellan Jerusalem och Jeriko var farlig; trakten hemsöktes af röfvare, och den resande juden föll i deras händer; »halfdöd», ett tillstånd af ytterlig nöd, hjälplöshet och fara. — Den berättelse, Herren med dessa ord börjar, är lika litet som den om den rike mannen och om den otrogne förvaltaren en parabel i egentlig mening. Den omtalar en troligen diktad tilldragelse, tjänande att exemplifiera den lärdom, Herren härvidlag vill gifva. — »Det hände sig»; tillfälligtvis. Detta icke så att förstå, som om Herren härmed velat bekräfta åsikten om »slumpen», utan uttrycket tillkännagifver endast, att det icke fanns något kausalsammanhang emellan judens olycka och prästens ankomst. Herren uttrycker sig på vanligt mänskligt sätt, och hans ord få icke pressas och göras till underlag för någon lära om försynen m. m. — »En präst», »en gudsmänniska», af hvilken man framför allt skulle vänta ett handlingssätt efter Guds vilja. Han gick emellertid förbi (egentligen gick öfver på andra sidan, ἀντιπαρῆλθεν), utan att bekymra sig om den olycklige. Sammalunda en levit, en tempeltjänare. Han gick närmare den plundrade och betraktade honom nogare, men gick därefter lika kallt som den förre förbi honom. De bägge männen kommo antagligen från Jerusalem, där de förrättat hvar sin syssla i templet, och återvände nu till sina hemorter. Kanske intalade de sig, att den plundrade mannen var död, och att, såsom de ej kunde vara honom till någon nytta, så ville de ock undvika att levitiskt orena sig. Mahända ock åsynen af den olycklige kom dem att lifligare påminna sig sina egna faror på denna illa beryktade väg, och att därföre åsynen af den nödställde, i stället för att mana dem till barmhärtighet, uppväckte deras själfviska fruktan för egen säkerhet, och sålunda kom dem att påskynda sina steg. Annorlunda handlar samariten.

Vv. 33—35. En samarit, en man, af judarne aktad som kättare och såsom sådan på det djupaste afskydd. Judarnes förakt återgäldades af samariterna med ett glödande hat. Att Herren väljer en af dessa senare till exempel, innebär en

svår anklagelse mot judarne. Hvad dessa rättroende judar icke förstodo eller icke ville förstå, det förstod och utöfvade den föraktade kättaren. Åsynen af den misshandlade mannen uppväckte hos samariten ett innerligt medlidande, och att detta icke var någon ytlig känslostämning blott, det visade sig däraf, att den genast öfvergår i gärning. Han ägnade den sårade den omsorgsfullaste skötsel. — Olja och vin brukades den tiden såsom läkemedel. Sedan han återkallat mannen till sans och så vederkvickt honom, att han kunde föra honom från olycksstället, lyftade han honom på sitt ök, troligen en mulåsna, förde honom till härberget (karavanserai), där han fortsatte att ägna honom all möjlig vård. Han stannade ej heller vid den hjälpbevisning, han för tillfället kunde lämna. Han kastar icke bördan från sig på andra, ehuru man kunde tycka, att judens egna landsmän, i första hand värdshusvärden, kunde ha varit närmare än samariten att vårda sig om den hjälpbehöfvande. Tydligen tar samariten omsorgen om honom icke som en börda utan snarare som ett privilegium, från hvilket han ej vill afstå, ett lefvande exempel på, huru kärleken finner Guds bud lätta.

Vv. 36, 37. Den lagkloke hade frågat, hvem som vore hans nästa, och berättelsen om samariten lämnade svaret härpå. Den lagkloke får ock själf göra tillämpningen. Men i stället för att fråga: »hvem var här samaritens (likasom prästens och levitens) nästa», omvänder Jesus saken och frågar: »hvem var, visade sig såsom, den misshandlade judens nästa». Således i allmänhet: gentemot hvem har jag att uppträda som »nästa», eller: »i hvem vill jag i nödens stund finna en »nästa»? Svaret på den förra frågan blir: gentemot hvem det vara må, som behöfver mig, och som jag i kärleken kan tjäna; och på den andra: hvem det vara må, som har kärlek nog att vilja antaga sig mig. — Det sätt, på hvilket Herren ställer frågan, gör den mera personligt uppfordrande, än om den formelt rättats efter den lagklokes fråga. — Denna svarar icke: »samariten». Därifrån hindras han af sina judiska fördomar. Men såsom han nu svarar, gifver han saken en upphöjdare hållning och besparar oss en slutledning, som

emellertid kommer att lyda så: »jag visar mig vara »nästa» mot den, som jag bevisar barmhärtighet; den är »nästa» i förhållande till mig, af hvilken jag får mottaga barmhärtighet». — Den lagkloke vet nu, hvem som är hans nästa. Må han nu gå och handla i enlighet med hvad han vet vara sin af lagen ålagda plikt i detta hänseende. Gör han detta på fullt allvar, skall han nog finna vägen till evigt lif. Ty såsom han i sådant fall begynt göra sanningen, så skall han helt säkert komma till ljuset (Joh. 3: 21; 18: 37), till Jesus, hos hvilken allena han skall finna den nåd, som han, ju allvarligare han tar det med kärlekens fordran, desto djupare skall känna sig behöfva. Ty det sätt, hvarpå man kommer till grundlig kännedom om sin oförmåga att älska Gud och i honom nästan och i allmänhet att motsvara lagens andliga kraf, det är att af alla krafter söka att fylla detta kraf. Sisyfusarbetet därvidlag har Paulus beskrifvit i Rom. 7: 7 ff.

Berättelsen om den barmhärtige samariten har ofta blifvit allegoriskt utlagd. Den i röfvarehänder fallne blir då människan, som af djäfvulen fruktansvärdt misshandlats och ligger där hjälplös i sitt synda- och dödselände. Prästen och leviten äro lagen och det gamla testamentets offerväsen, som icke kunna hjälpa. Samariten är Kristus. Olja och vin = lag och evangelium. Värdshusvärden = predikoämbetet. De båda penningarne = ordet och sakramentet. Betalningen, som skall lämnas, då samariten kommer igen = nådelönen vid Herrens tillkommelse m. m. Att icke berättelsen själf gifver anledning till en sådan tolkning, är alldeles klart. Dock må ju icke nekas, att den barmhärtige samariten är en träffande bild af Herren i hans förbarmande med syndare, såsom ock den misshandlade mannen icke olämpligt kan sägas framställa syndaren i hans hjälplösa tillstånd. Om man icke pressar berättelsens detaljer, kan man således vid dess behandling utan fara tillåta sig en allegorisk tydning, dock med uttryckligt framhållande däraf, att man gör en användning af texten, som icke ursprungligen därmed afsetts.

Vill man söka en inre enhet emellan textens bägge delar, så torde en sådan kunna finnas och såsom *perikopens*

homiletiska grundtanke uttryckas i följande sats: *Att skåda Jesus med trons öga (lärjungarnes seende) är saligt, ty han har och meddelar det eviga lif, som genom inga lagens gärningar kan vinnas, men som, i Kristus vunnet, väsentligen är den kärlek, som i Gud har sitt högsta goda och framträder på ett personligt verksamt sätt i den glada, själfuppoffrande barmhärtighet, som antager sig nästan i hans nöd och behof.*

Homiletiska vinkar. Vv. 23, 24. Den, som skådar Jesus med en sann lärjunges trosblick, han ser i honom en härlighet såsom den af Fadern enföddes härlighet och finner i honom den fullhet af nad och sanning, som är hjälp mot all synd och själanöd. Och den, som med ett rätt lärjungasinne hör, i sitt hjärta upptager, Jesu ord, han får en lefvande säd, det eviga lifvets frö nedlagdt i sig. — Huru stor är icke det nya testamentets härlighet i jämförelse med det gamlas! Den minste i himmelriket är större än den största af gamla testamentets helige, dess profeter och konungar (jfr Matt. 11: 11). Hvarföre? Ty han ser och hör det, som dessa längtade att få se och höra, men icke fingo se: Messias, Jesus Kristus, i hvilken Gud besökte sitt folk. Alltså, ju närmare Kristus och genom honom Gud, desto större är man, äfven om ens gåfvor äro små och ens kallelse vida ringare än en profets. Det är *nåden*, som gör stor, denna fria oförskylda nåd, som med härlighet kröner den däraf delaktiggjorde. Och den nytestamentliga nåden är ju den fulla verkligheten af det, som i det gamla testamentet endast var skugga, förebild och löfte. — Du hörer Herrens ord, men *huru* hörer du? Som lärjunge eller som kritiker eller som fiende eller om icke rent af såsom motstandare, så dock med en liknöjdhet, som visar, att Herren och hans ord äro för dig intet. — Du *ser*, d. ä. du äger kanske någon kunskap om din frälsare, kanske en omfattande sådan, men har du inlatit dig med honom till verklig personlig bekantskap, *känner* du honom? Nog har han erbjudit sig själf at dig och sökt vinna dig för sig. På dig har det då berott och beror det, om du skall höra till dem, om hvilka det ordet gäller: »saliga äro de ögon, som se det, I sen» eller till dem, om hvilka det heter: »med hörande öron höra de icke och med seende ögon se de ej, ty detta folks hjärta är förstockadt (Matt. 13: 14, 15).

V. 25. Hvad skall jag göra? Där den frågan med ifver framställes, där är antingen nöd å färde, eller är man angelägen om upplysning i en sak, som är för en af vikt. Frågan: »hvad skall jag göra för att få evigt lif»? borde väl om någon framställas med hela själens allvar. Och frågas det så, frågas det med innerlig frälsningsangelägenhet i känslan af den rådlöshet, som uppkommer, då man lärt sig inse den egna kraftens otillräcklighet därvidlag, då blir svaret fullt af nåd och tröst, såsom det ju är gifvet i Matt. 11: 28 och Ap.G. 16: 31. Men huru ofta frågas och handlas äfven om denna öfvermåttan viktiga sak, som om ett blott intressant lärospörsmål förelåge, på hvars lösning man kan öfva sitt skarpsinne, och om hvilket man kan disputera! Detta är att handla ännu sämre än den lagkloke, som dock syntes vara beredd att göra någon »gärning» för att vinna lifvet. Ack, äfven i det allraheligaste vet fåfängligheten att skaffa sig rum. — Frågan om det eviga lifvet är väl framför alla andra frågor en lifsfråga. Bernhard af Clairvaux brukade dagligen fråga sig själf: »Bernhard, hvarföre är du här»? Ja, frågan om ändamålet med vårt lif här på jorden sammanfaller i grunden med frågan om det eviga lifvet, ty för att söka Gud, att vi måtte känna och finna honom och i honom hafva vårt egentliga lif, därför äro vi här.

V. 26. Den lagkloke vill skolmästra Kristus, men i afseende på honom misslyckas alla sådana försök. Herren sätter ögonblickligen den sålunda frågande själf på skolbänken. Så ock med den lagkloke, som han helt enkelt hänvisar till den uppenbarelse af Guds vilja, som var honom bekant. Hade han *rätt* studerat lagen, så hade han visserligen ännu frågat men i ett helt annat sinne och på ett helt annat sätt. Herrens svar hade då ock blifvit ett annat. — »Hvad är skrifvet i lagen? och huru läser du? är icke alldeles samma fråga. Det skrifna är en sak och dess uppfattning en annan. Det gäller att läsa rätt, om man skall rätt förstå. Läser du blott för att inhämta en yttre kunskap, då läser du ovillkorligen orätt, äfven om du använder den allra största uppmärksamhet. Ty såsom material för ett lärdt studium är den heliga skrift icke gifven utan såsom en källa till en lefvande Guds kunskap. Den bör därföre läsas med en ödmjuk åstundan att af Gud få lära, hvad som hörer till lif och gudaktighet, eller att få veta Guds vilja för att lyda den. — Och huru läser du särskildt Guds lag? Kanske blott såsom en samling af föreskrifter för det yttre lefvernet och icke såsom ett ord af Gud, som kräfver hela din varelse, ditt hjärtas hela kärlek och renhet,

som ej lämnar rum för någon synd? Läser du den så, att den blir för dig en själsspegel, som visar dig din verkliga andliga gestalt? Skådar du dig själf i den spegeln, eller skådar du måhända blott andra i den, såvida du ej tilläfventyrs stannar vid att betrakta själfva spegeln, dess glas, infattning m. m., och sålunda bildar dig till en laglärare, som noggrant kan beskrifva lagen och utveckla dess innehall, men hvilken det aldrig fallit in att för egen del pa allvar ta i tu med försöket att uppfylla lagen? — Ja, sen till, huru I hören, och huru I lären, ty på detta »*huru*» beror, om Guds ord skall blifva eder en lifvets lukt till lifs eller en dödens lukt till döds.

Vv. 27—29. Kärlek till Gud öfver allting och till vår nästa såsom till oss själfva, det är lagens kraf, som, da det i sanning förverkligas i oss och af oss, är det eviga lifvet självt till dess väsen. Ty detta lif är icke blott ett lif utan slut utan ett lif af en viss art och beskaffenhet, nämligen just den heliga kärlekens lif, som ock är det saliga lifvet. Gud vill vår salighet; därföre vill han ha vår kärlek, men att han måste befalla och bjuda oss att älska, det bevisar just, att vi ingen kärlek ha. Ty hade vi den, da lefde vi i den, och den behöfde icke under hotelse af straff åläggas oss. Ja, en sådan befallning vore alldeles orimlig, likasom det vore orimligt att under stränga hotelser ålägga ett barn att älska sin fader, under det att barnets hela lif och förhallande ådagalade en kärlek till fadern utan gräns. Kärleken är för öfrigt någonting omedelbart och kan icke framkallas genom några bud. Detta hindrar likväl ej, att kärlekens förverkligande är en sedlig uppgift, som likasom allt, som hör till det sedliga, endast kan lösas under och genom en sedlig kamp. Ty kärleken är icke blott känsla eller glädje i den man älskar, den är ock sedlig och till offer redobogen vilja att lefva och verka för andra. Och då den inneboende syndigheten med dess själfviska drifter ställer sig till motstand mot kärlekens kraf, hvars kraft för öfrigt allvarligt pröfvas genom människors otacksamhet, så aflöper ett lif i kärlek icke utan kamp och strid. Och i den kommer Guds: »du *skall* älska» den kämpande ofta till stor hjälp. Kärleken och dess bevisning är min plikt, och när jag känner den såsom sådan, så motsvaras Guds: »du skall» härvidlag af mitt: »jag vill», och när jag då i följd af misskännande och otack frestas att tröttna i min kärleksbevisning och därvid icke ens tanken på Guds kärlek i Kristus kan värma mitt hjärta, då sporras jag framåt af pliktbudet, och sa — da jag

åter griper mig an, då viker det inre motståndet, mitt hjärta andas åter fritt, och kärlekens glada villighet och tålamod intar det förra missmodets plats. — Kärleken till Gud innesluter kärleken till nästan. Det är Gud, som skall bilda föreningsbandet emellan oss och vår nästa (jfr 1 Joh. 5: 1). — Vi skola älska vår nästa såsom oss själfva. Det gifves således en själfkärlek, som är berättigad, ja, en plikt, nämligen den, att vi äro måna om och af all makt arbeta på vårt eget sanna bästa. Men vårt sanna väl vinnes endast i gemenskapen med Gud. Därföre älskar endast den rättfärdige sig själf, som hatar sitt gamla lif och gifver det i döden för att vinna lifvet i Gud. Att älska nästan som sig själf, är då att i honom se en varelse, hvilken likasom en själf har sin bestämmelse i Gud, att ära honom för denna hans bestämmelse, sammanfallande med hans människovärde, och att så arbeta på sitt eget sanna bästa, att man däri innesluter sträfvandet för nästans väl. — »Gör det, så får du lefva». Ja, den, som fyller kärleksbudets kraf, får lefva. Men felet är, att man, likasom den lagkloke, vill komma till kärleken genom ett görande, genom eget verkande. Vi måste mottaga kärlek af Gud, innan vi kunna älska honom (1 Joh. 4: 10, 11, 19). — Huru svårt är det icke för en människa att komma till en sann ödmjukhet? Att ha rätt, att få rätt, därefter sträfvar människan med all makt. Så skall icke hon utan Gud och hans ord ha skulden för det, som brister hos henne. Denna djupt rotade själfviskhet är vår förbannelse.

Vv. 30—32. Sådana till kropp och själ halfdöda människor, som denna plundrade jude, finner du öfverallt i din väg. Det lekamliga eländet är stort ibland oss, men det andliga är ännu större, och det förra har icke blott sin yttersta grund i det senare, utan detta är ofta det förras omedelbara orsak. Huru många har icke dryckenskapen, otukten och andra laster utplundrat på alla själens och kroppens ädlaste gafvor och krafter! Och nu ligga de arma där, eländiga, hjälplösa och öfvergifna, oförmögna att själfva taga ett steg eller röra en lem för att söka komma ur sitt elände. Skall du väl göra som prästen och leviten? De gingo den olycklige kallsinnigt förbi. De voro lagens män, kanske mycket noga med iakttagandet af alla de gammaltestamentliga stadgarne. Ett fel vid frambärandet af ett offer, en underlåten levitisk rening och dylikt skulle säkert ha svårt tryckt deras samveten. Men det ordet: »Jag har lust till barmhärtighet och icke till offer», förstodo de icke. Det finns en småaktig, sträf och hård plikttrohet, som i sig själf må ha sitt pris,

men som allt för ofta undantränger det väsentliga: domen, barmhärtigheten och tron. Man ser icke skogen för träd, man uppdelar lagen i en mängd minutiösa bud, och man fäktar och uttröttar sig med deras minutiösa hållande. Och under allt detta är man en öfverträdare, en människa, som vet intet af Gud, eftersom hon vet intet af kärleken.

Vv. 33—35. Huru är den sanna kärleken, särskildt såsom barmhärtighet, enligt samaritens exempel beskaffad? Den är ett innerligt och lefvande, hela den inre människan bestämmande deltagande i nästans nöd. Den framträder i personligt meddelad, med besvär, försakelser och uppoffring förenad, tålig, uthållande, glad och egennyttig hjälpbevisning. Det gifves ett deltagande, som spelar på själens yta i för tillfället upprörda, snart fördunstande känslor och stämningar. Denna känslosamhet är så långt ifrån alltid kärlek, att den ofta är förenad med hjärtehårdhet. Det finns en skenbart storartad hjälpbevisning, som icke är ett kärlekens verk. Äfven om den icke rent af är en högmodsgärning, så kan den mycket väl vara endast ett sätt att komma ifrån det, som man känner såsom ett besvärligt anspråk af de fattiga. Också är den kärlek icke mycket värd, som väl vill meddela något af öfverflödande tillgångar, men som är ytterst rädd för personligt besvär och obehag. Salunda finns mycket, som har sken af barmhärtighet utan att vara det. Samariten åter, han förstod hvad kärlek var och att öfva kärlek. Den, som tar det såsom en nåd att kunna och få göra något godt och anser det såsom en dyrbar förmån att få vara en Guds hand till att sprida välsignelse, han har den rätta kärlekens ande. I samma mån man lefver sig in i Guds kärlek och genomtränges af den, i samma mån kommer man att lefva ett kärlekens lif också gentemot sina medmänniskor.

Vv. 36, 37. »Hvem är då min nästa»? Den, som du för hvarje gang har att göra med utan att fråga efter hvem och hvad han är, mot honom har du ock att bevisa dig såsom »nästa». Att i någon se sin »nästa» och att mot honom vara »nästa», är således samma sak. Tala då, handla då så med den, som för hvarje gång är en »nästa» för dig, att dina ord och handlingar blifva uttryck för och bärare af sann kärlek. Och ju mer en människa, som kommit i din väg, på ett eller annat sätt behöfver dig, desto mer bör hon framstå för dig såsom »nästa». Far då efter kärleken och låt ditt lif blifva ett tjänande i kärlek, visserligen icke alltid som din nästa vill och åstundar, utan som kärleken, d. ä. afseendet på hans sanna bästa, kräfver. Du skall då troligen

icke fa mycken tack i världen, men dina verk skola såsom vänner en gang välkomna dig i de eviga hyddorna. — Ga äfven du och gör sammaledes.! Ja, på gärning och sanning drifver Kristus. Tron är ingen orkeslös sömn på kudden af Kristi förtjänst. Den lefver endast på nåden och af nåden, men den lefver på denna spis såsom på och af den Guds kraft, som drifver till verkande af Herrens verk. Och jämt så mycket lif den äger eller tillägnar sig af Kristus, jämt så mycket verkar den genom kärleken.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Tim. 1: 5.

Ämne. **Kärleken af en oskrymtad tro.**

1. *Utan oskrymtad tro, ingen sann kärlek.*

a) Hvarken hos den, som alls icke frågar efter Gud, eller hos den, som vill täckas Gud genom rättfärdigheten af egna gärningar, finns någon oskrymtad tro. (1) Hos den förre härskar den uppenbara otron. (2) Hos den senare finns det så till vida tro, som han är öfvertygad om, att en Gud finns, och att han lönar dem, som söka honom (Ebr. 11: 6), men då han icke söker Gud till att i honom, hans blotta nåd och kärlek, ha sitt lif utan söker att inlägga förtjänst hos Gud genom sina gärningar, så tror han i själfva verket icke på Gud, utan på sig själf. Hans tro är skrymtaktig, d. ä. *icke* verklig tro.

b) Där ingen tro finns, kan icke finnas sann kärlek. (1) Den, som i grof otro alls icke frågar efter Gud, frågar så litet efter kärleken, att han fastmera kan begå hvilken kärlekslöshet och hvilket brott som helst (jfr v. 30; röfvarne), ty den, som föraktar och förkastar den fullkomliga kärleken, Guds kärlek i Kristus, han har icke ens en aning om, hvad sann kärlek är. (2) Den egenrättfärdige kan icke heller älska, ty egenrättfärdigheten är själfviskhet i förhållande till Herren, och med den följer själfviskhet i förhållande till människor; själfviskheten är kärlekens rena motsats.

2. *Där oskrymtad tro finns, där finns ock sann kärlek.*

a) Oskrymtad tro finns hos den människa, som så ser på Kristus och så hör hans ord, som de lärjungar gjorde, som Herren prisar saliga (vv. 23, 24). (1) Den hör Jesu ord, såsom hans första lärjungar gjorde det, hvilken genom hörandet upptager ordet och behåller det i ett ganska godt, d. ä. ödmjukt och lydaktigt hjärta, och så (2) kommer till den lefvande kännedom om Kristus, som är ett andligt skådande af hans frälsarehärlighet.

b) Detta medför och innefattar en oskrymtad tro. Människan omfattar af allt hjärta Kristus såsom den ende frälsaren och öfverlåter sig förtröstansfullt åt honom till att lefva på och i hans nåd.

c) Där denna tro finns, där finns ock sann kärlek. (1) Tron medför en lefvande delaktighet af Jesu kärlek, då den genom syndaförlåtelsens nåd och den helige Andes gåfva utgjutes i hjärtat (jfr Rom. 5: 5), så att där blir lif i Gud. (2) Guds kärlek, så upptagen i hjärtat, ligger icke där såsom en död skatt, utan genomtränger och omgestaltar själen, så att människan får ett kärlekens sinnelag.

3. *Den sanna, af den oskrymtade tron härflytande kärleken är en afspegling af Guds kärlek.*

a) Är människans kärlek en frukt af Guds kärlek till henne, så kan den ej vara annat än en afspegling af Guds kärlek till henne. (1) Hvarje verkan är af samma art som sin orsak. Därföre är den kärlek, som af Guds kärlek födes genom tron, nödvändigt en spegelbild af Guds kärlek. Den är Guds beläte i människans själ. (2) Den är såsom sådan helig kärlek, en synden och orenheten motsatt och dem bekämpande kraft.

b) Den uppenbarar sig likasom Guds kärlek framför allt i förbarmande. (1) Barmhärtigheten är den form, som Guds kärlek har till oss, fallna varelser, och såsom barmhärtighet framträder hufvudsakligen den kristliga människokärleken. (2) Denna barmhärtighet är just sådan, Frälsaren skildrar den i berättelsen om samariten: ett lefvande och kraftigt deltagande, som drifver till ett α) personligt, β) försakelsefullt, γ) uthållande, δ) oegennyttigt och ε) gladt verkande till den behöfvande nästans hjälp och räddning.

2.

Ämne. **Tron på vår Herre Jesus Kristus.**

1. *Till dess förutsättning* (vv. 25, 29)

a) Att man blir af hjärtat angelägen om att vinna evigt lif.

b) Att man af Guds lag lär känna, att man själf hvarken har eller kan förskaffa sig detta lif.

2. *Till dess väsen.*

a) Hjärtats seende på Jesus i tron. (1) Att man i Jesus ser, det han verkligen är: vår försoning hos och rättfärdighet inför Gud; den, i hvilken vi hafva frälsning från och seger öfver synd,

död och dom. (2) Att man *ser* på honom: riktar sitt hjärta till honom med själens hela begär och förtröstan (jfr Joh. 3: 14, 15).

b) Att man ser på honom *allena* såsom Frälsaren.

3. *Till dess grund.*

a) Jesu barmhärtighet, som antager sig den i syndaelände liggande människan, såsom samariten gjorde med den utplundrade och sårade juden.

b) Därigenom uppväckes hos syndaren en hjärtlig förtröstan på Jesus, så att han lämnar sig helt och odeladt åt sin frälsare, af honom mottagande förlåtelse och lif.

4. *Till dess frukter* (vv. 30—37).

a) Trons frukt är kärleken till Gud, uppenbarad i kärleken till nästan.

b) Kärleken till nästan, sådan som den samariten bevisade (jfr föregående utkast)

3.

Ämne. **Jesu trogna såsom barmhärtighetens kar.**

1. *De ha fått och få barmhärtighet* (vv. 23, 24).
2. *De öfva barmhärtighet* (vv. 30—37).

4.

Ämne. **Delaktigheten af det eviga lifvet.**

1. *Vunnen genom delaktigheten af Kristus, som har och meddelar evigt lif* (vv. 23, 24).
2. *Uppenbarad genom den vandring i kärleken, hvartill Kristus lämnat oss en efterdömelse* (vv. 30—37).

5.

Inl. 1 Joh. 3: 23, 24.

Ämne. **Huru saligt det är, att den sanna tron och kärleken äro kristendomens hufvuddelar.**

I. Huru saligt det är, att tron är den första hufvudsaken i den sanna kristendomen.

II. — — — att kärleken är den andra hufvudsaken i den sanna kristendomen.

I.

1. *Ty i och genom tron uppenbaras Guds sons frälsare-härlighet för människan.*

2. *Ty då kommer hvarken människans orättfärdighet eller vanmakt att utestänga henne från saligheten, blott de rätt erkännas.*

II.

1. *Ty då tron verkar genom kärleken, så varder därmed Guds bild mer och mer återställd, och detta är saligt.*

2. *Ty genom kärlekens band blifva människorna till inbördes sällhet förenade med hvarandra.*

(G. D. Björck).

6.

Ämne. **Huru kärleken återställer det, synden fördärfvat.**

1. *Synden gör lydnaden för Guds bud till en börda för oss; kärleken gör den till en glädje.*

2. *Synden skiljer broder från broder; kärleken gör äfven den mest främmande till vår nästa.*

3. *Synden misshandlar oss till döds; kärleken helar våra sår.*

(Efter Palmer).

Fjortonde söndagen efter trefaldighet.

I den föregående söndagens perikop mötte oss en framställning af den sanna människokärleken i dess form af barmhärtighet mot den nödställde. Huru denna barmhärtighet mottogs af honom, som var dess föremål, därom sades dock intet. Om såväl den otacksamhet som den tacksamhet, hvarmed välgärningar och framför allt Herrens välgärningar lönas här i världen, handlar däremot den fjortonde söndagens evangelium om de tio spetälske. Den innerliga tacksamheten för vederfaren barmhärtighet, såsom själen i det troende sinnelaget, är ock den idé, som dagens perikop kan sägas i kyrkoåret representera.

Text: Ev. Luk. 17: 11—19.

Vv. 11—13. Den resa till Jerusalem, som här omtalas, var Herrens sista (jfr Luk. 9: 51; 13: 22). När Herren på denna sin långsamma vandring kommit till Samariens gräns, förändrade han riktningen af sin färd och begaf sig, följande gränsen emellan Galileen och Samarien, åt öster för att öfverskrida Jordan och sedan genom Pereen utmed Jordan nalkas Jerusalem, dit vägen togs öfver Jeriko. Det var under vandringen vid gränsen emellan Galileen och Samarien, som händelsen med de spetälske inträffade. Dessa vågade icke såsom den i Matt. 8: 2 ff. omtalade nalkas nära Frälsaren. De trädde honom till mötes på vägen nära ingången i byn, men stannade enligt lagens föreskrift på afstånd (jfr Ev. på 3 sönd. e. trettondedagen). De »upphofvo sin röst», en antydning om den ansträngning, de därvid gjorde. Rösten hos de spetälske är nämligen hes och kan icke höras

på långt håll. Deras ifver gaf dem emellertid kraft att kunna ropa högt. — ἐπιστάτα, eg. efterman, en, som i ett led står bakom en annan för att ha uppsikt öfver honom, tillsyningsman, mästare; motsvarar det judiska rabbi. — ἐλέησον ἡμᾶς, förbarma dig öfver oss. Hela deras utseende tillkännagaf allt för tydligt arten af den nöd, i hvilken de voro. De behöfde då blott fästa Herrens uppmärksamhet pa sig och anropa hans barmhärtighet. — Vid Jesu första vandring genom Samarien (Joh. 4: 1 ff.) hade han icke gjort något under; samariterna hade trott icke för hans gärningars utan »för hans ords skull». Icke desto mindre hade ryktet om Herrens härliga gärningar spridt sig äfven till Samarien, så att, ifall det var därifrån, de spetälske kommo, de mycket väl kunnat förnimma detta rykte och fatta hopp att äfven för sin del fa åtnjuta välsignelsen af Herrens barmhärtighet och makt. Voro de däremot från Galileen, så hade de haft så mycket flera tillfällen att höra om Jesus och det stora, han gjorde och verkade. De hade då så mycket lättare kommit till tro på hans förmåga och vilja att hjälpa dem, som deras stora elände dref dem att girigt omfatta hvarje äfven den minsta utsikt till räddning.

V. 14. Jesu uppmärksamhet väcktes af deras rop, och då han såg dem, bjöd han dem att gå och visa sig för prästerna. Enligt lagen skulle en helbrägdagjord spetälsk låta besiktiga sig af prästen, som hade att förklara honom ren (jfr 3 Mos. 13: 34). I Jesu befallning låg således ett löfte om helbrägdagörelse, ty endast under förutsättning att en sadan beskärdes dem, kunde de spetälske framträda inför prästen. Befallningen innefattade för dem ett trosprof; de skulle, utan att hafva förmärkt nagon ändring i sitt tillstånd, skicka sig, som om de redan vore friska. Det gällde då för dem att förstå löftet, som dolde sig i befallningen, och att sätta detta löfte t. o. m. öfver sina egna sinnens vittnesbörd. De bestodo profvet; de gingo åstad utan att begära någonting vidare och utan att såsom t. ex. Naaman gentemot Elisa göra någon invändning (jfr 2 Kon.B. 5: 11, 12). Också var ju icke blott Jesus större än Elisa, utan de spe-

tälske hade ock mycket större och kraftigare skäl att tro, än Naaman, som blott hade en liten israelitisk flickas ord att stödja sig vid. Deras tro kom icke på skam; under det de gingo, blefvo de rena; spåren af sjukdomen försvunno och de kände sig återställda. Huruvida tillfrisknandet inträdde plötsligt eller småningom, låter sig ej afgöra. I alla händelser synes det ha inträffat icke långt efter det de begifvit sig på väg, och utan tvifvel medan de ännu voro tillsamman. De nio judarne skulle näml. gå till Jerusalem att där i templet visa sig för prästen; samariten åter, som icke hade tillträde till templet, skulle begifva sig till en samaritisk präst. Deras vägar måste således snart skiljas åt.

Vv. 15, 16. Glädje intog tvifvelsutan alla de botade, men nio af dem glädja sig så öfver gåfvan, att de glömma gifvaren. Endast den tionde låter gåfvan drifva sig till gifvaren. Under det att de öfriga skyndsamt fortsätta vandringen till Jerusalem, som om de icke fort nog kunde erhålla intyg om sitt tillfrisknande, kände den tionde, att han har en plikt att uppfylla, som är vida viktigare än att hastigt komma i åtnjutande af de yttre frukterna af sin helbrägdagörelse. Hans glädje tar tacksamhetens form, och just så visar den sig vara af det rätta slaget. Han skyndar tillbaka till Herren, som antagligen icke ännu lämnat den samaritiska byn, och prisar Gud med hög röst såsom den, hvilken är den egentliga källan till allt godt. Men därjämte och likasom för att sammansluta sitt lofprisande af Gud med sin innerliga tacksamhet mot Herren, faller han till Jesu fötter under frambärande af de innerligaste tacksägelser. — Icke utan en bestämd afsikt omtalar evangelisten, att den ende tacksamme var en samarit, således en af dessa af judarne så föraktade och hatade »kättare», öfver hvilka de ansågo sig så omätligt upphöjda. En vink, äfven detta, om Israels förblindelse och oduglighet för Guds rike, och om samariters och hedningars inträde i deras arfvedel (Matt. 21: 43; Luk. 20: 16). — De nio helbrägdagjordas otacksamhet föranleder Herren till den klagan, han uttalar i

Vv. 17, 18. »Hvar äro då de nio?» Frågan är ett uttryck af Jesu smärta öfver deras otacksamhet. Han skådar i den en uppenbarelse af det sinnelag, som rådde hos judafolket, och hans klagan öfver de nio är en klagan öfver hela det släkte, som så skändligt lönade honom för hans kärlek. — »Denne främling», ett ord genomandadt af den missbrukade kärlekens sorg. »Främling», han, som var afskild från Israels samfund och främmande för löftets förbund (Efes. 2: 12), han står Gud och frälsningen vida närmare än löftets folk och är således i djupare mening icke en främling.

V. 19. »Stå upp och gå», näml. för att fullgöra den förut gifna befallningen att visa sig för prästen. »Din tro har frälst dig». Här är icke fråga endast om det lekamliga botandet. Det hade han gemensamt med de nio, om hvilka Herrens ord icke gälla. Samaritens tro hade genom den vunna helbrägdagörelsen vuxit och blifvit en tro på Herren själf, en tro i hjärtligt öfverlåtande åt honom såsom Messias, och i denna tro hade han blifvit delaktig af en högre välsignelse; han går från Herren med en frälst själ, likasom han förut erhållit kroppslig hälsa. Genom sin tro förbunden med Herren, tillhör han honom för beständigt, och om han än i yttre måtto aflägsnar sig från honom, så är han härefter honom i anden så mycket närmare, hörande till de många samariter, som efter Herrens uppståndelse vunnos för Guds rike och undfingo den helige Andes gåfva (Ap.G. 8: 4 ff.).

Perikopens *homiletiska grundtanke* kan sålunda uttryckas: *Nöden kan föra rätt många till Herren med rop om hjälp, men endast tacksamheten för den undfångna hjälpen kvarhåller själen vid Herren.*

Homiletiska vinkar. Vv. 11, 12. På väg är Herren till Jerusalem, där korset väntar honom. Hela hans lif var en vandring till detta kors, på hvilket han skulle blifva en förbannelse, på det att vi skulle få ärfva välsignelse. Och såsom det var hans kärlek, som förde honom upp på detta förskräckliga altare, så är hans väg dit betecknad af kärlekens verk. Långsamt går hans färd denna sista resa. Det är, som om han ville lämna tid åt alla, som behöfde hjälp,

att samla sig till honom, och såsom alltid drager han de eländiga magnetiskt till sig. Där träda de tio spetälske honom till mötes; det passar sig så väl: den fruktansvärdaste nöd, inför hvilken all människohjälp är fåfäng, lägger sig för den ende hjälparens fötter. — Judar och samariter i broderligt sällskap, människor, vanligen söndrade i bitter fiendskap! Ja, men gemensam nöd har en förunderlig kraft att häfva fördomar och söndringar människor emellan. — När de olika kyrkopartierna inom kristenheten, som nu ofta stå emot hvarandra såsom judar och samariter före dem, en gång omspännas af samma antikristiska förföljelsenöd, då skola de igenkänna hvarandra såsom bröder, stärka hvarandra i tron och tålamodet och gemensamt kämpa mot den gemensamma fienden. — Långt ifrån stodo de tio spetälske, men icke längre än att deras hesa stämmor kunde tränga till den store hjälparens öra. Försagd är den nödställde, hvilken känner sin nöd såsom orenhet, såsom skam och vanära, och sådan är syndanöden. Icke underligt, om syndaren bäfvar för att träda inför den Helige. Men så nära måste han åtminstone] träda honom, att han kan höra den nödställda bönen. Och detta gör syndaren, när han trots sin räddhåga yppar för Herren sitt elände och flyr till hans förbarmande.

V. 13. »De upphofvo sin röst». Verklig nöd frampressar nödrop, och först när bönen blir ett verkligt ropande till Gud och efter Gud, hinner den Guds öra och hjärta. Men det är hjärtat, som skall ropa, och det kan det äfven i den tystaste suck, liksom munnen kan högljudt skrala, utan att däri finns det minsta hjärterop. — Du kan icke bedja? De spetälske kunde icke heller tala synnerligen klart, men vid mötet med Herren ropade de ändå. Blir det blott verklig nöd hos dig, och nalkas då han dig, som är den ende hjälparen, så hinner du icke mycket tänka på, om du kan bedja eller icke; du beder, och du beder rätt, ty det är allvar och hjärtemening i din bön. Men detta viljelösa, förströdda och meningslösa tal, som vanligen får namn, heder och värdighet af bön, det hinner ej längre än öfver den bedjande munnen, vore orden än aldrig så väl lagda.

V. 14. För Herren är det att se nöden och att förbarma sig ett och detsamma. — Herrens löften äro ofta insvepta i omhöljet af ett bud, och lika ofta inneslutes ett bud i hans löfte. Hvarje löfte ställer näml. en uppfordran på människan och vid hvarje Guds bud ställes en nådelön i utsikt för den lydaktige. Att *tro* och att *lyda* är i själfva verket samma sak, ty tron är hjärtats ödmjuka ingående på

Guds frälsningsväg eller på Guds vilja, att människan skall varda frälst af nad genom förlossningen i Kristus Jesus. Därföre kan tron uppkomma endast i ett ödmjukt och förkrossadt hjärta. — »Visen eder för prästerna»! Huru långt skild från hvad man kallar revolutionära tendenser och företag var icke Herren! Alla ordningar, borgerliga och kyrkliga, vördade han. Han verkade inifrån och utåt och hade icke ett ord, som manade till bråk med yttre förändringar. Huru väl vore det icke, om de, som säga sig vara hans lärjungar, ville äfven i detta stycke följa honom: vårda sin inre människa och gå allt mera på djupet med sitt inre lif, vandra i helig kärlek och vinnlägga sig om att i sanning vara jordens salt och världens ljus samt därvid underordna sig hvarje mänsklig ordning, som icke är oförenlig med deras kristendomsstånd. Inåt och uppåt, det vare vår lösen. Då skall ock »utåt» komma till sin rätt, till den rätt, det bör ha, men också till ingenting mer. — De spetälske skulle *tro*, innan de fingo se, och sin tro skulle de ådagalägga genom lydnad. Detta är alltid Guds väg. Se till, att det också blir *din* väg! Herrens ord, klingade det än blott såsom ett *halft* löfte, skall vara dig nog. Våga därpå och lyd, och du skall finna, huru härligt allt skall gestalta sig. Hade de spetälske icke trott, d. ä. icke lydt, så hade de icke blifvit helbrägda. Vill du icke finna dig vid Herrens väg, så får du förblifva i dina synder. *Han är* läkaren, och icke du. — »De blefvo rena». Det var lönen för deras tro. Ja, salig är den, som icke ser och dock tror; i sinom tid skall han få *se*, ja, se Guds härlighet, uppenbarad i hans egen frälsning.

V. 15. Af tio en enda, hos hvilken tacksamhet finns; är icke detta den vanliga proportionen? Ett ordspråk säger: »en otacksam människa är det tyngsta jorden bär». Om därmed otacksamhetens styggelse är kraftigt framhållen, så måste märkas, att jorden har bra många sådana »de tyngsta tyngder» att bära på. Hvadan då så mycken otacksamhet bland människorna? Tacksamheten har något förödmjukande i sig; den innebär ju ett erkännande af, att man står i förbindelse till någon, att man icke kunnat hjälpa sig själf, icke vara sig själf nog, att man varit och är en svag varelse, och att erkänna detta, det är påkostande för detta högmod, detta självviska sinne, som är vår grundskada. Därföre kan endast det ödmjuka hjärtat vara tacksamt. Men där ödmjukhet verkligen bor i hjärtat, där är glädje och förundran öfver den minsta välgärning, och i denna glädje en tacksamhet, som innerligt förbinder den hulpne med hans välgörare. Ja,

kärleken till Gud är i första hand tacksamhet för undfången nåd. Och endast då mottager man en gafva rätt, när gåfvan drager hjärtat till gifvaren, och, när fråga är om Gud, så drager hjärtat till honom, att gåfvan ju längre desto mer glömmes för gifvaren, och det sker, i samma mån det är hans kärlek i gåfvan, som för hjärtat förlänar den dess värde. Sker icke detta, då blir gåfvan till skada. Och detta kan äga rum och äger i själfva verket rum äfven i fråga om de andliga gåfvorna, ja, t. o. m. om syndaförlåtelsens och barnaskapets nåd. När en människa med själfbehag likasom speglar sig i denna stora nåd, då inträder detta förhållande, och här ha vi att söka källan till detta andliga högmod i gröfre eller finare form, som orenar och ej sällan förstör det andliga lifvet hos så många. De nio spetälske äro förebilder till alla dessa otacksamme. De kastade sig öfver sin vunna hälsa såsom öfver ett byte, och den barmhärtige Gud och Frälsare, som så nådefullt och underbart helade dem, han blef för dem intet.

V. 16. Samariten prisade Gud och tackade Jesus såsom den, genom hvilken Gud bevisat honom barmhärtighet. Gud skall tackas och lofvas för allt, men de mänskliga redskapen för hans kärlek få ej heller glömmas. Sker detta, och det kan ske under förebärande däraf, att man icke skall gifva äran åt människor utan endast åt Gud, då är den föregifna tacksamheten mot Gud endast en täckmantel för ett högmodigt hjärtas motvilja att erkänna sig stå i skuld till en medsyndare, så att således otacksamheten i själfva verket behärskar själen. Ty om det med rätta heter, att den, som icke älskar sin broder, som han ser, huru skulle han kunna älska Gud, som han icke ser (1 Joh. 4: 20), så må man med lika skäl säga: den som ej visar tacksamhet mot människor, visar ännu mindre tacksamhet mot Gud. — För samariten var Jesus efter hjälpens undfående tvifvelsutan någonting mycket högre än före densamma, låt vara, att han ännu icke hade någon klar och sann kunskap om hans person. Hvad en människa än före sin omvändelse må ha tänkt om Jesus, har hon af honom mottagit andlig hälsa, då blir hennes bekännelse af Jesus denna Tomas-bekännelse: »Min Herre och min Gud.»

Vv. 17—19. »Hvar äro da de nio?» Ja, hvar äro alla de af Herren andligen och lekamligen hulpna och välsignade? Jorden skulle vara full af Herrens lof, om alla dessa återkomme till honom med sina lofoffer. — Herrens smärtefulla fråga visar för öfrigt, att han begär tack af dem, han

hjälper och frälsar. Hvarföre? Ty utan tacksamhet är hans välgärning i djupare mening förspilld; hjälpen blef ingen sannskyldig hjälp. Ty verkligt värde och varaktig betydelse har ett godt endast i samma mån, som det medverkar till människans förening med Gud eller stadfästelse i hans gemenskap. Dessutom hör det till kärlekens väsen att vilja ha gensvar. Där detta ihärdigt vägras, där sörjer kärleken och drar sig omsider tillbaka. — Rik blef samariten genom Herrens af honom trodda löftesord, rik på kroppslig hälsa och lycka. Rikare gick han dock från Herren, sedan han hemburit honom sitt tackoffer. Nu var han frälst *hel och hållen*, ty han hade funnit och öfverlämnat sig åt den herre, som meddelar de sina evigt lif.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Icke den, som endast åstundar Jesu välgärningar, utan blott den, som åstundar Jesus själf, har den tro, som frälsar själen.**

I. **Huru man kan åstunda Jesu välgärningar utan att åstunda honom själf.**

II. **Att endast den, som åstundar Jesus själf, tror till salighet.**

I.

1. *Jesu välgärningar åstundas af alla, som i någon mening ha en kristlig öfvertygelse, men blott hos några få kommer det till ett innerligt begär efter Jesu hjälp.*

a) Jesu välgärningar: hjälp i kropps- och själanöd, framför allt i den senare: syndaförlåtelse, tröst, frid, evig salighet.

b) Dessa välgärningar åstundas af alla, som ha någon kristlig öfvertygelse; (1) som i allmänhet tro, att Guds ord är sant, och att vi endast genom Kristus varda saliga; (2) som midt i sitt världslif dock tänka på, att de behöfva Guds nåd; (3) och vid bruket af Herrens nattvard begära förlåtelse för sina synder.

c) Endast hos några få kommer det till ett innerligt begär efter Jesu hjälp. (1) En och annan träffas i sitt samvete af Guds lag, så att han börjar känna sig vara stadd i själafara; (2) erfar

genom lagen syndens kraft och finner sig vara andligen spetälsk; (3) kommer så i andlig nöd och (4) ropar i denna nöd lika ifrigt, som de spetälske i vår text.

2. *Ehuru den innerliga angelägenheten om Jesu välgärningar bör blifva en begynnelse till åstundan efter Jesus själf, så händer det dock, att människan så stannar vid Herrens välgärningar, att hon aldrig kommer till verkligt mottagande af Jesus själf.*

a) De obotfärdiges slappa önskan att få del af Kristi välgärningar förer aldrig till något sökande af honom, ty de mena sig icke behöfva mer i det hänseendet, än hvad de tro sig hafva.

b) Den nödställda angelägenheten om frälsning drifver alltid till bön om barmhärtighet hos Gud, och detta blir ock mången gång en början till ett verkligt sökande af Jesus själf (= efter verklig gemenskap med Herren), såsom fallet var med samariten i vår text.

c) Men ej sällan går det som med de andra spetälske, hvilka, sedan de blifvit af Herren helade, ej vidare bekymrade sig om honom. Detta sker, när en människa väl vill ha (1) Jesu försoning till skydd mot Guds vrede, (2) Jesu rättfärdighet såsom ett medel att komma till himmelen, (3) Jesu förbön inför Gud till försvar mot lagens anklagelse; men (1) icke redligt längtar efter rening från synden själf såsom den största styggelse; (2) ej hungrar och törstar efter helighet för helighetens egen skull; (3) ej fattar ett innerligt behag till Herren Jesus själf såsom själens högsta skatt, såsom det sanna lifsbrödet, såsom kärlekens högsta föremål.

d) Detta visar sig däri, att Kristi kärlek ej drifver henne till helgelse och noggrann lydnad för Guds vilja, midt under det att hon berömmer sig af hans nåd, och ej heller till en hjärtlig kärlek till nästan, för hvars nöd hon kan vara likgiltig och det ända till hårdhet och obarmhärtighet.

II.

1. *Att åstunda Jesus själf är att med innerligt trosbegär sträcka sig efter honom för att vinna förening med honom, under en sådan förtröstan på Herren, som innefattar hjärtats odelade öfverlåtenhet åt honom.*

a) När Herren Jesus blifvit så dyr och omistlig för en människa, att hon gärna vill lida allt, blott hon blir af honom upptagen och af honom får del;

b) när hon så begär Kristi rättfärdighet och lif, att hon i heligt hat till all egen synd och orenhet gärna vill bära ett tungt kors, blott hon i sanning blir iklädd Kristus både till erhållande af rättfärdiggörelse och barnaskap hos Gud och till likhet med honom till sinnelag och vandel;

c) när hon hjärtligt förtröstar på sin frälsare såsom den, hvilken förlåter alla synder och helar alla brister, och i hvars fullhet af nåd och sanning hon har nog och öfvernog, — då tror hon på Kristus själf.

2. *Denna tro frälsar själen (»din tro har frälst dig»* v. 19).

a) Äfven de, som blott begära Jesu välgärningar men icke honom själf, kunna af honom få mottaga allehanda godt, likasom de nio spetälske fingo helbrägdagörelse. Mången kan i sina bekymmer erhålla tröst och hjälp af Herren, om han tager sig före att af hjärtat bedja, och i allmänhet gäller det, att så långt människans tro sträcker sig, så långt går den välsignelse hon får. Detta gäller så till vida äfven om hjälp i själanöden, som den, hvilken blott af fruktan för död och dom ropar till Gud om barmhärtighet, får erfara en nådefull tröst, hvarmed Herren vill draga hans hjärta till sig.

b) Men endast om människan däraf låter sig så dragas till Herren, att hon utväljer honom såsom sitt hjärtas tröst och sin del (jfr ofvan vid 1:o), har hon den tro, som frälsar själen. Ty endast den, som har Sonen, har lifvet, endast den, som låter sig inympas i Kristus såsom ympkvisten i sin stam, har del i honom; endast den, i hvars hjärta Kristus lefver, har del i hans förtjänst; endast den, som så tackar honom för hans outsägliga gåfva, att han helt hängifver sig åt honom till att låta sig regeras af hans Ande och till att göra Guds vilja i efterföljandet af Jesu fotspår —, endast den, som så tror, har reningen i Jesu blod och hör honom till.

2.

Ämne. **Den hjälp, som låter en människa utbrista: »Om jag visste, huru jag skulle kunna tacka Gud!»**

1. *Hvad uppenbarar sig i detta utrop?*

a) Ett medvetande om en outsägligt stor nöd, ur hvilken man känner sig förlossad genom en outsäglig barmhärtighet. (De spetälske; samariten).

b) Ett djupt ödmjukadt och ödmjukt hjärta, som känner sig ovärdigt hvarje välgärning (Samariten).

c) En innerlig åstundan att kunna gifva Gud hans ära såsom den enda, rätta hjälpen (Samariten).

2. *Den hjälp, som framkallar detta utrop.*

a) Den stora hjälpen till rening från syndens spetälska, då däri förnimmes Guds lika öfversvinneliga barmhärtighet som öfversvinneliga nådeskraft.

b) Hvarje hjälp till kropp och själ, som det i sanning ödmjuka hjärtat undfår, ty det finner äfven det minsta goda för stort för sig, hvadan ock en sådan människas lif är fullt af saliga öfverraskningar, som ständigt hålla hennes hjärta i tacksägelse.

c) Den sista hjälpen i den sista nöden åt den tacksamt troende, som då vid blicken tillbaka på sitt lif upptages af dessa två innerliga hjärtetankar, eller denna ena på två sätt uttryckta hjärtetanke: »Jag är allt för ringa till all den barmhärtighet, som du din tjänare gjort hafver» (1 Mos. 32: 10) och: »Om jag visste, huru jag skulle kunna rätt tacka Gud.»

3.

Ämne. **Huru framför allt Gud får erfara, att »otack är världens lön.»**

1. *Att Gud verkligen får erfara detta.*

a) Gud gifver oss i skapelsen och försynen otaliga välgärningar; människorna taga dem och gifva sig själfva äran för dem.

b) Gud bjuder i Kristus sin nåd till själens frälsning; de flesta gå nåden föraktfullt förbi.

c) Många tillrycka sig i själftagen och själfvisk tro Guds nådelöften för att sedan smickra sig själfva med den föreställningen, att de äro Guds barn.

2. *Hvarför så är.*

a) Ty endast ett ödmjukt hjärta har öga för och kan tacka Gud för hans välgärningar, och människorna äro fulla af högmod.

b) Ty endast den, som aktar sin egen rättfärdighet såsom orenlighet, kan begära och undfå Jesu Kristi nåd, och människorna äro fulla af egenrättfärdighet.

c) Ty människorna vilja lefva glada i köttet under sorglöst stolande på Guds barmhärtighet, men de vilja icke genom nåden lefva i Gud och för Gud

4.

Ämne. **Långt ifrån och nära Kristus.**

1. *Långt ifrån på syndavägarne, utan angelägenhet om frälsning.*
2. *Långt ifrån och dock nära genom ropen ur djupen vid den kända syndanöden.*
3. *Nära vid undfåendet af den nådefulla hjälpen.*
4. *Åter långt ifrån vid det otacksamma vårdslösandet af nåden.*
5. *Rätt nära vid det ödmjuka tackoffret af ett alltmera helgadt lif.*

5.

Ämne. **De offer, som behaga Gud.**

1. *Offret af ett bedröfvadt och förkrossadt hjärta* (Ps. 51: 19; jfr vv. 12, 13 texten).
2. *Ett benådadt och renadt hjärtas tackoffer.*

Femtonde söndagen efter trefaldighet.

Något organiskt sammanhang emellan den fjortonde och denna söndags evangelium synes icke vara lönt att söka. I den förra var fråga om det sätt, den tacksamhet eller otacksamhet, hvarmed Herrens välgärningar af människor mottagas, här åter hafva vi en förmaning till helig sorglöshet i afseende på erhållandet af vårt dagliga bröd. Måhända kan dock ett visst sammanhang emellan de båda texterna sägas ligga däri, att den femtonde söndagens text meddelar en anvisning, huru de, som ha erfarit Herrens nådefulla hjälp i nöden, hafva att visa sin tacksamhet särskildt genom en barnslig förtröstan på hans nådefulla omsorg om dem i det dagliga lifvet.

Text: Ev. Matt. 6: 24—34.

Exegetiska anmärkningar. Det är för den af otron härflytande ängslan för den lekamliga utkomsten, Herren i denna text varnar. Denna ängslan utvisar en mamonstjänst, som är oförenlig med Guds tjänande. Därvid framställas världsomsorgerna såsom 1) obehöfliga (vv. 25, 26, 30); 2) såsom onyttiga och fruktlösa (v. 27); 3) såsom bevisande ett hedniskt (= otroget) sinnelag och således ovärdigt en människa, som säger sig känna Gud (vv. 31, 32).

V. 24. ***Οὐδεις δύναται δυσὶ κυρίοις κτλ.*** Ordet ***κύριος*** är här att taga i absolut bemärkelse eller en, som *äger* sina tjänare, hvilka således äro lifegne. Detta antydes ock genom ordet *δουλεύειν* = tjäna såsom en *δοῦλος* = slaf. En sådan *tillhör* sin herre, och är förhållandet därvid sådant, det bör vara, så är ock tjänarens *vilja* ett med husbondens.

Att under sådana omständigheter vara tjänare åt två herrar på en gång är en omöjlighet, framför allt, om hvardera husbonden fordrar af tjänaren just det motsatta. Men detta äger, om någonsin, rum, då fråga är om Guds och mamons tjänst. Här måste man både till sinnelag och handlingssätt afgjordt ställa sig på den ena sidan: man måste hata den ene och älska den andre, samt i allt sitt görande och låtande hålla sig till den ene, under det man föraktar den andre. Hjärtat kan icke delas emellan två hvarandra motsatta föremål (personer eller ting), och med hjärtat följer gärningen.

V. 25. »Sörjen icke». Alla själen nedtyngande bekymmer för erhållande af den lekamliga nödtorften förbjuder Herren. Motsatsen till denna sorg är den heliga bekymmerslöshet, som härflyter af tron på Guds faderliga försyn. Denna bekymmerslöshet, som ej får förblandas med det lättsinne, som utmärker den njutningslystna världsmänniskan, är mycket väl förenlig med den omtanke, utan hvilken arbetet blir planlöst och ofruktbärande (jfr Rom. 12: 8; 1 Tess. 4: 11; 1 Tim. 5: 8). — *ψυχή*, själen, den fysiska lifsprincipen, som behöfver näring genom mat och dryck; *σῶμα*, kroppen, som behöfver skyddas genom kläder. Han, som skapat och gifvit det värdefullare, lifvet och kroppen, skall ock förvisso meddela det ringare, föda och kläder, utan hvilka lifvet vore förgäfves skänkt. Därföre är sorgen och oron för den lekamliga nödtorften *obehöflig*, något som ock inskärpes i det följande.

Vv. 26—30. Fågeln får af Gud, hvad han har af nöden, *icke* utan arbete, han måste fastmera ofta nog med stor möda uppsöka sin föda, men han vidtager inga anstalter för framtiden utan tager dag för dag sin nödtorft ur Guds hand. Han får ock, hvad han behöfver. — *Οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν.* Här läres uttryckligen en gradåtskillnad emellan de skapade varelserna, äfven hvad deras värde och betydelse inför Gud angår. Människans företräde beror därpå, att hon är en evighetsvarelse, af Guds släkte (Ap.G. 17: 28). Detta antydes genom orden *ὁ πατὴρ ὑμῶν*, *eder* fader, icke fåglarnes. Eder himmelske Fader sörjer för de varelser, i för-

hållande till hvilka han icke intager någon fadersställning. Det gör han till eder, och ändå kunnen I tvifla på hans försyn och hängifva eder åt världsbekymmer. — Dessa äro ock *onyttiga* och *fruktlösa;* med allt vårt grubbel kunna vi icke föröka vår lifstid med en timme. *ἡλικία*, är här icke kroppsutan lifslängd. »Likasom ingen med all sin sorg kan uppehålla döden, så kan ingen genom sin ängslan skaffa sig sitt uppehälle. Gud allena sörjer därför, i det han ur jorden frambringar brödet.» — Hvad som gäller om födan, gäller ock om kläderna. I Palestina äro fältets vildt växande liljor af utomordentlig skönhet. Detta beror icke på någon deras egen verksamhet; Gud gör allt. Dock äro liljorna ytterst förgängliga; de vissna snart för Österlandets glödande sol och begagnas såsom torr halm till bränsle. Skulle då Gud, som med sådan omsorg kläder dessa förgängliga, värdelösa blommor, icke mycket mer sörja för, att hans barn icke skola sakna nödig beklädnad. — *ὀλιγόπιστοι*, klentrogne; en anklagelse på samma gång som en uppmuntran. — Världssorgerna äro slutligen ovärdiga en människa, som genom uppenbarelsen känner Gud såsom den himmelske Fadern: de likställa henne med hedningarne.

Vv. 31, 32. En sammanfattande tillämpning af det föregående. I frågorna: »Hvad skola vi äta» o. s. v. gifver sig världsbekymret tillkänna. — »Allt sådant söka hedningarne», som icke veta af någonting högre godt än det jordiska, hvadan deras hjärtan hänga därvid. De känna ej heller Gud; därföre behärskas de af omsorgerna och äro i själfva verket utan hopp i världen. — *οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ κτλ.* Härmed angifves hufvudgrunden för den heliga bekymmerslösheten: vi ha en himmelsk Fader, som vet, hvad vi behöfva, och som både *vill* och *kan* gifva oss det.

Genom världsomsorgerna visar sig människan vara en mamonsträl (v. 24) och en hedning till sitt sinnelag. Hon kan omöjligen vara en Guds tjänare. Detta blir hon och bevisar hon sig vara genom en sorg af helt annan art, genom ett sökande af helt andra ting än dem, som äro i världen.

Vv. 33, 34. »Söken först efter Guds rike» o. s. v. Sökandet är uttrycket för hjärtats hela innerliga angelägenhet. Guds rike och Guds rättfärdighet (den från Gud stammande och inför honom gällande rättfärdigheten) kunna icke skiljas åt. Dock sammanfalla de icke. Guds rike är det vidare begreppet; Guds rättfärdighet det högre, ity att den är uttrycket för öfverensstämmelsen med Guds vilja hos hans rikes medlemmar. — Guds rike med dess himmelska skatter skall *sökas;* det öfriga skall utan allt sökande (fikande därefter) falla en till såsom Guds gåfva, såsom välsignelse till det redliga arbetet. — Näringsbekymret är hufvudsakligen bekymmer för framtiden, för morgondagen. Att redan i dag bära morgondagens börda är dårskap. Hvarje dag har nog af sin egen plåga, af den vedermöda, som i högre eller ringare grad vidlåder lifvet, dess arbete, ja, i viss mening äfven dess nöjen.

Den *homiletiska grundtanken* i vår perikop kan sålunda återgifvas: *Den heliga sorgfrihet, på grund af barnslig förtröstan till Gud, som Herren vill hafva hos sina lärjungar, utvisar frihet från mamonstjänsten, likasom näringssorgerna, som härflyta af otron, utvisa ett hedniskt sinnelag och ett för Gud främmande hjärta.*

Homiletiska vinkar. V. 24. Gud — mamon, tvenne herrar! Den sistnämnde blir dock endast därigenom herre, att människan upphöjer honom därtill, då hon låter världskärleken intaga sitt hjärta. Den jordiska rikedomen är i sig själf icke ond, och den kan och bör ställas i det godas tjänst (jfr Luk. 16: 9). Men den kan, såsom allt skapadt, blifva till frestelse och snara. Den har ock en förunderligt förförisk makt, för hvilken de flesta falla. — Omöjligheten att på en gång vara Guds och mamons tjänare borde vara så i ögonen fallande, att ingen i det hänseendet borde kunna blifva bedragen, och dock försökes denna omöjlighet på mångfaldiga sätt. Ja, huru ofta ser man icke t. o. m. hos dem, hvilka synas först söka Guds rike och hans rättfärdighet, en månhet om jordiska fördelar, som gör redligheten af deras gudsfruktan misstänkt. Man tyckes understundom mena, att man aldrig gjort det bättre, än då man genom företag, hvars ändamål utgifves vara Guds ära, kan bereda sig själf ekonomiska fördelar. Man skrifver t. ex. uppbyggelseböcker, och

man talar salfvelsefullt om den välsignelse, Gud behagat skänka at ens svaga försök att förhärliga hans namn, men samtidigt tänker man belåtet på den stora penningevinsten af företaget, och i *den* torde man dock skåda den egentliga välsignelsen. Så vet man att både på detta och flera andra sätt tjäna Gud så, att därvid ens egen fördel också väl tillgodoses: således Gud *och* mamon!

V. 25. Ingenting ligger en människa så nära som näringsomsorgerna. I sitt anletes svett måste hon äta sitt bröd och med bekymmer nära sig under denna »kamp för tillvaron», som icke heller den troende undslipper. Och dock förbjuder Herren de sina alla näringsomsorger och säger, att de äro bevis pa mamonstjänst. Men äfven i det hänseendet är den efter syndafallet öfver människorna afkunnade förbannelsen i Kristus upphäfd, att »kampen för tillvaron» för de troende är förvandlad till ett barnsligt mottagande af den lekamliga nödtorften ur Guds milda fadershänder. Arbeta skall du, men sörja får du ej. Under det att rekryten på bataljdagen skälfver af oro, står den gamle härdade soldaten lugn, som om han sutte hemma vid sin kojas härd. Och dock är den senares fara icke mindre än den förres. Sammalunda, under det världsträlen förtär sig själf i oro och bekymmer för sin bärgning, kan den troende med sinneslugn se den framtid till mötes, som dock synes hota med brist och nöd. Tron är den häfstång, genom hvilken en människa förmår lyfta de tyngsta bördor, är den kraft, som höjer själen öfver jordelifvets nöd och strid. Och den troende vet, hvarför han tror. Han, som gifvit lifvet, skulle han ej gifva lifvet dess näring? Eller har han väl skapat lifvet endast för att låta det förtvina? Likväl må vi icke tala om tron på Guds omvårdnad i det timliga såsom en mycket lätt sak. Att vara viss om Guds nådefulla omsorg, då timlig nöd står för dörren, är äfven för en gudälskande människa en stor och svar uppgift. Det är i själfva verket lättare att tro i fråga om rent andliga ting än om jordiska, när nämligen verklig nöd är å färde. Ty det andliga är till sin natur osynligt, och det förefaller därföre likasom mera naturligt att därvidlag tro, ändock man icke ser, än att göra detsamma i fråga om det lekamliga, som ju är någonting synligt och handgripligt, och om hvars undfående man har att vara viss, fastän ingen utsikt härför erbjuder sig. Därföre har ock Herren aktat nödigt att med så många och öfvertygande exempel och bevis locka och uppmuntra de sina till tro på den himmelske Faderns försorg. Så hänvisar han oss i

Vv. 26, 27 till fåglarne under himmelen med deras bekymmerfria tillvaro. Gud förskonar dem icke från det ofta mödosamma besväret att skaffa sig föda, men födan tillhandahåller han dem dock på fält och mark, på träd och buskar, i luft och haf. Och utbreder icke Gud äfven åt oss sina rika håfvor i sin stora förrådskammare, naturen? Och hvad är vårt arbete, hårdt som det ofta är, annat än ett insamlande och bearbetande för våra behof af det, Gud i fullt mått skänker oss, ehuru visserligen vårt arbete är lika mycket högre än fåglarnes, som vi inom det skapades område stå högre än de? Hvarföre skulle vi då icke kunna höja oss till deras sorglöshet, en sorglöshet, som dock blir ädlare än fåglarnes, eftersom vi veta, hvarföre vi äro eller böra vara bekymmerslösa, något som fåglarne icke kunna. Men just vårt vetande, vårt oroliga förstånd förleder oss till otro, därigenom att det, genom synden snedvridet som det är, hänvisar oss icke till Gud utan till vår egen kraft, denna rörstaf, som håller endast så länge, som den icke på fullt allvar tages i anspråk. Ty hvad kan den trots allt vårt bekymmer och våra ansträngningar uträtta? Månne sätta en aln till vår lifslängd eller framkalla ett enda sädeskorn till vår mättnad eller en enda stjälk hampa till vår beklädnad? Ack, »Hvad hjälper oss vi mycket sörja, Hvad gagnar oss vår pust, vårt kval? Hvad är, att vi med tårar börja Och sluta våra dagars tal? Vår sorg förbittrar mödans bröd Och ökar tyngden af vår nöd.» — Men ännu längre ned än till himmelens fåglar förer oss Herren, då han undervisar oss om arten och omfattninningen af vår himmelske Faders omsorg om sina skapade varelser.

Vv. 28—30. Han manar oss att beskåda fältets i så rik fägring prunkande liljor. Fåglarne äro stadda i rastlöst arbete för att insamla sin föda, men liljorna göra ingenting. Gud kläder dem likväl i en dräkt, mot hvilken Salomos var torftig. Skulle då Gud icke tänka på oss, som stå honom så oändligt mycket närmare än liljorna? Men att vi behöfva både »arbeta och spinna» för att få våra kläder, det är icke ett tillbakasättande af oss för växterna utan fastmera ett mycket stort företräde. Ty ju högre upp i tillvaron, desto större uppgifter, desto större själfverksamhet. Men när vi då i enlighet med vår mänskliga natur och vår kallelse »arbeta och spinna», skulle vi då ej tilltro Gud att gifva oss, hvad vi behöfva? »O, I klentrogne»! ropar Herren med rätta till oss.

Vv. 31, 32. Någonting mera nedsättande för en jude än att ställas på samma linje som hedningarne kunde icke

tänkas. Att då på hedningarnes vis hängifva sig åt detta lefvernets omsorger, det är något obeskrifligt nedsättande för en människa, som berömmer sig af att veta och tro, att det finns en lefvande Gud, som är *Fader* för sina barn. Därföre äro näringsbekymmer ovärdiga Guds barn. Låt dem sörja, som icke ha någon Gud och något hopp, men du, som väl vill anses ha bäggedera, höj dig upp ur gruset, skilj omsorgerna ifrån dig med trons bön, och ställ din frälsares ord och löften mot alla hotande utsikter här i lifvet! Tror du af hjärtat, att din himmelske Fader vet om dina behof och din nöd, hvarföre ängslas du då, som om Guds fadershjärta vore fattigare på kärlek än en jordisk faders, och som om han saknade makt att gifva dig din nödtorft? Vakta dig för världsträlens förvändhet, som menar, att det jordiska måste med ansträngning af hvarje nerv sökas och efterjagas, om det skall ernås, men att Guds rike och det eviga lifvet skall tillfalla en såsom i sömnen. Nej,

V. 33, sök först efter Guds rike och hans rättfärdighet! Ja, det skall du söka med hela ditt hjärtas åtrå, däråt skall du hängifva dig med all din kraft och all din håg. För Gud är du skapad, at honom är du återlöst, endast i honom finner du lif och frid, mättnad och salighet. Han skall därföre vara ditt lifs mål, och ditt lif är förfeladt, om du ej af allt hjärta söker honom, ty *endast* den, som söker, finner. Icke sa, att ditt sökande och löpande såsom sådant skaffar dig evigt lif. Nej, lika litet som ditt lekamliga arbete kan frambringa ett sädeskorn eller ett grässtrå. Men Guds rike skall ju undfås i hjärtat, och endast om hjärtat genom hunger och törst och sökande upplåter sig därför, kan det däri inkomma. Och söker du *först* Guds rike, så söker du det också *sist*. Du kan icke för en tid söka det och, sedan du däraf blifvit delaktig, öfvergifva sökandet därefter för att hängifva dig åt världssträfvandet. Ty sökandet kan ej upphöra, förr än finnandet blifvit fullkomligt, och det sker först i den härlighet, som är slutmålet med Guds vägar för dem, som tillhöra honom. Därföre måste du här på jorden söka, fastän du funnit; du måste sträcka dig till det, som är ofvan, där Kristus är sittande på Guds högra sida (Kol. 3: 1—3), till dess han, som är ditt lif, blir uppenbar i härlighet och du med honom. Gör du detta, då skall det jordiska utan allt ditt sökande och jagande tillfalla dig af Guds goda hand, som icke skall låta ditt stilla, i ett till Gud riktadt sinne förrättade arbete i din jordiska kallelse blifva utan välsignelse.

V. 34. Den n. v. dagen är din. Morgondagen tillhör dig icke, och du vet ej, om du skall upplefva den. Hvarföre grämer du dig då för någonting så ovisst? Hvarje dag har sin plåga, sin möda, sina anspråk på dig. Låt det stanna därvid! Lägg icke till den n. v. dagens plåga den, som först tillhör morgondagen! Var trogen i *dag;* »kommer dag, kommer råd», ty Gud lefver i morgon lika väl som i dag och i går. Går det för sig att i dag komma igenom, hvarföre skall det i morgon nödvändigt gå illa? Låt din inbillningskraft icke spela dig allehanda spratt, och sitt icke och måla ut framtiden för dig, det vare sig i rosenrödt eller i svart; det ena så väl som det andra kommer att vederläggas af verkligheten. Blott alltid i Herrens hand! Då går allt väl.

Predikoutkast.

1.

Ämne. I. **Den, som först söker Guds rike och hans rättfärdighet, vinner det, han söker, och därtill välsignelse i det timliga,** II. **men den, som söker det timliga, går miste om det, han söker, och därtill om Guds rike.**

1. *Att söka först Guds rike är att göra undfåendet af Guds rike till sin förnämsta, ja, i grunden enda egentliga angelägenhet (= innerlig, botfärdig frälsningsangelägenhet).*
2. *Den, som detta gör, vinner, hvad han söker, ty Herren, som dragit honom till sig, undfår honom med glädje då han kommer.*
3. *Han vinner ock det timliga, om icke till öfverflöd, så dock till nödtorften och det som en verklig välsignelse, i det han mottager och njuter det med tacksägelse, samt får sitt hjärta bevaradt från närings- och rikedomsomsorgerna.*

II.

1. *Att söka det timliga är att med hjärtats åtrå stå därefter såsom det enda goda, man känner, och att för dess vinnande använda alla af Gud förlänta gåfvor och krafter.*

2. *Den, som så gör, kan måhända vinna ej blott bärgning utan äfven öfverflöd, men välsignelse vinner han ej, ty det jordiska, mottaget och njutet utan Gud, mättar icke hjärtat, som fastmera alltmer däraf förhärdas.*

3. *Han går ock miste om Guds rike och hans rättfärdighet, ty i det hjärta, där världen härskar, finns intet rum för Guds nåd, och den, som gjort sig till mamons träl, kan icke vara Guds tjänare.*

2.

Ämne. **Det fåfänga och olycksbringande försöket att på en gång tjäna Gud och mamon.**

1. *Ett sådant försök göres,*

a) då man å ena sidan med sitt hjärtas åtrå hänger vid jordiskt gods och å andra sidan vill tjäna Gud med yttre andaktsöfningar och en världsfrom vandel;

b) då man delvis gifver Guds ord rum i hjärtat, så att det synes blifva kristligt allvar, men därjämte behåller åtskilliga världsomsorgens törnerötter i sin själ, hvilka få fritt växa under allehanda vackra men falska namn.

2. *Detta försök är både fåfängt och olycksbringande.*

a) Fåfängt, ty Gud och mamon äro tvenne herrar, hvilka hvar för sig göra anspråk på hela människan och det för fullkomligt motsatta ändamål.

b) Det är olycksbringande, ty man bedrager därmed sig själf med föreställningen, att man sörjer väl för sin själ och blott ger kroppen dess nödtorft, under det att man är en mamons träl, utesluter sig från Guds rike och tjänst och omsider kommer i den eviga döden.

3.

Ämne. **Det saliga och det osaliga bekymret.**

1. *Saligt är det bekymmer, som*

a) innefattas i sökandet efter Guds rike och hans rättfärdighet (= sorgen efter Guds sinne), ty det bereder hjärtat för benådningens hugsvalelse;

b) följer med Guds tjänst, ty det är oskiljaktigt från den barnsliga troheten i lydnad för Guds vilja och hjälper till att bevara hjärtat från världsbekymmer, som föra bort från Gud.

2. *Osaligt är bekymret*

a) för det världen tillhörer, ty det tillstänger hjärtat för Guds nåd och gör människan till en mamonsträl;

b) för att kunna förena Guds och mamons tjänst, ty det förer människan allt djupare in i falskhet och självbedrägeri samt slutar med, att människan blir bedragen både på sin eviga salighet och på sann jordisk lycka.

4.

Ämne. **Guds barns heliga sorglöshet.**

1. *Till dess beskaffenhet: inre frihet med hänseende till de jordiska tingen, som icke få inverka på hjärtat, så att det varder betungadt af denna världens bekymmer.*
2. *Till dess källa: tron på Gud såsom den himmelske Fader, hvilken nådefullt sörjer för uppfyllandet af sina barns alla behof.*
3. *Till dess välsignelse: den lämnar rum för den enda nödvändiga omsorgen, den om vinnandet och behållandet af Guds rike och hans rättfärdighet.*

5.

Ämne. **En människas förhållande till det jordiska visar, huru det står till med hennes själ.**

1. *Det förhållande till det jordiska, som visar, att det står illa till med själen.*

a) Girigheten med dess omättliga begär, som visar, att människan har penningen till sin Gud = *otro.*

b) Oredlighet i handel och vandel jämte obarmhärtighet och snålhet, som visar, att i själen icke bor någon *kärlek.*

c) De ängslande bekymren för morgondagen, som visa, att människan lefver utan *hopp.*

2. *Det förhållande till det jordiska, som visar, att det står väl till med själen.*

a) Den förnöjsamhet under tacksamhet mot Gud för det dagliga brödet, som visar, att människans hjärta är vändt till Gud i *tro.*

b) Redlighet i förening med hjälpsamhet och oegennyttigt meddelande, som visar, att i människans hjärta bor en rättsinnig *kärlek*.

c) Frihet från ängslande bekymmer för morgondagen, som visar, att i människans hjärta bor ett lefvande *hopp*.

6.

Ämne. **En ande utan falskhet**

har den,

1. *som icke bjuder till att tjäna Gud med ett deladt hjärta;*
2. *som i tron så håller sig till Gud, att världsomsorgerna icke få tillintetgöra eller försvaga hjärtats frid i Gud.*

Sextonde söndagen efter trefaldighet.

Uppmaningen till den heliga sorglöshet, hvarom den föregående söndagens perikop handlar, hämtar sitt berättigande däraf, att vi hafva en himmelsk Fader och en Herre och Frälsare, hvilkens vilja och makt att antaga sig oss icke vet af någon gräns. Och att verkligen ingen nöd är så stor, att icke Herren vill och kan hjälpa därur, det visar sig bland annat i den berättelse, som utgör evangeliet på den sextonde söndagen. Här möter oss nämligen Herren såsom den, hvilken förlossar ur själfva dödens nöd och från all den sorg och jämmer, som döden medför.

Text. Ev. Luk. 7: 11—17.

Af de tre personer, som Jesus uppväckte från de döda, var den ena, Jairus' dotter, nyss afliden, den andra, ynglingen i Nain, var på väg till grafven och den tredje, Lasarus, hade redan fyra dygn legat i grafven, så att hans lik redan börjat undergå upplösningsprocessen. Vid alla tre tillfällena uppenbarade Jesus sin härlighet såsom lifvets furste ej blott för att väcka och stärka tron på sig, utan äfven för att bringa tröst och hugsvalelse till de vid dessa dödsfall djupt sörjande. Framför allt var detta fallet vid uppväckandet af ynglingen i Nain (v. 13).

Exegetiska anmärkningar. V. 11. *Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς κτλ.* »Den följande dagen», dagen efter botandet af höfvitsmannens i Kapernaum tjänare. Nain, numera en by Nein, låg i dalen Esdrelon vid foten på norra sidan af berget Lilla Hermon (nu El-Dahi). Icke utan afsikt angifver evangelisten stadens namn: »Nomen oppidi et gemina multitudo spectato-

rum confirmat certitudinem miraculi» (Bengel). »Många hans lärjungar» i vidsträckt bemärkelse (Joh. 6: 66). Från dessa skiljes folket (ὄχλος), massan af nyfikna och af sådana, som, ehuru de kunde följa Herren långa stycken pa hans vandringar, dock icke närmare fästade sig vid honom.

Vv. 12, 13. Omständligt målande skildrar Lukas händelsen. Med särskild betoning framhålles, att den döde var sin moders ende son, och att hon var änka. Här är således verklig hjärtesorg; modern har förlorat sitt enda barn, änkan sitt enda stöd. Den sörjande modern gick enligt judisk sed i spetsen för liktåget, bittert gråtande. En stor mängd människor följde henne. Detta härflöt dels af innerligt medlidande med den stackars kvinnan, dels af den vackra judiska seden, att mötande personer brukade ansluta sig till liktågen utan afseende på, om den aflidne varit en framstående medlem i samhället eller ett fattighjon. — »Herren varkunnade sig», han greps af djupt medlidande med den sörjande modern. Vid åsynen af Marias och Martas och de för dem deltagande judarnes tårar »förbittrades Jesus i sin ande och uppskakades». Någonting sådant omtalas icke vid Jesu möte med den gråtande änkan i Nains port. Här endast ett djupt men stilla deltagande. Måhända är orsaken till denna olikhet i Herrens sinnesstämning vid de i sig dock lika tillfällena att söka däri, att Herren vid Lasarus' graf hufvudsakligen låter sin tanke dröja vid det upprörande i dödens fruktansvärda välde i världen, hvarjämte väl ock det skrymtaktiga och konventionela i judarnes gråt vid Lasarus' graf kändes af honom bittert motbjudande. Vid Nain åter synes Herren uteslutande hafva blickat på den stackars änkans sorg. — »Gråt icke»; ett sådant tilltal, utan att den talande har makt att tilltäppa källan till sorgen, är meningslöst, om ock dikteradt af medlidande. I Herrens mun innefattar tillsägelsen ett löfte om en hjälp, som med ens borttorkar tårarne från den sörjandes kinder.

V. 14. Båren, *σορός*, var en öppen kista, i hvilken den döde låg, och som bars på en bår. Herrens ord: »Gråt icke», atföljdes genast af en däremot svarande handling. Hans håll-

ning därvid inverkar oemotståndligt på bärarne, som stanna och likasom öfverlämna den döde åt Jesu behag. Måhända gripas de af en aning om det stundande undret. Detta inträder vid Herrens ord: *Νεανίσκε, σοὶ λέγω ἐγέρθητι.* Herren talar till den döde såsom till en sofvande, såsom ju ock för honom döden endast är en sömn, ur hvilken hans röst lätt väcker de slumrande. »För honom lefva alla» (Luk. 20: 38), äfven de aflidna, och de skola alla höra hans röst på den dagen (Joh. 5: 28). — Att såsom några teologer (Delitsch o. a.) uttömma sig i allehanda undersökningar angående en ännu existerande förbindelse emellan nyligen aflidna människors själar och deras kroppar för att sålunda förklara möjligheten af en uppväckelse, sådan som den här omtalade, och särskildt för att finna en giltig grund för Herrens tilltal till ett lik, är lika obehöfligt som gagnlöst. Vi ha nog af självfva faktum, som just därföre, att det är ett under, trotsar alla förklaringsförsök.

Vv. 15—17. Hvad Herren bjuder, det sker. Den döde reser sig upp såsom en ur sömnen väckt människa och börjar tala. Han är icke blott lefvandegjord utan äfven återställd till full hälsa. Hvad han sade, berättar icke Lukas; han omnämner saken troligen för att antyda, att den uppväcktes själsförmögenheter voro i lika normalt skick som hans nyss liflösa kropp. — Herren återgaf honom åt hans moder troligen så, att han tog ynglingen vid handen och ledde honom fram till hans moder. Härmed fullbordar han sin barmhärtighetshandling; ett drag af denna finkänsla och heliga kärlekstakt, som förlänar en välgärning så mycket värde för den, som får mottaga den. — Intrycket på de närvarande är *fruktan* i känslan af närvaron af Guds, den högstes kraft och Guds *lof,* som åter i barmhärtighet besökt sitt folk genom att hafva sändt det en stor profet. Något djupare intryck till tro på Jesus synes däremot undret icke hafva åstadkommit, såsom ju folket ej höjde sig längre än till tanken på en *profet.* Att Jesus skulle kunna vara Messias syntes icke ha fallit någon in. — Det lof, som uppstämdes kring den åter lefvande ynglingen och kring honom, som återskänkt

honom lifvet, spridde sig så att säga åt alla håll, likasom koncentriska ringar bilda sig kring den i vattnet kastade stenen. Icke blott i Palestina utan ock i angränsande länder spridde sig ryktet om detta Herrens stora makt- och kärleksverk.

Perikopens *homiletiska grundtanke: Ingen sorg och nöd är så stor, att icke Herren Jesus kan förvandla den i glädje, emedan ingen källa till sorg och nöd ligger så djupt, att icke Herrens barmhärtighet och makt skulle förmå tilltäppa den.* Eller: *Inför döden kan en människa endast stå i vanmäktig sorg och saknad, men Herren Jesus Kristus bringar äfven i den nöden öfversvinnelig hjälp, ty han har nycklarne till dödsriket och förlossar därur, hvem han vill.*

Homiletiska antydningar. Vid den homiletiska behandlingen af berättelsen om ynglingens i Nain uppväckande torde hufvudsakligen tvenne omständigheter böra påaktas. Den ena är uppenbarelsen af Herrens barmhärtighet och verksamma deltagande, som däri framträder, den andra är uppenbarelsen af Herrens härlighet såsom en själfva döden betvingande makt. Såväl i det ena som andra hänseendet bevisar sig Jesus såsom hjälparen både i den yttersta lekamliga och andliga nöd. Berättelsen kan därföre ock behandlas symboliskt eller läggas till grund för en framställning om, huru Herren gör de andligen döda lefvande.

V. 11. Till det lilla Nain vandrade Herren, såsom han ock i allmänhet icke gick någon äfven den obetydligaste by förbi. Ingen ort och ingen människa är så ringa, att Herren icke vill besöka och frälsa dem. Snarare kan man säga, att han älskar att uppsöka just det för världen ringa och oansenliga (ifr 1 Kor. 1: 28, 29). — »Många hans lärjungar» följde honom. Antalet af Herrens lärjungar var således rätt stort. Men emellan lärjunge och lärjunge kan skillnaden vara mycket stor. Endast få slöto sig af allt hjärta till honom och blefvo ståndaktiga i tron på honom under alla frestelser. Däremot var det många, som mottagit mer eller mindre kraftiga intryck af hans ord och gärningar och voro benägna att erkänna honom såsom Messias, men som, då Herren icke motsvarade deras köttsliga förhoppningar, snart nog vände sig ifrån honom. Det var säden, som föll på hälleberget (Matt. 13: 5; jfr Joh. 6: 66). Under alla tider förnyar sig detta förhållande, såsom erfarenheten under »väc-

kelsetider nogsamt bevisar. Se till, att det blir fullt allvar med din anslutning till Kristus! Ingen halfhet! Får ej Herren blifva allt för dig, så blir han intet.

V. 12. Tåget med lifvets furste i spetsen och tåget med döden till ledare, mötande hvarandra, hvilken motsats! — Den döde är en änkas ende son, hennes enda jordiska stöd. Här är verklig nöd, verklig hjärtesorg. Och mot sådan sorg hjälper ingen världslig tröst. Men mot den svarar den gudomliga trösten väl. Visserligen är denna tröst tillgänglig för den lidande äfven i dessa små pröfningar, som höra till detta lifvets hvardagssorger, men skall man lära sig förstå den omätliga skillnaden emellan Guds och människors sätt att trösta, då skall det vara i en nöd, som känns i hjärterötterna, och i hvilken själfva försöket med mänskliga tröstegrunder skulle af den lidande förnimmas nära nog som ett hån. Under smärtan af en saknad, för hvilken ingen lisa synes tänkbar, i hettan af en sorg, som bränner hjärtat med ett ve, som gör hela det inre till ett enda svidande sår, och hvars djup icke tillåter ett annat uttryck än det torra ögats hjälplösa blick, i denna öfvergifvenhet, som känns bittrare, i samma mån den lidande är omgifven af den mänskliga beställsamhetens bemödanden att hjälpa, i detta läge är det, som Guds tröst visar, hvad den förmår. Kan den plågade själen släppa allt och likasom med slutna ögon och domnande krafter och hjälplösare än det hjälplösaste barn lämna sig åt Gud, så skall hon på ett sätt, som hon ej själf kan fatta, känna sig buren af en kraft, som lyfter henne upp inom ett fridsområde, där smärtan, äfven om den blir kvar, byter natur och förenar sig med en ro, i hvilken människan känner sig hvila vid den eviga barmhärtighetens hjärta. Och så blir där en hugsvalelse, som stärker till det tålamod, för hvilket intet lidande blir för svårt. — — Den aflidne var en yngling. I själfva verket dö de flesta människor i yngre år; endast ett fåtal uppnår en högre ålder. Borde icke detta, såsom i allmänhet vissheten om, att döden förr eller senare, men i alla händelser snart, kommer, gifva vårt lif en prägel af evighetsallvar? Och likväl, fastän ingenting är så säkert, som att vi måste dö, så tänka vi på ingenting så litet som på döden. Det är, som om de flesta hyste en hemlig förhoppning om, att de på ett eller annat sätt skulle kunna slingra sig undan den hemska dödsnödvändigheten. Och så lefver man fram sina dagar i ett oerhördt lättsinne, till dess man plötsligt gripes af benrangelsmannen och störtas ned i den eviga natten. Må vi alla bedja om den åtanke af vårt

lifs korthet, som medför ett vist hjärta (Ps. 90: 12), hvilket lär oss att med flit utså det utsäde, som medför evig glädjeskörd (Gal. 6: 8. b).

Vv. 13—15. Den arma änkan synes nästan utgöra medelpunkten i berättelsen. Att hennes öfvergifna tillstånd så lifligt målas oss för ögonen, att så mycket folk följde henne, att Herren, när han såg henne, varkunnade sig öfver henne och ställde till henne sitt mäktiga trösteord, allt är ägnadt att fästa vår uppmärksamhet vid hennes person. Det är, som om vi manades att rätt betrakta och behjärta denna bild af sorg och smärta, som om vi tillfrågades, huruvida vi skulle kunna undgå att känna det innerligaste deltagande i denna djupa nöd. Också är hjärtlösheten i världen icke så stor, att ej de flesta känna medlidande med de af sorgen djupt träffade. Men vi kunna knappast göra mer än att följa den sörjande, där han bär sina käraste förhoppningar till grafven, och vårt: »Gråt icke» är ofta ett fattigdomsbevis, som vi gifva oss själfva. Den tröst eller hjälp mot sorgen, vi därmed erbjuda, består ju i grunden endast däri, att vi bedja den lidande att helt enkelt rycka sig lös från sin bedröfvelse, slå från sig smärtan, d. ä. göra sitt hjärta hårdt och känslolöst. I sanning en arm hugsvalelse! Huru annorlunda är det icke med Herrens: »Gråt icke». I detta hans trösteord, i sig själft uttryck för ett verkligt, innerligt kändt medlidande, ligger ett löfte om tilltäppandet af källan till tårarne, som i nästa ögonblick åtföljes af grundligt hjälpande handling. Orden: »Jag säger dig, unge man, stå upp» växa likasom upp ur de förra orden. De äro deras nödvändiga följd och medföra det i dem innehållna löftet. Jesus uttalar dem såsom *Herren*, hvilkens makt sträcker sig äfven öfver det område, där döden härskar. Och hvad han säger, det sker. »Den döde satte sig upp och begynte tala». — Huru tryggt kunna vi ej, om vi eljest tro på Herren Jesus, lämna våra själar i hans hand, när vår dödsstund kommer. Ha vi hans ord blifvande i oss, så ha vi det lif, som icke nås af döden, och våra kroppar skola i sinom tid också blifva delaktiga af samma lif. — Men såsom Herrens allmaktsord under hans kötts dagar gjorde de döda lefvande, så gör han under alla tider andligen döda lefvande genom sitt nådesord. Han nalkas syndaren, där han ligger såsom ett andligt lik, förnimmer intet af det Guds Ande tillhör och kan i andlig mening hvarken röra hand eller fot. Han vidrör båren, den syndasäkerhetens dödsbädd, på hvilken den olycklige af sina lustar bäres till grafven, »kulan», det eviga fördärfvet. Och bärarne stanna, d. ä. Herren

hejdar syndaren på hans väg till förtappelsen, gör slut på syndasäkerheten, talar genom sin Ande det väckande lifsordet in i hans själ, bringar honom helt till andlig besinning, det första tecknet till det återvändande lifvet, och gifver honom genom tron kraft att stå upp och vandra lifvets vägar. — »Han gaf honom åt hans moder». Så aftorkade Herren tårarne från den sörjande moderns kinder. Så gör han ock med alla, som han får nalkas i deras sorg, eller som i sin sorg söka hans ansikte. Den under lagens dom betungade själen gifver han lif och frid genom sitt benådande: »Gråt icke»; den förlorade, ångerfullt återvändande sonen blir smord med glädjens olja, och det troende, i anfäktningens mörker kämpande hjärtat besöker han med sitt all nöd skingrande nådesljus. Framför allt skall han aftorka alla tårar från de sinas ögon på den dagen, då han gör allting nytt, ty då skall med allt det gamla alla sorge- och klagoämnen förgås. — Lär dig för öfrigt barmhärtighet af din barmhärtige frälsare! Tårade ögon är det godt om i världen; låt det blifva dig en glädje att kunna aftorka en och annan af dessa salta droppar, hvilka så smärtsamt bränna de lidandes kinder. Och lär dig att öfva barmhärtighet, såsom han öfvar den, eller med denna milda skonande takt, som förlänar de tröstande orden deras hjärtehugsvalande kraft och gör välgärningen till en verklig hjärteglädje för den, som får mottaga den.

V. 16. »Räddhåga kom öfver alla». Endast den, som lärt sig frukta Gud i hans heliga majestät, kan komma att rätt tacka och prisa honom. Vördnad är kärlekens grund. Utan vördnad för Gud, ingen hängifvenhet och lydnad. Därföre heter det, att gudsfruktan är vishetens begynnelse. Utan vördnaden blir förtroendet till Gud och Kristus falsk förtrolighet, andlig framfusighet, som har med sig en självsvåldig ande och i sammanhang därmed vardslöshet i vandeln, ja, understundom grof orättfärdighet, och det utan att människan finner anledning till bekymmer öfver sig själf. — »En stor profet», möjligen en Messias' förelöpare men icke Messias själf. Och dock hade Jesus bevisat sig vara lifvets och dödens herre. En stor man, en religiös genius, en helig och vördnadsvärd människa, ja, det vilja våra dagars otrogna i allmänhet medgifva Jesus vara. Men Guds enfödde son och det eviga lifvet? Nej! Och dock har han inskapat ett nytt lif i mänskligheten, som utan honom skulle ha förruttnat i synd och skam. Men inga bevis hjälpa mot otron! »*I vil-*

jen icke», det är och förblir felet och det enda hindret för tillbedjandet af Jesus Kristus såsom vår Herre och Gud.

V. 17. Under Herrens jordelif spridde sig hastigt ryktet om hans väldiga gärningar, och man hade därvid så mycket sinne för sanningen, att man icke nekade deras verklighet. Nu, då ryktet om, hvad Herren gör med förtappade människor, om huru många han förer från död till lif, omskapar och förnyar, nu rycker man på axlarne däråt och finner i de heligas lif endast dårskap. Men under det att detta sker bland folk, som kallas kristna, går Jesu rykte genom evangelii predikan ut i hednaländerna och väcker tro. Omsider skall det komma därhän, att jorden varder full af Herrens kunskap, såsom hon vore med hafvets vatten betäckt.

Predikoutkast.

1.

Inl. Rom. 5: 17.

Ämne. **Dödens och lifvets makter.**

I. **Dödens makt i och öfver den adamitiska naturen.**

II. **Lifvets makt i Kristus.**

I.

1. *Döden härskar genom synden i och öfver alla Adams barn.*

a) Dödens makt är = syndens makt i människans hjärta; den andliga döden = synden själf i anseende till den makt, hon utöfvar, och det elände, hon medför i människans själ.

b) Dödens makt sträcker sig ock öfver kroppen och dess lif, lekamlig död, och detta äfven i följd af synden, som har upprättat sitt välde i själen och tagit kroppen och dess lemmar i sin sold.

c) Dödens makt kufvar alla Adams barn, emedan de i sin natur äga Adams synd. Mot den andliga döden hjälper ingen mänsklig vishet och rättfärdighet, likasom all mänsklig kraft är idel vanmakt mot den lekamliga döden, som lika litet skonar den blomstrande ynglingen (v. 12) som den starke mannen och den bräcklige gubben.

2. *Dödens makt breder sorg och smärta öfver det mänskliga lifvet, och den smärtan häfves lika litet af mänsklig makt, som den bryter syndens välde i världen.*

a) I samma mån en människa erfar den andliga dödsmakten, sönderslites hon af kval under känslan af syndens förbannelse och af egen vanmakt gentemot dess makt.

b) Den lekamliga döden med sina förebud af denna här af sjukdomar, som plåga människan, medför icke blott ett bittert ve för hvarje människa i hennes dödsstund utan sprider ock svidande sorg och smärta omkring hos dem, hvilka genom döden mista sina käraste. Änkan i Nain är icke den enda änka, som tröstlös vandrat efter den ende sonens bår.

II.

1. *Midt i denna dödens värld har lifvet inträdt i och genom Kristus, som i evig andes kraft nedlagt döden.*

a) Kristus är lifvet, ty han är den människovordne Guds son, som har lifvet i sig själf, och är källan till allt lif.

b) Kristus har fullkomnat sig själf i den eviga rättfärdighet, som i den mänskliga naturen bildar grundvalen för det sanna lifvet, lifvet i Gud, och blef så lifvets bröd för oss. Genom sin lydnad intill döden fulländad i rättfärdighet, sprängde han med sin lifsmakt dödens makt, och beviset därpå är hans uppståndelse = lifvets seger öfver döden.

c) Lifvets makt i Kristus, oändligt starkare än dödens makt, är en i mänskligheten närvarande och hvarje människa tillbjuden makt, och det kommer nu blott an därpå, att hon blir af densamma delaktig.

2. *Kristus gör syndare delaktiga af sin lifsmakt genom att uppväcka dem ur döden och göra dem väldiga i lifvet, så att döden icke mer skall få makt öfver dem.*

a) Kristus uppväcker ur den andliga döden genom sitt lefvandegörande nådesord, då han får tala in det i människans hjärta, så att det där får bevisa sin kraft till sann omvändelse och pånyttfödelse.

b) Det, som i den andliga uppståndelsen är börjadt och grundlagdt i människan, det fullkomnas genom den lekamliga uppståndelsen, då människan till kropp och själ undfår evigt lifs fullhet.

3. *Att lifvets makt i Kristus är starkare än dödens makt genom synden, det sprider ljus och tröst i denna dödens värld.*

a) Att den andliga dödsmakten måste vika för Kristi lifsmakt hos dem, som tro, det är salig tröst för de under syndens börda betungade likasom ock för de troende under deras mödosamma kamp mot det inneboende fördärfvet.

b) I hoppet om lifvets fullkomliga seger och kroppens förklaring i härlighet är den troende redan här salig och kan motse döden med frimodighet.

c) Detta hopp sprider ock ljus och tröst i deras hjärtan, hvilka stå sörjande vid sina älskades bårar, vissa som de kunna vara därom, att såsom Jesus återgaf den ur döden uppväckte ynglingen åt hans moder, så skall han en gång förena dem med deras kära bortgångna, om de eljest ha mottagit förlossningen från dödens makt genom delaktigheten af Jesu lif.

2.

Ämne. **Den hälsosamma tanken på döden.**

1. *Det gifves en åtanke af döden, som icke är hälsosam:*

a) då man oupphörligt går och ängslar sig med dödstankar, hvilka nedsänka själen i dystert svårmod, tillintetgöra sinnets spänstighet och all handlingskraft samt föra hjärtat allt längre bort från Gud;

b) då man, isynnerhet under tunga dagar, går och tänker på döden såsom en säker befriare från jordelifvets jämmer, hvarvid man ofta går så långt, att man tillskyndar sig själf döden.

2. *Den åtanke af döden, som är hälsosam, är den,*

a) som bringar den lättsinnige att stanna i sitt syndalopp, gå i sig själf och göra bättring;

b) som drifver den om sin frälsning angelägna människan att med fruktan och bäfvan arbeta på sin salighet, att flitigt utså i anden, att vara stilla och tålig i bedröfvelsen, att hämta tröst och frimodighet i det lefvande hoppets visshet därom, att döden snart skall förlossa henne från all ond gärning och föra henne in i Guds saliga hvila.

3.

Ämne. **Jesus såsom lifvets furste.**

1. *Huru lära vi rätt känna honom såsom lifvets furste?*

a) Vi måste allra först lära oss tro på hans sanna mänsklighet. (Obs. huru rent mänsklig han framstår i dagens evangelium).

b) Vi måste betänka, hvilken lifvets makt bor i honom.

c) Vi böra betänka, huru han i mänskligheten nedlagt döden.

2. *Hvilken tröst ha vi däraf, att Jesus är lifvets furste?*

a) Tröst nog att veta, att en lifvets furste har i människosläktet åter uppstått. (Tröst i den tryckande förnimmelsen af lifvets elände; öfver att hos Jesus är lif att finna åt det i synden döda hjärtat (Efes. 2: 1 ff).

b) Tröst däraf, att Jesus en gång skall återgifva vår dödliga lekamen lifvet.

(Steinhofer).

4.

Ämne. **Alla människor utom Jesus äro usla tröstare; Jesus gifver en fullkomlig tröst.**

1. *Alla människor utom Jesus äro usla tröstare, ty*

a) hvilken tröst de än kunna gifva, kunna de ej trösta mot döden.

b) Då människan söker någon tröst utom Jesus, är det en usel tröst: *döden ligger alltid förborgad därunder.*

2. *Den tröst Jesus gifver är fullkomlig.*

a) Jesus kan trösta mot döden, mot hvilken det annars icke finns någon tröst.

b) Den tröst, Jesus gifver, är fullkomlig, ty *när han tröstar oss, innehålles alltid i hans tröst det eviga lifvet.*

(Blomstrand).

5.

Ämne. **Huru talar du med afseende på den dig föreliggande nödvändigheten att dö?**

1. *Säger du: Jag måste dö?*
2. *Säger du: Jag kan dö?*
3. *Säger du: Jag vill dö?*
4. *Säger du: Jag får dö?*

(Efter E. F. Hartman i Brandts Homil. Hülfsbuch).

Sjuttonde söndagen efter trefaldighet.

Något organiskt sammanhang emellan denna och den näst föregående söndagen kan icke uppvisas. Man kan måhända med Hultkrantz antaga, att med 17 sönd. efter tref. börjar en ny grupp af trinitatissöndagarne, innefattande de följande söndagarne t. o. m. 23 sönd., men utan konstlande kan man svårligen för de till dessa söndagar hörande perikoperna angifva någon dem sammanknytande synpunkt. Icke utan skäl finner emellertid Hultkrantz de af vår text representerade ideerna vara de kristnas frihet och ödmjukhet, hvilkas sammanhang ej är svårt att inse.

Text: Ev. Luk. 14: 1—11.

Evangeliet består af tvenne delar, hvilka visserligen stå i ett historiskt men icke i ett inre sammanhang med hvarandra. Den första delen (vv. 1—6) handlar om botandet af en vattusiktig man på en sabbatsdag, den andra innehåller en Herrens liknelse, genom hvilken gifves förmaning till ödmjukhet (vv. 7—11). Att likväl den frihet, som Jesus i sammanhang med botandet af den vattusiktige häfdar gentemot det fariseiska myggsilandet, hänger innerligt tillsammans med och kan rätt utöfvas endast under förutsättning af den ödmjukhet, som den följande liknelsen betonar, är självklart, och så till vida gifves ju en tankeförbindelse emellan de båda textdelarne.

Exegetiska vinkar. Vv. 1, 2. »En af de förnämste bland fariseerna», en, som på grund af sin lagkunskap och fariseiska fromhet och kanske äfven i följd af rikedom åtnjöt högt anseende inom sitt parti. Att det var på inbjudning

Herren ingick till honom, säger sig själft. Icke alldeles klart är, huruvida bjudningen var föranledd af illvilja, ty däraf att de öfriga gästerna, som ock voro fariseer, vaktade på Jesus, följer icke, att värdens inbjudning var idel förställning. Dock är det sannolikt, att han delade sina partivänners sinnelag mot Herren. — *σαββάτῳ*, på en sabbat. Det var judisk sed att på sabbaten rikligen förpläga sig med mat och dryck. Det bästa, som huset förmådde, skulle då fram. — Att Herren icke vägrade att deltaga i sabbatsmåltiden hos en af dessa fariseer, som voro så fientliga mot honom, hade sin grund i hans människovänlighet men ock i hans kallelse, som bjöd honom att utan åtskillnad inlåta sig med människorna för att bland alla stånd och klasser utföra sin frälsaregärning. — Bordsgästerna vaktade försåtligt på honom för att finna något att klandra, ja, för att erhålla grund för en anklagelse mot honom. Ett godt tillfälle därtill erbjöd sig genom den vattusiktiges närvaro. Denne synes icke med afsikt hafva blifvit af fariseerna ditförd. Han hade kommit antingen för att anropa Frälsaren om hjälp eller för att tigga; kanske bäggedera. I honom funno nu fariseerna ett kärkommet, ehuru alldeles ofrivilligt, redskap för sina planer mot Jesus. Det skulle nu visa sig, huru han ville förhålla sig till denna arma sjukling. Botade han honom, så kunde han framställas såsom lagbrytare, ty åtminstone de strängare af fariseerna ansågo det vara otillåtet att bota eller vårda sjuka på sabbaten, så vida icke lifsfara förelåg. Lät däremot Herren den sjuke förblifva i sitt elände, så kunde detta dels gifva anledning till beskyllning för obarmhärtighet, dels till framkastande af den misstanken, att Herren icke *kunde* hjälpa vattusot, hvilken ansågs omöjlig att genom medicinsk behandling bota.

Vv. 3, 4. Jesus hemställer frågan om botandet på sabbaten till bordsgästerna själfva. Därmed har han sönderrifvit de garn, i hvilka de tänkt snärja honom, och inför det dilemma, de velat ställa honom, äro de själfva nu ställda. Detta framträder isynnerhet kraftigt enligt den troligen riktigare läsarten: *ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεῦσαι; ἢ οὔ;* »Är

det tillåtet att hela på sabbaten eller icke?» De tillfrågade tego och dömde därmed sig själfva, på samma gång de genom sin tystnad gjorde det omöjligt för sig att anklaga Herren för hans handlingssätt. — Jesus vidrörde, eg. fattade i (ἐπιλαβόμενος) den sjuke. Troligen fattade han honom i handen, och genom denna vidröring botade han ögonblickligen en sjukdom, som, om den någonsin blef botad, endast smaningom gaf vika. Vi finna Herren här likasom vid några andra tillfällen (jfr Joh. 9: 6) icke fråga efter den sjukes tro. Att tro i någon mån likväl fanns hos honom, är otvifvelaktigt. Hans närvaro i fariseens hus var väl föranledd just af hoppet om hjälp (jfr v. 2).

V. 5. *Τίνος ὑμῶν ὄνος ἤ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται;* »hvem af eder är, som, om hans åsna eller oxe faller i brunnen» o. s. v. I st. f. *ὄνος* ha några handskrifter *υἱός*, son. Meningen skulle då uttryckas så: »hvilken af eder har en son, ja, t. o. m. blott en oxe, som faller i brunnen». *φρέαρ* är här cistern, grop för uppsamlande och förvarande af regnvatten. För att rädda ett husdjur från att taga skada och sig själfva från en timlig förlust tilläto sig äfven rigorösa judar det arbete på sabbaten, som i angifvet fall var nödigt; huru mycket mer borde de icke känna sig manade att hjälpa och rädda en människa.

Anm. Herren har aldrig upphäft sabbatsbudet såsom sådant. Han har endast i detsamma infört den rätta andan och ställt det i lefvande sammanhang med den frihet, som tillhör det nytestamentliga väsendet, och som han antyder i orden: »Sabbaten är gjord för människans skull och icke människan för sabbatens skull», d. ä. sabbaten är en Guds gafva till välsignelse för människan och bör därföre betraktas och behandlas från denna synpunkt. Herren har löst sabbatsbudet ur ceremoniallagens och ännu mer ur de fariseiska stadgarnas tvångströja och subordinerat det under eller inordnat det i det stora budet om kärleken, hvilken också är sabbatsbudets fullbordan. Med den gammaltestamentliga sabbaten har den kristna kyrkan ingenting att göra (jfr Kol. 2: 16, 17; Gal. 4: 10; Rom. 14: 5 f.), men såsom männi-

skan, om hon icke skall alldeles slitas ut till kroppen, behöfver afbryta arbetsdagarne med någon dag till hvila och vederkvickelse, och om hon ej skall andligen gå under i materialism, behöfver ägna särskilda dagar eller tider åt tillfredsställandet af sitt omedelbart religiösa behof, och såsom särskildt församlingen, om hon skall kunna förblifva vid lif, behöfver sammankomma inför Gud till helig firning af hans nådefulla frälsningsgärning i Kristus Jesus, så har den kristna kyrkan under ledningen af den i henne boende Kristi Ande redan från början helgat söndagen, Kristi uppståndelses dag och det nya lifvets födelsedag, till helig hvila i Herren. Det rätta bruket af denna dag är icke genom något särskildt lagbud föreskrifvet kyrkan, och dock är dess helgande en plikt i samma mening, som tillfredsställandet af hvarje i vår natur nedlagdt lifsbehof är en plikt. Den, som föraktar och åsidosätter den heliga hvilan i Herren, han försummar att tillfredsställa sitt allra djupaste, honom just såsom människa, såsom evighetsvarelse karakteriserande behof, behofvet af Gud, och han begår det andliga självmordets förskräckliga synd. Genom sin förklaring af tredje budet i dekalogen har ock Luther med den hos honom vanliga kristligt geniala träffsäkerheten, på samma gång han lösgjort budet från dess gammaltestamentliga ceremoniela karakter, hänvisat på dess alltid bestående kärna och upphöjt det inom det nya testamentets lifsområde: »Vi skola icke förakta predikan (församlingens gudstjänstfirning) och Guds ord, utan gärna höra och läsa det». Det är i umgänge med detta ord, vi skola hämta näring och kraft för vårt inre lif.

Vv. 6, 7. »De förmådde icke svara honom». Likväl bekänna de icke sin orätt. De *vilja* icke böja sig för sanningen. — Det nu berättade hade tvifvelsutan ägt rum, innan gästerna togo plats vid bordet. När nu detta skulle ske, framträdde de närvarandes fåfänga och rangsjuka på ett sätt, som föranledde Herren att bestraffa dem, på samma gång han gifver en lärdom om något högre. Hvad han säger, synes icke innehålla annat än en klokhets- och anständighetsregel för sällskapslifvet. Men då det uttryckligen angifves

vara en *liknelse*, så är det tydligt, att Herren syftar på någonting högre. Det är ödmjukheten såsom betingelsen för att vinna sannskyldig ära, som Herren betonar.

Vv. 8—11. »När du blifvit bjuden till bröllop». För att icke onödigtvis såra eller reta talar Herren om bröllop och icke om en vanlig middagsmåltid sådan som den för händer varande. Dessutom gifves en vink om, att här är fråga om någonting annat och förmer än en lärdom om passande gästabudsskick. — »Gif plats åt denne»; ett kort, om förtrytelse öfver framfusigheten vittnande och för vederbörande mycket förödmjukande tilltal. — »Du skall till din blygd begynna intaga den sista platsen; målande framställning af den tröghet och motvilja, hvarmed den bestraffade låter bekväma sig att blifva nedflyttad. — *Ἀλλ' ὅταν κληθῇς κτλ;* ett passande sätt i sällskapslifvet kräfver enkelhet och anspråkslöshet. Denna anspråkslöshet är på samma gång klokhet och har sin lön med sig. Den ädelt anspråkslöse blir äfven i vanliga mänskliga samkväm älskad och hedrad. — *φίλε;* »min vän»; kärleksfullt tilltal i motsats till det förra tilltalets nästan ohöfliga kärfhet. — Det är till denna ödmjukhet i förhållande till hvarandra Herren manar oss genom denna »liknelse». Naturligtvis uppmanar Herren icke till klok beräkning, sa att man skall ställa sig ringa och anspråkslös i afsikt att på ett smickrande sätt blifva framdragen och upphöjd öfver andra. Tvärtom: Jesu lärjungar skola antaga denna anspråkslösa ställning därföre, att de *äro* anspråkslösa. Just så skola de emellertid komma till en ära af verkligt värde. Ty hvar och en, som upphöjer sig, o. s. v. Denna regel gäller först och främst i Guds rike, där det att förnedra sig ingenting annat är än att intaga den sanna, hvar och en tillkommande ställningen. Men den gäller ock under vanliga förhållanden i den borgerliga samlefnaden.

Perikopens *homiletiska grundtanke*, så vida man vill söka sammanföra de bägge textdelarne under en gemensam synpunkt, torde kunna således uttryckas: *Den frihet, som Herrens trogna ha att bruka i afseende på iakttagandet af sabbatsbudet, är ett med den kärlek, som, i det den har sin lust*

i att göra väl, endast kan finnas i ödmjuka själar, som gärna vilja vara de yttersta men just sålunda blifva de främsta.

Homiletiska antydningar. V. 1. Icke sällan bjöds Herren till gäst af fariseer, ofta i illvillig afsikt, och han gick. Han var den helige, som utan besmittelse kunde röra sig bland äfven de gröfsta syndare, men han var ock den frälsare, som öfverallt och bland alla slag af människor verkade Guds verk. Enligt hans förebild har en kristen och särskildt ordets tjänare att icke ängsligt draga sig undan dem, som äro langt från Guds rike och i grunden sanningens motståndare, utan på ett taktfullt sätt inlata sig också med dem, då möjlighet därtill erbjuder sig. I synnerhet har en pastor i en stats- eller folkkyrka att komma ihåg, att han är *hela* sin församlings herde och ej ett partis. Han har blott att se till, att han äfven vid kristendomsföraktarnes bord skickar sig som en Kristi tjänare, som ingår till syndare icke för att deltaga i deras onda väsen utan för att söka föra dem därifrån. Att sitta där de bespottare sitta kan för honom icke komma ifråga. — Hvilodagen är en glädjedag; därföre bör den ock i det yttre ha en festlig prägel. Men det festande i köttet, som sker genom frässeri och dryckenskap, förvandlar Herrens dag till en syndadag. — — Fariseernas vänlighet mot Herren var en täckmantel öfver fientlighet. Understundom får en Kristi tjänare erfara smilande vänlighet af sanningens fiender. Vanligen ligger där bakom någon illasinnad afsikt. Vakten eder för människorna», säger därföre Herren (Matt. 10: 17). Öfva kärlek äfven mot de gudlösaste, men anförtro dig icke åt dem eller åt hvem som helst!

Vv. 2—4. Den vattusiktige stod där. Han sade icke ett ord, men hans i ögonen fallande elände talade för honom, och Herren hörde hans stumma och dock skriande bön. — »Är det lofligt att göra» det och det? I sådana spörsmål uttömmer sig det fariseiskt ängsliga sinnet. Men kristendomen svarar: »*Älska* och gör sedan hvad du vill». — Lofligt att hela på sabbaten! Är det väl lofligt att lämna svidande sår ohelade, när förmåga finns att läka dem? Huru utskämmande är icke Jesu fråga för fariseerna! Men äro väl många af de tvistefrågor, som söndra kristna människor, bättre? Men Jesus sade: »Därpå skall världen förstå, att I ären mina lärjungar, att I hafven kärlek inbördes». — »De tego». Ja, hvad skulle de svara? Att det var rätt att bota på sabbaten, det ville de ej medgifva, ty det hade varit att medgifva grundlösheten af deras misstro till och motvilja mot Herren. Att

det vore synd att hjälpa en sjuk, det vågade de för skam skull icke påstå. Så lämnade de åter ett af de många exemplen på, huru svårt det är för af egna meningar intagna människor att gifva den solklaraste sanning rätt, då därför fordras att släppa de inbitna tyckena och fördomarne. Och det är därvid så långt ifrån att omöjligheten att försvara dessa fördomar skulle göra dessa människor betänksamma, att de fastmera förbittras öfver sitt nederlag och hängifva sig åt en ofta ursinnig vrede mot den, som bragt dem i förlägenhet. Mer än någon annan fick Herren erfara detta. — Jesus vidrörde den vattusiktige, och han blef genast helbrägda. Underligt, att personer finnas, hvilka inför sådana Kristi makt- och frälsningsgärningar kunna tillskrifva dem hypnotisk eller annan dylik inverkan. Men hvad kan man icke hitta på för att undkomma nödvändigheten att medgifva uppenbarelsen af Guds kraft, genom Kristi vilja och ord verkande *i* naturen och *öfver* naturen det, som naturen själf, toge den än alla sina »lagar» till hjälp, icke mäktar åstadkomma. — Men du, som tror på din frälsare, lär dig rätt djupt behjärta, att intet är för honom omöjligt, att ingen nöd förmår hålla stånd mot hans frälsaremakt. Låt honom fatta dig, vidröra dig med sin nåd, så skall allt ditt elände vika. Grip med din svaga troshand hans starka frälsarehand, och ledd af denna skall du segerrikt tränga igenom i all nöd, i alla frestelser.

Vv. 5, 6. Ett husdjur tvekade icke fariseerna att rädda på sabbaten, men en lidande människa ansågo de betänkligt att räcka en hjälpande hand. Hvarföre? I förra fallet var egen fördel med i spelet; i det senare åter var ingenting att vinna men väl något att uppoffra. Och dessa människors släkte är icke utdödt. Huru noga taga ej somliga, som vilja gälla för »andliga», det med bokstafven af Guds bud i vissa fall, nämligen då det gäller att visa ett allvar, som icke kostar något, men låt blott den egna fördelen komma med, t. ex. undvikandet af en penningeförlust eller erhållandet af en vinst, görandet af en »god affär», då blir samvetet förunderligt fördomsfritt. Då heter det: »affärer äro affärer» och vid dem ha Kristi kärlek ingen plats; sträng redbarhet, helig samvetsgrannhet i förhållande till nästan och hans rätt lämnar ej sällan rum för slug beräkning, och så förtrycker och besviker man sin broder i handel och vandel (1 Tess. 4: 6), och ändå vill man räknas bland Jesu rätta lärjungar och såsom en kämpe mot världens syndiga väsen.

V. 7. Rangsjuka och fåfänga hos de »rättfärdiga» fariseerna! Ja väl. Denna sjukdom i alla dess dels löjliga, dels

vidriga former, huru går den ej såsom en smitta genom samlefnaden! I det världsliga sällskapslifvet krusar man för hvarandra, är idel smaleenden och bugningar, men huru liten sanning under detta smink! Man vakar noga öfver, att man måtte få den heder, till hvilken man anser sig ha rätt, och blir man eller inbillar man sig blifva i något afseende förbisedd, då är det, som om ett oerhördt majestätsbrott blifvit beganget. Man smickrar för att blifva smickrad, och under det man vet med sig själf, att allt det rökverk, man strör för andra, är idel osanning, tar man dock till godo samma slags rökverk af andra, utan att det faller en in, att det torde vara lika litet mening däri, som i det man själf gör. Huru detta? O, denna fåfänga, denna narraktiga inbillning om eget värde, som man tycker, att andra skola märka och uppskatta lika mycket som en själf! Och så går man där, den ene för den andre ett gyckel, men hvar och en särskildt tycker sig vara på det rena. Understundom brister det. Då armbågar man sig fram för att bekomma den plats, som nekas en, och ett allas krig mot alla aflöser den förra kordialiteten. — Och månne de »andliga kretsarne» äro alldeles fria fran fafängans och rangsjukans lumpna synd? Tvistade icke Jesu första lärjungar om, hvem som vore den störste? Ack, det vill allvarsam tuktan till, om narren skall grundligt drifvas ut ur det mänskliga hjärtat. Vakta dig! Glöm ej, att man måste vara såsom barn för att få del i Guds rike.

Vv. 8—11. Hvad Herren här säger närmast med afseende på jordiska förhållanden, gäller i hela dess vidd om Guds rike. Det duger icke, att man själf väljer sin plats där. Framför allt duger det icke att vilja tränga sig själf langt fram, det vare sig pa grund af gafvor eller pa grund af förrättadt arbete (jfr Matt. 20: 11 ff). De, som där söka att upphäfva sig till de främsta, skola ovillkorligen blifva de yttersta på den dagen, då Herren beser sina gäster (Matt. 22: 11) och hänvisar hvar och en hans plats. Ja, huru mången, som här af sig själf och äfven af andra varit ansedd såsom en af de främsta, skall icke då få höra den fruktansvärda bekännelsen: »Jag kände dig aldrig». Hvilken förnedring, hvilken skam! Å andra sidan, att då af den Herre, som i sanning har makt att upphöja, och hvars utslag är sanningens eget, blifva erkänd och få sig en äreplats anvisad, *det* är ära. Den, som upphöjer sig, skall varda förnedrad, ty han tillägnar sig det, som ej tillhör honom, och beröfvar, hvad pa honom beror, Gud hans ära. Ödmjukheten allena förer uppåt, ty den låter Gud lyfta henne, och han lyfter högt.

Predikoutkast.

I.

Inl. Mk. 2: 27, 28.

Ämne. **Herren Jesu Kristi sabbater.**

1. *Herren har aldrig upphäft sabbaten, men väl har han betagit den dess lagkarakter och särskildt renat den från de fariseiska stadgarna.*

a) Herren har hvarken med lära eller exempel upphäft sabbaten. (1) Intet ord har han uttalat, som kan anses såsom ett bud om afskaffande af dagen för helig hvila. (2) Ej heller har han med sitt exempel afskaffat den utan tvärtom stadfästat den. Det var hans sed att på den dagen gå i synagogan (Luk. 4: 16 ff). Före begynnelsen af sin frälsaregärning gick han dit att höra, sedan för att förkunna Guds ord.

b) Men han lösgjorde sabbaten från att vara ett af lagen pålagdt ok och från fariseismens småaktiga stadgar. (1) De fariseiska stadgarna gingo ut på att göra sabbatshvilan till ett yttre verk, en stel och tvungen yttre stillhet och overksamhet, hvarvid kärleken såsom hela lagens och äfven tredje budets fullbordan alldeles sköts åt sidan. För dem »voro människorna gjorda för sabbatens skull». (2) Från dessa stadgar äfvensom från allt ängsligt lagtvång renade Herren sabbaten både med sin lära (v. 5) och sitt exempel (v. 4).

c) Den kristna hvilodagen (såsom frigjord från det gammaltestamentliga väsendet förlagd till söndagen) är just sådan som Herrens egna sabbater: en hvilodag, framför allt i andligt afseende (= själens hvila i Gud); en Guds ords och den gemensamma gudstjänstens dag; ett hvarje vecka återkommande förbundstecken till lefvande åminnelse och tillägnelse af den nya skapelse, det nya lif, som fördes i dagen genom Jesu Kristi uppståndelse.

2. *Herrens sabbatsdagar voro dagar för verkande af Guds verk.*

a) Han frambar framför allt då Guds ord både i synagogan och i det enskilda lifvet (v. 7 ff).

b) Han gör detsamma än i dag i sin församling, ty hans dag (söndagen) är det nya förbundets dag, då det evangelium förkunnas, som genom Kristi uppståndelses kraft gör döda själar lefvande. (1) Framför allt på hvilodagen kommer Herren också till syndens trälar att, om möjligt, föra dem till bättring (jfr vv. 1, 3, 4, 7—11), ty då bruka många af dessa människor såsom af sed

och vana komma till Herrens gårdar. (2) Han kommer till de kranka och elända själarne, som icke ha någon hjälpare, tager dem till sig och helar dem med sitt ord. (3) Han kommer till sina trogna med vederkvickelse.

c) De kristna skola verka Herrens verk på hans dag, såsom han själf gjorde. (1) Beså sina hjärtan med Guds ord under den stillhet inför Gud, som är af nöden, om han skall kunna ha sitt verk i dem. (2) Icke försumma den Gud behagliga gudstjänsten att besöka fader- och moderlösa barn och änkor (Jak. 1: 27).

3. *Herrens sista sabbat under hans förnedring var hans graf-sabbat.*

a) Herrens hvila i grafven efter fullbordadt återlösningsverk var en fullkomlig ro för honom efter det svåraste arbete. (1) Hans ande hvilade i Faderns händer. (2) Hans kropp hvilade tryggt i grafven, ty den skulle icke se förgängelse (Ps. 16: 9, 10).

b) För dem, som tillhöra honom, har han därigenom helgat grafven till en hvilokammare (ett sabbatsrum). Till ro gå de troende genom döden; de få hvila i frid till uppståndelsens saliga dag.

4. *I härlighetens eviga sabbatsglädje är Herren nu.*

a) Hans hvila i grafven var beredelsen till hans uppståndelse och den därpå följande himmelsfärden, i hvilken han gick till den fröjd och ära, som han hade hos Fadern, förr än denna världen var.

b) De troendes hvila i grafven blir sammalunda för dem en stilla förberedelse för uppståndelsens ovanskliga glädje. — Då har den jordiska sabbaten uppgått i sin himmelska urbild.

2.

Inl. Jak. 1: 27.

Ämne. **Den rena och obefläckade gudstjänsten.**

1. *Hvari den består.*

a) I den tillbedjan af Gud i anda och sanning, som utgår af ett ödmjukadt och troende hjärta. (1) Gud är en ande och de, som tillbedja honom, skola tillbedja honom i anda och sanning, d. ä. i hjärtats hela hänvändande till honom på det sätt, som är värdigt hans öfverallt upphöjda majestät, hans oändliga nåd och barmhärtighet, hans trofasthet och sanning. (2) I den troende bor en alltid tillbedjande ande, men i denna bor ett oafvisligt behof att gifva sig uttryck i äfven yttre tillbedjan, och Gud har ock gif-

vit sin församling en dag till helig hvila, en Guds tillbedjans dag, då församlingen och den enskilda troende med henne tillbedjande frambär åt Gud sina andliga offer i bön, åkallan och tacksägelse, på samma gång hon mottager af honom hans nådegåfvor genom hans ord och sakrament. (3) En rätt gudstjänst kräfver ett ödmjukadt, troende hjärta, som sätter sig på den nedersta platsen vid Guds nådebord (vv. 8—10). Endast den ödmjuke kan tillbedja Gud. Den högmodige tillbeder sig själf, äfven då hans läppar utsäga Guds lof.

b) Det tillbedjande af Gud, som sker genom kärlekens verk. (1) Läpparnes gudstjänst bevisar sig vara också en hjärtats gudstjänst, då den öfvas i sammanhang med gärningarnes gudstjänst. (2) Denna gudstjänst består i allmänhet i lydnad för Guds vilja under utöfvande af den kärlek, som är lagens fullbordan. (3) I denna kärlekens gudstjänst gifver människan sig själf till ett andligt offer åt Gud (Rom. 12: 1). Därföre må man ock göra väl på sabbaten.

2. *Dess välsignelse.*

a) Till den, som i en rätt tillbedjan nalkas Gud, kommer Gud till att välsigna honom med ett allt rikligare meddelande af sin nåd. (1) I det hjärta, som i sanning tillbeder Gud, tar Gud sin boning. (2) I samma mån hjärtat är rent i ödmjukhet, varder det af Gud upphöjdt och krönt med allt rikare andliga gåfvor.

b) I samma mån en människa i kärlekens bevisning utgifver sig själf till Guds ära för nästans väl, välsignas hon af Gud med andlig tillväxt och en riklig skörd i Guds eviga rike. (1) Då en människa så mottager Guds kärlek, att den ej blott hos henne får verka en barnslig tillit utan äfven får genomtränga hennes hela personlighet och vandel, så är hon en af dem, som *hafva*, d. ä. förvara och i verk och gärning omsätta den mottagna nåden, och då varder henne gifvet mera. (2) I kärlekens utöfning utsår människan ett godt evighetsutsäde, hvaraf hon i Guds eviga rike får upphämta en ymnig och härlig skörd (Gal. 6: 9, 10).

3.

Ämne. **Herrens dag.**

1. *Hvad Herren gjort och gör på den dagen.*

a) Han har på den dagen genom sin uppståndelse fört rättfärdighet och lif i ljuset.

b) Han gör framför allt på den dagen barmhärtighet med syndare. (1) De sjuka och eländiga botar han. (2) Fariseerna (de

egenrättfärdige) undervisar och tuktar han. (3) De troende vederkvicker och stärker han.

2. *Hvad Herrens trogna på den dagen undfå.*

a) De få i församlingen möta sin uppståndne frälsare och undfå allt rikare erfarenhet af hans uppståndelses kraft.

b) De varda allt bättre beredda för den eviga sabbaten.

4.

Ämne. **En välsignad söndag.**

1. *Då den får vara en verklig sabbatsdag, d. ä. en hvilans och vederkvickelsens dag* (vv. 1—4).

a) Lifvet en växling emellan arbete och hvila.

b) Hvila och vederkvickelse, krafthämtning för nytt arbete. (1) I lekamligt afseende; (2) i andligt afseende = hvila i Gud, samling af alla själens krafter till stillhet inför Gud i aktandet på hans ord och i bön, att han må hafva sitt verk i oss och så förläna oss kraft till hans tjänst. (3) Detta senare äfven och särskildt i församlingens gudstjänst, där Herren möter oss att göra oss helbrägda (vv. 2—4).

2. *Då frukten af dess helgande blir den djupare ödmjukhet, som medför upphöjelse inför Gud* (vv. 7—11).

a) Med förödmjukelse genom kännedomen om synd och ovärdighet börjar det goda verket i en människosjäl.

b) Ett djupare nedgående i ödmjukhet är ock förutsättning för andlig förkofran.

c) Den, som så helgar Herrens dag, att han genom umgänget med sin frälsare blir i egna ögon allt ringare och därföre ej anser sig värdig mer än den lägsta platsen i Guds rike, ja, har ett behof att sätta sig nedom alla andra och därföre ock har kärlekens tjänande sinnelag, han varder upphöjd; för honom äro hans söndagar idel välsignelse.

Adertonde söndagen efter trefaldighet.

Om i den föregående söndagens perikop den kristliga friheten framställes i sammanhang med den ödmjukhet, utan hvilken sann frihet icke gifves, så möter oss i ev. på den adertonde söndagen ett framhäfvande af kärleken såsom lagens fullbordan. Denna kärlek är i själfva verket ett med den sanna friheten, såsom den ock kan finnas endast i ett ödmjukt hjärta. Detta är sammanhanget emellan de båda perikoperna. Men i den sistnämnda förekommer icke blott tal om det förnämsta budet utan äfven om den förnämsta trosartikeln, den om Guds son. Att lifvet i kärleken endast kan uppkomma ur tron på Guds son, i hvilken Guds kärlek till oss är uppenbar, kan därföre sägas vara den idé, som härvidlag möter oss.

Text: Ev. Matt. 22: 34—46.

Som sagdt, evangeliet innefattar tvenne delar, den förra, vv. 34—40, handlande om det förnämsta budet, den senare, vv. 41—46, om Messias' i det profetiska ordet framställda gudomliga höghet.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 34—36. Herren hade nyss besvarat sadduceernas fråga om uppståndelsen på ett för fariseerna tillfredsställande sätt. Men om de gladdes öfver sina sadduceiska vedersakares nederlag, så minskades dock icke deras bitterhet mot Herren. »De församlade sig» mot honom, de ville försöka, om det icke skulle lyckas bättre för dem än för sadduceerna. En lagklok af deras parti framsköts för att med en efter deras mening svårlöst fråga sätta Herrens visdom på prof, naturligtvis i akt och

mening att af hans svar få anledning till anklagelser mot honom. Enligt Markus' framställning (kap. 12: 28—34) drefs denne lagkloke icke af något fientligt sinnelag mot Kristus, snarare motsatsen, såsom han ock af Herren undfick vittnesbörd att icke vara långt från Guds rike. Bägge berättelserna bringas i öfverensstämmelse genom det i och för sig sannolika antagandet, att de öfriga fariseerna begagnade sig af denna sin medbroder med hans redliga sinne för att så mycket säkrare lägga sin snara. Hvad för öfrigt själfva frågan angår, så var det icke underligt, att judarne för vinnande af sitt syftemål valde just denna. I deras ögon var den nämligen ganska benig. De hade förstått att ur Moses' lag framleta icke mindre än 248 befallningar, motsvarande antalet af kroppens delar, och 365 förbud eller lika många som årets dagar. I sitt mekaniska betraktelsesätt af skriften uppdelade de dessa bud i grupper efter deras större eller mindre vikt, och frågan om »det stora budet», det viktigaste af dem alla sysselsatte ifrigt dessa bokstafsdyrkande pedanter, för hvilka en tvagning ofta var af större betydelse än öfvandet af barmhärtighet. Frågan var därföre enligt fariseernas mening en verklig »doktorsfråga», väl ägnad att förorsaka Herren bryderi.

Vv. 37—40. Herren gifver sitt svar genast och utan tvekan. *Han* vet icke af dessa distinktioner och hårklyfverier, som dölja eller förmörka sanningen. Det stora budet angifves här i samma form, som det har i Luk. 10: 27 (perik. på 13 sönd. eft. tref., hvilken se!) med undantag däraf, att ordet *ἰσχύς* här saknas. — *δευτέρα*, det andra, det därnäst i betydelse kommande, är »detta likt», likartadt. Fariseerna hade frågat efter *det* yppersta budet. Frälsaren svarar med hänvisning till tvenne bud, men bägge så samhörande, att de ej kunna skiljas; de äro i själfva verket väsentligen ett enda bud, i det att kärleken till nästan är en utstrålning af kärleken till Gud. Lika visst som Gud är människosläktets enda sanna enhetspunkt, lika visst blifva människorna ett inbördes endast i kärleken till Gud. Men då det heter, att vi skola älska Gud öfver allting och nästan som oss själfva, antydes

därmed dels att självkärleken också är Guds vilja, dels att självkärleken, där den är af rätta slaget, äfven ingår i kärleken till Gud. Endast den, som älskar Gud, älskar i sanning sig själf, tar vara på sig själf och vinner sig själf i sann mening. Egoismen åter, den från Gud och lifvet i honom lösryckta självkärleken, är själens död, är den hela människans väsen förstörande makten. Gud har emellertid icke i något särskildt bud befallt självkärlek, ty den är så rotad i var natur, att den gifver sig själf. Men med budet om kärleken till Gud öfver allting är egoismen förbjuden, såsom Herren ock på det eftertryckligaste inskärpt självförsakelsens plikt; den älskar sig själf rätt, som hatar sig själf, sitt gamla lif och gifver det i döden (jfr Matt. 10: 37, 39; Mk. 8: 34—37 m. fl. st.). *ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς*; »på dess två bud hänger hela lagen och profeterna», d. ä. allt, hvad lag och profeter bjuda såsom människors plikt, innehålles i dessa bud, och det, hvartill lag och profeter syfta, det är att både inprägla dem i människorna och att bereda och skickliggöra dessa för kärleken, eller m. a. o. hela Guds nådeshushållning går ut på att föra människorna till den kärlek, som det stora budet kräfver. Kärlek till Gud saknades ej heller i gamla testamentet (jfr Ps. 18: 2, 3 m. fl. st.) ehuru ej fri från träldomens anda (Rom. 8: 15) och alltså ej af det barnsliga slag, som det nya testamentets ande meddelar.

Herren hade besvarat den till honom framställda frågan på ett sätt, mot hvilket fariseerna icke synas ha haft något att invända. Nu börjar Herren fråga, och det om en sak, hvarom de lagkloke väl framför allt borde vara på det klara, eller frågan om Messias' person.

Vv. 41, 42. Om värdet af de olika lagbuden tvistade de skriftlärde. Om hvem och hvad Messias vore, hade de ej olika meningar. Han skulle ju tydligen vara en Davids ättling, en konung efter Davids förebild, blott mycket mäktigare än han, och hans rike skulle blifva ett davidiskt rike af oförliknelig glans. Messias' öfvermänskliga härlighet såsom Guds son i eminent mening och hans rikes djupa andlighet, det hade de ej kunnat läsa ut ur profetiorna.

Därföre svarade de raskt och utan tvekan på frågan om Messias' börd, att han var Davids son, och kanske likasom förvånade öfver en så enfaldig fråga, hvilken hvarje barn i Israel kunde besvara.

Vv. 43—46. David kallade i anden — *ἐν πνεύματι* — Messias sin Herre. Allra först är genom Jesu ord den 110 psalmens davidiska ursprung bekräftadt. Flera uttolkare förneka detta; men hade de rätt, så skulle Herren antingen sväfvat i okunnighet i detta afseende eller ock nedlåtit sig till ackommodation till en af honom såsom falsk känd mening. Bägge antagandena äro ovärdiga. Det andra, som framgår af Jesu ord, är, att David talat dem under inflytelsen af inspiration, så att hans ord äro en profetia, en gudomlig utsaga af utomordentlig betydelse. De äga därföre dogmatisk bevisningskraft. — *κύριος* = Jehovah, sade till min herre = *τῷ κυρίῳ μου* (Adonai). David skådar i anden Messias inför Jehovah och hör Jehovahs tal till honom. Den härlighet, som Messias äger, låter David i honom skåda *sin herre,* som han är skyldig den djupaste vördnad och underdånighet. Messias' härlighet består nämligen i den värdighet, som sittandet på Jehovahs högra sida innebär. Den är alltså ingenting mindre än den gudomliga härligheten själf, ty den, som delar Jehovahs tron, delar ock hans makt och ära. Är nu Messias i denna eminenta mening Davids herre, huru kan han då vara hans son? — Hvad är Herrens afsikt med denna fråga? Icke, såsom några ha påstått, för att likasom hämnas på fariseerna genom att snärja dem och ådagalägga deras blindhet och okunnighet, ej heller blott för att stoppa dem munnen till för att för framtiden blifva förskonad från deras försåtliga spörsmål utan för att väcka dem till uppmärksamhet på skriftens verkliga lära om Messias, på det att de så kunde komma till en sannare uppfattning i detta fall och då äfven till ett riktigare bedömande af Herren och hans verk och ord. Herrens fråga innebär därföre ett försök att leda dem ut från förlitandet på deras egna inbilladt ofelbara tankar till villighet att lära och därigenom till tro. — Det var det sista ordet han talade till sina motståndare, det sista försöket att

nå deras samveten. De tillbakastöta honom äfven nu. De blefvo honom svaret skyldiga och vågade sedermera aldrig inlåta sig i tvist med honom, men deras förhärdelse, långt ifrån att minskas, blef allt större.

Där egenrättfärdigheten med sitt sysslande med yttre bud och stadgar behärskar en människa, där förstår hon lika litet kärleken såsom uppfyllelsen af alla Guds bud och fullkomlighetens band, som hon kan förstå Jesu Kristi härlighet såsom den enföddes af Fadern och den fullhet af nåd och sanning, som är i honom; detta kan sägas vara den *homiletiska grundtanke*, som perikopen erbjuder.

Homiletiska antydningar. V. 34. Herren hade stoppat sadduceerna munnen till; de hade erhållit ett skriftbevis angående uppståndelsen, som för dem var lika oväntadt som ovederläggligt. Men ingenting gifver tillkänna att de öfvergåfvo sin villfarelse; detta hade kräft en självförnekelse, som de i sin otrosvishet alldeles icke ville underkasta sig. I allmänhet gäller det ock, att man, om man förstår att ställa sig på eller utgå från de otrognas ståndpunkt, kan med inför dem giltiga skäl och grunder stoppa dem munnen till, eller så uppvisa den inre motsägelsen i och haltlösheten af deras åsikter, att de blifva svarslösa, men därmed äro de för ingen del närmare sanningen i Kristus. Med förnuftsskäl förer man ingen till tron, ty de verkligheter, som tron omfattar och besitter, äro belägna inom ett område, som ej är tillgängligt för ett köttsligt och jordbundet förstånd (Ebr. 11: 1). Men såsom en fiende, hvilken man vridit vapnen ur händerna, ofta genom förtrytelsen öfver nederlaget blir vildare i sin fiendskap än förut, så händer det merendels, att en otrogen och gudfientlig människa, som i försöket att häfda sin otrosståndpunkt kommit till korta, blir mer än förr förbittrad och fientlig mot sanningen. Denna vinner ingen ingång i ett af inbillad vishet eller egenrättfärdighet uppblåst sinne. — Var alltid redo att gifva skäl för ditt hopp och det med saktmodighet och fruktan, men inlåt dig icke i klyftiga disputeringar med otrons barn, ty äfven om du kan i disputerande hålla dem stången, så vinner du därmed ingenting; vittna i stället ödmjukt och kraftigt om Kristi nåd och kärlek. Därmed kan du möjligen träffa den otrognes samvete, och i hans i grunden fridlösa hjärta torde dina ord få ett gensvar, som kan blifva en början till någonting bättre för honom.

Vv. 35—40. Den lagkloke *frestade* Herren. Detta hade han naturligtvis icke tagit sig före, om han icke hyst ett stort förtroende till öfverlägsenheten af sitt förstånd och sin insikt. Det är det lärda öfversitteriet, hvaraf han regeras, och som är så vanligt hos bokstafvens män. Huru bred gör sig icke den lärda småaktigheten, och hvilka miner af öfverlägsen vishet antager den icke gentemot trons enfald! Den sanna gudskunskapen är en dyr gåfva, och vi böra vara angelägna att tillväxa i andlig vishet och förstånd, men den kunskap, som uppblåser, detta torra vetande om den gudomliga uppenbarelsens sanningar utan anda och lif, utan kärlek till och lydnad för sanningen är en kräfta för själarna. Den kunskapsstolte vet icke, *huru* han bör veta, och är med allt sitt vetande andligen blind. — Efter det yppersta budet i lagen kan endast den fråga, som icke förstår lagens egenskap att i grunden vara blott ett enda bud: kärleken till Gud, inneslutande kärleken till nästan. Den, som älskar, håller alla buden, ty dessa innebära intet annat än anvisningar till kärleksbudets användning i olika afseenden. Så hänger både lag och profeter på detta, det stora budet. Ju mera du lefver i detta bud, lefver kärlekens lif, desto mer känner du Gud. Men hvad lagen bjuder, förmår den icke gifva. Endast genom att mottaga Guds kärlek, kunna vi komma till kärlekens lif och verka kärlekens verk.

Vv. 41, 42. »Hvad synes eder om Kristus?» Den frågan ställes till hvar och en af oss, och vårt svar därpå uppenbarar, hvilken andes barn vi äro. Den är ock den stora lifsfrågan. Är Kristus icke för dig, hvad han i sig själf är, känner du honom icke i hans gudomshärlighet, så — nog kan du ha vördnad för honom såsom en vis och helig man, men din *frälsare* blir han därmed icke. Den, som förringar Kristi person, förringar ock hans verk, förringar synden, som han kom att borttaga, förringar Guds kärlek äfvensom lifvets och dödens allvar. Samtidigt upphöjer han sig själf. Å andra sidan kan endast den rätteligen känna Kristi gudomshärlighet, som lärt känna sin skuld och sitt fördärf i dess fruktansvärda djup. Den, som vet och känner, hvad han själf såsom en förtappad varelse är, han kan icke nöja sig med en frälsare, som ej förmår det, som Gud ensam förmår: förlåta synd och meddela evigt lif. — Frågan om Kristus är för öfrigt icke ett rent lärospörsmål, som på tankens och forskningens väg kan lösas. Du kan ock hylla den rena läran härvidlag och dock alls icke känna Kristi härlighet.

På lifvets väg allena, endast genom upplysning af Guds helige Ande kan du lära känna honom såsom Davids herre, hvilken är Davids son, känna såsom Guds enfödde son honom, som var en fattig, ringa människa. — Hvad synes *dig* om Kristus? Hvad är han för ditt hjärta? Hvilket rum intar han i din själ? — — Fariseerna sade rätt, då de sade, att Kristus skulle vara Davids son. Och dock, det var icke rätt, ty det var endast halfva sanningen. Sådana halfsanningar äro inga sanningar och missleda nästan ännu mer än de rena lögnerna. Dessa äro lättare att upptäcka och undkomma än halfsanningarnas bedragande sken. Ja, de äro, dessa halfsanningar, det egentliga kätteriet, som hämtar sin vilseledande kraft af det med lögnen förenade sanningselementet. — Ofta har halfsanningen ensidighetens form; funnos icke envist fasthållna och konsekvent utförda ensidigheter, så funnos icke heller partier och söndringar i Guds kyrka.

Vv. 43—45. Att Messias på en gång kunde vara Davids herre och Davids son, det var för de skriftlärde en olöslig gåta. Också stannar här allt jordiskt tänkande och kommer icke ur fläcken. Men tron fattar saken och tillber. Grubbla ej öfver hemligheten af Kristi person, men sök hos honom frälsning, så skall du få det ljus, du behöfver. — Redan i profetian möta oss Guds frälsningstankar; det nya testamentet finns gömdt i det gamla. Det profetiska ordet är ett fast ord, hvars uppfyllelse bevisar dess sanning. Gå icke det gamla testamentet förbi. Det var din frälsares bibel, och däri sökte och fann han sin Faders vilja och råd uppenbarade, och hvad han verkade och led, det verkade och led han i enlighet med denna vilja till skriftens fullbordan.

V. 46. När människor ta sig före att gå till rätta med Herren, så komma de på skam, och på skam komma de äfven, då Herren går med dem till rätta. »Herre, gå icke till doms med din tjänare, ty för dig är ingen lefvande rättfärdig.» Dock behöfver icke allt frågande inför Gud komma på skam. Frågar du såsom en lärjunge med ett ödmjukt och nådehungrande hjärta, så svarar dig Herren på ett sätt, som upplyser, tröstar och upprättar dig. Och icke hvarje Herrens fråga till en människa bringar blygsel öfver henne. Han kan fråga för att förmå dig att öppna ditt hjärta för mottagande af hans nåd och välsignelse. Han kan fråga för att aflocka dig en bekännelse, hvilken icke han men väl du behöfver för att få din tro renad och stärkt, något, som ofta just därigenom vinnes, att tron far uttala sig. Den på en

gång mest pröfvande, mest uppfordrande och mest upplyftande frågan, han kan göra, är: »Älskar du mig?» Och det saligaste svar en människa därvid kan gifva är: »Ja, Herre, du vet, att jag älskar dig!»

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Några olika svar på den stora lifsfrågan: Hvad synes eder om Kristus?**

1. *Den förnekande otrons svar: Han är Davids son och ingenting mer, en människa såsom hvar och en af oss, hvars ord vi ej tillmäta större vikt än hvilken annan människas som helst.*

a) Den förnekande otron i hans förhållande till Kristus och hans ord: mästrande frågor, öfversitteri; djärfva domar öfver Herren och hans ord (vv. 34—36).

b) För denna otro är Kristus en vanlig eller, om man så vill, ovanlig människa; Guds ord en gammal bok af tvetydigt värde.

2. *Den dolda otron svarar: Kristus är vår frälsare, som gör att vi, fastän vi äro syndare, blifva frälsta och saliga.*

a) Den dolda otron = hjärtats förkastelse af Herren och hans nåd under yttre bekännelse af hans namn; den syndasäkra renlärigheten, som icke tar Guds ord till hjärtat och därföre icke vet af någon frälsningsangelägenhet.

b) Den i synden säkra människan ser i Kristus en frälsare, som gör det möjligt för henne att midt under syndens fria utöfvande kunna ha ett visst hopp om salighet.

3. *Den andligen uppväckta människan, som i sin djupa syndanöd ingen nåd förnimmer: Jesus Kristus, Guds son, är frälsare men icke för mig.*

a) Den grundligt uppväckta människan, som djupt behjärtar lagens andliga kraf och ser sig själf i sitt fördärf vanmäktig gentemot detta kraf, ligger förkrossad under Guds dom och känner sig förtappad och fördömd.

b) Hennes synder träda så emellan henne och Herren, att de bortskymma för hennes hjärta Kristi kärlek; räddhågan håller henne tillbaka från Gud; det är, som om hon alls icke kunde se

Guds nådelöften i hans ord utan blott lagens hotelser, och därföre förefaller det henne, som om Kristus väl kan vara alla andras frälsare men icke hennes.

4. *De troendes svar: »Min Herre och min Gud!»*

a) De troende ha ej blott gifvit Gud rätt i hans heliga lag, utan de ha ock undan lagens domar med alla sina synder flytt till Herren Jesus och hafva lärt känna honom såsom den lefvande Gudens son, som gifvit dem rättfärdighet och lif.

b) Deras svar: »Min Herre», som har köpt mig med sitt blod, som jag tillhör, som jag äger, som är min enda tröst, min rättfärdighet, min kraft, mitt hopp, mitt allt i lifvet och i döden. »Min Gud», som jag tror på, håller mig till och vill lyda, tjäna och lofva i evighet.

2.

Ämne. **Kristi kärleks saligt tvingande makt.**

I. **Hvartill den tvingat och tvingar Kristus själf.**

II. **Hvartill den tvingar de troende.**

I.

1. *Kristi kärlek till oss syndare tvingade honom att oss till frälsning blifva en människoson (»Davids son»), ehuru han var Herren i himmelen (»Davids herre»).*

2. *Kristi kärlek drifver honom att med långmodighet och mildhet handla med sina fiender för att locka dem till bättring* (jfr vv. 37, 42).

3. *Kristi kärlek verkar, att han barmhärtigt mottager, förlåter, helar och lefvandegör dödskranka syndare, som i sin nöd öfverlämna sig åt honom.*

4. *Med samma kärlek låter han sig vårda om dem, han vunnit för sig; undervisar, tuktar, tröstar, leder och stärker dem, för att de må komma fort på lifvets väg och hinna det saliga målet.*

II.

1. *Kristi kärlek är det enda, som kan saligt tvinga och öfvervinna det på en gång trotsiga och försagda syndarehjärtat, så att det omvänder sig till Gud.*

2. *Kristi kärlek tvingar saligt den troende att icke lefva sig själf utan Gud till behag, i det att den i hjärtat upptänder och underhåller en innerlig kärlek till Gud och hans bud.*
3. *Kristi kärlek tvingar ock den troende att i allt sitt görande och låtande se på nästans bästa och att efter förmåga tjäna honom i kärleken.*
4. *Kristi kärlek stärker den troende till ett öfvervinnande tålamod under kors och lidande och tvingar i självfva dödens stund räddhågan och ångesten att lämna rum för frimodighet.*

3.

Ämne. **Det stora budet om kärleken.**

1. *En Guds fordran att erhålla den ära, honom tillkommer (kärlek till Gud).*
2. *En Guds anvisning till välsignelse i människornas samlif (kärleken till nästan).*
3. *En fordran, inför hvilken all människokraft kommer på skam.*
4. *En anvisning att söka kärlekens gåfva i Gud genom Jesus Kristus (nämligen så, att han, som fordrar kärlek, själf måste vara kärlek och värd kärlek, och att detta är uppenbart däri, att han sände sin enfödde son (»Davids herre»; delaktig af Faderns härlighet) att såsom en människoson (»Davids son») i ringhet och förnedring kungöra och meddela Guds kärlek).*

4.

Ämne. **Lifvets väg.**

1. *Kärlekens väg, möjliggjord för syndare*
2. *genom trons väg till kärlek.*

5.

Ämne. **Kristendomens hufvudsumma.**

1. *Kärleken af tron.*
2. *Tron af kärleken (= Guds kärlek fattad och tillägnad genom tron).*

6.

Ämne. **Lagens allvarsamma fordran och evangelii kostliga gåfva.**

1. *Lagens allvarsamma fordran.*

a) Så enkel och dock så omfattande.

b) Förkrossande för hvar och en, som tar den på allvar (syndakännedom).

2. *Evangelii kostliga gåfva.*

a) Utlofvad af profeterna (obs. Ps. 110), numera alla tillbjuden.

b) Mottagen genom tron icke blott till syndernas förlåtelse utan äfven till erhållande af det lif i Guds kärlek, som uppväcker kärlek till Gud och nästan.

(Ur Brandts Homil Hülfsbuch).

Nittonde söndagen efter trefaldighet.

Den evangeliska berättelse, som utgör perikop på denna söndag, omtalar ett af dessa barmhärtighetsverk, genom hvilka Herren uppenbarade sin härlighet. Men därjämte framställer den honom såsom den, hvilken innehar den gudomliga benadningsrätten, och således såsom den människoson, som är Guds enfödde son eller, i enlighet med föregående söndags perikop, såsom den Davids son, hvilken är Davids herre med rätt till delaktighet af Guds tron. Om vi redan häri kunna se ett sammanhang emellan de bägge evangelierna, så finna vi ytterligare ett sådant däri, att, är Jesus Messias, Guds med gudomlig myndighet och makt beklädde son, så kunna och böra vi till honom hysa ett förtroende, som trots alla hinder drifver oss till honom i all vår nöd. Vår plikt att i obetingad tro ära Jesus såsom förlossaren från synden och alla dess följder, torde då vara den idé i kyrkoåret, som vår text framställer.

Text: Ev. Matt. 9: 1—8.

Exegetiska anmärkningar. (Jfr Mk. 2: 1—12; Luk. 5: 17—26). Vv. 1, 2. Det var efter botandet af den besatte i gadarenernas landsändar (Matt. 8: 28 ff), som Herren, bortvisad af gadarenerna, återvände till sin stad, Kapernaum. Huruvida den i texten omtalade händelsen inträffade genast efter Jesu återkomst eller vid något annat tillfälle, kan ej afgöras (jfr berättelserna hos Mk. och Luk.). — *Καὶ ἰδού προσέφερον κτλ.* De närmare omständigheterna härvid voro enligt de andra synoptikerna: Herren satt omgifven af en stor hop folk, bland hvilka funnos åtskilliga fariseer och lag-

kloka från många delar af landet. Han var sysselsatt med att lära, och hans kraft var att göra många helbrägda. Antagligen skedde detta i det hus, där han under vistelsen i Kapernaum bodde, och som i Mk. 2: 1 kallas hans hem (οἶκος). Detta hus var väl byggdt på det vanliga sättet eller i en fyrkant, hvars midt utgjordes af en gård, kring hvilken på alla husets sidor lupo pelargångar. Denna gård, som efter ägarens stånd och villkor var prydd med blommor, en springbrunn m. m., begagnades ofta såsom rum och var för solhettans skull betäckt med en linneduk. (Numera är den hos rikare österländingar täckt med glas). Det var troligen i en af dörröppningarne till denna gård Jesus satt och lärde. Folket uppfyllde icke blott hela gårdsrummet utan stod ock utanför på gatan, så att det var svårt att komma in genom den smala portgång, som från gatan förde in i huset. Nu nalkades fyra män, bärande på en bår en lam sjukling för att föra honom fram till Herren, att han måtte bota honom. Det var dem emellertid omöjligt att genom folkhopen tränga sig fram till Frälsaren. De stego därföre upp på husets platta, med bröstvärn omgifna tak, till hvilket en trappa utifrån förde upp. Uppkomna, nedrefvo de ett stycke af bröstvärnet, undanveko en flik af den gården betäckande linneduken just öfver det ställe, där Herren satt, och nedfirade framför honom med linor sängen, på hvilken den sjuke låg. — »När Jesus såg deras tro», nämligen så väl den lames som bärarnes, uppenbarad i deras åtgärder för att komma till honom, sade han till den lame: »Var vid godt mod» o. s. v. Herren tog bärarnes tro med i anslag vid den lames botande men ställer sina ord till denne ensam, såsom ock bärarnes tro gällde just hans botande, så att hans och deras tro likasom sammanflöt till en enda tro. För Herrens öga är den sjukes inre tillstånd blottadt, hvadan hans tilltal ansluter sig till den lidandes ej blott lekamliga utan ock andliga nöd. Denne var i sitt inre krossad i medvetandet af sin synd, hvars följd sjukdomen var. Därföre helar Herren hans sårade samvete, innan han skänker honom lekamlig hälsa. »Synderna förlatas dig»! eller äro dig förlåtna, nämligen just nu. Detta förlos-

sande nådesord förehålles den sjukes tro, som därigenom bör öfvergå till förvissning om fullständig frälsning.

V. 3. De lagkloke funno i Jesu ord en hädelse, väl icke därföre, att han förkunnade den lame syndernas förlåtelse, utan därföre, att han gjorde detta alldeles omedelbart såsom en, hvilken innehade den endast Gud tillkommande makten att förlåta synder. Syndaförlåtelse hade ock profeterna förkunnat och tillsagt (jfr 2 Sam.B. 12: 13), hvarjämte syndaförlåtelse äfven var förknippad med offren. Men Natan förkunnar förlåtelsen i Jehovahs namn, och profeterna utlofvade i kraft af sitt ämbete och i samma Herres namn syndaförlåtelse åt folket under villkor af bättring. Jesus åter gör det i kraft af sin egen person eller af det han är, och då fariseerna icke i honom erkände Messias, än mindre Guds son i eminent mening, så kunde de ej i hans ord se annat än hädelse.

Vv. 4—6. »Hvarföre tänken I *ondt* i edra hjärtan». Fariseerna beskyllde i sina tankar Jesus för ondt, för en den svåraste synd. Jesus betygar dem, att just de genom dessa tankar svårt försyndade sig. Beviset därpå lämnar han genast. Men därjämte ligger i Herrens ord det, att fariseerna äfven utan afseende på det följande undret icke hade rätt att hysa sådana tankar. De hade icke blott hört Jesu ord utan ock varit vittnen till många af hans härliga gärningar, och de hade bort kunna göra samma slutsats som Nikodemus (Joh. 3: 2). Hade de detta gjort, så hade de ock förstått, att Jesus icke *kunde* göra sig skyldig till hädelse. — Att säga till en lam: »stå upp och gå», med den påföljd, att hälsa och krafter genast återvända, det kan endast den göra, som har den gudomliga allmakten till sitt förfogande. Och den, som har denna makt, han har ock densamma i alla andra hänseenden, så att, om han tillsäger syndaförlåtelse, så har han därtill befogenhet äfvensom makt att verkligen meddela denna förlåtelse, fastän detta ej kan i det yttre framstå så plötsligt som makten att göra helbrägda. Därföre är den lames botande genom Herrens blotta ord beviset på hans makt att förlåta synder. — Jesus tillskrifver sig denna makt så-

som »människosonen», en antydning om, att detta betydelsefulla namn icke blott utmärker hans sanna mänsklighet, icke heller blott betecknar honom såsom människosläktets ideal och urbild utan innefattar något vida mer. I Joh. 5: 27 betygar Herren ock, att makten att döma tillkommer honom såsom människoson, en makt, som är endast korrelatet till hans makt att förlåta synder. Namnet »människosonen» utsäger därföre, att Jesus är den människa, i hvilken gudomens fullhet bor (Koloss. 2: 9) och motsvarar således närmast det honom i teologien tilllagda namnet »gudamänniska», eller Guds evige son, iklädd människonatur och stadd i förnedringstillstånd. Därföre heter det ock: »förlåta synder *på jorden*». I himmelen förlåter han icke såsom människoson (= Guds son i syndigt kötts liknelse) synder. Äfven i sin härlighet är han fortfarande människa, men emedan han afklädt sig ringheten, så heter han där icke »människosonen», ett namn, som hänför sig uteslutande till hans jordelefnad.

Vv. 7, 8. Herrens ord, mottaget i tro, gör ögonblickligen den sjuke frisk. Så har då Herren bevisat sig ha makt icke blott att tillsäga utan äfven att skänka och meddela syndernas förlåtelse. — Folket prisade Gud, som gifvit sådan makt åt *människorna*, d. ä. åt människosläktet, åt en, som är människa och i och genom honom åt släktet. »Lika visst som i Herrens person Faderns ord uppenbarade sig, lika visst var ock Herren sann människa, och hvad i honom framträdde såsom gudomlig fullhet, det kom i och genom hans mandom människosläktet till del». (Olshausen).

Perikopens *homiletiska grundtanke: Lika visst som Herren Jesus Kristus är »människosonen» och såsom sådan har makt att förlossa från synden med alla dess följder för kropp och själ, lika visst får den människa härligt erfara hans nådefulla hjälp, hvilken, trots alla hinder och allt motstånd af de andliga fienderna, i obetingad tro öfverlåter sig åt honom.*

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Den lame mannen kunde icke själf gå till Jesus, men andras kärlek gjorde, att han dock kom fram. I tron buro de honom fram, i tro lät han

sig bäras; det var väl ock på hans bön, som de barmhärtige männen buro honom. Och Jesus tar i betraktande icke blott hans egen utan ock hans bärares tro. Så kan ock ske i det andliga. Andras tro kan icke hjälpa dig till frälsning. Själf måste du komma, själf tro och öfverlämna dig till din frälsare. Men andras tro kan hjälpa dig att tro. Andra kunna i kärlekens förböner bära dig fram till Herren, och om de bedja i tro, så hörer dem Herren, så att du af Herren på ett särskildt sätt välsignas. Men detta endast under villkor, att din tro förenar sig med dina förebedjares. Dessa kunna, som sagdt, hjälpa dig att tro, understödja dig i din kamp att tro. Deras bön kämpar tillsammans med din inför Gud att neddraga barmhärtighet och nåd öfver dig, och Gud hörer, så att hans nåd på ett kraftigare sätt än eljest tillflyter dig. Därvid är visserligen mycket, som är hemlighetsfullt, men icke desto mindre är det visst, att de troendes förböner förmå mycket för deras räkning, för hvilka de uppsändas. Församlingen gör stora andliga förluster därigenom, att där är så liten förbön. Det är ock bevis på, att kärleken är svag ibland oss. — Huru många slitningar, huru mycken bitterhet o. d. skulle icke förekommas eller öfvervinnas i kyrkan, om vi ägde ett rätt innerligt bönens och förbönens lif! Förbönen är en den kristliga kärlekens egendomliga på samma gång som en dess ädlaste yttring. Men det gäller att också härvidlag bedja i *tro*. Herrens ögon se efter tron, och där han upptäcker tro, där hälsar han den med frälsarehjärtats glädje. Hans löften och tillsägelser motsvara på det noggrannaste trons begär. — »Var vid godt mod»; det är ett ord till de försagda, hvilka i känslan af sitt elände knappast våga sig fram med sin bön. »Dina synder förlåtas dig»; det ordet angifver grunden hvarföre den bäfvande syndaren kan och bör vara vid godt mod. Det skänker ock det, som det förkunnar, ty det är *hans* ord, som är all nåds källa och gifvare och hvars ord är idel sanning och kraft. Salig den, som får mottaga en sådan försäkran! Och hvad vållar, att du icke kan mottaga den? Allenast känn din synd, och gå fram med din skuld till nådens tron, så skall du få erfara, att Herren är densamme nu som fordom. Tro blott din frälsare mer än ditt hjärta, och låt intet därifrån afskräcka dig, vore hindren än så många och stora. Vet, att »den, sin synd bekänner och öfvergifver, han skall få barmhärtighet» (Ordspr.B. 28: 13).

V. 3. »Han hädar». Ja, så dömer det köttsliga sinnet om Herren, där han i sin frälsarekraft går fram bland

människorna för att förlossa dem ur deras mångfaldiga nöd. Att en människa skall kunna vara Herren af himmelen, det är dock för allt förnuft en galenskap, och att den, som om sig betygar, att han och Fadern äro ett, är en hädare, det synes ock för samma förnuft vara självklart, så vida det icke är rimligare att antaga, att han är vansinnig. Våra dagars otrogna tveka dock att på detta sätt yttra sig om Herren. Han har bjudit allt för många lama att stå upp och gå, han har gifvit allt för många blinda deras syn, han har uppväckt allt för många döda, för att de skulle våga yttra sig om Herren på samma sätt som de gamla fariseerna. I stället arbeta de på att ur skriften bortförklara allt, som framställer Herren i hans öfvermänskliga härlighet, och att vränga det, som de ej kunna bortförklara. Då voro de gamla fienderna dock mycket ärligare och följdriktigare, ty i sanning! Jesus har verkligen hädat, då han sade sig ha makt att förlåta synder, *om* han icke är Guds enfödde son, »jämlik Fadern i makt och ära.» På honom såsom Guds son måste du tro; i annat fall, du må tänka det eller icke, utsäga det eller icke, gör du honom till hädare.

V. 4. »Tankarne gå tullfria», säger ett af dessa världsliga ordspråk, hvilka med sin skenbara sanning ofta innehålla så mycken lögn. Ja, för människor gå tankarne gemenligen fria, men icke för honom, som vet, hvad i människan är. Han ser dina tankar äfven i dina tanklösaste ögonblick, och ditt hjärtas anslag äro honom icke fördolda. O, att detta dock alltid stode rätt lefvande för oss, o, att vi alltid vandrade såsom inför Gud äfven i anseende till vårt inre lif, vår tankevärld! Våra tankar äro yttringar af vårt hjärta, som i dem uppenbarar sin art, men de äro ock ett utsäde i våra hjärtan, som kan där slå rot till framkallande af starka begär. Vaka då öfver ditt tankelif! I evigheten skall du få se, af hvilken betydelse det varit. — »Hvarföre tänken I ondt?» frågade Jesus de lagkloka. De menade sig dock hafva skäl för sina tankar; de ansågo sig döma en rätt dom. Huru ofta tro vi oss ej ha god grund för våra nästan sårande misstankar, och vi tycka oss lämna bevis på vårt skarpsinne, då vi mena oss hafva upptäckt allehanda dåligt i vår nästas handlingssätt och afsikter. Men Gud dömer alla de tankar såsom onda, hvilka icke öfverensstämma med kärlekens lag. »Kärleken tror allt» och varder dock aldrig bedragen», ty dess tro är ytterst tro på Gud och på det goda, och det goda är just det, som har löfte med sig, under det att det onda trots sina skenbara framgångar dock är dömdt till undergång.

Vv. 5—7. Han, som bjuder den lame gå, och han går, han tillsäger ock syndaförlåtelse, och den meddelas verkligen; bäggedera är för honom lika lätt, och så bevisar han sig vara den, som innehar Guds egen benådningsmakt. Jorden har han till sin synliga närvaro lämnat, men makten att förlåta synder har han icke borttagit från jorden, ty det är en makt i Anden, och i Anden är han närvarande i sin församling. Därföre aflyfter han än i dag syndabördan från de af henne betungade hjärtan genom det syndaförlåtelsens ord, som innehålles i hans evangelium, och som han gifvit sina tjänare att bruka såsom himmelrikets nyckel. Där detta ord i dess renhet och sanning förkunnas, där är Herren själf med sin förlåtande nåd, och där det ordet i tro mottages, där får människan i lika mått erfara dess kraft, som då han själf nedlade det i den lame mannens ångestfulla själ. — Då Herren säger: »Dina synder förlåtas dig», tillfogar han alltid »stå upp och gå», och den visar sig verkligen ha undfått förlåtelsen, hvilken står upp och går, d. ä. vandrar i ett nytt lefverne. Där detta nya lefverne uteblir, där är ock berömmelsen af syndernas förlåtelse en lögn; ty syndaförlåtelsen medför samvetets rening från det för Gud främmande sinnelaget, och samvetets rening har med sig hela den inre människans rening, så att hon kan tjäna lefvande Gud (Ebr. 9: 14). Därföre är ock syndaförlåtelsen den källa, hvarur icke blott samvetsfriden, utan ock kraft till syndens öfvervinnande härflyter. Lef därföre så i syndernas förlåtelse, att du lefver i den Guds kärlek, som ej vill dela ditt hjärta med någon främmande makt. Din nådeberömmelse är endast då sann, när nådens kraft uppenbarar sig i din tillväxande helgelse.

V. 8. Ja, prisad vare Gud, som i och genom Herren Jesus Kristus gifvit människorna makt att förlåta synder! Men den makten beror uteslutande på Herren och äges endast i gemenskapen med honom och kan utöfvas endast på grund af hans fullmakt. Därföre är det endast hans församling, som innehar denna makt. Ty hon är hans, och han har gjort henne delaktig af allt det hans är. Och i församlingen tala i hans namn de, som ha undfått försoningens ämbete (2 Kor. 5: 18—21) och förvalta det i hans sinne. Gud vare lof för denna tröst! Men hvar finna vi den anda och kraft i församlingen, som låter själarne känna, att hvad som bindes på jorden, det är bundet i himmelen, och att hvad som löses på jorden, det är ock löst i himmelen! Himmelrikets nycklar äro dock icke förfärdigade af en låssmed, och deras bruk får icke vara ett mekaniskt handgrepp. Herren

låte dock ändtligen himmelen rämna, och förläne oss en så riklig utgjutelse af sin Ande, att hans församling måtte framstå såsom han själf, mäktig i ord och gärningar inför allt folket!

Predikoutkast.

I.

Inl. Koloss. 1: 14.

Ämne. **Det saliga budskapet till en frälsningssökande människa: Var vid godt mod, dina synder förlåtas dig.**

1. *En frälsningssökande människa är den,*

a) som känner sig genom egen skuld andligen lam, och som, djupt nedtyngd under sina synders börda, innerligt begär förlossning därifrån. (1) Den andliga lamheten är den vanmakt i det andliga, i följd hvaraf människan icke kan göra något sannskyldigt eller inför Gud gällande godt. (2) Denna vanmakt förnimmer människan såsom en följd af sin synd, för hvilken hennes samvete fördömer henne, och hennes smärta öfver vanmakten är därföre genomträngd af den förkrossande känslan af hennes stora syndaskuld. (3) Med en betungad själ längtar hon innerligt efter den nåd, som förlossar henne från hennes skuld och då ock från syndens makt.

b) Hon är därvid så angelägen om frälsning, att hon tränger igenom de svåraste hinder, som ställa sig emellan henne och hennes frälsare (jfr v. 2; Mk. 2: 4; Luk. 5: 18, 19). (1) Många svåra hinder kunna ställa sig i vägen för framträngandet till Jesus: lagens och samvetets anklagelser; det upprörda syndafördärfvet; känslan af vanmakt. (2) Men genom alla sådana hinder tränger den verkligt frälsningssökande själen fram till sin frälsare, liggande inför honom med bekännelse och bön.

2. *Huru syndaförlåtelsens nåd skänkes henne.*

a) Herren möter hennes kämpande bön och tro med nådefull uppmuntran och tröst, då han genom sin Ande gör sina löften kraftiga i hennes hjärta (»var vid god tröst»). (1) Icke alltid tuktar och dömer Herrens Ande människan för synd utan öppnar för henne ock tröstliga utsikter på nåden i Kristus. (2) Därigenom uppehålles människans mod, så att hon med växande förtröstan kan lägga sin sak i Jesu nådeshänder.

b) Herren tillsäger henne omsider förlåtelse, då han genom sin Ande öfvertygar henne därom, att hon har personlig del i hans återlösning och alltså är fri från all skuld. (1) Så snart en människa i tro öfverlämnar sig åt Frälsaren, varda *alla* hennes synder förlåtna. (2) Därom undfår själen förvissning antingen småningom likasom steg för steg eller genom ett mera plötsligt och omedelbart vittnesbörd därom, att Guds löften tillhöra henne.

3. *De saliga följderna af den vunna syndaförlåtelsen.*

a) Människan upptages i Guds kärlek (nådefulla välbehag), som utgjutes i hennes hjärta genom den helige Ande (Rom. 5: 5). Så renas samvetet från all träldomsfruktan, och en barnslig anda (Rom. 8: 15) med sin frid och trygghet intar dess plats.

b) Människan varder lefvandegjord i Gud och kan stå upp och vandra i det nya lifvets kraft. (1) Syndaförlåtelsen är den nya födelsens grund: »där syndernas förlåtelse är, där är ock lif och salighet» (Luther; Lilla Kat.). (2) Därföre följer alltid med syndernas förlåtelse ett nytt lefverne efter Anden.

2.

Ämne. **Den stora nöden och den ännu större hjälpen.**

1. *Stor är syndaskulden, men ännu större är syndaförlåtelsens nåd.*

a) Stor är syndaskulden i och för sig, ty synden är uppror mot den helige Guden.

b) Tung ligger den på det uppväckta samvetet, som så kan tryckas däraf, att det är nära förtviflan.

c) Så stor denna nöd än är, större är syndaförlåtelsens nåd, som gifver det mest betungade hjärta frid, blott den botfärdigt sökes hos Jesus och troende af honom mottages.

2. *Stor är syndens makt hos en människa, men större är Jesu makt att förlossa därifrån.*

a) Stort är mörkret hos otrons barn och fruktansvärdt satans välde i dem (Joh. 8: 44; Efes. 4: 17—19), men mäktigare är ljuset af Guds sons kunskap till frigörelse därifrån (Joh. 8: 32; Luk. 11: 22; 2 Kor. 4: 6).

b) Svår är nöden under förnimmelsen af den andliga vanmakten hos uppväckta människor (Rom. 7: 21—24), men Herrens ord kan gifva de genom synden förlamade själarna makt att stå upp och gå (vv. 6, 7).

c) Ända till döds bedröfvade kunna Herrens trogna blifva i anfäktningens svåra stunder, men Es. 30: 10; Ps. 77: 8—11; 1 Kor. 10: 13.

3. *Stort kan eländet blifva i lekamlig nöd, men större är Herrens hjälp, hvarigenom icke blott nöden understundom häfves, utan den nödställde så stärkes, att den, som syntes digna under den lättaste börda, kan med tålamod, ja, med glädje bära ett tungt kors.*

a) Lekamlig nöd kan kännas obeskrifligt tung, framför allt då ingen utsikt till dess upphörande yppar sig.

b) Så svår den än är och så hopplöst allt synes vara, han, som har all makt i himmelen och jorden, kan dock lätt häfva den (den lame).

c) Men ännu större visar sig Herrens hjälp, då han icke aflyfter bördan men skänker kraft till (1) tålamod, (2) förnöjsamhet till och med i det svåraste läge och (3) glädje, midt under det att nöden växer.

3.

Ämne. **Syndaförlåtelsens nåd.**

1. *Hvad den innefattar*

a) Syndens icke-tillräknande (Rom. 4: 8) eller att Gud ej betraktar och behandlar människan efter hennes synd. (1) Han vänder sin vrede ifrån henne; (2) låter henne icke umgälla hennes synder. α) Bära åtskilliga af syndens följder slipper icke människan. β) Lidande af synden och för syndens skull slipper icke den benådade människan, γ) men det blir faderlig aga och icke vredesstraff.

b) Gud upptar människan i sin faderliga kärlek och välbehag. (1) Gud betraktar människan från synpunkten af den gemenskap med Kristus, som genom tron vunnits. (2) Såsom befunnen i Kristus är människan Gud välbehaglig (jfr Efes. 1: 6).

2. *Af hvem den meddelas.*

a) Jesus Kristus har makt att förlåta synden. (1) Han, som är försoningen för synden, har ock makt meddela frukterna af sin försoning. (2) Denna makt har ingen annan gräns än den, som människorna sätta genom obotfärdighet och otro.

b) Jesu makt att förlåta synder bevisar han genom gärningen, i det han genom kraften af sitt nådesord löser själarne ur syndabannet och gifver dem lif och frid. (1) Genom att gifva den lame mannen hans hälsa åter, bevisade Jesus, att han borttagit

den synd, som var orsaken till hans elände. (2) Att Jesus verkligen har makt att förlåta synder, visar han, då han genom kraften af sitt ord (evangelium) löser bundna samveten och gifver lif och frid i Gud.

3. *Af hvem den undfås.*

a) Af dem, som känna sig hjälplösa i sina synder och vända sig af allt sitt hjärta till Jesus allena för att af honom få barmhärtighet.

b) De undfå syndaförlåtelsens nåd, då de genom tron upptaga Jesu nådesord i sina hjärtan.

4.

Ämne. **En gång torde din sista sjuksäng bäddas, huru vill du ligga där?**

1. *Ehuru icke alla, så få dock de flesta ett sista sjukläger.*

a) Icke alla få ett sista sjukläger, ty många ryckas bort genom bråddöd. Du bör således icke göra dig räkning på att före din död på sjuksängen få tillfälle att besinna, hvad din frid tillhörer.

b) Dock torde du kanske såsom de flesta få ett sista sjukläger, på hvilket du måste ligga ännu hjälplösare än den lame mannen i vår text.

2. *Vill du ligga där med ett fridlöst, af synden betungadt samvete?*

a) Med ett sådant samvete (ehuru äfven med angelägenhet om frälsning) låg den lame i texten på sin sjukbädd.

b) Andra kunna ligga där med brända tecken i sina samveten, utan frid med Gud, men likväl i andlig slöhet och blindhet utan tanke vare sig på synd eller nåd. Om deras ändalykt se Ps. 49: 21.

c) Vill du ej vara eller blifva såsom dessa, så låt Herrens Ande under hälsodagarne öppna dina ögon för din själafara och väcka dig till omtanke för ditt eviga väl.

3. *Vill du ligga där såsom en botfärdig syndare, angelägen att komma till Kristus för att undfå nåd, innan du ställes för hans domstol?*

a) Så låg den lame mannen på sin sjuksäng.

b) Mena dock ej, att din sista sjukdom skall väcka dig till bättring, ty det kan hända, att din sjukdom kommer att göra t. o. m. hvarje tanke omöjlig.

c) Bruka då Guds ord, medan dina ögon ännu kunna se och dina händer ha nog styrka att hålla en bibel; bed, medan du ännu kan röra din tunga; pröfva dig efter Guds ord (Ps. 139: 23, 24), medan du ännu har en klar tankeförmåga.

4. *Vill du ligga där såsom ett Guds barn med förlåtna synder, andligen lefvandegjord och med fast hopp om en salig ingång i Guds eviga rike?*

a) Den lame mannen fick med sina synders förlåtelse ej blott sin hälsa åter utan ock lif i Gud.

b) Vill du ligga på din dödsbädd delaktiggjord af Jesu Kristi nåd och ett nytt lif, så träng dig igenom alla hinder, som ställa sig emellan dig och din frälsare (jfr Mk. 2: 3, 4).

c) Salig du, om du under sjukdomsplågorna kan se upp till bergen, från hvilka hjälpen kommer, och vara stilla inför Gud; om du i den kroppsliga vanmakten kan vara stark i Herren, under dödsångesten ha Guds frid och i döden lifvet i Guds sons tro.

5.

Ämne. **Den lame mannens botande.**

1. *Började med själens helbrägdagörelse.*
2. *Försvaradt mot de skriftlärdes obefogade tankar.*
3. *Härligt fulländadt på den sjukes kropp.*

(Bengel).

Tjugonde söndagen efter trefaldighet.

Den nittonde söndagens perikop framställer Herren såsom den, hvilken har makt förlossa ur all både andlig och lekamlig nöd, samt nödvändigheten för oss att ära honom såsom den, som innehar denna makt. Till undfående af Herrens nådefulla frälsning kallas vi genom evangelium. De, som antingen alldeles förakta denna kallelse eller endast i skrymteri och med bibehallande af sitt gamla sinne, saledes endast skenbart, antaga den, framställas i den tjugonde söndagens evangelium.

Text: Ev. Matt. 22: 1—14.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1, 2. Jesus hade förut (kap. 21: 33—46) framställt liknelsen om de otrogna vingardsmännen, hvarvid han betygat, att Guds rike skulle tagas från judarne och gifvas åt hedningarne. Huru detta skulle ske, utvecklar han nu närmare i parabeln om det konungsliga bröllopet. *ὡμοιώθη* — *ἀνθρώπῳ βασιλεῖ*, en man, som var konung — *γάμους*, bröllop, egentligen bröllopsmaltid. I Österlandet innefattar ett bröllop, som vanligen räcker sju dagar, flera festmåltider, af hvilka den sista är den egentliga festen, festens glanspunkt. — Då Guds rike här liknas vid ett bröllop, sa framställes det fran synpunkten af den gemenskap emellan Kristus och hans församling, som däri äger rum, äfvensom fran synpunkten af den glädje och härlighet, däri rader. Konungen, som gör bröllopet, är Gud; hans son är Messias, Jesus; bruden, icke omnämnd, är församlingen, bestaende saväl af judar som hedningar. Gästerna äro de enskilda människorna, som kallas till Guds rike, i

första hand judarne. Bröllopet började med Kristi människoblifvande och fortgar under tiderna ända till yttersta dagen. Det innefattar likasom en mangfald af festmaltider, af hvilka den sista, som firas i himmelen och på den nya jorden, är den egentliga evigt fortgående fröjdefesten. »Detta stora bröllop med alla dess förberedelser sträcker sig genom en lang tid, ända fran brudgummens ankomst och nådestillbud till den sista egentliga förmälningsfesten, ända från rikets begynnelse till dess fulländning» (Stier).

V. 3. De bjudna äro Israels folk, som under hela det gamla testamentets tid beredts för mottagandet af Guds rike. Kallelsen utgick vid Herrens uppträdande. Tjänarne, som da utsändes, voro väl, utom Johannes döparen, apostlarne och de 70 lärjungarne, som Herren redan under sin lifstid utsände att predika evangelium i alla delar af Judeen (jfr Matt. 10: 1 ff; Luk. 9: 1 ff; 10: 1 ff). De inbjudna hade antagit inbjudningen. Israel berömde sig af att vara Guds folk och väntade ifrigt på den stund, »då bröllopet skulle stå», eller på uppfyllelsen af de messianska profetiorna. Nu underrättades de, att stunden var inne; nu manades de att genom bättring och tro ingå i Guds rike. Men — de ville icke komma. I sitt förvända sinne kunde de icke i Jesus se sin Messias; de hade endast ett envist *nej* att svara på alla de enträgna uppmaningarne att mottaga evangelium.

Vv. 4—6. Den andra stora kallelsen skedde genom apostlarne och deras medarbetare i ordet efter Herrens uppståndelse och himmelsfärd. Denna inbjudning var ännu mera enträgen och likasom omständligare än den första; tjänarne skulle likasom uppräkna alla de kostnader och det besvär, konungen haft för tillredelsen af bröllopet, en bild af den mera omständliga utveckling af evangelii innehåll, som skedde genom den apostoliska förkunnelsen. Under 40 år utgick nu kallelsen till judafolket, hvars förkastande af Jesus icke hindrade Gud att ännu i tålamod besöka dem. — *ἄριστόν* måltid, egentligen frukost eller den första måltiden, som skulle efterföljas af de öfriga till bröllopet hörande måltiderna, af hvilka den på aftonen sista bröllopsdagen var den förnäm-

sta. »Hvarje tidrymd i Guds rikes utveckling erbjuder sin maltid; med rikets fulländning börjar hufvudmaltiden». Men äfven denna kallelse försmås i växande förhärdelse af Israel. Judafolket såsom ett helt betraktadt föraktade och försköt den tillbjudna nåden. En del försköt den i följd af världsligt sinne och ville ej veta af ett rike, som ej erbjöd några jordiska förmåner. En annan och den största delen upptändes af en fanatisk förföljelselusta; de fattades af ett blodtörstigt hat mot Herren och hans sändebud, hvilkas predikan syntes dem hota den mosaiska författningen med upplösning. Sedan de, drifna af detta hat, hade korsfäst Herren själf, rasade de med fängelse, misshandling och mord mot hans vittnen (jfr Ap.G. 7: 58; 12: 2, 3; 14: 19; 23: 12).

Så långt är denna liknelse nära nog lika lydande med den i Luk. 14: 16 ff framställda om den stora nattvarden. Från och med den följande versen framträda olikheter. Under det att hos Lukas föraktarne endast straffas med uteslutande från den fest, de försmått, omtalas i vår text en ännu förskräckligare gudsdom, som stod i sammanhang med denna uteslutning. Därjämte tillägges ett helt och hållet nytt moment, det om den gäst, som icke hade bröllopskläder.

V. 7. Guds tålamod har sin tid men vedergällningen också sin. Detta synes framför allt af judafolkets historia. Vreden kommer öfver det till sist. Konungen lät förgöra draparne och uppbrände deras stad. Uppenbarligen syftar Herren på Jerusalems förstöring och på det förfärliga krig, som föregick densamma. Guds härar voro här romarne. De kallas så, emedan de voro verktyget för Guds straffdom. Såsom sådana verktyg brukar Gud icke sina trogna utan de gudlösa, Guds hands människor (Ps. 17: 14).

Vv. 8—10. Guds frälsningsplan kan aldrig göras om intet. Om en del af människorna försmå hans kärlek, så vet Gud att bereda sig andra nådeskäril. — De först kallade voro icke värdiga. Ovärdigheten bestod just däri, att de icke ville komma, likasom värdigheten till Guds rike icke består i någon egen, naturlig förträfflighet, utan däri att man kommer, då Gud kallar, att man mottager, det Gud bjuder.

— »Gån ut på vägskälen», på korsvägarne, där isynnerhet folk från olika trakter färdas, således i det stora människovimlet i hednavärlden. »Hvilka I finnen», alltså alla slags människor (jfr Matt. 13: 47). Intet urval fick ske. Sedan en gång det utvalda folket gjort sig själft ovärdigt Guds nad, framträdde dess allmännelighet, och så inträffade det, som Paulus i Rom. 11: 12 säger, att Israels fall blef världens rikedom. — Tjänarne församlade så många, som de funno, d. v. s. alla, som ville komma, onda och goda, grofva syndare och ärbara, gudfruktiga människor. Ett exempel på de senare var Kornelius (Ap.G. 10: 1 ff). — Bröllopssalen blef full. Innan detta skett, innan det af Gud bestämda antalet af kallade ingått i hans rike, kommer icke slutet (jfr Matt. 13: 48).

V. 11. När det anmäles för konungen, att alla gästerna äro samlade, går han in för att bese dem. Detta, innan ännu festmåltiden är började. Härmed betecknas den yttersta domen, som inträder före de troendes härliggörelse och fulla salighet. — *Ἔνδυμα γάμου*, bröllopskläder. Vid fester i Österlandet, gifna af högt uppsatta män, tillhandahålles ofta gästerna en festdräkt, i hvilken de böra visa sig på festen. Att försmå denna dräkt är att tillfoga den förnäma värden en grof skymf. Hvad denna klädnad i andlig mening är, därom må Luther upplysa om. Han säger: Da wird er einen finden, d. i. nicht eine einzelne Person, sonder einen ganzen Haufen, nicht gekleidet mit dem hochzeitlichen Kleide, d. i. mit dem Glauben. Denn das hochzeitliche Kleid ist Christus selbst, den ziehen wir an durch den Glauben» (Rom. 13: 14). Således, den är klädd i bröllopskläder, hvilken genom tron är befunnen i Kristus. Rättfärdigheten i Kristus är Guds gåfva, för intet tillhandahållen och tillbjuden vid ingången i Guds rike eller at den, som antager kallelsen därtill. Denna kallelse kan emellertid endast skenbart mottagas. Det gifves skenbara omvändelser, hvilka först pa den dagen blifva upptäckta (jfr ock Matt. 7: 22, 23). Mannen utan bröllopskläder är en bild af människor, hvilka med ett yttre sken af kristendom äro kvar i sitt naturliga tillstånd och i sin egen rättfärdighet te sig inför Gud. — Endast *en* gäst i

saknad af bröllopskläder omnämnes; att han likväl, såsom också Luther i de ofvan anförda orden antar, är en representant för en hel klass människor, framgår bland annat af de ord, hvarmed Herren afslutar liknelsen: »Många äro kallade, men få äro utvalda». Han föreställer således de många kallade, som icke äro utvalda, icke sant troende.

Vv. 12, 13. »*Huru* kom du härin»? Orden utvisa, att mannen icke hör till bröllopsgästerna, att detta är hans eget fel, och att han endast genom ett bedrägeri kunnat smyga sig in med, samt att han därmed svårt förgripit sig på den höge och välvillige värden. — »Han förstummades». Han har ingen ursäkt, han hvarken kan eller vågar försvara sig. — »Till sina tjänare», här *διάκονοι*, under det att de tjänare, som inbjudit till bröllopet, voro *δοῦλοι*. Dessa sistnämnda äro nämligen människor, Herrens lifegne och betrodda med evangelii predikan. De förra åter äro änglarne (jfr Matt. 13: 41, 49). Dessa hafva ej att förkunna frälsningens budskap såsom de förra utan att i allmänhet utföra Guds ärenden och särskildt hans dom på den sista dagen. — »Binden hans händer» — så att han icke kan göra motstånd — »och fötter», så att han ej kan undfly; bild af omöjligheten för en syndare att undkomma Guds dom (jfr Rom. 2: 3) — »i mörkret utanför», nämligen utan för den ljusuppfyllda bröllopssalen, alltså i nattens mörker; bild af den osalighet, åt hvilken de öfverlämnas, som icke få del af den himmelska glädjen. Uttrycken af denna osalighet är »gråt», såsom af ytterlig sorg och smärta, och »tandagnisslan», såsom af förtviflans raseri.

V. 14. Många, ja, alla människor kallas till Guds rike; få i jämförelse med denna stora skara äro utvalda, så att de undfå nåd till salighet. — Då den i bröllopskläder icke klädda gästen genom eget förvållande är i afsaknad af denna dräkt, så är det klart, att utkorelsen icke är ett godtyckligt val af Gud utan betingas af människornas förhållande. Vill man kort och enkelt angifva, hvari Guds utkorelse består, så kan man säga, att den ingenting annat är än Guds af evighet fattade rådslut att frälsa och saliggöra endast dem, som tro på hans son.

Den *homiletiska grundtanken* i vårt evangelium är denna: *Från Guds rike blifva icke blott de uteslutna, som i uppenbar obotfärdighet och fientlighet mot sanningen förkasta alla Guds frälsningstillbud, utan äfven de, hvilka, under allt bifall till Guds ord och allt sken af kristendom, hafva genom hemlig otro förblifvit utom Kristus.*

Homiletiska antydningar. Vv. 1, 2. Himmelriket ett bröllop, således en förmälningsfest med dess glädje och fröjd. Kristendomen är lifsgemenskap emellan Gud och människan genom Jesus Kristus. Denna gemenskap inträder genom tron, genom hvilken människan mottager Jesus såsom sin frälsare med allt hans nådesgoda och på samma gång hängifver sig åt honom. Och endast den tro är af äkta slag, hvilken så förenar själen med Kristus, att hon varder en ande med honom. Samfundet af alla sålunda troende är Kristi brud. Men hvad som gäller om det hela, det gäller ock om delarne, hvadan ock hvarje troende själ kan kallas en Kristi brud. Han är den gifvande, hon den mottagande, och hennes hela lycksalighet är brudgummens kärlek. Endast om sålunda Herren själf är vorden ditt hjärtas allt, och du på hans fråga: »Älskar du mig»? med Petrus kan svara: »Ja, Herre, du vet, att jag älskar dig», har din kristendom fått sin rätta karakter. Den, som blott åstundar Kristi välgärningar och trår efter honom såsom en sköld mot Guds vrede, står på sin höjd blott inom förgården till kristendomen. Till verklig lifsgemenskap med Herren, till en själens förmälning med honom måste det komma; endast så är han verkligen din och du hans. När din frälsningsangelägenhet öfvergår till en innerlig längtan efter Gud, så att din själ ropar efter honom, såsom hjorten ropar efter friskt vatten, då är du nära honom och hans gemenskap. Då låter han sig ock finnas af dig. — Bröllopet i Guds rike börjar redan här på jorden. Kommer det här icke till någon hjärtats förening med Frälsaren, så uteblir den ock i evigheten. Endast droppvis få dock Herrens trogna här njuta andlig bröllopsglädje; *där* skall glädjen vara fullkomlig och oafbruten.

V. 3. Kallade till Guds rike voro i första hand judarne. Men för öfrigt kunna ock alla kristna folk sägas vara de kallade. Bland dem ljuder evangelium, och deras medlemmar ha genom dopet fått sig tillsagd nådesrätt till Guds rike. Oupphörligt manas nu hvarje enskild att tillgodogöra sig denna nådesrätt, att komma till Kristus, att tro på honom

och så inträda i hans bröllopssal. Men såsom det heter om judarne: »De ville icke komma», så vända ock de flesta af oss ryggen till Guds tjänare och deras budskap. »De vilja icke; I viljen icke», detta är en genom hela skriften gående klagan, som förebådar detta sista: »I hafven icke velat», som såsom ett domsord för de obotfärdiga tillkännagifver, att nådens tid är ute.

Vv. 4—6. Huru enträgen är dock icke barmhärtighetens Fader att tillbjuda räddning! Huru bevekligt låter han ej genom sitt evangelium förmana till bättring och tro; huru ljufligt och öfvertalande låter han ej sina tjänare bedja: Låten försona eder med Gud» (2 Kor. 5: 20). Vår liknöjdhet och gensägelse synes rent af sporra honom att med allt större ifver söka att draga oss till sig. Och så heter det gång på gång till de motsträfviga: »Kommen, ty allting är nu redo». — Men är Gud, så att säga, envis i sin kärlek, så äro människorna ännu envisare i sitt motstånd, som stegras i samma mån, Herren med sin kallelse tränger in på dem. Jordens goda aktas högre än de himmelska skatterna, hvilka man gar föraktligt förbi. Enskilda människor göra så. Så gör ock släktet och folken i stort sedt. Vår tid är just en sådan tid, då man som bäst är i färd med att gå bort till afvelsgårdar och köpenskap för att på dessa saker nedlägga alla krafter och allt arbete, allt under ett växande förakt för Guds rike och fientlighet mot Kristi rätta vittnen. De väldiga hemsökelser i förening med omfattande andliga väckelser, som gå genom tiden, äro måhända de sista försöken, de sista kraftiga nådestillbuden af den Herre, som redan länge sökt frukt hos oss men ingen funnit. Förspilles, såsom är att frukta, denna besökelsestid, och likasom hos judarne vid Johannes döparens, Kristi och apostlarnes uppträdande kallsinnighet och ondskefull fientlighet kommer att efterträda de andliga väckelser, hvarmed vår tid benådats, då kommer ock utan allt tvifvel den första tidens trångmal att förnya sig. Då skall det ock i sanning visa sig, att den, som vill vara Guds tjänare, måste reda sig till frestelse. Då gäller det ock, att trots allt motstand fasthalla Kristi tålamod, att i outtröttlig kärlek tillbjuda evangelii nåd, att icke tröttna att bedja, förmana och varna, fastän alltsammans slås i vädret och endast förskaffar hugg och slag till tack. — Men ve nådesföraktarne! Att skjuta kristendomen ifrån sig, det är att inbjuda undergången, ty

V. 7. icke alltid och under alla omständigheter räcker Guds tålamod. Det fingo judarne erfara, da Herrens profeti-

ska utsaga i vår text gick i fullbordan. Allt nådesarbete på detta folk var förgäfves. Det vardt ju längre desto värre med det. Slutligen kom vreden öfver de hårdnackade såsom en frukt af deras egen ondska, och den undergång, de i sin blindhet menade sig afvända genom att korsfästa sin Messias (jfr Joh. 11: 48), den drogo de öfver sig just därigenom, att de förkastade honom. Så kommer det att gå med de kristna folken. Affallet från Kristus skall medföra deras fördärf, ty då han viker från ett folk, som haft skydd under hans rikes senapsträd, tar ondskan öfverhand, alla samhällsband brista och folket går under i laster och brott och blir snart ett byte för yttre fiender. Så straffar Gud syndaren genom synden själf i alla dess nödvändiga, förfärliga följder, på samma gång han genom mera omedelbara skickelser och domar uppenbarar sig såsom den lefvande Guden och domaren, och detta så tydligt, att hvar och en därom måste säga: »Detta är Guds finger». — Hvad du sår, det skall du ock skörda.

V. 8. »De bjudna voro icke värdiga». Nej, ty de ville icke komma. I föraktet för Herrens nåd består ovärdigheten; i det ödmjuka mottagandet af densamma, i hörsammandet af hans nådeskallelse består värdigheten. Så kom då! Detta är din värdighet. Icke någon din egen rättfärdighet gör dig värdig, och dina förra synder göra dig icke ovärdig. På kommandet, d. ä. på tron och omvändelse i tron beror det. Tron mottager, hvad Gud gifver, och hans gåfva gör dig värdig (Rom. 4: 5).

Vv. 9, 10. Den nåd, som judarne försköto, gafs åt hedningarne; den plats i Guds rike, som du förskjuter, lämnas åt en annan, och Gud upphör ej att kalla gäster till sitt bord, förr än alla platserna därvid äro upptagna. »Behåll det du har, att ingen tager din krona», ja, *din* krona. Du kan ha en krona hos Gud, beredd åt dig i Guds nådefulla afsikt med dig; denna *din* krona, bestämd åt dig genom Guds kallelse och löfte, kan en annan få och skall en annan få, om du ej mottager Guds nåd och gåfva och sedan förvarar det mottagna. — »Alla, I finnen, kallen till bröllopet». Ingen är således utesluten; för hvem som helst finns plats, blott han vill komma. På vägar och stigar, i världsvimlet, i stojet på världsmarknaden, i lastens hålor, i den rikes gyllene salar, i tiggarens koja, i fängelsernas celler, öfver allt bör Herrens inbjudning frambäras. Onda och goda kallas med samma evangelium, åt alla gifves samma maning och samma löften. Ty så stor olikheten i yttre måtto må vara emellan männi-

skorna, ja, så stor olikhet må dem emellan finnas i naturlig rättfärdighet, i det somliga ligga nedsjunkna i förfärlig råhet och lastbarhet och andra kunna förete bilden af en stor sinnets och lefvernets ädelhet, lika äro de däri, att de äro syndare, sakna lifvet i Gud och behöfva förlossning. Därföre behöfva de samma nad och kunna endast genom samma nad räddas. — »Bröllopssalen blef fullsatt af gäster». Guds råd och kallelse nar således sitt mål. Du kan hindra Guds goda och nadiga vilja med afseende pa dig själf, men du är icke oundgänglig för Guds rike, och hans vilja, som gar ut pa dess förverkligande, skall dig förutan ske. O, I vanmäktiga, trotsiga människomaskar i stoftet! Hvad är dock eder äflan och edert krig mot den lefvande Guden! Huru stora i orden ären I icke, huru talen I ej mot den Allsvåldige, som om han berodde af eder gunst och nad! Men huru adagaläggen I icke, just då I så handlen, eder jämmerliga ömklighet! Ty ömklig må väl den mänskliga självförhäfvelsen kallas. Lik grodan i fabeln uppblåser sig stoftets son, och det mot Herren i himmelen!

Vv. 11, 12. »Konungen gick in för att bese gästerna». Viktiga, allt afgörande stund! Inför denne konungs öga äro de innersta skrymslena af vår varelse uppenbara. I ögonblicket upptäcker han, om din själ är rätteligen klädd eller ej, om den rättfärdighet betäcker eller bor i henne, som han själf i sin enfödde son beredt åt dig och vid kallelsen till sitt rike erbjudit dig. Vakta dig för självbedrägeri och skrymteri! Glöm ej Herrens ord i Matt. 7: 21–23. (jfr Ex. anm. och homil. vinkar till 8 sönd:s ev.). — »*Huru* kom du härin?» Ja, huru var detta möjligt? Huru kan dock en människas förblindelse och förmätenhet nå en sådan höjd! — »Han förstummades». Här äro människorna så fyndiga att hitta på ursäkter och förebäranden, här känna de till så många vägar, på hvilka de kunna slingra sig undan Gud, men där är det slut med all deras list; där skola de ej kunna upptäcka några kryphål, i hvilka de kunna dölja sig; där *måste* de både mottaga domen och gifva den rätt. — Undfly icke räkenskapen här; ty den skall sla ut till din benådning, om du later sanningen döma dig, gifver Gud rätt och flyr till hans barmhärtighet. Den väntar blott pa din bekännelse och din tro för att rikligen utgjuta sig öfver dig. Endast så skall du undkomma den fruktansvärda räkenskapen pa vredens dag, da dom utan barmhärtighet skall öfverga den gensträfvige. Lat för öfrigt, äfven sedan du blifvit benådad, Herren halla räkenskap med dig hvarje dag. Bed Ps. 139: 23, 24,

ty så länge du är i köttet, är du i fara för satans list och ditt eget hjärtas falskhet.

Vv. 13, 14. I bröllopssalen menade sig gästen ha ett rum, fastän han icke hade den bestämda dräkten. Han hade ju antagit kallelsen, han hade kommit. Men häraf se vi, att det är fråga om icke blott *att* komma, utan ock *huru* man bör komma. Själftagen nåd är ingen nåd; icke af en själf förfärdigad klädnad, vore den än aldrig så väl hopsydd, utan endast den af Herren förfärdigade och skänkta klädnaden duger i Guds bröllopssal. Huru förfärlig blir då ej deras missräkning, hvilka i stället för de äreplatser i Guds rike, om hvilka de kanske drömt, blifva hänvisade till mörkret utanför! Den missräkningen kan aldrig botas eller godtgöras. — »Gråt och tandagnisslan.» Drag dig icke undan det ljus, som upptäcker din synd, och den tuktan, som vill bringa dig att gråta öfver den och öfver dig själf. Ty en gång *måste* du gråta öfver ditt elände, och det är bättre, att det sker *här* utan denna tandagnisslan, som *där* frampressas af rasande förtviflan. Saliga och hälsosamma äro ångerns tårar, äfven om de bränna aldrig så hett; men ve den, som måste gråta helvetets tårlösa gråt! — Kallad är du jämte de många; är du ock utkorad? Det senare beror på, om du har eller åtminstone om du innan din död blir iklädd den rätta bröllopsdräkten. Och den är ju dig i tillbud. Hvarföre skulle du vägra att mottaga den? Eller tror du verkligen, att din själs naturliga klädnad är så ren och fläckfri, att du med den kan framställa dig inför den Heliges ögon och vinna hans gillande?

Predikoutkast.

I.

Inl. Es. 55: 3.

Ämne. **Det konungsliga bröllopet.**

1. *Bröllopet.*

a) Förmälningen. (1) Brudgummen, Guds son, genom hvilken och till hvilken allt är skapadt, och som med sitt eget blod köpt och förvärfvat sin brud. (2) Bruden, människosläktet, för så vidt det låter sig dragas till Herren, således den troende församlingen (Ef. 5: 25—27). (3) Trolofningen dem emellan, den innerliga föreningen mellan Kristus och församlingen, som knytes genom tron (Hos. 2: 19, 20), och som kan betraktas såsom början till den

egentliga förmälningen = den fulla, saliga lifsgemenskapen med Kristus i härligheten (Upp.B. 19: 7, 8).

b) Bröllopsfesten äger rum vid förmälningens fullbordan i himmelen (vv. 10, 11).

2. *Bjudningen.*

a) Började utgå, då bröllopet skulle stå = då gemenskapen med Gud genom Kristus var grundlagd. Begynnelsen af evangelii predikan.

b) Utgick först till judarne, som i det hela försmådde den, och sedan till hedningarne, af hvilka många visserligen gjorde som judarne men dock i stort sedt togo vid tron.

c) Utgår fortfarande och skall ständigt fortgå, så länge nådatiden varar och ännu platser äro att fylla i bröllopssalen. Så länge pågår nämligen trolofningen och den därmed började förmälningen, som ju afser *hela* församlingen, alla utkorade under olika tider. Trots mångas nådeförakt blir dock Herrens hus fullt = församlingens fullhet, hela fulltal kommer omsider till stånd.

3. *Gästerna.*

a) Bestå af onda och goda, som hafva antagit kallelsen.

b) De i bröllopskläder klädda, de sant troende, som hafva iklädt sig Kristus. De icke i bröllopskläder klädda, skrymtare med sken af kristendom utan dess kraft; ingen tro och rättfärdighet i Kristus.

c) Endast de i bröllopskläder få kvarblifva i bröllopssalen och deltaga i bröllopsfesten. (1) Innan denna inträder, d. ä. innan församlingen införes i den himmelska glädjen, beser konungen gästerna = den yttersta domen. (2) Då upptäckes och framdrages i ljuset hvars och ens sannskyldiga art; då upptäckes ock skrymteriet hos dem, hvilka ända dittills vetat att behålla skenet af kristendom, och de utkastas i det eviga mörkret. (3) Först sedan sålunda allt ogräs är utrensadt och ingen falsk själ längre finns i Guds församling, inträder den rätta, fulla bröllopsglädjen, då alla utkorade, lammets hustru (obs. att gästerna i bröllopskläder, betraktade som ett helt, ett af samma Ande och lif besjäladt samfund, är »bruden»), få del af sin himmelska brudgums härlighet.

2.

Inl. Gal. 6: 7.

Ämne. **Föraktarne af Guds i Kristus tillbjudna nåd.**

I. **Deras beskaffenhet.**

II. **Den dom, de draga öfver sig.**

I.

1. *De uppenbara nådeföraktarne.*

a) Den första graden af nådeföraktet hos dem, som icke vilja komma (v. 3): de, som visa trög likgiltighet för allt, hvad Gud och gudstjänst heter.

b) Den andra graden hos dem, som för afvelsgård och köpenskap försumma inbjudningen: de, som med förakt visa evangelium ifrån sig.

c) Den tredje graden hos dem, som misshandla och döda Guds tjänare: de, som i hat och förföljelse rasa emot Guds ord och dess förkunnare; förföljelsens beskaffenhet växlande efter tidsförhållandena.

2. *De hemliga nådeföraktarne.*

a) Nådeförakt finns, där de af Herren tillhandahållna bröllopskläderna försmås. Hemligt är detta förakt, då saknaden af bröllopskläderna icke faller i ögonen. (1) Bröllopskläderna försmås genom alla slag af egenrättfärdighet, äfven det, som består i förlitandet på erfarna väckelser, nåderörelser m. m. (2) Hemligt är detta nådeförakt, då det är doldt under ett ofta lifligt bifall till sanningen och deltagandet i sådant, som hör till kristendomens utanverk.

b) Detta nådeförakt kan vara fördoldt ända till domens dag både för den skrymtande människan själf och för andra, ja, ock för Herrens tjänare och budbärare.

II.

1. *Nådeföraktet drager öfver människan Guds vrede, som här i tiden uppenbarar sig i dels lekamliga, dels andliga straffdomar.*

a) Länge räcker Guds tålamod, och icke lätt släpper han en själ. Huru många nådebesök fingo icke judarne mottaga, innan domen inbröt!

b) Men såsom Gud ej sänder sin nåd för att föraktas utan för att mottagas, så samkar obotfärdigheten öfver människan Guds vrede. (1) Judafolket fördärfvades, då det fyllt sina synders mått, och på samma sätt går det hvarje folk, som förskjuter Kristus. (2) Men därjämte och i nära sammanhang med de lekamliga straffdomarne sändas andeliga straffdomar. Såsom Guds rike togs ifrån judarne, så straffar Herren nådeföraktet därigenom, att han α) fråntager människan de nådetillfällen, hon föraktat; β) drager undan de nåderörelser, hon motstått; γ) låter det mörker allt mer

omtöckna henne, ur hvilket hon icke velat låta sig tagas; δ) öfverlämnar henne i ett förvändt sinnelag, så att hennes förhärdelse blir fullständig och ohjälplig.

2. *Guds vrede uppenbaras framför allt på den stora räkenskapsdagen, då det yttersta mörkret blir nådeföraktets lön.*

a) Före den troende församlingens härliggörelse (bröllopsfesten i himmelen) sker en rannsakning, som uppenbarar allas verkliga tillstånd (v. 11), hvarvid allt skenväsen blottas på ett sätt, som förstummar hvarje ursäkt (v. 12).

b) Därpå omedelbart domsförkunnelse och domens utförande (v. 13). Blifva då de hemliga nådeföraktarne utkastade i det eviga mörker, hvarest råder hopplös jämmer, så drabbas de uppenbara nådeföraktarne af en icke mindre vrede. Alla äro öfverlämnade i samma eviga död, men såsom i det eviga lif, som alla saliga njuta, den ena stjärnan går öfver den andra i klarhet, så drabbar den eviga döden med olika ve de förtappade. Men äfven det minsta ve därvidlag innefattar en fasa, från hvilken vi bortvända våra blickar.

3.

Inl. Es. 65: 2.

Ämne. **Nådeföraktet.** (Variation af föregående utkast).

1. *Nåden, som föraktas.*

a) Himmelrikets nåd, delaktigheten af himmelrikets goda (jfr Rom. 14: 17 b; 5: 1; Efes. 2: 6), ja, ända till den innerligaste gemenskap med Kristus, Guds rikes konung: bröllop.

b) Detta *nåd*, barmhärtighet, såsom vi skuldbelastade, eländiga, hjälplösa varelser det behöfva; *fri* nåd; ingen föregående eller efterföljande förtjänst; ej att få på grund af medfödd eller förvärfvad rätt; gåfva, fordrande blott mottagande, ehuru detta på fullt allvar.

2. *Föraktet.*

a) Det uppenbara nådeföraktet: försummelse af alla nådetillfällen och nådestillbud, ehuru de gång på gång med växande innerlighet förnyas. Detta af världssinne (v. 5). Grof i det yttre framträdande fientlighet; hat till sanningen (Joh. 8: 44); motsägelser, smädelser, våldsam förföljelse.

b) Det hemliga nådeföraktet: doldt under bifall till sanningen; yttre anslutning till och antagande af fromt skick; yttre bekännelse: därvid ingen bröllopsklädnad i delaktigheten af Kristi

rättfärdighet; ingen rättsinnig pånyttfödande tro. Själen naken i sin blotta orena naturställning, illa skyld af egenrättfärdighetens ihåliga, trasiga mantel.

3. *Dess lön.*

a) Här på jorden (jfr föreg. utkast II. 1:o).

b) I evigheten (» » » » 2:o).

4.

Inl. Gal. 6: 7.

Ämne. **Faren icke vilse, Gud låter icke gäcka sig!**

1. *Det kan i Guds rike på många omständigheter se så ut, som om Gud läte gäcka sig.*

a) Alla Guds nådesanstalter kunna i den evangeliska kallelsens ljus se så vänliga och glädjefulla ut, som funnes här ingen straffande rättfärdighet (vv. 1, 2).

b) Herren synes i sin barmhärtighet vara så angelägen att få syndare till sig, att de skrymtaktiga mena sig kunna vara hurudana som helst, endast de lofva att komma (v. 3 a).

c) Herren synes i sin långmodighet så länge fortsätta sin kallelse, och människorna synas få så länge i sin kallsinnighet fortsätta sin försummelse, att det kan se ut, som om Herren icke ville vägra att huru länge som helst vänta på dem (vv. 4, 5).

d) Herren tyckes tillåta denna världens människor att nedgräfva sig så djupt i det jordiska, att det ser ut, som ville eller kunde han aldrig rycka dem därifrån (v. 5 b).

e) Herren tillåter understundom de ogudaktiga att våldföra sig på själfva hans utsända tjänare och håller ej deras giftiga tungor och deras mordiska händer tillbaka (v. 6).

f) Herren samlar både onda och goda till nådens rike på jorden (vv. 9, 10).

2. *Obetänksamma syndare, faren icke vilse: Gud låter dock icke gäcka sig!*

a) Bjudningarna till hans sons bröllop må blifva aldrig så ymniga och aldrig så trägna, de skola slutligen uteblifva (v. 8).

b) Gud låter icke gäcka sig; hans straffdomar hafva många göromål, han låter redan här i tiden mången blodig gärning drunkna i sitt blod, mången afgrundens brånad uppbrinna i sin brand (v. 7).

c) Han låter icke gäcka sig; det skall snart nog visa sig, hvilken af hans gäster har iklädt sig Kristi rättfärdighet, och hvilken har försmått de rätta bröllopskläderna (vv. 11, 12).

d) Gud låter icke gäcka sig; han förkastar från sitt ansikte den, som kommer för hans ögon och ej förut har velat låta göra sig sådan, som han vill hafva honom (vv. 13, 14).

(J. H. Thomander).

5.

Ämne. **Människornas olika förhållande i afseende på Guds inbjudning till hans rike.**

1. *De jordiskt sinnades,*
2. *de uppenbart fientligas,*
3. *de egenrättfärdigas förhållande.*

6.

Ämne. **Tre svåra hinder på vägen till Guds rike.**

1. *Den världsliga vinningen.*
2. *Världens hat.*
3. *Den egna rättfärdigheten.*

(Brandts Homil. Hülfsbuch).

Tjuguförsta söndagen efter trefaldighet.

Om nådeföraktet i dess gröfre och finare former äfvensom dess lön handlade den förra söndagens evangelium. I den föreliggande perikopen framställes för oss tron sasom obetingadt förtroende till och förlitande på Herren själf i motsats till denna under- och teckentro, som vanligen var af ganska ytlig art. Då det just är genom den äkta tron på Jesus, en människa undfår del af honom och blir iklädd hans rättfärdighet, så finna vi häri ett sammanhang emellan denna och den föregående söndagens perikop.

Text: Ev. Joh. 4: 46—53.

Det i vårt evangelium omtalade undret anses af somliga vara detsamma som det i Matt. 8: 5—13 berättade. Omständigheterna vid de bägge undren äro dock så olika, att de icke kunna identifieras.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 46, 47. Jesus hade efter den vistelse i Judeen, som omtalas i Joh. 2: 13; 3: 1—36, atervändt till Galileen genom Samarien, (4: 7; 42) och kommit till Kana, där han förrättat sitt första under. Det var dit konungsmannen, som fått höra om hans ankomst, gick att söka Jesus. — *βασιλικός;* antagligen en af konung Herodes' tjänare, om af högre rang eller en blott ringa hoftjänare låter sig icke med säkerhet bestämma; dock sannolikt det förra. Hans son lag sjuk i Kapernaum. Han måste således företaga en lång vandring för att träffa Jesus. Kapernaum låg näml. omkrig åtta timmars väg från Kana. Det var å ena sidan faderskärleken och sonens nöd, å andra sidan hoppet om att hos Jesus finna hjälp, som dref honom

att uppsöka Jesus. — *οὗτος; denne,* med tonvikt för att antyda, att det var något stort och märkligt, detta, att denne man så handlade. — *ἠρώτα;* han bad, att Jesus skulle komma och bota hans son, ty denne var döende: en skildring af den ängsliga ifver, hvarmed den ängslige fadern frambar sin bön, men ock en antydning om skröpligheten af hans tro, då han lade en sådan vikt på, att Herren skulle komma, skulle personligen infinna sig hos den sjuke. Huru annorlunda höfvitsmannen i Kapernaum (Matt. 8: 8, 9).

V. 48. Herrens svar synes strängt, nästan afvisande och olikt hans vanliga sätt. Den förebråelse, det innefattar, afser dock icke blott konungsmannen utan galileerna i allmänhet (jfr v. 44). Dessa hyste visserligen icke mot Herren det fientliga sinnelag, som nästan öfver allt mötte honom i Judeen; de trodde fastmer i viss mening på honom, men det var mestadels denna undertro, som begärligt och nyfiket jagar efter det utomordentliga och står och faller, så att säga, med den större eller mindre tillgången på tecken och under. I en sådan tro ligger någonting pockande och förmätet, en tendens att föreskrifva Gud lagar eller att ackordera med Gud om de villkor, under hvilka man vill skänka honom sitt förtroende. Detta är nu att i grunden ingen rätt tro ha, ty denna är väsentligen innerlig tillit till och öfverlåtande åt Gud själf i en ödmjukhet, som icke vet af några anspråk utan blott begär, att Guds vilja måtte ske. De kraftiga gärningar, som konungsmannen hört, att Jesus förrättat, hade visserligen hos honom väckt förhoppning om, att han kunde och ville hjälpa honom i hans nöd, men Herren själf var honom i grunden nära nog likgiltig; det var tecknet han åstundade, och hans vördnad för Herren var icke synnerligen djup. Jesus, som visste hvad i människan var, genomskådade hans hjärta; däraf hans stränga svar, som visserligen icke innehöll ett bestämdt nej men å andra sidan icke heller något löfte. Däremot innebar det en bestraffning för det sätt eller för det sinne, i hvilket hjälpen af konungsmannen söktes. Hans tro måste renas, innan hans bön kunde höras; han måste låta en tuktan öfvergå sig och bringas till er-

känsla af, att hans personliga förhallande till Herren vore viktigare än den yttre hjälpen; han måste lära sig inse, att endast den rätteligen tror, som tror *på Herren*, tror honom för hans egen persons och för hans ords skull, detta ord, som betygar sig såsom gudomlig sanning för hvar och en, som icke älskar mörkret. Att konungsmannen förstod Herren, böjde sig under hans tuktan och så hämtade välsignelse för sin själ af Herrens bestraffande svar, visar det följande.

Vv. 49, 50. *λέγει πρὸς αὐτὸν κτλ.* Dessa konungsmannens ord uttrycka den djupaste smärta men ock ett ödmjukt mottagande af Jesu bestraffning. Det är, som ville han säga: »Ja, Herre, jag måste gifva dig rätt. Jag har så uteslutande tänkt pa min sons sjukdom och pa möjligheten att få honom räddad, att jag icke brytt mig om dig vidare än som det redskap, genom hvilket jag kunde få honom botad. Dock, se till min nöd, och »kom ned, innan min son dör.» Att detta ligger i den bekymrade faderns ord, visar det sätt, hvarpå han upptog och lydde Jesu tillsägelse: »Gå, din son lefver.» Herren går icke med honom utan gifver honom blott ett ord, en försäkran om den sjukes räddning. Just så vill han rena hans tro eller rättare hjälpa honom till verklig tro. Han förelägger honom uppgiften att se bort fran alla yttre bevis på Herrens härlighet eller från det i utvärtes måtto påtagliga och att endast hålla sig till Jesu ord och löfte, för hvars sanning ingen annan borgen finns än Herren själf, hans person. Konungsmannen består profvet, han släpper sin fordran på Jesu närvaro vid sonens sjukbädd; han »tror ordet», förtröstar således på Jesus utan alla villkor, och utan att begära något vidare beger han sig på hemvägen.

Vv. 51, 52. Då konungsmannen nalkades Kapernaum, mottog han af sina tjänare, som gått att möta honom, underrättelsen om sonens tillfrisknande. Det var vid sjunde timmen, omkr. kl. 1 e. m., han erhållit Herrens försäkran om den sjukes räddning. Antagligen anlände han till Kapernaum emot midnatten, och da judarne räknade dygnet fran kl. 6 på aftonen, så kunde tjänarne med all rätt säga: »i går.» Konungsmannens noggranna utforskande af tiden, då

sonen återvann hälsan, får icke tagas såsom ett bevis på tvifvel om orsaken till helbrägdagörelsen, eller att han likasom närde en hemlig önskan, att det måtte visa sig, att sjukdomen häfts på naturligt sätt, utan såsom uttryck af hans glada ifver att riktigt grundligt försäkra sig om lyckan att hafva undfått barmhärtighet af Jesu hand. Han längtar efter besegling på sin tro, på det att han måtte med orubblig visshet hvila vid Herren såsom *sin* frälsare och den länge väntade Messias. Denna besegling gafs honom ock.

V. 53. Sonens tillfrisknande hade verkligen inträffat alldeles samtidigt med Herrens försäkran därom. — Man har understundom påstått, att här förelåge ett allvetenhetsunder och icke ett maktunder, eller att Jesus endast i sin ande förnummit, att ynglingen just under hans samtal med fadern blifvit frisk, men icke att han själf åstadkommit helbrägdagörelsen. Tvifvelsutan ett misstag. Hela berättelsens karakter gifver vid handen, att det var Jesu vilja och kraft, som återställde den sjuke, och sålunda fattade också konungsmannen saken. »Han trodde och hela hans hus» med honom. Han hade redan förut trott, först att Jesus kunde, om han infunne sig hos den sjuke, bota honom; sedan trodde han på Herrens blotta ord utan något åtföljande tecken; nu, sedan denna tro beseglats, trodde han med full hängifvenhet och med den inre försäkran och orubbliga visshet, som beseglingen gifver. Först nu är ock hans tro fullgången. — Vi ha här en framställning af trons utveckling från en svag och oren begynnelse till dess fulla kraft och renhet. Och detta genom prof, som icke aflupit utan inre kamp och nöd. Först det ångestfulla bekymret för den älskade sonen; detta drifver fadern på grund af hvad han hört om Jesus till en ifrig men med stor brist behäftad bön. Sedan Herrens tuktande ord, som måste ha gått honom djupt till sinnes, men ock fört hans tro framat till att mera se på Herren själf såsom grunden för hoppet än på alla dessa under, om hvilka han hört talas. Vidare mottagandet af Jesu löfte i förening med befallning att låta sig därmed nöja, ty detta ligger i Jesu ord: »*Gå*, din son lefver.» Detta ytterligare prof hjäl-

per honom ännu ett steg fram på trosvägen, ity att han låter sig nöja med ordet, hänger sig därvid och litar därpå, bevisande detta genom sin villiga, ödmjuka lydnad för den med löftet förenade befallningen. Slutligen trons fulla visshet, vunnen genom fullbordan af hans hopp. — Men äfven hela hans hus trodde. Detta genom hans vittnesbörd. Hans tro framträder således i lefvande bekännelse och tänder tro hos hans husfolk. Det i honom upptända ljuset lyser ut från honom och drager andra till ljuset, till Herren i tron.

V. 54. *Τοῦτο πάλιν δεύτερον κτλ.* De i Judeen af Jesus förrättade undren medräknar Johannes icke här. I allmänhet berättar han endast ett fåtal af Herrens underverk, alldenstund synoptikerna före honom vidlyftigt talat om dem. Såsom hans syftemål är att framställa Herren såsom Guds son i hans väsensenhet med Fadern, så anför han hufvudsakligen endast de Jesu tal och med dem i sammanhang stående händelser, i hvilka Jesu eviga sonhärlighet framlyser. Af undren utväljer han endast några få, inalles sex, och af dem icke mindre än fem, som icke återfinnas hos synoptikerna. Därvid är ock en bestämd plan tydlig, ty han berättar tre under från Jesu vistelse i Galileen, näml. bröllopet i Kana (Joh. 2: 1 ff.), botandet af konungsmannens son (Joh. 4: 47 ff.) och bespisandet af de 5,000 männen (Joh. 6: 1 ff.), samt likaledes endast tre från vistelsen och verksamheten i Judeen, näml. botandet af den lame mannen vid Betesda (Joh. 5: 1 ff.), den blindföddes helande (Joh. 9: 1 ff.) och Lasarus' uppväckande (Joh. 11: 1 ff.).

Den *homiletiska grundtanken* i vårt evangelium kan uttryckas sålunda: »*Jesu väldiga gärningar af makt och nåd kunna väl medföra en kraftig väckelse till tro, men endast där människan från dessa gärningar tränger fram till Jesus själf och obetingadt på grund af hans ord och löften åt honom öfverlåter sig, tror hon till salighet.*

Homiletiska antydningar. Vv. 46, 47. Nöd lärer bedja och endast nöd. Ty nöd är den smärtande känslan af ett skriande behof, och såsom endast den beder om något, som

känner verkligt behof af det ombedda, så söker endast den Guds ansikte, i hvars hjärta vaknat ett behof, som icke kan tillfredsställas hos och af någon annan än Gud. Och då bönen, om den skall äga någon sanning och kraft, måste vara ett uttryck af ett innerligt, oafvisligt begär, så är det just nöden, som lärer bedja. Godt är det redan, om lekamlig nöd och sorg får öppna hjärta och mun inför Gud, men först när *själen* vaknar till känsla af *sin* nöd, blir där bön till frälsning. Och själanöden är just den egentliga och allmänna nöden hos människors barn. Den rikes själ lika väl som den fattiges, den höges som den ringes, den ärbares som brottslingens är i nöd, ty för alla är synden gemensam och med synden faran att evigt förgås. Och dock, huru litet verklig bön på jorden! Huru stor är ej blindheten och säkerheten, huru slöa äro ej de flestas samveten, huru lättsinnigt dansar man icke fram genom ett lif, hvars alla stunder äro så viktiga för den kommande evigheten! Vakna upp, du sofvande, så skall du få se, huru du slumrar vid en afgrund, och så skall du lika visst lära dig att bedja, som du snart skall inse, huru vanmäktig du är, och huru fruktlösa dina försök att rädda dig själf äro! — Men nöden sätter ock, så att säga, fötter under människan. Huru ifrigt skyndade icke konungsmannen till Jesus! Samma ifver skall uppflamma hos dig, om du får syn på den fara, i hvilken du sväfvar. Du skall ingen ro få, förr än du tillkämpat dig förvissning om hjälp. — »Han låg för döden.» Här var således den nöd, mot hvilken ingen människomakt något förmådde. Äfven du ligger för döden, om och så länge du lefver utan Gud. Den andliga döden är begynnelsen till den eviga, och mot den gifves ingen mänsklig hjälp. Skynda dig till Kristus, lifvets och dödens herre; han, och han ensam kan härvidlag skaffa hjälp.

V. 48. En nödställd människas första kommande till Herren är sällan sådant, att han utan vidare kan genast gifva henne, hvad hennes hjärta begär. Han måste först företaga ett tuktande reningsarbete med hennes hjärta för att bortskaffa allt, som hindrar henne att i sanning och helt anförtro sig åt honom. Kristi välgärningar vill man få, men man kommer ej alltid ihåg, att dessa välgärningar icke kunna skiljas från honom själf. Man vill ha nytta af Herren, men han själf är icke oumbärlig för hjärtat. Man vill »se tecken och under», innan man tror, d. ä. man vill först ha hjälpen, först ha på sig själf erfarit Herrens nåd och kraft; sedan vill man tro. Men Herren förtjänar och fordrar förtroende

för sig själf, och det förutan kan han icke hjälpa dig. Tro *först, sedan* erfara, det är ordningen. Men mycken tuktan måste Herren vanligen använda, innan han får en syndare därhän, att han utan alla villkor likasom handlöst lämnar sig åt Frälsaren. Men icke blott tuktan utan äfven uppmuntran och lockande nådebevis. Det går genom växlande förkrossande och tröstande erfarenheter, ända till dess människan i djup utblottelse och barnslig tro griper om och håller sig fast vid Herrens löftesord och låter sig därmed nöja.

Vv. 49, 50. Förnimmer du icke något nådefullt svar på din bön utan snarare ett afvisande, släpp dock icke Herren! Såsom konungsmannen under villigt mottagande af den förebråelse, som låg i Jesu ord, fortfor att bedja med stigande angelägenhet och likasom utbredde sin nöd för Herrens ögon med de orden: »Herre, kom ned, förr än min son dör», så bör äfven du göra. Böj dig under hvarje hans tuktan, gif honom rätt i allt hans ord, äfven det strängaste, men träng dig på samma gång närmare på honom med din nöd! Han älskar sådan enträgenhet, såsom han ju själf i Luk. 18: 1—8 uppmanat till sådan uthållighet i bönen. Just därunder och därigenom blir ditt hjärta alltmer skickliggjordt för mottagande af bönhörelsen, hvilken fördröjes endast därföre, att du icke genast är skicklig att dig till verklig välsignelse undfå den. — Gå, din son lefver! En befallning och ett löfte i oupplöslig förbindelse. Så alltid. Där löftet mottages och tillägnas i tro, kommer lydnaden för befallningen af sig själf. Så fick Abraham befallning att utgå från sitt fädernesland och sin släkt, på samma gång honom gafs löftet att blifva stamfader för ett stort folk, och att alla folk skulle genom hans säd välsignas. Han trodde, och han lydde. Så ock konungsmannen. — Gå ut från synd och värld, och vänd dig till mig — det är befallningen till hvarje människa — så skall jag undfå och välsigna dig, det är löftet. Tror du verkligen, att Herren vill och kan frälsa dig, men att du förgås, om du ej öfverlämnar dig åt honom, då hastar du ut från ditt kötts vägar och bryter med synd och värld. Men tro och hängifva dig måste du, innan du får erfara löftets uppfyllelse. Och understundom låter Herren dig få vänta länge nog, innan du får erfara löftets uppfyllelse. Detta, på det att din tros rättsinnighet skall pröfvas och blifva uppenbar. Då gäller det att vänta efter Herren, men icke en orkeslös väntan utan en, som är förenad med ett fortsatt bedjande, sökande och klappande, hvarunder du har att allt fastare gripa om löftet och att se bort från allt

annat än detta. Så renas och fördjupas tron hos dig, och din själ blir alltmera sund och stark i Gud, och omärkligt för dig själf har den stora förändringen, öfvergången från mörkret till ljuset hos dig försiggått, så att du, utan att du egentligen kan göra reda för tid och stund, eller huru det i det enskilda tillgått, finner din själ i ro och trygghet, och du förnimmer, att barmhärtighet vederfarits dig. — Dock, äfven på en kortare men därföre icke säkrare väg kan Herren föra dig till din tros besegling genom erfarenhet af din benadning. Såsom åskslaget åtföljer blixten, så kan erfarenheten af benådningen och Guds Andes vittnesbörd om barnaskap följa på trons upptändande. Men *tro först*, och *sedan smaka;* det är och förblir ordningen.

Vv. 51, 52. Herrens ord: din son lefver, funno sitt eko i tjänarnes budskap af samma lydelse. Sedan det i konungsmannens hjärta blifvit ja och amen till dessa ord, då Herren uttalade dem, blef deras fullbordan ett saligt ja och amen såsom besegling af konungsmannens tro. Hvilken glädje måtte det ej ha strömmat emot den förut så bekymrade ur tjänarnes budskap, motsvarande glädjen i ett benådadt hjärta, då det förnimmer Guds Andes vittnesbörd om vunnet barnaskap hos Gud (Rom. 8: 16). Den, som vet, hvad det är att släpa på en odräglig syndabörda, och så får erfara, huru den bördan aflyftas, han vet, hvad glädje är. Och den glädjen kunde äfven du erfara, om du blott icke vore så rädd för den trånga port, som förer till den.

V. 53. När en människa har undfått den frälsning, hvarefter hennes hjärta längtat, då är det hennes lust att genomforska allt, som står i sammanhang med den henne vederfarna saligheten, att blicka tillbaka på den tillryggalagda svåra vägen och se, huru trofast Herren varit, huru visligt han ledt henne, och huru rikligt han uppfyllt sina löften. Därigenom vinner hon en förökad bekräftelse på vissheten och pålitligheten af den vunna befrielsen. I själfva verket är en troendes lefnad en bok, på hvars alla blad stå skrifna några af Herrens nådefulla och mäktiga gärningar, och äfven den boken bör du, om du eljest har lämnat dig åt din frälsare, till din tros stärkande flitigt läsa. Det är dig outsägligt godt att under mötande nya trosprof och anfäktningar ha för din själs öga den nåd och trofasthet, Herren förut bevisat dig. Du kan däraf hämta visshet om, att han, som hittills hjälpt, icke skall låta dig sakna sitt bistånd, i hvad nöd du än må komma. Så skall din tro rätt djupt rotas, och ingen skall kunna rycka den ur ditt hjärta eller ditt hjärta ur din frälsares hand (jfr Ps. 103: 1—5).

Predikoutkast.

1.

Inl. 2 Petr. 3: 18.

Ämne. **Trons mått.**

1. *Det första trosmåttet: den sökande tron.*

a) Icke finns tro hos den, hvilken börjat ägna någon tanke åt själens frälsning.

b) Men då finnes begynnelse till tro, när angelägenheten om frälsning blifvit stadigvarande, och människan fortfarande vänder sig till Jesus såsom den enda hjälpen.

c) Det första trosmåttet är därföre det frågande efter tro på Jesus, som uppkommer hos den människa, som förnummit, att allt frågande efter frälsning hos någon annan än Jesus är fruktlöst, på samma gång i hennes hjärta rotats en lefvande öfvertygelse därom, att Jesus både vill och kan frälsa.

2. *Det andra trosmåttet: den omfattande tron.*

a) Icke är det ett verkligt trosomfattande af Kristus, då en människa under sin bättringsstrid understundom får en trosblick på sin frälsare, som medför en öfvergående hugnad.

b) Men då omfattar själen sin frälsare, när hon i djup andlig fattigdom icke släpper honom utan håller sig med sitt hjärtas begär och förlitande fast vid hans löftesord såsom angående och tillhörande henne, samt

c) då hon i tro lyder Jesu ord och tillsägelse, så att hon finner sig vid det salighetsförande, som detta ord gifver vid handen, särskildt så, att hon är nöjd med att *tro* utan att *se*.

3. *Det tredje trosmåttet: den beseglade tron.*

a) Icke är det en sann trosbesegling, då en uppväckt människa understundom erfar en försmak af den frid och glädje, som tillhör nådaståndet, ty sådan försmak gifves henne till uppmuntran och är blott en kraftig inbjudning till tro.

b) Men då meddelas besegling, när människan i ordets och Andens ljus skådar sig själf upptagen i Guds kärlek, och Guds Ande vittnar med henne, att hon är ett Guds barn (Rom. 8: 16).

2.

Inl. Jerem. 5: 3.

Ämne. **Herrens ögon se efter den tro, som ser efter Herren.**

1. *Den sanna tron ser efter Herren, så att hon håller sig till Herren själf såsom själens enda behof och mättnad.*

a) Den tro, som blott är en allmän öfvertygelse om Guds ords sanning, eller hvari människan blott tröstar sig af Jesu välgärningar, utan att hjärtat hänger vid honom själf, eller som vill ha Jesu förtjänst till skydd mot Guds vrede men ej Jesus själf till visdom och rättfärdighet, helgelse och förlossning, är blott en trosform men ingen sann, frälsande tro.

b) Den tro, som ser efter Jesus, såsom den hungrige ser efter mat, såsom den törstande ser efter vatten, såsom det sjuka barnet ser efter modern, som således trängtar efter Herren själf, litar på honom, kastar sig på honom med all sin nöd, alla sina behof, och som vet och är viss om, att Jesus allena kan hjälpa, denna tro är sann. Den kan uppkomma endast hos (1) den, som kommit på skam med sina egna gärningar, med sitt eget rättfärdighetsarbete, sin egen kraft och vishet samt således är om hjälp verkligt förlägen; (2) som därföre har ett sådant behof af sin frälsare, att han ej kan lefva utan honom, och (3) så drages till honom, att han begär honom såsom sitt goda och sin del och gärna vill låta allt annat fara för att vinna Kristus (jfr Fil. 3: 7—9).

2. *Den sanna tron ser efter Jesus så, att den håller sig till honom i hans ord och löften.*

a) Herren Jesus Kristus erbjuder sig åt oss endast i och genom evangelium, hvars alla nådelöften äro koncentrerade och hvar och en enskild tillsagda i dopet, och det gäller för oss att hålla oss till detta ord under lydnad för Guds däri uppenbarade frälsningsvilja, en sak, hvartill vi ej gärna bekväma oss, hvadan vi behöfva mycken inre tuktan för vår benägenhet att vilja ha påtaglig bönhörelse innan vi tro (v. 48).

b) Men låta vi oss bringa till detta fasthållande af och förlitande på Herrens ord, mottaga det med innerlig självtillämpning och, gripande om det såsom vår själs fäste, gifva oss åt detsamma, då tro vi och få erfara uppfyllelsen af det Herren i ordet lofvat och tillsagt.

3. *Herrens ögon se efter denna tro, såsom det för honom dyrbara villkoret för meddelande af hans nåd.*

a) Han ser efter tron med hela sitt gudomliga frälsarehjärtas törst efter våra själar.

b) Han ser efter tron såsom åkermannen ser efter brodden af den med så mycken möda utsådda säden.

c) Han ser efter tron såsom det enda, han begär och måste begära för att kunna meddela sig åt oss.

4. *Herrens ögon se tron, där den verkligen finns, äfven om den troende själf icke ser den.*

a) Då den troende blott ser sin fattigdom, så ser Herren med glädje hans hjärtas innerliga blickande efter och upp mot honom.

b) Då den troende blott ser sitt hjärtas hårdhet, ser Herren trons hunger och törst efter honom och hans rättfärdighet.

c) Då den troende endast hos sig förnimmer otro, skådar Herren hans troskamp för att komma honom rätt nära och fatta honom, och

d) där Herren ser tron, där ser han en sin lärjunge, sin egendom, sitt barn och en arfvinge till sitt rike.

3.

Ämne. **Tron och lydnaden.**

1. *Tron är själf lydnad: hjärtats obetingade böjande under Guds i evangelium kungjorda frälsningsvilja* (jfr Rom. 1: 5; 2 Tess. 1: 8).

2. *Troslydnaden är källan till all sann lydnad för Guds bud och vilja, ty den innesluter och verkar genom den kärlek, som är lagens (Guds viljas) fullbordan* (Gal. 5: 6; Rom. 13: 10).

4.

Ämne. **Jesus, begynnaren och fullbordaren af vår tro.**

1. *Han verkar tron i oss*

a) genom ryktet om honom (evangelii predikan);

b) genom korset, som han skickar oss.

2. *Han renar vår tro,*

a) därigenom att han tadlar vårt begär att se, innan vi tro;

b) genom att uppskjuta hjälpen;

c) genom hänvisning till sitt ord, som vi ha att lita på och följa.

3. *Han välsignar vår tro.*

a) Han meddelar oss andlig och lekamlig hjälp.

b) Han gör oss till en välsignelse för vår omgifning.

(Sommer).

5.

Ämne. **Trons lefnadshistoria.**

1. *Hennes början ligger i nåden.*
2. *Hennes tillväxt äger rum under anfäktning.*
3. *Hennes slut är salighet.*

(Efter Nebe).

Tjuguandra söndagen efter trefaldighet.

Undfangen barmhärtighet förpliktar till barmhärtighet, och dom utan barmhärtighet skall öfverga den, som icke bevisar barmhärtighet (Jak. 2: 13), detta är, hvad perikopen pa 22 sönd. lärer oss. Är tron, såsom hos konungsmannen, äkta, sa framträder den i den bevisning af kärleken, som i förhallande till den felande nästan har barmhärtighetens och förlåtelsens form.

Text: Ev. Matt. 18: 23—35.

Petrus hade med anledning af Jesu ord i Matt. 18: 15 ff. om förhållandet till felande bröder frågat, huru ofta man borde förlåta sin nästa, om sju gånger vore nog. Herren hade svarat, att icke sju utan sjuttio sinom sju gånger borde förlatelse gifvas, d. ä. man maste alltid vara redo att förlata. För att ytterligare inskärpa nödvändigheten att förlåta framställer Herren den liknelse, som utgör vår perikop.

Exegetiska anmärkningar. V. 23. *διὰ τοῦτο:* »fördenskull ; ordet sammanbinder liknelsen nära med det föregaende och kan anses = »ty». Vi skola vara benägna till försonlighet och förlåtande, ty i Guds rike går det i detta afseende till, såsom när en konung o. s. v. Det bör bemärkas, att Herren här talar om en konung, sådan som hans åhörare voro vana att föreställa sig honom, en konung pa österländskt vis, en själfhärskare, hvars vilja var undersåtarnes lag, och som kunde befalla öfver deras personer och egendom. En sadan konung är i högsta mening Gud, som här framställes fran synpunkten af sitt suveräna majestät. Hans handlingssätt bäres och är genomträngdt af rätten, rättvisan, som ma-

ste uppenbaras och erkännas, innan nåd kan meddelas och vinnas. Därföre heter det, att konungen höll *räkenskap* med sina tjänare. Dessa (*δοῦλοι*) äro ämbetsmän, som ha sig anförtrodd förvaltningen af konungens egendomar eller ha om händer hans penningesaker, skattuppbörd m. m. Att konungen ville hålla räkenskap med tjänarne, visar, att han höll uppsikt öfver dem och hade på dem bestämda fordringar, hvilkas uppfyllande var villkoret för åtnjutandet af hans förtroende och för behållandet af de resp. sysslorna. — Dessa tjänare afbilda människorna, framför allt dem, som åtminstone i den meningen höra till eller äga beröring med Guds rike, att de äro medlemmar i den yttre kyrkan. Människan har att vara en Guds *δοῦλος*, som är skyldig Gud obetingad lydnad och trohet. Brister hon däri, ådrager hon sig en skuld, hvars storhet betingas af vikten af det, som blifvit henne anförtrodt, af arten af hennes förbindelse med Gud och af måttet af hennes otrohet.

V. 24. »En framfördes, som» — han infann sig således icke frivilligt. Han blef kallad till räkenskaps afläggande och af rättstjänarne dragen inför konungens domstol. Han visste med sig, att han icke stod väl till boks, om han ock icke hade någon aning om skuldens oerhörda storlek. Denna befanns stiga till 10,000 pund = talenter. Den judiska talenten, som antagligen här menas, var = 4,000 kronor, hvadan hela skuldsumman var 40 millioner, en summa så oerhörd, att den endast är tänkbar hos en i en österländsk konungs tjänst högt uppsatt tjänsteman, hvilken haft om hand förvaltningen af en sådan furstes nästan omätliga inkomster. — Räkenskapen, till hvilken tjänaren drages, afbildar den räkenskap, Gud här på jorden haller med människan i hennes samvete, då han med kraften af sin lag uppväcker henne ur syndens sömn och i ljuset af samma lag visar henne hennes syndaskuld. Denna är omätlig. Visserligen är härvidlag en skillnad, i det att den enes skuldbelopp är mindre än den andres (jfr Luk. 7: 41), men äfven den minsta syndaskuld är så stor, att människan omöjligen kan betala den eller utplana den.

V. 25. Tjänaren hade *intet* att betala med; detta är i själfva verket betydelsen af orden μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ κτλ, äfven om de kunna öfversättas: han kunde icke betala. Han kunde icke afbetala *något*, icke ens den minsta del af skulden, ty den egendom, han kallade *sin*, var i själfva verket icke hans, den var konungens, hvars lifegne tjänare (δοῦλος) han var. Då behandlas han i enlighet med gällande lag, som gaf fordringsägaren rätt till gäldenärens person och familj, hvilken senare betraktades såsom mannens och faderns egendom. Gäldenären med hustru och barn kunde säljas som slafvar, och med försäljningssumman hade fordringsägaren att göra sig, så vidt möjligt, betald. — Härmed framställes Guds rätt med afseende på den skuldbelastade människan, och huru Gud, då fråga blir om människans ställning till honom, bedömd i enlighet med sträng rättvisa, också häfdar denna sin rätt och låter människan känna den. Det är *sanningen* eller människans sanna, verkliga belägenhet, som sålunda uppenbaras i öfverensstämmelse med det apostoliska ordet i Rom. 3: 23: »Alla ha de syndat och äro utan berömmelse inför Gud». Här är således icke fråga om någon godtycklig stränghet å Guds sida, utan allt är vägdt på den rena rättvisans vågskål.

V. 26. Tjänaren kan ej annat än erkänna såväl riktigheten af skuldsumman som rättmätigheten af den öfver honom fällda domen. Han gripes af ångest och kastar sig förkrossad till sin herres fötter med bön om miskund. I sin bestörtning och förvirring lofvar han därjämte det omöjliga, eller att betala skulden, blott han får anstånd. — I hans uppförande möter oss bilden af en af Guds lag träffad och öfverbevisad syndare, som gifver Gud rätt i hans dom, bekänner sin synd, ödmjukar sig under Guds hand och flyr till hans barmhärtighet. Löftet att vilja betala skulden har så till vida sin motsvarighet inom det andliga området, som den uppväckta människan vanligen umgås med tankar om att genom allvar och försakelse godtgöra hvad hon brutit, eller att åtminstone i någon mån göra sig värdig Guds nåd. I sin bäfvan tänker hon, att om Gud blott vill skona henne och

gifva henne tid, så skall hon nog försätta sig i en bättre ställning. Dock torde tjänarens löfte, såvida det icke får anses höra till liknelsens utstyrsel och således icke har någon egentlig betydelse för ämnet i fråga utan verkligen innefattar något, som förekommer och *måste* förekomma vid en syndares omvändelse, ha sin motsvarighet i den allvarliga föresats att öfvergifva synden och lefva för rättfärdigheten, som är oskiljaktig från den sanna bättringen. För öfrigt få orden icke pressas, likasom ej heller otillbörliga konsekvenser dragas ur den följande versen.

V. 27. *σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Κύριος κλτ.* Vid åsynen af tjänarens ångest röres konungens hjärta, i hvilket således ej blott rättvisan utan ock nåden har rum. Med äkta konungsligt ädelmod gifver han tjänaren mycket mer, än han vagat hoppas och begära: han efterskänker honom hela skulden. Grunden härtill är naturligtvis endast och allenast konungens fria barmhärtighet, hvilken kan bevisa sig eller likasom vinna utrymme i följd af tjänarens bekännelse och bön. Vägen till att vinna förlåtelse hos Gud är här skildrad: »Den, som sin synd bekänner och öfvergifver, han skall få barmhärtighet» (Ordspr.B. 28: 13). Syndaförlåtelsens grund är således Guds oförskylda barmhärtighet, och vägen till undfående af förlåtelsen är den botfärdiga bekännelsen och bönen.

Anm. Den gamla och den nya socinianismen, den senare särskildt sådan den i detta stycke är representerad af P. Waldenström, har med mycken styrka och tvärsäkerhet beropat sig på denna liknelse såsom stöd för åsikten, att Gud förlåter synden utan föregående försoning och godtgörelse. Konungen säger ju: »Allt det du var skyldig, efterskänkte jag dig, ty du *bad* mig»; således på grund af tjänarens ödmjuka bön och icke på grund af någon vare sig af tjänaren eller någon annan erlagd betalning och godtgörelse. — Svagheten i den socinianska läran är alltför uppenbar, då den i det nu sagda menar sig hafva ett af sina säkraste bevis mot kyrkans lära om Kristi försoning. Ty när har väl Herren i en enda liknelse om sitt rike framställt *allt*, hvad som i det ämnet kan och bör sägas? Hvarje särskild liknelse skildrar en viss sida eller ett visst moment af Guds rike och förbigår de öfriga, som på andra ställen förekomma. Så, hvem skulle

vara så dåraktig, att t. ex. af liknelsen om arbetarne i vingården (Matt. 20) vilja hämta stöd för påståendet, att i Guds rike finns ingen glädje och lust utan idel släp och arbete och så till slut en godtyckligt utdelad lön, med hvilken man får gå sin väg från Herren? Eller hvem vågar ur liknelsen om det konungsliga brölloppet (Matt. 22) hämta den slutsatsen, att i Guds rike här på jorden är idel festfirande och bröllopsfröjd men intet kors, ingen kamp och strid? Så är det rent af dåraktigt att påstå, att skriften icke vet af någon försoning för synden såsom grundval för den åt syndaren meddelade förlåtelsen, därföre att det i liknelsen om den obarmhärtige tjänaren icke talas om denna försoning utan endast därom, att tjänaren af barmhärtighet fick sin skuld efterskänkt. Herrens afsikt är ju här att undervisa endast om det innerliga sammanhang, som äger rum emellan Guds förlåtelse och vårt förlåtande af vår nästa, så att den förra förspilles, om den senare uteblir, och icke om försoningens hemlighet. Denna finns till öfverflöd omtalad på andra ställen i Guds ord, och dessa böra naturligtvis tagas tillsammans med vår liknelse, när fråga är om framställningen af bibelns lära i dess helhet om vår frälsning. Jesus, som framställer liknelsen, talar ju ej heller med ett ord om sig själf såsom medlaren mellan Gud och människan, och att Gud gifvit honom makt att förlåta synden, och dock lära våra nymodiga socinianer både det ena och det andra. Vore de konsekventa, så skulle de helt och hållet undanskjuta Kristus i fråga om vår frälsningssak, ty han omtalas lika litet i vår liknelse som i liknelsen om den förlorade sonen (Luk. 15), där det dock omtalas, huru en förtappad syndare vinner förlåtelse och barnaskap hos Gud. Vilja de icke detta, så ha de ej heller rätt att neka läran om Kristi ställföreträdande lidande och försoningen i hans död, därföre att den ej uttryckligen omnämnes på dessa ställen.

V. 28. För att rätt åskådligt framhålla tjänarens hårdhjärtenhet säger Herren, att han omedelbart efter mottagandet af den stora tillgiften behandlar sin medtjänare, såsom i denna vers angifves. Denne var skyldig honom 100 denarer, omkring 67 kronor, således i jämförelse med hans egen nyss efterskänkta skuld en försvinnande obetydlighet. — *ἔπνιγε*, strypte honom, fattade honom i strupen. Detta var hos judarne sed och fordringsägarens juridiskt formenliga rätt, då man ville strängt utkräfva en fordran. — *Ἀπόδος ὅ τι* = be-

tala, hvad du är skyldig; annan läsart *εἴ τι* = *om* du är något skyldig. Enligt denna sist nämnda läsart framstår tjänarens hårdhet ännu bestämdare. Han handlar juridiskt rätt, men denna rätt är så långt ifrån den högsta och sanna rätten, att den ofta, såsom här, blir motsatsen till det rätta. För öfrigt får denna del af liknelsen icke pressas. Man får sålunda icke fatta saken på det sättet, att en människa, som undfått sina synders förlåtelse, ögonblicket därefter skulle kunna adagalägga den mest upprörande obarmhärtighet. Detta vore ett bevis på, att hon aldrig smakat syndaförlåtelsens nåd, ty den fyller hjärtat med glädje och kärlek. Men väl inträffar det, att en benådad människa efterhand låter sitt hjärta intagas af andlig säkerhet, viker ifran Gud, förgäter hans en gang undfangna barmhärtighet och uppfylles af girighet och andra lustar. I förhållande till nästan visar sig detta i obarmhärtighet och hårdhet under åberopande af rätten.

Vv. 29, 30. Medtjänaren förhåller sig på samma sätt som han själf inför konungen men med den skillnaden, att i hans, medtjänarens, löfte att, om han erhölle anstånd, betala skulden, icke ingår någon öfverdrift, ty en så ringa summa är han tvifvelsutan i stånd att betala. — Han betecknar en människa, som felat mot oss men bekänner sitt fel, beder om förlåtelse och erbjuder godtgörelse, för hvad han brutit, således en sådan, som omtalas i Luk. 17: 4. — »Han ville icke; hans medtjänares vädjande till hans barmhärtighet finner ingen ingång hos honom. Han utkräfver till det yttersta sin rätt enligt lagens hela stränghet.

V. 31. *Ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι κτλ.* Vid förklarandet af denna bild ha somliga under dessa medtjänare velat första änglarne, andra de troende. Klart är dock, att detta drag hör till liknelsens fullständighet, sa att någon motsvarighet härtill inom det andliga ej behöfver sökas. Gud vet och känner vårt handlingssätt, utan att någon behöfver underrätta honom därom. Dock är från en annan sida sedt detta moment icke utan sin betydelse. Tjänareskaran i Guds hus, de troende, utgöra ett samfund, förenadt under Herren, och hafva gemensamma andliga intressen. Då en af dem för-

syndar sig, drages därmed vanära och skada öfver det hela, och de troende känna detta med en smärta, som gifver sig uttryck i deras böner. Deras bedröfvelse innefattar väl ock ett hjärtligt medlidande med den så hardt behandlade gäldenären, och sålunda ådagalägga de, att de ha sin herres barmhärtiga sinnelag, följaktligen äro rätte tjänare, sannskyldigt troende människor.

Vv. 32—34. »Då kallade hans husbonde honom till sig.» Denna nya rannsakning kan icke vara en bild af en förnyad sådan i den affällige syndarens samvete här på jorden, ty den efterföljes omedelbart af skoningslöst straff. Den syftar pa den stora, allt afgörande räkenskapen på den yttersta dagen — *Δοῦλε πονηρέ*, »du, onde, ondskefulle tjänare.» Obarmhärtigheten, äfven då den kläder sig i den juridiska rättvisans dräkt, är således ondska, illvillja. Emottagen barmhärtighet bör föda barmhärtighet. — Vid den första rannsakningen omtalas icke någon konungens vrede, en antydning om, att den rättvisa dom, som då uppenbarades, icke åsyftade tjänarens straff utan att bana väg för nådens meddelande. — *βασανισταῖς*, bödlarne, eg. plagarne. Förra gången var det fråga om försäljning af gäldenären med hustru och barn. Här drabbar straffet honom ensam men i mycket högre grad: det svåraste fängelse. Slafven har visserligen förlorat sin frihet, i det han blifvit en annans tillhörighet, men fangen, som hålles inspärrad i svårt häkte, är i dubbel mening ofri. Slafven kan ha utsikt att återfa friheten, den häktade gäldenären aldrig, ty kunde han ej såsom fri skaffa medel till inbetalande af sin skuld, så lär han ännu mindre kunna det, där han ligger bunden i en fängelsehåla.

V. 35. Liknelsens tillämpning: oförsonlighet, framför allt då den uppenbarar sig i tillbakavisande af den felandes bön om tillgift, utesluter från naden och medför dom utan barmhärtighet (jfr Matt. 6: 15). Vunnen nåd förspilles, då nåd icke bevisas, ty den, i hvars hjärta icke barmhärtigheten ocksa såsom förlåtelse lefver, han lefver icke heller i och på Guds barmhärtighet utan är i sitt inre främmande för den, äfven om han till en tid verkligen skulle ha åtnjutit den. —

»*Min* himmelske Fader», säger Herren här, icke *eder* Fader, ty gentemot de obarmhärtige, likasom i allmänhet mot alla förstockade, har Gud icke en faders utan en konungs rättvist dömande och straffande ställning. Men att Jesus här talar om sin *himmelske* Fader — det enda stället, där så sker —, innebär en vink om Guds oändligt upphöjda majestät i syfte att inskärpa, att vill och kan Gud, den oändligt upphöjde, i nedlåtande kärlek förlåta, huru mycket mer skola icke vi, arma, obetydliga och skuldbelastade varelser, vara redo att förlåta.

Perikopens *homiletiska grundtanke: Lika visst som i Guds rike allt är anlagdt på barmhärtighet, lika säkert blir den från Guds rike utesluten, som icke öfvar barmhärtighet.* Eller omständligare: *Nådesdelaktigheten af syndernas förlåtelse i Kristus kräfver det förlåtande sinnelag, som visar, att människan känner storheten af sin egen synd och därföre icke kan räkna med nästan, hvars försyndanden mot henne äro och förnimmas af henne såsom intet i jämförelse med hennes eget försyndande mot Gud.*

Homiletiska antydningar. V. 23. Gud, den himmelske Fadern, är konung i oändligt majestät, i allsmäktig kraft och outsäglig nåd, själfva rättfärdigheten och oinskränkt Herre öfver allt. Hans rikes spira är en rättvis spira, och rättfärdighet är hans trons grundfäste. Därföre handlas det i hans rike med dom och rättfärdighet, och med kungörande af sin rätt börjar han, då han ställer syndare inför sig. Han *vill* hålla räkenskap med sina tjänare; han kan icke annat, ty innan rätten blir känd och erkänd af syndaren, kan nåden icke få rum. En nåd utan rättens häfdande vore en orättfärdig nåd, ett stöd för synden, en källa till och ett fribref åt öfverträdelsen. Och till räkenskap kallar han oss alla, ty vi äro alla hans tjänare, pliktiga att i allt lyda honom, ja, själfva så förpliktade åt honom, att det tillhör oss att lefva för honom och göra allt till hans ära. Han har ju ej blott gifvit oss lif, ande och allt, så att vi utan honom äro *intet*, han har ock dyrt köpt oss ur syndens och satans makt.

Vv. 24, 25. Genom samvetet har Gud ett fäste i oss, som vi väl kunna ignorera men aldrig utrota. Där upprättar han sin domstol; i det finner han vittnet mot oss vid sin räken-

skap med oss. Denna vill syndaren gärna undfly, och han motstår därföre vanligen antingen beständigt eller till en tid de väckelser, som innebära Guds kallelse till räkenskap. Hos en och annan blir dock sanningen för stark; han låter sig ställas inför Guds ansikte. Och så börjar räknandet. Guds lags ljus blottar allt mer och mer synden och tränger allt djupare ned i hjärtats hemligaste vinklar och vrår, och snart står själen där öfverbevisad och öfvertygad om en omätlig syndaskuld. Huru har hon väl brukat de andliga och lekamliga gåfvor och krafter, som Gud förlänat henne? Huru har hon skickat sig mot den Gud och Herre, som hon är skyldig allt? Hvad har han väl varit för hennes hjärta, huru har hon umgåtts med hans heliga vilja och bud, huru har hon lönat hans kärlek, huru har hon aktat Guds sons blod, huru tillvaratagit alla de nådetillfällen, som förlänats henne? Och huru har hon handlat med sin nästa, i hvilket sinnelag har hon skött sin jordiska kallelse? Ack, allt anklagar och fördömer henne! I intet enda stycke har hon ett rent samvete, vid allt häftar skuld och dom. Och icke blott hvad hon *gjort* eller underlåtit, ej heller blott hurudan hon *varit*, står för henne såsom en jättestor anklagelse; äfven det, som hon *är*, hennes hjärteförfattning nu, då hon ser sin fara och vill blifva frälst, äfven detta är så fruktansvärdt. Ty lagen i hennes lemmar, syndalagen i köttet, finner hon behärska sig, en massa onda lustar orena henne, i hennes bästa tankar är synd, och ju mer hon anstränger sig att göra sig själf ren, desto mera känner hon sig oren. Så står hon där icke blott skuldbelastad för det förflutna utan ock samkande sig ny skuld för det närvarande och utan hopp att för framtiden kunna göra sin sak god. Och i och öfver henne ljuder lagens dom till fördömelse. I detta svåra trångmål, hvilken utväg finns väl för henne? En enda sådan erbjuder sig verkligen, och den heter barmhärtighet, nåd af honom, den allena rättfärdige, som ock är barmhärtighetens fader.

V. 26. Och vägen till denna nåd är botfärdig bekännelse och bön. I den ödmjuka, förkrossade syndabekännelsen gifver människan Gud rätt i hans dom, ärar denna dom såsom heligt sann och rättvis, böjande sig under den, på samma gång hon afsäger sig synden och längtar efter förlossning därifrån. I bönen flyr hon till Guds barmhärtighet, öfverlämnar sig åt den, griper likasom fatt i den med sitt ångestfulla hjärtas hela kraft. Och skulle det än därvid synas henne, som om Herren blott hade dom för henne, så kan hon ändå ej annat än ropa på hans miskund, ty hennes

nöd drifver henne med öfverväldigande kraft därtill. Och därhän vill Gud just hafva henne. Ty därföre är det han här i nådatiden räknar med människan, emedan han vill bevisa nåd, och nåden kan icke komma någon annan till del än den, som genom djup erfarenhet af sin syndaskulds storhet och sin andliga vanmakt har lärt sig att låta nåd vara nåd. Huru skulle nämligen den kunna inse, hvad nåd är, som ej känner sig såsom brottslig, huru skulle den begära nåd, som icke vet sig hafva förtjänt vrede och straff, och huru skulle Gud kunna bevisa nåd åt den, som ej begär den just såsom *nåd*? Prisvärd är därföre denna stränga räkenskap, denna omutliga dom i syndarens samvete, som störtar honom i förkrosselse ned för Herrens fötter, ty lika visst som det icke går den väl, som nekar sin missgärning, lika visst får den barmhärtighet, som sin synd bekänner och öfvergifver. Detta är en lag inom Guds rike, lika orubblig som någon af dessa naturlagar, som man äflas att vilja t. o. m. göra till bojor för Gud själf.

V. 27. »Då förbarmade husbonden sig öfver tjänaren och efterskänkte honom, hvad han var skyldig», ja, *allt*, alla dessa tiotusen pund, dessa millioner kronor. I sanning, det är konungslig nåd! Ja, konungsligt benådar vår Gud, då han förlåter synderna. Hvilken rikedom af barmhärtighet i Guds hjärta; hvilken öfversvinnelig nåd! Har du verkligen känt din synd, då vet du, huru ofattligt stor denna nåd är. — Då Herren Jesus framställde den liknelse, vi betrakta, kunde han ännu icke afslöja allt, som står i sammanhang med bevisandet af denna barmhärtighet, och särskildt icke betyga, att det är hans blod, utgjutet till syndernas förlåtelse (Matt. 26: 28), som betingar möjligheten för oss att få vår stora skuld utplånad ur Guds bok och ur våra egna samveten (1 Joh. 2: 2; 1: 9 m. fl.). Han *kunde* det ej, ty utom det att hans lärjungar ej skulle ha förstått honom, kunde försoningen i hans blod ej förkunnas, förr än detta blod blifvit utgjutet och han i kraft däraf blifvit den nådastol eller det offer, vid hvilket tron har att hålla sig, då den begär syndaförlåtelsens stora gåfva (Rom. 3: 25); han *behöfde* det ej, ty här var icke fråga om något annat än att hos lärjungarne inskärpa nödvändigheten för den, som vill påräkna eller har fått mottaga barmhärtighet och tillgift hos Gud, att låta denna barmhärtighet få en återspegling i sitt förhållande till felande bröder. Hela bibeln och framför allt nya testamentet vittnar så godt som på hvarje blad därom, att Jesus Kristus ensam är vägen till Guds hjärta, och att den, som vill

gå honom förbi, i Gud träffar endast domaren och icke den förlåtande fadern (Joh. 14: 6, b). Och om Petrus i sitt och sina medapostlars namn kunde säga: »Herre, till hvem skola vi gå? Du har det eviga lifvets ord» (Joh. 6: 68), så ha vi alla att säga: Herre, till hvem skola vi gå med våra synder? Du allena är försoningen för dem (1 Joh. 2: 2), och vi tro och veta, att vi endast i ditt namn kunna varda frälsta» (Ap.G. 4: 12). — Och denna räkenskap, till hvilken vi kallas, den är icke blott och bart räkenskap, den hänger på det närmaste tillsammans med den nåd, som först och sist tillbjudes oss. Ty aldrig ljuda lagens åskor så hotande, att icke evangelii nådesord blandas med och genomtränger dem, gifvande frimodighet att nalkas Gud, honom, som nu blott väntar på vår bekännelse och bön i Jesu namn för att förlåta oss alla synder och försätta oss i barnaskapets härliga frihet.

Vv. 28—30. Huru är det dock möjligt, att en människa, som undfått barmhärtighet af Gud, kan hysa och ådagalägga ett oförsonligt sinnelag? Borde icke den från sin stora skuld befriade tjänaren, full af glädje och tacksamhet, vid asynen af sin gäldenär hafva hastat honom till mötes och rent af tillbjudit honom eftergift af hans skuld? Men människohjärtat är af naturen otacksamt och glömmer lätt mottagna välgärningar. Du kan ha undfått nåd hos Gud och fröjdat dig däröfver samt en tid också stått i kärleken, men efter hand och under frestelserna af världen och ditt kött har ditt hjärta blifvit kallt för Gud och hans kärlek, och när då lidandet af andras fel kommer och du får erfara allehanda bittra kränkningar, då intages din själ af harm, och harmen öfvergår till hämndlystnad. Men du är långt ifrån att vilja inse, att det är hat och hämnd, som regerar dig, du intalar dig, att du blott kämpar för sanning och rättvisa, och att, då du gentemot din felande nästa handlar hårdt och oböjligt, så gör du detta endast för att icke lägga hyende under hans synder och vanarter. Och så utkräfver du till det yttersta din rätt eller det, som du anser vara din rätt, hämnas din kränkta ära och kan icke ens af den felandes bön om förlåtelse bevekas till eftergift och vänskap. Men kanske förlåter du med munnen, men i hjärtat behåller du en bitter rot och närer din ovilja genom att låta dina tankar dröja vid den orätt, du lidit, och så lefver du ett inre lif af ondska och ovilja mot din broder, du, som dock smakat sötman af Guds kärlek och ännu menar dig äga den. Tag dig till vara! Endast den barmhärtige får barmhärtighet.

Vv. 31—35. Gud vet allt och behöfver icke underrättas om något. Men såsom den troendes bön neddrager välsignelse ofvanifrån, så påskyndar ock de troendes klagan och suckande öfver orättfärdigheten Guds domar. Att bedröfva Guds helige är en farlig sak: Herren ser därtill och söker det. Din misshandlade broders nöd ropar till Gud, och deras sorg, hvilka bedröfvas öfver din hårdhet, är en skarp anklagelse mot dig inför Gud. — Guds förlåtelse är icke ovillkorlig. Såsom den vinnes endast på den botfärdiga, troende bönens väg, så behålles den endast genom att förblifva i ett botfärdigt och troende sinne. Men det gör icke den, som lämnar rum för hämndlystnad och oförsonlighet. Hans hjärta är vordet hårdt. Han har utträdt ur nåden och gifvit sig under domen, som i fördubblad stränghet drabbar honom. Å ena sidan heter det: Såsom Gud handlar med dig, så skall du ock handla med din nästa, och å andra sidan: Såsom du handlar med din broder, så skall Gud ock handla med dig, ty med samma mått, som du mäter, skall du själf varda mätt. Hvarföre? Ty det mått af sanning och kärlek, af godhet och barmhärtighet, du ådagalägger gent emot din nästa, visar, huru mycket af Guds sanning och kärlek, hans godhet och barmhärtighet fått rum hos dig. Därföre är den sanningen, att såsom du mäter andra, så skall du själf blifva mätt, endast ett annat uttryck för den sanningen, att Gud skall handla med dig, såsom du förhållit dig till och användt hans dig tillbjudna barmhärtighet och nåd. Därföre skall ock Gud låta dom utan barmhärtighet öfvergå dig, om du icke bevisar barmhärtighet, ty därigenom har du valt vreden i st. f. nåden, förbannelsen i st. f. välsignelsen. Så lär dig då förstå det djupa, på en gång tröstrika och allvarliga innehållet af bönen: Förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem, oss skyldiga äro, och glöm icke, att barmhärtigheten berömmer sig emot domen.

Predikoutkast.

I.

Inl. Jak. 2: 13.

Ämne. **Dom med och dom utan barmhärtighet.**

1. *Gud handlar alltid med dom, så att hvarje människa måste förr eller senare låta dom gå öfver sig.*

a) Gud är konungen, den rättfärdige lagstiftaren och lagskiparen för hela världen, hvars grund är rättfärdigheten, som af Gud uppehålles.

b) I rättfärdighet handlar Gud med människan, och tillämpandet af rättfärdigheten sker genom dom.

c) I denna dom öfvertygas människan om sin verkliga ställning till Gud, och henne vederfares det, som enligt denna ställning rättvisligen tillkommer henne.

d) Förr eller senare kommer dom att öfvergå hvarje människa; sker det genom hennes förvållande icke i nådatiden, så sker det åtminstone på Herrens dag.

2. *Gud låter dom med barmhärtighet öfvergå dem, som söka och öfva barmhärtighet, och därvid berömmer sig barmhärtigheten mot domen.*

a) Dom afkunnas i nådatiden öfver den, som låter föra sig till räkenskap inför Gud vid den domstol, han upprättat i hans samvete.

b) Barmhärtighet vederfares honom i denna dom, då han ödmjukar sig inför Gud, gifver honom rätt och flyr till hans miskund.

c) Då han efter mottagen barmhärtighet förblir i nåden och låter denna regera sig, så att han både *i* och *på* den allena vill lefva och låter den så genomtränga sig, att den bestämmer hela hans förhållande till nästan, så skall han aldrig komma i domen utan alltid undfå nåd för nåd.

3. *Gud låter dom utan barmhärtighet öfvergå dem, som icke söka och öfva barmhärtighet.*

a) Dom öfvergår den, som ej *söker* barmhärtighet. (1) Den, som undandrager sig räkenskapen i nådatiden, så att han hvarken låter öfvertyga sig om synd eller flyr till nåden, (2) han förblifver i och under domen, som utan barmhärtighet skall drabba honom på vredens dag.

b) Dom utan barmhärtighet skall ock öfvergå den, som, sedan han undfått barmhärtighet, icke förblir i denna under *öfvande* af barmhärtighet mot felande bröder. (1) En benådad människa öfvergifver sin nåd, då hon icke låter den stadigt regera i sitt hjärta (jfr Rom. 6: 14). (2) Detta uppenbaras bland annat därigenom, att hon ej öfvar barmhärtighet. (3) En sådan människa hemfaller åter under domen, som nu drabbar henne med dubbel stränghet.

2.

Ämne. I. **Genom dom till nåd,** II. **från nåd till dom.**

I.

1. *Nåden är en människas enda hjälp och tillflykt, och i Guds rike är allt anlagdt därpå, att nåd måtte meddelas henne.*

a) Nåden är den enda hjälpen, ty människan är skyldig 10,000 pund och kan ej betala ett öre.

b) I Guds rike är allt anlagdt därpå, att människan måtte få nåd. (1) I Kristus har nåden till syndernas förlåtelse blifvit en verklighet på jorden och en för oss tillgänglig, ja, kraftigt tillbjuden nåd. (2) Guds ledning af hvarje människa går ut därpå, att han måtte bringa henne i den ställningen, att han kan skänka henne nåd och bevara henne i nåden, sedan hon fått den.

2. *Vägen till delaktighet af nåden går genom dom.*

a) Domen föregås i människans samvete såsom inför Gud af en räkenskap, som visar domens rättmätighet.

b) Erkännandet af denna rättmätighet bereder hos den skyldige rum för nåden, som meddelas, då syndaren handlar med Gud endast på grund af denna nåd.

c) Så länge människan förblir i nåden såsom sin frälsnings enda grund, sin tröst, sin kraft, sin enda berömmelse och låter sig af nåden regeras, har hon icke att frukta någon dom.

II.

1. *Från nåden viker en människa genom att skicka sig på ett sätt, som icke öfverensstämmer med nådens väsen.*

a) Detta först och främst omedelbart i förhållande till Gud, då (1) en växande andlig mättnad och egenrättfärdighet äfven i

form af en falsk nådeberömmelse utsläcker det innerliga, ödmjuka behofvet af fortfarande nåd; (2) då hjärtat efter hand glömmer den erfarna barmhärtigheten, så att det blir tomt på ödmjuk tacksamhet.

b) Medelbart genom ett förhållande till nästan, som icke anstår en varelse, som endast lefver på barmhärtighet. (1) Då nitälskan mot det onda i världen öfvergår till personlig bitterhet och hat; (2) då sårad egenkärlek eller rättskänsla får drifva till en oförsonlighet, som gifver sig sken af rättvisa: dom utan barmhärtighet mot nästan; kärlekens död.

2. *Då människan går från nåden, råkar hon under vreden.*

a) Där nåden icke härskar i en människas hjärta äfven i den meningen, att den gör henne barmhärtig och förlåtande, där har hon ej längre del i den (jfr vv. 33, 34).

b) Mot henne uppstå ovederläggliga anklagelser inför Guds tron genom deras suckan och klagan, som hon nekar barmhärtighet, och genom medtjänarnes sorg öfver hennes hårdhet (v. 31). Dock förnimmer den människan vanligen icke dessa anklagelser i sitt samvete, som blir alltmera förhärdadt.

c) Då är hon *utom* nådens och *inom* vredens och domens område.

3.

Ämne. **Förlåtelsens salighet.**

1. *Det saliga i att få förlåtelse.*
2. *Det saliga i att gifva förlåtelse.*

4.

Ämne. **Benådade människors plikt att bevisa sig såsom barn af nådens anda.**

1. *Att delaktighet af nåden medför plikter och uppgifter och ej blott rättigheter.*
2. *Att benådade människor äro kallade att bevisa nåd genom bevisning af förlåtande kärlek.*
3. *Att där man väl vill ha nådens saliga rättigheter men icke fylla dess förpliktelser, där råder icke nåd utan dom.*

5.

Ämne. **Hvad den obarmhärtige glömmer.**

1. *Storheten af sin skuld.*
2. *Guds barmhärtighet.*
3. *Sin nästas nöd.*
4. *Guds vrede.*

Tjugutredje söndagen efter trefaldighet.

Handlar den förra söndagens perikop om de kristnas kärleksplikt att efterskänka skulder (= förlåta), så framställer evangeliet på den 23 söndagen vår plikt att betala våra skulder eller att troget uppfylla våra förbindelser ej mindre såsom medborgare i Guds rike än som medlemmar i det jordiska samfundet (staten). Nästan ännu mer än denna omständighet framträder likväl Jesu fienders illasinnade anslag mot Herren äfvensom hans vishet, som kommer dessa anslag på skam.

Text: Ev. Matt. 22: 15—22.

Parallelställen: Mk. 12: 13 ff; Luk. 20: 20 ff. Det stora rådet i Jerusalem hade med anledning däraf, att Herren utdrifvit ur templet dem, som genom världslig handel vanhelgade det (Matt. 21: 12—17), genom ett »officielt» budskap frågat honom, med hvad rättighet han så kunnat uppträda, och Frälsaren hade svarat med en motfråga angående Johannes döparens sändning (Matt. 21: 23 ff). I sammanhang därmed hade Herren framställt åtskilliga liknelser, alla syftande på otroheten och förstockelsen hos folkets ledare och den dom, som de därigenom ådrogo sig (Matt. 21: 28—46; 22: 1—14). Härigenom uppretade, rådslogo dessa Herrens fiender, huru de genom snärjande frågor skulle kunna bringa honom på fall. Och så vidtaga de den åtgärd, som vårt evangelium omtalar.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 15, 16. *παγιδεύειν;* utlägga en snara. Den här utlagda snaran var sådan, att det syntes vara omöjligt för Herren att undvika den. — Fari-

seerna sände sina lärjungar till honom; de gå icke själfva, på det att Herren icke måtte fatta några misstankar. Med de unge männen förena sig några herodianer, d. ä. sådana som tillhörde det politiska parti, hvilket slutit sig omkring Herodes och stödde hans välde såsom romersk lydfurste. Såsom anhängare af den herodianska dynastien kunde de, om de ock icke älskade det romerska väldet, icke annat än arbeta för dess vidmakthållande. Med dem träda nu fariseerna, som eljest dödligt hatade Rom och dess tyranni, i förbund för att tillintetgöra den af bägge partierna med lika ovilja betraktade Jesus. — De utsända inleda sin fråga med ett smickrande tilltal, en captatio benevolentiæ. — *διδάσκαλε*, mästare, lärare, en titel, hvarigenom de erkänna Herrens kompetens, likasom de ock vilja antyda hans plikt att afgöra alla slags lärofrågor. De vilja ock ödmjukt underkasta sig hans afgörande. Härtill lägga de ett inställsamt, skenbart trohjärtadt beröm. — *Οἴδαμεν*, »vi veta»; de erkänna, att Herren ovedersägligen bevisat, att han är *ἀληθὴς*, sannfärdig, alltigenom sann och just därföre *τὴν ὁδόν τοῦ θεοῦ* o. s. v. = du låter icke afseendet på någon människa eller låter någon omständighet hindra dig från att säga sanningen. Sedan de sålunda, såsom de mena, ha eggat Herrens hederskänsla och gjort allt för att tvinga honom att oförbehållsamt uttala sig i en fråga, hvars besvarande, huru det än utfölle, skulle störta honom, framställa de ändtligen sitt spörsmål.

V. 17. Frågan rörde sig om en sak, som då för tiden höll judarne i orolig jäsning, eftersom den angick den ömtåligaste punkten i deras nationela lif. Under och efter de makkabeiska befrielsekrigen hade deras teokratiska stolthet, isynnerhet genom det fariseiska partiets inflytande, växt till en fanatism, som redan tagit sig utbrott i uppror (Ap.G. 5: 36, 37). Besjäladt af den fariseiska anden, hatade judafolket till döds det romerska väldet, och den, som tog parti för detta välde, hade därföre i grund fördärfvat sin sak hos folket. Å andra sidan var romareväldet ett faktum och romarnes makt så öfverlägsen, att det var högligen farligt att förklara sig mot dem. Dessutom hade Rom i herodia-

nerna vänner, som icke tvekade att för vinnande af personliga, själfviska syften ställa sig på de maktägandes sida. Huru än Jesus besvarade den till honom ställda frågan, var, såsom det syntes, hans öde besegladt. Blef hans svar nekande, så var han hemfallen under den romerska öfverhetens oblidkeliga dom, ty så skonsamma romarne kunde vara gentemot de eröfrade folkens egendomligheter, så kände de ingen skonsamhet, när det var fråga om deras öfvervälde. Besvarade Jesus åter frågan jakande, så var det slut med hans inflytande på folket, ja, det skulle ha vändt sig emot honom med ett raseri, som nog ej nöjt sig med mindre än hans fördärfvande. Sannolikt väntade sig fariseerna ett nekande svar. Nyligen hade ju folket hyllat Herren såsom Messias, och han hade mottagit, ja, på visst sätt själf framkallat denna hyllning. Hans afgörande af frågan till förmån för den fariseiska meningen vore pa samma gang ett häfdande af hans messianitet, en proklamation af hans rikes begynnelse, och därmed vore han ock ohjälpligt hemfallen under romarnes svärd, en utgång af saken, som hans vedersakare lifligt önskade. — Hos Markus tillägges: *δῶμεν; ἢ μὴ δῶμεν;* ett uttryck af deras ifver att framkalla ett bestämdt ja eller nej.

Vv. 18—20. Jesus genomskådade deras ondska. Hans heliga oskuld och enfald var i sig själf tillräcklig för att förnimma deras list, men därtill kom hans öfvermänskliga vetande, i kraft hvaraf han visste, hvad i människan var (Joh. 2: 25). *Τί με πειράζετε, ὑποκριταί;* Genom dessa ord visade Herren på ett för de frågande icke angenämt sätt, att han verkligen var det, som de i försåtligt smicker sagt honom vara. Därvid hade Herren kunnat låta det bero, ty att besvara ondskefulla frågor, framställda utan något slags bemyndigande, därtill är ingen pliktig. Men Herren flyr äfven det minsta sken af att söka undandraga sig att vittna om sanningen. Därföre fortsätter han: *ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου.* Skattepenningen, ett mynt af den sort, hvarmed skatten erlades. Det var en denar eller ett romerskt mynt af en denars värde. Jesus vill på ett rätt åskådligt och handgripligt sätt och genom sina vedersakares egen bekännelse

om myntets gångbarhet och bestämmelse visa, huru det med judarnes skyldighet i förevarande fall förhöll sig. Därföre låter han dem visa sig myntet. Om detta bekänna hans fiender, att det bär kejsarens bild och motto, och att det var just det myntet, som gick och gällde bland dem. Därmed erkände de den romerska kejsarens faktiska välde och hans rätt till skatt. I det följande visar emellertid Herren, att deras underdånighet under den romerska öfverheten icke behöfde och finge inkräkta på Guds rättigheter öfver dem.

Vv. 21, 22. Det kejsaren tillhörer, hans rätt, är icke blott erhållande af skatt och tull, utan såsom hans skatterätt utvisar, att han är herre öfver landet och folket, så har han ock rätt att erhalla allt, hvad en öfverhet tillkommer: vördnad, lydnad m. m. (Rom. 13: 1 ff)! Men därjämte och i sammanhang med lydnaden för öfverheten såsom en Guds tjänare, bör Gud få det honom tillhörer: hjärtats tro och kärlek. Långt ifrån att judarne borde finna plikterna mot Gud och öfverheten oförenliga, borde de inse, att deras plikter mot Gud kräfva underdånighet under den öfverhet, under hvilken de genom Guds skickelse på grund af deras eget förhållande kommit. Redan makkabeernas förbund med romarne (1 Makk. 8: 17—29) hade varit en inbjudning till detta folk att ta väldet öfver judarne, och då de sökte detta förbund såsom skydd mot andra makter i stället för att förlita sig på Gud, så var detta ett affall fran Gud, som straffades just genom romarväldet. Att under sadana förhållanden fraga, om man vore skyldig att gifva kejsaren skatt eller ej, det var, såsom någon sagt (Claudius i Wandsbecker Bote), detsamma som om äktenskapsbrytaren fragade, om han vore pliktig att erlägga de för hans brott stadgade böterna. — Herrens svar afgör emellertid fragan pa ett sätt, som icke lämnade rum för någon motsägelse eller invändning. Ocksa hade judarne därvid ingenting att säga. — Fariseernas anslag hade saledes kommit pa skam. Tysta och förundrade ga de sin väg. Men någon ändring af deras sinnelag kommer icke ifråga. Snarare ökas deras förbittring, och deras förstockelse blir allt djupare.

Den visdom, som är ofvanefter, lärer oss, huru vi, i det vi gifva Gud det honom tillhörer, skola gifva människor, hvad dem tillkommer, detta är den *homiletiska grundtanken* i var text. Att därvid särskildt våra plikter mot öfverheten äro att påakta, faller af sig självt.

Homiletiska vinkar. V. 15. Tvenne vapen stå de gudlösa till buds mot Kristus och hans rike, nämligen list och våld, och af bägge har under alla tider gjorts ett flitigt bruk. Genom listen åsyftar man att få de troende i fördärfvet så, att det får utseende af att de fördärfvat sig självfva, och där listen icke räcker till, där tillgriper man det uppenbara våldet. List och våld i förening synas göra världen oemotståndlig, och hon skulle vara det, om icke öfver henne stode den Herre och Gud, hvars vishet och makt, midt under det att världen får bruka sin förmåga, vet att göra alla hennes anslag om intet. — Denna världens barn lefva nästan ständigt i kif med hvarandra, men mot Herren och hans sak hålla de ihop. De äro ju barn af samma ande, som förenar dem i hat mot den sanning, som straffar dem för synd. Så blifva ock köttsliga religionsifrare och uppenbara gudsförnekare icke sällan vänner, då det gäller att angripa den sanna kristendomen. — Det var fariseerna, som åvägabragte anslaget mot Herren, och de förmadde herodianerna att göra gemensam sak med dem. Det köttsliga nitet hos de förra saknades hos de senare, och därföre låg initiativet hos fariseerna. Njutningslystna världsmänniskor äro i allmänhet för vekliga och makliga för att gripa sig an med åtgärder mot Guds rike, hvilka kräfva möda och besvär. Få de blott vara i fred i sitt syndalif, så lämna de kristendomen därhän. Annorlunda förhåller det sig med fanatiska partimänniskor, isynnerhet religionsfanatiker. De äro fulla af eldsnit för sin sak, och detta nit lämnar dem ingen ro; det förtär dem, om det ej får yttra sig, och de sky inga medel likasom ej heller någon möda för att komma åt och tillintetgöra den förhatliga sanningen. Mena de sig, sasom gemenligen är fallet, göra Gud en tjänst genom sin förföljelselusta, så hejdas de af intet och äro färdiga att uppfylla hela jorden med blod för att genomföra sina planer. De veta då ock att sätta den världsliga makten i rörelse, och så träda fariseer och herodianer i förbund för att utrota Guds rike. Man tänke på påfvedömet och inkvisitionen.

V. 16. För makten af ett väl anlagdt smicker duka de flesta människor under, och Jesu fiender mena, att äfven han skall kunna fångas på den limstickan. Hvad de smickrande säga honom är i sig själf sanning, men i deras mun blir det lögn, ty det är hyckleri. »De ljuga, då de tala sanning, och måste å andra sidan säga sanning, då de tänka att ljuga». De äro härvid värdiga förebilder till Kristi motståndare under alla tider. Huru är ej världen full af lögn och hyckleri, huru smickrar man ej som värst, när man hyser elaka afsikter! Vakta dig för smickraren, framför allt då han berömmer dig för din fromhet och dina stora andliga gåfvor. Ett väsentligt kännetecken på den falska andligheten är just dess anhängares inbördes smicker. De taga vittnesbörd och beröm af hvarandra, men det pris, som kommer af Gud, söka de icke. — Det är skillnad på att bekänna och bekänna. Det finns en hycklande bekännelse, sådan som fariseernas i texten. De säga: »Vi veta, att du är sannfärdig», men de tro icke på Kristus. De säga: »Du lärer Guds väg rätt», men de förkasta denna väg. Den sanna bekännelsen af Herrens namn är i själfva verket alltid gärning. Den är hela personlighetens betygande af sanningen i Kristus, således ord och vandel i förening, den är ett okonstladt, lefvande uttryck af hjärtats tro, den är ett enfaldigt lofprisande af Herrens nåd, ett tackoffer, framburet i kärleken. — »Du ser icke till någon människas person». Ja, i sanning, har någon varit opartisk, så har det varit Herren Jesus Kristus. Och huru viktigt att behjärta denna enkla och af alla medgifna sanning: Gud ser icke till personen. Vanligen är det dock så, att man i all hemlighet menar, att Gud dock nog skall ha anseende till *en* person, nämligen till en själf. De flesta människor gå i den inbillningen, att Gud skall ha ett särskildt undseende med dem, att det dock skulle vara omöjligt, att *de* skulle kunna blifva fördömda, det må gå andra huru som helst. Därföre att du i din egenkärlek »ser till din egen person», menar du, att Gud skall göra detsamma. Och huru ofta missbrukas ej den sanningen, att de troende äro välbehagliga för Gud, ja, såsom det heter, att de äro hans ögonstenar. Man menar, att Gud skall anse deras personer och således i afseende på dem låta udda vara jämt, se genom fingret med deras vanarter, samma vanarter, som han strängt straffar hos de oomvända. Nej; Gud tål lika litet synden hos sina barn som hos någon annan; ja, man skulle kunna säga, att Gud i viss mening tar det nogare med de sina än med andra. Ty *de* ha icke den ursäkt för sina synder, som

okunnighet och obekantskap med Guds kraft i någon man kan innefatta för otrons barn. I samma mån du behjärtar den sanningen, att Herren icke har anseende till din person, är du sträng mot dig själf, och om det är någon, du har svårt att förlåta, så är det sig själf. Den, som klemar med sin gamla människa under åberopande af den nåd, som förlåter allt, han drager nåden till lösaktighet och skall på den dagen förnimma, att Gud icke låter gäcka sig genom söta ord, andliga åthäfvor och ett hycklande lofsägande af hans stora barmhärtighet.

Vv. 17, 18. Att fariseerna läto fråga Herren angaende skattepenningen, var i sig själf icke orätt; det orätta var hyckleriet och den onda afsikten. Fråga gärna Herren om allt, hvari du behöfver ljus och ledning, men fråga i ödmjukt lärjungasinne under bön och rannsakande i Guds ord. Men bruka ej din bibel såsom en orakelbok, som skall gifva dig direkta svar på alla möjliga frågor. Sådant sker understundom af sådana, som berömma sig att ej vilja göra eller låta något utan på Guds särskilda befallning eller tillåtelse. De vilja t. ex. göra en resa men kunna ej besluta sig därför, med mindre de erhålla en gudomlig tillåtelse därtill. Så slå de upp bibeln, och det första språk, de få ögonen på, skall vara Guds svar. Detta är vidskepelse och ofta skrymteri, ty får man ej det svar, som man vill, så — gör man just efter denna vilja och ej efter orakelspråket. Lär dig så umgås med Gud och hans ord, att du alltmer blir af hans nåd genomträngd och din vilja alltmer blir ett med Guds vilja, så skall du erhålla en andlig takt, ett sensorium för det i hvarje fall rätta. Men stannar du någon gång i villrådighet, så förhasta dig blott icke; vänta något efter Herren, så skall han skänka dig det behöfliga ljuset. Ofta kommer sådan villrådighet af mycken tankebeställsamhet; tag sakerna lugnt och enfaldigt, så går allting lättare. — Sök under alla förhållanden icke att dölja ditt hjärta för Gud! Du kan för dig själf och andra skrymta med framgång, men för Gud är du alltid uppenbar.

Vv. 19, 20. Prägeln på ett mynt utvisar, under hvilken öfverhet det land står, inom hvilket myntet är gängse. Men äfven hvarje människa bär en andlig prägel, som kännetecknar henne såsom tillhörande en bestämd Herre och konung. Guds bild i din själ visar, att du är en Jesu Kristi undersåte. Men har denna världens gud satt sin prägel på din själs panna, sa behöfver man icke fråga, hvilken konung du tjänar.

V. 21. Den, som gifver Gud det, honom tillhörer, gifver ock människorna och särskildt öfverheten hvad honom tillhörer, hvarken mer eller mindre. Den, som däremot icke gifver Gud, det hans är, han gifver öfverheten antingen för mycket eller för litet. För litet: då han i orättfärdighet förhaller öfverheten hans rätt till vördnad, lydnad, skatt m. m., för mycket: då han låter den bestämma öfver hans ställning till Gud eller i allmänhet, öfverheten till behag, gör det onda eller underlåter att göra det goda. Men den, som i sanning fruktar Gud, han ärar ock konungen (1 Pet. 2: 17) såsom den, hvilken Gud insatt att vara rättvisans målsman och väktare i det jordiska samhället (Rom. 13), och är för samvetets skull all mänsklig ordning undergifven. Han vet ock, hvilken stor Guds gåfva öfverheten är, och är därföre af hjärtat tacksam, tjänande i sin kallelse öfverheten med glädje. Men han vet ock, att öfverhetens makt har en gräns, och att den kristne är skyldig honom underdånighet och lydnad endast inom dessa gränser, d. ä. inom det område, där han enligt Guds ordning och stiftelse har att vara Guds tjänare, d. ä. i allt, som hör till detta lifvet, det jordiska samfundslifvet. Därutom upphör öfverhetens rätt, och Guds rätt vidtager. Vill öfverheten inkräkta på det område, som Gud förbehallit at sig ensam, trons och kärlekens område, och med sin straffmakt tvinga undersåtarnes samveten under köttsliga stadgar eller i allmänhet till det, som är i uppenbar strid mot Guds ord, då tillhör det den kristne att vägra lydnad, under det att han för öfrigt ärar Guds af öfverheten representerade ordning genom tåligt lidande af det straff, öfverheten, låt vara orättvist, kan pålägga honom. Där öfverhetens *rätt* upphör, där upphör ock undersåtens *plikt*. Så gifver den kristne kejsaren det kejsaren tillhörer. Tvärtemot gör den, som ej fruktar Gud, icke gör sig samvete af att, så snart han kan det utan fara, undandraga öfverheten hans rätt, under det han ingen betänklighet har att böja sig under en gudlös regerings förordningar om hvad han skall neka eller gifva Gud. — Budet om lydnaden för öfverheten är emellertid väl värdt att ta vara på, da öfverheten såsom en Guds skickelse allt mer skjutes undan för läran om folket, om människan såsom källan och upphofvet till all både rätt och makt på jorden. En ande af fruktansvärdt själfsvåld går genom tiden och uppenbarar sin makt icke blott hos de otrogne utan äfven hos många af dem, som berömma sig af Gud och Kristus. Under frihetens så ofta missbrukade namn sätter man godtycket hos enskilda och hos massorna till högsta lag för allt.

Lydnad är ett ord, som människorna synas alltmer vilja utmönstra ur sitt språk, och under det alla ropa på sina rättigheter, vill ingen besinna sig på sin plikt. Och då man så gör, så har detta sin grund däri, att man icke gifver Gud, hvad honom tillhör. Med afkastandet af gudsfruktans band afkastas och slitas alla andra band, och slutet på allt blir samhällets upplösning och undergång. Så gick judafolket under, emedan det ej gaf Gud det honom tillkom och därföre i rasande trots nekade sin öfverhet (visserligen en grym öfverhet) lydnad, i hvars ställe det hejdlösa uppror trädde, som medförde en förstörelse, så förfärlig, som världshistorien knappast någonsin bevittnat. — Vill du vara en kristen, så glöm ej det, som står i 1 Pet. 2: 13—17, och det, som en gammal vördnadsvärd kyrkans lärare, Johan Gerhard, sagt: »Gifven kejsaren 1:o) *trohetspenningen* med inskriften: för fursten har jag bön och förbön; och: för furstens rätt bär jag vapen; 2:o) *ärepenningen* med inskriften: jag prisar med munnen och är huld af hjärtat; och: jag öfverskyler bristerna; 3:o) *Lydnadspenningen* med inskriften: befallning lyder jag, orätt lider jag, att göra orätt vägrar jag; 4:o) *skattepenningen* med inskrift: dina får skyddar du som en herde, och villigt lämnar jag ullen.»

V. 22. Med skam fingo Herrens vedersakare gå sin väg, och med skam skola alla sådana stå på den dagen. Ve den, som träter med och frestar sin Gud! — Så kraftigt än fariseerna kände sig träffade af Jesu ord, ändrade de sig dock icke. Den onda viljan brytes ej genom några bevis utan förstockas snarare genom nederlag. Denna vilja är den enda orsaken till otron och den däraf följande fördömelsen.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Det nära sammanhang, som äger rum mellan det att gifva Gud det Gud tillhörer och att gifva människorna hvad dem tillhörer.**

1. *Hvad det innebär att gifva människor det människor tillhörer.*

a) Hvarje människa har vissa rättigheter gentemot andra, beroende på det, som Gud har gifvit och gjort henne till. (1) Gud har skapat människan till sin afbild; detta är hennes värde

(människovärdet); detta förlänar henne äfven i hennes djupaste elände en värdighet, som berättigar henne till aktning. (2) Gud har satt hvar och en i det mänskliga samhället på en viss plats och gifvit honom ett visst uppdrag. Denna hans kallelse förlänar honom vissa rättigheter gentemot dem, som denna kallelse angår. (3) I samma mån någon har blifvit satt till handhafvare af och väktare öfver de heliga ordningar, som Gud vill ha förverkligade i det mänskliga samhället, har han höga rättigheter. *Öfverheten.*

b) Man gifver människorna hvad dem tillhörer, då man (1) erkänner dem för hvad de äro: i *allmänhet* såsom odödlighetsvarelser; aktar Guds beläte i dem och det i samma mån, som detta beläte hos dem är förverkligadt; *särskildt:* aktar hvar och en i hans jordiska kallelse såsom en, hvilken i denna kallelse är i viss mening okränkbar. Detta framför allt om *öfverheten;* (2) med ord och gärning gifver dem, hvad dem i anseende till deras personer och ställning i samhället tillkommer (Rom. 13: 7); således åt alla en aktning och kärlek, hvari deras sanna bästa sökes, vare sig detta sker genom helig stränghet (text v. 18) eller genom mildhet och tålamod; genom gifvande och hjälpande; genom skydd och försvar. — Detta kan man ej göra, om man ej gifver Gud det honom tillhörer.

2. *Hvad det innefattar att gifva Gud det honom tillhörer.*

a) Gud har den högsta rätt till och öfver oss; skapelserätten; återlösningsrätten (= den högsta kärleks rätt).

b) Vi gifva Gud det honom tillhörer, då vi gifva oss själfva åt honom. Vi hafva att afsäga oss vår synd, vårt lif i själfviskhet och olydnad, gifva honom hans ära såsom vår herre och frälsare, i det vi genom tron gifva honom vårt hjärta och ställa oss med våra gåfvor och krafter i hans tjänst.

c) Ingen kan sålunda gifva Gud det honom tillhörer, utan att Gud gifver honom att kunna också detta; men han gifver det; han gifver riklig nåd; förekommer oss med sin frälsarekärlek för att draga oss till sig.

3. *Endast den, som gifver Gud det honom tillhörer, gifver människor det dem tillhörer, och motsatsen.*

a) Då människornas rättigheter gentemot hvarandra äro grundade i Guds vilja och gåfva till dem, så gifver ingen dem hvad dem tillkommer, som icke ärar Gud; ja, ärar Gud i människan. Man känner icke sina förbindelser till och mot människorna, med mindre man känner Herren, som stadgat och fastställt dessa förbindelser.

b) Den, som icke gifver människorna hvad dem tillkommer, gifver ej heller Gud hans rätt (jfr 1 Joh. 4: 20 b), visste han än gifva sig ett aldrig så vackert sken af gudaktighet. Ty gifves ingen kärlekens bevisning mot människor, så finns ej heller någon kärlek i hjärtat, och där ingen plikttrohet finns i de ting, som höra till detta lifvet, finns ingen plikttrohet alls. Där man icke aktar Herrens ordningar, genom hvilka han sammanbundit människa med människa, och som han i deras samfundslif vill hafva förverkligade och utförda, där aktar man ej heller honom, som gifvit dessa ordningar.

2.

Inl. Rom. 3: 21.

a) Den enda vägen till rättfärdighet för Gud går genom tron på Kristus, och denna trosrättfärdighet utesluter och omöjliggör rättfärdigheten af lagens gärningar.

b) I följd häraf kunde man mena, att tron tillintetgjorde lagen själf, så att den troende icke vore förbunden att göra Guds vilja, sådan den i lagen är uttryckt. Men det är tvärtom så, att tron bekräftar och befästar lagen.

c) Den sanna kristendomen består då i ingenting annat än det lif i tron, som framträder i den barnsliga lydnaden för Guds i lagen kungjorda vilja. Just så får Gud det honom tillhörer, och människor det dem tillhörer.

Ämne. (Variat. af det föregående). **Den sanna kristendomen består däri, I. att man gifver Gud det honom tillhörer II. och människorna det dem tillhörer.**

I.

1. *Det, som Gud tillhörer, är det, som bär Guds bild och öfverskrift.*

a) *Allt* tillhör Gud; hans är jorden och hvad därpå är, likasom himmelen och hvad däri är, ty han har skapat allt och allt består i honom.

b) Men i egentligare, innerligare mening tillhör det Gud, som är anlagdt för gemenskap med honom = bär hans bild och öfverskrift.

c) Detta är fallet med människan. Hon tillhör Gud, han har till henne den högsta rätt, och det är hennes bestämmelse och salighet att lefva för honom.

2. *Den människa gifver därföre Gud det honom tillhörer, som gifver honom sitt hjärta.*

a) Detta sker, då hon af hjärtat tillägnar sig Guds nåd i Kristus; här äro det att taga och att gifva på det innerligaste med hvarandra förbundna.

b) Genom tron sker både det ena och det andra.

c) Gif då Herren ditt hjärtas tro, så gifver du honom det honom tillkommer.

II.

1. *Det, som människor tillkommer, är det, hvaröfver och hvartill Gud gifvit dem rätt.*

a) I och af sig själf har människan inga rättigheter, ty hon är en Guds skapelse och kan intet af sig själf frambringa.

b) Men Gud gifver människorna rättigheter och mot dem svarande plikter gentemot hvarandra. (1) Han har bland människorna insatt vissa ordningar, och öfver dem har han satt människorna till väktare. Sådana ordningar finna vi representerade i föräldra-, husbonde-, lärare- och öfverhetsstånden. Såsom fader eller moder, husbonde eller matmoder, lärare och öfverhet har människan, jämte plikter emot dem, öfver hvilka hon är satt, också rättigheter, hvilka det är deras plikt att vörda. Hvar och en skall gifva den andra det, som han enligt Guds ordning har rätt att få, hvarken mer eller mindre. (2) Gud vill i allmänhet, att vi skola älska hvarandra, och det, som kärleken kräfver, är alltså det, som vi äro skyldiga hvarandra.

2. *Den gifver därföre människorna hvad dem tillhörer, som*

a) under ett troget skötande af sin jordiska kallelse gifver andra det de enligt sin kallelse ha rätt att få (Rom. 13: 7),

b) bevisar kärlek mot alla och gör allt, hvad han gör mot sin nästa, i kärlek.

c) Detta gör den och endast den, som gifvit och gifver Gud det honom tillhörer.

3.

Ämne. **De gudlösas anslag komma på skam.**

1. *Dessa anslag gå ut på att bringa fördärf öfver Kristi sak genom att medelst list söka bringa Jesu trogna*

a) att säga och göra det, som gör dem förhatliga för människor;

b) att öfvergifva sanningens och den frimodiga bekännelsens väg för att i stället mäkla med världen,

c) till undergång genom att påföra våld, där list ej förslår.

2. *Dessa anslag komma på skam*, *då*

a) Jesu trogna i den vishet, som den heliga enfalden har med sig, så tala och handla, att ingen orätt finns i deras mun;

b) då de ej låta de gudlösa smickrarne förleda sig till eftergifvenhet för deras påträngande utan genom heligt salt i tal och umgängelse skilja sig från dem;

c) då de tåligt lida och icke förtröttas i det goda, fastän de därför skörda otack.

4.

Inl. Jerem. 29: 7.

Ämne. **Huru en sann kristen söker sitt jordiska fäderneslands bästa.**

1. *Genom trogna förböner för öfverheten och folket.*
2. *Genom exemplet af en oskrymtad gudaktighet.*
3. *Genom underdånighet under landets öfverhet.*
4. *Genom en kristlig verksamhet i sitt husliga och medborgerliga kall.*

(G. D. Björck).

5.

Ämne. **De gudlösas kamp mot Herren.**

1. *En arglistig,*
2. *en förtviflad,*
3. *en fruktlös kamp.*

(Efter Nebe).

Tjugufjärde söndagen efter trefaldighet.

Kyrkoåret lider mot sitt slut, och ju närmare detta nalkas, desto bestämdare antaga perikoperna en eskatologisk karakter. Isynnerhet framträder denna karakter från och med den 24 söndagen, i hvars evangelium ställes oss för ögonen Herrens seger öfver den sista fienden, döden, med hvars fullkomliga öfvervinnande på den yttersta dagen allt är fulländadt.

Text: Ev. Matt. 9: 18—26.

Parallelställen till denna text äro Mk. 5: 22 ff. och Luk. 8: 41 ff. På bägge dessa ställen, i hvilka ock berättelsen omständligare än hos Matteus återgifves, omtalas, att det var efter besöket i gadarenernas landsändar, undret med Jairus' dotter och kvinnan, som led af blodgång, ägde rum, under det att vi i vår perikop finna händelsen framställd såsom inträffande omedelbart efter den måltid, Matteus vid sin kallelse till lärjungaskap hos Herren gjorde för honom och hans lärjungar. Denna olikhet beror därpå, att Matteus, som bekant, icke grupperar händelserna i Jesu lif i kronologisk ordning utan sammanförer dem gruppvis efter deras karakter. Sålunda finna vi, huru han i kapp. 7 och 8 omtalar ett antal undergärningar efter hvarandra, utan att därvid tidsföljden tages i betraktande.

Vår perikop talar om tvenne under. Berättelserna om dem äro inflätade i hvarandra och böra bägge vid textens homiletiska behandling fattas i sikte.

Exegetiska anmärkningar. V. 18. Jesus satt med sina lärjungar och andra inbjudna gäster till bords i Matteus' hus,

där han just hade svarat Johannes döparens lärjungar på deras fråga angående det fria lefnadssätt, hans egna lärjungar förde, i det de icke iakttogo fastandet och andra späkningar. Då inträdde en öfverste (ἄρχων), d. ä. en synagogförestandare vid namn Jairus, nedföll för Herrens fötter och bad honom komma och till lifvet återkalla hans nyss aflidna dotter. Enligt Markus säger Jairus, att hon låg på sitt yttersta, och enligt Lukas, att hon var döende. Såsom dessa evangelister i allmänhet berätta händelserna noggrant och i detalj, under det att Matteus uttrycker sig mera summariskt, så torde uttrycken hos de förstnämnda vara de riktigare. Flickan låg i själtaget, då den bekymrade fadern lämnade hennes sjukbädd för att begifva sig till Jesus. På vägen tillbaka, nu åtföljd af Jesus och hans lärjungar, får Jairus bud, att flickan aflidit (Mk. 5: 35; Luk. 8: 49). Matteus sammanfattar alltsammans i Jairus' ord till Herren: »Min dotter har just nyss dött.» Att Jairus kommer till Herren med en bön om en sådan räddning, visar icke blott, huru djup hans nöd och sorg måtte ha varit, utan äfven, att han trodde på Jesus såsom innehafvaren af makt öfver lif och död. Denna tro innefattade väl i det minsta öfvertygelsen om, att Jesus var Messias. Däraf ock den djupa ödmjukhet, Jairus ådagalägger inför Frälsaren, han, den ansedde synagogförestandaren gentemot den i yttre matto ringe, af folkets öfverste förkastade profeten från Nasaret.

V. 19. Jesus uppfyller genast och under tystnad Jairus' bön; han står upp och följer honom till hans hem. Icke alltid handlade Herren så. Den kananeiska kvinnan fick länge ropa efter honom, innan han hörde henne (Matt. 15: 22 ff.), och konungsmannen erhöll först en förebråelse och sedan endast ett löfte och en tillsägelse att gå hem igen (Joh. 4: 48 ff.). Herren, hjärtransakaren, handlar med de hjälpsökande på olika sätt alltefter deras behof. Att emellertid Herren följer Jairus under tystnad är väl för denne ett prof; ett vänligt tröstande ord och ett löfte hade nog stillat hans oro, men han får det icke, och Jesu tystnad var antagligen för honom någonting plågsamt. Han måste dock stilla sitt hjärta och lämna sig helt åt Herrens vilja. Men under vä-

gen inträffade något, som för den ångestfulle fadern var en ny källa till oro. Tvifvelsutan hade han önskat att likasom flyga tillbaka till den döende dottern, och att Jesus skulle ha brukat den största möjliga skyndsamhet, men i stället går vandringen för det omgifvande folkets skull långsamt, och därtill kommer ett dröjsmål i följd af det, som berättas i

Vv. 20, 21. *Καὶ ἰδού, γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα κτλ.* Äfven här berättar Matteus i sammanhang. De tvenne andra evangelisterna berätta däremot omständligt, huru kvinnan för att få hjälp mot sin sjukdom hade användt hela sin förmögenhet på läkare utan annat resultat, än att hennes tillstånd förvärrats, och att hon nu, sedan hon hört talas om Jesus, beslöt sig för den handling, som vår text omnämner. Hon tänkte, att hon genom blotta vidrörandet af Jesu klädafåll skulle blifva botad. Detta var tro och en obetingad sådan, för så vidt hon var öfvertygad om Herrens oändliga makt att hjälpa. Likväl menade hon, att åtminstone en beröring med hans person vore nödvändig, under det att t. ex. höfvitsmannen i Kapernaum ej begärde mer än ett ord af Jesu mun. Huruvida därjämte något vidskepligt inblandade sig i hennes föreställning om Frälsarens undergörande förmåga (att hos honom finna ett slags magisk kraft eller dylikt), är ej lätt att afgöra. Visst är dock, att den romerska kyrkans relikdyrkan och tro på relikers undergörande kraft icke i vårt ställe har något stöd. Kvinnans ord: »Om jag *blott* (*μόνον*) kunde vidröra hans klädnad», visa ju redan, att det var af Herren, af hans person, hon väntade hjälpen; hon ansåg det redan vara nog att komma i den beröring med honom, som vidrörandet af hans klädnad innefattade.

V. 22. *ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς κτλ.* Äfven här berätta de andra synoptikerna omständligare. Enligt dem förnam kvinnan genast vid vidrörandet af Herrens klädafall, att hon var helbrägda, och att Jesus vände sig till det honom omgifvande folket med en fråga om hvem som rörde vid hans kläder. Kvinnan, som af blygsamhet icke vågat för Jesus framställa sin nöd och nu af samma orsak ville i tyst glädje draga sig tillbaka, kom då, nedföll för Herrens fötter

och bekände allt. Och först då fick hon mottaga de nådefulla ord, som i vår text, v. 22, anföras. I afseende på allt detta må en annan författares ord citeras: »Herren urskiljer mycket väl en vidröring af blotta yttre orsaker från kvinnans vidrörande af honom i *tro*. Han säger, att någon vidrört hans kläder, och att han känt, huru en kraft utgått från honom. Icke ovillkorligt har denna kraft från honom utströmmat, ty den fullhet af kraft, som var i honom, stod under hans viljas fullkomliga herravälde, och äfven på kvinnan hade denna kraft med hans vilja och vetande bevisat sig. Detta skall folket och lärjungarne veta, men kvinnan skall förstå, huru hon icke kan blifva för Herren fördold, hon skall inse, att icke vidrörandet af Jesu kläder i och för sig utan hans barmhärtiga vilja botat henne. Och då Jesus ser sig om efter henne, kommer hon, därtill föranledd och uppmuntrad af den huldhet, som låg *i* denna blick, och säger honom utan all människofruktan och försagdhet hela sanningen. Nu är hennes hjärta beredt för den andliga hjälpbevisningen, som Herren jämte den lekamliga hjälpen vill skänka hennes i hennes bekännelse uppenbar vordna tro. Han säger: »Var vid godt mod, min dotter.» Redan tilltalet: »min dotter», uppenbarar för henne hans kärlek och orden: »var vid godt mod» upprätta henne ur den försagdhet och bäfvan, som förorsakas af hennes tanke därpå, att hon dock hemligt, så att säga såsom en stöld, har tagit sin hälsa af Herren, och att hon velat obemärkt smyga sig bort. Hon kan nu på grund af Herrens ord åter fatta mod och lefva i hoppet, att hon för alltid är befriad från sin sjukdom. Fullständigt tröstas hon genom ordet: »Din tro har hulpit dig.» Hennes tro har gjort henne skicklig att sig till välsignelse mottaga Jesu hjälp, hvadan ock Herren, såsom Markus tillägger, kan afskeda henne med sin frid, som han icke i ett blott talesätt, utan i väsentlig kraft meddelar henne» (Sommer.)

Förhandlingen med den sjuka kvinnan hade, som sagdt, förorsakat ett dröjsmål i vandringen till Jairus' hus, som för honom måst kännas mycket plågsamt. Men om redan däraf

hans tro sattes på prof, så sker detta ännu mer genom budskapet om hans dotters ändtligen timade död. Vid tillägget: »Hvarföre gör du nu mera mästaren omak?» synes Jairus likasom ha sjunkit tillsamman i smärta och modlöshet, ty Herren anser sig böra tillropa honom: »Frukta icke, allenast tro» (Mk. 5: 36)! Och så anlände de slutligen till Jairus' hem.

Vv. 23, 24. I Jairus' hus hade redan samlat sig, utom en hop deltagande vänner, de flöjtblåsare, som enligt judisk sed i sorgehusen plägade uppstämma sorgmusik. Begrafningarne måste nämligen för det heta klimatets skull ske mycket skyndsamt, ofta redan samma dag, i alla händelser dagen efter dödsfallet. Förberedelserna till begrafningen voro således redan i gång, då Jesus med sina lärjungar och Jairus anlände. Enligt de andra synoptikerna tog Jesus med sig in i huset, utom den aflidnes fader, endast Petrus, Jakob och Johannes. — Ἀναχωρεῖτε κτλ. Af dessa Herrens ord ha några uttolkare (Olshausen o. a.) velat sluta, att flickan endast var skendöd. Herren skulle, menar man, icke hafva uttryckt sig så, om hon verkligen varit död. Men äfven i Joh. 11: 11 talar Jesus om den redan för några dagar sedan aflidne Lasarus' död såsom en sömn. För honom, lifvets furste, finns ingen dödsmakt. För honom lefva alla, och att befria ur de lekamliga dödsbanden är för honom ingenting annat och mera, än att uppväcka ur en slummer. För öfrigt visar det sammanströmmade folkets löje vid Jesu ord, att flickan verkligen var död. Också heter det hos Lukas (kap. 8: 55), att flickans ande »kom igen.» — Att Herren utvisar det sorlande folket har sin grund däri, att han vill i helig stillhet utföra det stora, ehuru för honom lätta verket. Endast de, som ha ett verkligt deltagande för saken i fråga, få vara närvarande. Samma heliga tukt eller likasom skära kyskhet och måttfullhet, som hvilar öfver allt Herrens verkande, finna vi äfven här.

Vv. 25, 26. Vid Jesu ord: »Flicka, stå upp»! återvänder det flydda lifvet, och barnet reser sig upp icke blott lefvande utan äfven återställdt till hälsan, hvadan ock Herren bjuder, att gifva henne mat (Mk. 5: 43). — Icke med

ansträngning och först efter mycken bön, såsom fallet var med några uppväckelser, som omtalas i gamla testamentet, uppväcker Herren den döda. Ett ord, och allt är skedt. Här är icke blott en profet eller apostel, som väl kan ha en undergörande gåfva, men därföre icke är herre öfver utan snarare i viss mening beroende af gåfvan; här är Herren öfver lif och död i absolut mening. — För att förekomma eller afvända hvarje köttslig hänförelse för hans sak, förbjuder Jesus som vanligt utspridandet af ryktet om det skedda. Icke desto mindre blir det snart bekant öfver hela landet. — Intrycket af undret var ock väl en förvåning, som nog ej saknade sin hänförelse, men som dock icke förde till sannskyldig tro på Herren utan snarare till en sinnesförfattning, som var ägnad att slå öfver till bitterhet, då Jesus icke motsvarade, icke *ville* motsvara de köttsliga messiasförhoppningar, till hvilka det otidiga utspridandet af berättelserna om hans verk gaf anledning.

För den *homiletiska behandlingen af vårt evangelium* erbjuda sig följande grundtankar: *Jesu härlighet, såsom den af Fadern enföddes härlighet, uppenbarad däri, att såsom Fadern gör de döda lefvande, så gör ock Sonen lefvande, hvem han vill;* och: *Icke fruktan, utan tro och frimodighet höfves det en kristen vid dödens möte, ty hos honom är den, som sörjer för, att ingen af hans trogna skall smaka döden till evig tid.*

Homiletiska antydningar. V. 18. Utan dotterns sjukdom och död hade Jairus mahända aldrig kommit till Jesus. Sammalunda blifva ofta allehanda bekymmer och motgangar här i världen det tuktomedel, hvarmed Gud bringar den lättsinniga, efter köttet lefvande människan till det första böneropet. Särskildt medföra barns sjukdomar och död ofta för föräldrarna den första kraftiga väckelsen att söka Gud. — Kom och lägg din hand på henne, så får hon lif igen., sa bad Jairus. Det var nagonting utomordentligt stort, han tilltrodde Herren: makt öfver döden. Och såsom Kristus icke skulle kunna frälsa oss, om han icke ägde denna makt, så måste ock den tro, som skall kunna undfå och tillägna sig Herrens hjälp, tilltro honom detta det största: att gifva lif

åt en i synden död själ. — När Jesus lägger sin hand på oss, där vi ligga nedslagna i vår andliga dödsvanmakt, få vi lif. Men det är i den kraftiga tillämpningen på våra hjärtan af sina nådelöften, som han sålunda lägger sin hand på oss.

V. 19. Jesus stod strax upp och följde Jairus. Ja, »förr än de ropa vill jag svara, och medan de ännu tala, vill jag bönhöra.» Herrens i uppriktig bön sökta hjälp är alltid viss. Ofta synes det dock annorlunda. Men i sådant fall beror detta dels därpå, att den hjälp, vi verkligen behöfva, är af annat slag, än den vi menade, dels därpå, att våra hjärtan icke så genast äro skickliga att sig till sannskyldig välsignelse mottaga hjälpen. Det är då godt, att Gud icke hör oss i enlighet med *vår* vilja, vårt oförstånd och vår kortsynthet, ty gjorde han det, så hjälpte han oss till vår skada och vårt fördärf.

Vv. 20, 21. I hvilken långvarig och svår nöd hade icke denna kvinna legat! Och allt sitt hade hon förtärt på läkare, utan att hon vunnit något annat än ett förvärradt tillstånd. — En träffande bild af en människa, som i andligt afseende lägger ut sina penningar, där intet bröd är, och sitt arbete, däraf hon ej mätt varder (Es. 55: 2). Och såsom kvinnan i texten hade handlat så, som hon gjort, emedan hon icke kände Kristus och ej visste af någon annan väg till hälsans återvinnande än den mänskliga läkekonsten, så arbeta många ut sig under försöken att hjälpa sig själfva till frälsning, emedan evangelium är dem fördoldt. Men när de förgäfves ha förbrukat sin kraft på detta sisyfusarbete och ingenting annat vunnit än hjälplöshet och elände, då ändtligen kan evangelii ljus uppgå för dem, så att de komma därtill att i ödmjuk tro taga sin tillflykt till den enda hjälpen. — En helt naturlig blygsamhet höll den lidande kvinnan tillbaka från att öppet begära Jesu hjälp, men till honom måste hon dock på ett eller annat sätt fram, och i sin innerliga förtröstan till hans frälsande kraft begärde hon endast att få vidröra fållen af hans klädnad. — Blygsel och skam afhålla ofta så många att fly till och utskudda sitt hjärta inför Herren. De mena sig i sin fattigdom vara så orena, att det vore en förmätenhet att våga sig fram till den helige frälsaren med ett sådant elände. Ehuru däri esomoftast ligger en icke så obetydlig portion finare egenrättfärdighet, så kan det likväl vara uttryck för en innerlig ödmjukhet och anspråkslöshet. Men äfven i detta fall ligger däri någonting betänkligt, nämligen en försagdhet, som hin-

drar tron och frälsningen. Det är något vidrigt, då en syndare, likasom det vore ett bevis på eller tillhörande en synnerligt stor och förkofrad tro, i andlig framfusighet och i en vördnadslös förtrolighet söker handla med himmelens och jordens Herre, men den skygghet, hvarmed man i det längsta drager sig för att obetingadt öfverlämna sig åt Frälsaren, är icke heller rätt. Dock är Herren, som alltid tillbakavisar hvarje påflugenhet och drager sig undan den på hans nåd pockande oförskämdheten, outsägligt huld mot dessa veka, rädda själar, hvilka i känslan af sin djupa ovärdighet knappt våga tänka sig möjligheten af, att Herren skulle skänka dem en nådesblick. Han har för dem endast milda, uppmuntrande ord.

V. 22. »Var vid godt mod, min dotter»! Så tilltalade han ju den försagda kvinnan, sedan han förmått henne att uppenbara såväl sin belägenhet som det sätt, hvarpå hon sökt och funnit hans hjälp. Till ett sådant uppenbarande måste det icke blott med henne utan med hvar och en, som såsom hjälpsökande inlåter sig med Herren, komma. I första hand hel och uppriktig bekännelse inför Gud och sedan ock bekännelse inför människor kräfves af alla, hvilka Kristus skall kunna frälsa. Han afbryter icke det krossade röret och utsläcker icke den rykande veken; han talar till de trötta i rättan tid, han upprättar dem, som äro nedslagna, och hugsvalar alla bedröfvade. Men detta icke för att de alltid skola förblifva krossade rör och rykande vekar, eller för att de alltjämt skola ligga där vanmäktiga och utan mod, utan tvärtom för att befria dem från allt detta och göra dem starka i hans starkhets makt, frimodiga, förtröstansfulla och glada. Därföre måste ock kvinnan i vår text fram i ljuset ur den fördoldhet, i hvilken hon så gärna ville förblifva, men i hvilken hon icke *fick* stanna, om hon eljest skulle med den lekamliga hälsan undfå den högre gåfva, som Herren åsyftade att gifva henne i och med den ringare gåfvan af timlig hjälp. — Den ödmjukheten nära liggande försagdheten måste alltså bort. Den medför faran att sätta det undfångna ljuset under skäppan och att nedgräfva det mottagna pundet. Misstron till oss själfva får icke öfvergå till misstroende till Herren, hans vilja och makt att genom oss, vore vi än de svagaste och skröpligaste af hans lemmar, uträtta något till sitt namns ära. Och såsom under misstroendet till oss själfva ofta misstron till Gud döljer sig, så gifves det ock ett själfförtroende, som i grunden är tillit till Gud, och som är nödvändigt, för att vi skola kunna gripa oss an med ett kraftigt

arbete i Guds rikes tjänst. »Tro ej, hvad håglösheten hviskar till dig, att striden är för stor för din förmaga, och att den nog utkämpas dig förutan». (Tegnér). — »Din tro har hulpit dig». Ja, *tro* var det hos denna kvinna, och denna tro, denna fasta och innerliga tillit till Herren och hans makt och vilja att hjälpa, var det, som medförde hennes botande, och icke vidrörandet af Jesu kläder. Detta vidrörande var ju endast en form, hvari hennes troshandling klädde sig, och därföre att det var en verklig troshandling, medförde den hjälp. Ty för tron är Herren tillgänglig, och sin nad och makt ställer han till den troendes förfogande. — »Och kvinnan vardt helbrägda från denna stund». Ja, från den stund en frälsningssökande människa erhållit Herrens försäkran om den af henne sökta hjälpen, syndaförlåtelsens nåd, är hon väsentligen frälst. Hon är vorden andligen helbrägda och har sedan blott att förblifva hos den store läkaren, som botat henne. Ty gemenskapen med honom och hans fortfarande nådesomvårdnad kan hon icke sakna, så kärt det är för henne att behålla sin vunna andliga hälsa.

V. 23. Huru tränger sig icke det världsliga stojet in öfver allt! Till och med vid likbåren later det höra sin högröstade stämma, och under det att kanske blott ett par hjärtan blöda, deras, som djupt sårats af dödens hemska besök, bullrar världen omkring dem, hycklande ett deltagande, som ofta endast är en förklädnad för den tanken: »Gudi lof, att det icke är jag, som ligger där död eller har träffats af denna sorg». — Herren ärar hvarje äkta och sann naturlig känsla, sasom han ju ock själf var människa och kände sasom en människa: vid Lasarus' graf stod han ju gråtande. Men allt detta tillgjorda, konventionela och pa all sanning blottade väsen, som härskar i det mänskliga umgänget och icke minst präglar världsmänniskornas deltagande i andras vare sig sorg eller glädje, det lider han icke. Därföre dref han ock ut ur Jairus' sorgehus alla dessa flöjtblåsare och gråterskor, hvilkas klagolåt ljöd på beställning, och tillät blott den aflidna flickans föräldrar jämte nagra af sina lärjungar att vara närvarande vid hans stora handling. — Döden har ett dystert majestät med sig; därföre vare det tyst vid baren och grafven. Då blir det möjligt för Herren att där tala till hjärtat väckande, manande och hugsvalande ord. Att en viss festlighet vid likbegängelserna äger rum, passar sig ganska väl, men festligheten bör då vara sådan, att den långt ifran att, såsom så ofta sker, afvända sinnena fran stundens allvar, tvärtom ej blott harmonierar med, utan

äfven rent af skärper detta allvar. Hvarje begrafning bör firas på ett sådant sätt, att den, om möjligt, nödgar hvarje därvid närvarande att bedja: »Herre, lär mig betänka, att jag måste dö, på det att jag måtte få ett vist hjärta» (Ps. 90: 12).

V. 24. »Hon är icke död, utan hon sofver». Det kunde han säga, för hvilken ingen dödsmakt kunde hålla stånd. Det är ock ett ord, som såsom en salig, välgrundad sanning gäller vid deras bårar, som hafva dött i tron på Jesu frälsarenamn. Den lekamliga sömnen efterföljes af ett uppvaknande med till den nya dagens arbete stärkta krafter. Döden skall ej heller ha större makt öfver dem, som i Jesu namn lägga sina ögon tillhopa, än sömnen har öfver den trötte arbetaren. Ett uppvaknande skall komma, en uppståndelse, då den troende, såsom stärkt af den föregående djupa sömnen och nu i besittning af evighetens oändliga lifskraft, skall framgå till verkande af det Herrens verk, som utföres i hans himmelska tabernakel. Ty i Kristus, den uppståndne, är döden öfvervunnen, och det svarta mörker, som hvilade öfver döden och grafven, har vikit för det kristliga uppståndelsehoppets saliga ljus. Och endast i detta ljus är lifvet på jorden värdt att lefva, särskildt för de troende. »Om vi allenast i detta lifvet hafva hoppet till Kristus, så äro vi de uslaste af alla människor» (1 Kor. 15: 19). Men efter vårt hopp är ett visst och välgrundadt evighetshopp, emedan det är uppståndelsens hopp och beségladt i våra hjärtan genom den helige Ande (Rom. 5: 5), så kunna vi framlefva vår främlingskapstid med tålamod och glädje samt med frimodighet verka Herrens verk (1 Kor. 15: 58). — »De gjorde spe af honom». De visste ju, de förståndiga människorna, att barnet var dödt. Ja, världen är verkligen mycket förståndig; hon vet så mycket och vet det säkert på både vetenskapens och erfarenhetens samstämmiga, osvikliga grunder, och det är då ej underligt, att hon ler åt ett ord, som grundligt synes förneka alla dessa grunder, ja, ända därhän, att det nekar döden vara död. Så får Kristi ord sitta emellan för det kloka folkets allt begripande vishet, och de, som tro på detta ord och sätta det öfver till och med vetenskapens domsutslag, få heta dårar. Skada blott, att det finns ett vetande, som ej är så obetydligt högre än människors, nämligen Guds, och att det finns en erfarenhet lika afgjordt säker, som världens — en erfarenhet, som hon i själfva verket icke har och icke kan ha, och som beslår världens erfarenhet med osanning, — och det är erfarenheten af en öfversinnlig, andlig och himmelsk värld och af Guds kraft, som gör de döda

lefvande, och den erfarenheten har den, som tror på Jesus Kristus. Det jordbundna förståndets förnekelse af det eviga lifvet och af uppståndelsen hvilar på ett resonnemang likt det, mullvaden skulle ha, om han kunde tänka: han skulle nog neka solens tillvaro, därföre att han aldrig sett hennes ljus. Men träd ut ur din mullvadshög, du stoftkrypande barn af denna värld, och du skall nog, äfven du, få skåda och erfara solen, rättfärdighetens och lifvets sol, och du skall då ej längre hånle utan i stället tillbedja.

Vv. 25, 26. Då Jesus med tillsägelse: »Flicka stå upp» tog den döda vid handen, stod hon upp lefvande och frisk. Hans ord skall en gång göra också våra kroppar lefvande för hans Andes skull, som bor i oss. Och då — om vi eljest äro befunna i honom — lif, evigt lif, evig hälsa, evig salighet! Lofvadt vare Herrens namn för detta hopp!

Predikoutkast.

1.

Inl. Efes. 3: 20, 21.

Ämne. **Vår Herre Jesu Kristi nåd och kraft.**

1. *I nåd hör Herren den nödställdes bön* (vv. 18, 19) *och upprättar de försagdas mod* (v. 22).
2. *I sin nåds tjänst brukar han sin kraft till de obotligt krankas helande* (v. 22) *och till de dödas lefvandegörelse* (v. 25).

2.

Inl. 1 Mos. 18: 27. Abraham tog sig det vågstycket före att inför Gud med växande ifver lägga sig ut för Sodom.

Ämne. **Trons vågstycke.**

1. *Tron är ett vågstycke. I tron bad Jairus om en för mänskligt förnuft och kraft omöjlig sak: sin döda dotters uppväckande till lif* (v. 18): *detta ett trons vågstycke.*

Den af Guds lag och sitt eget hjärta fördömda (= till döden dömda och af lagen dödade, Rom. 7: 10) människan måste våga sig fram till den Gud, som hon förtörnat, för att få barmhärtighet till evigt lif. Salig den, som vågar detta, ty han får den barmhärtighet, han söker.

2. *Tron är ett vågstycke. Då enligt* Mk. 5: 35 *Jairus uppmanades att, eftersom hans dotter var död, icke längre besvära Frälsaren, sade denne: »Frukta icke, allenast tro». På det ordet måste han våga hoppas, där intet hopp var* (jfr Rom. 4: 18).

Den troende måste våga grunda sin själs frälsning på Herrens blotta ord och löfte, fastän han ingen frälsningskraft förnimmer och sålunda måste hoppas mot hoppet. — Salig den, som vågar detta, ty Herrens ord skall på honom gå i fullbordan.

3. *Tron är ett vågstycke.*

Kvinnan, som led af blodgång, måste, oaktadt hon var och kände sig oren och full af blygsel, åtminstone tränga sig så nära intill Herren, att hon kunde vidröra hans klädefåll (vv. 20, 21). — Den troende måste, ehuru han känner sig så ovärdig, att han skulle vilja skyla sig både för Gud och människor, dock våga sig så nära intill Herren, att han vidrör honom = omfattar hans nådelöften. — Salig den, som vågar detta, ty han skall få höra det upprättande ordet: »Var vid godt mod; dina synder förlåtas dig. Din tro har frälst dig. Gå i frid!»

4. *Tron är ett vågstycke.*

Den helbrägdagjorda kvinnan fick ej vara fördold, utan hon måste fram i det offentliga för att uppenbara, hvad som hade skett med henne (Mk. 5: 30—33); hon måste våga denna bekännelse, fastän hon bäfvade därvid. — Den troende, som af Herren undfått hjälp, måste öppet bekänna honom inför en värld, som är fientlig mot Kristus och hans folk, och som har makt att t. o. m. dräpa kroppen. — Salig den, som vågar bekänna Herren inför hans fiender; honom skall Herren bekänna på den dagen.

5. *Tron är ett vågstycke.*

Den troende måste våga kampen mot satan, som understundom får tillåtelse att sålla honom såsom hvete. — Salig den, som vågar detta; han skall vinna den seger öfver all fiendens makt, som medför rätt till lifvets krona.

6. *Tron är ett vågstycke.*

Jairus måste på Jesu ord tro på lifvet midt i döden. Den troende måste till slutet på Jesu ord våga tro, att han går genom döden till lifvet, fastän han, där han ligger i den sista kampen, endast känner död. — Salig den, som vågar detta; han skall finna, att döden är en vinning och endast en sömn, på hvilken följer ett uppvaknande till evigt lifs härlighet.

3.

Inl. 1 Kor. 15: 54, 55.

Ämne. **Den nedslagna frågan: Hvem förmår något mot döden? mött af det kristliga hoppets triumferande och enda rätta svar: Du död, hvar är din udd? Du dödsrike, hvar är din seger?**

I. Att denna fråga mötes af åtskilliga förvända svar.

II. Att den ock mötes af det kristliga hoppets svar, som är det enda rätta svaret.

I.

1. *Hvem förmår något mot döden? så frågar den för döden ängsliga världsmänniskan, och hennes svar är uttrycket för en tröstlös undergifvenhet under dödens svåra öde.*

2. *— — — så frågar den naturliga människan vid sina käras dödsläger, och hennes svar blir en hopplös klagan.*

3. *— — — så frågar den lättsinnige världsdyrkaren, och hans svar är: Låtom oss äta och dricka, ty i morgon skola vi dö.*

Dessa och dylika svar äro orätta svar, ty de äro förtviflans svar, och visa, huru de människor, som gifva dem, äro trälar under dödsfruktan, andligen blinda, och veta icke af Gud och frälsningen i Kristus.

II.

1. *Hvem förmår något mot döden? så frågar den troende kristne vid tanken på sin egen död, och hans svar är: Jesus, min frälsare, har öfvervunnit döden.*

2. *— — så frågar den troende kristne vid sina käras dödsläger, och svaret blir: De äro icke döda, utan de sofva.*

3. *— — — så frågar den troende på sin egen dödsbädd, och hans svar blir: Kristus är mitt lif och döden min vinning.*

Dessa svar äro variationer af det kristna hoppets triumfsång vid dödens möte: Du död — — udd? Du dödsrike — seger? och innefatta det enda rätta svaret, angifvande lösningen af syn-

dens och dödens gåta, sådan denna lösning gafs i Jesu död, då han bröt syndens makt, och i Jesu uppståndelse, då han genombröt dödens fängelse.

4.

Ämne. **Segern öfver döden.**

1. *Vunnen af Jesus på ett grundläggande sätt genom hans död och uppståndelse.*
2. *Fortfarande utförd genom de andligen dödas uppväckelse till lif i Gud.*
3. *Fullbordad på uppståndelsens dag, då alla i Kristus afsomnade uppväckas till evigt lif.*

5.

Ämne. **Saliga de, som i Herren dö!**

1. *Döden har för dem ingen udd.*
2. *De dö icke, de afsomna blott för att i fröjd uppvakna till Frälsarens möte i härlighet.*

Tjugufemte söndagen efter trefaldighet.

Om Herren såsom dödens besegrare vittnar den föregående söndagens perikop. Att den därmed hänvisar på de yttersta tingen, har redan blifvit anmärkt, och sålunda står den i sammanhang med ev. på 25 söndagen, som framställer för oss de fruktansvärda händelser, hvilka, förebildade i domen öfver Jerusalem, skola föregå världens ände. Den idé i kyrkoåret, som denna söndag representerar, är då nödvändigheten för Herrens trogna att stärka sig i tron och tålamodet för att utan hinder kunna blifva vid Herren under de fruktansvärda domar, som skola föregå hans sista tillkommelse.

Text: Ev. Matt. 24: 15—28.

Perikopen utgör en del af det stora eskatologiska tal, som Jesus höll till sina lärjungar, sedan han för sista gången lämnat Jerusalems tempel. Det innehåller svaret på lärjungarnes fråga med anledning af Herrens ord om templets förstöring, den frågan nämligen: »Säg oss, när detta skall ske, och hvad är tecknet till din tillkommelse och världens ände? Det är tre ting, hvarom lärjungarne här fråga: 1:o) när templet skulle förstöras, 2:o) om tecknen till Herrens återkomst och 3:o) om tecknen till denna världens ände. Men dessa tre händelser sammanfalla i lärjungarnes åskådning. De kunde på sin d. v. ståndpunkt icke skilja det ena från det andra: Jerusalems och templets undergång kan i deras föreställning ej äga rum utan i sammanhang med världens slut. Jesu tal sluter sig i den meningen till deras åskådning, att han i sin framställning likasom inväfver i hvarandra sin till-

kommelse till doms öfver Jerusalem och sin sista tillkommelse till världsdomen. Dock har talet tydligen tvenne afdelningar, hvaraf den första (vv. 4—28) hufvudsakligen handlar om Jerusalems förstöring och den andra (vv. 29—51) om den yttersta dagen och de densamma föregående tecknen. Vår perikop utgör en del af det, Herren talade om Jerusalems undergång, hvarvid dock de sista verserna hafva ett allmännare syfte och hänvisa på Herrens sista tillkommelse, sålunda bildande en öfvergång till den andra afdelningen af talet.

Exegetiska anmärkningar. V. 15. I den näst föregående versen hade Jesus sagt, att evangelium skulle predikas för alla folk, och så skulle änden komma. Dessa ord synas ha den dubbla meningen, att evangelium först skulle af lärjungarne predikas för alla den då kända, den romerska, världens folk, och så skulle förstöringen öfver den judiska staten och öfver Jerusalem inbryta, och för det andra, att ev. skulle förkunnas för alla jordens folk, och så skulle världens ände komma. I öfverensstämmelse med den första meningen fortsätter han nu: »När I därföre (*οὖν*) fån se förödelsens styggelse» o. s. v. Hvad förstås med förödelsens styggelse? På grund af parallelstället i Luk. 21: 20, där det heter: »När I fån se Jerusalem omringas af krigshärar, veten då, att dess förödelse är nära. Då flykte» o. s. v., synes Herren med det ifrågavarande uttrycket syfta på dessa krigshärar och särskildt på deras fälttecken, hvilka, när de sågos omkring och i Jerusalem, bådade dess undergång. Men *ἐν τόπῳ ἁγίῳ* är tydligen templet, och när romarne beträdde det, då var det ingen tid till flykt. Andra tolkningar äro ock försökta, men af dem synes endast en vara antaglig, näml. den, som i »förödelsens styggelse» ser öfverhandtagandet af det växande inre affallet från Gud och det hedniska väsende, som hos judarne omedelbart före romarnes anryckande gjorde sig gällande. Då härigenom hela den israelitiska gudstjänsten, trots det att den yttre lagenliga formen bevarades, gjordes till en styggelse, så gafs därmed vid handen, att judafolkets undergång stod för dörren. — Det ställe hos Daniel (kap.

9: 27), hvarpå Herren syftar, tydes enligt Keil och andra forskare salunda: »På styggelsens vingar skall förödaren komma», d. ä. såsom med snabb flykt skall styggelsen ha förödelsen med sig i följe, ord, som synnerligen väl passa för den omnämnda tolkningen af βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως. — Orden: »Den, som läser det, gifve akt därpå» ha somliga velat tillskrifva evangelisten, som därmed skulle vilja framhålla vikten af att akta på, hvad Herren här säger. Sådana interpolationer äro emellertid icke att finna hos Matteus, och det är icke troligt, att detta ställe skulle göra ett undantag. Tvifvelsutan äro orden Herrens egna, som därmed vill uppmana de sina att noga begrunda Daniels profetia för att af den hämta behöfligt ljus.

Vv. 16, 17. Undergången skall komma så plötsligt, att endast den skyndsammaste flykt kan medföra räddning. De, som äro ute på det judiska slättlandet, som ej erbjuder några gömställen, må hastigt fly till bergstrakten, där skogarne och de många grottorna erbjuda dem skydd. — På taken vistas man med förkärlek i de österländska städerna under aftonsvalkan. Den, som därvid öfverraskades af den inbrytande domen, skulle, om han ville rädda sitt lif, ej gifva sig tid att stiga ned i sitt hus för att hämta några värdesaker utan skynda utför den utanför huset till gatan ledande trappan och omedelbart söka räddning i brådstörtad flykt.

Vv. 18—20. Den, som, endast klädd i underklädnaden (»naken»), var sysselsatt med arbete ute på fältet, borde icke gifva sig tid att i sitt hem hämta den eljest så nödvändigt ansedda öfverklädnaden. — Outsägligt svår skulle nöden blifva för hafvande eller digifvande kvinnor. Utom deras angest, förökad af tanken på barnen, jämte svårigheten att kunna fly med nödig hastighet, skulle de löpa fara att på det grymmaste blifva misshandlade af dessa raa och vilda krigare, som ej sällan gjorde sig ett grymt nöje i att mörda värnlösa och spetsa de späda barnen på sina spjut. — Om vintern blef flykten genom öfversvämningar och storm och regn mycket försvårad, såsom ock flykt under sabbaten skulle komma att medföra särskild olägenhet och fara. Ehuru lärjungarne för

sin del vid tiden för Jerusalems förstöring voro frigjorda fran det judiska träldomsväsendet under lagens bokstaf, så skulle dock deras flykt under en sabbat hos judarne väcka en sådan anstöt, att de flyende troligen skulle blifva utsatta för våldsamheter och deras räddning kanske omöjlig. Vikten af att undvika flykt under vintern eller sabbaten inskärpes genom uppmaningar att särskildt *bedja* om att ej blifva försatt i nödvändighet att just på dessa tider söka räddning.

Vv. 21, 22. Alla upptänkliga, till det högsta mått stegrade fasor förenade sig med hvarandra vid Jerusalems förstöring. Krig och mord, hungersnöd, sjukdomar, partihat, vild fanatism, ursinne och förtviflans raseri sammanslöto sig till åstadkommande af en nöd, hvars gräslighet knappast kan mer än anas. Öfver en million judar omkommo; nära hundratusen såldes som slafvar. — Om icke dessa fasans dagar (näml. genom Jerusalems påskyndade eröfring och krigets i följd däraf inträffade slut) blifvit förkortade, sa hade intet kött, d. ä. ingen jude blifvit öfrig; hela nationen skulle i grund ha blifvit utrotad. — ἐκλεκτοὶ äro de kristna; för deras skull, hvilka ock fingo sin del af eländet och jämmern, skulle de förskräckliga dagarne förkortas. — Hvad Herren här säger om nöden vid Jerusalems undergång är en typ till det, som skall inträffa omedelbart före denna världens ände. Då skola, vid den fruktansvärda andliga förförelse (vv. 23, 24), som i förening med det förskräckligaste yttre trångmal (vv. 21, 22) skall göra sig gällande bland människorna, farorna för att blifva bedragen blifva så stora, att äfven stadgade kristna ej skulle kunna uthärda, om ej Herren grepe in och genom sin plötsliga ankomst gjorde slut på vedermödans tid.

Vv. 23—26. Redan i v. 11 hade Herren talat om irrlärare, som skulle uppstå och vinna anhang, under det att hans lärjungar skulle blifva hatade och utstötta för hans namns skull. Här återkommer Jesus till varningen för dessa fanatiska irrlärare med hänseende till den fara, deras uppträdande skulle medföra för lärjungarne själfva, för de kristna. I den ytterliga nöden skulle vid människornas längtan efter frälsning förhoppningarne om Messias' uppenbarelse till räddning

stegras till en sjuklig, besinningslös ytterlighet. I hvarje framstående man skulle de tro sig skåda Messias, och tal och rykten, att han uppenbarat sig än här och än där, skulle vinna tilltro. Men de kristna, som ju redan funnit Messias, borde afgjordt förkasta allt sådant tal, ty endast *falska* profeter och falska krister vore att vänta. Men vaka behöfde de, ty den allmänna yrseln kunde så mycket snarare smitta äfven dem, som dessa bedragare icke skulle sakna ett visst lysande sken: de skulle omgifva sig med falska tecken och under. En sådan bedragare var sannolikt den egyptier, som omtalas i Ap. G. 21: 38, och som Josefus kallar *ἄνθρωπος γόης καὶ προφήτης*, såsom ock samma förf. anför flere exempel på sådana villoandar. — »I öknen», näml. för att där samla omkring sig Guds folk, i hvars spets han sedan skulle frambryta, krossa fienderna och upprätta Israels rike i härlighet. »I kammaren»; i stilla förborgenhet för att invänta sin tid, da han plötsligt skulle uppenbara sig till Israels räddning. Allt dylikt tal och därvid anknutna förhoppningar skulle lärjungarne på förhand veta vara dunst. Vid Herrens tillkommelse skulle intet tvifvel och ingen tvekan vara möjlig, ty

V. 27 såsom blixten synes för alla och öfver allt på en gång, da den frambryter ur molnen, sa skall människosonens tillkommelse vara: plötslig, för alla och öfver allt uppenbar och i oändlig härlighet och oemotstandlig makt. Den skall föregas af fördärfvande straffdomar öfver människosläktet, ty

V. 28 »hvar helst åteln är, dit skola örnarne församla sig. Släktet är vordet en ätel, genom öfverhandtagande ondska alldeles fördärfvadt och bragt till vederstygglig upplösning. Och såsom gamarne församla sig öfver det på fältet liggande kadavret, så inbryta med nödvändighet Guds straffdomar, då fördärfvet nått sin höjd. — I afseende på sammanhanget emellan Jerusalems och judafolkets här skildrade undergång och världens ände vid Kristi tillkommelse anmärker Melin med rätta: »Genom detta »*strax*» (v. 29) utmärkes, att domen öfver Jerusalem är en världsdom, som i tanken bör oskiljaktigt förenas med den yttersta; men att det profetiska tidsmattet icke får fattas bokstafligt, därföre

är sörjdt genom den uppgiften, att emellan denna världsdom och den yttersta utsträcka sig hedningarnes tider (Luk. 21: 24).»

Perikopens *homiletiska grundtanke* (jfr början) kan sålunda uttryckas: Vid *inbrytandet af Guds vredesdomar öfver människornas gudlöshet och orättfärdighet skulle äfven Herrens trogna vara i största fara att med världen förgås, om ej Herren hade om dem en särskild omvårdnad och i ljuset af sitt ord visat dem vägen till räddning.* Eller: *Äfven de utvalde äro vid inbrytandet af Guds domar i fara, och endast genom vaksamhet och nykterhet under trogen lydnad för Guds ord kunna de undgå den.*

Homiletiska antydningar. V. 15. Herren undervisar om och varnar sina lärjungar för farorna vid de stundande domarne öfver Israel. I allmänhet går ingen människa ovarnad genom lifvet. Om död och dom påminnes hon esomoftast; i samvetet talar Gud till henne om faran af ett lif i synd, och i sitt ord gifver han de mest trägna uppmaningar till bättring, till vaksamhet och bön. Framför allt undervisar Herren sina trogna, manande dem att akta på tidens tecken och att hålla sig redo. Och väl behöfvas dessa maningar, ty under det skenbara lugnet smyger sig lätt den andliga slummern öfver den ovarsamme, och världslikställigheten kan lätt hos honom taga öfverhand. Och när då nöden oförsedt inbryter, då står han där svag och kraftlös med knappt någon olja i sin lampa; förvirring, bestörtning, missmod, försagdhet intaga honom, förförelser af falska läror snärja honom, och han är i yttersta fara att förgås. Därföre, aldrig säker; alltid på din post, alltid vakande! — När »förödelsens styggelse» står på heligt rum, då är vreden för dörren. Och den står där, denna styggelse, då falsk och kraftlös lära förkunnas i Guds församling, då köttsligt väsende, flärd, onda lustar och partiväsen tagit öfverhand hos ordets tjänare och i församlingen, då i familjerna pietetens, vördnadens, kärlekens, lydnadens och fridens band brista, och självsvåld och trots trädt i dess ställe, då i allmänhet gudlöshet och laster råda. — Ju längre det lider, och tecknen till de sista tidernas inbrytande visa sig, desto nödvändigare är det att göra sig bekant med det profetiska ordet, som, i det det beskrifver, hvad som skall komma, utvisar vägen till räddning undan de hotande domarne.

Vv. 16—18. Herren icke blott manade sina lärjungar att fly, när tiden var inne, utan han beredde dem äfven en tillflykt. I den lilla bergsstaden Pella erhöllo de kristna efter deras flykt ur Jerusalem en fristad. — Under alla tider förnyar sig samma Guds trohet mot dem, som höra honom till. Förunderligt räddar han dem ur yttre trangmal, visande dem vägen till hjälp och räddning, när allt hopp synes vara ute. Men det gäller då ock för de troende att akta på hans vink och ledning. Herren styr och sörjer för oss, men icke leder han oss, såsom man leder boskap. Han förer oss såsom de fria, och följandet af hans ledning kräfver af oss andlig insikt, pa samma gang som trogen lydaktighet och hängifvenhet.

V. 19. Med hvilket deltagande tänker ej Herren på och talar om de svaga och värnlösa! Huru går ej deras jämmer honom pa ett särskildt sätt till hjärtat! Dessa arma kvinnor, hvilkas ställning såsom mödrar gör deras läge under dagar af nöd dubbelt ömkansvärdt, frampressa en suck af oändlig smärta ur hans hjärta. Och dock, domen låter sig icke af hänsyn till dem uppehållas än mindre afvändas. Oblidkeligt gar Guds rättvisa fram öfver det till undergang mogna släktet; skoningslöst träffar vredens slag, där den en gang nödgas börja sitt hämnande verk. Gud låter icke gäcka sig. Men vi böra ej glömma Frälsarens deltagande ve vid tanken pa de olyckliga. Vi äro icke, fa icke vara domare och hämnare. Oss höfves hjärtligt och verksamt deltagande mot dessa arma, som med de öfriga gripas af straffdomen, låt vara, att de äro meddelaktiga i deras synder. Därföre tillhör det den kristliga kärleken att i krigsolyckor, vid pest och farsoter samt andra domar att, äfven där dessa tydligen äro straff för gudlöshet och brott, icke lägga händerna i kors än mindre känna tillfredsställelse öfver de ondas lidande under slagen af Guds gissel, utan att i stället barmhärtigt och försakelsefullt hjälpa, trösta, bispringa och rädda, så långt möjligt är.

V. 20. Bedjen, att eder flykt icke sker om vintern eller på sabbaten.» Ja, *bedjen!* Ty i eder egen hand ligger icke ens bestämmandet af tider och omständigheter, under hvilka I bören tänka pa och söka eder räddning. Gud är den, som sa länkar händelserna och omständigheterna, att det och det blir eder möjligt att företaga. Därföre sen honom i händerna, och utbedjen eder af honom det ljus och den visdom (Jak. 1: 5), den heliga klokhet, som isynnerhet i farliga tider är af nöden, om man skall kunna gå af med sin själ såsom med ett byte. Därföre ropar ock Herren sa ofta: »Vaken, varen nyktre, vakten eder!»

Vv. 21, 22. Stor vrede följer på stor nåd, där den föraktas eller missbrukas. Judarne voro det mest benådade af jordens folk; deras straff, då de vändt all Guds dem vederfarna barmhärtighet till fördärf, blef ock större än det, som drabbat eller kommer att drabba något annat folk. Och dock, huru mycket mera ha ej de kristna folken framför judarne! Hvad skall da ej ske, när det bland de förra redan började affallet från Kristus fullbordats och grof gudlöshet jämte hejdlöst sedefördärf å ena sidan och å andra sidan en i grund fördärfvad tro tagit öfverhand? — Likasom Gud kan förlänga nådens, så kan han ock förkorta hemsökelsens tider. Det ena och det andra enligt sin barmhärtighet, vishet och sanning. Afseendet på hans utvalda är i senare fallet det afgörande, ty deras frälsning och förhärligande är mer än de ondas straff syftemålet med Guds domar. För tio rättfärdigas skull ville Gud skona Sodom; för de utvaldas skull skonar han hela folk och riken samt lindrar och förkortar straffdomarne, då de slutligen måste inbryta. Om världen visste, hvad hon har att tacka alla dessa enfaldiga bedjare för, dessa stilla i landet, som hon så mycket föraktar, så skulle hon af idel själfviskhet blifva mån om dem. Ty det är de, som göra, att allt ännu håller ihop. Också *skall* allt brista, när kristendomen blifvit utstött ur samhällslifvet och ondskan tagit så öfverhand, att ställningen blifvit Sodoms lik. Men hvilken uppfordran ställer ej Herrens ord om Guds hänsyn till de utvalda på alla dem, som vilja räknas till Guds rätta folk! Förmå de vara till sa mycken välsignelse, ja, afvända vreden från folk och länder, huru böra de då icke vinnlägga sig om ett i allo rättsinnigt väsende, huru flitiga böra de ej vara att höja heliga händer till Gud och bevisa sig vara ett rätt andligt salt i denna sig i synd och skam upplösande värld.

Vv. 23—25. »Se här är Kristus! Nej, där är han!» de ropen ljödo ej blott vid tiden för Israels undergång. De ha ljudit i alla tider, och aldrig ha de högljuddare låtit sig höra än i vår tid. Eller hotar icke Kristi kyrka att i grund upplösas och sönderfalla i hvarandra förkättrande partier, hvart och ett görande anspråk på att ensamt äga den rätte Kristus? Men han är icke, där Pål eller Per är, utan där hans evangelium i renhet och kraft förkunnas och hans sakrament i hans sinne förvaltas. Och bland dem, som där söka och finna honom, höjas icke vilda och bittra partirop, utan i stället höras bön och förbön äfven för de gudlösa samt den bekännelse af Jesu namn, som ej består i blotta ord utan i

gärning och sanning. — Falska Krister — ja, hvar och en, som vill vara sin egen frälsare, är en sådan falsk Kristus. Men framför allt håller man på att bereda väg för honom, som i egentlig mening är den falske Kristus, antikrist, denne frälsare i världens smak, i hvilkens person människorna skola tillbedja sig själfva. Dessutom är det ingen brist på falska kristusbilder inom kristenheten. På ett ställe gör man honom till en laglärare och domare, en skräckgestalt, mot hvilken man bör söka försvar i Marias och helgonens förtjänster och förböner eller blidka med sina egna gärningar, sina späkningar och tårar. På ett annat ställe gör man honom till en känslosam, gråtmild person, en »söt» Jesus, hos hvilken man kan ha det »så godt» och njuta så mycken sötma utan att behöfva bekymra sig med tanken på synd och dom, på kamp och strid. Annorstädes åter synes man vilja göra honom till en kyrkopolitiker, i hvars efterföljd man måste högröstadt agitera, framför allt mot denna stats- eller folkkyrka, mot hvilken satan icke skall ha någonting att invända, under det han däremot är gruflig rädd för de »frikyrkliga», mot hvilkas höga andekraft han ingenting förmår. Å andra sidan finner man honom en och annan gång framställd såsom en »storkyrkoman», som omöjligen kan låta höra sin röst i Sakkeus' hus eller i syskonkretsen i Betanien. Men visdomen varder rätt gifvet af alla sina äkta barn. — Och falska profeter! Ja, alla dessa, som förkunna en falsk Kristus, äro sådane profeter, hvarest de än uppträda. Den falskaste af alla profeter är dock vårt eget hjärta. Det är ock detta, som formar den falska kristusbilden.

Vv. 26, 27. »Gån icke ut! Tron det icke! Så lyder Kristi varning och bud till de sina gentemot de många rösterna, som vilja locka dem ut i öknen för att där söka Kristus — ja, ofta Kristus demagogen — eller in i kammaren att där finna honom — ja, denne hemlighetsfulle Kristus, hvars visdom endast några få på ett alldeles särskildt sätt invigda förstå, men som är otillgänglig för den barnsliga tron. — Ack, gå icke ut! Tro det icke! Herrens ord, Herrens dop, Herrens nattvard, där finner du honom, och har du där funnit honom, så sök honom icke annorstädes! — Håll dig beredd till Herrens möte! Men ängsla dig icke öfver, huru du skall kunna få veta, när och hvar han kommer. Var redo att möta honom *nu* och på den *plats, du nu är:* detta är nog.

V. 28. Såsom döden ingenting annat är än synden själf, förnummen i hela hennes elände, så infinna sig Guds straffdomar med nödvändighet där, hvarest synden tagit öfver-

hand, just emedan fördärfvets öfvermakt *är* dom. Ty synden straffar alltid sig själf och med henne stå alla särskilda Guds straffdomar i ett innerligt sammanhang. När mänskligheten en gång så nedsjunkit i fördärfvets dy, att den ej mer kan dragas därur, då *måste* undergången komma, och den kommer. Men med denna världens förstöring kommer ock den troende församlingens förlossning.

Predikoutkast.

I.

Inl. 1 Petr. 4: 17.

Ämne. **Jesu rätta lärjungars tillflykt i den nöd, som stundar.**

I. **Att nöd tillstundar särskildt för Guds hus.**

II. **Att Herren bereder de sina en säker tillflykt i denna nöd.**

I.

1. *Nöd tillstundar för hela världen och särskildt för Guds hus.*

a) Nöd har varit och nöd är förhanden för Guds hus, men det, som därvidlag varit och är, är endast förespel till det, som stundar. (1) Det har varit förföljelsenöd, nöd af öfverhandtagande synd, af falska läror och förförelser (2) Nöd råder ännu, särskildt genom andliga förvillelser af alla slag. (3) Detta dock endast ett förespel till det, som stundar.

b) Nöd tillstundar. (1) Man menar, att världen blir allt bättre, och i afseende på yttre ting, äfven hyfsning, är detta delvis sant. (2) Men såsom människonaturen är och förblir densamma, som den varit, så är världen sig i grunden lik, och såsom förut med utveckligen i bildning m. m. (civilisation) alltid gått en utveckling af det onda, till dess dessa bildade folk gått under, så skall det ske alltfort, ända till dess hela mänskligheten är mogen för domen.

2. *Den nöd, som stundar.*

a) Andligt elände i affall från allt hvad kristendom och gudaktighet heter. (1) Förödelsens styggelse skall upprättas i Guds hus: förfall och syndaskam hos prästerna; grof otro i förening med

ett förskräckligt sedefördärf hos folket. (2) Falska Krister och falska profeter skola uppstå; nya förmenta uppenbarelser; svärmeri; därjämte »förvärldsligad kristendom»; slutligen antikrist. (3) Kristenheten en åtel; allt stadt i upplösning.

b) Lekamlig nöd. (1) Krig och blodsutgjutelse. (2) Naturskakningar; pest; hungersnöd.

II.

1. *I alla tider och under all nöd hafva de trogna en tillflykt hos sin frälsare.*

a) Tillflykt hos Herren Jesus: hans namn det fasta slott, dit de rättfärdiga löpa och varda beskärmade.

b) Denna tillflykt begagnad genom stadigt seende på honom och genom troget fasthållande af hufvudsumman af buden; kärleken af ett rent hjärta, af ett godt samvete och af en oskrymtad tro (1 Tim. 1: 5).

2. *I den sista nöden skall Herren på ett särskildt sätt antaga sig de sina och bereda dem räddning ur det stora skeppsbrottet.*

a) Såsom Herren i den lilla bergstaden Pella beredde de första kristna en tillflykt undan förstörelsen, sä skall han i den sista nöden hålla sin hand öfver de sina, att de icke skola förgås i de olyckor, som bortsopa de gudlösa.

b) Han skall ock för deras skull förkorta nödens dagar, så att de ej skola frestas öfver förmågan.

c) Slutligen skall han komma och taga dem till sig. Då äro de evigt bärgade.

2.

Inl. Luk. 21: 36.

Ämne. **Jesu lärjungar vid tecknen till den sista domen.**

1. *Det första tecknet: förödelsens styggelse på det heliga rummet.*

a) Huru detta tecken inträffade på det heliga rummet i Jerusalem. (1) I andlig bemärkelse: sadduceisk otro; hednisk gudsbespottelse; fariseisk egenrättfärdighet och skrymteri; vild fanatism; följande af falska Krister och falska profeter. (2) I yttre afseende: templets skändande med grofva laster, vilda partistrider, grym blodsutgjutelse.

b) Huru detta tecken skall inträffa med afseende på Guds helgedom i nya testamentet. (1) Den bespottande otron och den fördärfvade tron, den fariseiska andligheten i evangelisk dräkt ej blott i församlingarne utan äfven på predikstolarna, falska kristusbilder. (2) Den hednisk vordna staten och den affallna falska kyrkan förfölja gemensamt den sanna kyrkan, som är såsom en öfvergifven änka.

c) Vid anblicken af detta fördärf hafva Jesu lärjungar att hastigt och beslutsamt fly, (1) icke i yttre mening, ty en yttre tillflykt beskäres dem icke, (2) utan i andlig mening, i det de beslutsamt bryta med allt falskt och gudlöst väsen och med orubblig trohet sluta sig till sin frälsare, vakande och bedjande vid hans ord.

2. *Det andra tecknet: antikrists uppenbarande.*

a) Detta tecken vid domen öfver det gamla testamentets kyrka, det gamla förbundsfolket. (1) Falska Krister uppstodo och vunno anhängare, som de på det högsta retade mot Herrens trogna. (2) Falska profeter, som stödde dem, som utgåfvo sig för Messias.

b) Detta tecken vid domen öfver nya testamentets förbundsfolk, den affallna kristenheten. (1) Det antikristiska väsendet under alla tider mer eller mindre skönjbart och verksamt, utvecklande sig i jämnbredd med affallet från Kristus; människo- och själfförgudning, neddragande af Kristus till en blott människa; upphöjande af människor till gudar; predikande af en »tidsenlig» kristendom i st. f. Kristi kors och ett lif för och i evigheten; ondska i utveckladt och öppet hat till allt, hvad sann helighet och rättfärdighet heter. (2) Den personliga antikrist, människoguden, i hvilken all lögnens, förförelsens, världshärlighetens makt blifvit koncentrerad. Våldsam förföljelse af sanna kristna.

c) Jesu lärjungar härvid. (1) De heliges tålamod under det växande lidandet. (2) Noggrant frånskiljande af all antikristlig besmittelse. (3) Frimodig bekännelse.

3. *Det tredje tecknet: mänskligheten en åtel.*

a) Familje- och samhällsbanden upplösta; fräckt självsvåld, anarki; uppror, krig; sedeslöshet; bestialitet.

b) Jesu lärjungars förhållande härvid. (1) Stadigt seende uppåt under stilla väntan på honom, som kommer. (2) Troslampan brinnande, ty nu är midnatt på jorden, och anskriet ljuder: »Se, brudgummen kommer! Gån ut emot honom!»

3.

Ämne. **Bevara oss milde Herre Gud**

från

1. *ouppmärksamhet på ditt ord, som allena visar oss vägen till räddning under de stundande farorna;*
2. *hängandet vid denna världs gods, som skall förgås;*
3. *allt för lång vedermöda, ty vår kraft är ringa och vår trosskröplighet är stor;*
4. *förförelsen af falsk lära, ty vi äro så oerfarna och oförståndiga.*

4.

Ämne. **Fly, om du vill rädda din själ!**

1. *Undan hvad? Den tillkommande vreden.*
2. *Hvarthän? Till Kristus, som frälsar från denna vrede* (1 Tess. 1: 10).
3. *Huru? Under världs- och självförsakelse flitigt bedjande med vaksamhet* (v. 20) *för att blifva bevarad från förförelserna* (v. 24) *och behålla trons fäste i Gud.*

5.

Ämne. **Hvarom vittnar Jerusalems förstöring?**

1. *Om Jesu Kristi sanning,*
2. *om hans medlidande* (vv. 19—21; Luk. 19: 41),
3. *om Guds nitälskan ej mindre mot det nya testamentets förbundsfolk än mot det gamlas.*

(Efter Lange).

Tjugusjette söndagen efter trefaldighet.

Vi stå vid kyrkoårets slut. Den perikop, som afslutar detsamma, handlar ock om slutet på denna världsålder genom den dom, som evigt afgör striden mellan det onda och goda i världen och medför åt hvar och en skörden af det, han här i tiden utsått. Då ha Guds vägar nått sitt mål. Världshistorien är afslutad. Evigheten med dess orubblighet och fasthet inträder, den må blifva till lif eller till död.

Text. Ev. Matt. 25: 31—46.

Herrens eskatologiska tal innefattar en skildring af flere domsakter. Så skildras i vv. 1—13 domen öfver de under bilden af de fåvitska jungfrurna framställda skenkristna och i vv. 14—30 domen öfver Herrens tjänare i inskränkt bemärkelse. Vår perikop framställer den allt afslutande världsdomen, i hvilken de öfriga domsakterna likasom inneslutas och uppgå. Om denna outsägligt majestätiska skildring säger Hultcrantz träffande i (Homil. Handb. Del. II. sid. 244): »Vårt evangelium är icke en liknelse, än mindre en historisk beskrifning. Det är en *profetisk skildring*, som visserligen innehåller bilder och liknelser, men som dock icke i sin helhet får uppfattas och utläggas såsom en liknelse. Det är öfverhufvud taget rent af omöjligt att för uppfyllelsen med bestämdhet afgöra, hvilka drag i skildringen äro bilder och hvilka böra tagas i egentlig mening.»

Exegetiska anmärkningar. V. 31. Herren skall återkomma såsom människoson men i *ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ*, d. ä. i glansen af den härlighet, som han hade hos Fadern, förr än världen var (Joh. 17: 5), eller den eviga sonhärlighet, som

han afklädde sig vid sitt människoblifvande men återtog vid sin upphöjelse (Fil. 2: 5—11). De himmelska härskarorna följa honom såsom hans konungsliga svit. Såsom den allsvaldige konungslige domaren skall han sitta på sin härlighets tron. Hvad med denna tron egentligen förstås, veta vi ej; dock se Upp.B. 1: 7.

V. 32. Hvad förstås här med alla folk, *πάντα τὰ ἔθνη*? Tre tolkningar föreligga: den ena, företrädd af Keil, Olshausen, Stier, Weizäcker o. a., förstår under detta uttryck alla icke kristna folk. Den andra, med bland flera andra Meyer till målsman, antager, att därmed förstås endast de kristna folken. Den tredje tolkningen åter, försvarad af Luther, Melanchton, Gerhard, Bengel, v. Hofman, Nebe och många därtill, anse, att Herren därmed betecknar alla människor, kristna och icke kristna. Skäl kunna anföras för alla tre uppfattningarna. För den förstnämnda: 1:o) *ἔθνη* betyder i skriften alltid hednafolk; 2:o) Herren skiljer i sitt domsutslag de kristna såsom sina »bröder från »folken»; 3:o) dessa (folken) visste intet af Herren; 4:o) det är sagdt om de kristna, att de icke skola komma i domen — men 1:o) i Luk. 7: 5, 23: 2; Joh. 11: 48, 50, 51, 52; 1 Petr. 2: 9 och Upp.B. 21: 24 förekommer *ἔθνος* äfven om judafolket; 2:o) Herren skiljer ej mellan *ἔθνη* och sina bröder, ty då han talar om, att de förra bevisat eller icke bevisat kärlek mot de senare, så förutsättes, att de känt dem såsom Jesu bröder, och därföre att de voro Jesu bröder bevisat eller icke bevisat dem barmhärtighet. De måste då ock ha känt och trott på Jesus; orden: »När sågo vi dig» o. s. v. måste alltså ha en annan grund än obekantskap med Jesus. 3:o) Att de troende icke komma i domen, är att förstå i enlighet med de följande orden: »utan äro gångna från döden till lifvet» (Joh. 5: 24), således: de komma icke i någon fördömelsedom. Att alla utan undantag, de troende såväl som de otrogna, måste uppenbaras för Kristi domstol, är betygadt i 2 Kor. 5: 10 (jfr ock 1 Kor. 3: 13). Dessutom kunna icke-kristna omöjligen menas, emedan, såsom Meyer riktigt anmärker, messiasriket aldrig kan sägas vara beredt för icke-kristna och detta från världens begynnelse.

— Såsom stöd för den andra åsikten anföres, 1:o) att kärleksbevisningen mot Kristus (kärlek bevisad eller icke bevisad för Kristi skull) angifves såsom grund för domsutslaget och 2:o) domen själf framställes under bilden af en herde och hans hjord. Men 1:o) före den yttersta dagen skall ju evangelium vara predikadt för alla folk (Matt. 24: 14), hvadan äfven de, som icke trott, ha kännedom om Kristus och bevisa eller neka barmhärtighet mot hans lärjungar. 2:o) Enligt Hesek. 34: 31 betraktas icke blott de troende utan hela mänskligheten såsom en Guds hjord. Dessutom talas ju ej här om någon herdens verksamhet till ledande eller vårdande af sin hjord, något, som först sedan skall äga rum, nämligen i afseende på de saliga (Upp.B. 7: 17). Herren är här herden i bemärkelsen af konungen, som dömer i majestät alla, öfver hvilka hans makt sträcker sig, d. ä. alla folk. — Återstår endast den tredje tolkningen såsom den rätta: med *πάντα τὰ ἔθνη* förstås alla jordens folkslag, alla människor. — Sedan de äro församlade inför domaren, skiljas de enligt deras art i får och getter. Blandningstillståndet på jorden upphör, och hvar och en ställes på sin plats inför den himmelske domaren, och denna plats antyder beskaffenheten af den dom, han har att vänta. — *Får*, milda, saktmodiga djur, bilder af Herrens trogna, som hållit sig till honom såsom sin herde. *Getter*, getabockar, orena, stinkande, våldsamma djur; bilder af de otrogna i deras syndaorenlighet, trots och våldsamhet.

Vv. 33, 34. Den högra sidan är äresidan, den vänstra har däremot en motsatt betydelse. Redan Augustinus (Serm. 294: 3) anmärker vid detta ställe, att om någon medelställning gifves här ingen antydning. På den dagen skall *hvarje* människa efter sin inre beskaffenhet höra *antingen* till Herrens högra *eller* vänstra sida, antingen till de rättfärdiga eller till de gudlösa; ett tredje gifves icke. — »Kommen», uppmuntrande tilltal likasom till ödmjuka, försagda varelser; inbjudning till att vara i Herrens omedelbara närhet, att evigt skåda honom, som de här ha älskat utan att se honom. »Välsignade», såsom de där varit delaktiga af Faderns kärlek och ägt förstlingen af det barnaskap, hvars fulla salighet

de nu skola undfå. — »Ärfven», mottagen det såsom det eder tillhörande evighetsarfvet, således gifvet på grund af barnarätt och ej såsom lön för gärningar eller på grund af egen förtjänst. »Det eder af evighet beredda riket», det messianska härlighetsriket med allt dess goda. Såsom *arftagare* af ett *rike* äro de troende *konungar*, och såsom de i detta rike ha fullt tillträde till Gud att saligt tjäna honom, äro de *präster* (Upp.B. 1: 6). Men de bilda ock själfva ett prästerligt konungarike under öfverste prästen och konungen Kristus. De regera med honom och äro hans folk. — »Från världens begynnelse». Guds eviga rådslut (Efes. 1: 4; Rom. 8: 29 m. fl.) har bestämt de troende till evigt lif. Detta den yttersta och säkra grunden för deras hopp.

Vv. 35, 36. Kärlekens gärningar af det slag, som hvarje människa kan utöfva, bevisade mot Herren = för hans skull, äro just, emedan gjorda mot *honom*, *trons* verk: kärleken är den gestalt tron tar, då den framträder såsom sedlig kraft. Då dessa gärningar anföras såsom grund för Herrens domsutslag till salighet, så är detta således icke att fatta, som om de utgjorde en förtjänande orsak till saligheten, utan de äro vittnen om det rätta förhållandet till Jesus eller om tron på honom, honom, som är rättfärdighetens och salighetens enda källa och gifvare. Vid en domstol afgöra trovärdiga vittnens utsagor ett måls utgång; inför Herrens domstol bestämma ock gärningarnes vittnesbörd utgången af hvarje människas sak hos Gud (jfr ock *κληρονομήσατε* v. 34). Detta särskildt mot den romerska kyrkan, som i detta ställe tror sig ha ett säkert stöd för sin lära om de mänskliga gärningarnes förtjänstlighet inför Gud.

Vv. 37—39. De rättfärdiga = de troende. På grund af det, som Herren här lägger dessa i munnen, har man — med orätt, såsom vi ha sett — velat antaga, att här ej är fråga om kristna. Att dessa, abstrakt taget, vetat och känt den sanningen, att den, som bevisat kärlek för Kristi skull, har bevisat denna kärlek mot Herren själf, är väl tydligt, men orden få icke pressas, som om här skulle vara utsagdt, att de visste icke detta. Herren har blott gifvit ett uttryck

åt de sinas ödmjukhet och deras sätt att betrakta sina gärningar i Herrens tjänst. De se *så* eller *böra så* se på sin frälsare, att de hvarken ha tid eller lust att med behag betrakta sina egna verk.

V. 40. Den, som tror på Jesus, får af honom rätt att blifva Guds barn (Joh. 1: 12) och blir alltså försatt i väsentligen samma ställning till Gud, som Jesus själf, han, som är Guds *Son*. Alla till Kristus döpta hafva iklädt sig Kristus (Gal. 3: 27), d. ä. blifvit upptagna med Kristus till barnaskap hos Gud. Därföre äro de troende Kristi bröder, dock så, att han är den förstfödde (Rom. 8: 29). Men då de endast i och genom honom äro Guds barn och allt beror på deras gemenskap med honom, så göres det, som man gör mot dem på grund däraf, att de höra Kristus till, mot Kristus själf. I allmänhet göres allt, som man gör för Jesu skull och drifven af hans Ande, mot Jesus själf. — »De minsta» af Jesu bröder, de, som i gåfvor och egenskaper stå tillbaka för de öfriga, dessutom i yttre måtto ringa och oansenliga. »Kristus har mottagit det, du gaf; ja, *han* har mottagit, som gaf dig det, hvaraf du kunde gifva. Ehuru han, Herren öfver allt, icke behöfver våra gåfvor, unnar han oss dock den glädjen att göra honom godt och bevärdigar oss att se honom hungrig i de fattiga, som tillhöra honom» (Augustinus),

V. 41. »Gån bort» = uteslutande från Kristi och hans rikes gemenskap. »Förbannade»; här säges icke såsom vid de rättfärdiga: min Faders», ty såsom *Fader* förbannar Gud ingen, hvarjämte icke Gud utan synden är upphofvet till förbannelsen, hvilken ju likasom är innesluten i och med nödvändighet uppväxer ur synden. De förbannade valde förbannelsen, då de valde synden, och genom förkastande af nåden i Kristus ställde sig under lagens förbannelse. — »Evig eld»; evig här brukadt med afseende på terminus ad quem d. s. v. med början men utan slut. Att för öfrigt detta ord här är att fatta icke blott i kvalitativ betydelse såsom betecknande, hvad man kallar ett »eoniskt» straff, d. ä. ett straff, sådant som straffen äro i den kommande tidsåldern, hvilket icke utesluter möjligheten af upphörande, utan att det bety-

der ett aldrig upphörande straff, det är klart däraf, att samma ord brukas om de rättfärdigas salighet, hvilken ju måste anses evig i bemärkelsen af aldrig upphörande. — »Som är tillredd djäfvulen och hans änglar», således icke tillredd at någon människa. Ty i afseende på människorna gäller det ordet, att Gud vill, att alla skola frälsas (1 Tim. 2: 4). Därföre är deras återlösning beredd, och då många af dem likväl komma i den eviga elden, så har detta sin grund däri, att de förkastat nåden i Kristus och utvalt djäfvulens tjänst. Eftersom de ha utvalt honom till herre, så få de ock i evigheten dela hans lott, ty där herren är, där måste ock tjänaren vara.

Vv. 42, 43. På grund icke af öfverträdelsesynder utan af underlatenhetssynder dömas de gudlösa till evig död, d. ä. på grund däraf, att de icke stått i det rätta förhållandet till Kristus, icke trott i hans namn och ej haft hans Ande, hvarom deras brist på kärlekens bevisning mot honom bär vittne.

Vv. 44—46. »Då skola äfven dessa svara»; äfven de ha någonting att invända mot Herrens domsutslag men i en helt annan riktning än de rättfärdiga. De söka ursäkta sig och behålla rätt emot Herren genom att, såsom Meyer säger, söka afvisa beskyllningen såsom obefogad. Månne af låtsad eller verklig okunnighet om hvad Herren menar? Bengel antar det förra. Däremot synes likväl det tala, att de nyss hört utslaget öfver de rättfärdiga och däraf bort kunna förstå, i hvilken mening de kunnat och bort bevisa Herren kärlek (jfr Luk. 16: 9). — Hvad godt de orättfärdiga i enstaka fall må kunna ha öfvat, *Kristus* hafva de icke gjort något godt. Han har ej varit driffjädern i deras handlande; efter hans vilja ha de icke frågat, för hans skull ha de ej öfvat barmhärtighet mot en enda människa. — »Evig pina», *κόλασις*, här = *τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον*, hvadan *κόλασις* egentliga betydelse af tuktan här ej kan tjäna såsom ett indicium till straffens blott pedagogiska betydelse och till deras upphörande.

Perikopens *homiletiska grundtanke* ligger för öppen dag. Den innefattas i den sanningen, att *hvarje människa skall*

på den dagen undfå eftersom hennes lifsgärning varit, näml. evigt lif, om själen i hennes lifsgärning varit Kristi kärlek, evig pina, om hennes gärning varit främmande för denna kärlek.

Homiletiska vinkar. Vv. 31—33. Han, som en gång såsom ett fattigt värnlöst barn låg där i krubban i Betlehem, som i Nasaret skötte en ringa handtverkares syssla, som sedan vandrade omkring i Galileens och Judeens ängder såsom en profet, hvilken ej hade ett tak, under hvilket han kunde nedluta sitt hufvud, och som till slut, förkastad af sitt folk, dog en missgärningsmans död på ett kors, han, människosonen, skall en gång återkomma i himmelsk härlighet såsom domaren öfver allt kött. Huru underbar skall han då icke te sig, huru hög och tillbedjansvärd! Honom tillhör domen, emedan han är människosonen, släktets hufvud och konung, hvilken detta släkte tillhör, emedan det är skapadt genom honom och till honom, och af honom genom hans eget blod återlöst (Joh. 5: 27). Hyllen då honom, I folk, medan I ännu ären på vägen, och han ännu ter sig såsom eder barmhärtige frälsare, ty på hans nåds och tålamods dag följer hans doms och vredes dag, och på den dagen består ingen, som ej här böjt sig under hans spira och tjänat honom i rättfärdighet. Och början till eller förutsättningen för att komma till detta tjänande är, att man här låter sig af honom dömas. I samvetet har Gud upprättat en domstol, inför hvilken han stämmer hvarje människa. Genom sitt ord och sin Ande vill han där hålla en räkenskap med dig, i hvilken du visserligen kommer att befinnas skyldig, men som dock kommer att slå ut till din frälsning, om du botfärdigt bekänner din synd och öfvergifver den. Från den domstolen och denna rannsakning kan du emellertid hålla dig undan; du kan förakta Guds ord och stå hans helige Ande emot samt lefva, som köttet och sinnet lyster. Men på den dagen skall du stämmas inför en domstol, inför hvilken du *måste* fram. Handla då icke som den bekanta fågeln, hvilken menar sig vara i säkerhet för den honom förföljande jägaren, när han kan komma åt att gömma sitt hufvud i en buske. Låt dig ej bedragas af den nästan hos alla syndens trälar rådande medvetna eller omedvetna inbillningen, att kunna de blott hålla alla oroande tankar ifrån sig och lefva tryggt hän genom lifvet, så skall allt gå väl. Ville du blott bruka din eftertanke, så skulle du för visso finna, att om det är någon-

ting förskräckligt i den tanken, att det finnes människor, som en gång skola evigt förgås, ännu förskräckligare vore det, om ingen vedergällning funnes, om ingen skillnad vore mellan den af djäfvulsk ondska drifna förtramparen af allt hvad sanning och rätt, godhet och barmhärtighet heter och den, hvars hela lif var buret af helighet och kärlek, och som det oaktadt eller kanske just därföre fick släpa fram sina dagar i lidande och nöd. I sanning, gifves det ej en yttersta, en vedergällningens och rättvisans dag, då allt, som här var ojämnt, skall utjämnas och sanningen vinna seger, då är lifvet idel mörker och förtviflan, det goda en dårskap och det onda vishet, och den förtjänar det högsta priset, hvilken bäst och med den största hänsynslösheten förstår att sätta sin fot på sina bröders nackar och trampa sönder dem. Men lofvad vare Gud, det gifves den dag, på hvilken han skall döma världen med rättfärdighet (Ap.G. 17: 31), och då skall allt blifva, såsom det bör vara. — Får och getter (jfr Joh. 10: 4, 5, 14; Joh. 8: 41—47; Ps. 12: 2, 3; Rom. 1: 18 ff.); högra och vänstra sidan; de ödmjuka, saktmodiga och sin herdes röst lydande fåren tillerkännas äresidan; de stolta, öfvermodiga och trotsiga bockarne, som ej velat höra någon annan röst än sina lustars, få sin plats på den sida, som utmärker tillbakasättande och skymf.

V. 34. »Kommen till mig»! Ej för första gången höra de rättfärdiga denna nådefulla inbjudning. Den ljöd till dem också under nådatiden, då det hette: »Kommen, ty allting är nu redo! Kommen till mig I alle, som arbeten och ären betungade! Söken Herren, medan man kan finna honom, åkallen honom, medan han är nära»! Och de togo den maningen till hjärtat; de hastade ut från syndens och världens tjänst, de gjorde bättring och trodde evangelium, och så kommo de till sin frälsare, som insatte dem i sitt rike och gjorde dem till arfvingar af sin härlighet. Så blefvo de den himmelske Faderns välsignade, delaktiga af den kärlek, hvarmed han älskar dem i den enfödde Sonen. Honom höra de till, äro hans egendom, hans rätta får, hans tjänare, hans vänner och bröder. Därföre skola de ock på den dagen få höra detta saliga: »Kommen till mig!» som tillsäger dem evig gemenskap med deras frälsare och delaktighet af allt hans goda. Och detta goda är det dem af evighet beredda riket härlighetens, salighetens rike, det eviga lifvets fullhet. Däraf ägde de redan här förstlingen, och i hoppet om fulländningen voro de redan saliga. Men så länge de voro i köttet, voro de ännu ute vandrande från Herren, voro gäster och

främlingar på jorden. Nu kommer det fulla besittningstagandet, nu erhålla de tillträdet till och det fulla bruket af deras himmelska arf. Den stunden ersätter allt. Huru försvinnande obetydligt skall icke det längsta jordelifs svåraste lidande synas mot det härliga, som då beskäres! — Kom därföre *nu* till din frälsare, och blif sedan hos honom kvar, på det att äfven du måtte få höra detta saliga: »Kom»! på den dagen. Och må icke alla, som älska Herren, vid tanken på denna stora dag innerligt bedja: »Kom, kom snart, Herre Jesu!»

Vv. 35, 36. »*Jag* var hungrig» o. s. v. På detta »jag» ligger vikt. Allt afgöres efter vår ställning till Herren Kristus. Han är ock själf, så att säga, den lag, hvarefter vi skola dömas. Att gifva en hel förmögenhet till de fattiga af begär efter beröm eller t. o. m. af en rent naturlig barmhärtighetsdrift, hvilken såsom alla goda eller onda drifter kräfver tillfredsställelse, det är af föga eller intet värde, men att gifva en bägare vatten åt Jesus Kristus, d. ä. göra ett skenbart ringa barmhärtighetsverk i hans namn, besjälad af hans Ande och så, att den vänstra handen icke vet, hvad den högra gör, det får lön i evigt lif. O, huru skröpligt är det ej vanligen ställdt med denna välgörenhet, hvaraf vår tid så mycket berömmer sig, och som verkligen i visst afseende utgör ett dess stora företräde framför föregående tiders hårdhet och råhet! Huru mycken fåfänglighet finns icke i alltsammans, huru litet af Kristi kärlek, af evigt lifs art och kraft däri! Därföre båtar det ock ofta så litet, och äfven de nödställda, som därigenom få hjälp och kanske riklig hjälp, ha däraf ringa välsignelse, ty hjälpen gafs i ett sinne och på ett sätt, som ej kunde verka uppbyggande, kunde verka hälsosamt på den inre människan, på samvetet och viljan. För att i Kristi sinne kunna göra väl, fordras ej blott en allmän, icke en gång på visst sätt kristligt färgad välvilja; därtill fordras också bland annat försakelse, icke blott hvad själfva gåfvan angår, så att den blir lik änkans skärf, utan äfven i afseende på själfva gifvandet. Ja, äfven den naturliga känslosamheten och blödigheten måste försakas; den handlar ofta i oförstånd och stjälper ej sällan i st. f. att hjälpa. Kristi kärlek allena, denna rena, himmelska, heliga, tuktande på samma gång som oändligt hulda kärlek behöfva vi. Men huru skall jag kunna beskrifva den, i ord skildra dess väsen? Ack, jag kan det icke. Det är en sak, som, såsom allt annat, som verkligen är af Gud, endast läres i Andens skola och förstås endast genom Andens upplysning

och kraft. Jag anar den, jag skymtar den, denna gudomliga kärlek, men längre har jag ej hunnit. Salig den, i hvilken den lefver, och i hvars hela inre och yttre lif den konungsligt härskar. Han har i sanning sin plats gifven på högra sidan af Herrens domaretron. — Men huru köttsligt och mekaniskt döma ej de öfver Herrens ord, hvilka i hans tal om kärlekens gärningar såsom grund för domsutslaget skåda en lära om de mänskliga gärningarnes förtjänst inför Gud! Kärleken en förtjänst, som medför anspråk på lön; dess gärningar verk som utföras för dagspenning! Nå väl, vill du då ändtligen vara daglönare i Guds hus och icke barn, så var det då, och i samma mån du i daglönaresinne arbetar i Guds vingård, får du nog också din dagspenning, men såsom *Herren* var för dig så godt som intet och dagspenningen däremot allt, så har du ej den lön att vänta, som heter *Jesus Kristus själf*. Men älskar du honom och begär honom allena (jfr Ps. 73: 25), så räknar han hvarje droppe vatten, du gifver i hans namn, och tilldömer dig för de droppames skull, *hvilka ingenting annat äro än din förkroppsligade tro*, sitt rike och sin härlighet.

Vv. 37—40. »När sågo vi dig hungrig och gåfvo dig mat»? Ja, när vi stå inför Herrens ansikte och se hans heliga öga hvilande på oss, huru skulle vi då kunna tänka på eller minnas våra verk i hans tjänst, dessa verk, som, äfven då de äro som bäst, behöfva rening i hans blod! Äktheten af de troendes lif beror ju därpå, att det är ett lif i Kristus, att Kristus lefver i dem, och kännedomen af och uppseendet till honom är detta lifs kraft. Huru skulle de då kunna föra bok öfver sina verk i Herrens tjänst? Deras öga skulle ju i sådant fall vara argt, vara skelande, d. ä. de skulle på samma gång vilja vara rättfärdiga af tron och af sina gärningar. Bort det! Därföre, i samma mån du i sanning tror på din frälsare, är ditt öga vändt till honom allena, och då du arbetar i hans tjänst, så ser du endast på det sättet på ditt verkande, att du tar det noga med Guds vilja. Att du därvidlag kan och bör hafva ett godt samvetes vittnesbörd, det är långt ifrån detsamma, som att du skulle tycka dina gärningar något vara eller dugliga att inlägga någon förtjänst hos honom, af hvilken du har allt, äfven viljan och kraften att vara trogen (Fil. 2; 13). — »De minsta» af Jesu bröder, dessa svaga och ringa begåfvade, äfven i jordiskt afseende de minsta», huru ofta äro de ej äfven i troende kretsar förbisedda och tillbakasatta! Att dock i dem igen-

känna och älska Herren, det är något, som endast den sanna kärleken förmår.

V. 41. »Gån bort»! Det är den första och enda gången dessa olyckliga få höra dessa fruktansvärda ord af Herrens mun. Förut hade det äfven till dem hetat: »Kommen!» men de ville icke. De gingo bort i otro och synd och afsade sig dymedelst sin andel i Guds rike. Och nu få de höra detta: »Gån bort», som, då det likasom säger dem: »I skolen få det I själfva velat», evigt utestänger dem från lifvet och saligheten. O, här på jorden kan köttet jubla, då hjärtat går bort från Gud, men där, där! — »I förbannade» genom synden, som I utvalt, och som är edert element, förbannade, från Gud utstötta i den död, som är syndens lön. — »Den eviga elden». Har du kanske någon gång erfarit en sorg, en smärta, en ångest, hvilken känts såsom en eldkula i ditt bröst? Då har du erfarit, att det finns en eld, som är verklig utan att dock vara af samma slag som den, hvilken förtär veden i en eldstad. Ack, det finns en eld för den inre människan, likasom det finns en sådan för yttre ting. Det gifves kval, som i bokstaflig mening äro brännande, och som dock aldrig förtära sitt bränsle. Bränslet är den förtappade själen, elden är Guds vrede i denna själs märg, ja, själen är i viss mening sin egen eld, ty den är en medveten, förnimmande tillvaro utan Gud, en tillvaro, som är idel kval. — »*Evig*» eld! Det ordets fasa kan intet hjärta här fatta. Allt lidande blir mer eller mindre drägligt, då hoppet om dess upphörande finnes, men *evig*, *evig* eld, en tillvaro i onämnbart elände utan hopp! Här tystne hvarje mänsklig röst, men om någon sådan skall höras, då blifve den en darrande bön såsom af en, hvilken ej mäktar mer än hviska: »Gud, miskunda dig öfver mig, syndare! — Som djäfvulen och hans änglar tillredd är». Alltså, icke åt mig eller någon annan människa har Gud tillredt denna förfärliga eld. Hvarföre skall jag då hasta att kasta mig i den? Hvarföre följa honom, som till slutet får sin lott i denna endast åt honom och hans olycksaliga följe beredda eld. — *Gud vill* vår frälsning, hvarföre skulle ej vi också vilja den? Men detta syndens bedrägeri! Gud öppne våra ögon, så att vi måtte se!

Vv. 42, 43. Hvad du *icke* har gjort, skall bilda grundvalen för domen till fördömelse öfver dig. Nu säger du kanske: »Jag har icke mördat, stulit och bedragit, icke lefvat i äktenskapsbrott, icke hädat, icke hämnats; alltså måste jag väl vara värdig Guds rike». Men vill du icke litet mera

förlänga listan på, hvad du *icke* gjort? Du har *icke* älskat Gud öfver allting; du har icke älskat din nästa som dig själf, *icke* trott på Jesus Kristus, icke gifvit honom ditt hjärta, *icke* varit en trogen bedjare, *icke* en bekännare af hans namn, *icke* försakat dig själf och världen, *icke* haft din lust i Guds ord, *icke* vandrat i ödmjukhet, tålamod, renhet, sanning och helighet! Ja, detta har du *icke* gjort. Du har varit ett träd, som, om det också ej burit alla möjliga onda frukter, icke heller har burit någon god frukt, och därföre, ja, *därföre* skall du afhuggas och kastas i elden (Matt. 7: 17—19).

Vv. 44—46. Ända in i domens stund försöka de gudlösa sitt självförsvar gentemot Gud, såsom det ock ända till den stunden skall finnas människor, som äro så fångna i självbedrägeri, att de mena sig ha ett väl grundadt hopp om, äfvensom rättighet att ingå i Guds rike (Matt. 7: 22, 23). Huru djupt kan ej lögnen intränga i en mänsklig varelse, huru tjockt kan ej mörkret bli i en mänsklig själ! Så ville den rike mannen, där han låg i kval, tillskrifva otillräckligheten af Guds anordningar till människornas frälsning skulden till sin egen och sina bröders förtappelse (Luk. 16: 27—30). Så stå de förtappade inför Kristi domstol och påstå sig vara oskyldiga till de synder, hvilka han föreháller dem. — Förstummas måste dock till slut hvarje människa inför Gud. Hans är rätten, och han behåller rätt. — De rättfärdiga till sitt rum och de ogudaktiga till sitt! Den stora afgörelsen har skett. Fullbordade äro Guds vägar. Hans är riket och makten och härligheten i evighet.

Predikoutkast.

1.

Inl. 2 Kor. 5: 10.

Ämne. **Den yttersta domen.**

1. *Domaren.*

a) Jesus Kristus, som undfått all dom, emedan han är människosonen (Joh. 5: 27).

b) Han skall komma i sin härlighet med de heliga änglarne, som skola utföra domsutslaget.

2. *De, som skola dömas.*

a) Alla folk och hvarje enskild människa,

b) af hvilka somliga äro den himmelske Faderns välsignade, såsom sådana kända däraf, att Kristi kärlek bestämt deras lif och gärningar; andra åter förbannade, såsom sådana kända däraf, att de lefvat utan Gud, eftersom de icke älskat Jesus och icke vandrat i kärleken.

3. *Domen.*

a) Grundar sig på tillvaron eller saknaden af sådana gärningar, som bevisa hjärtats förening med Kristus i tron och kärleken.

b) Innefattar dels en nådefull och salig inbjudning att komma till Jesus i hans härlighet, dels ett förskräckligt bortvisande från Jesus till delaktighet af de onda andarnes fördömelse.

c) Är af allsmäktig kraft och oåterkallelig, så att hvarken undanflykt eller ändring i densamma är möjlig; det är en evig dom (Ebr. 6: 2).

2.

Inl. 1 Kor. 1: 7, 8.

Ämne. **Herrens dag såsom en uppenbarelsedag.**

1. *Herrens dag är en uppenbarelsedag, ty då blir Herren Jesus uppenbar i härlighet.*

a) Herren Jesus är före den dagen för de flesta alldeles fördold. (1) De flesta känna honom alls icke, då de dels i uppenbar otro förneka honom, dels i obotfärdighet blifva borta från

honom. (2) För många, som vilja anses känna honom, eftersom de kunna tala om honom, är han i själfva verket fördold, emedan de aldrig rätt omvändt sig till honom och således icke blifvit delaktiga af hans lif.

b) För de troende är Jesus väl uppenbar i hans nådeshärlighet, men de känna honom dock blott endels (1 Kor. 13: 12). (1) De känna hans nådeskraft till rättfärdiggörelse från synden och hans trofasthet och tålamod med dem, hvari han bevisar sig såsom deras gode herde (Joh. 10: 11—15). (2) Dock är denna deras kännedom blott ett styckeverk; den är väl sann, men ofullkomlig och barnslig (1 Kor. 13: 11, 12). Sålunda är han, ehuru känd, dock ej för dem fullt uppenbar.

c) På den yttersta dagen blir Jesus uppenbar i sin härlighet, så att alla, de otrogna såväl som de troende, skola se honom sådan han är. (1) Han blir uppenbar för de trogna, ty då skola de skåda honom ej blott såsom i en spegel utan ansikte mot ansikte. De få känna honom, såsom de af honom äro kända. (2) Han blir uppenbar äfven för de otrogna, som då skola se honom, som de förnekat, i gudomshärlighet, honom, som de föraktat och motstått, såsom deras allsmäktige domare. Ja, *alla* skola skåda honom; i hans namn skola alla knän böja sig (Fil. 2: 10, 11).

2. *Herrens dag är en uppenbarelsedag, ty då skola alla uppenbaras inför hans domstol.*

a) Ingen skall saknas där, så fördold han än må ha varit i jordens eller hafvets djup. (1) Alla döda skola uppväckas (Upp.B. 20: 13). (2) Ingen skall kunna dölja sig, fastän många skulle önska, att klipporna måtte falla öfver dem.

b) Alla skola uppenbaras; ingen skall kunna undandraga sig räkenskapen eller undfly domen. (1) Här på jorden undandraga sig de flesta att infinna sig inför den domstol, Herren upprättat i samvetet, och där han genom sin Ande ville hålla räkenskap med hvarje människa och uppenbara för henne hennes rätta tillstånd. (2) Men på den dagen skola äfven de mest motspänstiga gripas af Guds allmakt och ställas fram för domen.

3. *Herrens dag är en uppenbarelsedag, ty då skola alla hjärtans anslag och alla gärningar fram i ljuset.*

a) En rannsakning skall äga rum, som skall blotta hvars och ens hela ställning och beskaffenhet, så att äfven den mest förblindade skall blifva uppenbar både för sig själf och alla varelser i himmel och på jord. (1) Rannsakningen, som omtalas i Upp.B.

20: 12, skall sträcka sig till alla gärningar, till hvarje fåfängt ord (Matt. 12: 36, 37) och till hjärtats anslag (1 Kor. 4: 5). (2) Därigenom blir människans hela andliga författning lagd i dagen. Då skall den, som här betraktade sig endast i spegeln af sin egenkärlek, skåda sin rätta andliga gestalt och bäfva tillbaka för den skam, som den drager öfver honom.

b) Då skola äfven de troendes synder och fel fram i ljuset, men endast såsom förlåtna skulder, men därjämte skall om dem framhäfvas mycket godt, som de ha gjort men själfva förgätit, emedan de aldrig därpå förlitat sig.

4. *Herrens dag är en uppenbarelsedag, ty då skall Guds rättfärdighet fullt uppenbaras.*

a) Här i lifvet är Guds rättfärdighet, ehuru verksam, merendels fördold; det synes gå den rättfärdige, som om han den orättfärdiges gärningar gjort, och tvärtom.

b) Guds rättfärdighet är ock af få erkänd; Guds lag aktas ej; man lefver, som om ingen Gud funnes.

c) Men på den dagen skall Guds rättvisa blifva uppenbar på ett sätt, som skall för hvarje varelse ådagalägga, hvilken skillnad det varit och är mellan den rättfärdige och den ogudaktige, mellan dem, som tjänat Gud, och dem, som icke tjänat honom.

3.

Ämne. **En trogen beredelse för den yttersta dagen.**

1. *På den yttersta dagen skall Herren komma till doms öfver alla folk; till en trogen beredelse för denna dag hörer då, att man låter Herrens Ande dagligen utrannsaka och döma sig.*

2. *Herren skall på den dagen skilja människorna från hvarandra efter deras art, såsom en herde skiljer fåren från getterna; därföre hörer det till en trogen beredelse för den dagen, att man skiljer sig från de gudlösas hop och allt orent väsen* (Ps. 1: 1).

3. *Herren skall på sin dag fälla en dom till evigt lif och en dom til evig fördömelse; därföre hörer det till en trogen beredelse för den dagen, att man alltid är angelägen att vara befunnen i Kristus, och att man i hans kraft med tålamod i goda gärningar söker härlighet, ära och ett oförgängligt väsen* (Rom. 2: 7).

4.

Ämne. **Skola vi väl på domens dag blifva ställda på den högra sidan?**

1. *Några säga: »Utan tvifvel», under det det dock är alldeles visst, att om de förblifva det de äro, så skola de blifva ställda på den vänstra sidan; det gäller att förstöra deras falska säkerhet.*
2. *Andra säga: »Jag vet icke», och föra ett jämmerligt, eländigt lif; det gäller att föra dem till visshet.*
3. *Ännu andra säga: »Jag är viss»; det gäller att förmana dem att vara trogna intill döden, att ingen må taga deras krona.*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

Tjugusjunde söndagen efter trefaldighet.

Den 27 söndagen är visserligen till namnet den sista söndagen i kyrkoåret, men i verkligheten blir den det aldrig. Ty då, som dock sällan inträffar, trefaldighetstiden innefattar 27 söndagar, flyttas perikopen på den 26 söndagen till den 27, hvars evangelium i stället flyttas tillbaka till förstnämnda söndag. Hvilken idé i kyrkoåret den 27 söndagens perikop framställer, är lätt att finna. Det är nödvändigheten af att vaka och att öfva trohet i användande af undfången nåd, om man, trots en god början, ej till slut skall gå förlorad. Samma maning gifva oss de bägge nya texterna, och den är ju synnerligen passande näst före den söndag, hvars evangelium ställer oss den yttersta domen för ögonen. Men någon särskild mening måtte dock ligga däri, att liknelsen om de tio jungfrurna med sitt betonande af vaksamhetens nödvändighet under Herrens dröjande är förlagd till efter domsöndagen. I afseende härpå må Nebes ord (Die ev. Perikopen des Kirchenjahres, 2 Aufl. sid. 485) anföras: »Vi stå med denna perikop icke blott vid slutet af den eskatologiska kretsen utan öfverhufvud vid slutet af kyrkoåret. Denna sista omständighet förklarar valet af detta skriftstycke. Enligt Matteus' framställning utgör denna liknelse icke slutet af Herrens eskatologiska tal; detta ha vi hört i den näst föregående perikopen. Den evangeliska kyrkan har, då hon lät dessa bägge texter byta plats, säkerligen icke velat förbättra anläggningen af Jesu föredrag; hon har därvid följt ett helt och hållet praktiskt intresse. Med kyrkoåret slutar icke kyrkans historia: vi vandra ur det gamla nådesåret in i ett nytt; vi stå nu åter vid en sådan gränslinie och hafva åter kommit slutet

på allting ett steg närmare. Vår perikop passar nu förträffligt för denna söndag; att åter ett nytt år kommer, och icke genast änden inträder, det kunde göra oss lättsinniga och tröga. Därföre heter det i dag: »Vaken!» Vår lefnadstid, hela kyrkans tid är ingenting annat än ett väntande på Herren, ett utgående till hans möte. Så kastar denna liknelse både framför sig och bakom sig ett klart ljus.»

Text: Ev. Matt. 25: 1—13.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. ***Τότε***, *då*, näml. vid den tidpunkt, som i det föregående kapitlet är angifven, eller tiden närmast före Herrens tillkommelse till domen, »varder himmelriket likt tio jungfrur.» Himmelriket är här Herrens församling, sådan hon ter sig i sin väsentliga åtskillnad från världen, således icke kyrkan såsom folkkyrka utan såsom samfundet af de troende. Ty jungfrur äro alltid i skriften bilder af renhet (Upp.B. 14: 4). Tiotalet (Mysterium habet numerus. Bengel) är fullhetens och fulländningens tal, det allt sammanfattande, det allt i sin fulländning framställande talet. Här således en beteckning för kyrkan i totaliteten af hennes troende medlemmar, troende, men icke i den meningen, att alla, trots all likhet för öfrigt, skulle vara lika andligt vederhäftiga. — — Liknelsen är tagen från bröllopssederna hos judarne, dock med den olikhet, att då vanligen brudgummen, följd af sina vänner, kom att från hennes föräldrars hus hämta bruden till sitt hem, där bröllopet skulle stå, så föreställes han i liknelsen komma till brudens hem för att där fira förmälningen. I stället således för att hämta bruden blir han själf hämtad till bruden, hvars tärnor med brinnande facklor hafva att gå honom till mötes och ledsaga honom och hans följe in i brudhuset. — Att här icke talas om bruden, som eljest plägar afbilda just församlingen, utan denna framställes under bilden af brudtärnorna, det har sin grund i syftemålet med liknelsen. — Med all den likhet, som äger rum mellan de tio jungfrurna, finns dock en väsentlig olikhet.

V. 2. »Fem (detta tal synes ej ha någon annan betydelse än: några) voro visa och fem fåvitska». De senare klandras

icke för någon egentlig synd, som om de vore bilder af groft ogudaktiga människor (de voro *jungfrur*), fastmera äro de förvillande lika de fem visa. Ingenting af det, dessa hafva, synas de sakna; likasom de hafva de lampor i sina händer; deras lampor äro ej heller alldeles utan olja, och de gå ut mot brudgummen m. m. Men de äro med allt detta dock *fåvitska*, oförståndiga eller obetänksamma, och detta kommer att stå dem dyrt. Hvari deras dårskap består, synes af

V. 3, 4. De togo nämligen ej mera olja med sig, än hvad som kunde hålla lamporna brinnande en kort stund, under det att deras medtärnor dessutom medförde ett reservförråd af olja i särskilda käril. Däraf framgår, att de fåvitska aldrig tänkt sig, att brudgummen möjligen kunde dröja, hvaremot de visa med stor omtänksamhet förberedt sig äfven på denna omständighet. — Huru ha vi nu att tyda dessa bilder? Tvifvelsutan så, att med de fåvitska jungfrurna förstås människor, hvilka ha gjort en början till sann kristendom, gått ut från världen och vändt sig med mer eller mindre liflig astundan till Herren. Men de ha tagit saken ytligt. Guds verk hos dem har aldrig fått gå på djupet. Sedan de erfarit något af nådens ljuflighet och kraft, stanna de, såsom allt nu en gång för alla vore väl beställdt, och de ingenting annat hade att göra än lefva på de erfarenheter, de gjort. Hos de visa jungfrurna åter är rena motsatsen till detta lättsinne.

V. 5. Brudgummen dröjde. Han kom icke på den af såväl de visa som fåvitska jungfrurna tänkta tiden. Där stå de nu vid vägen, tiden blir dem lång, de blifva trötta, sömnen smyger sig på dem, och oförsedt äro de alla inslumrade, vare sig sittande på vägkanten, eller sedan de ingått i någon vid vägen liggande boning. — Här har Herren tydligt förkunnat, att hans tillkommelse skall dröja, likasom uppskjutas tid efter tid, och hela kyrkans historia är, från en sida sedd, historien om detta dröjande. Han har dröjt, och han dröjer ännu, trots det, att man så ofta menat, att hans ankomst varit omedelbart förestående. Dock vill han, att hans församling alltid skall vara såsom en väntande, skall vandra inför honom såsom den snart kommande. Och hon har

väntat. Särskildt under svåra brytningsperioder har denna väntan varit liflig och understundom stegrats till svärmeri. Man har varit säker på tid och stund, då Herren skulle komma, och hade han kommit just då, då hade alla de väntande nog haft sina lampor i ordning. Men han kom ej, och de tecken, som man trodde utmärka hans ankomst, upphörde. Då visade det sig, att det med många af de väntande icke var så synnerligt väl beståldt. Andlig dufvenhet och slapphet aflöste den förra ifvern; den stora »väckelsen» i församlingen gaf rum för indifferentism och världsväsen. Så i kyrkan, så ock med många enskilda, hvilkas lif företer den sorgliga anblicken af ett hastigt uppflammande, åtföljdt af ett sjunkande, som slutligen går till fullkomligt utslocknande.

Vv. 6, 7. »Vid midnattstid», således så sent, att under vanliga förhållanden ett sådant dröjsmål aldrig brukar förekomma. »Anskriet» sker väl af brudgummens följeslagare. — När Herren kommer, är det midnatt på jorden. Mörker, synd och ondska ha tagit öfverhand. Guds församling, reducerad till ett ringa antal af troende, är utmattad af det långvariga betrycket och det skenbart fruktlösa väntandet samt har gripits af en sömnens anda, som gifver berättigande at Herrens ord: »När människosonen kommer, månne han skall finna tro på jorden?» (Luk. 18: 8). — »Anskriet» vid Herrens ankomst torde bestå i alla de plötsliga skakningar, såväl inom naturens som andens värld, hvilka alla ovedersägligen förkunna, att Herren är nära. Detta blir en genomgripande väckelse för församlingen att stryka sömnen ur ögonen och hasta sin Herre till mötes. Anskriet ljuder ej heller förgäfves, ty hastigt fara jungfrurna upp ur sin slummer, gripa sina lampor och tända dem. Så skall ock vid Herrens ankomst hans nedtryckta församling vakna upp, likasom få nytt lif och göra sig redo att mottaga den kommande. Åter tändas trons och kärlekens facklor, och de lysa såsom det enda ljuset i världsnatten mot Herren. Och äfven de fåvitska jungfrurna, de skentroende, gripa sig beställsamt an för att blifva brinnande i anden. Men nu visar sig den väsentliga skillnaden mellan dem och de visa.

V. 8. »Deras lampor slockna.» Oljan i dem är förtärd, och de ha intet förråd med sig. — En bild af det ändtligen skingrade själfbedrägeriet. Vid denna afgörande stund blir för dem uppenbart, att de byggt sin salighetsbyggnad på sanden. De sakna den äkta trons lif, Guds Andes kraft förnimma de ej, räddhåga aflöser den förra lättsinniga frimodigheten, de känna sig rådlösa, det är mörkt och eländigt inom dem, och alla försök att skrufva upp sig till något, som kunde se ut som andlig kraft, misslyckas. Hjälpen söka de då hos sina trossyskon; de skola då med sin tro och kärlek ej blott stödja dem, de skola fastmer gifva dem däraf. Huru? Därom torde de i sin förvirring ej göra sig några klara föreställningar; kanske de tänka på den troende förbönen. Men deras försök är fruktlöst.

Vv. 9, 10. *ἀπεκρίθησαν κτλ.* Dessa ord få icke pressas. De höra till liknelsens staffage, och alla försök att finna den adekvata motsvarigheten inom det andliga måste misslyckas. De uttrycka endast, att på den dagen hvar och en måste stå för sig själf. Och skall hänvisningen till »dem, som sälja», hafva något att betyda, så måste det vara en maning att göra hastig bättring. De visa, = de sant troende, kunna så mycket hellre härtill mana, som de icke äro några domare och hvarken få säga till någon: »Det är för sent!» eller uppgifva kärlekens hopp, att räddning äfven i sista stunden kan gifvas. — Men det *är* för sent, ty de fåvitska äro icke tillstädes, då brudgummen kommer; de hafva alltså icke hunnit förskaffa sig den nödiga oljan, = bättring vid domens inbrytande omöjlig. Nådatiden är slut. Herrens ankomst är så plötslig, att den ej lämnar tid till omvändelse, hvilken ock, psykologiskt sedd, är omöjlig. Därom vittnar lika mycket de fåvitska jungfrurnas förskräckelse som deras anspråk på delaktighet i bröllopsglädjen (v. 11). — De sant troende åter (de visa jungfrurna) mottaga Herren med jubel och få med honom ingå i hans glädje. — »Dörren tillstängdes»; intet tillträde till himmelen mer.

Vv. 11, 12. *ὕστερον*, sedan, nämligen sedan dörren var stängd, kommo de fåvitska och begärde med ångestfull ifver

att blifva insläppta. Det omtalas ej, huru det gått med deras försök att skaffa sig olja. Antagligen har därmed förhållit sig så, att de sprungit omkring i den mörka natten för att hos någon erhålla, hvad de behöfde, men icke lyckats. De hasta då tillbaka till brudhuset i hopp, att det skall stå öppet för dem. Då de finna dörren stängd, begära de under ett ifrigt klappande och i en ångest, som ej är fri från pockande, att blifva insläppta. — I hvad mån detta allt skall få sin motsvarighet på Herrens dag, är icke möjligt att afgöra. Parallelställen äro Matt. 7:22 f. och Luk. 13:24—27, där det talas om sådana, som på grund dels af Herren bevisade förmenta tjänster, dels af ett nära yttre förhållande till honom under hans kötts dagar förgäfves skola begära en plats i hans rike. — ἀμήν, sannerligen, ett bekräftelseord, utvisande allvaret och oåterkalleligheten af det sagda. »Jag känner eder icke» nämligen såsom dem, hvilka höra till brudjungfrurna vid mitt bröllop. — Ett gripande vittnesbörd om, att Herren vill ha *hela* människan och icke blott den eller den sidan af hennes varelse.

V. 13. Liknelsens tillämpning; en maning, gällande för alla människor under alla tider. Huru nödig vaksamheten är, framgår af de många ställen, som innehålla de allvarligaste förmaningar därtill: Matt. 24: 42, 44; Mk. 13: 33, 35; Luk. 21: 36; 1 Kor. 16: 13; 1 Petr. 5: 8; Upp.B. 16: 15; (jfr Sv. Ps.B. N:o 210).

Endast den i sanning med Herren förenade människan, som ända till slutet under stadig vaksamhet hämtar förnyad nåd af Kristi fullhet, skall bestå på den dagen, som skall blotta allt skenväsen, äfven där det varit som mest fördoldt, detta är den lärdom vår perikop lägger oss på hjärtat.

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Det finns icke blott namnkristna, hvilkas köttsliga sinne uppenbarar sig i ett lefverne efter denna världens sätt; det finnes ock inom de troendes krets och af en förvillande likhet med rikets äkta barn skenkristna, som under hela nådatiden kunna behålla utseendet af att taga kristendomen på allvar. Det är ock ingen ringa ting att höra till dem, hvilka Herren liknar vid jungfrur.

Att ha lämnat den breda vägen, att hålla sig till och älska de heligas samfund, att hafva sinnet riktadt uppåt i väntan efter Herren, det är dock något stort och i alla händelser en god början till en vandring på frälsningens väg. De flesta, som bära det kristna namnet, skicka sig helt annorlunda; hos dem utvisar deras uppenbara syndaväsende, hvars andas barn de äro. Och likväl, äfven bland den jämförelsevis ringa hop, som synes framför allt söka Guds rike och hans rättfärdighet, står för ingen del allt rätt till. Där finnas fåvitska jungfrur i deras krets, hvilka berömma sig af att äga den visdom, som är ofvanefter (Jak. 3: 17). Litet obetänksamhet och ovarsamhet, någon ytlighet och brist på nykterhet, någon lättvindighet i sättet att umgås med det heliga, detta aktar man icke såsom synnerligt farliga saker. Man är ju ändå så uppriktig, man älskar ju Frälsaren, man har sin lust i allehanda andliga öfningar och åtgöranden, en lampa har man ju ock i sin hand, och till Herrens möte synes man göra sig i ordning. Skall då detta ej vara nog? Blifva ej dessa varmhjärtade själar frälsta, hvem skall då blifva bärgad? Men det torde vara rådligast att ej så hastigt afgöra den saken. Den är för viktig för att tagas lätt; här är för mycket att förlora eller vinna för att låta allt gå hän så där på ett ungefär.

Vv. 3, 4. Att, som det heter, lefva för dagen, det kan visserligen under särskilda förhållanden vara ett glädjande tecken till en barnslig tro på Guds faderliga omsorg. Men att ha ett så ringa förråd i huset, att det icke ens räcker för den närvarande dagen, och likväl mena, att det skall förslå för all framtid, det är dock en dårskap, som dömer sig själf. Så tänker och handlar man ej heller i lekamliga ting. Man känner åtminstone sin fattigdom och brist, och om man ej ser någon utväg till framtida försörjning, så, om man eljest har någon tro till Gud, beder man, att han i sin barmhärtighet ville förläna dagligt bröd. Men just på motsatt sätt handla de, som förtjäna namnet fåvitska jungfrur. De ha mottagit ett litet andligt förråd, de ha haft allehanda lifliga intryck af sanningen och kanske erfarit något, som de kalla för Guds Andes vittnesbörd med deras ande, att de äro Guds barn, och så ha de slutit sig till den hopen, som högtid håller, och både räkna sig själfva och räknas af andra till dem, som med brinnande lampor hasta brudgummen till mötes. De mena sig redan vara så godt som vid målet; de äro ju »frälsta»; det återfunna fåret hvilar tryggt i herdens famn; han vakar ju öfver det; det behöfver blott fasthålla

vissheten om hans vård och trofasthet, och allt skall gå väl. De ha nog, dessa fåvitska jungfrur, och behöfva intet. Därföre akta de ej nödigt att bedjande tränga allt djupare in i Guds ord, att med ett alltjämt törstande hjärta skynda till och dricka af det lefvande vattnet, att oupphörligt fylla ny olja på sina troslampor. Därföre att de haft mat för sina själar för en dag, mena de, att de ha föda för ett helt långt lif, därföre att de en gång ätit och blifvit mätta, handla de så, som om de icke behöfde dagligen äta för att undvika hunger och hungersdöd. Med ett ord, de ha tagit Guds nåd fåfängligt. Under det att de flitigt märka till, hvad evangelium förkunnar om den oförskylda nåden och gärningarnas oduglighet inför Gud, så vända de blicken bort från hvad ordet betygar om nödvändigheten att med trohet bruka denna nåd, att gräfva allt djupare, att kämpa, vaka och bedja, att löpa rätt, att taga vissa steg med fötterna, att flitigt ockra med det undfångna pundet, att det måtte afkasta något till Herrens ära, och att så umgås med Kristus, att han vinner en verklig gestalt i själen. Så äro de fåvitska jungfrur, fåvitska byggningsmän, som uppföra sina hus på sanden utan grundval (Matt. 7: 26, 27), ljumma själar trots allt yttre löpande (Upp.B. 3: 15—17). — Huru annorlunda med dem, som Herren framställer under bilden af de visa jungfrurna! Här är grundlighet, allvar, sedlig tukt, stadig hunger och törst efter rättfärdighet och samlande af inre skatter under ett sådant fördjupande, i Guds ord, som är förenadt med allt noggrannare lydnad för detsamma. Under allt detta äro de för ingen del »lagiska». Såsom verkliga »jungfrur» förena de med hjärtats renhet en frigjord ande, Guds kärlek är deras själars element.

V. 5. Herren dröjer; visserligen icke, om saken betraktas från evighetens synpunkt, men väl finner den stridande och Herren väntande församlingen tiden lång; dröjsmålet synes ju utspinnas på ett sätt, som frestar till otålighet och klagan. Och hvarföre dröjer han? »På det att hans sal måtte blifva full» och till församlingens pröfning och luttring. Förr än hela antalet af de utkorade ingått i Guds rike, *kan* Herren ej komma; hans bekännares tro *måste* pröfvas och befinnas profhaltig, innan han kan taga dem till sig. Och dröjsmålet är i sanning pröfvande för hans folk. Aftonen kommer, natten inbryter och ändock höras icke hans fotsteg. Kyrkans trångmål blir allt större: yttre och inre nöd, växande frestelser, öfverhandtagande ondska i världen, och till förlossning synes intet tecken. Då blir anden

matt, bönelifvet hotar att torka ut, köttets tröghet tynger med allt större kraft, och så slumrar man småningom och omärkligt in. Dock, vid de sofvande jungfrurnas sida stå deras lampor och vid de visas därjämte oljekärl. Och från Herren ha dessa senares hjärtan ej vikit bort; deras sömn härflyter lika mycket af stor bedröfvelse som af trötthet, likasom lärjungarnes sömn i Getsemane. I det yttre skilja sig ej heller de fåvitska från de visa, men i det inre är skillnaden så mycket större. Hade brudgummen kommit genast, då hade denna olikhet ej kommit i dagen, men just därföre dröjde han, att den skulle blifva uppenbar. — I det enskilda förnyar sig samma förhållande alltjämt. Om mången gäller, att om Herren kommit och tagit honom härifrån vid början af hans kristendomslopp, skulle han, åtminstone i människors tanke, varit bärgad, men då han fick lefva ett långt lif med dess många försökelser, så blef det annorlunda. Sedan den första andliga lifaktigheten försvunnit, och köttets tröghet i stället alltmer betungade anden, när därunder de mångfaldiga världsbestyren och omsorgerna snärjde själen i sina garn och ihärdiga motgångar eller kanske stor framgang i det jorden tillhörer sällade sig därtill, dà slumrade han in, och hans sömn blef den andliga dödens. Men den på olja tomma lampan, kristendomens form, hade han kvar, och fortfarande sällade han sig till dem, som väntade Herren. Så gick det, tills profvet kom.

Vv. 6—8. Vid midnatt kommer brudgummen, således på den tid, då mörkret och sömnen äro som djupast på jorden. Han kommer plötsligt och, ehuru väntad, kommer han dock oväntadt. Hvilken rörelse blir det ej bland hans lärjungar, då anskriet höres! Alla, de visa såväl som de fåvitska, stå upp och göra sig redo. Så ock när för den enskilda människan det kanske länge fördröjda dödsbudet kommer. Då vaknar hjärtat ur slummern, och man bereder sig för den stora flyttningen. Ur de rättsinnigas inre uppväller med ny kraft den en tid matt flytande andliga källådran, och under kroppens tilltagande svaghet klarnar själens lif i Gud, låt vara, att det ofta icke aflöper utan en sista siktning och fejning, hvarvid själen kan få kämpa i en ångest, likartad den bestörtning, som vid anskriet och det däraf verkande uppvaknandet tvifvelsutan för en stund genombäfvade också de visa jungfrurna. — Annorlunda de fåvitska. Äfven de vilja tillreda sina lampor, men de slockna. Oljan var förtärd, kanske förr än de insomnade. Så blottas vid dödens annalkande mången, som gått och gällt för en rättsinnig kristen,

såsom en otrogen. Det på sanden byggda huset störtar tillsamman för dödens andedräkt. Misströstan, oro och ångest, kanske ock en kall förtviflan intar den förra säkerhetens plats. Ofta inträffar det, att den arma människan i sin rådlöshet vänder sig med förvirrade ängsliga böner till andra, att de skola hjälpa henne med sina förböner, under det hon ej tänker på eller tycker sig hvarken våga eller kunna själf tränga sig fram till nådens tron. Hon synes mena, att de troendes förböner skola ställa allt till rätta för henne. — Förfärliga bekännelse af en döende: »Min lampa slocknar!» Den är uttrycket för en själfdom, hvari hon anteciperar den rättfärdige domarens utslag öfver henne.

Vv. 9—12. För sent! Förgäfves det dåraktiga vädjandet till de troendes hjälp, förgäfves ock de af dödsångesten frampressade trälaktiga ropen om nåd: »Herre, Herre, låt upp för oss!». »Jag känner eder icke.» Hvilken jämmer! »*Jungfrur*» uteslutna från bröllopssalen, dessa, som dock syntes ha bekänt Herren och räknats till dem, hvilka skuddat världsdammet af sina fötter! Det är i sanning en ända med förskräckelse — icke blott för dessa olyckliga själfva, men i den meningen för oss alla, att vi väl må förskräckas för möjligheten att få dela deras lott. — I dag, i dag se till, om du har olja i din lampa, och om du med ett tillräckligt förråd däraf vandrar din kommande frälsare till mötes. Märker du, att det står klent till med ditt oljeförråd, så köp ett tillräckligt mått däraf, medan tid är. I dag ännu! O, uppskjut ej beredelsen för Herrens dag!

V. 13. Vi veta icke, när Herren kommer. Blott det veta vi, att vi måste *vänta*, kanske vänta länge, innan anskriet: »Se, han kommer!» ljuder. Och blott om vi äro såsom alltid väntande, alltid föra vårt lif såsom inför hans ögon såsom den, hvilken kommer, och alltid i natten lyssnande efter hans fotspår, skola vi befinnas redo att stå inför honom. Därföre: »*Vaken!*»

Predikoutkast.

1.

Inl. Gal. 3: 3.

Ämne. **En god begynnelse förer icke alltid till ett godt slut.**

1. *En god begynnelse gifver löfte om ett godt slut.*

a) En god begynnelse: (1) att gå ut från världen och dess onda väsen = blifva i andlig mening en jungfru; (2) att sälla sig till Guds folk för att vandra i dess sällskap på rättfärdighetens väg; (3) att skaffa sig icke blott den kristliga kunskapens bekännelselampa utan äfven något af Andens olja, så att lampan kan lysa; (4) att vänta Herren och gå honom till mötes.

b) Det goda slutet: (1) att vid Herrens ankomst vara vaken; (2) att då äga ett rättsinnigt tros- och kärlekslif; (3) att äga en ödmjuk frimodighet; (4) att med glädje mottaga Herren och att af honom blifva införd i hans härlighet.

c) Om detta goda slut gifver den goda början löfte, ty denna början innefattar allt, hvad som är af nöden för att ett godt slut skall nås; (1) man har vaknat upp ur syndens och säkerhetens sömn; (2) man förnimmer Guds Andes verkningar; (3) man går med förtröstan fram till nådens tron; (4) man har börjat söka sitt himmelska fädernesland.

2. *Dock förer icke alltid en sådan god början till ett godt slut.*

a) Emellan början och slutet ligger en väg, som ofta är lång och mödosam, hvadan man behöfver både tillräcklig resekost och mycken uthållighet. (1) För kyrkan var den första pingstdagen begynnelsen, och slutet blir Herrens tillkommelse till domen. För den enskilde är begynnelsen hans omvändelse och slutet döden. Hvilken lång och af mödor och frestelser uppfylld väg ligger ej för kyrkan mellan hennes sedan så lång tid tillbaka gjorda begynnelse och hennes ännu ej upphunna mål. Så ligger ock mellan en människas första omvändelse och hennes död en oftast lång väg, full af frestelser, strid och, såsom det tyckes, fruktlös väntan. (2) Därföre behöfs ett rikligt förråd af andlig resekost, ett förråd af Andens olja, som dagligen måste påfyllas, af lifvets bröd, som oupphörligt måste ätas, af det lefvande vattnet, som ur lifsbrunnen Kristus dagligen måste upphämtas. (3) Af nöden

är ock en aldrig svikande uthållighet och tålamod, ty eljest stannar man och gifver sig utöfver.

b) Den, som iakttager detta, är en vis jungfru och skall befinnas redo, när Herren kommer. (1) Äfven en sådan människa kan blifva slummeraktig och trög vid ett långvarigt väntande under nattens timmar, då tröttheten lätt tar öfverhand; (2) men i hjärtat står det dock rätt till, och det behöfs blott ett väckelserop, för att hon skall stå upp, bemanna sig och stå där med sin klart brinnande troslampa för att möta brudgummen.

c) Men många låta sig nöja med det, som de af Gud undfingo vid sin goda begynnelse, och hinna därföre icke fram till det goda slutet. (1) De äro fåvitska jungfrur, som mena, att det lilla oljeförråd, de äga i sina lampor, skall räcka huru lång tid som helst. (2) De uraktlåta därföre att föröka sitt förråd, taga alltsammans lättsinnigt, alldeles som om deras salighet vore en gång för alla så afgjord, att de ej vidare behöfde vinnlägga sig om att komma väl igenom. (3) Så inslumra de efterhand, men denna sömn är den finare andliga säkerhetens, vanligen så mycket farligare, som den ju plägar vara full af allehanda ljufva, bedrägliga drömmar. (4) Och när då Herren kommer, och de skola rusta sig till att möta honom, då slockna deras lampor, tid till bättring ha de ej mera, och de utestängas från den himmelska bröllopsglädjen.

Har du ens gjort en god begynnelse? Har du icke detta, så kan du naturligtvis icke ha något hopp om, att en gång få ett godt slut. Vakna därföre upp, du, som sofver, att Kristus må lysa öfver dig!

Har du gjort en god början, så tro ej, att därmed allt är afgjordt Du måste ock troget vandra den goda vägen till slut. Icke är skörden säker, därföre att säden börjat skjuta upp i brodd. Haglet, torkan, frosten kan komma och allt slå fel. Var därföre icke fåvitsk utan vis! Lägg dig icke att sofva på dina första andliga erfarenheters kudde, utan far ständigt efter mera nåd! Förblif alltid vaken! Då skall du nå det goda målet.

2.

Inl. Luk. 18: 8 b.

Ämne. **När Kristus kommer, månne han skall finna tro på jorden?**

1. *Herren kommer, men hans ankomst dröjer, och de, som vänta honom, tycka ofta, att han dröjer för länge; däraf frestelser till otro.*

2. *Herren kommer den stund, man icke förmodar det, och det gör, att många öfverraskas af hans ankomst utan att för den vara beredda.*
3. *Då märkes icke mycket sann tro bland människorna; t. o. m. de visa jungfrurna sofva.*
4. *Hos dem skall Herren dock finna tro, men endast hos dem. På jorden är midnattsmörker i otro och rådande syndaväsen, och af den tro och gudsfruktan, som finns, skall mycket befinnas vara sken. (De fåvitska jungfrurna).*

3.

Ämne. **Hämta förstånd af vittnesbördet om Herrens tillkommelse!**

1. *Herren kommer för att göra slut på denna världens väsen; hämta däraf det förståndet, att du går ut från denna till undergång dömda värld; blif en »jungfru»!*
2. *Herren kommer till salighet för dem, som vänta honom; hämta däraf det förståndet, att du väntande går honom till mötes!*
3. *Herren kommer, men hans ankomst dröjer; hämta däraf det förståndet, att du förser dig med ett tillräckligt förråd af Andens olja, på det att din lampa må kunna brinna, då timmen för hans ankomst ändtligen slår!*
4. *Herren kommer och vill blifva mottagen af vaksamma och vakande tjänare; hämta däraf det förståndet, att du kämpar mot frestelserna till sömn, på det att du må vara redo till hans möte!*

4.

Ämne. **Hvem kan man räkna till de visa jungfrurnas krets?**

Den, som

1. *stadigt väntar Herren, vandrande i ett himmelskt sinne,*
2. *hyser ett rätt misstroende till sig själf, och därföre vandrar i gudsfruktan* (1 Petr. 1: 17),

3. *omtänksamt sörjer för, att han måtte ha ett tillräckligt mått af Andens olja i sin tros lampa, och därföre hämtar nåd för nåd af Kristi fullhet,*

4. *aktar allt för skada mot den öfversvinneliga saligheten att få med Herren ingå i hans eviga glädje.*

5.

Ämne. **Upp, Herren till mötes!**

1. *Ett väckelserop.*
2. *Ett förlossningsbudskap.*
3. *Ett skräckinjagande rop.*

De årliga mindre högtidsdagarne.

(Kyrkliga åminnelsedagar).

Fem mindre högtidsdagar firas i vår svenska kyrka, nämligen kyndelsmässodagen, Marias bebådelsedag, Johannes döparens dag (midsommardagen), mikaelidagen och allhelgonadagen. Af dem firas dock den förstnämnda och de tvenne sistnämnda på söndag. Ursprungligen firades kyndelsmässodagen den 2 februari, men är nu förlagd antingen till den näst följande söndagen eller, om fastlagssöndagen då inträffar, på den närmast föregående söndagen. Marias bebådelsedag firas den 25 mars, men såsom den såsom en glädjedag ej får firas i dymmelveckan ej heller på någon af påskdagarne, så förlägges den, om den infaller i påskveckan, till palmsöndagen, och, om den först längre fram infaller, till tredje dag påsk. Johannes döparens dag firas den 24 juni, mikaelidagen, som eg. hör till den 29 september, flyttas, såvida ej söndag på den dagen infaller, till söndagen därpå, och samma förhållande äger rum med allhelgonadagen, som ursprungligen var fästad vid den 11 november.

De äro, dessa dagar, åminnelsedagar af personer och händelser, som med Herren och hans verk stå i innerligt sammanhang. Kyndelsmässodagen är sålunda visserligen en mariadag men å andra sidan en fest till minne af Herrens frambärande i templet, där han med innerlig glädje välkomnades af det troende Israel, representeradt af Simeons och Hannas vördnadsvärda personligheter. Sammalunda är ock Marias bebådelsedag också en mariadag, men därjämte erinrar den om inkarnationens stora under. Johannes döparens

dag firas visserligen till minne af Herrens stora förelöpare, men dagens text framhåller ock, huru det gamla testamentets härliga profetior ändtligen i Jesus vunnit sin fullbordan. Mikaelidagen är de heliga änglarnes fest, med syfte att församlingen må erinra sig deras betydelse i Guds rike och sin förbindelse med den himmelska världen. Slutligen framställer allhelgonadagen helgonen, den redan förhärligade skaran af öfvervinnare, såsom manande exempel för den stridande församlingen.

Kyndelsmässodagen.

(Marias kyrkogång).

Kyndelsmässa eller ljusmässa (af candela, ljus) är det namn, som denna söndag erhållit antagligen däraf, att den är ljusinvigningsdag i den katolska kyrkan. På denna dag pläga nämligen de vaxljus invigas, hvilka äro bestämda att brukas vid denna kyrkas gudstjänster, processioner m. m. Marias kyrkogångsdag åter heter den på grund af dagens firningsämne eller Marias uppträdande i templet med det sex veckor gamla Jesusbarnet för att efter lagens föreskrift »bära honom fram inför Herren». Lagen (jfr 3 Mos. 12) föreskref nämligen, att hvarje barnaföderska, som blifvit moder till ett gossebarn, skulle efter sina »reningsdagar» (40 dagar efter nedkomsten) infinna sig i templet för att där frambära det bestämda reningsoffret, bestående i ett årsgammalt lamm och en ung dufva eller turturdufva eller, om hon vore fattig, i två unga dufvor eller två turturdufvor. Vid samma tillfälle skulle gossebarnet, om det vore förstfödt, lösas från förpliktelsen till Herrens tjänst i templet. De förstfödda sönerna voro nämligen enligt den patriarkaliska tidens heliga ordning »de första i offret och de första i riket» (1 Mos. 49: 3), d. ä. innehade stamhöfdingens prästerliga och furstliga rätt, ära och makt. I början efter utvandringen ur Egypten skötte också Israels förstfödde unge män såsom biträden åt Moses gudstjänsten (2 Mos. 24: 5), till dess Herren därtill i stället utvalde Levis stam (4 Mos. 3: 12 f.; 8: 13—19). För att emellertid erkänna Herrens rätt till dessa förstfödda skulle föräldrarne frambära dem inför Herren och erlägga för dem en lösen, utgörande fem siklar för hvarje barn (4 Mos. 18: 16).

Om dessa historiska förhållanden föranledt dagens kyrkliga namn, så hänvisar dock texten äfven och hufvudsakligen till den sanningen, att Kristus, föremålet för det troende Israels hopp och väntan, är såväl detta folks ära som hedningarnas ljus. Detta synes ock vara den idé dagen i kyrkoåret representerar.

Text: Ev. Luk. 2: 22—32.

Exegetiska anmärkningar. V. 22. *αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ*, reningsdagarne. Barnaföderskan ansågs oren; i synd aflas och födes människan (Ps. 51: 7). I sju dagar varade kvinnans orenhet, och i trettio dagar därefter måste hon hålla sig innestängd, om hon födt ett gossebarn, men var det ett flickebarn, så var reningstiden dubbelt så lång. Äfven budet härom åsyftade att väcka, underhålla och fördjupa synd- och skuldmedvetandet i Israel och i sammanhang därmed försoningsbehofvet och längtan efter Israels tröst.

V. 23. *ἅγιον τῷ Κυρίῳ*, heligt åt Herren — Herren tillhörande, afskildt, vigdt och offradt åt Herren till prästerlig tjänst i hans helgedom. Grunden till detta afskiljande af de förstfödda sattes i sammanhang med räddningen ur Egypten, hvilken Herren tilltvang sig åt sitt folk genom dödandet af allt förstfödt bland människor och djur i Egypten, men hvarvid allt förstfödt i Israel skonades. Helgandet af det förstfödda åt Herren skulle dock ej blott vara Israel en påminnelse om denna dom öfver dess motståndare och förtryckare utan ock för dem betyga, att Gud genom denna dom tagit dem till sig, att de tillhörde honom och voro pliktiga att helt hängifva sig åt hans tjänst (jfr 2 Mos. 13: 2; 22: 29; 34: 19; 4 Mos. 3: 13; 8: 17; 18: 15, 16). Men denna tjänst är väsentligen en offertjänst, hvarvid den offrande själf är offret, något, som på ett bildligt och förebildande sätt framställdes i den gammaltestamentliga gudstjänsten. Därföre innefattade de förstföddas helgande, djupare sedt; en deras invigning till den död, som dels är ett offer af egenhetslifvet i försakelsefull lydnad under Guds vilja, dels ock ett

villigt bärande af det synden åtföljande straffet. Så skulle Israel, här representeradt af sina förstfödda, realisera offeridén i hela dess djup. Men de mäktade det icke. Allt stannade också vid symbolen, som dock borde på det kraftigaste för dem betyga själfva den symboliserade saken och verkligheten, på det att de å ena sidan skulle känna sin förpliktelse, sin skuld och sin vanmakt och å andra sidan väckas till botfärdig väntan efter den frälsning, som, beredd för dem och för hela mänskligheten af en, som både kunde och ville förverkliga det sanna offret, med stigande klarhet förkunnades och lofvades dem. Nu var han kommen, som är denne människosläktets förstfödde son, han, som i sanning är den förste i offret och den förste i riket, och han skulle helgas och helga sig för sina bröder efter köttet åt Gud till det offer, som försonade allt, ett offer, som villigt under bärande af världens synder frambars i ett åt Gud i fullkomlig lydnad helgadt lif. Hans frambärande i templet inför Herren var då visserligen, äfven det, närmast ett blott tecken och en symbol, men här låg bakom tecknet och symbolen den stora, saliga verkligheten. Den lösen, som efter lagen för honom erlades, löste honom visserligen från den ceremoniela gudstjänsten i templet, men från hans prästerliga kallelse, från kallelsen att vara Guds lamm och människosläktets öfversteprästen löste den honom icke. Han var Guds helige, helgad och helgande sig för sina bröder åt Gud.

V. 24. Josefs och Marias fattigdom framgår af det, som de offrade. De mäktade icke offra ett lamm och en dufva, utan måste nöja sig med frambärande af fattigdomsoffret.

Anm. Marias kyrkogång har gifvit anledning till den i den kristna kyrkan öfliga s. k. kyrkotagningen. I den romerska kyrkan är denna en ovillkorlig plikt, den reformerta åter har inom sig afskaffat den såsom en kvarlefva af päfvisk surdeg, den lutherska kyrkan ser i den en vördnadsvärd och betydelsefull kyrklig sed, som den gärna ser iakttagen, men hvartill den icke ovillkorligen förpliktar.

Vv. 25, 26. Genom ordet *ἰδού*, se, fästes uppmärksamheten på det, som här omtalas, såsom någonting stort och

betydelsefullt. Simeons möte med Jesusbarnet i templet och hans handlingssätt och tal därvid är också synnerligen märkligt. Han var *δίκαιος καὶ εὐλαβής*, rättfärdig och from; det förra ordet har afsende på hans ställning till Gud, det senare på hans karakter och sinnesbeskaffenhet. Han väntade efter Israels tröst, han hade med hela sin själ lefvat sig in i Guds löften om Messias, i honom hade hans folks innersta åstundan och förhoppningar koncentrerat sig, likasom han ock var en den ädlaste uppenbarelse af äkta israelitisk fromhet. — »Den helige Ande var öfver honom» (icke *i* honom såsom principen för barnaskapets lif i Gud, ty såsom sådan var Anden ännu icke gifven, jfr Joh. 7: 39), den hvilade öfver honom såsom profetians Ande, som för själen afslöjar Guds råd. Han hade af Anden mottagit en inre försäkran, att han icke skulle dö, förr än han hade sett Herrens Kristus. Hos honom skulle således hoppet delvis öfvergå till verklighet; delvis, ty frälsningen genom det barn, han höll i sina armar, fick han tills vidare äga endast i hoppet.

Vv. 27—29. Samma Ande, som uppenbarat för honom, att han skulle upplefva Messias' dag, dref honom till templet, just då Jesu föräldrar framburo sitt barn. Anden *uppenbarar*, *leder* och *drifver*. Han är uppenbarelsens och Herrens kunskaps Ande, han är råds och visdomens Ande, han gifver ljus och lär att använda detta ljus. *καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ* = »och äfven han (Simeon) tog» Jesus i sin famn. Modern hade burit honom i famnen, prästen, genom hvilken han frambars inför Herren, likaledes, slutligen Simeon, och hvad han slöt i sina armar, det visste han bättre och klarare än t. o. m. Maria (obs. hon *förundrade* sig öfver Simeons ord, v. 33). — Simeons sista dagar bevärdigades med ett ljus, som syntes vara såsom de första strålarne af det evighetens ljus, i hvilket man känner, såsom man själf är känd. — *ἀπολύεις*, eg. aflöser du från hans post. Trogen vakt hade den gamle gudstjänaren hållit inför Gud; nu är stunden för hans aflösning inne. — *κατὰ τὸ ῥῆμά σου*, »efter ditt ord»; Herren hade uppfyllt sitt ord, att Simeon skulle få skåda Guds Messias; uppfyllelsen af det med detta ord förenade löftet,

att Simeon skulle få skiljas hädan, när han hade sett Jesus, det vet och känner Simeon också vara sin fullbordan nära.

Vv. 30—32. *σωτήριόν σου*, din frälsning, den frälsning, som beredes af dig. »Inför alla folk», i deras åsyn, näml. genom en uppenbarelse och förkunnelse af frälsningen, som skall sträcka sig till alla folk. Detta yttrande likasom de följande orden, *εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν*, är likasom ett preludium till apostelen Paulus' predikan om kristendomens universalitet. — *δόξαν λαοῦ σου:* det är och skall förblifva Israels ovanskliga ära att ha varit det prästerliga folk, hvarigenom frälsningen förmedlats för vårt släkte, att ha varit den jordmån, ur hvilken telningen af Davids rot (Es. 11: 1) uppspirat.

Perikopens *homiletiska grundtanke* kan så uttryckas: *Simeons trofasta förbidande af Herrens löfte, att han skulle få se Messias, och undfåendet af uppfyllelsen af detta löftes fullbordan, en lefvande målning däraf, huru den rättfärdiges väntan skall varda fröjd, huru det hopp aldrig kommer på skam, som är besegladt genom Guds kärleks utgjutande i hjärtat genom den helige Ande* (jfr Rom. 5: 5).

Homiletiska antydningar. Vv. 22—24. »Lydnad», se där ett väsentligt kännetecken pa Guds helige i alla tider. Såsom det var skrifvet i Herrens lag, så handlade Josef och Maria icke blott, då de framburo sitt barn i templet, utan alltid och allestädes. Och huru betyga icke det gamla testamentets heliga sin lust till Herrens lag (Ps. 1: 2)! Och han, med hvilken Josef och Maria företogo den lydnadshandling, som vår text omtalar, var icke allt hos honom lydnad, ja, intill korsets död (Fil. 2: 8)? — Skrifven i hjärtat är ock Guds lag hos dem, som tro (Ebr. 8: 10), och de ha Guds bud kära. Där ej sådan lydnad finns, finns ej heller någon sann kristendom. Guds rike består icke i ord utan i kraft, och endast den, som gör Guds vilja, består evinnerligen. De, som finna talet om lydnaden för Gud motbjudande, under det att de oupphörligen föra ordet nåd på tungan, visa därmed, att de ej känna honom, som sade: »Om nagon älskar mig, skall han hålla mitt ord; älsken I mig, så hållen mina bud» (Joh. 14: 15, 23). — Inför Herren Gud skulle Jesus frambäras och därvid likasom veftoffras åt honom. Och

honom, den himmelske Fadern, tillhörde han, hans tjänare i fullkomlighet skulle han vara, den af honom smorde öfversteprästen, som skulle å syndares vägnar framträda med offret af sig själf. »Helgad, vigd åt Gud», det stod att läsa redan från första stunden öfver detta barns vagga, och allt hos honom under hela hans lefnad bar vittnesbörd därom, att han var Guds helige. I förhållande till de sina var han därvidlag förstlingen. I honom äro och skola äfven de vara helgade åt Gud, såsom de ock å andra sidan äro Guds förstlingar af människosläktet. Därföre vare det oss alla angeläget, att på våra pannor måtte stå detta: helgade åt Gud, att våra personer och vår umgängelse tala om, att vi äro detta, så att människor, med hvilka vi komma i beröring, må erfara, att en helighetens ande utgår från oss. Så och så allena skola vi framstå såsom Jesu Kristi egna, såsom människor, hvilka äro en ande med honom. Låtom oss taga till hjärtat det ordet, att den, som icke har Kristi ande, han hörer honom icke till (Rom. 8: 9).

V. 25. Hvad Messias' ankomst i köttet var för Israel, det är hans tillkommelse i härlighet för nya testamentets trogna. Fanns en rättfärdig och from man i Israel, så kännetecknades han däraf, att han, såsom Simeon, väntade efter Israels tröst. Sammalunda angifver ock den heliga skrift det såsom ett kännetecken på Jesu rätta lärjungar, att de vänta Herren af himmelen (jfr 1 Kor. 1: 7; Fil. 3: 20; 1 Tess. 1: 10). Var således Israel ett *hoppets* folk, ett folk, som, för så vidt det var sin Gud troget, lefde i det kommande och däraf hämtade kraft till tålamod och trohet i sin Guds tjänst, så äro ock de kristna icke mindre ett hoppets folk, kännande sig här såsom gäster och främlingar, och långt ifrån att vänta, att denna värld så småningom skall förklaras till Guds rike i fullkomlig mening, tillförse de sig detta rikes upprättande endast på gruset af den n. v. världen. Det ligger därföre en viss sanning i det påstående, som såsom en förebråelse göres mot kristendomen, att den är så uteslutande en religion för evigheten, att den lämnar den n. v. världen alldeles ur sikte. I sitt framhållande af vårt släktes syndfullhet och omöjlighet att här på jorden komma till någon fullkomlighet, i sina fordringar på själf- och världsförsakelse och i sitt betonande af alla de synliga tingens fåfänglighet, visar den sig fientlig mot och hinderlig för ett kraftigt arbete för befordrande af välstånd och jordisk lycka och i allmänhet till all utveckling. Ja, så säger man. Nu är det ju ock så, att Kristus kom för att försona världen med Gud

och att stifta ett rike af öfverjordisk art, hvars medlemmar ha att betrakta himmelen såsom sitt rätta hem och alltså att söka det, som är ofvan, och icke det, som är på jorden. Han kom alltså ej såsom en reformator af våra sociala och politiska förhållanden, icke för att lära oss, huru vi bäst skulle kunna underlägga oss naturkrafterna och gå framåt i kultur m. m. Han hade icke ett ord för, huru vi bäst skulle kunna inrätta oss här i världen, han varnade för rikedomens svek och kallade penningen en orättfärdig mamon. Och dock, endast de länder och folk, som antagit kristendomen, ha blifvit bärare af kultur och framåtskridande i alla riktningar. Huru förklara detta, äfvensom att då kristendomen ännu i dag vinner fäste hos ett rått och vildt hednafolk, så förändras allting; milda seder, hyfsning, ett ordnadt samfundslif och kraftig materiel utveckling aflösa den förra råheten och vildheten? Saken är den, att då Kristi Ande kommer till välde i en människa, så höjes hela hennes inre lif, hennes naturliga gåfvor och krafter likasom frigöras, hennes intelligens lifvas, och hon blir, i samma mån hennes vilja absolut bindes vid Gud, fri gentemot allt skapadt. Hennes herravälde öfver naturen grundlägges på detta sätt och vinner allt större utsträckning. Arbetet adlas, och människoanden har kommit i en rörelse, som uppenbarar sig i ett energiskt verkande inom alla områden. Sålunda, *just genom att lösgöra människan från timlighetens och det förgängligas träldom eller genom sin öfverjordiskhet, sin evighetsnatur* har kristendomen fört och förer till all verkligt sund utveckling och allt äkta framåtskridande också i allt hvad detta lifvet angår. Tag bort kristendomen, låt materialismen komma till fullt herravälde i de civiliserade länderna, och deras kultur skall förlora sin bärande grund, och med sedlig upplösning skall ett barbari inbryta, som icke gifver de råa hednafolkens efter. — Men med allt detta, den omgestaltning af alla yttre förhållanden till ett bättre — en omgestaltning, som skulle vara mycket grundligare, om kristendomen toges mera på allvar, än fallet beklagligen är — är dock blott ett påbröd, ett plus af jämförelsevis ringa värde mot kristendomens egentliga välsignelse. Ty den är själarnes frälsning från synd och delgifvandet af det eviga riket. Aldrig skall därföre den kristnes själ finna ro i det, som är nedanefter, med dess vansklighet och förgänglighet. Uppåt sträcker sig hans Ande och framåt mot fullbordandet af Guds löften om evigt lifs härlighet, och endast i hoppet därom är han salig. Han är icke blind eller känslolös för den trefnad och yttre lycka,

den mildring af lifvets ofta tunga villkor och den skönhet, som kulturen åtminstone delvis medför, och i allt det *verkligt goda* därvidlag ser han tacksamt en Guds gåfva, men ännu djupare känner han tomheten af det världsligt lysande, och om farorna att däraf förblindas är han fullt medveten. Och sålunda vandrar han i Herrens fruktan, vakande och bedjande, på det att han måtte en gång blifva delaktig af sitt hopp.

Vv. 26—28. Att se döden, innan man har sett Herrens Kristus, det är att af döden blifva uppslukad. Vill du därföre undkomma döden, så se till, att du, innan den svåra och stora skilsmässans stund kommer, har lärt känna din frälsare och genom honom blifvit befriad från dödens udd. Och lång väg har du ju icke att gå för att finna honom. Han mötte dig redan i din medvetslösa ålder och välsignade dig med sitt dops nåd; han möter dig i templet, där hans ord förkunnas och hans sakrament förvaltas, han är hos dig i din kammare, då du böjer dina knän i hans namn, han talar till dig genom den heliga skrift och genom sin Andes verkningar på ditt hjärta. Omfamna honom med din tros armar, och släpp honom icke, så skall äfven du en gång kunna gå hädan i frid!

Vv. 29, 30. Ja, frid i döden; hvem skulle icke vilja ha den, hvem skulle i den stunden, när allt brister, ej vilja ha fast mark under sina fötter? Sök då friden och far efter honom, där han finns, hos honom, som på sitt kors dödade fiendskapen mellan Gud och oss och därigenom är vorden vår frid. Guds frid *med* oss måste blifva hans frid *i* oss och åstadkomma *vår frid med honom* i en ny och till hans tjänst villig ande. Så blir det väl med oss, och vi hafva en fast grundad trygghet mot allt, som kan möta oss, äfven gentemot det fruktansvärdaste af allt, synden och döden. — »Efter ditt ord» — det ord, som Simeon undfått af Herrens Ande, då han mottog försäkran om, att han icke skulle se döden, förrän han hade sett den utlofvades ansikte. Det ordet hade alltså visat sig vara ett fast ord, och fast och pålitligt skall hvarje Guds ord visa sig för hvar och en, som tror. Vid slutet af sitt lopp skall han med Simeon kunna bekänna: »Allt har gått mig efter ditt ord, Herre; intet af dina löften har fallit till jorden». Men också måste han i likhet med Simeon under kanske en lång lefnad nöja sig med blotta ordet och löftet och lära sig tro utan att se. Det gäller att vänta och att hålla ut i väntan, till dess Herrens stund kommer, och han låter oss skåda, hvad vi trott

uppå. Då skola alla moln skingras och alla de gåtor, med hvilkas lösning vår ängestfulla tanke förgäfves mödat sig, lösas. Då skall det visa sig, att tron hade rätt, och att allt gått efter Guds ord.

Vv. 31, 32. »Inför alla folk», intet undantaget. Alla skola åtminstone i den meningen få se Guds frälsning i Kristus, att den genom evangelium blir dem målad för ögonen och dem erbjuden. Ty Gud är hedningarnes Gud likasom judarnes, och Kristus är hedningarnes ljus likasom judarnes ära. Och har ej Simeons profetia visat sig vara sann? Där vandra ju sedan århundraden millioner hedningar i det i Kristus tända lifvets ljus, och den fruktansvärda vanära, som hvilar öfver Israel, där det såsom ett förbannadt folk lefver i förskingring, hatadt af de folk, bland hvilka det bor, och hatande dem tillbaka, bevisar den ej mer än allt annat, att den af dem förkastade Jesus af Nasaret var deras ära? Ty deras vanära härflyter ju endast och allenast däraf, att de förkastat honom. Och skammen, som nedtrycker dem, skall icke borttagas från deras hufvuden, så länge de förblifva i sin otro. Men när de omvända sig, täckelset borttages från deras ögon, och de ändtligen få se, hvem det var, som de stungo, då skall dem gifvas en upprättelse, som åter skall framställa dem såsom nationernas förstfödda, såsom nationernas ära.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Den rättfärdiges väntan.**

1. *Hvarpå den rättfärdige väntar: på uppfyllelsen af Guds löften.*

a) Guds löften gå ytterst ut på meddelandet af det eviga lifvets fullhet. I dem inbegripas då (1) löftena om syndernas förlåtelse i Kristi blod såsom detta lifs grundläggning här på jorden; (2) löftena om Andens och barnaskapets gåfva till gemenskap med Gud; (3) löftena om nåd till den helgelse, utan hvilken ingen kan se Gud; (4) löftena om bevarande och tillväxt i tron ända till nådatidens slut, då evigheten inbryter.

b) Af dessa löften har den rättfärdige delvis undfått uppfyllelsen, nämligen af dem, genom hvilkas delaktighet han just blifvit rättfärdig för Gud. (1) Han är genom tron delaktig af syndaför-

låtelsens nåd och rättfärdiggjord inför Gud. (2) Han är delaktig af barnaskapet och Andens förstling och står i gemenskap med Gud.

c) Han väntar fullbordandet af Guds löfte om det eviga lifvets arf. (1) Han väntar (hoppas), att Gud skall i honom fullborda det i honom begynta goda verket, förläna kraft till seger öfver frestelserna, hjälp i nöden, framgång i helgelsen och fasthet i tron. (2) Han väntar förlossning i en salig död, en härlig uppståndelse och en evig salighet till kropp och själ i himmelen.

2. *Huru han väntar: i tålamod under brukande af all flit i den förelagda goda kampen.*

a) Han väntar med det stilla tålamod, som är af nöden, då fullbordandet af Guds löften synes dröja. (1) Guds löften synas fördröjas: hans verk i själen går långsamt framåt, ja, understundom synes det gå tillbaka; daglig strid men ringa förnimmelse af seger; hjälpen i nöden synes ibland vilja uteblifva; tron synes vackla i st. f. att bli allt starkare. (2) Då behöfs ett tålamod, som gör, att man icke förtröttas i bidandet efter Gud, i bönen, i striden, i undergifvenheten, i fasthållandet af Guds löften.

b) Han väntar, men icke i andlig orkeslöshet utan under fortfarande flit i löpandet på Herrens väg. (1) Den rätta väntan innefattar visserligen inre stillhet och samling men icke ett dådlöst, sjukligt grubbel eller försjunkande i allehanda vekliga och förvekligande andliga känslor och drömmerier. (2) Utan den är förenad med den trogne tjänarens vaksamhet, med den andliga stridsmannens mod och uthållighet i kampen mot de andliga fienderna, med det lydiga barnets angelägenhet att vandra sin fader till behag.

3. *Huru hans väntan krönes: Guds löften gå alla på honom i salig fullbordan.*

a) Han får dag efter dag skåda Guds frälsning, då han dagligen hjälpes fram genom alla svårigheter, hinder och strider. (1) I det fördolda utvecklar sig Guds verk hos honom, så att ljuset i honom blir klarare i samma mån, han under bekymmer öfver sitt oförstånd troget aktar på Guds ord; så att kraften hos honom växer, då han i känslan af sin vanmakt öfverlämnar sig åt och omfattar sin frälsare i hans kraft; hans kärlek blir allt renare och mera brinnande, då han under klagan öfver sitt hjärtas själfviska tröghet och liknöjdhet tränger sig nära intill sin frälsares hjärta. (2) Denna frälsning får han dag efter dag skåda sålunda, att han, som fruktade, att han icke skulle kunna hålla ut ens en kortare tid, än mindre till ändan, aldrig får skåda den dag, då han affaller; han får ock efter någon tid, vid blicken tillbaka på till-

ryggalagda dagar och vid jämförelsen mellan då och nu, se, att det dock har gått något litet framåt med honom, ja, och det kanske isynnerhet under den tid, då han tyckte, att det gick som mest tillbaka.

b) Han får slutligen erfara den fullkomliga uppfyllelsen af Guds löften, då han i en salig död får gå hädan i frid. (1) Han kan kanske mången gång känna fruktan för döden, men när döden verkligen kommer, finns ingen fruktan mer. (2) Sedan Guds löften, som burit honom under jordelifvets kamp och nöd, också burit honom genom den sista nöden, får han skåda, hvad de förehållit hans tro, och hvarvid hans tro hvilat såsom det vissaste af allt: Gud själf och Jesus Kristus i hans härlighet.

2.

Inl. Ps. 130: 5, 6 (jfr Es. 21: 11).

Ämne. **Herrens trogna såsom väntande.**

I. De troendes i gamla testamentet väntan.

II. De troendes i nya testamentet väntan.

I.

1. *Gamla testamentet var en förbidandets tid, och de troende under den tiden voro just de väntande bland Israels folk.*

a) Nog såg Guds folk i gamla testamentet också uppfyllelsen af många Guds löften (jfr Josua 23: 14; 1 Kon.B. 8: 56);

b) men i afseende på det hufvudsakliga och egentliga af det Gud lofvat var hela gamla testamentet en väntans och hoppets tid. (1) Det hufvudsakliga var Messias och hans rike med dess förlossning och nya lif i Gud. (2) Därpå riktade alla sanna israeliter sina blickar: »väntade Israels tröst».

c) En och kanhända den mest benådade af dessa väntande var Simeon, (1) rättfärdig i sin trosöfverlåtenhet åt Gud och lydnad för hans vilja; gudfruktig i sitt noggranna undflyende af allt ondt; (2) väntande soluppgången af höjden under ett helt långt lif och det desto innerligare, ju djupare det andliga eländet blef i Israel, såsom väktaren under natten spejar efter morgonstjärnan, som bebådar den kommande dagen (Luk. 1: 78).

2. *Uppfyllelsen af de troendes väntan kom omsider, och då Simeon skådat den, hade han intet mer att göra på jorden; stunden för hans aflösning från hans post var kommen.*

a) Herren var kommen; han blef ock uppenbar för de få, som i sann väntan motsett hans dag.

b) Simeon fördes af Guds Ande till templet, då Maria och Josef, för att uppfylla lagens fordringar, där framburo Jesus. Anden utvisade ock för Simeon detta barn såsom den utlofvade.

c) Det, som nu återstod för Simeon, var endast att tacka Gud (v. 28) och bedja om orlof (v. 29), ty han hade fått se honom, genom hvilken Gud skulle bereda frälsning åt världen (v. 30), och som därföre skulle blifva ett ljus för de i mörkret sittande hedningarne och just så framstå såsom Israels ära. Simeons af Gud honom förelagda lefnadsmål var nu uppnådt, han hade fullbordat sin tjänst, och det återstod blott för honom att gå hädan i frid.

II.

1. *Det nya testamentet är visserligen uppfyllelsens tid, men endast endels; det fullkomliga återstår och det uppenbaras, först när Herren kommer igen.*

a) Kristus är kommen; synden och öfverträdelsen är försonad; Jesus är upphöjd på Guds högra sida; har grundlagt och utbreder alltmer sitt rike.

b) Men detta är dock alltid blott begynnelsen, förstlingen (1 Kor. 13: 9—12; Rom. 8: 23; Kol. 3: 3).

c) När han, som nu kännes och äges i tron, återkommer och blir uppenbar i härlighet, de troende få se honom sådan han är (1 Joh. 3: 2) och blifva med honom uppenbara (Kol. 3: 4), då skola de undfå barnaskapets fullhet och såsom fullkomnade få lefva och regera med Kristus.

2. *Om de troende i nya testamentet äro ägande, så äro de å andra sidan väntande; och i samma mån tron hos dem hunnit till mognad, äro de väntande.*

a) Deras inre lif utvecklas här under väntan och uppfyllelse; från det svaga hoppets väntan efter nåd i den första bättringens strid, som krönes med uppfyllelsens glädje vid benådningen, till allt djupare och stillare väntan efter Gud och hans hjälp under helgelsens kamp och korsets börda med sin stilla uppfyllelse i daglig hjälp.

b) Ju mera de tillväxa, desto innerligare och hängifnare vänta de efter aflösningen från sin post och efter Herrens åskådning. Luttrade till äkta tålamod och himmelskt sinne äro de redo för undfående af den eviga friden.

3.

Ämne. **Helig åt Herren.**

1. *Herren Jesus Kristus, Guds helige.*

a) Herren Jesus är människosläktets förstfödde, den förste i offret och i riket (1 Mos. 49: 3), människosläktets öfverstepräst och konung. (1) Den förstfödde icke i anseende till tiden för sin ankomst i köttet utan i anseende till sitt väsen; den heliga människan, som på samma gång är Guds son; människan i hennes sanning, Guds fullkomliga beläte i människonatur och därföre (2) människosläktets hufvud och konung, som alla ha att lyda, och dess präst, som representerar släktet inför Gud till att hos honom utföra människornas sak till deras frälsning.

b) Såsom den förstfödde är Jesus »helig åt Herren», invigd åt Gud (1) att i fullkomlighet vara hans tjänare; (2) att frambära det evigt gällande offret för människornas synd till deras försoning med Gud.

2. *Herrens trogna, Guds helgon.*

a) De äro genom tron på Jesus delaktiga af hans konungsliga och prästerliga värdighet och därföre äfven de förstfödde af människosläktet. (1) De troende äro delaktiga af Jesu konungsliga härlighet redan här, i det hos dem finns ett andligt konungsligt majestät (= helighet och makt), makt att segra öfver synd, satan, värld och död; (2) af hans prästerliga värdighet, då de genom tron hafva fritt tillträde till Gud att åt honom frambära andliga offer.

b) De äro då ock heliga åt Herren, afskilda från världen till att tjäna honom i helighet och rättfärdighet, = (1) till att såsom Simeon lefva ett lif i tron, som håller sig till Guds löften och gifver dem kraft att vänta efter Herren; (2) till att lefva i den rättfärdighet och fromhet, som kommer af tro, och hvari de offra sig åt sin frälsare, till dess han hemförlofvar dem i frid.

4.

Ämne. **En hemfärd i frid.**

1. *Förutsätter en föregående delaktighet af Guds frid och en vandring, som anstår ett fridens barn.*
2. *Sker i en stilla trosfrimodighet på grund af Herrens löften.*
3. *Införer i den eviga friden.*

Marias bebådelsedag.

Bebådelsen af Kristi födelse är det ämne, hvarom perikopen på den kyrkliga åminnelsedag, som bär namnet Marias bebådelsedag, handlar. I den gamla kyrkan var och i den romerska kyrkan är den ännu i dag en mariadag i ytterlig mening, helgad åt Maria. Den ev. kyrkan, som väl håller Maria såsom den välsignade bland kvinnor i djup vördnad men vaktar sig för hennes upphöjelse på den gudomlige sonens bekostnad, firar dagen icke så mycket till hennes minne som till minnet af det stora budskap, hon undfick, och af Guds sons mandomsanammelse, som var detta budskaps innehåll. Bebådelsedagens firningsämne skiljer sig därföre från juldagens däri, att då på den senare kyrkan med sin betraktelse dröjer vid Guds ankomst i köttet såsom en fullbordad verklighet, så betraktar hon däremot på bebådelsedagen denna ankomst såsom förverkligad genom ett gudomligt under, å människosläktets sida möjliggjordt genom Marias tro.

Text: Ev. Luk. 1: 26—38.

Exegetiska anmärkningar. V. 26. »I sjette månaden», nämligen efter budskapet till Sakarias om Johannes döparens födelse. — Gabriel, en Guds tronängel, förut omtalad i Luk. 1: 19 och Dan. 9: 21. Gabriel betyder »Guds man.» Han är öfverbringaren af nådefulla budskap, förkunnare af Guds nådesuppenbarelser. En annan af dessa »starka hjältar» är Mikael (Dan. 10: 13, 21; 12: 1; Uppen.B. 12: 7), hvars namn betyder: »Hvem är som Gud?» Han är den änglafurste, som förmedlar utförandet af Guds domar; betraktades ock såsom Israels skyddsängel. — *ἀπεστάλη*, blef utsänd, näml. af Gud.

Det är ett *gudomligt* budskap, ängelen har att frambära, eller att meddela ett gudomligt rådslut, visserligen ingående i Guds allmänna frälsningsrådslut, men innefattande en handling af *allmakts*natur. Förkunnare af den frälsande nåden själf äro aldrig änglarne; därtill väljer Gud människor såsom redskap. De nådebehöfvande och af nåden delaktiga syndarne äro de enda passande budbärarne af denna nåd; de allena kunna *vittna* om dess kraft. Änglarne däremot äro förmedlare af Guds allmaktsuppenbarelser och allmaktsgärningar, hvilka visserligen kunna stå och, så länge tiden för Guds tålamod räcker, verkligen stå i den frälsande nådens tjänst men icke innebära tillbud af denna nåd själf. I enlighet härmed är den tjänst änglarne ägna dem, som skola ärfva saligheten (Ebr. 1: 14). De skydda och förvara dem i yttre måtto, men icke de utan den helige Ande är det, som verkar i deras hjärtan.

Vv. 27, 28. *μεμνηστευμένη*, trolofvad. Trolofningen gaf kvinnan karaktär af hustru. Hon var bunden vid sin trolofvade såsom vid sin man. Bröllopet bestod hufvudsakligen endast i brudens hämtande till brudgummens hus, där bröllopsfesten firades, och som medförde makarnes sammanflyttning. — *καὶ εἰσελθὼν:* Guds änglar framträda vid förkunnandet af sina budskap i yttre, förnimbar gestalt. De äga en kroppslighet ehuru af andlig, himmelsk art, och det är således icke för deras natur främmande, att de, när så behöfs, gifva sin kroppslighet en för de mänskliga sinnena förnimbar beskaffenhet. Så ock här. Ängeln gick in till Maria, såsom en människa inträder i en annans boning. Att hans gestalt därvid icke hade någonting synnerligen ovanligt, framgår däraf, att Maria icke häpnade vid hans åsyn, utan vid hans ord. *χαῖρε*, var hälsad, du benådade! Jesus hälsar de sina med tillönskning af frid. Ängelns ord innebär en hyllning at Maria, men icke för hennes persons skull såsom sådan utan för den nåds skull, som var henne beskärd: det var den *benådade* Maria hälsningen afser. — Orden *εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν* saknas i flera handskrifter; äro ock uteslutna af Westcott och Hort m. fl., men äro ur receptus bibehållna äfven i vår antagna öfversättning af nya testamentet.

V. 29. Äfven begynnelseorden i denna vers (»Då hon sag honom») uteslutas af flere textkritici. — διεταράχθη, vardt förfärad, häpen. Själfva hälsningen men ännu mera budskapets innehåll gjorde Maria bestört och förvirrad. Hon visste ej, huru hon skulle förstå detta tilltal. Hennes ödmjukhet lät henne studsa för talet om, att hon vore framför andra kvinnor benådad och välsignad. Närheten af den himmelske budbäraren var ock ägnad att väcka hennes häpnad, ehuru hos henne icke förmärktes något af den räddhåga, som djupt plägar intaga syndiga människor vid förnimmelsen af det himmelskas omedelbara närhet.

V. 30. »Frukta icke», mildt lugnande tilltal för att sätta Maria i stånd att med stilla uppmärksamhet och inre samling ahöra det utomordentliga budskapet. εὗρες γὰρ χάριν, »du har funnit nåd inför Gud»; detta först i den meningen, att Marias hjärta blifvit af nåden helgadt, och sedan, att hon just så blifvit skickliggjord att blifva Guds sons moder. Redan genom nådens kraft i hennes hjärta välsignad framför alla andra kvinnor, blir hon detta ock i särskildt afseende genom hennes utkorelse till det höga moderskall, hvarom här är fråga.

Vv. 31—33. Ängeln gifver en omständlig framställning af det, som skulle vederfaras Maria, och af hans storhet, hvars moder hon skulle blifva. Skildringen af Jesu messianitet är rent teokratisk och rörer sig helt och hållet med profetians ord om Davidssonen, den af Gud på hans heliga berg insatte konungen. Detta i enlighet med Marias d. v. ståndpunkt i afseende på andlig insikt (jfr 2 Sam.B. 7: 12 f,; Es. 9: 6 f.; 16: 5; 1 Krön.B. 17: 14; Ps. 45: 7; 72: 1—17; 89: 36—38; Jerem. 23: 5; Dan. 2: 44; Mik. 4: 7 o. a.). — κληθήσεται, kallas; efter hebreiskt uttryckssätt, enligt hvilket kallas är = vara eller rättare innefattar både »vara» och »kallas».

V. 34. Marias fråga dikteras icke såsom t. ex. Sakarias' (Luk. 1: 18) af otro utan af kvinnlig sedesamhet och blygsamhet. Hon frågar ej heller såsom Sakarias: »Hvaraf skall jag veta detta?», en fraga, som innebär ett anspråk på ett gudomligt tecken, utan *huru* det skulle ske, eftersom hon icke visste af nagon man. Hon *behöfver* ljus i denna sak, som skulle

blifva i hög grad pröfvande för henne genom den misstanke ett hafvande-tillstånd utan äktenskap skulle draga öfver henne, och hon får också den nödiga upplysningen.

V. 35. På denna vers liksom på Matt. 1: 18, 20 stöder sig dogmen om aflelsen af den helige Ande. Han skulle komma öfver Maria liksom heligt rufvande, d. ä. befruktande, och den Högstes kraft skulle öfverskygga henne; de senare orden i grunden en parallelism till de föregående, sägande, hvad Andens kommande öfver Maria skulle innefatta, näml. att Guds skapande kraft skulle utan förmedling af äktenskaplig förening åstadkomma, att Maria skulle blifva moder. — *τὸ γεννώμενον ἅγιον*, »det *heliga*, som varder födt». Jesu syndfria människonatur är härmed betygad; det var något alltigenom heligt, Maria skulle föda. Aflad utan synd, är han ock utan syndens smitta i sin natur. — *υἱὸς θεοῦ*, »Guds son», här taget i hufvudsakligen fysisk bemärkelse, ehuru ock i den moraliska, särskild antydd genom *ἅγιον*. Jesu sonskap i metafysisk mening kunde naturligtvis icke ännu uppenbaras. Därom kunde först Herren själf undervisa sina lärjungar, framför allt i sina sista samtal med dem (Joh. 14: 7—11), ehuru han äfven förut gifvit bestämda antydningar därom också inför folket (Joh. 8: 56—58; 10: 30, 38). Klar och lefvande blef denna hemlighet för lärjungarne först efter undfåendet af den helige Ande. Det var i den *förhärligade* Jesus, de sågo den evige Sonen, genom hvilken och till hvilken allting är gjordt.

Vv. 36, 37. Maria hade icke begärt något tecken till bekräftelse på sanningen af det till henne framburna budskapet. Hon får emellertid till sin tros stärkande ett sådant tecken i det, som skett med hennes fränka, Elisabet, som snart skulle, trots sin höga ålderdom, blifva moder. Slutligen hänvisas Maria till Guds allmakt, för hvilken ingenting, som han i sin vishet och helighet vill, är omöjligt.

V. 38. »Se, Herrens tjänarinna» o. s. v., ett uttryck af den renaste öfverlåtenhet åt Guds vilja och den enklaste tro på hans ord. Denna öfverlåtenhet och denna tro var en kristlig trosheroism, som icke stod Abrahams efter. Maria

visste väl, hvilken smädefull misstanke hon skulle adraga sig. — Det offer, hon i lydnad för Gud ödmjukt och villigt underkastar sig, är ett af de största, en ren och ädel kvinna kan gifva.

Såsom Guds största under i mänsklighetens historia, den enfödde Sonens människoblifvande, endast genom ett omedelbart Guds sändebud kunde kungöras, så kunde det endast meddelas åt och rätt mottagas af den kvinna, som, benådad framför alla andra med ett renadt hjärta, ägde en tro, som satte henne i stånd att i den innerligaste hängifvenhet och mest obetingade försakelse vara Herrens tjänarinna, så kunna vi sammanfatta innehållet af vår text, med afseende på dess *homiletiska behandling*.

Homiletiska vinkar. V. 26. Änglabudskap och i allmänhet uppenbarelser af änglar höra icke till det hvardagliga i Guds rike. Endast vid brytningsperioderna och framför allt vid Guds rikes grundläggning äfvensom vid dess fulländning genom världsdomen framträda dessa Guds sändebud och gripa in pa ett förnimbart sätt. Den vård, de ägna Herrens trogna, är icke desto mindre viss. Begär då icke att erhålla uppenbarelser från den himmelska världen, men vandra i ett himmelskt sinne, så har du gemenskap med denna värld och är ett föremal för de gudomliga tjänsteandarnes mäktiga beskydd. — Till Nasaret, denna för sina invånares råhet illa beryktade stad, gick Herrens ängel. Där hade han att söka den välsignade bland kvinnor. Guds nåd hade icke af den ogudaktiga omgifningen hindrats att göra Maria till det hon var, blomman af Israels folk, det ädlaste skottet af Israels oljeträd. Och förhåller det sig ej ofta sa, att Gud under tider af det största förfall och bland en omgifning af mycket sjunkna människor framkallar sina ädlaste vittnen, som i helighet och rättfärdighet äro såsom brinnande och skinande ljus? Så visar det sig, att han icke låter binda sig af mänsklig ogudaktighet, och att hans nåd söker sig väg till själarne genom de svåraste hinder af en omgifvande ondskefull värld. Huru tröstligt är icke detta, men ock huru uppfordrande! Frukta ej, att yttre förhållanden skola kunna hindra Guds verk i ditt hjärta, men kom ock ihåg, att du i dessa förhållanden icke har någon ursäkt för ditt förblifvande i synden! Af brist pa tillbjuden nåd förgås ingen människa; de, som gå förlorade, förgas i följd af sin otrohet mot naden.

V. 27. Maria, den fattiga, ringa jungfrun i en oansenlig by, var den utkorade bland kvinnor. Han, som bor i höjden och i helgedomen, ser på det nedriga på jorden till att upphöja det och att därpå förhärliga sitt namn. Hans ära är att af intet göra något, af det ringa något stort. — Af Davids hus var både Josef och Maria. Löftena till David (jfr 2 Sam.B. 7: 16 m. fl. st.) blefvo således uppfyllda, ehuru Davids släkt under denna tid hade så nedsjunkit i fattigdom och ringhet, att den, efter världens sätt att döma, mindre än någonsin kunde göra sig räkning på att få se Messias utgå från sig. Men Guds löften svika icke, och då de fullbordas på ett sätt och under omständigheter, som vi icke kunnat förmoda, så uppenbarar sig däri ej mindre hans vishet än vår fåkunnighet.

V. 28. Hvilken hälsning! Aldrig har någon människa före Maria och ej heller någon efter henne fått mottaga en sådan hälsning och ett sådant därmed förenadt vittnesbörd. Hon hade i sanning skäl att i ödmjuk tillbedjan af den nåd, som gjort henne så stor, säga: »Se, härefter skola alla släkten prisa mig salig, ty den mäktige har gjort stora ting med mig, och hans namn är heligt» (Luk. 1: 48, 49). Och salig må vi väl prisa henne; vörda henne, det måste vi ju, men till en papistisk himladrottning göra vi henne icke, och till medlare inför Gud vilja vi ha Kristus allena och icke hans moder, hon, som lika väl som den fattigaste syndare af Guds nåd allena var det, hon var, och blef det, hon blef. — Ett budskap, liknande det Maria fick, erhåller dock hvarje människa, som genom tron blifvit en andlig Jesu moder, då Guds Ande vittnar med hennes ande, att hon är ett Guds barn. Då heter det äfven till henne: »Var hälsad, du benådade! Dig är barmhärtighet vederfaren!» — Den, med hvilken Herren är, han är välsignad, ty Herrens nåd och välbehag innefattar allt sannskyldigt godt, all frid och glädje, allt ljus och all kraft. Och det är den ödmjuka tron, som detta allt undfår. Må det då ej heta: »Salig är hon, som trodde» (Luk. 1: 45).

V. 29. Ängelens tal förfärade Maria genom storheten af dess innehåll. Hennes häpnad var uttryck af och gradmätaren på hennes ödmjukhet. — Den, som säger sig känna Gud och stå i gemenskap med sin frälsare men icke har blifvit nedböjd i stoftet vid tanken på och erfarenheten af nådens öfversvinneliga storhet, har aldrig rätt förstått och känt hvarken sin egen ringhet eller Guds barmhärtighets rikedom — Maria är, trots sin bestörtning, dock heligt besin-

ningsfull: hon *tänkte* på, hurudan hälsning detta var. — Erfarenheten af den högsta nåd och den därmed förenade häpnande glädjen gör, om den eljest är sann, ingen till svärmare. Den är förenad med ett rent och heligt ljus, som dämpar affekterna och medför en rening af känslorna och böjelserna, som omöjliggör detta regellösa, af grumliga, religiöst-sinnliga drifter bestämda själstillstånd, som är egendomligt för svärmeriet. Den andliga hänförelse, som saknar den heliga inre samlingen och därföre utsväfvar i allehanda besinningslösa, understundom nära nog om vanvett påminnande yttringar, är icke af Guds Ande utan af honom, som äfven i detta hänseende till människornas förförande är och visar sig vara en Guds apa. Det var farorna för detta svärmeri, som gåfvo anledning till de i de apostoliska brefven så ofta förekommande förmaningarne till andlig nykterhet och vaksamhet (jfr 1 Petr. 1: 13; 4: 7 m. fl. st.). Äfven i våra dagar äro dessa förmaningar högligen af nöden, ty under det att å ena sidan otro och världssinne på ett förfärande sätt utbreda sig, förspörjes å andra sidan ett svärmiskt kristendomsväsen, som i sin orenhet är icke mindre betänkligt än motståndet mot kristendomen. Det senare söker hindra och utrota den, det förra grumlar och förfalskar den. Det kan visserligen likasom all hänförelse, äfven den orenaste och gudlösaste (nihilismen!), skapa martyrer, men några Guds helgon skapar det icke.

Vv. 30, 31. »Frukta icke»! Huru ofta måste icke Herren så tilltala arme syndare! Ja, icke blott då de, nedtryckta af sin stora skuld och fulla af blygsel öfver sitt hjärtefördärf, knappast våga en bön till Gud, utan äfven då de benådas med saliga erfarenheter. Ack, människohjärtat är så svagt, vår natur så bräcklig, att vi vid hvarje kraftigare beröring af Guds hand vilja sjunka tillsammans. — Den, som har funnit nåd hos Gud, har ingen orsak till fruktan. Men utan denna nåd borde en människa frukta för allt, ty samverkar allt till deras bästa, hvilka älska Gud, så samverkar däremot allt till fördärf för en människa, om och i samma mån som hon är för Gud främmande. — Hvad Marias son skulle blifva, det ligger i hans namn: *Jesus*. Det namnet innefattar hela evangelium.

Vv. 32, 33. »Han skall vara stor«, stor genom sin persons höghet och genom uppenbarelsen af den gudomliga nåd och sanning, hvaraf han var full (Joh. 1: 14). Han är det såsom den af evighet af Fadern födde, det väsentliga ordet, som var hos Gud och själf Gud (Joh. 1: 1); han är

det äfven såsom den människa, hvilken är aflad af den helige Ande och står i den fullkomliga lifs- och kärleksgemenskapen med Gud; han är det slutligen såsom den af Gud insatte konungen i Sion, om hvilken profetian betygat, att Gud skulle vara hans Fader och han Guds son (Ps. 2: 6, 7, 12; 2 Sam.B. 7: 12—14). Det jordiska davidsriket var en förebild till det Guds rike, som Kristus skulle upprätta, denna fullkomliga teokrati, som, började här såsom ett Guds herradöme i de troendes hjärtan, en gång skall omfatta himmel och jord, då Gud blir allt i alla. På det riket skall ingen ända vara, och om det bedja vi, då vi säga: »Tillkomme ditt rike»! Men det *är* ju ock redan kommet. Det har tillbjudits och, hvad på Gud beror, skänkts dig i ditt dop; ja, du var införd i dess väsen, du hade dess begynnelse inom dig. Har du bevarat dig i dess gemenskap, eller har du, om du en tid varit från Gud afviken, åter upptagit det i ditt hjärta? Förer nåden och icke köttet där spiran? Är Guds vilja din lag, som, genom Anden skrifven i ditt hjärta, behärskar din invärtes människa och styr hela din umgängelse? En konung *måste* du ha; sin egen herre *kan* ingen människa vara; med eller mot sin vilja lyder och tjänar hon en högre makt, Guds eller satans. Emellan dem har du att välja, och du undkommer icke det valets nödvändighet.

V. 34. Marias fråga misshagade icke Gud, ty den hade en äfven inför honom berättigad grund och framställdes i det ödmjuka sinne, som är vida skildt från den pockande nyfikenheten eller den Gud förolämpande otron. — Gärna må du inför Gud frambära ditt hjärtas ängsliga frågor, blott att du gör det på det sätt, som höfves stoftet inför den Allsvåldige, syndaren inför den Helige, den troende inför den Sannfärdige. Ja, Gud själf manar dig att utskudda ditt hjärta inför honom, på det att han måtte få gifva dig, hvad du har af nöden, och uppfylla din åstundan att befrias från hvarje kväljande tvifvel och så vinna den ro för din själ och den visshet i tron, utan hvilken du är såsom ett af vinden vaggadt rör. Endast den utfordrande otron eller det kalla, öfvermodiga tviflet blir tillbakavisadt, då det tager sig det orådet före att träta med Gud. — Med outsäglig huldhet svarar Gud den i rätt sinne frågande, då och så snart han verkligen *behöfver* svaret. Maria behöfde svaret genast, och hon fick det ock utan dröjsmål.

V. 35. Af Maria, en människa såsom hvarje annan kvinna, skulle Guds son födas genom Guds Andes kraft. Han är således på samma gång människa och af vårt släkte och

ofvanefter, af Gud. Så blef och var han den heliga, syndfria människan, Guds och människans son; så kunde han vara den fullkomlige medlaren mellan Gud och människorna, bryggan mellan himmel och jord, vägen, sanningen och lifvet. Att känna honom är att känna Gud; i honom är mänskligheten fullkommen, han är den människa, i hvilken Guds tanke med mänskligheten är förverkligad eller har funnit sitt fullkomliga uttryck. Han är vår heliga förebild men ock den, som kunde utföra och har utfört det stora verk, i kraft hvaraf syndens och satans makt i världen är principielt öfvervunnen och en försoning stiftad, på grund hvaraf en rättfärdig- och lefvandegörande syndaförlåtelse är oss beredd. — Allt detta bådar oss Herrens ängel i hans till Maria ställda ord, hvilka således icke blott för henne utan ock för oss alla är ett godt och saligt budskap. Ja, i viss mening kan man säga, att orden: »Hell, du benådade! Herren är med dig»! gälla oss alla, gälla hela mänskligheten, ty han, hvars födelse bebådas, är Immanuel, Gud med oss.

Vv. 36. 37. Den nåd, som vederfarits Elisabet, skulle för Maria vara ett trosstärkande tecken till sanningen af det, som förkunnats henne själf. — Till uppväckande och stärkande af vår tro bör det också tjäna, då vi se, huru Gud förhärligar sig i nåd och makt på andra. Hvad han bevisat dem, det skall han ej heller neka oss, ty hans nåd är icke begränsad till några partiskt älskade och utvalda utan unnas och meddelas alla, som ej skjuta den från sig. — »För Gud är ingenting omöjligt»! Nej, icke en gång det att frälsa dig, du i syndens djupaste dy nedsjunkne, blott du själf vill låta dig frälsas, eller dig, du, som, insvept i anfäktningarnes mörker, tycker, att hvarje väg till räddning är för dig tillstoppad. Frukta dig icke, allenast tro!

V. 38. »Se Herrens tjänarinna! Varde mig efter ditt tal»! Detta är den äkta trons språk. Blifve det allas vårt valspråk! Blifve såsom grundtonen i vårt lif allt sannare, fullare och kraftigare denna bön: »Ske din vilja»! Då äro vi i sanning Guds tjänare och tjänarinnor, och hans goda, nådiga och fullkomliga vilja skall då ock ske med oss, honom till pris, oss till salighet.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Bebådelsen af Jesu Kristi födelse.**

1. *Huru den meddelats.*

a) Den är en från Gud själf utgången meddelelse: (1) omedelbart redan åt våra stamföräldrar (1 Mos. 3: 15) och åt patriarkerna, särskildt Abraham (1 Mos. 12: 3); (2) medelbart genom Moses och profeterna (5 Mos. 18: 18; Es. 7: 14; 9: 2—7 m. fl. st.) och slutligen genom Guds ängel (Texten).

b) Den har meddelats i början i mera allmänna och obestämda ord, sedan i växande klarhet, tills den slutligen gafs i en klarhet, som ej kunde blifva större.

2. *Åt hvem den meddelats.*

a) I första hand åt Guds utkorade (Moses, profeterna, Israel) och framför allt åt den utkorade och välsignade bland kvinnor, Maria.

b) Men medelbart genom dem också åt oss, åt mänskligheten.

3. *Hvad den meddelar.*

a) En födelse, som är Guds största makt- och nådesunder i mänskligheten.

b) Hans födelse, som till sin person skulle vara Guds och människans son, och hvars verk skulle vara världens frälsning.

4. *Hvad den verkar.*

a) Hvad den åstadkom hos Guds folk i gamla testamentet: helig trosförbidan.

b) — — — hos Maria: ödmjuk bäfvan, tro, lydnad.

c) Hvad den verkar hos alla rättsinniga hjärtan: förödmjukelse i känslan af synd och ovärdighet, tro i ödmjukt mottagande af den tillbjudna nåden, tack och lof under innerlig öfverlåtenhet åt och lydnad för Guds vilja.

2.

Ämne. **Ett godt budskaps dag**

1. *var dagen, då Guds ängel bebådade Herrens födelse, ty*

a) den medförde ett budskap om hans födelse, som skulle blifva Guds Kristus;

b) om stor nåd för Maria, som skulle blifva Kristi moder;

c) om stor nåd för de arma människorna, som varit trälar under synd och död.

2. *är dagen, då en från Gud bortviken människa får höra det evangelium, som bjuder henne delaktighet i Guds sons nåd.*

a) Gud låter genom evangelium förkunna och tillbjuda hvarje syndare den stora nåden att blifva en andlig Jesu moder = att undfå den nåd, som medför delaktighet af Jesus, hans inneboende i själen och lif i Gud.

b) Detta är ett budskap om förlåtelse för den skuldbelastade, om hälsa för den dödssjuke, om upprättelse för den fallne, om frihet för de fångna, om hugsvalelse för de sörjande.

c) Därföre är den dagen ett godt budskaps dag, då en sådan på förtappelsens väg stadd människa får höra evangelium om allt detta.

3. *är dagen, då en för sina synder bekymrad människa får budskapet om, att hennes synd är borttagen och hon af Gud blifvit upptagen till barn.*

a) Endast en djup, om ock stilla känsla af synd och ovärdighet inför Gud hade hos Maria kunnat verka den ödmjukhet, utan hvilken hon ej kunnat blifva den välsignade bland kvinnor, och endast syndens grundliga kännedom gör en människas hjärta till den goda jord, i hvilken Gud kan nedlägga sitt evangelii lefvandegörande säd.

b) Den botfärdiga människan ligger inför Gud på hans stora barmhärtighet, begärande att få sin hjärtehunger efter sann rättfärdighet stillad.

c) Den dagen, då Herren så svarar på hennes bön, att hon förnimmer, att hennes synd är borttagen, att hon hör till de benådade människorna, och att henne är gifvet att få vara ett Guds och Jesu Kristi tempel, den dagen är för henne ett godt budskaps dag.

4. *är dagen, då Gud sänder en sin trogne tjänare det budskapet, att han från arbetet och mödan får gå hem till Guds eviga ro.*

a) Maria var ej blott då Herrens tjänarinna, när hon förklarade sig villig att blifva Guds redskap för införande af hans son i världen, utan under hela sitt lif var hon Guds tjänarinna, och i den tjänsten fick hon mycket lida, framför allt då svärdet vid hennes gudomlige sons kors gick genom hennes själ; hon

blef då, hvad hon ock blifvit kallad: den smärtefulla modern (Mater dolorosa).

b) Den, som genom tron blifvit en andlig Jesu moder, får ock bereda sig på lidande. Såsom en korsfäst för världen, har han ock att hålla sitt kött korsfäst och att i sin Herres tjänst utstå arbetsdagens tunga och hetta. Månget svärd går därunder genom hans själ, och längtan efter förlossning blir i samma mån hos honom djup, som han under en växande helgelse allt smärtsammare känner plågan af den i honom boende och den honom i världen omgifvande synden.

c) Den dagen, då Gud gifver honom hemlof, är därföre för honom ett godt budskaps dag, äfven om han vid mottagandet af budskapet skulle i känslan af sin ovärdighet känna en bäfvan genomila sin själ.

3.

Ämne. **Ett benådadt hjärta.**

1. *Är det, i hvilket evangelii ord med budskapet om Herrens nåd i ödmjuk tro blifvit mottaget* (jfr vv. 28, 38).
2. *Är det, i hvilket Herren genom denna tro har blifvit andligen född, så att han lefver däri.*
3. *Är det, som alltid är redo till Herrens tjänst, äfven då därmed är förenad smälek och lidande.*

4.

Ämne. **Guds sons människoblifvande.**

1. *Är icke ett verk af människor* (Joh. 1: 13).
2. *Är ett verk af idel nedlåtande gudomlig kärlek och makt.*
3. *Innefattar en outsäglig upphöjelse för den mänskliga naturen.*
4. *Innefattar en källa till evig salighet och ära för hela människosläktet.*

(Hultkrantz).

5.

Ämne. **Den genom Guds sons människoblifvande adlade människonaturen.**

1. *Hvari detta adelskap består:*

a) i Guds likhet med människan;

b) i människans likhet med Gud.

2. *Huru grunden därtill blifvit lagd i Jesu människoblifvande:*

a) i det att människonaturen därigenom blifvit skickad för Guds belätes upprättande;

b) — för Guds inneboende;

c) — för det eviga lifvets rena, obesmittade glädje.

3. *Några hufvudsakliga lärdomar, som häraf följa:*

a) besinna, huru ovärdigt det är att genom synd förnedra människonaturen (hos sig själf och andra);

b) söka att af det förvärfvade adelskapet blifva delaktig;

c) att, delaktig däraf, se till, att det ej måtte förloras.

(Skarstedt).

Johannes döparens dag.

(Midsommardagen).

Ehuru denna högtidsdag firas till minne af Johannes döparen, Herrens store föregångare, så är den dock väsentligen af kristologisk betydelse, då ju Johannes' uppgift var att rödja väg för Kristus. Om honom rörer sig ock till en stor del innehållet af evangeliet på denna dag, hvadan den i kyrkoåret representerar idén om Jesus såsom den af profeterna förebådade Messias och såsom sådan också af Johannes döparen bevittnad. Dagen, som infaller jämt sex månader före Kristi födelse och således vid sommarsolståndet är ock midsommardag. Guds i naturen uppenbarade härlighet ställer den likasom vid sidan af härligheten af hans nåd och sanning, manande till tack och lof för bäggedera.

Text: Ev. Luk. 1: 57—80.

Exegetiska anmärkningar. Texten har tvenne delar: 1:o) vv. 57—66, berättelsen om Johannes' födelse och omskärelse: 2:o) vv. 67—80, Sakarias' lofsång.

Vv. 57, 58. Johannes' födelse framkallade så mycket lifligare deltagande hos hans föräldrars vänner, som den det gamla paret vederfarna lyckan var utomordentlig. Gud hade gjort stor barmhärtighet med Elisabet, då han vid hennes framskridna ålder befriade henne från barnlöshetens nesa. Det är bekant, huru olycklig en barnlös hustru ansågs vara bland judarne, en Guds vrede troddes särskildt hvila öfver henne.

Vv. 59—63. Åttonde dagen var den i lagen föreskrifna dagen för gossebarnens omskärelse, denna det gamla testamentets sacramentum initiationis. De grannar och vänner,

som då samlades i Sakarias' hus, ville gifva barnet namn efter dess fader, enligt en hos judarne öflig sed att benämna barnen med namn, som förekommo i släkten. Elisabet tillkännagifver dock till de närvarandes förundran, att barnet skulle heta Johannes (= Jehovah är nådig). Naturligtvis hade Elisabet af sin man fått underrättelse såväl om synen i templet i allmänhet som särskildt om det namn, det utlofvade gossebarnet skulle bära. V. 63 visar, huru Sakarias kunde oaktadt sin stumhet meddela sig. Då Elisabets ord mötas med undrande motsägelse, vädjar man till fadern, att han skall afgöra saken. På en af de små med vax öfverdragna trätaflor, som för sådant ändamål brukades, tecknar Sakarias, att barnet skulle bära namnet Johannes, något, som uppväckte mycken förundran hos de närvarande. — Judarne lade mycken vikt vid namnen, och de namn, de gåfvo sina barn, voro ofta ett uttryck dels af deras känslor med anledning af någon viktig tilldragelse, dels af deras förhoppningar om den nyfödde. Uttrycket: »Johannes *är* hans namn, leder tanken på en öfverlägsen myndighet, som har afgjort saken» (Godet). Föräldrarne hade härvidlag ingen bestämningsrätt. Frågan var afgjord genom Guds befallning.

Vv. 64—66. Till straff för sin otro hade Sakarias blifvit mållös. Ändamålet med denna tuktan var nu vunnet; Sakarias' hjärta var förödmjukadt och renadt, och då han genom barnets namngifning ådagalägger sin lydnad för Gud, återfår han med ens talförmågan. Han *talar;* detta var det underbara; han *prisar Gud;* hans tal var ett Guds lof och såsom sådant ett lefvande uttryck af hans tro. Denna sträckte sig äfven till de tillkommande tingen, såsom de voro antydda i ängelns budskap om Johannes' födelse (Luk. 1: 16, 17). Vid åsynen af det, som inträffade med Sakarias, intager fruktan den förra förundrans plats hos de närvarande. Här förelåg ett tydligt Guds ingripande, och detta väcker nu som vanligt en med bäfvan förbunden häpnad hos dem, som voro vittnen därtill. Hastigt spridde sig ock ryktet om det skedda öfver den kringliggande judiska bergsbygden. Det intryck, det åstadkom, var djupt och varaktigt. Tiden var mättad

med messianska förhoppningar, och man satte omständigheterna vid Johannes' födelse i sammanhang med det, som utgjorde föremål för allas väntan. De sista orden i v. 66 (»Herrens hand var med honom») äro evangelistens, som i dem gifver en sammanfattad framställning af Johannes' utveckling. Uttrycket »hand» betecknar makt. Guds allmakt hvilade skyddande och vårdande på ett synnerligt sätt öfver detta barn. Ordet »ty» (γὰρ), som i vår gamla öfversättning är upptaget, är med rätta utelämnadt i den nya öfversättningen. De anförda af γὰρ inledda orden innehålla nämligen icke motivet för den uppmärksamhet å folkets sida, som i det föregående omtalas, utan de äro, som sagdt, en mellansats, innehållande evangelistens anmärkning öfver det stora och egendomliga vid Johannes' födelse och hela barndom.

Vv. 67—80 bilda den andra delen af evangeliet. De innehålla Sakarias' lofsång, i hvilken framträda trenne tankegrupper. Den första, vv. 67—75, rörer sig omkring inbrytandet af den messianska tiden; den andra, vv. 76, 77, omkring Johannes' betydelse med afseende på denna tid och den tredje, vv. 78, 79, omkring den messianska frälsningen, allt i formen af högstämd profetisk tacksägelse. Det hela har likhet med Elisabets tilltal till Maria (vv. 42—45) och bär samma teokratiska karakter, som innehållet af Marias lofsång (vv. 46—55). Det är en och samma profetiskt-teokratiska anda, som vinner uttryck i alla de i detta kapitel omtalade heliga personernas tal. Det är den gammaltestamentliga ståndpunkten men i dess högsta lyftning och dess rikaste innehåll.

V. 67. *ἐπλήσθη Πνεύματος ῾Αγίου* = uppfylldes af den helige Ande: profetisk hänförelse och anda genom ingifvelse af Guds Ande på samma sätt som hos de gamla profeterna. »Denna lofsång, som efter hand hade samlat sig i prästens hjärta under den tid, han var stum, strömmade i högtidlig fullhet från hans läppar i det ögonblick, då talförmågan återgifves honom, likasom metallen utströmmar ur smältdegeln i samma ögonblick som utloppet för den öppnas» (Godet).

Första tankegruppen, vv. 68—75. Tacksägelse för Messias' ankomst, vv. 68—70, och för den förlossning, hans ankomst skulle bringa Israel, vv. 71—75.

Vv. 68—71. *ἐπεσκέψατο — — τῷ λαῷ*, besökt sitt folk, nämligen genom en ny uppenbarelse. Under en lång tid hade ingen profetia varit hörd i Israel. Århundraden hade förgått, sedan den siste profeten, Malakias, låtit höra sin röst. Nu kommer Herren åter, nu ljuder ånyo hans röst. En ny tid, full af de kraftigaste uppenbarelser, ja, betecknad af Herrens personliga, synliga ankomst i och genom Messias, är för handen. — *ἐπεσκέψατο*, ett besök i nåd; därföre medför det *λύτρωσις*, förlossning, räddning. Detta genom upprättande af frälsningens horn i Davids hus = sändandet af Messias, den utlofvade Davidssonen. *κέρας*, horn, symbol af kraft. Frälsningens horn är således = kraftig frälsning. All Guds frälsande nåd är koncentrerad i Messias. V. 70 bildar en parentes, i hvilken bringas till erinring, att Messias' ankomst är fullbordan af de åt fäderna gifna löftena. — »Sina heliga profeters mun : profeternas helighet tänkes här icke såsom subjektiv, såsom personlig renhet, utan de kallas heliga såsom af Gud utkorade att vara organ för hans uppenbarelser. Med v. 70 sammanhänger v. 71. Således: Herren har beredt oss en stark och öfver måttan väldig frälsning, som medför och innefattar befrielse ur våra fienders hand.» De fiender och hatare, som här närmast afses, äro Israels utländska och inhemska förtryckare.

Vv. 72—75. »Göra barmhärtighet med våra fäder.» Huru kan Messias' ankomst vara en barmhärtighetsbevisning mot de redan länge sedan afsomnade fäderna? Svaret ger Ebr. 11: 40. Ingen enskild fullkomnas i härlighet isolerad från det hela. Den enskilde vinner fulländningen endast i sammanhang med hela Guds rikes fulländning. De gamla fäderna, ehuru ingångna i Guds hvila, voro därmed icke vid målet. Först Messias skulle föra dem till detta mål. Och ehuru genom hans första ankomst ett väldigt steg togs hän mot detsamma, hvarvid äfven de aflidna troende fäderna undfingo barmhärtighet, så skall målet först nås vid Kristi sista till-

kommelse. Då, men ock först då skall *allt*, Guds rike såväl som hvarje enskild troende, vinna fulländningen. För alla de i tron hemgångna är hela tiden till den yttersta dagen i viss mening en väntans tid. Ehuru väl bärgade och redan njutande salighet hos Gud, motse de dock ännu sin *fulla* förlossning, hvartill hör också kroppens förlossning och härliggörelse genom uppståndelsen (Rom. 8: 23). — »Guds heliga förbund» är det, som kom till stånd genom den åt Abraham svurna eden. ὅρκον är således opposition till διαθήκης i v. 72, ehuru det i följd af attraktion står i ackusativus. — τοῦ δοῦναι, »att gifva oss det, att vi frälsta — må tjäna honom». Målet för Guds vägar med Israel, ett mål, hvartill Gud syftat från begynnelsen, var således, att Israel skulle tjäna honom i ostörd frid. Frälsningen från fienderna och förtryckarne skulle endast vara medlet för denna tjänst, denna fullkomliga dyrkan af Gud. I Sakarias' ord ingår således föreställningen om en politisk och religiöst sedlig frälsning genom Messias. Den politiska frälsningen var härvid icke den högsta, än mindre den enda. Ett rättfärdighetens rike under Messias' spira, det var föremalet för alla rätta israeliters hopp. Men detta kunde de ej tänka sig utan en föregående politisk upprättelse af Israel, då de ju fattade messiasriket såsom ett omedelbart framträdande härlighetsrike. Därföre kunde ej blott Johannes döparen, som ännu väsentligen stod pa det gamla testamentets ståndpunkt, icke rätt förstå Jesu tillvägagående (Matt. 11: 2, 3), utan t. o. m. Jesu apostlar voro ännu omedelbart före himmelsfärden fangna i samma föreställning (Ap.G. 1: 6). Först efter undfaendet af pingstens Ande uppgick ett renare ljus i deras hjärtan, dock icke öfver alla omständigheter sasom genom en blixt, utan efterhand, efter som de behöfde det. Ja, Petrus måste ju genom en särskild uppenbarelse undervisas därom, att hedningarne, utan att behöfva omskäras, skulle upptagas i den kristna församlingen (Ap.G. 10).

Andra tankegruppen. Vv. 76, 77. καὶ σὺ δέ παιδίον κτλ. Johannes' uppgift och betydelse för det kommande messiasriket skildras under en fadershjärtats öfversvallande glädje. Han skall blifva den Högstes profet, således en af dessa

heliga män, om hvilka Sakarias talat i v. 70, och såsom sådan intaga den högsta och ärofullaste ställning, öfver hvilken endast Messias egen härlighet höjde sig. Han skulle såsom härold förkunna hans ankomst och bereda väg för honom. Att ordet Herren, *κύριος*, här syftar på Messias, är uppenbart; alltså äfven det, att för Sakarias likasom för Malakias (kap. 3: 1 f.), Messias' »ankomst till Israel var en Jehovahs egen personliga tillkommelse. Vägrödjandet för Herren skulle bestå däri, att Johannes skulle meddela Israel kunskapen om frälsningen, d. ä. göra klart för dem, hvari den sanna frälsningen bestod, näml. icke, såsom flertalet af judarne menade, i yttre befrielse från hednafolkens och tyranners förtryck utan i en sedlig förnyelse på grundvalen af syndernas förlåtelse. Rening från synden, räddning undan den gudomliga vreden, det var det, Israel behöfde. Därom skulle ock Johannes vittna och sålunda åstadkomma villighet och skicklighet hos Israel att förstå och mottaga Jesu ord och den frälsning, han medförde.

Tredje tankegruppen. Vv. 78, 79. Grunden till allt det stora, Gud skall bevisa sitt folk, är hans innerliga barmhärtighet. Syndaförlåtelse är denna barmhärtighets form gentemot skuldbelastade människor. — »En soluppgång af höjden har besökt oss» (jfr Mal. 4: 2) eller kanske hellre det, som bebådar solens uppgång, morgonstjärnan (Upp.B. 22: 16). Meningen blir väsentligen densamma. — »I mörker och dödens skugga». Mörker, en bild af det från Gud skilda andliga tillståndet med sin blindhet och vantro. Detta mörker är en dödens skugga, som den eviga döden kastar framför sig. Herren bringar ljus i detta mörker och frälsar därigenom från döden. Han visar vägen till återförening med Gud och det så, att han ock leder in på samma väg. Denna väg är fridens väg = en väg, på hvilken man vinner och äger frid eller full lycksalighet.

V. 80. Ett tillägg af evangelisten om Johannes' utveckling. Han tillväxte i fysiskt hänseende samt stärktes i anden = utvecklades i andligt afseende: hans andliga krafter utvecklade sig under inverkan och ledning af Guds Ande, så

att han blef stark i anden. Hans karakter, allt mer bestämd genom heligheten af hans kallelse, om hvilken han tvifvelsutan fick kunskap af föräldrarne, och som för öfrigt genom inre upplysning blef en makt inom honom själf, utpräglades alltmer såsom företrädesvis viljeenergi. I öknen, antagligen judaöknen, försiggick denna utveckling, således i afskildhet under ett i yttre måtto strängt asketiskt lif. *ἀνάδειξις* = en ämbetsmans insättande i ämbetet medelst hans framställning inför dem, öfver hvilka han är satt. Att det var Gud, som sålunda framställde Johannes, faller väl af sig själf (jfr Joh. 3: 2; 1: 31—33).

Perikopens *homiletiska grundtanke* torde kunna sa uttryckas: *Den heliga glädje och det Guds lof, som Johannes döparens födelse uppväckte, hade sin grund i vissheten om den snara uppfyllelsen af Guds nådefulla löften till Israel om honom, som skulle blifva ej blott Israels utan hela världens salighet.*

Homiletiska antydningar. Vv. 57, 58. Fullbordandet af tiden för Johannes' födelse var ock tiden för uppfyllandet af Guds till fäderna gifna löften. Trots Sakarias' otro gick Herrens ord i fullbordan, och denna fullbordan inledde en hel rad af gudomliga frälsningsgärningar, alla utgörande stralar af hans härlighet, hvars väg Johannes skulle bereda. Hvad Herren sagt, det sker; hvad han lofvat, det håller han. Men vanligen kommer, såsom här, uppfyllelsen af Guds löften såsom en öfverraskning öfver dem, hvilka innerligen vänta denna uppfyllelse. — »Många skola glädja sig öfver hans födelse», sa hade Herrens ängel betygat vid budskapet till Sakarias. En början till denna glädje se vi i det deltagande, Johannes' födelse uppväckte hos hans föräldrars grannar och vänner. En stor barmhärtighet hade vederfarits Elisabet, därföre är hennes och hennes vänners glädje stor. I självfva verket först då är vår glädje öfver en oss vederfaren lycka ren, när vi i det goda, som skänkts oss, se Guds barmhärtighet och kärlek, så att det är den, som blir vårt egentliga glädjeämne. Sådan glädje uppbygger; den drager vårt hjärta närmare till Gud. Blir däremot det jordiska i och för sig vårt glädjeämne, då tar vår själ skada af hvarje ny framgång; vi fångas alltmer af det fåfängligas snara, och vårt hjärta blir alltmer otillgängligt för Guds nåd. — — Kom ihåg:

kärleken icke blott gråter med dem, som gråta, utan glädjes ock med dem, som äro glada. Det senare är ej sällan ett säkrare bevis på tillvaron af verklig kärlek än det förra.

V. 59. De små barnen voro inneslutna i det gamla testamentets nådeförbund. Skulle det nya förbundsfolkets barn vara mindre benådade i detta stycke? Skulle barn af kristtrogna föräldrar, dessa barn, hvilka likväl Paulus på grund af deras förbindelse med de troende föräldrarna kallar heliga (1 Kor. 7: 14), ej vara berättigade till det nya förbundets tecken likaväl, som israeliternas barn fingo det gamla förbundets? De, som neka de kristnas små barn dopet, neka i själfva verket, att Kristus är till för dessa barn. Och dock har Herren själf betygat, att Guds rike *endast* tillhör barnen, de små, som bäras på sina mödrars armar, och de äldre, som blifvit såsom barn.

Vv. 60—63. Icke enligt mänsklig sedvänja eller mänsklig vilja fick Johannes sitt namn. Från moderlifvet afskild att vara Guds tjänare, skulle hans namn vara en påminnelse för ej mindre hans föräldrar och honom själf än för alla andra, att han var en Guds gåfva, underpanten på den ännu större gåfvan af honom, hvars härold Johannes skulle blifva. I lydnad för Guds vilja icke blott gåfvo hans föräldrar honom hans namn, utan de lämnade honom ock åt Gud, därmed återgifvande honom hans gåfva. Så bör det ock vara med oss alla. Har du fått något af Gud, så återgif honom det, i det du helgar det åt hans tjänst, brukar det till hans ära. Och framför allt, har Herren anförtrott dig gåfvan af barn, så gif dem åt Herren, så vidt sådant står i mänsklig förmåga, eller hvad på dig beror. Då du kristligt uppfostrar dem, så gör du detta, och fastän du icke har deras hjärtan i din hand, så är det dock sällan ett barn af många böner går förloradt. Men se till, att din barnauppfostran icke blir dressyr. Mycket af det, som bär uppfostrans namn, är ingenting annat än detta, och att den då ej lyckas, det är icke att undra på. — »Johannes *är* hans namn». Så var det af Gud bestämdt. Hvad han har sagt, det skola vi låta vara sagdt. Intet tummande på hans ord.

V. 64. När en tyngd ligger på hjärtat, då pressas läpparne i hop, men när förlossningen kommer, då strömmar lofvet och tacksägelsen ur hjärtat, förutsatt, att man i förlossningen ser en nådegåfva af Gud. Otron är det, som äfven vid de största välgärningar gör oss andligen stumma. Tro vi, så tala vi ock, och framför allt, när det gäller att tacka Gud. — Före glädjen i Gud går sorgen efter Guds

sinne; endast den, som känt syndens förbannelse, förstår att uppskatta nåden och att, som sig bör, tacka därför. Den, som lefver i Guds nåd, borde alltid tacka Gud. Utom det stora lof- och tacksägelseämnet själft, erbjuda sig otaliga ämnen till Guds lof åt ett hjärta, som har ödmjukhetens skarpsynthet för det myckna af Gud beskärda goda, som undgår den profana blicken. Högmodet och det däraf följande oförnöjsamma och pockande sinnelaget är blindt för det goda, man äger, och har blott öga för det goda, som man saknar eller inbillar sig sakna. Så blir det klagan och knot, missnöje och afund, savida ej tilläfventyrs det motsatta äger rum i öfvermodet och drygheten på grund af det myckna, man besitter, eller det stora, man menar sig vara.

Vv. 65, 66. Rykte och rykte äro två olika ting och sammalunda utspridandet af rykten. Att kungöra Herrens stora gärningar, det är lika mycket en plikt och till välsignelse ledande, som det giftiga förtalet är brottsligt och fördärfbringande. Fly skvaller! Sätt lås för din mun, då fråga är om din nästas fel! Men dröj ej att öppna din mun till den belackades försvar! — »De lade det på hjärtat.» Ja, därpå beror det. Hvad du hör om Herrens väldiga gärningar och särskildt det, som Guds ord om dem förkunnar, göm det väl i ett ganska godt hjärtas jordmån, och det skall göra dig rik för evigheten. — »Hvad månde varda af detta barn?» Huru ofta uppstiger ej den frågan ur bekymrade föräldrahjärtan! Må den drifva dem till bön och till noggrann vård om den späda planta i Guds vingård, som Gud öfverlämnat åt deras omsorger. Men icke behöfva de gå i jämn ängslan för sina barn. Guds öga vakar öfver dem, och föräldrarne kunna trygga sig vid hans löfte, som sagt, att det är hans Faders vilja, att ingen af dessa små skall gå förlorad. — För öfrigt framträder denna fråga och detta bekymmer ej blott i afseende på barnen utan äfven vid begynnelsen af hvarje företag af vikt. Väl, om man så har börjat det och så utfört det, att man kan ha hopp om, att Herren är med därom. Bön och förbön neddraga Guds välsignelse. Bed!

Vv. 67—71. Hvarje bön, som skall nå Guds hjärta, måste vara Andens verk, ett Guds Andes bedjande i själen. Godt och saligt är det, när man som Sakarias kan bedja uppfylld med den helige Ande, men det går ej alltid. Men är det rätt ställdt med hjärtat, så manar Anden godt för oss hos Gud, äfven då vi icke veta, huru vi skola bedja, såsom det bör sig. — Efter tider af nöd och betryck kommer Herren åter och besöker sitt folk med en ny andeutgjutelse, nytt

lif och ny kraft. Ingen förtvifle därföre om Guds kyrka. Eländigt kan det under långa tider se ut; det är, som allt ville tyna bort och dö. Men det skall icke alltid förblifva så. Herrens sak *kan icke* gå under. Efter vintern kommer våren och sommaren. Därföre aldrig hopplös! Gud är trofast. Det skenbart mest fruktlösa arbete i hans rikes tjänst skall en gång visa sig hafva haft en betydelse, hvarom den trogne arbetaren, som så mången gång fick göra sitt verk med suckan, icke drömt. — »Frälsningens horn!» Ja, i sanning en öfvermåttan väldig frälsning. Den är botemedlet för all synd och allt elände. Försök, hvad den duger till! Lämna detta arma hjärta, så fullt af orenhet, åt din frälsare, och du skall förnimma, hvilka stora ting han förmår göra med dig!

Vv. 72—75. Frälsning ur de andliga fiendernas våld, från den inneboende syndens tyranni, lif i helighet och rättfärdighet, se där det, som förlänas i Guds rike. Icke blott till nutiden och framåt verkar Guds barmhärtighet i Kristus utan äfven tillbaka, ja, ända till tidernas morgon. »Lammet är slaktadt från världens begynnelse.» — Det gamla testamentets heliga blifva icke utan oss fullkomnade, och vi, som nu lefva men komma att dö före Herrens dag, få vänta på vår krona, till dess alla våra bröder ha utkämpat sin strid. Dock skall denna väntan icke synas oss så lång, ty det är en väntan invid Guds hjärta.

Vv. 76—79. Frälsningens *kunskap* är på en gång förutsättning för frälsningen själf och medförande dess delaktighet. Det är Johannes, som banar Herrens väg. Han predikar bot, men han pekar ock på Guds lamm, som borttager världens synd. Att få kunskap om, att rätt lefvande lära känna sin synd och Jesu Kristi nåd, det är frälsningens kunskap, medförande frälsningen själf. — Öfver oss lyser rättfärdighetens sol med salighet under sina vingar. Hvarföre sitta då så många i mörker och dödens skugga? Ack, de blunda för ljuset, ty mörkret är dem kärt; däri tycka de sig må godt, ty det tillåter dem att i lugn utöfva mörkrets och köttets gärningar.

V. 80. Växa till och blifva stark i anden, det är af nöden för hvar och en, som skall kunna blifva befunnen såsom ett godt hvete på den dagen. Den, som står stilla, går tillbaka. *Jaga* efter målet, så kärt det är för dig att hinna det! — I öknen, i stilla tillbakadragenhet fostrar Gud sina utvalda redskap. Tänk på Moses, på Döparen, på Luther i hans cell! Den, som, sedan han fått sikte på Guds rikes skatt och pärla, genast menar sig vara i säker besittning af

den och springer omkring för att skrytsamt pladdra om sitt fynd, han kommer svårligen i verklig besittning däraf. På djupet skall det gå, om det skall äga bestånd. — Det var Herren, som, när tiden var inne, framställde Johannes för Israel. Endast den, som, af Herren utkorad, af honom sändes, och ej går Guds kallelse i förväg men ej heller drager sig undan, då Gud säger: »Nu är det tid!», endast den blir ett dugligt Guds redskap, ty endast han är lydig!

Predikoutkast.

1.

Inl. 2 Kor. 13: 13.

Ämne. **Vår Herre Jesu Kristi nåd, beredd genom Guds kärlek och tillägnad genom den helige Ande.**

1. *Vår Herre Jesu Kristi nåd* (vv. 69—77).

a) Salighetens horn i Davids hus = en mäktig frälsning (v. 69).

b) Uppfyllelsen af det genom Guds ord till Abraham beseglade förbundet och af de profetiska löftena (vv. 70—73).

c) Syftande till upprättande af en sådan gemenskap med Gud, i hvilken man tjänar Gud i helighet och rättfärdighet (vv. 74, 75).

d) Bestående i en hjärtat och samvetet renande syndaförlåtelse (v. 77; Ebr. 9: 14).

e) Beredd åt alla folk, åt Israel, som hade lagens och löftenas ljus; åt hedningarne, som sutto i mörkret och dödens skugga (vv. 78, 79).

2. *Beredd genom Guds kärlek = hans innerliga barmhärtighet* (v. 78),

a) som icke vill syndarens död, utan att han omvänder sig och lefver;

b) som endast genom Jesus Kristus och på grund af hans försoning kan såsom faderlig huldhet och välbehag meddela sig åt människan.

3. *Tillegnad genom den helige Ande* (vv. 77, 80),

a) genom meddelande af den frälsningens kunskap, som är ande och lif (v. 77);

b) som stärker och bevarar själen genom tron till evigt lif.

2.

Ämne. **Hvad förkunnar oss evangeliet om Johannes döparens födelse?**

1. *Att nya testamentets tid kommit, i det Gud fullbordat alla de i gamla testamentet gifna löftena* (vv. 68—70, 73, 74).
2. *Att frälsningens horn i Davids hus är upprättadt = salighetshöfdingen Jesus Kristus är kommen med en frälsaremakt, som nedlägger alla fiender* (vv. 69—71).
3. *Att vi, delaktiga af hans förlossning, skola tjäna Gud utan fruktan* (vv. 74—75) = *icke i träldomens utan i barnaskapets anda* (Rom. 8: 15).
4. *Att denna förlossning skall tillbjudas alla folk (äfven hedningarne*, v. 79).
5. *Att vägen till undfående af denna förlossning är den bättring, som Johannes predikade, och hvarigenom han gjorde Herren ett beredt folk* (vv. 76, 77).

3.

Inl. Betydelsen af namnet Johannes: Gud är nådig.

Ämne. **Vittnesbördet om Guds nåd vid Johannes döparens födelse.**

1. *Vittnesbördet om Guds nåd mot Sakarias och Elisabet* (vv. 64, 57, 58).
2. — — *om Guds frälsning bringande nådesbesök* (vv. 68, 69, 71).
3. — — *om trofastheten af Guds löften.*
4. — — *om Guds nådefulla verk för att bringa syndare till frälsningens kunskap och därigenom till frälsningens delaktighet* (vv. 76, 77, 79: *»Styra våra fötter på fridens väg»*).
5. — — *om Guds nådefulla uppfostran af de sina för att göra dem starka i hans Andes kraft* (v. 80).

4.

Ämne. **Den stora glädjen vid Johannes döparens födelse, en glädje öfver Guds barmhärtighet.**

1. *Öfver barmhärtigheten mot Sakarias och Elisabet* (v. 64).

2. *Öfver barmhärtigheten i den af Gud åt Johannes gifna kallelsen* (vv. 66, 77).

3. — — *i den frälsning från alla fiender, som medför kraft att tjäna Gud i helighet och rättfärdighet* (vv. 69, 71, 74, 75, 78, 79).

5.

Inl. Luk. 1: 45.

Ämne. **Troende människors glädje vid fullbordandet af Guds nådelöften.**

I. **Glädjeämnet.**

II. **Glädjen däröfver.**

I.

1. *Fullbordandet af Guds nådelöften såsom föremål för erfarenhet här i tiden genom tron.*

a) Nådelöften gifna att uppfyllas här i tiden: (1) De *allmänna* = löftena om delaktighet af försoningen i Kristus till syndernas förlåtelse (vv. 68, 69, 77) med alla dess saliga följder; (därtill höra löftena om omvändelsens och rättfärdiggörelsens nåd) och (2) de *särskilda* = löftena om särskilda nådesformåner och gåfvor, som ej gifvas åt alla utan endast åt några få (= löftet om Johannes åt Sakarias och Elisabet).

b) Fullbordandet af dessa löften. (1) Sakarias och Elisabet, som fått löfte om en son, fingo uppfyllelsen af detta löfte vid Johannes' födelse; detta deras glädjeämne. (2) Människor, som mottagit omvändelsens nåd, erfara uppfyllelsen af Guds allmänna nådelöften, då Gud förlåter dem deras synder och gör dem lefvande med Kristus. Erfarenheten af uppfyllelsen af vissa särskilda löften genom mottagande af hjälp och framgång i enskilda fall vare sig i andligt eller timligt afseende.

2. *Fullbordandet af Guds löften i evigheten, föremål för hoppet.*

a) Guds här i tiden fullbordade nådelöften, en begynnelse till och handpenning på, hvad Gud lofvat de sina att undfå i evigheten.

b) Det lefvande hoppet om fulländad frälsning vid Herrens tillkommelse (hoppet om Messias' första ankomst, glädjeämne för Sakarias och Elisabet): den kommande härligheten, de troendes glädjeämne.

II.

1. *Glädjen vid Guds löftens fullbordan här i tiden verkar*

a) innerligt tack och lof af de benådade (Sakarias och Elisabet, vv. 67—79) af de benådade, som (1) *vilja* tacka (2) och *kunna* tacka, dock icke, som de gärna ville;

b) lydnad (Sakarias och Elisabet, vv. 60—63) hos de benådade; (1) lust till Guds bud; (2) hållandet af *alla* buden under strid mot *all* synd.

2. *Glädjen i hoppet om den fulländade frälsningen verkar*

a) tålamod under lidandet;

b) frimodighet under kampen för Guds rike i vissheten om dess slutliga seger.

6.

Ämne. **Herrens nådesbesök.**

1. *I allmänhet hos mänskligheten;*

a) utlofvadt af profeterna (vv. 70, 73);

b) förberedt genom Johannes döparen;

c) medförande förlossning genom syndernas förlåtelse såsom grundvalen för Guds tjänande i helighet och rättfärdighet (v. 74);

2. *hos enskilda människor;*

a) med evangelii nådeskallelse (v. 65);

b) med ljus till kunskap om synd och nåd (vv. 77—79);

c) med syndaförlåtelsens förlossning från vreden och till delaktiggörelse af lifvet i Gud till en vandring i helighet och rättfärdighet (v. 74).

Mikaelidagen.

Mikaelidagen har sitt namn af ängeln Mikael, Israels skyddsängel och utföraren af Guds domar (jfr inl. till Marias bebådelsedag). Dagens epistel handlar ock om honom och om hans strid med draken, som genom honom utkastades ur himmelen. Emellertid firas denna dag ej till minne af Mikael utan till erinring om änglarnes betydelse i Guds hushållning och om den vård Gud genom dem låter vederfaras de sina.

Text: Ev. Matt. 18: 1—11.

Parallelställena till vårt ev., Mk. 9: 33—38, Luk. 9: 46—48, gifva vid handen, att lärjungarne på vägen till Kapernaum tvistat med hvarandra om hvem af dem skulle erhålla den förnämsta äreplatsen i Guds rike, hvars upprättande i härlighet de väntade. Vid framkomsten till staden frågade Jesus dem om ämnet för deras samtal, och då de tego, tog Jesus ett barn, ställde det framför dem och undervisade dem om den sanna andliga storheten, sasom vår text framställer det. Enligt denna är det dock lärjungarne, som fråga Herren om, hvem som är den störste i himmelriket. Kanske hänger saken så tillsamman, att lärjungarne till en början tegat till Jesu fråga men sedan framställt sitt spörsmål till Herren.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1—3. μείζων, störst, har att motse den högsta äreplatsen i Guds rike (jfr Matt. 19: 28). Såsom stående Herren närmast, väntade lärjungarne sig höga företräden. Antagligen var det den allt bestämdare öfvertygelsen om, att någon härlighet ej vore att vänta i Jesu

efterföljd, som efterhand vände Judas Iskariots sinne från Herren och gjorde honom till förrädare. — *παιδίον*, ett litet barn. Därpå, att det var ett litet, ett oansenligt barn, faller här tonvikten. *στραφῆτε καὶ γένησθε*, aorister; ej utan betydelse: »Med mindre i hafven omvändt eder och blifvit såsom barn» kan det lika väl och kanske med ännu större skäl heta än: »Utan I omvänden eder och blifven såsom barn». Det är, som om Herren gärna ville förutsätta, att denna omvändelse skett, men att han med anledning af deras fråga likasom därvid sätter ett frågetecken. De borde pröfva sig, huru det förhöll sig med deras omvändelse. »Såsom barn» = till ett rätt barnsligt sinnelag och förhållande. *μὴ εἰσέλθητε* = skolen icke ens inkomma i himmelriket, mycket mindre däri erhålla någon hög ställning.

Vv. 4, 5. *ταπεινώσῃ*, ödmjukar sig = är lika anspråkslös och fri från äregiriga önskningar som detta barn. Barnet lefver i det närvarande, lyckligt i sin afhängighet af föräldrarne, och i sin hängifvenhet åt dem vill det ingenting vara i och för sig själft. Det känner omedelbart, att det ingenting är och kan, då det lämnas åt sig själft, hvadan det klänger sig i odeladt förlitande fast vid föräldrarne. Obs. *detta* barn, barn, sådana som det i fråga varande, hos hvilka finns det äkta barnsliga väsendet. Om många barn kan ej detta sägas. — I samma mån en människa är genomträngd af den sanna barnsliga anden, enfaldens, troshängifvenhetens och den heliga anspråkslöshetens ande, är hon stor i Guds rike. — *δέξηται:* mottager, i sin kärlek och vård upptager ett enda sådant barn. Härvid är att icke blott tänka på barn i egentlig mening utan äfven på äldre människor, hvilka äro såsom barn och just därföre inför världen, som älskar och berömmer den stolta kraften, äro någonting obetydligt och föraktligt. — *ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου*, i eller på mitt namn, på grund däraf, att mitt namn, jag själf, blifvit dyrbart för dem, såsom det är för eder; således ett mottagande för Kristi skull. »Han mottager mig» = det räknas, som om han mottoge mig. Markus tillägger: Hvilken som mottager mig,

han mottager den, som har sändt mig.» — Äro nu de små så stora inför Gud, då

V. 6. ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλίσῃ κτλ. Den, som gifver anstöt åt, förförer o. s. v. σκανδαλίζειν är här motsatsen till δέχεσθαι. I st. f. att upptaga och kärleksfullt vårda, gifva en anstöt, som medför fara, förföra = vända hjärtat från tron på Herren. »Honom är det bättre», eg. för honom är det nyttigt, συμφέρει, = för honom passar det = det öde, som motsvarar hans handlingssätt, är att blifva dränkt med en kvarnsten omkring halsen eller, som man säger, blifva dränkt som en hund. Och dock är på sådana förförare ingen brist.

V. 7. Hvem är subjekt för de här omtalade förförelserna? Vanligen anser man, att det är världen, de otrogna människorna, och nog förföra de och varda förförda. Men här synes vara fråga om den förförelse af de små, svaga och obetydliga bland Jesu trogna, som utgår från sådana, hvilka, ehuru de berömma sig af Jesu namn, dock ej i detta namn upptaga utan fastmer i stolthet och öfvermod bortstöta och bringa på fall dessa små. Här torde således vara fråga om förförelserna inom själfva Guds rike (jfr Matt. 13: 41) eller allt det onda, som häftar sig vid detta rike i dess empiriska gestalt, kyrkan, och särskildt det hierarkiska öfvermod och härsklystnad, hvartill fröet fanns äfven i de första lärjungarne och just låg till grund för deras tvister om rangen i Guds rike. Allt detta orena väsen inom kyrkan, detta upp- och nedvändande af den rätta himmelska ordningen inom henne, medför de svåraste förförelser och hinder för Guds rikes framgång, hindrar så manga att tro på Jesus. Så bringas härigenom ve och förbannelse öfver världen, och det just genom deras förhållande, som borde vara jordens salt och världens ljus. Men förargelserna *måste* komma. De äro gudomliga vredesdomar och bero på det af Gud anordnade förhållandet mellan synden och dess följder. Där synd, där särskildt synd i och af kyrkan genom världsligt sinne, högmod och ärelystnad, vinner insteg och tar öfverhand, där

inträda också förargelserna, dubbelt större och fruktansvärdare än de, som utgå från världen såsom sådan. Men ve den människa, genom hvilken sådana förargelser komma, och som genom dem drager de i tron svaga och obefästade fran Herren, och genom den smälek, hon drager öfver Herrens namn, afhåller andra från tro.

Vv. 8, 9. Hand, fot och öga äro uttryck för ting, som äro lika nyttiga, nödvändiga och ömtåliga som dessa lemmar. Det, som förför, är egentligen lustarne. Det är da dessa, som genom försakelse skola uppryckas. Men yttre ting kunna uppväcka och reta lustarne, och för så vidt dessa icke kunna kufvas med mindre det yttre tinget släppes och öfvergifves, så måste detta ske. Hit hörer det hatande af fader, moder, syster, broder och af det egna lifvet, för så vidt de äro hinder för tron på Jesus, som Herren kräfver af sina efterföljare. Så svåra dessa offer må vara, det är jämförelsevis godt, *καλόν*, för en människa att underkasta sig dem, om hon endast därigenom kan bärga sin själ, rädda sig själf i djupaste mening. Med en sådan försakelse af det, som kan vara till skada för en själf, måste man börja, om man eljest skall kunna undvika att vara andra till förförelse. — Sammanhanget med det föregaende blir alltså: Hvilar ett sådant ve öfver de människor, som åstadkomma förförelse, och de således äro att betrakta som skadedjur, hvilka ej äro värda att lefva, och om äfven allt annat, det vare lefvande eller döda ting, som retar till öfverlägsna frestelser, måste anses lika fördärfligt, så måste vi, hvad på oss ankommer, tillintetgöra det. Detta få vi visserligen icke göra genom att taga Guds kastskofvel i vår hand och våldsamt fara fram mot människor och förhållanden, men på det sättet kunna och böra vi göra detta, att vi skilja oss ifrån dem, skulle det än förorsaka lika så stor smärta eller medföra lika stor timlig förlust som att afhugga en hand eller fot eller rifva ut ett öga. Men detsamma är ock nödigt, om vi skola undvika att vara andra till förförelse. Den, som blott vill följa sin egenvilja och sina lustar, blir nödvändigt till stö-

testen för andra. Det är en förnyad varning härför, Herren gifver i

Vv. 10, 11. Ringaktande och däraf följande försummelse af dessa små utvisar ett i världsfåfänglighet och högmod fånget sinne, som ej förstår det, som är stort för Gud, och som gör en oduglig för Guds rike. Huru dyra dessa små äro för Gud, framgår däraf, att deras änglar, som värda sig om dem, stå inför Guds ansikte, d. ä. höra till de höga änglar, som stå närmast Gud. Äfven i uppskattandet af de små, ringa och svaga böra Jesu lärjungar vara hans efterföljare, ty han, människosonen, var kommen att frälsa det förtappade, således det, som i den sorgligaste mening är det ringa. »Kristus bildar den absoluta motsatsen till dem, som gifva förargelse. Han är kommen att rädda det förlorade; dessa åter stöta dessa små, som just hafva blifvit fattade af Kristus och sålunda börjat uttagas från sitt förtappade tillstånd, tillbaka i detta tillstånd, och det så, att det blir för dem värre än förut. Därföre är ock Kristus, Guds ansiktes ängel, såsom Frälsaren af det förtappade ett bevis därpå, att de små i honom och de inför Guds tron stående änglarne hafva förespråkare inför Gud» (Lange).

Perikopens innehåll, fattadt såsom *homiletisk grundtanke*, kan sålunda återgifvas: »*Villkoret för att blifva stor i Guds rike är det barnasinne, som i hjärtats ödmjukhet och heliga anspråkslöshet aldrig far efter egen ära utan söker sin ära i Gud, och som, under försakelse af allt, som kan förföra eller göra en till förförare, besjälas af lefvande kärlek till de små, de ringa och svaga af Jesu trogna för att antaga sig dem såsom dyrt aktade för Gud*».

Homiletiska vinkar. V 1. »Hvem af oss skall bli den störste i Guds rike?» det var den om ett fåfängligt sinnelag vittnande frågan, hvarom Jesu första lärjungar tvistade. Mahända tvista de kristna i våra dagar ej på samma öppna, naiva sätt om rang och företräden inför Gud. De veta ju af bibeln, att sådant skulle stämpla dem såsom Kristi vedersakare. Men därföre är högmodet, framför allt det andliga

högmodet, för ingen del främmande för dem, som med sin mun berömma ödmjukheten. Huru ofta frestas icke äfven uppriktiga kristna af högmodsingifvelser öfver sina gåfvor, sina andliga företräden och att med ringaktande se ned på dessa små, dessa svaga i Herrens hjord, hvilkas enda prydnad är den enfald, hvarmed de hålla sig till Guds ord, men icke kunna förete några bevis på andlig visdom och kraft. Huru ofta stinger icke afunden deras hjärtan, hvilka i särskild mening hafva om hand arbetet i Guds vingård, då de hos andra se mera i ögonen fallande framgångar och större erkännande, än som komma dem själfva till del! Hvilket skryt i många kyrkosamfund, sekter och partier med hvad de äro eller hafva uträttat för Guds sak! Gifves det inom kyrkan män, som med hånfullt leende betrakta, hvad de kalla den andliga dumheten och inskränktheten hos uppväckta människor, som icke äro lika starka i förståndet, som i andlig ifver, så finns det mahända ännu flere bland dessa, som, under det de anse sig själfva synnerligt benådade, med ett öfvermod, som icke är behagligare, därföre att det är förenadt med okunnighet, tala om dessa »stenkyrkomänniskor», hvilka äro satans lättfångna byte. »Hos oss», skriker det ena partiet, »är Kristus; vi ha det rätta ljuset; vi äro de förnämsta i Guds rike»! »Nej», ropas det från ett annat håll, »I ären af djäfvulen; men vi äro de rätta; oss har Gud utkorat; vi ha fått den högsta platsen». »Jag, jag förstår bäst Guds hemligheter», läspar en tredje, som knappt kan läsa i bok, »ty jag är en af de fåkunnige». Men till och öfver alla ljuda Herrens stränga ord: »Utan I alla omvänden eder och varden såsom barn, skolen I icke inkomma i Guds rike»!

Vv. 2—5. Huru förstår ej Kristus att nedslå det mänskliga högmodet! Gentemot dessa storhetsdrömmar, hvilka i lysande gåfvor, höga äreplatser, andras krypande vördnad sätta den sanna storheten, ställer Herren storheten hos ett litet barn. Och hvari består denna storhet? I känslan af hjälplöshet och i villigheten att ödmjukt låta sig undervisas och ledas af föräldrarne. Att få detta sinne i förhållande till Gud är villkoret för att kunna ingå i Guds rike. Och detta sinne kan den visaste lika väl som den okunnigaste ha eller få. Ja, det är just verklig vishet, då en människa inser, att just så höfves det henne att vara och förhålla sig, när fråga är om hennes ställning till Gud. Därföre kallar ock skriften dem för dårar, hvilka säga, att ingen Gud finns, och dårskap, dumhet i högsta grad är den inbilskhet, som karakteriserar den människa, som menar sig vara något. »Ned, ned inför

Gud»! Frukten Gud och gifven honom ära»! det är innehållet af Guds eviga evangelium (Upp.B. 14: 6, 7), ty lika visst, som detta evangelium förkunnar fri och fullkomlig nad och syndaförlatelse, bjuder det, att alla skola ödmjuka sig inför Gud, alldenstund nåd utan nådehunger, och nädehunger utan ödmjukhet är någonting otänkbart. — Vill du tillväxa i det goda, så väx till i ödmjukhet. Och vill du detta, så umgås troget med din frälsare. I samma mån han blir af dig känd, skall du sjunka ihop, blifva allt mindre och mindre och omsider såsom ett intet inför honom. Ja, huru förödmjukar och förkrossar icke Kristi bild, där han i lefvande kunskap blir för hjärtat uppenbar! Hans sanning och helighet, hans nåd och kärlek, hans hela offerlif till frälsning för en förtappad värld — ställ dig med din själ blott rätt inför spegeln af detta lif, och skäms du då ej ner i hjärterötterna öfver dig själf, sa har du nästan mer än mänsklig ondska i dig. Men huru ljuf är ej den förödmjukelse, bekantskapen med Kristus verkar! Den uppgår ju i *tillbedjan.* — Att mottaga Kristus är stort. Dock kan du mottaga honom i hvarje litet barn, då du mottager det i hans namn, d. ä. på grund af det, som det barnet är för honom. Detta visar, hvad Kristus är för dig själf.

Vv. 6, 7. Men att förföra en af dessa små, som tro på Jesus, att hindra dem att komma till honom eller att locka dem bort från honom, det må ske med ord eller gärning, genom hårdhet eller flathet, genom fåkunnigt beröm eller förbittrande tadel, genom att afhålla dem från Guds ord eller så umgås med dem, att de fatta vedervilja för ordet, med ett ord, genom hvad det vara må, som är ägnadt att hindra deras gemenskap med Gud, detta är dock öfvermåttan förfärligt. Om Judas Iskariot sade Herren: »Det vore bättre, att han aldrig varit född.» Om barnens förförare: »Det vore bättre, att de voro dränkta med en kvarnsten om halsen.» Dessa bägge domar äro de fruktansvärdaste, som gått öfver hans läppar, i hvilken Guds oändliga kärlek och barmhärtighet vunnit personlig gestalt i världen. — Men världen är full af förargelser, ty hon är full af synd, och de äro de värsta förförarne, hvilka direkt eller indirekt förhindra tron på Jesus hos andra. Det är isynnerhet de falska kristna, som göra detta, de, som vilja framstå såsom Jesu lärjungar men med ord och gärningar så litet visa sig äga Kristi sinne, att människorna säga: »Är detta kristendom, då vilja vi med honom ha ingenting att göra.» Ve denna affallna, köttsliga kristenhet, hvars skändligheter så ofta ha

stött hedningarne tillbaka från kristendomen, deras förtryckares och fördärfvares religion! Ve dessa andliga pratmakare, som stoltsera med sin kristna fana, men ej ens i borgerliga förhållanden ådagalägga den redlighet och tukt, som en hedning lätt står ut med att bevisa! Se dessa uppblåsta andliga tyranner, hvilken kyrka eller hvilket parti de än må tillhöra, hvilka låta kristendomen få sken af att vara en fiende till de små men en krypande hjälpare åt dessa stora, de där mena sig hafva af Gud fått privilegium på de ringas svett och blod! Ja, ve alla, genom hvilka förargelse kommer!

Vv. 8, 9. Akta intet offer för svårt, så snart det gäller din frälsning! Synden är din enda egentliga fiende; ligg alltid i fält mot henne! För att rädda ditt lekamliga lif, offrar du utan tvekan en lem; offra du din gamla människas alla lemmar på försakelsens altare, och bäfva icke tillbaka för de sår, du erhåller i kamp mot fienderna till din själ!

Vv. 10, 11. Guds änglar stå uppvaktande för hans tron för att mottaga befallningar om deras vård, hvilka äro såsom barn. Äfven du kan i viss mening blifva en sådan ängel. Öfver allt möter du dessa små, som äro så högt aktade inför Gud. Ställ dig i deras änglars led! Antag dig dem i Jesu namn, och vet, att den, som tjänar dem, tjänar deras mästare! — Se på Jesus, som kom att uppsöka och frälsa det förtappade, dem, som han, mänskligt att tala, kunde ha ansett sig ha skäl att styggas vid. Och du, som är en af dessa förtappade, du skulle våga hofvera dig öfver dem, han utvalt ur världen och upptagit i sitt rike! Blif själf såsom ett barn, och de små skola ock i dina ögon blifva det, som de äro i Guds, och så skall du kunna handla i hans sinne, som för att frälsa äfven dessa små gaf sig i döden.

Predikoutkast.

1.

Inl. Mk. 10: 15.

Ämne. **Tvenne svåra hinder för en sann kristendom.**

1. *Att man vill vara stor i himmelriket* (v. 1).

a) Att man inbillar sig vara eller kunna ingå i himmelriket, sådan man är af naturen, och att man således ingen bättring behöfver.

b) Att man förmenar sig hafva allt väl beställdt för sin själ, därföre att man börjat lyssna till Guds ord och däraf mottagit mer eller mindre lifliga intryck, samt att man alltså ej behöfver tänka på att komma in i himmelriket utan endast därpå, att man däri må blifva stor = drömmar om andliga företräden eller om uträttande af andliga storverk.

2. *Att man ej fruktar för och ej vill försaka allt, som är till förförelse.*

a) Förargelse = den öfvermäktiga förförelse, som (1) kommer af världens otro och syndaväsen, (2) af den falska andlighetens skenkristendom med dess uppblåsthet och saknad af andlig kraft, (3) af det egna köttet, som föranleder en att vända i och för sig goda och i visst afseende nödvändiga ting (hand, fot, öga) sig till förförelse.

b) Att man icke vandrar i fruktan för förförelserna men i stället är rädd för den försakelse, som man måste underkasta sig, om man skall undgå förförelsernas snaror.

2.

Ämne. **Det sannskyldiga kristendomsallvaret.**

1. *Allvaret i omvändelsen, hvarigenom man blir en sann kristen.*

a) Det finns en omvändelse eller ett sken däraf, då man väl intar ett visst lärjungaförhållande till Herren men icke låter hans Ande grundligt förödmjuka sig. (1) Man bevekes af Guds förekommande nåd att gå ut från det grofva världsväsendet, afstå från vissa synder och sluta sig till den skaran, som håller högtid omkring Guds ord. (2) Men man låter icke föra sig till en grundlig självkännedom och däraf följande innerlig förödmjukelse

inför Gud utan betraktar med större eller mindre själfbehag den andlighet, till hvilken man kommit.

b) Det är allvar i omvändelsen, då man låter Herrens Ande göra sig till ett barn. (1) Ett barn i andlig hjälplöshet och vanmakt, så att man känner sig platt förlorad, om och då man lämnas åt sig själf. (2) Ett barn i ödmjukhet, som i enfaldig tro helt och hållet öfverlåter sig åt Herren och hans nåd såsom det, hvarförutan man känner sig icke kunna lefva. (3) Denna omvändelse, hvartill det vill fullt allvar till i afdöendet från all egen rättfärdighet och allt köttsligt stort, förer in i Guds rike.

2. *Allvaret i helgelsen, genom hvilken man förblir i Guds rike.*

a) Till helgelsen hörer försakandet af allt, som är till förförelse. (1) Till förförelse kan *allt* skapadt blifva, ty det skapade kan blifva föremål för en afgudisk kärlek och förer i själfva verket med sig en lockelse till en sådan kärlek. (2) Till helgelsen hör, både att man försakar allt, hvad det än vara må, som vill draga hjärtat bort från trons och kärlekens lif i Gud, och att man försakar allt, hvarigenom man kunde blifva andra till förförelse = allt, som strider mot kärleken till nästan.

b) Genom helgelsen blir man bevarad i Guds rike, i det man allt mer och mer blifver såsom barn.. (1) I helgelsen, hvarunder man själf aftager och Kristus tillväxer för och i hjärtat, förblifver man i Guds rike och vinner däri den sanna storheten. (2) Tron renas, ödmjukheten blir allt djupare och gladare, öfverlåtenheten åt Gud allt fullkomligare, kärleken allt offervilligare (3) Genom sådan andlig tillväxt blir man alltmera såsom ett barn (icke i förståndet, men i sinnets och viljans renhet) och härigenom också stor i Guds rike.

3.

Inl. Efes. 2: 6.

Ämne. **Det himmelska sinnet hos himmelrikets barn.**

1. *Himmelrikets barn äro de, som hafva ett på det himmelska och eviga riktadt sinne* (Kol. 3: 1—3).
2. *Det himmelska sinnet betingas af och grundlägges i den omvändelse, hvarigenom man blir såsom barn* (vv. 2—4).
3. *Det himmelska sinnet uppenbarar sig i försakandet af allt, som kan störa eller draga hjärtat från gemenskapen med Gud* (vv. 8, 9).

4. *Det himmelska sinnet utpräglas i samma mån, man växer nedåt (ödmjukhet; alltmer blir såsom ett barn) och inåt (allt innerligare samlif med Gud), ty detta är att växa uppåt mot det rena väsen, som är i himmelen.*

4.

Ämne. **Huru skola vi behjärta den sanningen, att Gud har utvalt de små?**

1. *Så, att vi omvända oss och varda såsom barn* (vv. 1—4).
2. *Så, att vi i ödmjuk, tjänande kärlek antaga oss de små* (v. 5).
3. *Så, att vi vakta oss för att förföra någon af dessa små* (vv. 7, 10, 11).
4. *Så, att vi aldrig låta förföra oss från att vara små* (vv. 8, 9).

Allhelgonadag.

Allhelgonadagen firas, såsom dess namn angifver, till minne af helgonen, d. ä. de fullkomnade rättfärdiga (jfr Ebr. 12: 23), hvilka såsom öfvervinnare hafva ingått i Guds saliga hvila. Under det att den romerska kyrkan i dem ser ett slags halfgudar och åkallar dem såsom medlare mellan Gud och människorna, ser den ev. kyrkan i dem väckande och uppmuntrande förebilder, hvilkas öfvervinnande tro vi böra efterfölja (Ebr. 13: 7; Jak. 5: 10). Det är i denna anda vår kyrka firar deras åminnelse, hvarvid äfven förehålles oss gemenskapen mellan den triumferande och stridande församlingen. Om den förra såsom en molnsky af vittnen (Ebr. 12: 1) deltagande åskådar sina i köttet lefvande bröders kamp, så hafva dessa att skåda uppåt mot det mål, som de andra redan vunnit, för att sålunda med tålamod kunna göra Guds vilja och till slutet få full lön (2 Joh. v. 8).

Text: Ev. Matt. 5: 1—12.

Evangeliet utgör inledning till och innehåller det storartade temat för Herrens bergspredikan. Detta tema är i allmänhet taladt Guds rikes rättfärdighet, hvilken framställes i deras egenskaper, som Herren prisar saliga. Betraktelsen af det sätt eller den ordning, hvari dessa egenskaper framställas, gifver vid handen, huru mellan dem en parallelism äger rum, i det att, sedan den grundläggande egenskapen, fattigdomen i anden, är framställd (v. 3), hvar och en af de följande, som referera sig till människans *religiösa* förhållande, motsvaras af sådana, som ha afseende på hennes *etiska* förhallande. Salunda har bedröfvelsen (v. 4) sin motsvarig-

het i saktmodet (v. 5), hungern och törsten efter rättfärdigheten (v. 6) korrespondera med barmhärtigheten (v. 7) och renhjärtenheten (v. 8) med fridsamheten (v. 9), (jfr Langes Bibelverk, Matteus; sid. 65). — Lidande för rättfärdighetens (v. 10) och för Kristi skull (vv. 11, 12) är den lott, som väntar Guds helgon i denna värld.

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1, 2. Det var under Jesu vistelse i Galileen det första året af hans verksamhet, som han höll sin bergspredikan. Hans rykte hade spridt sig vida omkring, och stora folkskaror följde honom ofta på hans vandringar. En mindre skara hade på ett närmare sätt slutit sig till honom och voro i vidsträcktare mening hans lärjungar (jfr Joh. 6: 66). Af dem hade han utvalt sina tolf apostlar. Det var omedelbart efter att hafva gjort detta urval, som han, vid åsynen af det myckna folket, satte sig på ett berg, antagligen det s. k. »Saligheternas berg» nordväst om sjön Genesaret, hvarvid hans lärjungar trädde nära intill honom, bildande omkring honom en trängre krets, under det att folket tog plats längre ned på bergkullens sluttning och vid dess fot. Då »öppnade Jesus sin mun»; uttryck, som antyder det heliga allvar, hvarmed Herren börjar sitt tal, och så håller han denna underbart härliga predikan, som fått namn af bergspredikan, och som är framställningen af hans rikes »Magna charta». Det är närmast till lärjungarne, hans ord äro riktade.

V. 3. *μακάριοι*, saliga; icke i jordisk mening utan i djupaste inre mening lyckliga. Saligheten såsom den fullkomliga glädjen i messiasriket är det, som åsyftas. »De i anden fattiga.» »Fattig är den, som icke har något, som han kan kalla sitt» (Bengel). Här de, som veta och känna sig till sin inre människa utblottade på allt, som deras själar behöfva för att kunna lefva, således på sann rättfärdighet. Detta är = kännedomen af synden med dess elände och vanmakt; ett böjdt och ödmjukadt hjärta. Dessa i anden fattiga hörer himmelriket till; de äro i den författningen, att Guds rike kan och skall gifvas dem. Den gammaltestamentliga uppenbarelsen, rätt brukad, var ägnad att åstadkomma just

denna fattigdom och sålunda medföra beredelse och skicklighet för Guds rike. Andens fattigdom är grundegenskapen hos dem, som undfå och äro medlemmar i Guds rike. Närmast uppväxer ur den sorgen efter Guds sinne.

V. 4. *οἱ πενθοῦντες*, de bedröfvade, de sörjande och lidande, näml. just i följd af sin inre fattigdom. Såsom all fattigdom ligger denna tung på hjärtat, och det så mycket mer, som här är fraga om brist pa de ägodelar, utan hvilka människan har att motse en evighet af outsäglig brist och nöd, elände och jämmer. Det är sorgen efter Guds sinne (motsatsen till denna världens sorg, 2 Kor. 7: 10), en djup innerlig smärta öfver en själf, ens andliga utblottenhet och skam. I grunden således syndasorg. Dessa sörjande ha löfte om den hugsvalelse, som delaktigheten af Guds rike medför, syndaförlåtelsens lefvandegörande tröst och frid. — Det i denna sorg nedböjda hjärtat är icke snarstucket och retligt. Det har med sig i förhallande till nästan saktmod.

V. 5. *οἱ πρᾳεῖς*, de milda, saktmodiga. Saktmod = det sedliga modet och kraften att med stilla sinne kunna bära oförrätter, att kunna med mildhet bära och därigenom öfvervinna andras ondska. Sådana människor synas vanligen fa sta tillbaka här i världen och blifva förtryckta. Icke desto mindre är det åt dem, som herraväldet på jorden är beskärdt, näml. på den nya jord, där messiasriket kommer till full uppenbarelse. — Ur andens fattigdom, i sorgen efter Guds sinne med dess heliga saktmod uppstiger hunger och törst efter det, som det arma syndarehjärtat behöfver men icke kan gifva sig självt, näml. rättfärdighet.

V. 6. Hunger och törst äro uttryck för ett verkligt lifsbehof, ett behof, som måste tillfredsställas, om människan icke skall gå under (= svälta ihjäl). Rättfärdighet är det, hvaraf hjärtat har ett sådant behof. Här är fråga om himmelrikets rättfärdighet, således icke om en legal rättskaffenhet utan om rättfärdigheten såsom en själen mättande gudomlig gafva, en spis för hjärtat, således en pa samma gång syndaförlåtande och panyttfödande nad. De, som hungra och törsta efter denna rättfärdighet, skola ock erhalla den

och sålunda blifva mättade till sina själar. Guds rike är rättfärdighet; genom delaktigheten däraf mättas själens hunger. Men då undfåendet af rättfärdigheten är undfående af nad, barmhärtighet af Gud, så kan det hjärta, i hvilket rättfärdigheten blifvit en makt, ej annat än låta den från sig utstråla, och det särskildt såsom barmhärtighet mot nästan.

V. 7. Barmhärtighet = innerlig och verksam medkänsla för andras behof och nöd. Lider den saktmodige tåligt världens ondska, så angriper den barmhärtige modigt och tåligt eländet i världen för att, så vidt möjligt, afhjälpa det. Den, som sålunda öfvar barmhärtighet, skall alltid bäras af Guds barmhärtighet, som vårdande, helande och välsignande skall i tid och evighet kröna honom och hans verk med ovansklig ära. — Men de, som hungra och törsta efter rättfärdigheten, hungra i grunden efter den lefvande Guden själf (Ps. 42: 2, 3). Deras hjärtan äro riktade till honom, och så gäller det, som står i

V. 8. De renhjärtade = de, hvilkas hjärtan äro afgjordt riktade på Gud och på delaktigheten af lifvet i honom. Motsatsen därtill är det delade och därföre orena hjärtat (Matt. 6: 23, 24), den orena viljeriktningen. De renhjärtade skola vinna målet för deras högsta åstundan: de skola se Gud, här andligen i en lefvande trosåskadning, där fullkomligt såsom ansikte mot ansikte (1 Kor. 13: 12). Detta skådande, som å Guds sida kan sägas vara ett hans speglande af sig själf i den troende själen, är ett mottagande af Guds fullhet i dess lif, kraft och salighet (jfr 1 Joh. 3: 2). Själen uppfylles alltså af gudslifvets frid, och denna frid inverkar ock på människans förhållande till nästan, och så blir hon

V. 9 fridstiftande, fridsbudbärare, bringare af Guds frid till de fridlösa genom sitt tals och sin vandels vittnesbörd om honom, som är vår frid (Kol. 1: 20; Efes. 1: 10; 2: 14—18) också i den meningen, att tron på honom stillar vreden och tvisterna människorna emellan. Sådana människor, hvilka äro lefvande uppenbarelser af Guds frid, äro och skola äfven kallas och erkännas sasom Guds äkta, i hans nåd mognade söner. — Men det fridstiftande arbetet uppväcker dock när-

mast strid på jorden. Så var Jesus kommen att sända icke frid utan svärdet (Matt. 10: 34), och hans trognas vittnesbörd om honom medför sammalunda strid, ty det väcker motsägelse, ja, hat och förföljelse från världens sida. Härvid är dock endast tåligt lidande de troendes vapen. Så handlande, äro de saliga.

V. 10. Lidandet af förföljelse för rättvisans, det rättas, sannas och godas skull, för hvilket rikets barn just såsom fridens barn och budbärare kämpa, är saligt, ty likasom de därigenom bli uppenbara såsom de, hvilka icke äro af denna världen, så skall ock allt himmelrikets goda såsom nådelön falla dem till. Detta lidande blir ock alltid ett lidande för Jesu skull, såsom säges i

vv. 11, 12. Konkretion af det föregående. Genom hänvisningen till likheten med profeterna fästes lärjungarnes uppmärksamhet därpå, att deras blifvande kamp på lif och död mellan dem och den köttsliga judendomen icke först nu framträder. Den är urgammal, och då lärjungarne veta sig härvid vara profeternas medstridare, borde de glädjas, ty med profeterna skall deras lön bli stor vid gudsrikets uppenbarelse i härlighet.

Homiletisk grundtanke: Guds helgons karaktersbild är tecknad såsom den rättfärdighet, hvilken är Guds rikes väsen och i grunden ingenting annat är än utstrålningen af Guds eget lif i dem, som genom tron på Jesus undfått detta lif.

Homiletiska vinkar. V. 3. Den, som skall undfå del af Guds rike, måste ha mottaglighet därför. Ty Guds rike är en gåfva åt människorna och kan af inga egna bemödanden framkallas. Och mottagligheten för Guds rike är fattigdomen i anden. Så länge du känner dig rik i dig själf, är tillfreds med din andliga ställning och således lefver ett lif i egenrättfärdighet, kan du icke undfå Guds rike. Men detta ditt själfbehag beror på ett fruktansvärdt själfbedrägeri. Du *är* utfattig, och du ser och vet det icke. Du är lik dåren, som, utstyrd i papperskrona och en trasa såsom mantel, går stoltserande omkring, menande sig vara en konung. Det från Guds ord utgående ljuset kunde visa dig ditt rätta tillstånd, om du ville låta det ljuset falla in i ditt hjärta och

upptäcka för dig, huru det där verkligen ser ut. Utfattig skulle du då finna dig. Intet enda i sanning värdefullt, för evigheten dugande ting skulle du finna i ditt hjärtas förrådshus. Allt, äfven det bästa hos dig, är falsk metall, och oren, som du är i ditt innersta, skulle du komma att på det djupaste blygas öfver dig själf. Så skulle du i din egen erfarenhet blifva, hvad du i verkligheten är, en i anden utfattig syndare. — De fattiga anses för olyckliga, och äfven de andligen fattiga skulle i sin inre nöd vara olyckliga, om det ej funnes hjälp mot deras armod. Men just emedan icke blott rikedom och öfverflöd finns mot denna brist, utan äfven emedan den djupa känslan af det andliga armodets elände är villkoret för undfäende af denna rikedom, äro de i anden fattiga saliga. Ja, salig den fattigdom, som föres till evig rikedom. Saliga dessa ödmjukade hjärtan, som i sitt armod böja sig för honom, som allena kan göra rik, och som upphöjer den, som sig förnedrar. Himmelriket tillhör dem. Deras hjärtan äro en god jordmån för evangelii säd, och han, som bor i höjden och helgedomen, är dem nära. Andens fattigdom bildar den inre grundvalen för allt sannskyldigt godt hos en människa. Hvad hon må vara eller äga, utan hjärtats ödmjukhet är allt förgiftadt och ruttet i hennes själ.

V. 4. Endast ur den rätta sorgen uppväxer evighetens heliga, ovanskliga glädje, och ädel sorg bor i det andligen fattiga hjärtat: Sorgeämnet är ens eget jag, ens eget eländiga inre. Den gudliga sorgen smälter hjärtats hårdhet, under det att världssorgen förbittrar och förhärdar. Och såsom ingen vinner Guds rikes rikedom med mindre han blir fattig i sin ande, så får den aldrig smaka sötman af dess hugsvalelse och glädje, som icke genom sorgen efter Guds sinne lärt sig känna tomheten af all jordisk tröst. — Gud är i sitt förhållande till människorna alltid sysselsatt med två ting: att förnedra den, som upphöjer sig, och att upphöja den, som förnedrar sig. Men till de senares upphöjande hör aftorkandet af deras tårar, där de gråta öfver sig själfva. Och salig den, som får alla tårar aftorkade af Gud! Den hugsvalelsen är värd en lång lefnads föregående nöd och strid.

V. 5. Det finns flera slag af mod i världen, och hvarje slag har sin berömmelse. Men saktmodet vinner gemenligen icke mycken ära i en värld, som bröstar sig öfver det mod, som också finns hos lejon och tigrar. Men i Guds rike står saktmodet högt i pris. Det var modet hos Guds lamm, hos honom, som ock var lejonet af Juda. Att ha mod att lida orätt, ja,

att lida orätt så, att man blir hållen för och behandlad såsom en, den där gjort och gör idel orätt, under det att man dock är rättfärdighetens tjänare, och att i allt detta lidande vara stilla och tålig, fri från stolt självkänsla af sitt höga martyrskap och fri från det denna känsla åtföljande människoföraktet, det är mod af himmelsk art, det var Guds sons mod. Och *det* skall dock till slut föra till en seger af helt annan beskaffenhet än den, som köpes med mord och blod. Ja, de saktmodige skola besitta jorden; dem tillhör väldet och regerandet, sedan all falsk makt och myndighet blifvit afskaffad, och sanningen ändtligen fatt intaga den henne tillkommande tronen.

V. 6. Nog finnas hungrande och törstande på jorden, och de skria efter bröd, mången gång beklagligen förgäfves. På ett bröd och ett vatten är ingen brist, lifvets bröd och lifvets vatten. Men *här* är brist på hunger och törst. I världens usla, snart uttorkade brunnar, söker man släcka sin hjärtehunger; vid det lefvande vattnets källa lägra sig endast några få. Man är nöjd i sitt andliga elände, ty man känner det icke. Köttets lustar tjuta som vilddjur efter tillfredsställelse, och man använder hela sitt lif för att mätta dem; men hjärtats djupaste behof, dess tysta kvidan, midt under det att lustarne fira sina vildaste orgier, därpå aktar man ej. Och rättfärdigheten? Ja, utan något slag eller sken däraf kommer man ju icke väl fram i världen, och därföre kan man ju icke alldeles kasta ifrån sig hvarje tanke på det, som håller stånd inför mänsklig domstol. Men därmed nöjer man sig ock; med surrogatet af världslig ärbarhet hjälper man sig nödtorfteligen fram genom lifvet. Därföre dö själarne i tusental. Själen svälter ihjäl, under det att köttet göder sig. — Men salig den, som börjat hungra efter det sanna lifsbrödet. Han skall blifva mättad; hans hjärta skall finna den sanna ron. Ty han, som sade: »Den, som kommer till mig, han skall aldrig törsta», han håller sitt ord. Han rättfärdiggör den ogudaktige, och omfattar med oändlig barmhärtighet de nödställda hungrande.

V. 7. Den, som har smakat Herrens rättfärdiggörande barmhärtighet, han blir själf barmhärtig. Den barmhärtige nedsänker sig med hela sitt hjärtas deltagande i andras nöd och bär de lidandes börda. Hans lif är en stadig barmhärtighetsbevisning genom kraften af den barmhärtighet, han fått och dagligen får af Gud. Honom skall ock Guds barmhärtighet allt innerligare omfatta. Han skall bäras af den genom all nöd och svaghet, till dess han på den dagen får förnimma

hela saligheten däraf, att med afseende på honom barmhärtigheten berömt och berömmer sig mot domen.

V. 8. På renhjärtenhet beror allt. Viljans redliga uppsåt till Gud, anden utan falskhet (Ps. 32: 2), har löftet att finna Gud, att få skåda Guds ansikte. Och finns denna hjärterenhet, då bryter man med *all* synd, da dagtingar man med ingen lusta, då har man Guds vilja kär; då är nåden ens allt, Gud och Kristus den enda hjärteskatten. Sådana äro de rätta helgonen. De skola få bo i lefvande Guds stad.

V. 9. »Frid på jorden», så sjöngo Guds änglar vid Herrens födelse, och såsom han kom med Guds frid till världen, på det att det ock skulle blifva frid *i* världen, så äro hans heliga bärarne af hans frid bland människorna. Deras lifsgärning går ut på att genom kungörande af Herrens dygder draga människorna till sökandet af hans frid och till att hafva frid inbördes. I samma mån de heliga visa sig såsom sådana fridstiftare, te de sig såsom söner af fridens Gud, och såsom sådana skola de ock förr eller senare blifva erkända. Visserligen ser det till en tid, ja, en lång tid, icke så ut. Sanna kristna blifva fastmera ofta ansedda såsom orostiftare, såsom de ock äro det i den meningen, att de icke låta världen ostördt sofva i sina synder. Därföre uppväxa ock ofta storm och tvedräkt omkring dem. Men just därunder visa de sig dock vara fridens barn, ty deras vapen äro icke köttsliga utan andliga, och i tålamodet ligger deras segerkraft.

Vv. 10—12. »Ingen af eder lide som en missgärningsman eller såsom en, den där träder in i en annans ämbete» (1 Petr. 4: 15), denna förmaning måste troget behjärtas. Ofta få de troende lida för sina fels skull; däraf må de icke göra sig någon martyrkrona. Men det är ett lidande, värdigt Guds helgon, som de fa utstå för goda gärningars skull. Och då smälek och förföljelse drabba dig för din goda bekännelses skull, så tag det såsom ett glädjeämne! Du har ock därvid godt sällskap. Icke blott profeterna utan framför allt Guds son själf har gått före dig på denna smälekens väg, den äkta konungsliga, ärofulla vägen, efter som den går genom en värld, som, då hon hatar det goda, stämplar det såsom godt just därigenom, att hon hatar och smädar det. Och att icke blifva liden i tjufvars och skälmars krets, det är ett tämligen säkert kännetecken på ens ärlighet. Att blifva smädad af ondskefulla människor, tillkännagifver tydligt nog, att man är en rättfärdighetens tjänare.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Guds helgons klädnad.**

1. *Fattigdomen i anden — med dess rikedom i delaktigheten af Guds rike.*
2. *Sorgen efter Guds sinne — med dess himmelska hugsvalelse.*
3. *Heligt saktmod — med dess seger öfver världens arghet.*
4. *Hunger och törst efter rättfärdigheten — med dess saliga mättnad.*
5. *Barmhärtighet — med dess lif i Guds barmhärtighet.*
6. *Renhjärtenhet — — med dess skådande af Gud.*
7. *Fridsamheten (fridstiftandet) — med dess ära att medföra erkännandet såsom Guds söner.*
8. *Lidandet för Kristi skull — med dess ärofulla sällskap och den stora nådelönen i himmelen.*

2.

Inl. Matt. 19: 6: »Hvad Gud har sammanfogat, må människor icke åtskilja».

Ämne. **Eftersom Gud förenat salighet och helighet, så är det fåfängt att söka åtskilja dem.**

1. *Gud har förenat helighet och salighet.*

a) Den helighet, hvarom här är fråga. (1) Andens fattigdom, i hvilken all inbillning om egen helighet utrotas och rum beredes i hjärtat för det, som Gud gifver och verkar. (2) Den hunger och törst efter rättfärdigheten, som medför delaktighet af Kristi rättfärdighet till syndernas förlåtelse och lif i Gud. (3) Det sinne, i hvilket människan visar sig hafva Kristi ande (vv. 7, 8, 9). (4) Ett sådant bärande af smäleken för Kristi namns skull, som visar, att man är delaktig af Kristi tålamod.

b) Att utan denna helighet ingen salighet är att vänta.

(1) Endast genom omvändelse från oheligheten och orättfärdigheten kan man ingå i Guds rike, ty Guds rike är rättfärdighet (Rom. 14: 17) och endast den rättfärdige hör dit. (2) Utom Guds rike råder vrede och osalighet, inom detsamma salighet, ty där är den gemenskap med Gud, den salige, som medför salighet åt dem, som däri blifva intagna. (3) Men Gud är ock den helige och kan ingen gemenskap pläga med det oheliga. Skall därföre en människa blifva salig, så måste hon blifva helig.

2. *Att det är fåfängt att söka åtskilja salighet och helighet.*

a) Många människor vilja skilja salighet och helighet, i det de vilja blifva saliga, när de dö, men icke omvända sig, medan de lefva. (1) De mena, att döden är ett fribref på himmelen, som de betrakta såsom något, hvilket utan vidare tillhör dem. α) Himmelen skall tillhöra dem, därföre att de äro skapade. β) Döden skall medföra rening från allt ondt, som de mena ha sin källa i kroppslifvet. γ) Då nu döden nedbryter kroppen och gör slut på jordelifvet, så skall den, såsom de mena, taga bort från dem all synd, och sålunda måste väl himmelen tillfalla dem. (2) De vilja därföre ej veta af någon omvändelse, hvilken de anse antingen alldeles obehöflig eller ock rent af omöjlig. α) De äro i grunden goda, fastän de nog ha sina fel, och då dessa genom dödens renande kraft försvinna, så behöfva de ingen omvändelse. β) Medgifva de dock, att de borde i åtskilligt vara annorlunda, så anse de det dock för omöjligt att ändra sig: deras natur är nu en gång sådan, och det kunna de ej hjälpa. γ) Dessutom är Gud barmhärtig, hvadan han ej kan annat än öfverse med deras brister.

3. *Det är lika dåraktigt som omöjligt att på detta sätt åtskilja salighet och helighet.*

a) Det är dåraktigt, ty för den minsta eftertanke bör det vara klart, att saligheten endast kan vinnas på rättfärdighetens och helighetens väg, eftersom ju saligheten består i gemenskap med Gud, den helige. Redan här på jorden gäller det, att skall man blifva verkligt lycklig, så måste man blifva god; huru mycket mer gäller det då ej om saligheten i Guds himmel. — Guds barmhärtighet består ej däri, att han utan vidare gör en människa salig, utan däri, att han har gjort och gör allt för att frälsa henne från källan till osaligheten, synden, och meddela henne villkoret för saligheten, rättfärdigheten.

b) Det är omöjligt, ty hvad Gud i detta hänseende förenat, det kan ingen åtskilja. Det är Gud, som har bestämt den saken, och hans vilja göres icke om intet genom förvända människors förvända tankar om honom. Och Guds vilja är här, såsom alltid, sanningen. Salighet utan rättfärdighet vore ett upphäfvande af skillnaden mellan godt och ondt. Kunde så ske, så funnes ingen Gud.

3.

Ämne. **Helgonen i Guds stad.**

1. *Hvilka de äro. De, som under jordelifvet varit*

a) fattiga i anden,

b) bedröfvade,

c) saktmodiga,

d) hungrande och törstande efter rättfärdighet,

e) barmhärtige,

f) renhjärtade,

g) fridstiftande,

h) lidande förföljelse för Jesu skull.

2. *Hvarur och hvartill de ha kommit.*

a) Ur armod till rikedom.

b) Ur bedröfvelse till hugsvalelse.

c) Ur ringhet till makt och härlighet.

d) Ur hunger till evig mättnad.

e) Från en tålig barmhärtighetsgärning i Herrens tjänst till åtnjutande af evig barmhärtighet hos Gud.

f) Från hjärterenheten i en uppriktig ande med dess strid mot orenheten till fullkomlig helighet.

g) Ur striden för fridens skull till evig ro.

h) Ur smälek och lidande till den högsta ära och glädje.

4.

Ämne. **De heligas lif.**

1. *Dess beskaffenhet.*

a) Dess grundkarakter: andens fattigdom.

b) De därur härflytande egenskaperna: (1) bedröfvelsen (v. 4), som alstrar saktmod gentemot andra människor (v. 5); (2) hunger och törst efter rättfärdigheten (v. 6), som förer till barmhär-

tighet mot andra; (3) renhjärtenhet (v. 8), som har med sig ett fridsamt (fridstiftande) sinnelag (v. 9).

2. *Dess lott i världen.*

a) Misskännande.

b) Lidande (vv. 10, 11).

3. *Dess salighet bestående i delaktigheten af himmelriket med dess*

a) eviga hugsvalelse (v. 4),

b) stundande seger också på jorden (v. 5),

c) mättnad (v. 6) genom gåfvan af dess rättfärdighet och nåd (v. 7),

d) den fulla gemenskapen med Gud (v. 8), i barnaskapet hos honom (v. 9; Rom. 8: 23).

e) en särskild härlighetslott till likhet med Guds hjältar, som kämpat för deras sak och öfvervunnit (vv. 10—12).

DATE DUE

MAR 0 9 2001

GAYLORD PRINTED IN U.S.A

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500

All items are subject to recall.

GTU LIBRARY
3 2400 00540 5703
PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

BV4223
.SW4N6
v.2

Norrby, Carl

Kyrkoarets Evangelier för homiletiskt bruk II

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

17415